

מסכת פסחים

פרק א

הלכה א

מתני' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה, ובמה אמרו שתי שורות במרתף? מקום שמכניסין בו חמץ, בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף, ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות.

גמ' אור לארבעה עשר וכו': כתיב [שמות יב] וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצּוֹת פִּי בְּעֵצִים הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֵּת וּגו', מה אנן קיימין, אם לאכילת מצה, כבר כתיב שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ, ואם לומר שמתחיל בארבעה עשר, והכתיב עד יום הָאֶחָד

גמ' אור לארבעה עשר וכו': מבאר הגמ' מהיכן יודעים שצריך לבדוק את החמץ בליל י"ד ניסן; כיון שכתיב וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצּוֹת פִּי בְּעֵצִים הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֵּת וּגו', וא"כ אומרת הגמ' מה אנן קיימין מה כוונת התורה כשאמרה 'בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֵּת' אם ללמד על מִצּוֹת אכילת מצה, לא יתכן לומר כך, כיון שכבר כתיב שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ, ואם הפסוק בא לומר שמתחילים לאכול מִצּוֹת כבר בארבעה עשר, לא יתכן לומר כך, והכתיב כיון שכתוב שאוכלים את המצות עד יום הָאֶחָד

מתני' אור (ליל) לארבעה עשר בודקין את הבית שאין שם חמץ – לאור הנר, אבל כל מקום שאין מכניסין בו חמץ – אינו צריך בדיקה, ובמה וא"כ מדוע חכמים אמרו שצריך לבדוק שתי שורות במרתף היין, והרי לבאו' לא מכניסים לשם חמץ? אלא כיון שזה מקום שמכניסין בו חמץ, שהרי יש פעמים שנגמר היין באמצע הסעודה, ויש חשש שמא כשהשמש הלך להביא עוד יין, פתו היתה בידו, והניח את הפת בין חביות היין, ושכחו שם. בית שמאי אומרים שצריך לבדוק את שתי השורות על פני כל המרתף, ובית הלל אומרים שהוא בודק רק את שתי השורות החיצונות שהן העליונות, הגמ' תבאר את דברי ב"ש וב"ה.

מסכת פרק א [ה"א - דף א] פסחים

ב

וְעֹשִׂים לְחֶדֶשׁ, אלא אם אינו ענין לאכילת מצה, תניהו ענין לביעור חמץ.
לאור הנר: למה לאור הנר? א"ר שמואל בר רב יצחק, מפני שהנר בודק כל שהוא. למה בלילה? א"ר יוסה שאין בדיקת הנר יפה - אלא בלילה. ר' מנא לא אמר כן, וְשִׁמְרָתֶם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם, עֲשֵׂה שִׁיהוּ הַיּוֹם וְהַלִּילָה מְשֻׁמְרִין. ויתחיל ב"ג, ויהא היום והלילה משומרין? אף אית ליה כ"י דמר ר' יוסי. ויתחיל אור ל"ג? אין כיני יבדוק אפי' מר"ח. ר' ירמיה אמר רב שמואל בר רב יצחק בעי מהו לבדוק לאור האבוקות? מה צריכא ליה - מפני שאורן מבליח, ר' שמואל בר רב יצחק כדעתיה, דר' שמואל בר רב יצחק אמר מפני שהנר בודק כל שהוא. אף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר [צפניה א] וְהָיָה בָּעֵת

שהרי אם מתחילים לבדוק רק בליל י"ד, נחסר קצת מהשמירה של תחילת ליל י"ד? מתרצת הגמ' שלא יכולים לבדוק ב"ג, כיון שאף ר' מנא אית ליה כ"י דמר (את מה שאמר) ר' יוסי שבדיקת הנר יפה רק בלילה. שואלת הגמ' (שאלת הגמ' היא לא רק על ר' מנא) ויתחיל לבדוק באור ל"ג? מתרצת הגמ' אין כיני אם הוא רוצה לבדוק ולשמור על ביתו מחמץ, הוא יכול לבדוק אפי' מר"ח. שואלת הגמ' ר' ירמיה אמר שרב שמואל בר רב יצחק בעי שאל, מהו לבדוק לאור האבוקות? ומבארת הגמ' מה צריכא ליה מה השאלה, מפני שאורן של האבוקה מבליח קופץ, ולכך השאלה האם הבדיקה לאורה הוא טוב או לא? ור' שמואל בר רב יצחק שאל כדעתיה לשיטתו, דר' שמואל בר רב יצחק אמר שבדקים לאור הנר, מפני שהנר בודק בכל שהוא, לכך שואל ר' שמואל ב"ר יצחק האם יכולים לבדוק לאור האבוקה. ואומרת הגמ' שאף על פי שאין ראייה לדבר שבדקים לאור הנר, אבל יש זכר ורמז לדבר, שהרי כתוב וְהָיָה בָּעֵת

וְעֹשִׂים לְחֶדֶשׁ, והרי אם תתחיל לאכול את המצות ב"ד, השבעת ימים יסתיימו בכ' ניסן, אלא אם אינו ענין לאכילת מצה, תניהו ענין לביעור חמץ, דהיינו שאומרת התורה שצריך לשמור את המצות ואת הבית מחמץ כבר ב"ד ניסן, ובערב היינו בט"ו ניסן, תאכלו את המצות.

לאור הנר: שואלת הגמ' ולמה בודקים את הבית לאור הנר? מתרצת הגמ' א"ר שמואל בר רב יצחק, מפני שהנר בודק בכל שהוא בכל מקום - בחורים ובסדקים. ולמה בודקים בלילה? א"ר יוסה כיון שאין בדיקת הנר יפה - אלא בלילה, הנר מאיר טוב יותר בלילה. אבל ר' מנא לא אמר כן כר' יוסה (שיודעים את זה מסברא), אלא לומדים את זה מהפסוק, שהרי כתוב וְשִׁמְרָתֶם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם, דהיינו שצריך לשמור את כל היום הזה' (י"ד ניסן) מחמץ, ועֲשֵׂה שִׁיהוּ הַיּוֹם וְהַלִּילָה מְשֻׁמְרִין ולכך צריך לבדוק כבר בלילה. שואלת הגמ' א"כ ויתחיל לבדוק ב"ג, ואז יהא כל היום והלילה משומרין,

ההיא אַחפֿש אַת יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת, ואית דבעי אימר נישמעניה מן הדא [משלי כ] גר ה' נְשָׁמַת אָדָם חֶפֶשׁ כָּל חֲדָרֵי בָטָן. אמר רבי יוסה מתניתין אמרה שבדיקת היום - בדיקה, דתנינן רבי יודה אומר בודקין אור לארבעה עשר, ובארבעה עשר בשחרית, ובשעת הביעור. לא סוף דבר רבי יודה אלא אפילו דרבנין, דתנינן וחכ"א אם לא בדק אור ל"ד - יבדוק ב"ד. וצריך לבדוק לאור הנר - נישמעניה מן הדא אין בודקין לא לאור החמה, ולא לאור הלבנה, ולא לאור הכוכבים, אלא לאור הנר, ניחא לא לאור הלבנה ולא לאור הכוכבים, אלא לאור חמה - וכי יש חמה בלילה?! הדא אמרה אפי' ביום צריך לבדוק לאור הנר. לא סוף דבר בית שאין בו אורה, אלא אפילו בית שיש בו אורה, אפילו ביום - צריך לבדוק לאור הנר. מבואות האפלון מהו לבדוקן בתחילה ביום לאור הנר, מיליהון דרבנין אמרין שרגא לא כמה

בברייתא, אין בודקין לא לאור החמה, ולא לאור הלבנה, ולא לאור הכוכבים - אלא לאור הנר, וא"כ אומר ר' יוסה זה ניחא שלא בודקים לאור הלבנה ולא לאור הכוכבים אלא לאור הנר, אבל אלא כשכתוב שלא בודקים לאור החמה אלא לאור הנר, וכי יש חמה בלילה?! אלא הדא אמרה מכאן מוכח שגם כשבדקים אפי' ביום בזמן שיש אור מהחמה, צריך לבדוק לאור הנר. ואומרת הגמ' שלא סוף דבר לא רק בבית שאין בו הרבה אורה, שצריך לבדוק גם לאור הנר, אלא אפילו בית שיש בו הרבה אורה, ואפילו ביום - צריך לבדוק לאור הנר. שואלת הגמ' האם בית הנמצא במבואות האפלון, מהו לבדוקן בתחילה (לכתחילה) ביום לאור הנר, או שלכתחילה צריך לבדוק דוקא בלילה? מתרצת הגמ' שלכתחילה צריך לבדוק בלילה, וזה נלמד ממיליהון דרבנין מדברי החכמים שאמרין שרגא שהנר לא כמה

ההיא אַחפֿש אַת (עון) יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת, ואית דבעי אימר ויש שאמר שנישמעניה מן הדא שמהפסוק הזה מוכח שבדקים לאור הנר, שכתוב בפסוק גר ה' נְשָׁמַת אָדָם חֶפֶשׁ כָּל חֲדָרֵי בָטָן (כשם שבני אדם מחפשים בנרות, כך הקב"ה יחפש בנשמת האדם, לראות את מחשבותיו), וא"כ מוכח מכאן שהדרך לחפש ע"י נרות.

אמר רבי יוסה מתניתין אמרה שגם בדיקת הבית ביום - נחשבת לבדיקה, דתנינן לקמן רבי יודה אומר בודקין אור (ליל) לארבעה עשר, ובארבעה עשר בשחרית, ובשעת הביעור (ר' יהודה סובר שבדקים את החמץ ג' פעמים), ואומר ר' יוסה שלא סוף דבר שלא רק רבי יודה סובר שיכולים לבדוק ב"ד בבוקר, אלא אפילו דרבנין, דתנינן וחכ"א אם לא בדק אור ל"ד - יבדוק ב"ד, אבל וצריך לבדוק לאור הנר, גם כשבדקים ב"ד ביום, ואת זה נישמעניה מן הדא יודעים ממה שלמדנו

מסכת פרק א [ה"א - דף א] פסחים

ד

דהוא מנהר בליליא - הוא מנהר ביממא, דאמר רב הונא כד הוינן ערקין באילין בוטיתא דסדרא רבה, היו מדליקין עלינו נרות, בשעה שהיו כיהים - היינו יודעין שהוא יום, ובשעה שהיו מבהיקין - היינו יודעין שהוא לילה. ותייא כיי דמר רבי אחייא בר זעירא נח בכניסתו לתיבה הכנים עמו אבנים טובות ומרגליות, בשעה שהיה כיהות - היה יודע שהוא יום, ובשעה שהיו מבהיקות - היה יודע שהוא לילה. למה? יש חיה אוכלת ביום, ויש חיה אוכלת בלילה, והא כתיב [בראשית ו] צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתִּבָּה? כמאן דאמר לא שימשו המזלות בשנת המבול. ר' ירמיה בעי בתי כניסיות ובתי מדרשות מהו שיהו צריכין בדיקה? מה צריכא ליה, שכן מכניסין לשם בשבתות ובראשי חדשים, ותהא פשיטא ליה, הכן הוא צריכה ליה - הואיל

שאוכלת בלילה, ולכך נח היה צריך לדעת מתי להאכיל כל חיה. שואלת הגמ' ומדוע נח היה צריך את המרגליות והא כתיב צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתִּבָּה וא"כ היה אור מחלון התיבה? מתרצת הגמ' שזה נאמר כמאן דאמר שלא שימשו המזלות בשנת המבול, ולא היה אור מהשמש.

שואלת הגמ' ר' ירמיה בעי בתי כניסיות ובתי מדרשות מהו שיהו צריכין בדיקה? ומבאר הגמ' מה צריכא ליה מה שאלת ר' ירמיה, והרי בדרך כלל לא אוכלים בבית הכנסת ובבית המדרש, אלא כיון שכן מכניסין לשם לבית הכנסת ולבית המדרש אוכל בשבתות שיהיה לאורחים לאכול, ובראשי חדשים שהיו עושים סעודת ר"ח בבית הכנסת ובבית המדרש, כדי להודיע שזה ר"ח, שואלת הגמ' א"כ ותהא פשיטא ליה שיצטרכו לבדוק שם? אומרת הגמ' שהיה פשוט לר' ירמיה שצריך לבדוק את הבית הכנסת והבית המדרש, אלא הכן הוא צריכה ליה שאלת ר' ירמיה הוא הואיל

דהוא מנהר בליליא - הוא מנהר ביממא הנר לא מאיר ביום כמו שהוא מאיר בלילה, דאמר רב הונא כד הוינן ערקין כשברחנו (מאימת המלכות) והסתתרנו באילין בוטיתא במערות דסדרא רבה של הבית המדרש הגדול, היו מדליקין עלינו נרות להאיר לנו, ובשעה שאור הנרות היו כיהים - היינו יודעין שהוא יום, וא"כ יכולים לקיים את מצוות היום (ק"ש ותפילין), ובשעה שאור הנרות היו מבהיקין - היינו יודעין שהוא לילה, ויכולים לקרוא ק"ש של הלילה. וא"כ מוכח שאור הנרות לא מאיר כל כך טוב ביום, ותייא כיי וזה ג"כ כמו מה דאמר רבי אחייא בר זעירא שנח בכניסתו לתיבה הכניס עמו אבנים טובות ומרגליות להאיר לו בתיבה, ובשעה שאור המרגליות היה כיהות - היה יודע שהוא יום, ובשעה שאור המרגליות היו מבהיקות - היה יודע שהוא לילה. ואומרת הגמ' למה נח היה צריך לדעת מתי זה יום ומתי זה לילה? אלא כיון שיש חיה שאוכלת ביום, ויש חיה

מסכת פרק א [ה"א - דף ב] פסחים ה

ואורן מרובה, מהו שיהא צריך לבדוק בתחילה ביום לאור הנר. ר' יוסה בעי חצירות שבירושלים שאוכלין שם חלות תודה ורקיקי נזיר, מהו שיהו צריכין בדיקה? בלא כך אינן בדוקות מן הנותר?! ייפא כהדא תנא ר' זכריה חתניה דרבי לוי נידה חופפת וסורקת, כהנת אינה חופפת וסורקת, נידה כהנת חופפת וסורקת - שלא לחלוק בין נידה לנידה, אף הכא שלא לחלוק בין ביעור לביעור? תני רבן גמליאל ברבי אינינוא קומי רבי מנא נידה שהיא מפסקת כל שבעה - חופפת וסורקת, כהנת שהיא טובלת בכל יום - אינה חופפת ואינה סורקת, א"ל לשומרת יום כנגד יום נצרכה.

מנידותה, צריכה להיות חופפת את ראשה וסורקת את שערותיה, כדי שלא לחלוק בין נידה לנידה, וא"כ שואל ר' יוסה האם אף הכא נאמר שיצטרכו לבדוק את החצירות האלו לשם בדיקת חמץ כדי שלא לחלוק בין ביעור לביעור? ואומרת הגמ' אבל תני רבן גמליאל ברבי אינינוא קומי רבי מנא שכהנת נידה כיון שהיא מפסקת כל שבעה מלטבול, לכך היא חופפת את ראשה וסורקת את שערותיה לפני טבילתה, כיון שיש חשש ששערותיה הסתבכו זה בזה, וכהנת כשהיא טובלת בכל יום לאכילת התרומה, ואין חשש ששערותיה הסתבכו זה בזה, לכך אינה חופפת ואינה סורקת, ולפי"ז אין כזה סברא 'שלא לחלק בין נדה לנדה', וא"כ אין מקום לשאלת ר' יוסה (שהרי אין כזה סברא 'שלא לחלק בין ביעור לביעור'), א"ל ר' מנא לשומרת יום כנגד יום נצרכה, דהיינו הרי אם אשה רואה דם יום אחד או יומיים בימי זיבתה (בי"א יום שבין נדה לנדה, שהיא לא אמורה או לראות דם), היא צריכה לשמור יום אחד בטהרה, וטובלת בערב, שהדין הוא שגם אם היא כהנת היא צריכה לחפוף את ראשה ולסרוק את שערותיה לפני טבילתה, כדי שלא לחלוק בין

ואורן של הבית הכנסת והבית המדרש מרובה, כיון שעשו להם חלונות גדולים, וא"כ מהו שיהא צריך לבדוק בתחילה ביום לאור הנר, או שכיון שיש שם הרבה אור, יכולים לבדוק את הבית הכנסת והבית המדרש בלי נר?

שואלת הגמ' ר' יוסה בעי אותם חצירות שבירושלים שהיו מיועדים לאכילת הקדשים שאוכלין שם חלות תודה (שהם חמץ) ורקיקי נזיר, מהו שיהו צריכין בדיקה, שואלת הגמ' ומה השאלה וכי בלא כך בלי העניין של פסח, וכי אינן בדוקות מן הנותר?! והרי היו בודקים את המקום שלא נשאר שם נותר, וא"כ כבר ראו שלא נשאר שם מהחלות תודה, וא"כ מדוע צריך לבדוק את המקום בשביל פסח? מתרצת הגמ' שהשאלה היא, האם ייפא יהיה בזה כהדא כמו מה דתנא ר' זכריה חתניה דרבי לוי שמתקנת עזרא נידה חופפת את ראשה וסורקת את שערותיה לפני טבילתה, כדי שלא יהיו קשרים בשערות וזה יחצוץ בטבילה, אבל כהנת שטובלת (משאר הטומאות) לאכילת תרומה אינה צריכה להיות חופפת את ראשה וסורקת את שערותיה לפני טבילתה, אבל נידה כהנת הטובלת להיטھر

מסכת פרק א [ה"א - דף ב] פסחים

ו

תני חורי הבית העליונים והתחתונים, והיציע והדות והעלייה וגג הבד, וגג המגדל, בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות - אוצרות היין ואוצרות השמן ואוצרות הפירות, אינן צריכן בדיקה. ניהא העליונים, והתחתונים הדא אמרה לא חשו לנפילה? א"ר יוסה תיפתר שהיו שניהן סמוכין לכותל, אחד למעלה מעשרה ואחד למטה מג'. והא תנינן דות הדא אמרה שלא חשו לנפילה? מתיירא הוא התינוק לילך לשם, וחש לומר שמא נתגלגל חמץ שם? תיפתר בדות שיש לה ליזבוז. וגג הבד וגג המגדל הדא דתימר

בכותל הבית, ועל זה אומרת הברייתא שאחד העליונים - בין שהחור נמצא למעלה מעשרה טפחים, ואחד התחתונים - בין שהחור נמצא למטה מג' טפחים, לא צריך לבדוק אותם, אבל מה שביניהם צריך לבדוק, כיון שחוששים שהילדים הקטנים הכניסו לשם חמץ (אנשים מבוגרים לא מטמינים חמץ בקירות הבית, וכן מדובר שאין בבית הזה תינוקות, כיון שאז גם למטה מג' טפחים צריך לבדוק). שואלת הגמ' והא תנינן שלא צריך לבדוק את הדות (הבור), וא"כ לכאורה הדא אמרה מוכח מכאן שלא חשו לנפילה? מתרצת הגמ' שדוקא לעניין בור ודות לא חוששים לנפילה, כיון שמתירא הוא התינוק לילך לשם סמוך לבור והדות שמא הוא יפול, ולנפילה מאדם גדול לא חוששים, כיון שהוא יגביה את החמץ מיד. שואלת הגמ' ומדוע לא צריך לבדוק את הבור והדות, והרי חש לומר צריכים לחשוש שמא נתגלגל חמץ לשם? מתרצת הגמ' תיפתר תעמיד שמדובר בדות שיש לה ליזבוז גדר סביב סביב, שהחמץ לא יכול להתגלגל לשם. למדנו בברייתא וגג הבד וגג המגדל שלא צריכים בדיקה; אומרת הגמ' הדא דתימר כל מה שאנחנו אומרים שדוקא את גג המגדל לא

נדה לנדה, הגם שלא עבר אלא יום אחד מהטבילה הקודמת, ומכאן מוכח שאומרים את הסברא שלא תחלוק בין נדה לנדה, ולכך שואל ר' יוסה האם יצטרכו לבדוק את החצרות האלו בשביל פסח, כדי שלא תחלוק בין ביעור לביעור.

תני, חורי הבית העליונים והתחתונים, והיציע חדר קטן הסמוך לבית, והדות בור שיש לו קיר תמך, והעלייה, וגג בית הבד, וגג המגדל ארון שהוא משופע, ובית התבן מחסן תבן, ובית הבקר רפת בקר, ובית העצים מחסן עצים, ובית האוצרות בין אם זה אוצרות היין או אוצרות השמן או אוצרות הפירות, כל המקומות האלו אינן צריכן בדיקה, כיון שאין רגילות להכניס שם חמץ. אומרת הגמ' שזה ניהא (מובן) שלא צריך לבדוק את החורים העליונים, כיון שלא מכניסים בהם חמץ, אבל ומזה שהברייתא פוטרת מלבדוק את החורים התחתונים הנמצאים בקרקעית הבית, הדא אמרה מוכח מהברייתא שחכמים לא חשו לנפילה לא חששו שמא נפל שם חמץ, א"ר יוסה שאין הוכחה מהברייתא, כיון שתפתר תעמיד שכוונת הברייתא שהיו שניהן - החורים העליונים והתחתונים סמוכין לכותל נמצאים

מסכת פרק א [ה"א - דף ב]

פסחים

בגבוהין ג' טפחים, אבל אם אינן גבוהין ג' טפחים כארץ הם, ובאותו שלא נשתמש בו חמץ, אבל באותו שנשתמש בו חמץ אפילו גבוה כמה - צריך בדיקה, אמר רבי מנא ויאות, כן אנן אמרין הדא פיפייארות אפי' גבוה כמה לא תהא צריכה בדיקה?! תני רשב"ג אומר מיטה שהיא חוצצת בתוך הבית ועצים ואבנים מונחין תחתיה, בודק צד החיצון ואינו בודק צד הפנימי, מפני שעצים ואבנים מונחין תחתיה, הא אם אין עצים ואבנים מונחין תחתיה צריך לבדוק צד הפנימי, הדא אמרה חשו לנפילה, אני אומר תינוק נגע והכנים שם חמץ.

ובמה אמרו שתי שורות במרתף: מרתף של יין צריך בדיקה, מרתף של שמן

מקיר לקיר (וכדי להגיע לצד השני של הבית, צריך לעבור על גבי המיטה), **ועצים ואבנים מונחין תחתיה**, א"כ **בודק** הוא רק את הצד החיצון של הבית (מפתח הבית ועד למיטה), ואינו בודק את הצד הפנימי של הבית, כיון שאין דרך להעביר לחם על גבי המיטה, ולכך החלק הפנימי של הבית הוא כמקום שאין מכניסים בו חמץ. שואלת הגמ' שמשמע מהברייתא שרק מפני שעצים ואבנים מונחין תחתיה (תחת המיטה) לכך לא צריך לבדוק את הצד הפנימי של הבית, אבל הא אם אין עצים ואבנים מונחין תחתיה, צריך לבדוק את הצד הפנימי של הבית, וא"כ לכאור' הדא אמרה מוכח מכאן שחשו לנפילה, שהחמץ התגלגל תחת למיטה, אומרת הגמ' שאין מכאן הוכחה, כיון שאם יש חלל תחת למיטה, צריך לבדוק את הצד הפנימי של הבית, כיון שאני אומר שתינוק נגע (וחל) תחת למיטה והכנים לשם (לצד הפנימי של הבית) חמץ.

ובמה אמרו שתי שורות במרתף: מרתף של יין צריך בדיקה, אבל מרתף של שמן

צריך לבדוק היות והוא משופע, אבל אם הוא לא משופע צריך לבדוק אותו, זה דוקא בגבוהין ג' טפחים, אבל אם אינן גבוהין ג' טפחים א"כ כארץ הם, ולא צריך לבדוק את גג הארון, הגם שהוא לא משופע. וכל מה שלא צריך לבדוק את גג המגדל כיון שהוא משופע, זה דוקא באותו שלא נשתמש בו חמץ בודאות, אלא יש רק ספק האם הוא השתמש בחמץ, אבל באותו שנשתמש בו חמץ בודאות, א"כ אפילו גבוה כמה - צריך בדיקה, כיון שאין ספק מוציא מידי ודאי, והרי לא בטוח שהחמץ נפל מגג המגדל, אמר רבי מנא ויאות שזה נכון, שהרי וכי כן אנן אמרין וכי אנחנו אומרים שאם הוא הניח חמץ על הדא פיפייארות רשת שמדלים עליה את זמורות הגפן, ואפי' אם זה גבוה כמה (הרבה) וכי לא תהא צריכה בדיקה?! והרי ודאי שיצטרכו לבדוק אותו (הגם שבקלות החמץ יכול ליפול מהרשת). היות והוא יודע שהיה שם חמץ, ולא בטוח שזה נפל. תני, רשב"ג אומר מיטה שהיא חוצצת בתוך הבית דהיינו שאורך המיטה מגיע

מסכת פרק א [ה"א - דף ב] פסחים

אינו צריך בדיקה, מה בין יין ומה בין שמן? יין אין לו קבע שמן יש לו קבע. אוצר בין של יין בין של שמן אינו צריך בדיקה, אי זהו מרתף? כל שנתון עם הלחם בחצר. יש מרתף שהוא כאוצר, ואוצר שהוא כמרתף, מרתף שהוא בוש לוכל בתוכו הרי הוא כאוצר, ואוצר שאינו בוש לוכל בתוכו הרי הוא כמרתף. יש חצר שהוא כמבוי, ומבוי שהוא כחצר, חצר שהרבים בוקעין בתוכה הרי הוא כמבוי, ומבוי שאין הרבים בוקעין בתוכו הרי הוא כחצר. וחש לומר שמא הבהמים מכניסין לתוכו חמץ? אין דרך הבהמים להיות מכניסין לשם חמץ, אלא מיני מתיקה שהן בודקין היין היפה.

תני היוצא לפרש, קודם שלשים יום אינו צריך לבדוק, בתוך שלשים צריך לבדוק.

לבדוק; **חצר שהרבים בוקעין** ועוברים **בתוכה** – **הרי הוא כמבוי**, כיון שהוא מתבייש לאכול שם, ומבוי שאין הרבים **בוקעין** עוברים **בתוכו** דהיינו שהוא גר בסוף המבוי, ובני המבוי לא צריכים ללכת שם, א"כ **הרי הוא כחצר**, כיון שהוא לא מתבייש לאכול שם. שואלת הגמ' מדוע אוצר היין לא צריך בדיקה, **וחש לומר** והרי צריכים לחשוש שמא הבהמים מולכי הבהמות שהם קונים את היין **מכניסין לתוכו חמץ**, בכדי לאכול קצת בזמן טעימת היין? מתרצת הגמ' שאין דרך הבהמים להיות מכניסין לשם חמץ, כיון שלא אוכלים לפני טעימת היין – אלא מיני מתיקה כגון תמרים או תאנים, כיון שהן בודקין את היין האם הוא יפה.

תני, היוצא לפרש (להפליג בים) קודם שלשים יום לפסח, אינו צריך לבדוק את הבית מחמץ, אבל היוצא בתוך שלשים לפסח (מפורים) צריך לבדוק את הבית

אינו צריך בדיקה, ואומרת הגמ' ומה החילוק בין מרתף של יין ומה בין מרתף של שמן? יין היות ואין לו קבע לשתייתו ופעמים שותים הרבה, וא"כ מצוי שיגמר היין באמצע הסעודה והשמש ילך להביא עוד יין, אבל שמן הרי יש לו קבע כמה הוא צריך לסעודה, ולכך לא מצוי שהלכו להביא עוד שמן באמצע הסעודה. אבל אוצר בין של יין בין של שמן אינו צריך בדיקה, ואומרת הגמ' אי זהו מרתף? כל שנתון עם הלחם בחצר שהמרתף נמצא באותו החצר שאוכלים, ולכך יש חשש שמא השמש יוליך בידו את הפת כשהוא הולך להביא עוד יין. ואומרת הגמ' שיש מרתף שהוא כאוצר ולא צריך לבדוק, ויש אוצר שהוא כמרתף וצריך לבדוק; מרתף שהוא בוש לוכל (לאכול) בתוכו – הרי הוא כאוצר, ואוצר שאינו בוש לוכל בתוכו – הרי הוא כמרתף. וכן יש חצר שהוא כמבוי ולא צריך לבדוק, ומבוי שהוא כחצר וצריך

הדא דתימר בשיש בדעתו לחזור, אבל אין בדעתו אפילו קודם לשלשים יום צריך לבדוק, ובספק, אבל בודאי - אפי' מראש השנה. א"ר בא ואפי' יש בדעתו לחזור, צריך לבדוק שמא ימלך ולא יחזור.

הכל נאמנין על ביעור חמץ - אפי' נשים אפי' עבדים. ר' ירמיה בשם ר' זעירה לית כאן אפי' נשים - נשים עצמן הן נאמנות, מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא כל שהוא. כותים כל זמן שעושין מצתן עם ישראל - נאמנין הן על ביעור חמץ, אם אינן עושין מצתן עם ישראל, אינן נאמנין על ביעור חמץ, א"ר יוסה הדא דתימר

עצמן הן נאמנות לבדוק את הבית, וא"כ פשוט שהן נאמנות לומר שבדקו את הבית, חוזרת הגמ' ואומרת שהברייתא צריכה להשמיע שאשה נאמנת, כיון שהיינו אומרים שאשה לא נאמנת לבדוק את החמץ, **מפני שהן עצילות, והן בודקות כל שהוא כל שהוא** רק מלמעלה, לכך משמיעה לנו הברייתא שאשה נאמנת לבדוק, וכן נאמנת לומר שבדקו את הבית מחמץ (כך זה לפי גירסתינו, ולגירסת רוב הראשונים, אך תוס' גורס 'נשים עצמן אין נאמנות', כיון שהן עצלניות). **והכותים** (הכותים הם עם שסנחריב הביא לא"י מכותא, והתגירו כיון שהקב"ה שילח בהם את האריות שהיו אוכלים בהם) **כל זמן שעושין מצתן** עשו את הפסח עם ישראל (באותו הזמן) **נאמנין הן על ביעור חמץ**, לבדוק או לומר שבדקו את הבית מחמץ, אבל אם אינן עושין מצתן את הפסח עם ישראל, כגון שהם עיברו לעצמם את השנה, א"כ אינן נאמנין על ביעור חמץ, לבדוק או לומר שבדקו את הבית מחמץ, כיון שלשיתם כעת זה לא פסח. א"ר יוסה הדא דתימר כל מה שאמרנו

מחמץ. ואומרת הגמ' שהדא דתימר כל זה מדובר בשיש בדעתו לחזור לפני פסח, ולכך אם הוא מפליג יותר מל' יום לפסח, שלא חל עליו עדיין חובת הבדיקה, הוא יכול לסמוך על מה שיבדוק כשיחזור, אבל אם הוא מפליג בתוך ל' יום לפסח, שחל עליו חובת הבדיקה, הוא לא יכול לסמוך על מה שיבדוק כשיחזור, כיון שחוששים שמא הוא יהיה טרוד, ולא יבדוק את הבית מחמץ. **אבל אין בדעתו לחזור לפני פסח, א"כ אפילו אם הוא מפליג קודם לשלשים יום לפסח, הוא צריך לבדוק שלא יעבור על בל יראה ובל ימצא.** וכן מה שאמרנו שאם בדעתו לחזור שהוא לא צריך לבדוק, זה דוקא **בספק** האם יש חמץ בביתו, **אבל בודאי - אפי' אם הוא הולך להפליג מראש השנה, וא"ר בא ואפי' יש בדעתו לחזור לפני פסח, צריך לבדוק לפני יציאתו, כיון שחוששים שמא ימלך** (יתחרט) **ולא יחזור.**

הכל נאמנין על ביעור חמץ לומר שבדקו את הבית מחמץ, אפי' נשים אפי' עבדים. ר' ירמיה בשם ר' זעירה אומר שלית כאן לא גורסים בברייתא אפי' נשים, כיון שנשים

מסכת פרק א [ה"א - דף ב] פסחים

בבתי, אבל בחצירות חשודין הן, דאינון דרשין [שמות יב] שאר לא ימצא 'פְּבִיתְכֶם' לא בחצרותיכם. תני רשב"ג אומר כל מצוה שהכותים נוהגין בה, הם מדקדקין בה יתיר מישראל, אמר ר"ש הדא דתימר בראשונה - שהיו משוקעין בכופרניהן, אבל עכשיו שאין להן לא מצוה ולא שירי מצוה, חשודין הן ומקולקלין הן.

תני שואלין בהלכות הפסח - בפסח, הלכות עצרת - בעצרת, הלכות חג - בחג. בבית וועד שואלין קודם לשלשים יום, רשב"ג אומר שתי שבתות. אתייא דר' יוחנן כרבנין, ודחברייא כרשב"ג; א"ר יוחנן טעמון דרבנן שכן משה עומד בפסח ראשון - ואומר להן הלכות הפסח השני. ודחברייא כר' שמעון בן גמליאל, שכן משה עומד בראש חודש - ואומר להם הלכות הפסח.

וועד בבית המדרש שואלין ודורשים בהלכות החג, עוד קודם לחג - שלשים יום, ורשב"ג אומר שתי שבתות. ואומרת הגמ' שאתייא דר' יוחנן (דברי ר' יוחנן נותנים טעם) כרבנין, ודחברייא (דברי בני הישיבה נותנים טעם) כרשב"ג; שהרי א"ר יוחנן - טעמון דרבנן, שכן משה עומד בערב פסח ראשון ואומר להן את הלכות הפסח השני, שהרי האנשים שהיו טמאים באו לפני משה רבינו ואמרו לו "לָמָּה נִגָּרַע לְבַלְתִּי הִקְרִיב אֶת קִרְבָּן ה' בְּמַעַדוֹ", ומשה רבינו אמר להם "עֲמִדוּ וְאַשְׁמְעוּ מַה יַּצִּיחַ ה' לָכֶם", ומיד משה רבינו אמר להם את דיני פסח שני. ודחברייא כר' שמעון בן גמליאל, שכן משה עומד בראש חודש ניסן ואומר להם את הלכות הפסח, שהרי כתוב בפסוק וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן (דהיינו בר"ח), וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, ומשה רבינו מיד אמר את זה לפני בני ישראל, כמו שכתוב שם - וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח.

שהכותים נאמנים על בדיקת חמץ, זה רק לעניין הבדיקה שבבתי, אבל לעניין הבדיקה שבחצירות - חשודין הן ולכך הם לא נאמנים, שהרי דאינון דרשין שאר לא ימצא 'פְּבִיתְכֶם' דהיינו שהתורה רק אסרה שיהיה חמץ בבתי, אבל התורה לא אסרה שיהיה חמץ בחצרותיכם. תני רשב"ג אומר כל מצוה שהכותים נוהגין בה, הם מדקדקין בה יתיר (יותר) מישראל, ולכך הם נאמנים על בדיקת חמץ בבתי, אמר ר"ש הדא דתימר שכל זה נאמר רק בראשונה, שאומנם הם היו משוקעין בכופרניהן בדברי הכפירה שלהם, שהם לא שמעו לחכמים, אבל מה שהם שמרו הם שמרו, אבל עכשיו שאין להן לא מצוה ולא שירי מצוה, א"כ חשודין הן ומקולקלין הן, והם לא נאמנים כלל.

תני, שואלין בהלכות הפסח - בפסח, והלכות עצרת (שבועות) - בעצרת, והלכות החג (סוכות) - בחג. אבל בבית

מסכת פרק א [ה"א - דף ג] פסחים י"א

ב"ש אומרים שתי שורות על פני כל המרתף: רב חונה בשם רב קולפו כמין גם, תני בר קפרא קולפו כמין שני גמין. היה נתון באמצע הבית - על דעתיה דרב חונא מפשיטו חלוק אחד, על דעתיה דבר קפרא מפשיטו שני חלקות. היה עשוי מדריגות קולפו גמים גמים.

וב"ה אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: רבי יעקב בר אחא בשם חזקיה, שמעון בר בא בשם רבי יוחנן שורה החיצונה היא העליונה - הרואה את הפתח ואת הקורה, ושלפנים ממנה, תני שלמטה ממנה. הוון בעיי מימר, מאן דאמר שלפנים הימנה כל שכן שלמטה הימנה, מאן דמר שלמטה הימנה הא

המדרגה, ולשית בר קפרא הוא מסיר מכל מדרגה - שתי חביות בעליית המדרגה ובגב המדרגה. והחידוש הוא, שלא תאמר שאם החביות היו נתונים כמדרגות, א"כ מסתמא השמש לוקח יין מהחבית הנמצאת במדרגה הראשונה, קמ"ל שהוא צריך לבדוק את כל המדרגות.

וב"ה אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: מבארת הגמ' את דברי ב"ה; רבי יעקב בר אחא בשם חזקיה, ושמעון בר בא בשם רבי יוחנן אומרים שהוא בודק את השורה החיצונה שהיא העליונה, דהיינו את השורה העליונה, שהיא רואה את הפתח ואת הקורה, וגם את השורה שלפנים ממנה היותר פנימית. אבל בברייתא תני שהוא בודק את השורה העליונה ושלמטה ממנה. ואומרת הגמ' הוון בעיי מימר אמרו בני הישיבה, שמאן דאמר (חזקיה ור' יוחנן) שהוא בודק גם את השורה שלפנים הימנה, כל שכן שהוא בודק את השורה שלמטה הימנה, אבל מאן דאמר (הברייתא) שהוא בודק גם את השורה שלמטה הימנה, הא אבל את השורה

ב"ש אומרים שתי שורות על פני כל המרתף: מבארת הגמ' את דברי ב"ש; רב חונה בשם רב אומר, שהוא קולפו הוא מסיר את החביות כמין גם יונית (כמו האות רי"ש), דהיינו שהוא מסיר את כל החביות העומדות ממול הפתח, וכן את כל החביות העליונות הרואות את התקרה, כדי לראות שאין שם חמץ, וזה הכוונה שתי שורות; היינו שורה ממול הפתח, ושורה תחת לתקרה. אבל תני בר קפרא שהוא קולפו כמין שני גמין, דהיינו הוא מסיר שתי שכבות של חביות ממול הפתח, ושתי שכבות של חביות הרואות את התקרה. ואומרת הגמ' שאם אוצר החביות היה נתון באמצע הבית (ולא צמוד לקירות), א"כ על דעתיה דרב חונא הוא מפשיטו חלוק אחד, הוא מסיר שכבה אחת של חביות סביב לכל החביות, כדי לבדוק את המקום מחמץ, ועל דעתיה דבר קפרא הוא מפשיטו שני חלקות, הוא מסיר שתי שכבות של חביות סביב לכל החביות, כדי לבדוק את המקום מחמץ. ואם האוצר היה עשוי מדריגות, א"כ קולפו גמים גמים, הוא מסיר מכל מדרגה חבית בעליית המדרגה ובגב

מסכת פרק א [ה"ב - דף ג] פסחים

לפנים הימנה לא. נשתמש בחצי שורה, פשיטא אותה שנשתמש יש לה שלפנים ממנה ושלמטה ממנה, אותה שלא נשתמש בה יש לה שלפנים ממנה? הלא דתימר במחוללות, אבל באפוצות מעביר עליהן את הנר ודיו. הלא אמרה שחשו לנפילה, א"ר פנחס ד'פ'פ' אני אומר בשעה שסידרן הכנים שם חמץ.

הלכה ב

מתני' אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום, אם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף.

גמ' אין חוששין וכו'; א"ר יונה הכין צורכה מתני מעיר לעיר, ומחצר לחצר, ממקום למקום, ומבית לבית, אם חושש את מעיר לעיר - את חושש

לברוק ביניהן, זה מכין שאני אומר חוששים שמא בשעה שסידרן את החביות, הכנים שם חמץ.

הלכה ב

מתני' אין חוששין שמא גררה חולדה חמץ מבית שלא בדקו אותו לבית שבדקו אותו, או ממקום שלא בדקו אותו למקום שבדקו אותו (הנמצאים סמוכים זה לזה באותו החצר). כיון שאם כן נחשוש שמא החולדה גררה את החמץ מחצר שלא בדקו אותו לחצר שבדקו אותו, או מעיר שלא בדקו אותו לעיר שבדקו אותו, וא"כ אין לדבר סוף.

גמ' אין חוששין וכו'; שואלת הגמ' א"ר יונה שהכין צורכה מתני שהמשה היתה לכתוב בנוסח הזה, שאין חוששים שמא גררה חולדה מעיר לעיר, ומחצר לחצר, ממקום למקום, ומבית לבית, כיון שאם חושש את שמא החולדה גררה את החמץ ממקום רחוק, דהיינו מעיר לעיר, א"כ ק"ו שאת גם חושש שמא החולדה גררה ממקום

שלפנים הימנה, הוא לא צריך לבדוק. ואומרת שאם הוא נשתמש רק בחצי שורה, א"כ זה פשיטא שבאותה חצי שורה שנשתמש, יש לה (צריך לבדוק גם את השורה) שלפנים ממנה ושלמטה ממנה (למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה), וכן זה פשוט שהוא צריך לבדוק גם את החביות החיצוניות שבחצי שורה שהוא לא השתמש בה, כיון שיש חשש שמא הוא הניח את פתו שם, אלא יש לשאול, האם באותה חצי שורה שלא נשתמש בה, האם יש לה (צריך לבדוק גם את השורה) שלפנים ממנה, או לא. ואומרת הגמ' הלא דתימר שכל מה שאמרנו שצריך להסיר ולבדוק בין החביות, זה דוקא במחוללות שיש רווח בין החביות, אבל באפוצות אם החביות צמודות זו לזו, א"כ מעביר עליהן את הנר כדי לבדוקן ודיו. שואלת הגמ' שלכא' הלא אמרה מוכח מכאן שחשו לנפילה, ולכך צריך להסיר את החביות כדי לבדוק ביניהם? א"ר פנחס ד'פ'פ' (שהיה גר ב'פ'פ') שאין מכאן הוכחה, ומה שצריך

מסכת פרק א [ה"ג - דף ג] פסחים יג

מחצר לחצר, אם חושש את מחצר לחצר - חושש את ממקום למקום, אם חושש את ממקום למקום - את חושש מבית לבית, א"ר יוסה אפי' כמתניתא אתיא היא, אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום - אם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף, שאם מבית לבית אי אתה חושש - לא כל שכן ממקום למקום, אם ממקום למקום אי את חושש - לא כל שכן מחצר לחצר, אם מחצר לחצר אי את חושש - לא כל שכן מעיר לעיר. יכולין הן כל ישראל לבדוק חמצן כאחת?!

הלכה ג

מתני' ר' יהודה אומר בודקין אור ארבעה עשר, ובארבעה עשר בשחרית, ובשעת הביעור. וחכ"א אם לא בדק אור לי"ד יבדוק בי"ד, אם לא בדק בי"ד יבדוק בתוך המועד, לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד. ומה שהוא משייר - יניחנו בצינעה כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו.

מעיר לעיר. ולמה באמת לא חוששים? כיון שוכי יכולין הן כל ישראל לבדוק חמצן כאחת? ודאי שלא, ולכן לא חוששים.

הלכה ג

מתני' ר' יהודה אומר שבודקין את החמץ שלש פעמים, דהיינו באור (ליל) ארבעה עשר, ובארבעה עשר בשחרית, ובשעת הביעור. וחכ"א שבודקים רק פעם אחת, ורק אם הוא לא בדק באור לי"ד שיבדוק בי"ד, ואם הוא לא בדק בי"ד שיבדוק בתוך המועד בתוך זמן איסור אכילת חמץ, ואם הוא לא בדק בתוך המועד שיבדוק לאחר המועד לאחר הפסח, כדי שלא יבוא לאכול את החמץ שעבר עליו הפסח. ומה שהוא משייר לאחר בדיקת חמץ, כדי לאכול בסעודת הבוקר, יניחנו בצינעה, כדי שלא יאבד ויהא צריך בדיקה אחריו.

יותר קרוב, דהיינו מחצר לחצר, וכן אם חושש את שמא החולדה גררה מחצר לחצר, א"כ ק"ו שחושש את גם ממקום למקום, וכן אם חושש את ממקום למקום ק"ו שאת חושש מבית לבית, וא"כ אומר ר' יונה שלכאו' נוסח המשנה לא כל כך טוב? אבל א"ר יוסה שאפי' כמתניתא אתיא היא, שנוסח המשנה נכונה, וכוונת המשנה היא שאין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום אם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף, דהיינו היות שאם מבית לבית אי אתה חושש א"כ לא כל שכן שלא חוששים שהחולדה גררה את החמץ ממקום למקום (הנמצאים סמוכים זה לזה באותו החצר) ואם ממקום למקום אי את חושש א"כ לא כל שכן שלא חוששים שהחולדה גררה את החמץ מחצר לחצר אחרת, ואם מחצר לחצר אי את חושש א"כ לא כל שכן שלא חוששים

מסכת פרק א [ה"ג - דף ג] פסחים

גמ' ר' יהודה אומר וכו': א"ר יוחנן טעמא דר' יודה כנגד ג' פעמים שכתוב בתורה [שמות יג] וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׁאֵר. והכתיב [שמות יב] תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם? בעשה הוא. והא כתיב [שמות יט] שְׁבַעַת יָמִים שְׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֶכֶם? א"ר יוסה מכיון שזה צריך לזה וזה צריך לזה כמי שכולן אחד, וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ, הייתי אומר הפקיד אצלו יהא מותר, תלמוד לומר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֶכֶם, אי לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֶכֶם, הייתי אומר ייחד לו בית יהא אסור, תלמוד לומר וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ, הא כיצד, הפקיד אצלו אסור ייחד לו בית מותר.

וחכ"א אם לא בדק אור לארבעה עשר וכו': מחלפה שיטתיה דר' יודה, דתני ר' יודה אומר בודקין אור לארבעה עשר ובארבעה עשר בשחרית ובשעת הביעור, וחכ"א אם לא בדק אור לארבעה עשר יבדוק בי"ד,

כיון שהחמץ לא שייך ליהודי, לכך תלמוד לומר **'לא ימצא בבתים'**, ואי היה כתוב רק **'לא ימצא בבתים'** א"כ הייתי אומר שאפי' אם היהודי ייחד לו לגוי בית להניח את החמץ שיהא אסור, לכך תלמוד לומר **'ולא יראה לך'**, הא כיצד וא"כ איך נסביר את הפסוקים? אם הגוי הפקיד אצלו היהודי, אסור להשאיר את החמץ בביתו, אבל אם היהודי ייחד לו בית מותר להשאיר שם את החמץ, כיון שהבית הזה מיוחד לגוי, א"כ בעצם החמץ נמצא בביתו של הגוי.

וחכ"א אם לא בדק אור לארבעה עשר וכו': שואלת הגמ' שלכאור' מחלפה שיטתיה דר' יודה, דתני ר' יודה אומר בודקין אור לארבעה עשר ובארבעה עשר בשחרית ובשעת הביעור, וחכ"א אם לא בדק אור לארבעה עשר יבדוק בי"ד, ומשמע שר' יהודה נחלק על חכמים וסובר שאם הוא לא בדק בליל י"ד, שהוא לא בודק בדיקה נוספת בי"ד במקום ליל י"ד (כיון שאם לא תאמר כך, א"כ חכמים היו צריכים לומר הפוך, שאם הוא

גמ' ר' יהודה אומר וכו': א"ר יוחנן טעמא דר' יודה שצריך לבדוק את החמץ ג' פעמים, זה כנגד ג' פעמים שכתוב בתורה וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׁאֵר, דהיינו בפרשת בא כתוב פעמיים, שהרי כתוב וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חֻמֵּץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׁאֵר, ובפרשת ראה ג"כ כתוב וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׁאֵר. שואלת הגמ' והכתיב תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם, וא"כ מדוע ר' יהודה לא מצריך כנגד זה בדיקה רביעית? מתרצת הגמ' כיון שזה רק בעשה הוא, וחכמים לא תיקנו בדיקה אלא רק כנגד הלאוים. שואלת הגמ' והא כתיב שְׁבַעַת יָמִים שְׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֶכֶם, וא"כ שחכמים יתקנו ד' בדיקות? מתרצת הגמ' א"ר יוסה שמכיון שזה הפסוק "שְׁבַעַת יָמִים שְׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֶכֶם" צריך לזה לפסוק וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׁאֵר, וזה צריך לזה, לכך כמי שכולן אחד, וא"כ בעצם יש רק ג' לאוים על החמץ, שהרי אילו היה כתוב רק וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ א"כ הייתי אומר שאם הגוי הפקיד אצלו חמץ יהא מותר להשאיר את זה בבית,

צריך לבדוק ג' פעמים, מה אם בשעה שלא הגיע זמן ביעורו את אמר צריך לבדוק ג' פעמים, בשעה שהגיע זמן ביעורו לא כל שכן? לא צורכה דלא אם לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד.

ומה שהוא משייר יניחנו בצנעה, כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו: כיצד הוא עושה? כופה עליו כלי. כפה עליו כלי ולא מצאו, אני אומר יד נטלתו. לא כפה עליו כלי ולא מצאו, אותו הבית צריך בדיקה, או שאר כל הבתים יהו צריכין בדיקה? נישמענה מן הדא אבד כזית מן המת בבית, בקשו ולא מצאו, הבית טהור, לכשימצא הבית טמא למפרע, הדא ילפה מן ההיא וההיא ילפה מן הדא; הדא ילפה מן ההיא היא איבד היא היניח,

החמץ כלי כדי שהחולדה לא תיקח את הפת שהוא משייר. ואומרת הגמ' שאם הוא כפה עליו כלי ולא מצאו, אני אומר שיד אדם נטלתו, והוא לא צריך לחזור ולבדוק את הבית. ואם הוא לא כפה עליו כלי ולא מצאו, א"כ יש לשאול, האם רק אותו הבית צריך בדיקה, או גם שאר כל הבתים יהו צריכין בדיקה? אומרת הגמ' שנישמענה מן הדא אפשר להוכיח את זה ממה שלמדנו, שאם אבד כזית מן המת בבית, ובקשו וחפשו את הבשר ולא מצאו, הבית טהור, כיון שאומרים שאחד הגיע ולקח את הבשר. אבל לכשימצא הבשר, הבית טמא למפרע, ולא אומרים שזה בשר אחר שעכשיו הביאו. וא"כ אומרת הגמ' שהדא הדין של בשר המת ילפה נלמד מן ההיא מהדין של חמץ, וההיא והדין של חמץ ילפה נלמד מן הדא מהדין של בשר המת; מבארת הגמ', שהדא הדין של בשר המת ילפה נלמד מן ההיא מהדין של חמץ, ואנחנו אומרים שהיא איבד היא היניח, וגם אם הוא הניח את בשר המת והוא לא מוצא אותו, שצריך לחפש

בדק בליל י"ד שהוא לא צריך לבדוק בי"ד), וא"כ ק' מדוע ר' יהודה נחלק, והרי לכאור' הוא צריך לבדוק ג' פעמים בי"ד, שהרי ומה אם בשעה שלא הגיע זמן ביעורו (דהיינו בתוך המועד) את אמר שצריך לבדוק ג' פעמים (ליל י"ד, י"ד בבוקר, ובשעת הביעור), בשעה שהגיע זמן ביעורו לא כל שכן שיבדוק פעמים, ואם הוא לא בדק בליל י"ד שיבדוק בתוך המועד? מתרצת הגמ' לא צורכה דא (זה ודאי שר' יהודה סובר שאם הוא לא בדק בליל י"ד שישלים את הבדיקה השלישית בתוך המועד), אלא שחכמים אמרו את זה בנוסח הזה, כיון שחכמים סוברים שאם הוא לא בדק בתוך המועד שיבדוק לאחר המועד, ובזה ר' יהודה נחלק, ור' יהודה סובר שלא חייבו אותו לבדוק לאחר המועד, היות ואיסור אכילת חמץ שעבר עליו הפסח הוא רק מדרבנן, לכך לא חייבו אותו לבדוק בשביל זה את הבית.

ומה שהוא משייר יניחנו בצנעה, כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו: אומרת הגמ' כיצד הוא עושה? כופה עליו על

מסכת פרק א [ה"ג - דף ד] פסחים

וההיא ילפה מן הדא אין לך צריך בדיקה, אלא אותו הבית בלבד. וכו' יודה אפי' אותו הבית לא יהא צריך בדיקה, נישמענה מן הדא - א"ר יודה מעשה בשפחתו של מסיק אחד ברימון שהשליכה נפל אחד לבור, ובא כהן אחד והציץ לידע מה שהשליכה, ובא מעשה לפני חכמים וטיהרו, שדרך חולדה וברדלים להיות גוררין אותו, רצה היא אחר הבשר ואינה רצה אחר הפת, ואפי' תימר רצה היא אחר הבשר ואחר הפת - בשר גוררת ואוכלת פת גוררת ומנחת. רבנין דקיסרין בשם ר' אבהו אין חוששין שמא גררה חולדה, וכרבי יודה חוששין.

כיון שאסור לו להיטמאות, ואותו כהן לא ראה את הנפל, ובא מעשה לפני חכמים וטיהרו את הכהן הזה, כיון שדרך חולדה וברדלים (מין שרץ) להיות גוררין אותו את הנפל, ולכך לא חוששים שהכהן הזה נטמא, וא"כ לכאור' אותו דבר צריך לומר גם לעניין החמץ. חזרת הגמ' ואומרת שאין משם הוכחה, כיון שהחולדה רצה היא אחר הבשר לאכול אותה, אבל ואינה רצה אחר הפת, ומזה שהחמץ לא נמצא במקומו יתכן שתינוק גרר את החמץ, ולכך צריך לבדוק את הבית, ואפי' אם תימר שהחולדה רצה היא אחר הבשר וגם אחר הפת, אבל יש חילוק, כיון שאת הבשר החולדה גוררת ואוכלת מיד, ולכך טיהרו את הכהן הזה, אבל את הפת החולדה גוררת ומנחת, ולכך יצטרכו לבדוק את הבית, וכן רבנין דקיסרין בשם ר' אבהו אמרו שלשית חכמים אין חוששין שמא גררה החולדה את החמץ לבית אחר, אבל וכרבי יודה חוששין, כיון שאנחנו אומרים שהחולדה גוררת ומנחת, וא"כ אם נאבד החמץ, יצטרכו לבדוק גם את הבית הסמוך.

אחריו, והוא לא יכול לומר מיד שהגיע מישוה ולקח אותו, אלא חוששים שמא חולדה הגיעה וגררה את בשר המת, והניחה אותה באיזה פינה בבית. וההיא והדין של חמץ ילפה נלמד מן הדא מהדין של בשר המת, שאם החמץ נאבד שאין לך צריך בדיקה, אלא רק אותו הבית בלבד, ולא צריך לבדוק את הבתים שסביבו (שהרי הברייתא אומרת שאם בדקו את הבית ולא מצאו את בשר המת - הבית טהור, ולא כתוב שהבתים הסמוכים טמאים). ואומרת הגמ' וכשיטת ר' יודה אם הניחו חמץ בבית ולא רואים אותו, שאפי' אותו הבית לא יהא צריך בדיקה, כיון שאנחנו תולים שהגיעה חולדה ואכלה את זה, וזה נישמענה מן הדא שלמדנו בברייתא, א"ר יודה מעשה בשפחתו של מסיק (מוסק זיתים) אחד, ברימון (שם מקום) שהשליכה נפל אחד לבור, ובא כהן אחד והציץ לידע מה שהשליכה האם זה זכר וא"כ היא תשב ימי טומאה וטהרה כלית זכר, או שהנפל הזה היה נקבה, ותשב ימי טומאה וטהרה כלית נקבה (הכהן הזה לא עשה כהוגן שהלך לראות את הנפל,

הלכה ד

מתני' ר"מ אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש, ר' יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחילת שש.

גמ' ר"מ אומר אוכלין כל חמש וכו': ר"מ אומר משש שעות ולמעלן מדבריהן, ר' יודה אומר משש שעות ולמעלן מדברי תורה, מה טעמא דר"מ? [שמות יב] אף ביום הראשון - זה חמשה עשר, יכול משתחשך? ת"ל אף, הא כיצד? תן לו לפני שקיעת החמה שעה אחת. מה טעמא דר' יודה? אף ביום הראשון - זה י"ד, יכול כל היום כולו? ת"ל אף, הא כיצד? חלוק את היום, חציו לחמץ וחציו למצה. מחלפה שיטתיה דר"מ, תמן הוא אמר 'אך' למעט, והכא הוא אמר 'אך' לרבות? א"ר שמואל בר אבדומא מיעטו שאינו בחמץ, ר"מ אומר [דברים מז] לא

הלכה ד

מתני' ר"מ אומר שאוכלין חמץ בכל השעה החמישית, ושורפין בתחלת השעה הששית, אבל ר' יהודה אומר שאוכלין בכל ארבע בשעה הרביעית, ותולין (לא אוכלים ולא שורפים) בכל השעה החמישית, ושורפין בתחילת שש.

גמ' ר"מ אומר אוכלין כל חמש וכו': מבארת הגמ' את המחלוקת: כיון שר"מ אומר משש שעות ולמעלן איסור חמץ הוא רק מדבריהן, ולכך אוכלים כל חמש, אבל ר' יודה אומר משש שעות ולמעלן איסור חמץ הוא מדברי תורה, ולכך אוכלים כל ארבע ותולין כל חמש. ואומרת הגמ' מה טעמא דר"מ האומר שאין איסור חמץ בערב פסח, כיון שכתוב אף ביום הראשון תשבינו שאר מפתים - זה חמשה עשר בניסן, א"כ

יכול שיצטרכו להשבית את החמץ רק משתחשך? ת"ל אף, וזה בא לרבות, וא"כ הא כיצד? תן לו למצוות השבתה לפני שקיעת החמה שעה אחת. ומה טעמא דר' יודה שאומר שחמץ אסור כבר בערב פסח? כיון שכתוב אף ביום הראשון - זה י"ד בניסן, כיון שראשון היינו לפני דהיינו שאומרת התורה שיום לפני פסח כבר צריך להשבית את החמץ, וא"כ יכול שכל היום כולו יהיה אסור? ת"ל אף שמשמע מיעוט, הא כיצד? חלוק את היום - חציו לחמץ וחציו למצה. שואלת הגמ' שלכא' מחלפה שיטתיה דר"מ, שהרי תמן בכל מקום הוא אמר כשכתוב 'אך' זה בא למעט, והכא הוא אמר שמהמילה 'אך' בא לרבות? מתרצת הגמ' א"ר שמואל בר אבדומא שגם כאן כשכתוב 'אך' התורה מיעטו, שאינו בחמץ כל היום שלפני הפסח. וא"כ ר"מ אומר כשכתוב לא

מסכת פרק א [ה"ד - דף ד] פסחים

תאכל עֲלֵיו חֶמֶץ - על אכילתו, ור' יודה אומר לא תאכל עֲלֵיו חֶמֶץ - על עשייתו. ר' יודה אית ליה עשה ולא תעשה על אכילתו, עשה ולא תעשה על ביעורו; עשה על אכילתו שְׁבַעַת יָמִים תאכל עֲלֵיו מִצּוֹת ולא חֶמֶץ, כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה. לא תעשה על אכילתו לא תאכל עֲלֵיו חֶמֶץ. עשה על ביעורו [שמות יב] תִּשְׁבִּיתוּ שָׂאֹר, לא תעשה על ביעורו שְׁבַעַת יָמִים שָׂאֹר לא יִמָּצֵא בְּבִתְיֹכֶם.

הא ר"מ אומר משש שעות ולמעלה מדבריהן, שביעית אסור משום גדר, ששית למה משום גדר, ויש גדר לגדר?! אלא שעה ששית מתחלפת בשביעית. הא ר' יהודה אומר מחמש ולמעלה מדבריהן, ששית אסורה משום גדר, חמישית למה משום גדר, ויש גדר לגדר?! אלא שחמישית מתחלפת בשביעית. מחלפא שיטתיה

השביעית החמץ אסור רק מדרבנן – משום גדר, וא"כ בשעה הששית למה החמץ אסור, וכי הוא אסור משום גדר?! וכי יש גדר לגדר?! והרי כל מה שחכמים יכולים לגזור גזרות, זה כיון שכתוב 'וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי' דהיינו שצריך לעשות משמרת למצוות התורה, אבל לא יכולים לעשות משמרת למשמרת? מתרצת הגמ' אלא היות והשעה הששית מתחלפת בשעה השביעית אצל האנשים, לכך מהתחלה חכמים גזרו ואסרו את החמץ כבר בשעה השישית. שואלת הגמ' הא הרי ר' יהודה אומר שמחמש ולמעלה החמץ אסור מדבריהן (מדרבנן), וא"כ ק' הרי בשעה הששית החמץ אסורה רק משום גדר (מן התורה החמץ נאסר רק בחצות שזה תחילת השעה השביעית). וא"כ בשעה החמישית למה החמץ אסור, וכי הוא אסור משום גדר?! וכי יש גדר לגדר?! מתרצת הגמ' אלא היות ואצל האנשים השעה החמישית מתחלפת בשעה השביעית, לכך חכמים אסרו את אכילת החמץ כבר בשעה החמישית. שואלת הגמ' שלכאן מחלפא שיטתיה

תאכל עֲלֵיו (על הפסח) חֶמֶץ, זה הולך על זמן אכילתו של קרבן פסח, ור' יודה אומר שכשכתוב לא תאכל עֲלֵיו (על הפסח) חֶמֶץ, זה הולך על זמן עשייתו, שהרי בפסוק הקודם כתוב וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ, ועל זה נאמר 'לא תאכל עֲלֵיו חֶמֶץ' דהיינו מזמן הקרבת הקרבן שזה היה מחצות היום של ערב פסח. ואומרת הגמ' שלשיטת ר' יודה אית ליה הוא סובר שיש איסור עשה ולא תעשה – על אכילתו, ואיסור עשה ולא תעשה – על ביעורו; מבארת הגמ' שיש עשה על אכילתו שהרי כתוב שְׁבַעַת יָמִים תאכל עֲלֵיו מִצּוֹת, משמע אבל ולא חֶמֶץ, והרי כל לא תעשה שהוא בא מכח (מחמת) עשה, יש לו דין של עשה. וכן יש לא תעשה על אכילתו שהרי כתוב לא תאכל עֲלֵיו חֶמֶץ. וכן יש מצות עשה על ביעורו (על ביעור חמץ), שהרי כתוב תִּשְׁבִּיתוּ שָׂאֹר מִבֵּיתְכֶם, וכן יש לא תעשה על ביעורו, שהרי כתוב שְׁבַעַת יָמִים שָׂאֹר לא יִמָּצֵא בְּבִתְיֹכֶם.

שואלת הגמ' הא הרי ר"מ אומר שחמץ משש שעות ולמעלה האיסור הוא רק מדבריהן (מדרבנן), וא"כ ק' הרי בשעה

מסכת פרק א [ה"ד - דף ד] פסחים יט

דר' יהודה, תמן הוא אמר אין חמישית מתחלפת בשביעית? א"ר יוסי תמן הדבר מסור לב"ד - וב"ד זריזין הן, ברם הכא הדבר מסור לנשים - והנשים עזילות הן. א"ר יוסי בר' בון תמן תחילת חמישית סוף שביעית, ברם הכא סוף חמישית תחילת שביעית, ותני כן שבתחילת חמש חמה במזרח וסוף שבע חמה במערב, לעולם אין החמה נוטה למערב אלא בסוף שבע. רב אמר דברי ר"מ המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה - לא עשה כלום, אמר רבי הונה ויאות אלו חטים קורטבניות במדבר,

המעשה בסוף השעה השביעית, שאנשים לא טועים בין תחילת השעה החמישית לסוף השעה השביעית, ולכך אומרים שנחלקה עדותן, ברם הכא אבל כאן כשחכמים אסרו את השעה החמישית, זה הולך גם לסוף השעה החמישית והרי החמץ אסור כבר בתחילת השעה השביעית, והרי בין סוף השעה החמישית לתחילת השעה השביעית אנשים טועים, ולכך חכמים אסרו את החמץ כבר בשעה החמישית, ותני כן וכן שנינו שזה הטעם לענין העדות - שבתחילת השעה החמישית החמה במזרח ובסוף השעה השביעית החמה במערב, והרי לעולם אין החמה נוטה למערב אלא בסוף שבע, ולכך לא טועים בין השעה החמישית לשעה השביעית.

רב אמר שגם לדברי ר"מ האומר שחמץ בערב פסח הוא רק מדרבנן, המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה - לא עשה כלום, היות והחמץ אינו שווה פרוטה, שהרי הוא אסור בהנאה, אמר רבי הונה ויאות דברי רב נכונים, שהרי אלו חטים קורטבניות שהם קשות, שְׁשָׁרו אותם במים ולא התבקעו, שמדרבנן הם אסורות משום חמץ (כיון שאולי הם התבקעו ולא הבחינו בזה), ואפי' אם הם נמצאים במדבר שהאוכל שם יקר מאוד,

דר' יהודה, שהרי תמן במסכת סנהדרין הוא ר' יהודה אמר, שאין השעה החמישית מתחלפת בשעה השביעית, ולכך אם שני עדים באו להעיד, ואחד אמר שהמעשה היה בשעה החמישית ואחד אמר שהמעשה היה בשעה השביעית, נחלקה עדותם, ולא אומרים שאחד מהם טעה, וכאן ר' יהודה אומר שאנשים טועים בין השעה החמישית לשעה השביעית, ולכך אסרים את החמץ כבר בשעה החמישית? מתרצת הגמ' א"ר יוסי שיש הבדל, כיון שתמן לענין העדים, היות והדבר העדות מסורה לב"ד, וב"ד זריזין הן, ולכך העדים מקפידים על דבריהם והם לא טועים, ולכך ר' יהודה אומר שנחלקה עדותם, ברם הכא אבל כאן לענין החמץ, הרי הדבר מסור גם לנשים, והרי הנשים עזילות הן לברר מה השעה, ולכך חכמים אסרו את החמץ כבר בשעה החמישית, כדי שלא יטעו ויבאו לאכול בשעה השביעית שהיא אסורה מן התורה. ואומרת הגמ' עוד תירוק; א"ר יוסי בר' בון שיש עוד חילוק, כיון שתמן לענין העדות כשאחד אמר שהוא ראה את המעשה בשעה החמישית, הרי יתכן שהוא ראה את המעשה בתחילת השעה החמישית, וכשהשני אמר שהוא ראה את המעשה בשעה השביעית יתכן שהוא ראה את

מסכת פרק א [ה"ד - דף ה] פסחים

כ

דילמא טבן אינון במועדא כלום. חד בר נש אפקיד דיסיקיא דפיסתא גבי רבי חייה רובה, אמר רבי יוסי בר' בון יוחנן חיקוקיא הוה, אתא שאל לרבי, א"ל תימכר על פי בית דין - בשעת הביעור. חד בר נש אפקיד גרבא דכותחה גבי רב חייה בר אשי, אתא שאל לרב, אמר ליה ימכר על פי ב"ד - בשעת הביעור. היידנו שעת הביעור? רבי ירמיה אמר בשחרית, ר' בא אמר חמישית - כר' יודה, אמר רבי יוסה יאות אמר רבי ירמיה, כלום אמרו ליגע בהן למוכרן - לא מפני השב אבידה לבעלים?! חמישית כרבי יודה, לא טבה כלום. חברייא אמרין חמישית כר' יודה הקדישו מוקדש, עשאו תרומה אינה תרומה; הקדישו מוקדש - הקדש דמים, עשאו תרומה אינה תרומה - שלא ניתנה תרומה אלא לאכילה בלבד, אמר לון ר' יוסי

ור' בא אמר בשעה החמישית - כר' יודה, שהחמץ כבר אסור באכילה, אבל מותר בהנאה, אמר רבי יוסה שיאות (דבר נכון) אמר רבי ירמיה, כיון שהרי כלום אמרו ליגע בהן למוכרן הרי מדוע התירו למכור את החמץ המופקד הוזה? וכי לא מפני השב אבידה לבעלים? וא"כ אם הוא ימכור את זה בשעה החמישית כרבי יודה, לא טבה כלום כמעט אין רווח, שהרי זה כבר אסור באכילה, ולכך ודאי שהתירו למכור את זה כבר בשחרית.

חברייא אמרין בני הישיבה אמרו, שבשעה החמישית כשיטת ר' יודה אם הקדישו את החמץ, זה מוקדש, אבל אם עשאו את החמץ לתרומה - אינה תרומה; מבארת הגמ' הקדישו - מוקדש, כיון שזה יהיה להקדש דמים לקדושת דמים לבדק הבית, אבל אם הוא עשאו לתרומה - אינה תרומה, כיון שלא ניתנה תרומה אלא לאכילה בלבד, שהרי כתוב 'תתן לו - ולא לאורו' דהיינו אסור לתת לכהן תרומה העומדת לשריפה, אבל אמר לון ר' יוסי לבני הישיבה,

דילמא טבן אינון במועדא כלום וכי הם שוות בפסח משהו? ודאי שלא, ואם יקדשו בזה אשה, היא לא תהיה מקודשת, הגם שזה אסור רק מדרבנן, וכן המקדש בחמץ בערב פסח אפי' לשיטת ר"מ, היא לא תהיה מקודשת.

חד בר נש אדם אחד אפקיד דיסיקיא דפיסתא שק לחם גבי אצל רבי חייה רובה הגדול, ואומרת הגמ' שאמר רבי יוסי בר' בון שהמפקיד היה יוחנן חיקוקיא (הגיע מעיר חוקקה, או שהוא היה סופר) הוה, ולפני פסח ר' חייה אתא בא ושאל לרבי מה לעשות בחמץ הזה, וא"ל תימכר על פי בית דין - בשעת הביעור (אח"כ הגמ' תבאר מה הכוונה), וכן חד בר נש אדם אחד אפקיד גרבא דכותחה חבית כותח (מין מִטְבֵּל, העשוי בתערובת חמץ) גבי אצל רב חייה בר אשי, ואתא שאל לרב מה לעשות בזה, ואמר ליה שימכר על פי ב"ד - בשעת הביעור, שואלת הגמ' היידנו על איזה שעת הביעור רב ורבי דיברו? אומרת הגמ' שרבי ירמיה אמר בשחרית של י"ד,

מסכת פרק א [ה"ה - דף ה] פסחים כא

לא מסתברא דלא חילופין הקדישו אינו מוקדש, עשאו תרומה הרי זו תרומה; הקדישו אינו מוקדש - שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, עשאו תרומה הרי זו תרומה - טהורה היא דבר תורה, את הוא שגזרת עליה שריפה.

הלכה ה

מתני' ועוד א"ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות ומונחות על גג האצטבא, כל זמן שהן מונחות - כל העם אוכלין, ניטלה אחת מהן תולין - לא אוכלין ולא שורפין, ניטלו שתיהן - התחילו כל העם שורפין. רבן גמליאל אומר חולין נאכלין כל ארבע, ותרומה כל חמש, ושורפין בתחילת שש.

גמ' ועוד א"ר יהודה וכו': ר' שמעון בן לקיש אמר בשם רבי ינאי, כשירות היו, מִשֵּׁם מאי הוא פוסלן - שלא לשחוט עליהן את הזבח, ולא בשחיטה הן קדושות, ויפרה ויאכל? אמר רבי חנניה חולייא קומי לא אוכל,

התחילו כל העם שורפין, וא"כ מוכח שהיה זמן שהיו תולין, היינו בשעה החמישית (ולשיטת ר"מ לא היה זמן שהיו תולין). רבן גמליאל אומר שחולין נאכלין כל ארבע, ותרומה כל חמש, וא"כ עשו את הסימן בשביל אכילת החולין, ושורפין בתחילת שש.

גמ' ועוד א"ר יהודה וכו': ר' שמעון בן לקיש אמר בשם רבי ינאי, שהחלות תודה כשירות היו, ומִשֵּׁם מאי הוא פוסלן ומדוע המשנה אומרת שהם היו פסולות? כיון שלא לשחוט (נשחט) עליהן את הזבח, ולכך לא היו יכולים לאכול אותם. שואלת הגמ' וכי לא בשחיטה הן החלות קדושות מתקדשות בקדושת הגוף (שמאז כבר לא יכולים לפדות אותם). וא"כ כיון שלא נשחט הזבח שיפרדה אותם ויאכל, ומדוע המתינו עד לשעת שריפת חמץ ושרפו אותם? מתרצת הגמ' אמר רבי חנניה הרי חולייא קומי יש לפניו הרבה חולין, ולא אוכל ואין מי שיאכל

שלא מסתברא דא (מה שאתם אומרים) אלא מסתבר לומר חילופין (להיפך), שאם הקדישו - אינו מוקדש, ואם עשאו תרומה - הרי זו תרומה; ומבאר ר' יוסי, הקדישו אינו מוקדש כיון שאין פודין את הקדשים (אפי' קדשי בדק הבית) להאכילן לכלבים, וא"כ אין להקדש מה לעשות עם זה, ואם עשאו תרומה הרי זו תרומה, כיון שלמעשה התרומה הזאת טהורה היא מדבר תורה, ורק את הוא שגזרת עליה שריפה מדרבנן, ולכך חל על זה שם תרומה.

הלכה ה

מתני' ועוד א"ר יהודה שיש הוכחה לדבריו, שהרי היו מניחים לסימן שתי חלות חמץ של תודה שהיו פסולות, והם היו מונחות על גג האצטבא על הגג שעל גבי הספסלים שהיו בהר הבית, וכל זמן שהן היו מונחות - כל העם אוכלין, וכשניטלה אחת מהן היו תולין - לא אוכלין ולא שורפין, וכשניטלו שתיהן -

מסכת פרק א [ה"ה - דף ה] פסחים

ואת אמרת יפדה ויאכל?! רבי חנינא אמר פסולות היו, מפני שהן ממנהרין להביא תודותיהן מפני חמץ שבתודה, ואי אפשר שלא ישפך דמה של אחד מהן - והיא נפסלת. תני שתי פרות חורשות בירושלם, וירושלם לא כמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בארבעה עשר הוא? נראות כחורשות. אית תניי תני שתי נרות דולקין, אית תניי תני שני סדינין, אמר רבי פינחס ולא פליגון, מאן דאמר שתי פרות שתי נרות בחול, מאן דמר שני סדינין בשבת. רבי חנניה בעא קומי רבי מנא ויקבעו לה תקיעה? א"ל אם אומר את כן, נמצאתה אומר שמא

היו נראות כחורשות. ואמרת הגמ' שאית תניי תניי שיש ששנו בברייתא, ששתי נרות היו דולקין (בחצרות שהיו רגילים לעשות בהם סעודות גדולות), וכששניהם היו דולקים כולם היו אוכלים, וכשכיבו אחת מהנרות, היו תולים לא אוכלים ולא שורפים, וכשכיבו את שניהם היו שורפים, ואית תניי תניי ויש ששנו בברייתא, ששני סדינין היו מונחים לסימן (בחצרות שהיו רגילים לעשות בהם סעודות גדולות), וכששניהם היו תלויים, כולם היו אוכלים, וכשניטל אחד מהם היו תולים לא אוכלים ולא שורפים, וכשניטלו שניהם היו שורפים. אמר רבי פינחס ולא פליגון שהברייתות לא נחלקים, אלא מאן דאמר שהיו שתי פרות או שתי נרות זה מדובר כשערב פסח חל להיות בחול, ומאן דאמר שהיו שני סדינין זה מדובר כשערב פסח חל להיות בשבת. שואלת הגמ' רבי חנניה בעא קומי שאל את רבי מנא, ויקבעו לה תקיעה להודיע מתי סוף אכילת חמץ, דהיינו כשיתקעו תקיעה אחת יפסיקו לאכול, וכשיתקעו תקיעה נוספת ישרפו את החמץ? א"ל ר' מנא שיש חשש שאם אומר את כן שהסימן יהיה ע"י התקיעה, א"כ נמצאתה אומר שמא האנשים יחשבו

אותם, ואת אמרת שיפדה ויאכל?! אין מי שיפדה אותם. אבל רבי חנינא אמר שהחלות פסולות היו, מפני שהן כל בני ישראל ממנהרין להביא תודותיהן בערב פסח, שהרי לא יכולים להביא את התודה בפסח עצמו, מפני חמץ שבתודה, וכיון שהיו מקריבים את התודה בחיפזון, אי אפשר שלא ישפך דמה של אחד מהן, והיא התודה נפסלת, ולכך היו חלות תודה פסולות.

תני, שהיו עושים עוד סימן לסוף זמן אכילת חמץ, שהיו שתי פרות חורשות בירושלם (בראש הר הזיתים, שזה נראה לכל תושבי ירושלים) וכששתיהן היו חורשות, כולם היו אוכלים, וכשניטל אחד מהם, היו תולים לא אוכלים ולא שורפים, וכשניטלו שתיהן, היו שורפים. שואלת הגמ' איך היו חורשים בערב פסח בירושלים, וכי ירושלם לא כמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בארבעה עשר הוא? היות וכל ישראל היו באים לירושלים, א"כ היו צריכים להחמיר שלא לעשות מלאכה בערב פסח (כמו המקומות שהיו מחמירים שלא לעשות מלאכה בערב פסח, עיין לקמן ריש פרק ד')? מתרצת הגמ' שהפרות לא היו חורשות באמת, אלא רק

לתמיד הן תוקעין והן מתקלקלין, א"ל והא תנינן שלש להבטיל את העם מן המלאכה, ושלש להבדיל בין קודש לחול? א"ל תמן כל ערב שבת ושבת הן תוקעין ואינן טועין, ברם הכא אחת לקיצין הן, אם אומר את כן, אף הן סבירין שמא לתמיד הן תוקעין והן מתקלקלין.

רבן גמליאל אומר וכו': למה מפני קדושתה, או משום שאין אוכליה מצויין, מה נפיק מביניהון חלות תודה, אין תימר שאין אוכליה מצויין, אלו אוכלין מצויין, אין תימר מפני קדושתה, אלו יש להן קדושה? ר' נתן אומר כשירות, ניטלו, שוהין להן שעה אחת לאכילתן, ותולין אבל לא שורפין, אית לך מימר משום שאין אוכליה מצויין?! לא מפני קדושתה, אף הכא מפני

אין אוכליה מצויין, שהרי רק כהנים יכולים לאכול תרומה, ולכך הוסיפו עוד שעה? ומה נפיק מביניהון איזה חילוק יש בין הטעמים? האם יכולים לאכול את החלות תודה בשעה החמישית, שאין תימר שהטעם שמקילין בתרומה זה מפני שאין אוכליה מצויין, א"כ לא יכולים לאכול את החלות תודה בשעה החמישית, כיון שלאִלו יש אוכלין מצויין, שהרי גם הישראלים יכולים לאכול את החלות תודה, אבל אין תימר שהטעם שמקילין בתרומה זה מפני קדושתה, א"כ גם לאִלו יש להן קדושה? מתרצת הגמ' שהרי שנינו בבביתא שר' נתן אומר שהחלות תודה האלו היו כשירות, ובתחילת השעה החמישית הם ניטלו כדי לאכול אותם, ושוהין להן שעה אחת לאכילתן, ובזמן הזה את החולין תולין אבל לא שורפין, וא"כ וכי אית לך מימר משום שאין אוכליה (של החלות תודה) מצויין?! לא שייך לומר כך, אלא ע"כ שיכולים לאכול את החלות בשעה החמישית – מפני קדושתה, וא"כ אף הכא לעניין התרומה, ר"ג מקיל לאכול אותה בשעה החמישית – מפני

שבשביל הקרבת קרבן התמיד הן תוקעין, ולא יפסיקו מלאכול חמץ, וא"כ הן מתקלקלין כיון שיאכלו חמץ לאחר הזמן. א"ל ר' חנניה והא תנינן שבערב שבת היו תוקעים שש תקיעות; שלש כדי להבטיל את העם מן המלאכה בשדות, וסמוך לשקיעה היו תוקעים עוד שלש תקיעות, כדי להבדיל בין קודש לחול, ולא חוששים שמא יטעו ויאמרו שהתקיעות האלו הם מהקרבת קרבן התמיד? א"ל ר' מנא, שיש הבדל, כיון תמן לענין ערב שבת, היות ובכל ערב שבת ושבת הן תוקעין, לכך הם יודעים שהתקיעות הם בשביל להבטיל ממלאכה, ואינן טועין לומר שזה בשביל הקרבת קרבן התמיד, אבל ברם הכא היות וזה תקיעה אחת הבאה לקיצין זממן (שהתקיעה הזאת היא רק בערב פסח) הן, אם אומר את כן שנסמוך על התקיעה, יש חשש שאף הן סבירין שמא לתמיד הן תוקעין והן מתקלקלין, שיאכלו חמץ לאחר הזמן.

רבן גמליאל אומר וכו': שואלת הגמ' למה ר"ג מקיל באכילת תרומה, האם מפני קדושתה, או משום שתרומה קדושה וגם

מסכת פרק א [ה"ו - דף ו] פסחים

קדושתה. א"ר יודה בן פזי נראין דברים שתהא הלכה כרבן גמליאל, שהוא אומר מעין שניהן. אתא ר' אבון ר' יוחנן בשם רבי שמעון בן יוצדק, הלכה כרבן גמליאל שהוא אומר מעין שניהן.

הלכה ו

מתני' ר' חנניה סגן הכהנים אומר מימיהן של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שניטמא בוולד הטומאה עם בשר שניטמא באב הטומאה, אף על פי שמוסיפין לו טומאה על טומאתו.

גמ' אף על פי שמוסיפין לו טומאה על טומאתו: בר קפרא אמר אב הטומאה דבר תורה וולד טומאה מדבריהן, ר' יוחנן אמר בין זה בין זה דבר תורה, על דעתיה דבר קפרא ניחא, על דעתיה דר' יוחנן אב הטומאה עושה

שנטמא בולד הטומאה) טומאה על טומאתו, הגמ' תבאר את המשנה.

גמ' אף על פי שמוסיפין לו טומאה על טומאתו: מבארת הגמ' איזה טומאה מוסיפים כאן; בר קפרא אמר שאב הטומאה היינו טומאה מדבר תורה, וולד הטומאה היינו טומאה מדבריהן, והכהנים לא נמנעו לשרוף בשר שנטמא בטומאה דרבנן יחד עם בשר שנטמא בטומאה דאורייתא, הגם שכעת הבשר יהיה טמא בטומאה דאורייתא (היות וגם הטמא מדרבנן עומד לשריפה, לכך אין מצווה לשמור עליו מטומאה). ור' יוחנן אמר שבין זה ובין זה שני הבשרים היו טמאים בטומאה מדבר תורה, שואלת הגמ' א"כ בשלמא על דעתיה דבר קפרא ניחא, שמוסיפים טומאה על טומאתו, שקודם הבשר היה טמא בטומאה דרבנן וכעת הוא נטמא בטומאה דאורייתא, אלא על דעתיה דר' יוחנן היכן הוסיפו טומאה על טומאתו, והרי אב הטומאה שנגע בבשר עושה אותו

קדושתה. א"ר יודה בן פזי נראין דברים שתהא הלכה כרבן גמליאל, כיון שהוא אומר מעין שניהן, לעניין החולין כר' יהודה, ולעניין התרומה כר"מ, אומנם זה לא נקרא שר"ג מכריע גמור, שהרי ר' יהודה ור"מ לא הזכירו בדבריהם 'תרומה וחולין' דהיינו ר"מ לא אמר שבין חולין ובין תרומה נאכלים גם בשעה החמישית, ור' יהודה לא אמר שבין חולין ובין תרומה נאכלים רק בשעה הרביעית, אבל ר"ג כעין מכריע, וכן כאשר אתא ר' אבון הוא אמר שר' יוחנן אמר בשם רבי שמעון בן יוצדק, שהלכה כרבן גמליאל כיון שהוא אומר מעין שניהן.

הלכה ו

מתני' ר' חנניה סגן הכהנים אומר שמימיהן של הכהנים – לא נמנעו מלשרוף את הבשר שניטמא בוולד הטומאה עם בשר שניטמא באב הטומאה, אף על פי שמוסיפין לו (לבשר

ראשון, וולד טומאה עושה שני, שני שנגע בראשון הרי הוא במקומו שני? שהשלישי שנגע בראשון נעשה שני. תני בית שמאי אומרים אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא, וב"ה מתירין, על דעתיה דבר קפרא נחא, שורפין פסול תורה עם פסול טומאת תורה, וצריכין משמע טומאת דבריהן עם טומאת תורה, על דעתיה דר' יוחנן אם פסול תורה עם טומאת תורה שורפין, כל שכן טומאת תורה עם טומאת תורה? ר' חנניה סגן הכהנים שנייה מ'שם בית שמאי ובית הלל. א"ר מנא קומי ר' יוסה, על דעתיה דר' יוחנן נחא דמר ר' יוחנן ששה ספיקות היו תולין עליהן ובאין, ובאושא גזרו עליהן שריפה, ר' חנניה סגן הכהנים לא לקודם לאושא

לנו שגם בשר הטמא בטומאת דבריהן מותר לשרוף עם בשר הטמא בטומאת תורה, אבל על דעתיה דר' יוחנן מה ר' חנניה סגן הכהנים חידש, והרי ומה אם בשר שהוא פסול מן התורה עם בשר שיש בו טומאת תורה שורפין, לא כל שכן שמותר לשרוף בשר שטמא בטומאת תורה, עם בשר שיש בו טומאת תורה, וא"כ מה ר' חנניה סגן הכהנים חידש כאן? מתרצת הגמ' שר' חנניה סגן הכהנים שנייה אמר את דבריו מ'שם לשיטת בית שמאי ובית הלל, ובאמת החידוש הוא רק לשיטת ב"ש. שואלת הגמ' א"ר מנא קומי ר' יוסה בשלמא על דעתיה דר' יוחנן שלא מדובר כאן על בשר הטמא בטומאה מדרבנן, א"כ נחא מה דאמר ר' יוחנן שעל ששה סוגי טומאות הבאות מחמת ספיקות – היו תולין (לא אוכלים ולא שורפים) עליהן ובאין, ורק כשהסנהדרין היו באושא הם גזרו עליהן שריפה, אבל לשיטת בר קפרא האומר שמדובר כאן ששרפו בשר שנטמא בטומאה דרבנן, זה ק' שהרי וכי ר' חנניה סגן הכהנים לא לקודם לאושא

לראשון לטומאה, וולד טומאה שנגע בבשר עושה אותו לשני לטומאה, והרי שני שנגע בראשון – הרי הוא נשאר במקומו להיות שני, וא"כ לא נוסף בו טומאה? מתרצת הגמ' שכאן מדובר שהבשר נגע בוולד ולד הטומאה (דהיינו בשני לטומאה), שהוא נהיה לשלישי לטומאה, ואותו לא נמנעו מלשרוף יחד עם בשר שנטמא באב הטומאה שהוא ראשון לטומאה, הגם שהשלישי שנגע בראשון נעשה שני. שואלת הגמ' והרי תני, בית שמאי אומרים שאין שורפין בשר קודש פסול, שהוא טהור (כגון נותר), עם בשר טמא, כיון שאתה מטמא אותו, וב"ה מתירין, כיון ששניהם אסורים באכילה ועומדים לשריפה, לכך אתה לא מצווה לשמור אותו בטהרה. וא"כ שואלת הגמ' בשלמא על דעתיה דבר קפרא נחא זה טוב מה שר' חנניה סגן הכהנים חידש, כיון שבברייתא למדנו ששורפין קדשים טהורים שהם פסולים מן התורה, יחד עם קדשים פסולים בטומאת תורה, ולכך צריכין משמע ר' חנניה סגן הכהנים צריך להשמיע

מסכת פרק א [ה"ו - דף ו] פסחים

היה, וקודם לאושא לא היתה שריפה לדבריהן? א"ל תיפתר שניטמא בכלי זכוכית, א"ל אפי' תימר ניטמא בכלי זכוכית, לא כן אמר ר' זעירא ר' אבונה בשם ר' ירמיה, יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית, ר' יודא אמר יהודא בן טבאי ושמעון בן שטח גזרו על כלי מתכות, הלל ושמאי גזרו על טהרת ידיים? ר' ירמיה סבר מימר ארץ העמים וכלי זכוכית תלויה, ר' יוסי סבר מימר ארץ העמים תלויה, וכלי זכוכית שריפה. אלו הן ששה ספקות; על ספק בית הפרס, על ספק ארץ העמים, על ספק בגדי עם הארץ, על כלים הנמצאין, על ספק רוקק, על ספק מי רגלי אדם

מתרצת הגמ' שאומנם ר' ירמיה סבר מימר שטומאת ארץ העמים וכלי זכוכית תלויה, לא אוכלים ולא שורפים, אבל ר' יוסי סבר מימר שאומנם טומאת ארץ העמים היא תלויה, אבל וטומאת כלי זכוכית (אם תרומה או קדשים נטמאו בכלי זכוכית) עומדים לשריפה. ואומרת הגמ' ואלו הן ששה ספקות; א) על ספק בית הפרס מקום שנחרש שם קבר (פרס זה מלשון פרוסה, דהיינו שהמחרישה שברה את העצמות), וחכמים גזרו טומאה על מרחק של מאה אמה ממקום הקבר, כיון שיש חשש שהמחרישה הוליכה לשם עצם כשעורה. ב) על ספק ארץ העמים על חו"ל, וכן על עפר הבא מארץ העמים – שיש חשש שמעורב בו עפר של מתים. ג) על ספק בגדי עם הארץ, שיש לחשוש שמא אשתו ישבה עליהם כשהיתה טמאה נדה. ד) על כלים הנמצאין אפי' ברה"ר (שבאופן רגיל ספק טומאה ברה"ר טהור), שהרי הם בספק טומאה. ה) על ספק רוקק על הרוק הנמצא אפי' ברה"ר, כיון שחורשים שמא הרוק בא מזב. ו) על ספק מי רגלי אדם מה שנגע במי רגלים, כיון שלא יודעים האם זה בא מאדם טהור או מאדם

היה, והרי קודם לאושא לא היתה שריפה לטומאה מדבריהן, וא"כ מדוע שרפו בכלל את הבשר הזה? מתרצת הגמ' א"ל ר' יוסה תיפתר תעמיד שמדובר כאן שהבשר ניטמא בכלי זכוכית טמא, שטומאת כלי זכוכית הוא מדרבנן, אבל היות ויסוד טומאתו לא מחמת הספק, לכך גם לפני תקנת אושא היו שורפים על זה. חזר ר' מנא וא"ל לר' יוסה אפי' תימר שהבשר ניטמא בכלי זכוכית, אבל וכי לא כן אמר ר' זעירא שר' אבונה אמר בשם ר' ירמיה, שיוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על ארץ העמים על חו"ל, ועל כלי זכוכית, ור' יודא אמר שיהודא בן טבאי ושמעון בן שטח גזרו טומאה על כלי מתכות שנטמאו בטומאת מת ונשברו וחזר ותיקן אותם, שיחזור עליהן הטומאת מת שהיה עליהם, והלל ושמאי גזרו על טהרת ידיים, שסתם ידיים הם שניות לטומאה. ומזה שר' ירמיה אמר את גזירת טומאת חו"ל וטומאת כלי זכוכית יחד, משמע שטומאתן שווה, ועל שניהם לא היו שורפים את התרומה וקדשים, וא"כ חוזרת השאלה על בר קפרא, איך במשנה מדובר שהיו שורפים בשר הטמא בטומאה מדרבנן?

שהוא כנגד מי רגלי בהמה, על ודאי מגען שהוא ספק טומאתו, על אלו שורפין תרומה.

הלכה ז

מתני' הוסיף ר' עקיבה מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שניטמא בטמא מת, אף על פי שמוסיפין לו טומאה על טומאתו.

גמ' הוסיף ר' עקיבה וכו': על דעתיה דר' יוחנן תמן שורפין טומאת תורה עם טומאת תורה, ובא להוסיף פסול תורה עם טומאת תורה. על דעתיה דבר קפרא תמן שורפין טומאת דבריהן עם טומאת תורה, והכא פסול תורה עם טומאת תורה, לא בא אלא לפחות? תיפתר בטבול יום מבית פרס - שהוא מדבריהן.

הכהנים אמר ששורפין דבר שיש בו טומאת תורה עם דבר שיש בו טומאת תורה, ובא ר' עקיבה להוסיף שגם דבר שיש בו רק פסול תורה (השמן שנפסל בטבול יום אינו נקרא טמא אלא רק פסול, כיון שהוא לא מטמא תרומה) עם הנר שיש בו טומאת תורה. שואלת הגמ' אבל על דעתיה דבר קפרא שאומר שוולד הטומאה היינו שיש בו רק טומאה מדרבנן, א"כ תמן ר' חנניה סגן הכהנים אמר ששורפין דבר שיש בו רק טומאת דבריהן יחד עם דבר שיש בו טומאת תורה, והכא ר"ע אומר ששורפים דבר שיש בו פסול תורה עם טומאת תורה, וא"כ לכאור' ר"ע לא בא אלא לפחות מדברי ר' חנניה סגן הכהנים, וא"כ מדוע כתוב כאן שר"ע הוסיף? מתרצת הגמ' תיפתר תעמיד שכאן מדובר שהשמן נפסל בטבול יום שנטמא מבית פרס (שדה שנחרש שם קבר) שהוא שהטומאה היא רק מדבריהן.

טמא, אפי' שהוא כנגד מי רגלי בהמה אפי' שיש גם להסתפק האם זה מי רגלי אדם או שזה מי רגלי בהמה. על ודאי מגען דהיינו שהתרומה נגעה בודאי באחד מהדברים האלו, שהוא ספק טומאתן שבעצם יש להסתפק האם התרומה נטמאה, על אלו שורפין תרומה.

הלכה ז

מתני' הוסיף ר' עקיבה על דברי ר' חנניה סגן הכהנים ואמר שמימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום, בנר (הכלי שמניחים בו את השמן והפתילה) שניטמא בטמא מת - אף על פי שמוסיפין לו טומאה על טומאתו, הגמ' תבאר את המשנה.

גמ' הוסיף ר' עקיבה וכו': מבארת הגמ' שעל דעתיה דר' יוחנן שאמר שגם וולד הטומאה היינו טומאה מן התורה, א"כ ר' עקיבה בא והוסיף שתמן ר' חנניה סגן

מסכת פרק א [ה"ז - דף ז] פסחים

רבי חנניה סגן הכהנים שנייה מ'שם בית שמאי ובית הלל? א"ר מנא קומי ר' יוסי ר' עקיבה כדעתיה, דר' עקיבה אמר 'יטמא' יטמא דבר תורה. אמר ר' יוסי בר' בון אף על גב דלית ליה לר' ישמעאל יטמא - יטמא באוכלין, אית ליה יטמא - יטמא בכלים.

בנר שניטמא בטמא מת: אית תניי תני טמא מת, אית תניי תני בטמא מת, מאן דאמר טמא מת - בכלי שטף, מאן דאמר בטמא מת - בכלי מתכות,

דלית ליה לר' ישמעאל יטמא - יטמא באוכלין, דהיינו שר' ישמעאל סובר שאוכל לא מטמא מן התורה, אבל במשקה אית ליה שאנחנו אומרים יטמא - יטמא בכלים, דהיינו שהרי כתוב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא", ואנחנו אומרים שכוונת התורה לומר שהמשקה יטמא את הכלי שהוא נמצא בו, וא"כ החידוש של ר"ע הוא גם לשיטת ר' ישמעאל.

בנר שניטמא בטמא מת: אומרת הגמ' שאית תניי תני יש ששנו במשנה 'בנר טמא מת' דהיינו שהנר נגע במת עצמו, ואית תניי תני ויש ששנו במשנה 'בטמא מת', דהיינו שהנר נגע באחד שנגע במת. ואומרת הגמ' שמאן דאמר טמא מת מדובר בנר שהוא כלי שטף שהוא עשוי מעץ (שהוא נטהר ע"י שטיפה - ע"י טבילה במקווה), ומאן דאמר שהנר נטמא בטמא מת א"כ מדובר בנר העשוי מכלי מתכות, שאומרים בזה "חרב הרי הוא כחלל" (דהיינו כשכלי מתכת נוגע בטומאה היוצאת מן המת, הרי הוא כמזהו, ואם הכלי נגע במת עצמו - הכלי נעשה אבי אבות הטומאה, ואם הכלי נגע במי שנגע במת - הכלי נעשה ראשון לטומאה), כיון שאם מדובר בנר העשוי מעץ שנגע בטמא מת, א"כ הנר עצמו הוא ראשון לטומאה, שעושה את

שואלת הגמ' לשיטת ר' יוחנן האומר שוולד הטומאה היינו טומאה מן התורה, א"כ בשלמא רבי חנניה סגן הכהנים שנייה אמר את דבריו מ'שם בית שמאי ובית הלל, שגם לב"ש האומרים שלא שורפים דבר שהוא פסול (כגון נותר) יחד עם דבר שהוא טמא, אבל שורפים דבר שנטמא בוולד הטומאה יחד עם דבר שנטמא באב הטומאה, אבל מה ר"ע מחדש, והרי ר"ע אמר את דבריו בדיוק כב"ה שאומרים ששורפים דבר שהוא פסול (כגון נותר) יחד עם דבר שהוא טמא (לב"ש צריך להיות שיהיה אסור להדליק את השמן הפסול בנר הטמא, שהרי ב"ש אוסרים לשרוף דבר פסול יחד עם דבר טמא)? מתרצת הגמ' א"ר מנא קומי ר' יוסי שר' עקיבה אמר את דבריו כדעתיה כשיטתו, דר' עקיבה אמר שכשכתוב וְכָל כְּלֵי חָרָשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ פֶּלֶאֱשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא' היינו שהאוכל יטמא אחרים, וזה מדבר תורה, וא"כ לולי דברי ר"ע היינו אומרים שב"ה מתירים לשרוף את הדבר הפסול (כגון נותר) רק ביחד עם דבר שהוא טמא בשלישי לטומאה, שהנותר לא יוכל לטמאות אחרים, ולכך אומר ר"ע שיכולים לשורפו גם באב הטומאה, הגם שהשמן יוכל אח"כ לטמאות אחרים. ואומרת הגמ' שאמר ר' יוסי בר' בון שאף על גב

מה טעמא [במדבר יט] וְכָל כָּלִי פְתוּחַ וְגו' מָמָא הוּא - הוּא טַמֵּא, ואינו נעשה אב הטומאה לטמא.

הלכה ח

מתני' אמר ר' מאיר מדבריהן למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח, אמר לו ר' יוסה אינה היא המידה, מודין רבי אליעזר ור' יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה, ועל מה נחלקו? על התלויה ועל הטמאה, שר' אליעזר אומר תישרף זו לעצמה וזו לעצמה, ור' יהושע אומר שתיהן כאחת.

גמ' אמר ר' מאיר מדבריהן למדנו וכו': מהו בפסח? בארבעה עשר.

אמר ר' יוחנן מדברי רבי עקיבה מדברי רבי חנינה סגן הכהנים, רשב"ל אמר

(התרומה הטמאה) לעצמה כדי לא לטמאות את התרומה הטהורה, הגם שהיא עומדת לשריפה, ועל מה ר"א ור' יהושע נחלקו? על התלויה ועל הטמאה, שר' אליעזר אומר תישרף זו לעצמה וזו לעצמה, כיון שצריך לשמור גם על תרומה תלויה בטהרה, ור' יהושע אומר ששורפים את שתיהן כאחת. **גמ'** אמר ר' מאיר מדבריהן למדנו וכו': אומרת הגמ' מהו בפסח? היינו בארבעה עשר, אבל בפסח עצמו לכו"ע יכולים לשרוף את התרומת חמץ - הטהורה והטמאה יחד, כיון שהיא נאסרה כבר באיסור תורה.

אמר ר' יוחנן 'שמדבריהן' היינו מדברי רבי עקיבה ומדברי רבי חנינה סגן הכהנים, וכמו שהם אומרים שמותר להוסיף טומאה על טומאה, כך מותר לטמאות את התרומת חמץ כיון שהיא אסורה, ועל זה אמר ר' יוסי שאינה היא המידה, ורק מותר להוסיף טומאה על טומאה, אבל אסור לטמאות תרומה, אפי' שהיא אסורה באכילה. **ורשב"ל** אמר

השמן לשני, וא"כ ר"ע לא הוסיף כלום. ואומרת הגמ' מה טעמא מדוע למ"ד שאומר שהנר נגע במת אמרנו שהנר עשוי מכלי שטף ולא יתכן שהוא עשו מחרס? כיון שלעניין חרס כתוב וְכָל כָּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צֶמֶד פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא, וא"כ אנחנו אומרים שרק הוא הכלי טמא, ואינו נעשה אב הטומאה לטמא אחרים, וא"כ הוא לא מוסיף טומאה על השמן.

הלכה ח

מתני' אמר ר' מאיר שמדבריהן (הגמ' תבאר מדברי מי) למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בערב הפסח, אמר לו ר' יוסה אינה היא המידה, הגמ' תבאר את המשנה. ואמר ר' יוסי שאומנם ר"א נחלק עם ר' יהושע בתרומה תלויה (שאנחנו מסופקים האם היא טהורה או טמאה) האם צריך לשמור עליה או לא, שר' יהושע אומר שלא מצווים לשמור עליה, אבל מודין רבי אליעזר ור' יהושע ששורפין את זו (התרומה הטהורה) לעצמה ואת זו

מדברי ר' אליעזר ומדברי רבי יהושע. א"ר זעירא קומי ר' יסי על דעתיה דר' יוחנן ניהא, על דעתיה דר"ש בן לקיש מה בא ר' ליעזר ורבי יושוע לכאן? אמר ליה תניין אינון. ר' יסי בשם רבי יוחנן הכל מודין בששה עשר ששורפין תרומה מהורה וטמאה, ר' יסי מקשי למה ר' יוסי אמר אינה המידה? רבי יסי דו שמע דאמר ר' יוחנן מדברי רבי עקיבה ומדברי רבי חנינא סגן הכהנים, והוא שמע דבר קפרא אמר אב הטומאה דבר תורה וולד הטומאה מדבריהן, ולא שמע דמר רבי יוחנן בין זה ובין זה דבר תורה, והוא מקשי כשם שמותר לשרוף איסור תורה עם טומאת

לכאן (הרי לא הזכרנו את דברי ר"א ור' יהושע), וא"כ מה שייך לומר 'מדבריהן'? מתרצת הגמ' אמר ליה ר' יסי תניין (תנאים) אינון, דהיינו שר"מ אמר שמדברי התנאים למדנו, ששורפים את התרומה הטמאה עם הטהורה בפסח.

ר' יסי בשם רבי יוחנן אומר שהכל מודין (גם ר"א) שבששה עשר בניסן שהתרומה כבר נאסרה מן התורה, ששורפין את התרומה הטהורה והטמאה יחד. וא"כ ר' יסי מקשי למה ר' יוסי (התנא) אמר שאינה היא המידה? ומבארת הגמ' את שאלת ר' יסי: שהיות ורבי יסי דו שמע דאמר ר' יוחנן שר"מ מדברי רבי עקיבה ומדברי רבי חנינא סגן הכהנים למד את דבריו, וכן הוא ר' יסי שמע את דברי בר קפרא שאמר שאב הטומאה היינו טומאה מדבר תורה וולד הטומאה היינו טומאה מדבריהן, ולא שמע דאמר רבי יוחנן שבין זה ובין זה הטומאה היא מדבר תורה, ולכך הוא ר' יסי מקשי, שכשם ר' יוחנן אמר שבפסח עצמו לכו"ע מותר לשרוף את הטמאה עם הטהורה, כיון שמותר לשרוף דבר שהוא באיסור תורה עם דבר שהוא טמא בטומאת

'שמדבריהן' היינו מדברי ר' אליעזר ומדברי רבי יהושע שנחלקו במסכת תרומה, בחבית יין טהורה שנשברה והיין עתיד ליפול ליין חולין טמאים, ויש לו רק כלי טמא שהוא יכול לתפוס בו את היין שלא יפול לחולין ויאסור אותם, שר"א אומר שהגם שהתרומה עתידה להיטמאות, אסור לו לטמאות את התרומה בידיים, ור' יהושע אומר שהיות והתרומה עתידה להיטמאות, לכך הוא יכול לתפוס את התרומה בכלי הטמא, שלא יאסור את החולין, וא"כ אותו דבר גם לענין החמץ, שהיות והיא עומדת לשריפה, לכך מותר לטמאות אותה (ומה שר"מ אמר 'מדבריהן' היינו 'ממחלוקתם' ור"מ אמר את דבריו לשיטת ר' יהושע), ועל זה אמר ר' יוסי שאינו היא המידה, כיון שכל מה שר' יהושע מתיר לטמאות את התרומה זה רק מפני הפסד החולין, אבל כאן שאין הפסד, א"כ מדוע תטמא את התרומה. שואלת הגמ' א"ר זעירא קומי ר' יסי בשלמא על דעתיה דר' יוחנן זה ניהא מה שר"מ אמר 'מדבריהן', שהרי זה הולך על מה שלמדנו קודם, אבל על דעתיה דר"ש בן לקיש מה בא (מי הביא את דברי) ר' ליעזר ורבי יושוע

מסכת פרק א [ה"ח - דף ז'] פסחים לא

תורה - שכן שורפין טומאת תורה עם טומאת תורה, כך יהא מותר לשרוף איסור דבריהן עם טומאת תורה - שכן שורפין טומאת דבריהן עם טומאת תורה? אלא שנייא היא איסור שנייא היא טומאה, ואמר רבי יסי בשם רבי יוחנן הכל מודין בששה עשר ששורפין תרומה טהורה וטמאה, כשם שלא חלקת לנו בין איסור תורה לטומאת תורה - שכן שורפין טומאת תורה עם טומאת תורה, כך לא תחלוק לנו בין איסור דבריהן לטומאת תורה - שכן שורפין טומאת דבריהן עם טומאת תורה? אלא בין זה ובין זה דבר תורה, אתא רבי חייה בר בא מן צור ואמר מן שמיא דר' יוחנן - בין זה ובין זה דבר תורה, ואמרית יאות, תמן טומאת תורה עם טומאת תורה, ברם הכא פסול דרבנן עם טומאת תורה, בגין כך רבי יוסי אמר אינה היא המידה. וקשיא דרבי יוחנן על דרבי מאיר, והדא דרבי

ר' יסי לא קשה כלל, כיון שהרי ר' יוחנן עצמו מבאר שבין זה ובין זה (גם וולד הטומאה היינו טומאה) מדבר תורה, שהרי כאשר אתא רבי חייה בר בא מן צור ואמר מן שמיא (משמו) דר' יוחנן שבין זה ובין זה (גם וולד הטומאה היינו טומאה) מדבר תורה, וא"כ אמרית אמר ר' יסי שיאות שלא ק' מה שהקשיתי, כיון שתמן ר' חנינא סגן הכהנים ור"ע התירו לשרוף דבר שטמא בטומאת תורה עם דבר הטמא בטומאת תורה, ברם הכא אבל כאן התרומה פסולה רק בפסול דרבנן ואתה רוצה לשרוף אותה עם דבר הטמא בטומאת תורה, בגין כך לכך רבי יוסי אמר שאינה היא המידה, ולא יכולים ללמוד את זה מדברי ר' חנינא סגן הכהנים ור"ע. שואלת הגמ' א"כ לכאור' ר' יוסי (התנא) צודק, וקשיא מדברי רבי יוחנן על דברי רבי מאיר איך ר"מ למד מדברי ר' חנינא סגן הכהנים ור"ע להתיר לשרוף את התרומה הטמאה עם הטהורה בערב פסח? והרי לכאור' הדא מה דרבי יוסי

תורה, כיון שכן שורפין דבר שהוא טמא בטומאת תורה עם דבר שהוא טמא בטומאת תורה, וא"כ שואל ר' יסי שכך יהא מותר לשרוף את התרומה הטהורה בערב פסח שהיא אסורה באיסור דבריהן עם טומאת תורה, שכן שורפין טומאת דבריהן עם טומאת תורה, ואומר ר' יסי ואלא תאמר ששנייא היא איסור שנייא היא טומאה - שיש הבדל בין איסור לטומאה, ולא יכולים לשרוף דבר שהוא אסור יחד עם דבר שהוא טמא, לא יתכן לומר כך, שהרי ואמר רבי יסי בשם רבי יוחנן שהכל מודין בששה עשר בניסן ששורפין תרומה טהורה וטמאה יחד, וא"כ צריך להיות שכשם שלא חלקת לנו בין איסור תורה לטומאת תורה, ומותר לשרוף אותם יחד, שכן שורפין טומאת תורה עם טומאת תורה, א"כ כך לא תחלוק לנו בין איסור דבריהן לטומאת תורה, ויהיה מותר לשרוף אותם יחד, שכן שורפין טומאת דבריהן עם טומאת תורה? אלא אומרת הגמ' ששאלת

יוסי אמר אינה היא המידה? אמר רבי אבין רבי מאיר כדעתיה - דר' מאיר מחמיר מדבריהם כדברי תורה. אן אשכחן דר"מ מחמיר בדבריהן כדברי תורה? אמר רבי חנינה כ"י דתנינן תמן הרוואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זוב דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב. וקשיא דבר קפרא על דרבי יוסי, והדא דרבי מאיר אמר מדבריהם למדנו? סבר בר קפרא כרבי שמעון בן לקיש, דרבי שמעון בן לקיש אמר מדברי רבי אליעזר ורבי יהושע. תמן תנינן חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה, ר' אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום מוצנע, ואם היתה מגולה יכסנה,

וקשיא מדברי בר קפרא (שאומר שוולד הטומאה היינו טומאה מדרבנן) על דברי רבי יוסי שאומר שאינה היא המידה, והרי לכאן' הדא מה דרבי מאיר אמר שמדבריהם למדנו זה נכון, שהרי כמו שמותר לטמאות דבר הטמא בטומאה מדרבנן בטומאה מדאורייתא, כך יהיה מותר לטמאות דבר האסור מדרבנן, וא"כ מדוע ר' יוסי אמר שאינו היא המידה? מתרצת הגמ' שסבר בר קפרא כרבי שמעון בן לקיש, דרבי שמעון בן לקיש אמר שר"מ מדברי רבי אליעזר ורבי יהושע למד את דבריו (כדלעיל), ועל זה אמר ר' יוסי שאינו היא המידה, כיון שכל מה שר' יהושע מתיר לטמאות את התרומה זה רק מפני הפסד החולין, אבל כאן שאין הפסד, א"כ מדוע תטמא את התרומה.

תמן במסכת תרומות תנינן, חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה, דהיינו שנכנס אדם טמא לבית ויש חשש שנגע באחד מהחביות, ר' אליעזר אומר שאם החבית היתה מונחת במקום התורפה - במקום שהיא יכולה להינזק, שיניחנה במקום המוצנע, ואם החבית היתה מגולה שיכסנה, כיון שצריך לשמור גם על תרומה

אמר שאינה היא המידה זה נכון? מתרצת הגמ' אמר רבי אבין שרבי מאיר הולך כדעתיה כשיטתו, דר' מאיר מחמיר בדבר האסור מדבריהם כדברי תורה, ולכך לחמץ בערב פסח יש דין כמו בפסח עצמו, שמותר לשרוף אותו יחד עם הטמאה. ואומרת הגמ' ואן והיכן אשכחן דר"מ מחמיר בדבריהן כדברי תורה? אמר רבי חנינה כ"י דתנינן כמו ששנינו תמן במסכת נדה, שאשה הרוואה כתם - הרי זו מקולקלת למנינה, כיון שהיא לא יודעת מתי יצא הדם, שתתחיל לספור מאותו היום את ימי הנידות, וחוששת משום זוב שאם היא לבשה את החלוק הזה במשך שלשה ימים (בימים שהיא יכולה להיות זבה) ויש על החלוק דם בשיעור של שלשה גריסים, א"כ היא חוששת שמא כל יום יצא דם בשיעור של גריס, וא"כ היא זבה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים שאין בכתמים משום זוב, כיון שטומאת הכתמים זה רק מדרבנן, וא"כ מכאן מוכח שר"מ חושש לכתמים שזה רק מדרבנן כאילו זה איסור מן התורה, ולכך ר"מ למד מדברי ר' חנינה ור"ע שמותר לשרוף את התרומה בשעה השישית, הגם שהיא אסורה רק מדרבנן. שואלת הגמ'

ורבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום תורפה, ואם היתה מכוסה יגלנה, רבן גמליאל אומר אל יחדש בה דבר, אמר רבי יוסה בר' בון מדברי שלשתן תלויה אסור לשורפה. חברייא בשם רבי אלעזר חבית הראשונה כרבי יוסי והשנייה כרבי מאיר, חברייא אמרין חבית הראשונה כר' יוסי ולית ר' מאיר מודה בה, חבית השנייה כרבי מאיר ולית ר' יוסי מודה בה. אמר לון ר' יוסי חמון מה אתון אמרין - חבית הראשונה כר' יוסי, ברם כר' מאיר שורפין וכר"ש שורפין, וירבו רבי מאיר ורבי שמעון על רבי יוסי וישרופו, ואנא חמי רבנן כי

חברייא בני הישיבה בשם רבי אלעזר אמרו, שהמשנה נאמרה ע"י שני תנאים, וחבית הראשונה הבבא הראשונה של המשנה שמתירה רק לגרום טומאה לחבית, זה הולך כשיטת רבי יוסי (המובא לקמן), והבבא השנייה של המשנה שמתירה לקבל את היין בכלים טמאים (ומתירה לטמאות את התרומה בידים), זה הולך כשיטת רבי מאיר, ובני הישיבה חידדו את מה שהם אמרו, וחברייא אמרין, שחבית הראשונה הולכת רק כר' יוסי, ולית ר' מאיר מודה בה, וחבית השנייה הולכת רק כרבי מאיר, ולית ר' יוסי מודה בה. אמר לון ר' יוסי (בר זבדא) האמורא לבני הישיבה חמון מה אתון אמרין תתבוננו במה שאמרתם, שהרי מדבריתם יוצא, שחבית הראשונה זה רק כר' יוסי, ברם כר' מאיר אבל לשיטת ר"מ שורפין בידים תרומה תלויה, וגם כר"ש שורפין (אח"כ הגמ' תבאר מהיכן יודעים שלר"ש שורפים תרומה תלויה), וא"כ שאל ר' יוסי האמורא וירבו שיטת רבי מאיר ורבי שמעון על רבי יוסי, וישרופו תרומה תלויה בידים, שהרי יחיד ורבים הלכה כרבים? ואנא חמי רבנן והרי אני רואה את החכמים, כי

שהיא בספק טמאה, ורבי יהושע אומר שלא צריך לשמור עליה, ולכך אם החבית היתה מונחת במקום המוצנע שניחנה במקום תורפה, כדי שתתקלקל מאליה, ואם היתה מכוסה יגלנה, כיון שכתוב יִצְאֵנִי הִנֵּה נִתְּנִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי וא"כ משמע שצריך לשמור רק על תרומה הראויה לכהן לאכילה, ור' אליעזר סובר שגם ספק טומאה היא ראויה לכהן, אם יבוא אליה ויטהרנה, ורבן גמליאל אומר אל יחדש בה דבר, הוא לא צריך לשמור עליה, אבל מצד שני אסור לו לגרום לה נזק. אמר רבי יוסה בר' בון מדברי שלשתן היינו מדברי ר"ג ר' אליעזר ור' יהושע נלמד שתרומה תלויה אסור לשורפה בידים, שהרי אפי' ר' יהושע המיקל, מתיר רק להניחה במקום התורפה, אבל לא לטמאותה בידים.

שואלת הגמ' שכאן ר' יהושע מתיר רק לגרום טומאה לתרומה התלויה, ובסיפא של המשנה שם (במקרה שחבית של יין תרומה טהורה נשברה והיין עתיד ליפול לחולין טמאים, ויש לו רק כלי טמא שהוא יוכל לתפוס את היין שלא יפול לחולין ויאסור אותו) ר' יהושע מתיר אפי' לטמאות בידים את התרומה ההולכת לאבדון, וא"כ ק' מה החילוק? ולכך

אתא עובדא קומיהון ואמרינן אזיל תְּלִי? והן אשכחנן דר"ש אומר שורפין, דתנינן ומודים ר' ליעזר ורבי יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה, וא"ר יוחנן ר"ש שְׁנִייה. ועוד מן הדא - דאין תימרון לית ליה לר"מ תלויה, הא תני תרומה תלויה וטהורה שורפין אותה בערב שבת עם חשיכה דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים בזמנה, וישרפו אותה בשחרית? אמר ר' זעירא קומי ר' מנא תפתר בתלויה שדעתו להישאל עליה, א"ל כן א"ר יוסי רַבָּן, כל תלויה דאנן אמרינן הכא - בתלויה שאין דעתו

א"כ וכי לית ליה לר"מ תרומה תלויה, שמשאירים אותה כמות שהיא, שלא אוכלים ולא שורפים אותה? והא תני שאם ערב פסח חל להיות בשבת, תרומה תלויה וטהורה שורפין אותה בערב שבת עם חשיכה, ולא בשעה החמישית יחד עם החולין, כיון שאולי יִמָּצֵא מי שיאכל את התרומה דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים שמבערים את התרומה בזמנה - בשבת בשעה החמישית (ע"י שיפוררו אותה, ויזרו אותה לרוח), וא"כ אמר ר' יוסי האמורא, שאם זה כדבריכם שלשית ר"מ מותר לשרוף תרומה תלויה, א"כ וישרפו אותה את התלויה ב"ג ניסן שחרית בשעה החמישית, ולא סמוך לחשיכה? אלא ע"כ שר"מ אוסר לשרוף תרומה תלויה, מתרצת הגמ' אמר ר' זעירא קומי לפני ר' מנא, תְּפַתֵּר תעמיד את הברייתא, שמדובר בתרומה תלויה אצלו, שאינו יודע את דינה, שדעתו להישאל עליה האם היא טהורה או טמאה, ולכך הוא חייב לשומרה כתרומה טהורה, ושורפים אותה רק עם חשיכה, א"ל ר' מנא לר' זעירא, כן א"ר יוסי רַבָּן שכך גם ר' יוסי - הרבי שלי אמר, שכל תלויה דאנן אמרינן הכא - התרומה התלויה המדוברת כאן שמותר לשרפה, מדובר בתלויה שאין דעתו

אתא עובדא קומיהון כששואלים אותם מה לעשות בתרומה תלויה, ואמרינן אזיל תְּלִי, והם אומרים תשאיר את זה כמות שהוא, ואסור לשרוף אותה בידים, וא"כ ע"כ שזה לא כמו שאמרתם.

ואמרת הגמ' וְהָן והיכן אשכחנן דר"ש אומר ששורפין תרומה תלויה בידים? דתנינן אצלינו במשנה ומודים ר' ליעזר ורבי יהושע ששורפין בערב פסח, את זו - תרומת חמץ טהורה לעצמה, וזו - תרומת חמץ טמאה לעצמה, אבל לא שורפים אותם יחד, כדי שלא לטמאות את התרומה הטהורה, ועל מה ר' אליעזר ור' יהושע נחלקו? על התלויה והטמאה, שר' אליעזר אומר שתישרף זו לעצמה וזו לעצמה, ור' יהושע אומר שניהם כאחת (כיון שתרומה תלויה שהולכת לאיבוד, לא צריך לשמור עליה בטהרה), וא"ר יוחנן, ר"ש שְׁנִייה - שזה מדברי ר"ש (אבל ר' יוסי סובר (גם בדעת ר' יהושע) שגם בתלויה וטמאה שורפים זו לעצמה וזו לעצמה), א"כ מוכח מכאן שר"ש סובר שמותר לשרוף בידים תרומה תלויה (אין הברל בין ערב פסח לשאר ימות השנה), ועוד שואלת הגמ' הרי מן הדא מוכח שר"מ סובר שאסור לשרוף תרומה תלויה בידים (ולא כמו שבני הישיבה אמרו), דאין תימרון שמותר לשרוף תרומה תלויה,

מסכת פרק א [ה"ח - דף ח] פסחים לה

להישאל עליה, אבל דעתו להישאל עליה טהורה היא, דתני תלויה - שאמר טהורה היא טמאה היא, הרי זו טמאה, אם אמר הריני מניחה על מנת שאשאל עליה טהורה. מאי כדון? אמר רבי יוסי בר' בון תפתר שנולדה לה ספק טומאה עם דמדומי חמה, ולית שמע מינה כלום. ואתון אמרין חבית השניה כר"מ ולית ר' יוסי מודה בה, והתני במה דברים אמורים בבור שאין בו כדי להעלות, אבל בבור שיש בו כדי להעלות אפי' כל שהוא אסור לטמאות, ואין כר"מ - היא יש בו כדי להעלות היא אין בו כדי להעלות, ועוד מן הדא

מבאן שר"מ סובר שצריך לשמור על תרומה תלויה.

ועוד שאל ר' יוסי האמורא על בני הישיבה, ואתון אמרין הרי אתם אמרתם, שחבית השניה שהבבא השניה של המשנה המתירה לקבל את היין בכלים טמאים, זה כר"מ, ולית ר' יוסי מודה בה, והתני והרי למדנו בברייתא במה דברים אמורים שהוא יכול לקבל את היין בכלים טמאים, זה דוקא בבור שאין בו מספיק יין כדי להעלות את התרומה (באחד ומאה), אבל בבור שיש בו כדי להעלות את התרומה, שאז לא יהיה הפסד ליין הנמצא בבור, א"כ אפי' כל שהוא אסור לטמאות בידים, ואסור לו לקבל את היין בכלים טמאים, שהרי לא יהיה לו הפסד במה שהתרומה תרד לבור, ואין תאמר שזה הולך כר"מ, א"כ היא יש בו כדי להעלות - היא אין בו כדי להעלות, ואין הבדל בין אם יש הפסד לחולין ובין אם אין הפסד, ובשניהם היה צריך להיות שיהיה מותר לטמאות את התרומה, כיון שהתרומה בין כה הולכת ליטמא ע"י החולין הטמאים (שהרי ר"מ מתיר לשרוף את התלויה והטמאה יחד, הגם שהוא מטמא את התלויה), ועוד יכולים להוכיח שהסיפא הולכת כר' יוסי מן הדא

להישאל עליה, אבל אם בדעתו להישאל עליה האם היא טהורה או שהיא תלויה, א"כ הרי היא כמו שטהורה היא ואסור לשורפה, ולכך בערב פסח שחל בשבת היא נשרפת בבערב שבת רק עם חשיכה, דתני, תרומה תלויה, שאמר בעל התרומה, אולי טהורה היא אולי טמאה היא, א"כ הרי זו כטמאה, אבל אם אמר הריני מניחה על מנת שאשאל עליה האם היא תלויה או לא, הרי היא כטהורה. שואלת הגמ' א"כ מאי כדון - מה עכשיו? ומדוע בני הישיבה אמרו שהרישא של המשנה לא כר"מ, והרי זה יכול ללכת כר"מ, ומדובר במקרה שהבעלים מתכוונים לשאול עליה האם היא טהורה או לא, ולכך אסור לטמאות אותה בידים? אלא ע"כ שר"מ מתיר לטמאות או לשרוף תרומה תלויה הגם שהוא מתכוין לשאול עליה, וא"כ חוזר השאלה מדוע ר"מ אמר ששורפים את התרומה התלויה רק סמוך לחשיכה? מתרצת הגמ' אמר רבי יוסי בר' בון, תפתר שנולדה לה לתרומה ספק טומאה עם דמדומי חמה סמוך לחשיכה - כשהשמש אדומה (ור"מ רק בא לחלוק על חכמים האומרים שמבערים את התרומה רק בשבת), ולית שמע מינה כלום, ולא יכולים להוכיח

דתנינן אמר לו רבי יוסי אינה היא המידה, ולית בר נש אמר אינה - אלא דהוא מודה על הקדמיता. מאי כדון? תמן התורה חסה על ממוןן של ישראל, והכא מה אית לך מימר, והכא אינו מפסידו ממון שהוא צריך עצים לשורפה זו לעצמה וזו לעצמה? להפסד מרובה חשו להפסד מועט לא חשו, אמר ר' יוסי בר' בון תפתר כמאן דאמר מדברי רבי עקיבה ומדברי רבי חנינא סגן הכהנים, ולית שמע מינה כלום. ר' אילא ור' זעירא תרויהון בשם ר' יוחנן חבית הראשונה כר' יוסי, והשנייה

טמאים, אבל ולהפסד מועט של העצים לא חשו, ולכך אומר ר' יוסי שישרוף את זו לעצמה ואת זו לעצמה, בכל אופן מוכח מכאן שהסיפא של המשנה הולכת כדברי ר' יוסי, ולא כמו שבני הישיבה אמרו? מתרצת הגמ' אמר ר' יוסי בר' בון, תפתר תסביר את דברי משנתינו שמה שר"מ אמר "מדבריהם למדנו" זה לא מדברי ר' אליעזר ור' יהושע, אלא זה כמאן דאמר שר"מ למד את זה מדברי רבי עקיבה שאמר שמותר להדליק שמן תרומה שהוא שלישי לטומאה - בנר שהוא טמא באב הטומאה, הגם שהוא מוסיף טומאה על השמן, ומדברי רבי חנינא סגן הכהנים שאמר שמותר לשרוף בשר קודש שנטמא בשלישי לטומאה יחד עם בשר שנטמא בראשון לטומאה, הגם שהוא מוסיף טומאה על הבשר שהיה שלישי, שעכשיו הוא יהיה שני (ועל זה אמר ר' יוסי שאין זה המידה, שהרי השמן או הבשר טמאים ופסולים מן התורה, אבל החמץ אסור רק מדרבנן). ולית שמע מינה כלום, ואין לך הוכחה שר' יוסי מודה לדברי ר' יהושע.

אבל ר' אילא ור' זעירא תרויהון בשם ר' יוחנן אומרים, שאומנם חבית הראשונה הרישא של המשנה (במסכת תרומות) הולכת רק כר' יוסי, אבל והשנייה הסיפא של

דתנינן, ממה שלמדנו אצלנו במשנה, שר"מ אמר שמדבריהם למדנו, דהיינו מדברי ר' יהושע למדנו, שמותר לשרוף את התרומה הטהורה עם הטמאה בערב פסח, ואמר לו רבי יוסי, אינה היא המידה שזה לא דומה (ולא יכולים ללמוד מדברי ר' יהושע שמותר לשרוף את התרומה הטהורה עם הטמאה בערב פסח), והרי לית בר נש אמר והרי בני אדם לא אומרים אינה היא המידה, אלא רק במקום דהוא מודה על הקדמיता - על הראשונה (כיון שאם ר' יוסי לא מודה על הראשונה, א"כ שר' יוסי יאמר שהוא נחלק על דברי ר' יהושע), אלא ע"כ שהסיפא של המשנה היא מדברי ר' יוסי. שואלת הגמ', א"כ מאי כדון למה ר' יוסי אומר שאינה היא המידה? מתרצת הגמ' שיש הבדל, תמן במסכת תרומות, לענין היין התורה חסה על ממוןן של ישראל, ולכך מותר לקבל את היין בכלים טמאים, כדי לא להפסיד את החולין, אבל והכא לענין שריפת חמץ, מה אית לך מימר למה שנוזל בתרומה ונטמא אותה? שואלת הגמ' וכי הכא בשריפת חמץ, אינו מפסידו ממון אם הוא צריך לשרוף את זו לעצמה ואת זו לעצמה, שהרי הוא צריך עצים לשורפה זו לעצמה וזו לעצמה? מתרצת הגמ' שלהפסד מרובה של היין חשו, והתירו לקבל את היין בכלים

בין כר"מ בין כרבי יוסי, אמר ר' זעירא קומי רבי מנא ולית הדא פליגא על ר' יוסי? א"ל נאמר דלא כר' יוסי, ונאמר דלא כרבי מאיר, לפי שמצינו ר"מ שורף תלויה בכל מקום. אמר רבי מנא אזלית לקיסרין שמעית חזקיה בשם רבי ירמיה, ר' מאיר שורף תלויה בכל מקום, ואמרית ליה כגון שהיא תלויה דבר תורה? א"ל אין, א"ל אנא פתר לה שניטמאת במדור של גוים, מה אית לך? דתני מדור של גוים תולין, רבי יוסי בר' יהודה אומר שורפין. רבי הונא בשם ר' ירמיה, וכי ר"מ שורף תלויה בשאר ימות השנה, והתני שורפין תלויות וטהורות ערב שבת עם חשיכה

תלויה בכל מקום, ואמרית ליה (ר' מנא לחזקיה), האם אמרת את דבריך גם כגון שהיא תלויה דבר תורה, ואין עליה שום טומאה ודאית אפי' לא מדרבנן? א"ל חזקיה אין, א"ל ר' מנא אנא פתר לה אני מעמיד שר"מ אומר ששורפים רק במקום שיש בה טומאה ודאית מדרבנן, כגון שהתרומה ניטמאת ע"י שנכנסה במדור בבית של גוים, שחכמים גזרו טומאה על בתי הנכרים (שמא הם קברו שם את הנפלים שלהם), שאל חזקיה את ר' מנא מה אית לך היכן מצאת ששורפים על זה את התרומה? א"ל ר' מנא דתני, על טומאת מדור של גוים תולין לא אוכלים ולא שורפים, ורבי יוסי בר' יהודה אומר שורפין, וא"כ ר"מ הולך בשיטת ר' יוסי בר' יהודה (ור"מ קורא לזה תלויה, כיון שלשיטת חכמים היא תלויה, ועל זה אומר ר"מ שהיא נשרפת). שואלת הגמ' רבי הונא בשם ר' ירמיה הקשה, וכי ר"מ שורף תלויה בשאר ימות השנה, והתני שאם ערב פסח חל להיות בשבת, שורפין (את התרומת חמץ) את התלויות וטהורות בערב שבת עם חשיכה, אבל לא בשעה החמישית,

המשנה (במסכת תרומות) הולכת בין כר"מ בין כרבי יוסי (וא"כ כל המשנה בעצם הולכת כתנא אחד), אמר ר' זעירא קומי רבי מנא וכי לית הדא הסיפא פליגא על ר' יוסי? והרי ר' יוסי אוסר לשרוף את התרומה התלויה יחד עם הטמאה בערב הפסח, וא"כ היה צריך להיות שיהיה אסור לקבל את היין בכלים טמאים (ור' זעירא לא מחלק בין הפסד מרובה להפסד מועט)? א"ל ר' מנא לר' זעירא, וכי נאמר שהסיפא של המשנה דלא כר' יוסי, ונאמר שהרישא של המשנה דלא כרבי מאיר? לפי שמצינו שר"מ שורף מתיר לשרוף תרומה תלויה בכל מקום, וברישא ר' יהושע מתיר רק לגרום טומאה, א"כ לפי מי הולכת המשנה? ולא מסתבר לומר שהרישא כר' יוסי והסיפא כר"מ, אלא ע"כ שהסיפא הולכת גם כר' יוסי, ור' יוסי סובר שבמקום שיש הפסד מרובה, חכמים התירו לו לטמאות את התרומה בידים, ולקבל את היין בכלים טמאים.

אמר רבי מנא, אזלית הלכתי לקיסרין, ושמעית שחזקיה אמר בשם רבי ירמיה, שר' מאיר שורף מתיר לשרוף תרומה

דברי ר"מ, וחכמים אומרים בזמנה, וישרוף בשחרית? תיפתר בשנתעצל ולא שרף, תדע לך שהוא כן, דהתני נמי טמאות ולא תני שחרית, ולא בשנתעצל ולא שרף?! אמר רבי אבא מרי אחוי דרבי יוסי, תיפתר שנולד לה טומאה באותה שעה, ולית שמע מינה כלום. אמר רבי יוחנן ר' יהושע ור"ש שניהן אמרו דבר אחד, א"ר אילא ר"ש דבכורות ור' יהושע דתרומות לא הדין מודה לדין, ולא הדין מודה לדין,

האומרים שמבערים את התרומה רק בשבת, כדלעיל).

אמר רבי יוחנן, שר' יהושע המתיר לטמאות את התרומה ההולכת לאיבוד, כדי שלא להפסיד את החולין, ור"ש המתיר להקז דם מבכור שאחז אותו דם והולך למות מחמת זה, אפי' במקום שעושה בו מום, **שניהן אמרו דבר אחד**, שמותר להזיק את הקדשים בידיים במקום הפסד, אם הם בין כה הולכים לאיבוד. אבל א"ר אילא שר"ש **דבכורות** המתיר להקז את הדם מהבכור, ור' יהושע **דתרומות** המתיר לקבל את היין בכלים טמאים, לא הדין מודה לדין לא זה מודה לזה, ולא הדין מודה לדין, כיון שיתכן שרק כאן ר' יהושע מתיר לקבל את היין בכלים טמאים משום הפסד החולין, אבל לענין הבכור, שלא יכולים לשחוט אותו על סמך המום שנעשה בזמן ההקזה, וא"כ הוא לא ירויח את הבכור, א"כ יתכן שר' יהושע לא יתיר להקז את הדם מהבכור, וכן יתכן שר"ש מתיר רק להקז את הדם מהבכור, כיון שר"ש סובר שבהמה שאחז אותה דם, היא נקראת בעלת מום (כיון שהיא מסוכנת למות), אבל לענין היין, אולי ר"ש יאסור לטמאות את התרומה הגם שיהיה הפסד לחולין, והגם שהתרומה הולכת להיטמאות.

כיון שאולי יהיה מי שיאכל את התרומה, **דברי ר"מ, וחכמים אומרים** שמבערים את החמץ בזמנה היינו בשבת בשעה החמישית (ע"י שהוא מפרר את החמץ חזרה לרוח), וא"כ שואל ר' ירמיה, אם זה נכון שר"מ אומר שמותר לשרוף את התלויות, א"כ **וישרוף** את התלויות **בשחרית**, ולמה הוא ממתין עד לערב שבת עם חשיכה? מתרצת הגמ' **תיפתר בשנתעצל ולא שרף**, ובאמת הוא היה יכול לשרוף את התלויות כבר בבוקר (ור"מ בא לומר שלא ימתין מלבער את התרומה עד שבת, כדברי חכמים), **תדע לך שהוא כן** שמדובר שהוא התעצל, **דהתני נמי** לענין התרומות הטמאות, ששורפים את התרומות **הטמאות** בערב שבת עם חשיכה, **ולא תני** שהוא שורף אותם **בשחרית**, וכי לא מדובר **בשנתעצל ולא שרף**? שהרי את התרומות הטמאות ודאי שהוא היה יכול לשרוף בבוקר, וא"כ גם לענין התלויות מדובר שהוא התעצל. ובעין זה **אמר רבי אבא מרי אחוי דרבי יוסי, תיפתר** תעמיד את הברייתא **שנולד לה** לתרומה, ספק **טומאה באותה שעה** סמוך לחשיכה, **ולית שמע מינה כלום**, ולא תוכל להוכיח שר"מ סובר שאסור לשרוף את התלויות (ור"מ רק בא לחלוק על חכמים

מסכת פרק א [ה"ח - דף ט] פסחים

לט

א"ר זעירא מסתברא ר"ש מודה לר' יהושע, ור' יהושע לא מודה לר"ש. ר' בון בר חייא בעי קומי ר' זעירא על דעתך דתימר ר"ש יודי לר' יהושע, והתנינן מודין ר' ליעזר ור' יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה, וישרוף שתיהן כאחת? א"ל תמן טהורה היא דבר תורה אתה הוא שגזרת לשורפה, ברם הכא אחיזת דם לר"ש תורה. מכל מקום ולא נפסלה בהיסח הדעת, ולא כן א"ר יוחנן היסח הדעת דבר תורה? א"ל שהוא משמרה שלא תגע בטומאות אחרות. התיב רבי יצחק בריה דר' חייא כתובה, הגע עצמך שהיא נתונה על גבי גחלים?

הבדל, כיון שתמן לענין שריפת התרומה, הרי בזמן השריפה, התרומה טהורה היא דבר תורה, ואתה – חכמים הוא שגזרת לשורפה, שהרי מן התורה איסור חמץ חל רק בחצות, וא"כ היות ואין כל ריעותא בתרומה, אסור לטמאות אותה, ברם הכא אחיזת דם לר"ש אבל משא"כ לענין הבכור (או לענין היין הנשפך לחולין הטמאים), שכבר יש בהם ריעותא מן התורה לכך מותר לאבד אותם. שואלת הגמ' מכל מקום, וכי התרומה בשעה החמישית לא נפסלה בהיסח הדעת? שהרי היא אסורה באכילה, וא"כ הוא כבר לא שומר אותה בטהרה, וכי לא כן א"ר יוחנן, היסח הדעת משמירת התרומה או קדשים, פוסלת אותם דבר תורה, וא"כ שיוכלו לשרוף את התרומה הטהורה והטמאה יחד? מתרצת הגמ' א"ל ר' זעירא שהוא לא מסיח את דעתו משמירת התרומה בטהרה, כיון שהוא משמרה את התרומה שלא תגע בטומאות אחרות יותר חמורות, בכדי שהיא לא תחזור ותטמא לו אח"כ אוכלים אחרים. שואלת הגמ' התיב הקשה רבי יצחק בריה דר' חייא כתובה – הסופר, הגע עצמך תתבונן בדברייך, מה תאמר במקרה שהיא התרומה הטהורה נתונה כבר על גבי גחלים שהוא

וכן א"ר זעירא שמסתברא שר"ש המתיר להקזיז את הדם בבכור, מודה לר' יהושע שמותר לטמאות את היין, כיון שהיין בין כה הולך לאבדון, אבל ור' יהושע אולי לא מודה לר"ש, כיון שכל מה שר' יהושע מתיר לקבל היין בכלים טמאים זה משום הפסד החולין, אבל לענין הבכור, יתכן שר' יהושע סובר שכיון שלא יכולים לשחוט אותו על סמך המום שנעשה בזמן ההקזה (ואולי לא יפול בו מום אחר), וא"כ הוא לא ירויח את הבכור, יהיה אסור לעשות מום בבכור (ור' יהושע סובר שבהמה שאחזה דם, היא לא נקראת בעלת מום). שואלת הגמ' ר' בון בר חייא בעי קומי שאל את ר' זעירא, על דעתך דתימר לדברייך שאתה אומר שר"ש יודי לר' יהושע שמותר לטמאות תרומה בידים בזמן שהיא הולכת לאיבוד, אפי' אם אין הפסד ממון, א"כ יהיה ק' והתנינן, מודין ר' ליעזר ור' יהושע, ששורפין זו תרומת חמץ טהורה לעצמה, וזו תרומת חמץ טמאה לעצמה, כדי שלא לטמאות את התרומה הטהורה (והמשנה הזאת נשתנה בדעת ר"ש, כדלעיל), ולדברייך שישרוף שתיהן כאחת, ומה איכפת לך שהתרומה הטהורה נטמאת, והרי היא הולכת לאיבוד? א"ל ר' זעירא שיש

מסכת פרק א [ה"ח - דף ט] פסחים

מ

א"ל לכשיתננה. א"ר מנא לרבי שימי אתון אמרין יודי ר"ש לרבי יהושע, ואפילו ר' יהושע לית היא ר' יהושע? אמר ליה תנאין אינון, תמן ר"מ בשם ר' יהושע, ברם הכא ר"ש בשם ר' יהושע. תמן תנינן בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזין לו את הדם דברי ר' יהודה, וחכמים אומרים יקזי ובלבד שלא יעשה בו מום, ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחוט עליו, ר"ש אומר יקזי ואף על פי שעושה בו מום. ר' אבהו בשם ר' אלעזר אתיא דרבי יהודה כר"ג, ודרבנן כרבי אליעזר, ודר"ש כר' יהושע. ותניא אחריתא ר"ש יקזי אף על פי שהוא מתכווין לעשות בו מום,

בכור שאחזו דם שנחלה מחמת ריבוי דם, וצריך להקזי את דמו, אפילו אם הבכור מת (ימות) אם לא יקזי את דמו, אפי"ה אין מקיזין לו את הדם, כיון שיש איסור לעשות מום בבכור דברי ר' יהודה, וחכמים אומרים שיקיזו לו את הדם, אבל ובלבד שלא יעשה בו מום, ואם עשה בו מום בשעת ההקזה הרי זה לא ישחוט עליו מחמת המום הזה, ר"ש אומר יקזי לבכור את דמו ואף על פי שעושה בו מום. אומרת הגמ' ר' אבהו בשם ר' אלעזר אומר, שאתיא דברי רבי יהודה האומר שלא יגע בבכור כר"ג, האומר שלא יחדש בו דבר. ודרבנן האומרים שצריך לשמור על הבכור, ולכך מקיזים את דמו, אבל צריך להיזהר לא לעשות בו מום, זה כדברי רבי אליעזר, שאומר שצריך לשמור על התרומה, שנולד בה ספק טומאה. ודברי ר"ש האומר שמקיזים את דמו אפי' שעושה בה מום, זה כדברי ר' יהושע שמתיר לגרום טומאה לתרומה שנולד בה ספק טומאה. ואומרת הגמ' שתניא אחריתא בבביתא אחרת למדנו, שר"ש אומר שיקיז את הדם של הבכור אף על פי שהוא מתכווין לעשות בו מום,

כבר הסיח דעתו משמירתה, א"כ שיוכלו לשרוף יחד איתה תרומה טמאה? א"ל ר' זעירא שאתה צודק, ולכשיתננה את התרומה הטהורה ע"ג הגחלים, יהיה מותר לשרוף יחד איתה תרומה טמאה, כיון שאין איסור לטמאות אותה. שואלת הגמ' א"ר מנא לרבי שימי, אתון אמרין אתם אמרתם שיודי ר"ש לרבי יהושע, ולכך הקשיתם מדברי ר"ש האוסר לשרוף תרומה טהורה עם הטמאה בפסח, והרי היו יכולים להקשות את הקשיא הזאת, שר' יהושע סותר את עצמו, שהרי אפילו ר' יהושע האוסר לשרוף תרומה טהורה עם הטמאה בפסח, לית היא זה לא כדברי ר' יהושע המתיר לטמאות תרומה טהורה ההולכת לאבדון (ר' מנא לא מחלק בין אם יש הפסד לבין אם אין הפסד)? אמר ליה ר' שימי תנאין אינון, שזה לא ק' כיון שיש מחלוקת תנאים מה ר' יהושע אמר, ותמן היינו במסכת תרומות, זה מדברי ר"מ בשם ר' יהושע, ברם הכא אבל המשנה במסכת פסחים היא מדברי ר"ש בשם ר' יהושע כדלעיל, ולכך הקשינו רק מדברי ר"ש. למדנו במסכת תרומות שר"ג אומר בחבית שהיא בספק טומאה, שלא יחדש בה דבר; אומרת הגמ' שתמן במסכת בכורות תנינן,

ואתייא כרבי יהושע אחרייתא. רבי אבהו בשם ר"ש בן לקיש טעמא דר' יהודה [דברים טו] רק את דמו לא תאכל על הארץ תשפכונו פנים, לא התרתי לך דמו אלא לשופכם. מתיב ר' אבא מרי אחוי דרבי יוסי והא בפסולי המוקדשים כתיב [דברים יב] רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכונו פנים? אמר רבי חייא בר אבא להכשר איתאמרת - מה מים מכשירים אף דם מכשיר. ר' אבהו בשם רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [ויקרא כב] תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו, ר"ש דרש בשעה שהוא לרצון אין את רשאי ליתן בו מום, בשעה שאינו לרצון את רשאי ליתן בו מום, וחכמים אומרים 'כל' מום לא יהיה בו אפילו כולו מומין, אין את רשאי ליתן בו מום.

הדרן עלך פרק אור לארבעה עשר

עם מים או עם אחד משבעה משקים, והתורה באה לומר שדם נקרא משקה, ומכשיר את הזרעים).

ר' אבהו בשם רבי יוחנן אומר, ושניהם היינו ר"ש וחכמים מקרא אחד דרשו, והם נחלקים בביאורו, שכתוב בפסוק תמים יהיה לרצון, כל מום לא יהיה בו, וא"כ ר"ש דרש שרק בשעה שהוא הבכור עומד לרצון – להקריב, אין את רשאי ליתן בו מום, אבל בשעה שאינו עומד לרצון, כגון שאחזו דם – שהוא חולה, ולא יכולים להקריב אותו על גבי המזבח, את רשאי ליתן בו מום, וחכמים אומרים שמזה שכתוב 'כל' מום לא יהיה בו זה בא לרבות שאפילו כולו מומין, אין את רשאי ליתן בו עוד מום, ולכך אסור להקז את דמו במקום שעושה בו מום.

הדרן עלך בלי נדר פרק אור לארבעה עשר

וא"כ זה אתייא הולך כרבי יהושע אחרייתא בר' יהושע של הסיפא של המשנה, שמתיר אפי' לטמאות בידים את התרומה. ואומרת הגמ' רבי אבהו בשם ר"ש בן לקיש אומר שטעמא דר' יהודה שאומר שלא יגע בבכור, כיון שכתוב רק את דמו לא תאכל, על הארץ תשפכונו פנים, דהיינו לא התרתי לך לעשות דבר בדמו של הבכור, אלא לשופכם ע"י שחיטה, ולא דבר אחר, ואפי' לא לרפאות את הבכור ולהקז את דמו. שואלת הגמ' מתיב ר' אבא מרי אחוי דרבי יוסי, והא בפסולי המוקדשים גם כן כתיב רק הדם לא תאכלו, על הארץ תשפכונו פנים, ומה תדרוש שם? מתרצת הגמ' אמר רבי חייא בר אבא שהפסוק הזה להכשר זרעים איתאמרת נאמר, וזה בא לומר לך מה מים מכשירים את הזרעים, אף דם מכשיר את הזרעים (דהיינו פרי לא יכול לקבל טומאה אלא א"כ הוא בא מקודם במגע

פרק ב

הלכה א

מתני' כל שעה שהוא מותר לוכל - מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות, ומוכרו לנכרי, ומותר בהנאתו, עבר זמנו אסור בהנאתו, לא יסיק בו תנור וכירים. ר' יודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה, וחכמים אומרים מפרר וזורר לרוח, או מטיל לים.

גמ' כל שעה וכו': א"ר אימי מאן תנא כל שעה שהוא מותר לוכל מותר להאכיל, אסור לאכול אסור להאכיל? ר"מ, ברם כר' יודה - חמישית אף על פי שהוא אסור לוכל מותר להאכיל. התיב ר' בא והתנינן שיאור ישרף והאוכלו פטור, ואמר רב הונה בשם רב מותר להאכילו לכלבים? א"ר יוסה מה אתינן מיתני כל חמץ, לא! שעות, מאן תנא שעות - ר' מאיר.

הלכה א

מתני' כל שעה שהוא מותר לוכל (לאכול) חמץ, מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות (למעשה אין בזה חידוש, אלא זה נכתב בשביל לומר שלאחר זמן איסורו - אסור להאכיל לבהמה), ומוכרו לנכרי (זה בא להוציא מדברי ב"ש האוסרים), ומותר בהנאתו. אבל אם עבר זמנו זמן אכילתו אסור בהנאתו, ובזמן שהוא שורף את החמץ לאחר זמן איסורו לא יסיק בו את התנור וכירים שלו, כיון שהחמץ אסור בהנאה.

ר' יודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה, וחכמים אומרים אף מפרר את החמץ וזורר לרוח, או מטיל לים, לאחר שפירר את החמץ.

גמ' כל שעה וכו': א"ר אימי מאן תנא

כל שעה שהוא מותר לוכל שמותר להאכיל, וכשאסור לאכול אסור להאכיל? זה ר"מ, ברם אבל כר' יודה, הרי בשעה החמישית אף על פי שהוא אסור לוכל מותר להאכיל. שואלת הגמ' התיב ר' בא, והתנינן שיאור (חמץ שלא החמיץ כל צורכו) ישרף, והאוכלו פטור, ואמר רב הונה בשם רב שמותר להאכילו לכלבים, וא"כ מצינו חמץ שאסור באכילה ומותר להאכיל לכלבים, וק' על מה שדייקנו שבשאסור לאכול אסור גם להאכיל? מתרצת הגמ' א"ר יוסה מה אתינן מיתני וכי שנינו כאן שכל חמץ שאסור לאכול אסור להאכיל? לא! אלא שנינו רק לענין השעות שבכל שעה שיש איסור אכילת חמץ יש איסור להאכיל, ומאן תנא שעות? זה ר' מאיר.

מסכת פרק ב [ה"א - דף יא] פסחים מג

מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות וכו': א"ר בון בר חייה קומי ר' זעירא, זאת אומרת שאסור להאכילו לבהמת הַבְּקָר. התיב ר' ירמיה והתנינן מפרר - סבר ר' ירמיה ככרות? א"ל ר' יוסה לא אמר אלא מפרר, מכיון שפיררו בטל. ואיידא אמר דא? [שמות יג] וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ אֶפִּילוּ לְכֻלָּיִם, מה אנן קיימין? אם לכלבו - ההני איסור הנייה, אלא כי נן קיימין אפילו לכלב אחרים, זאת אומרת שאסור להאכיל לבהמת הַבְּקָר.

ר' אבהו בשם ר' אלעזר כל מקום שנאמר 'לא תאכל' 'לא תאכלו' 'לא יאכלו', את תופס איסור הנייה כאיסור אכילה, עד שיבוא הכתוב ויפרש לך - כשם שפירש לך באבר מן החי ובנבילה. וכי מה פירש לנו באבר מן החי? [שמות כב] וּבֶשֶׂר

הגמ' שזה כמו שלמדנו בברייתא שהיות וכתוב **וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ**, מכאן שאסור להאכיל את החמץ אפילו לכלבים, שהרי לעניין איסור אכילה כבר נאמר **כָּל מִקְמָצָת לֹא תֹאכְלוּ**, וא"כ אומרת הגמ' **מה אנן קיימין** על איזה כלבים הברייתא מדברת שאסור להאכיל? אם לכלבו, הרי ההני איסור הנייה הרי זה כלול באיסור הנאה, וזה נלמד מהפסוק **'לא תאכל עֲלֵיו חֶמֶץ'** בדלקמן, **אלא ע"כ כי אנן קיימין** שחידוש הברייתא הוא שאפילו לכלב אחרים אסור להאכיל חמץ, וזאת אומרת שאסור להאכיל לבהמת הַבְּקָר.

ר' אבהו בשם ר' אלעזר אומר, שכל מקום שנאמר **'לא תאכל'** או **'לא תאכלו'** או **'לא יאכלו'**, את תופס - כלול בזה איסור הנייה כאיסור אכילה, עד שיבוא הכתוב ויפרש לך שהוא מותר בהנאה, כשם שפירש לך באבר מן החי ובנבילה. מבאת הגמ' וכי מה (היכן) פירש לנו באבר מן החי שהוא מותר בהנאה? שהרי כתוב **וּבֶשֶׂר בְּשָׂדֶה טְרֵפָה** (הפסוק הולך גם

מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות וכו': א"ר בון בר חייה קומי לפני ר' זעירא, זאת אומרת מהמשנה מוכח שאסור להאכילו את החמץ לבהמת הַבְּקָר (הפקר), שהרי כמו שאמרנו שכשהמשנה אמרה שבשעה שמותר לאכול שהוא יכול להאכיל לבהמה, עיקר כוונתה היה לומר שבשעה שאסור לאכול אסור להאכיל, וע"כ שזה הולך לעניין בהמת הפקר, כיון שלעניין בהמתו זה כלול במה שהמשנה אמרה שהחמץ אסור בהנאה. שואלת הגמ' התיב ר' ירמיה והתנינן מפרר וזורה לרוח, או מטיל לים, וסבר ר' ירמיה שהוא מטיל לים ככרות לחם, והרי הדגים יאכלו את זה, וא"כ מוכח שמותר להאכיל חמץ לבהמת הפקר? א"ל ר' יוסה שהמשנה לא אמרה אלא שהוא קודם מפרר את החמץ ורק אח"כ הוא מטיל אותו לים, ומכיון שפיררו את החמץ, החמץ התבטל. שואלת הגמ' ואיידא אמר דא ומדיכן המשנה יודעת שאסור להאכיל בהמת הפקר בחמץ, והרי אין לו בזה הנאה? מתרצת

מסכת פרק ב [ה"א - דף יא] פסחים

בְּשָׂרָה מִרְפָּה לֹא תֹאכְלוּ לְפָלֶבֶת תִּשְׁלַכּוּן אֹתוֹ, וְכִי מָה פִּירֵשׁ לָנוּ בְּנִבְלָה? [דברים כא] לֹא תֹאכְלוּ כָּל נִבְלָה לִגְר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָהּ, אוּ מִכֹּר לְנִגְרִי, וְכִי מִי אִסְרוּ לִכְלָב. וְהָא כְּתִיב [ויקרא ז] כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ, מַעַתָּה אֵת תּוֹפֵשׁ אִיסוֹר הַנִּיִּיהָ כְּאִיסוֹר אֲכִילָה? שְׁנִיִּיא הִיא דְּכִתִּיב וְחֵלֶב נִבְלָה וְחֵלֶב מִרְפָּה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה, וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ. וְהַכְּתִיב [דברים יב] רַק הֶדֶם לֹא תֹאכְלוּ, מַעַתָּה אֵת תּוֹפֵשׁ אִיסוֹר הַנִּיִּיהָ כְּאִיסוֹר אֲכִילָה? שְׁנִיִּיא הִיא דְּכִתִּיב עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ פְּמִיִּם, מָה מִיָּם מוֹתָרִים בַּהֲנִיָּה - אֵף הֶדֶם יֵהָא מוֹתָר בַּהֲנִיָּה. וְהַכְּתִיב [בראשית לב] עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׂה? אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ קִיַּמְתִּיהָ בְּגִיד הַנֶּשֶׂה שְׁבִנְבִילוֹת. וְהַכְּתִיב [ויקרא כג] וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה? אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ מִרִּי אַחוּה דְּרַבִּי יוֹסִי, שְׁנִיִּיא הִיא שְׁקֵבַע הַכְּתוּב זִמָּן.

יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה, וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ. שׁוֹאֵלֵת הַגַּמְ' וְהַכְּתִיב רַק הֶדֶם לֹא תֹאכְלוּ וְכִי מַעַתָּה אֵת תּוֹפֵשׁ אִיסוֹר הַנִּיִּיהָ כְּאִיסוֹר אֲכִילָה, וְדָם יִהְיֶה אִיסוֹר בַּהֲנָא? מִתְרַצָּת הַגַּמְ' שְׁנִיִּיא הִיא דְּכִתִּיב עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ פְּמִיִּם, דִּהֵינּוּ אוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה שְׁלֹדָם יֵשׁ דִּין כְּמוּ מִיָּם, וּמָה מִיָּם מוֹתָרִים בַּהֲנִיָּה, אֵף הֶדֶם יֵהָא מוֹתָר בַּהֲנִיָּה. שׁוֹאֵלֵת הַגַּמְ' וְהַכְּתִיב עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׂה, וְכִי יֵשׁ אִיסוֹר הַנָּא בְּגִיד הַנֶּשֶׂה? מִתְרַצָּת הַגַּמְ' אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ קִיַּמְתִּיהָ - הָעֵמֶדֶתִי וְהַסְבַּרְתִּי שֶׁהַפְּסוֹק שְׁאִיסוֹר אֵת גִּיד הַנֶּשֶׂה מְדַבֵּר גַּם בְּגִיד הַנֶּשֶׂה שְׁבִנְבִילוֹת, וְהָרִי כְּשֶׁהַתּוֹרָה הִתִּירָה אֶת הַנִּבְלָה בַּהֲנָא - הַתּוֹרָה הִתִּירָה אוֹתָהּ וְאֵת חֲלָקָהּ וְאֵת גִּידָהּ, וּמִכָּאן שְׁגִיד הַנֶּשֶׂה מוֹתָר בַּהֲנָא. שׁוֹאֵלֵת הַגַּמְ' וְהַכְּתִיב וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, וְכִי יֵשׁ אִיסוֹר הַנָּא בַּתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה, עַד זִמָּן הַבָּאָת הָעוֹמֶר? מִתְרַצָּת הַגַּמְ' אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ מִרִּי אַחוּה דְּרַבִּי יוֹסִי, שְׁנִיִּיא הִיא שְׁכָאן זֶה שׁוֹנָה, שֶׁהָרִי קֵבַע הַכְּתוּב זִמָּן לֹאִיסוֹרוֹ, וְדָבָר

לַעֲנִיִּין אֲבָר מִן הַחִי לֹא תֹאכְלוּ אִלָּא לְפָלֶבֶת תִּשְׁלַכּוּן אֹתוֹ, וְכִן וְכִי מָה (הִיכֵן) פִּירֵשׁ לָנוּ בְּנִבְלָה שֶׁהִיא מוֹתָרָת בַּהֲנָא? שֶׁהָרִי כְּתוּב לֹא תֹאכְלוּ כָּל נִבְלָה אִלָּא לִגְר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָהּ, אוּ מִכֹּר לְנִגְרִי, וְא"כ אִיסוֹר ר"א וְכִי מִי אִסְרוּ אֵת הָאֲבָר מִן הַחִי לִכְלָב, שֶׁהַתּוֹרָה צְרִיכָה לְהִתִּיר לְתַת אוֹתוֹ לִכְלָב? (וְכֵן מִדּוּעַ הַתּוֹרָה צְרִיכָה לְהִתִּיר לְתַת אוּ לְמַכּוֹר אֶת הַנִּבְלָה, וְהָרִי נֹאמֵר בְּזֶה רַק אִיסוֹר אֲכִילָה?) אִלָּא מִכָּאן שְׁלּוּלִי שֶׁהַתּוֹרָה הִתִּירָה מִפּוֹרֵשׁ לְתַת אֵת הָאֲבָר מִן הַחִי לִכְלָב (וְכֵן לְתַת אוּ לְמַכּוֹר אֶת הַנִּבְלָה), הִיא אִיסוֹר לְהֹאכִיל אֶת הַנִּבְלָה וְהָאֲבָר מִן הַחִי לִכְלָב, כִּיּוֹן שֶׁמוֹזְכָּר בָּהֶם אִיסוֹר אֲכִילָה, וְכִלּוֹל בְּזֶה גַּם אִיסוֹר הַנָּא, וְלִכְךָ הַתּוֹרָה צְרִיכָה לְהִתִּירֵם בַּהֲנָא. שׁוֹאֵלֵת הַגַּמְ' וְהָרִי כְּתִיב כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ, וְכִי מַעַתָּה מַעֲבִשְׁוִי אֵת תּוֹפֵשׁ אִיסוֹר הַנִּיִּיהָ כְּאִיסוֹר אֲכִילָה, וְחֵלֶב יִהְיֶה אִיסוֹר בַּהֲנָא? מִתְרַצָּת הַגַּמְ' שְׁנִיִּיא הִיא שְׁכָאן זֶה שׁוֹנָה, כִּיּוֹן שֶׁהַתּוֹרָה הִתִּירָה בְּמִפּוֹרֵשׁ אֶת הַחֲלָבִים בַּהֲנָא, דְּכִתִּיב וְחֵלֶב נִבְלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה

והכתיב [ויקרא יא] לא תאכלום פי שקץ הם, אמר רבי מנא 'הם' מיעט איסור הנייה שבו. רבי אבהו בשם רבי יוחנן העושה איספּלנית משור הנסקל, ומחמץ בפסח אינו לוקה - שאין לא תעשה שלו מחזור. מכלאי הכרם לוקה, דאמר רבי חנינא [דברים כב] פן תקדש - פן תוקד אש. מערלה צריכה, עשה לרחקו כתיב, לא תעשה לאוכלו כתיב, לא תעשה לרחקו לא כתיב. מתניתא פליגא על רבי יוחנן, ממשמע שנאמר [שמות כא] סקול יסקל השור, וכי אין אנו יודעין שבשרו אסור באכילה, ומה ת"ל ולא יאכל את בשרו? בא להודיעך שכשם שהוא אסור באכילה כך הוא אסור בהנייה, מה עבד לה רבי יוחנן? פתר לה בשקדמו הבעלים ושחטוהו עד שלא נגמר דינו. רבי זעירא בעא קומי רבי אבהו, הכא את אמר הכין

לעניין איסור ההנאה כתוב בלשון של מצות עשה "וערלתם ערלתו את פרי" ואיסור לא תעשה לאוכלו את הערלה כתיב, שכתוב ערלים לא יאכל, אבל לא תעשה לרחקו לאסור אותו בהנאה, הרי לא כתיב, ולכן יש להסתפק האם חייבים מלקות כשנהנים מערלה. אומרת הגמ' שמתניתא פליגא על רבי יוחנן שאומר שאין פסוק מפורש על איסור הנאה משור הנסקל, שהרי למדנו בברייתא ממשמע שנאמר סקול יסקל השור, וא"כ וכי אין אנו יודעין שבשרו אסור באכילה, שהרי הוא לא נשחט? וא"כ מה ת"ל ולא יאכל את בשרו? אלא בא להודיעך שכשם שהוא שור הנסקל אסור באכילה, כך הוא אסור בהנייה, וא"כ שואלת הגמ' מה עבד לה רבי יוחנן מה ר' יוחנן יעשה עם הפסוק? מתרצת הגמ' שר' יוחנן פתר לה מסביר שכוונת התורה לומר, שגם בשקדמו הבעלים ושחטוהו את השור שנגח עד שלא נגמר דינו, שהוא אסור באכילה. שואלת הגמ' רבי זעירא בעא קומי שאל את רבי אבהו, הכא את אמר הכין, שכאשר כתוב איסור אכילה כלול בזה

האסור בהנאה הוא אסור לעולם, אלא ע"כ שהתורה לא אסרה את החדש בהנאה. שואלת הגמ' והכתיב לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום פי שקץ הם, וכי יש איסור הנאה משרצים? מתרצת הגמ' אמר רבי מנא שהיות וכתוב 'הם' מיעט איסור הנייה שבו, וזה בא לומר שרק 'הם' היינו השרצים אסורים באכילה, אבל מותר ליהנות מהם. אבל רבי אבהו בשם רבי יוחנן נחלק, ואומר שאם כתוב איסור אכילה לא כלול בזה איסור הנאה, ולכן העושה איספּלנית תחבושת מחלב של שור הנסקל, או מחמץ בפסח אינו לוקה, כיון שאין לא תעשה שלו על איסור הנאה מחזור - ברור, ויתכן ואין בו איסור הנאה, אבל העושה תחבושת מכלאי הכרם לוקה, דאמר רבי חנינא שכשכתוב לא תורע כרמך כלאים פן תקדש המלאה, והמילה 'תקדש' זה נוטריקון - פן תוקד אש, דהיינו שצריך לשרוף את כלאי הכרם, כיון שזה אסור בהנאה. והעושה תחבושת מערלה, צריכה יש להסתפק האם לוקים על זה או לא, שהרי מצות עשה לרחקו (ולא ליהנות מהערלה) כתיב, שהרי

מסכת פרק ב [ה"א - דף יא] פסחים

והכא את אמר הָכִין? אמר ליה חדא משמיה דרבי לעזר וחדא משמיה דרבי יוחנן. רבנין דקיסרין רבי אבהו בשם ר' יוחנן כל מקום שנאמר לא יאכל, את תופס איסור הנייה - כאיסור אכילה, בניין אב שבכולן [ויקרא ו] וְכָל חֲטָאֹת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל, בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף. תני חזקיה ופליג לרבי יוחנן, ממשמע שנאמר [ויקרא ז] כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֹז לֹא תֹאכְלוּ, לאיזה דבר נאמר וְחֶלֶב וְחֶלֶב נִבְלָה וְחֶלֶב טָרֶפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מִלָּאכָה? בא להודיעך אפילו למלאכת הגבוה. ממשמע שנאמר [דברים יב] רק הָדָם לֹא תֹאכְלוּ, לאיזה דבר נאמר על הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ בָּמִים? מה המים מכשירין אף הדם מכשיר. ממשמע שנאמר [דברים יד] לֹא תֹאכְלוּ כָּל נִבְלָה, לאיזה דבר נאמר לִגְר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנָה וְאִכְלָה אוֹ מִכֹּר לְנִכְרִי? בא להודיעך שגר תושב אוכל נבילות.

הפסוק בא להודיעך שמותר להשתמש בחלב נבלה אפילו למלאכת הגבוה (ולא תאמר שהחלב יהיה טמא לקדשים), וכן שנה חזקיה בברייתא ממשמע שנאמר רק הָדָם לֹא תֹאכְלוּ שמשמע שיש בזה רק איסור אכילה, וא"כ לאיזה דבר מדוע נאמר על הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ בָּמִים, שמשמע שהתורה באה לומר שמותר ליהנות מהדם? אלא התורה באה לומר, מה המים מכשירין לקבל טומאה, אף הדם מכשיר לקבל טומאה (מאכל לא יכול לקבל טומאת אוכלים, אלא א"כ הוא הוכשר לטומאה, ע"י שהוא בא במגע עם מים, ואומרת התורה שדם ג"כ מכשיר לקבל טומאה). ממשיכה הברייתא ואומרת, ממשמע שנאמר לא תֹאכְלוּ כָּל נִבְלָה שמשמע שיש בזה רק איסור אכילה, וא"כ לאיזה דבר מדוע נאמר לִגְר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנָה וְאִכְלָה אוֹ מִכֹּר לְנִכְרִי, והרי מי אסר למכור את הנבלה לגוי? אלא זה בא להודיעך שגר תושב אוכל נבילות, שמותר לגר תושב שקיבל עליו ז' מצוות בני נח - לאכול נבילות. ממשיכה הברייתא

איסור הנאה, והכא את אמר הָכִין, שכאשר כתוב איסור אכילה לא כלול בזה איסור הנאה, וא"כ אתה סותר את דבריך? אמר ליה ר' אבהו חדא מימרא אחת אמרתי משמיה דרבי לעזר, וחדא משמיה דרבי יוחנן. רבנין דקיסרין ורבי אבהו בשם ר' יוחנן אמרו, שכל מקום שנאמר לא יאכל, את תופס איסור הנייה כאיסור אכילה (זה להיפך ממה שאמרנו קודם משמו של ר' יוחנן). ובניין אב שבכולן וזה נלמד ממה שכתוב וְכָל חֲטָאֹת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל, בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף, ומדוע צריך לשרוף את בשר החטאת? אלא זה מפני שהוא אסור בהנאה. ואומרת הגמ' שתני חזקיה ברייתא, ופליג על רבי יוחנן, שאומרת הברייתא, ממשמע שנאמר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֹז לֹא תֹאכְלוּ שמשמע שיש בזה רק איסור אכילה, וא"כ לאיזה דבר מדוע נאמר וְחֶלֶב נִבְלָה וְחֶלֶב טָרֶפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מִלָּאכָה, שמשמע שהתורה באה לומר שיכולים ליהנות מחלב נבילה, והרי היא לא נאסרה בהנאה? אלא

ממשמע שנאמר [שמות כב] וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה מְרַפָּה לֹא תֹאכְלוּ, לאיזה דבר נאמר לְפָלֶל תִּשְׁלַכְנוּ אוֹתוֹ? אוֹתוֹ אֵתָּה מִשְׁלִיךְ לְכַלֵּב, ואי אֵתָּה מִשְׁלִיךְ חוֹלִין שֶׁנִּשְׁחַטּוּ בַעֲזוּרָה. מִתְּנִיתָא מִסִּיעַ לְדִין וּמִתְּנִיתָא מִסִּיעַ לְדִין, [שמות יג] וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ - לַעֲשׂוֹת אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל, אֵתָּה אוֹמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל, אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא לְאוֹסְרוֹ בַּהֲנִיָּה? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר [דברים מז] לֹא תֹאכַל עָלָיו חֶמֶץ, לְמַדְנוּ שֶׁהוּא אִסּוּר בַּהֲנִיָּה, הֲאֵלָּא מָה תִּלְמּוּד לֹמֵר וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ? לַעֲשׂוֹת אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל דְּבָרֵי רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה, רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ, מָה אִם שְׂרָצִים קְלִים עָשָׂה בָּהֶם אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל, חֶמֶץ הַחֲמוּר אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל! וּמָה תִּלְמּוּד לֹמֵר וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ? לֹא בֵּא הַכְּתוּב אֵלָּא לְאוֹסְרוֹ בַּהֲנִיָּה, בְּגִין דְּכָתִיב וְלֹא יֹאכַל,

לַעֲשׂוֹת אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל, אוֹ אֵינוֹ אֵלָּא שֶׁהִפְסֹק בֵּא לְאוֹסְרוֹ אֶת הַחֶמֶץ בַּהֲנִיָּה? לִכְךָ אוֹמֵר הַבְּרִייתָא כִּשְׁהוּא אוֹמֵר לֹא תֹאכַל עָלָיו חֶמֶץ, א"כ כִּבֵּר לְמַדְנוּ שֶׁהוּא הַחֶמֶץ אִסּוּר בַּהֲנִיָּה, א"כ הֲאֵלָּא מָה תִּלְמּוּד לֹמֵר וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ? אֵלָּא ע"כ שֶׁהִפְסֹק בֵּא לֹמֵר - לַעֲשׂוֹת אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל דְּבָרֵי רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה, רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ פֶּסוּק לַעֲשׂוֹת אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל, כִּינן שֶׁזֶּה נִלְמַד מִק"ו מִשְׁרָץ, וּמָה אִם שְׂרָצִים הַקְּלִים שֶׁאִסּוּרִים רַק בִּלְאוֹ, עָשָׂה בָּהֶם אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל, שֶׁהִמְאִכִּיל אֶת חֲבִירוֹ בִּשְׂרָץ חַיִּיב מִלְּקוֹת כְּאוֹכֵל שְׂרָץ, חֶמֶץ הַחֲמוּר שֶׁהוּא בִּכְרַת, אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל? וְא"כ מָה תִּלְמּוּד לֹמֵר וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ? אֵלָּא בֵּא הַכְּתוּב - אֵלָּא לְאוֹסְרוֹ בַּהֲנִיָּה, וְא"כ מִכָּאן שֶׁרַק בְּגִין - הִיּוֹת דְּכָתִיב וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ (שֶׁבַעֲצֵם הַפֶּסוּק הַזֶּה מִיּוֹתֵר שֶׁהִרִי כִּבֵּר נִאֲמַר, אִסּוּר אֲכִילָה), לְמוֹמְדִים מִכָּאן אִסּוּר הִנָּה,

וְאוֹמֵר, מִמִּשְׁמַע שֶׁנִּאֲמַר וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה מְרַפָּה לֹא תֹאכְלוּ שֶׁמִּשְׁמַע שִׁישׁ בֹּזֵה רַק אִסּוּר אֲכִילָה, וְא"כ לְאִיזָה דְּבָר מִדּוּעַ נִאֲמַר לְפָלֶל תִּשְׁלַכְנוּ אוֹתוֹ, אֵלָּא הַתּוֹרָה בָּאָה לֹמֵר לֶךְ שְׂאוּתוֹ - אֶת הַנִּבְלָה אֵתָּה מִשְׁלִיךְ לְכַלֵּב, כִּינן שֶׁהוּא מוֹתֵר בַּהֲנָא, אֲבָל וְאֵי אֵתָּה מִשְׁלִיךְ לְכַלֵּב חוֹלִין שֶׁנִּשְׁחַטּוּ בַעֲזוּרָה, כִּינן שֶׁהֵם אִסּוּרִים בַּהֲנָא. וְא"כ מִהַבְּרִייתָא מוֹכַח שֶׁכֹּאשֶׁר כְּתוּב אִסּוּר אֲכִילָה לֹא כְּלוּל בֹּזֵה אִסּוּר הִנָּה, כִּינן שֶׁאִם הִיָּה כְּלוּל בֹּזֵה אִסּוּר הִנָּה, א"כ הַתּוֹרָה בָּאָה לְהַתִּיר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בַּהֲנָא, וְלֹא יוֹכִיחַ לְדִרוֹשׁ מִהַפְּסוּקִים דְּרִשּׁוֹת אַחֲרוֹת. וְאוֹמֵר הַגַּמ' שִׁישׁ מִתְּנִיתָא שֶׁהִיא מִסִּיעַ לְדִין לִר' יוֹחָנָן, וּמִתְּנִיתָא מִסִּיעַ לְדִין לְחֻזְקָה, שֶׁלְּמַדְנוּ בְּבִרְיָתָא, שֶׁמָּה שֶׁכְּתוּב בַּפֶּסוּק וְלֹא יֹאכַל חֶמֶץ, זֶה בֵּא לַעֲשׂוֹת אֶת הַמֵּאכִיל כְּאוֹכֵל, וְהִמְאִכִּיל אֶת חֲבִירוֹ חֶמֶץ בַּפֶּסַח, הוּא חַיִּיב עַל זֶה כֵּרַת, כִּאִילוֹ הוּא עֲצָמוֹ אֲכַל אֶת הַחֶמֶץ, וְאוֹמֵר הַבְּרִייתָא אֵתָּה אוֹמֵר שֶׁזֶּה נִאֲמַר

מסכת פרק ב [ה"א - דף יב] פסחים

הא מלא תאכל לית שמע מינה כלום - הדא מסייע לחזקיה. והדא מסייע לרבי יוחנן.

לא יסיק בו תנור וכירים: עבר והסיק - ייבא כהדא אם חדש יותן, אם ישן יוצן. ר' יודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה: תני ר' יודה אומר אין ביעור חמץ אלא בשריפה, דין הוא, מה אם פיגול ונותר שאינו בבל יראה ובל ימצא - אינו אלא בשריפה, חמץ שהוא בבל יראה ובל ימצא - אינו דין שלא יהא אלא בשריפה?! אמרו לו לר' יודה, כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא אם לא נתמנה לו אור ישוב לו ולא יבעיר?! אמרה תורה [שמות יב] תשבייתו שאר מפתיתכם. כיוצא בו א"ר יודה [ויקרא יב] אשה פי תזריע וילדה, מה תלמוד לומר 'זכר'?

ר' יודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה: תני, ר' יודה אומר אין ביעור חמץ אלא בשריפה, ויודעים את זה מק"ו, ודין הוא, ומה אם פיגול ונותר שאינו בבל יראה ובל ימצא (אין איסור שהם יהיו אצלו בבית), אפי"ה אינו אלא בשריפה, חמץ שהוא בבל יראה ובל ימצא - אינו דין שלא יהא אלא בשריפה?! אמרו לו חכמים לר' יודה, שכל דין (כל ק"ו) שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל (שמחמת הק"ו יהיה קולא) אינו דין לא יכולים לעשות כזה ק"ו (כיון שק"ו ניתן להידרש רק כשייצא רק חומרא לדבר החמור), והרי הא אם לא נתמנה לו אור אם לא נודמן לו אש, הרי לדברין הוא ישוב לו ולא יבעיר ולא יבער את החמץ, והרי אמרה תורה תשבייתו שאר מפתיתכם, שמשמע בכל דבר, ולכך אין ללמוד ע"י הק"ו לחייב שריפה בחמץ. כיוצא בו (לענין טומאת לידה) א"ר יודה הרי כתוב בפסוק אשה פי תזריע וילדה ומה תלמוד לומר 'זכר' והרי היה צריך שיהיה כתוב 'בן',

אבל הא מהפסוק של לא תאכל עליו חמץ לית שמע מינה כלום, לא יודעים מזה שיש בזה איסור הנאה, א"כ הדא דברי ר' יצחק מסייע לחזקיה שכאשר כתוב 'לא יאכל' זה לא כולל איסור הנאה, והדא דברי ר' יאשיה מסייע לרבי יוחנן, שכאשר כתוב 'לא יאכל' זה כולל איסור הנאה.

לא יסיק בו תנור וכירים: אומרת הגמ' שאם הוא עבר והסיק את התנור בחמץ, אז ייבא יהיה בזה כהדא כמו מה ששנינו לענין ערלה, שאם הוא הסיק את התנור בקליפי ערלה, אז אם התנור היה חדש דהיינו שזה היה ההיסק הראשון של התנור, שמחמת ההסקה הזאת נגמרה מלאכת עשיית התנור, ולכך הוא יותן צריך לשבור את התנור, כדי שלא ליהנות מאיסורי הנאה, ואם התנור היה ישן, שכל הרווח שלו הוא חימום התנור, א"כ יוצן צריך רק לקרר את התנור כדי שלא יהנה מהחום שנוצר ע"י האיסורי הנאה, ואח"כ הוא יכול להשתמש בתנור, וכן כאן לענין החמץ, זה אותו דין.

מסכת פרק ב [ה"א - דף יב] פסחים

מט

לפי שנאמר וּמָמָאָה שְׁבַעַת יָמִים וּבֵיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל, שומע אני ביוצא חי שהוא מטמא את אמו טומאת לידה, מניין ליוצא מת שהוא מטמא את אמו טומאת לידה? א"ר יודה הרי אני דן מה אם ביוצא חי שאינו מטמא את אמו ואת הבא עם אמו לאוהל טומאת שבעה - מטמא את אמו טומאת לידה, היוצא מת שהוא מטמא את אמו ואת הבא עם אמו לאוהל טומאת שבעה - אינו דין שיטמא את אמו טומאת לידה?! אמרו לו לר' יודה כל דין שתחילתו אתה דין להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא אם טיהר החי את אמו יטהר אף המת את אמו, אם לא זכיתי מן הדין - לפיכך אמרה תורה זכר לרבות את המת. כיוצא בו א"ר יודה [ויקרא כג] בַּסֶּפֶת תִּשְׁבּוּ - סוכה של כל דבר, שהיה ר' יודה אומר הדין נותן שלא תהא הסוכה באה אלא מארבעת המינין, מה אם לולב שאינו נוהג בלילות כבימים - אינו בא אלא מארבעת המינין, סוכה שהיא נוהגת בלילות

ימי טומאה, ואח"כ ל"ג ימי טהרה, שבהם היא טהורה גם אם היא רואה דם. ויולדת נקבה בתחילה יש לה י"ד ימי טומאה, ואח"כ ס"ו ימי טהרה. א"כ יטהר אף ולד המת את אמו, וא"כ אומרים חכמים אם לא זכיתי ללמוד מן הדין מהק"ו שגם ולד מת מטמא את אמו בטומאת לידה, לפיכך אמרה תורה זכר (ולא 'בן' כיון שמת אינו נקרא 'בן' שהרי אינו בונה את אביו) כדי לרבות את הולד המת, שמטמא את אמו בטומאת לידה. כיוצא בו (לענין סוכה) א"ר יודה שהיות וכתוב בפסוק בַּסֶּפֶת תִּשְׁבּוּ מכאן שיכולים לשבת בסוכה של כל דבר שעשויה מכל דבר, ומדוע צריך את הלימוד הזה, כיון שהיה ר' יודה אומר שהדין נותן שלא תהא הסוכה באה (שיוכלו לסכך את הסוכה) אלא מארבעת המינין הניטלים בסוכות (אתרוג לולב הדסים וערבות), שהרי ומה אם לולב שהוא קל, שהרי אינו נוהג בלילות כבימים, אפי"ה אינו בא אלא מארבעת המינין, סוכה שהיא חמורה, שהרי היא נוהגת בלילות

אלא לפי שנאמר וּמָמָאָה שְׁבַעַת יָמִים פִּימִי נִדַּת דִּוְתָהּ תִּטְמָא וּבֵיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשֶׁר עֶרְלָתוֹ, א"כ שומע אני דוקא בולד היוצא חי (שעושים לו ברית מילה) שהוא מטמא את אמו טומאת לידה, אבל מניין לולד היוצא מת (שאין מצוה למול אותו) שהוא מטמא את אמו טומאת לידה? א"ר יודה הרי אני דן ואומר ק"ו, ומה אם בולד היוצא חי - שאינו מטמא את אמו ואת הבא עם אמו לאוהל, בטומאת שבעה (בטומאת מת), אפי"ה הוא מטמא את אמו בטומאת לידה, ולד היוצא מת - שהוא מטמא את אמו ואת הבא עם אמו לאוהל, בטומאת שבעה, אינו דין שיטמא את אמו טומאת לידה?! ומכאן שגם ולד מת מטמא את אמו בטומאת לידה, אמרו לו חכמים לר' יודה שכל דין (ק"ו) שתחילתו אתה דין להחמיר וסופו להקל שיוצא קולא מהק"ו אינו דין לא יכולים לעשות כזה ק"ו, והרי הא אם טיהר החי את אמו שהיא תשב ימי טהרה (יולדת זכר בתחילה יושבת ז'

מסכת פרק ב [ה"א - דף יב] פסחים

נ

כבימים - אינו דין שלא תבוא אלא מארבעת המינים, אמרו לו לר' יודה כל דין שאתה דן שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא לא מצא מארבעת המינים ישב לו בלא סוכה?! ואמרה תורה יִשְׁבוּ בְּסֻכֹּת - סוכת של כל דבר, וכן עזרא אמר [נחמיה ח] וְאֶשֶׁר יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל עֲרֵיהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צֵאוּ הָהָר וגו'. חזר ר' יודה ודנו דין אחר, חמץ אסור באכילה ונותר אסור באכילה, מה זה בשריפה - אף זה בשריפה, אמרו לו נבילה תוכיח שהיא אסורה באכילה ואינה בשריפה, אמר להן חמץ אסור באכילה ובהנייה - ונותר אסור באכילה ובהנייה, אל תוכיח נבלה שאינה אסורה בהנייה, אמרו לו והרי שור הנסקל יוכיח, שהוא אסור באכילה ובהנייה ואינו בשריפה, אמר להן חמץ אסור באכילה ובהנייה וחייבין עליו כרת - ונותר אסור באכילה ובהנייה וחייבין עליו כרת, אל יוכיח שור הנסקל

דוקא לשרוף את החמץ, כיון שיוצא מזה קולא, אבל יכולים ללמוד את זה מבנין אב, שהרי חמץ אסור באכילה, וכן נותר אסור באכילה, וא"כ אנחנו אומרים מה זה (הנותר) בשריפה - אף זה (החמץ) בשריפה, אמרו לו חכמים שלא יכולים לעשות כזה בנין אב, שהרי נבילה תוכיח, שהיא אסורה באכילה ואינה בשריפה, וא"כ גם החמץ לא יהיה בשריפה. אמר להן ר' יהודה שצריך ללמוד חמץ מנותר, שהרי חמץ אסור באכילה ובהנייה - ונותר אסור באכילה ובהנייה, ואל תוכיח נבלה שאינה אסורה בהנייה, אמרו לו חכמים והרי שור הנסקל יוכיח, שהוא אסור באכילה ובהנייה ואינו בשריפה, וא"כ גם החמץ לא יהיה בשריפה. אמר להן ר' יהודה שצריך ללמוד חמץ מנותר, שהרי חמץ אסור באכילה ובהנייה וחייבין עליו כרת - ונותר אסור באכילה ובהנייה וחייבין עליו כרת, ואל יוכיח שור הנסקל

כבימים, א"כ אינו דין (ודאי) שלא תבוא אלא מארבעת המינים, אמרו לו חכמים לר' יודה שכל דין (ק"ו) שאתה דן, שתחילתו להחמיר וסופו להקל שיוצא קולא מהק"ו אינו דין לא יכולים לעשות כזה ק"ו, והרי הא לא מצא סכך מארבעת המינים, א"כ הוא יִשֵּׁב לו בלא סוכה, והרי אמרה תורה יִשְׁבוּ בְּסֻכֹּת שמשמע שיכולים לשבת בסוכת של כל דבר (דהיינו חוץ ממה שאמרנו שלא יכולים לדרוש ק"ו במקום שיוצא מזה קולא, יש גם ריבוי שיכולים לעשות את הסכך מכל דבר). וכן עזרא אמר וְאֶשֶׁר יִשְׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל עֲרֵיהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צֵאוּ הָהָר וְהָבִיאוּ עֲלֵי זֵית וְעֲלֵי עֵץ שָׁמֶן וְעֲלֵי הָדָס וְעֲלֵי תְּמָרִים וְעֲלֵי עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת סֻכֹּת כַּפְּתוּב, וא"כ מפורש שיכולים לעשות את הסוכה גם מעלי זית שאינו מארבעת המינים, ודלא כר' יהודה. חזר ר' יודה ודנו דין אחר שגם אם לא יכולים ללמוד מק"ו שצריך

שאינן חייבין עליו כרת, אמרו לו והרי חלב שור הנסקל יוכיח, שהוא אסור באכילה ובהגייה וחייבין עליו כרת ואינו בשריפה, אמר להן חמץ אסור באכילה ובהגייה וחייבין עליו כרת ויש לו זמן, אל יוכיח חלב שור הנסקל שאין לו זמן, אמרו לו והרי אשם תלוי בשיטתך יוכיח, שהוא אסור באכילה ובהגייה וחייבין עליו כרת ויש לו זמן ואינו בשריפה, ושתק רבי יודה. תני עד שלא הגיע זמן ביעורו את מבערו בכל דבר, משהגיע זמן ביעורו את מבערו בשריפה - ואתיא כרבי יודה. אית תניי תני עד שלא הגיע זמן ביעורו את מבערו בשריפה, משהגיע זמן ביעורו את מבערו בכל דבר - ואתיא כרבנן. רבי אומר 'תְּשַׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם' דבר שהוא בל יראה ובל ימצא, ואי זה זה? בשריפה. רבי ירמיה בעי פטר חמור שהמית במה הוא מיתתו - בעריפה

זמן ביעורו את מבערו דוקא בשריפה, שהרי הלימוד של ביעור חמץ מנותר הוא רק לאחר זמן איסורו כנותר, והברייתא הזאת אתיא כרבי יודה. אית תניי תניי ויש ששנו בברייתא שעד שלא הגיע זמן ביעורו - את מבערו בשריפה, כיון שלכתחילה מבערים בשריפה, אבל משהגיע זמן ביעורו, את מבערו בכל דבר, והברייתא הזאת אתיא כרבנן שאומרים שהיות וכתוב תְּשַׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם, שמשמע בכל דבר, ולכך שיבער את חמצו בכל דבר. ואומרת הברייתא שרבי אומר שכוונת הפסוק האומר 'תְּשַׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבְּתִיכֶם' היינו שתעשו דבר שהוא החמץ יהיה בל יראה ובל ימצא, דהיינו שהוא לא יהיה קיים בעולם, ואי זה זה? ואיך עושים את זה? רק בשריפה, שאז החמץ מתכלה מן העולם.

שואלת הגמ' רבי ירמיה בעי מה הדין של פטר חמור שהמית את האדם, במה הוא מיתתו, האם בעריפה כדין פטר חמור שלא

שאינן חייבין עליו כרת, אמרו לו והרי חלב שור הנסקל יוכיח, שהוא אסור באכילה ובהגייה וחייבין עליו כרת, ואפי"ה אינו בשריפה, וא"כ גם החמץ לא יהיה בשריפה. אמר להן ר' יהודה שצריך ללמוד חמץ מנותר, שהרי חמץ אסור באכילה ובהגייה וחייבין עליו כרת ויש לו זמן עד מתי יכלו לאכול את החמץ, וכן נותר אסור באכילה ובהגייה וחייבין עליו כרת ויש לו זמן עד מתי יכלו לאכול את בשר הקרבן, ואל יוכיח חלב שור הנסקל שאין לו זמן, שהרי תמיד הוא היה אסור. אמרו לו חכמים לר' יהודה, והרי נותר של אשם תלוי בשיטתך (לפי שיטתך) יוכיח, שהוא אסור באכילה ובהגייה וחייבין עליו כרת ויש לו זמן ואינו בשריפה (לשיטת חכמים גם נותר של אשם תלוי בשריפה), ושתק רבי יודה לחכמים (לא היה לו מה לענות על השאלה הזאת).

תני, עד שלא הגיע זמן ביעורו של החמץ, את מבערו בכל דבר, אבל משהגיע

או בסקילה? רבי בנימין בר לוי שאל חלות תודה שנעשו נותר? נימא אם נעשו נותר עד שלא הגיע זמן ביעורן - את מבערן בשריפה, משהגיע זמן ביעורן - את מבערן בכל דבר.

הלכה ב

מתני' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה, ושל ישראל אסור בהנאה, שנאמר [שמות יג] וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ. נכרי שהלוח את ישראל על חמיצו, לאחר הפסח מותר בהנאה, וישראל שהלוח את הנכרי על חמיצו, לאחר הפסח אסור בהנאה.

חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער, רשב"ג אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו.

ישראל אסור בהנאה, שנאמר וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חֻמֶּץ, וא"כ כמו שלעניין איסור בל יראה זה נאמר רק בחמץ של ישראלים, כך גם איסור אכילת חמץ שעבר עליו הפסח, האיסור נאמר רק על חמץ של יהודי. נכרי שהלוח את ישראל על חמיצו דהיינו שהגוי נתן ליהודי הלואה, והיהודי נתן לגוי חמץ כמשכון, אז לאחר הפסח החמץ מותר בהנאה, היות ובפסח החמץ היה ברשות הגוי, אבל וישראל שהלוח את הנכרי על חמיצו דהיינו שיהודי נתן לגוי הלואה, והגוי נתן ליהודי חמץ כמשכון, אז לאחר הפסח אסור בהנאה, כיון שבפסח החמץ היה ברשות היהודי.

חמץ שנפלה עליו מפולת, הרי הוא כמבוער, ולכך הוא לא צריך להוציא את החמץ מהמפולת, רשב"ג אומר שזה דוקא כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו, דהיינו שהמפולת היא בשיעור של ג' טפחים.

פרו אותו, או בסקילה כדין בהמה שהרגה אדם? ורבי בנימין בר לוי שאל מה הדין בחלות תודה חמץ שנעשו נותר, האם מבערים אותם בכל דבר כדין חמץ, או רק ע"י שריפה כדין נותר? פושטת הגמ' ואומרת, שנימא שזה תלוי, אם החלות תודה נעשו נותר עד שלא הגיע זמן ביעורן דהיינו שהקריבו את התודה בי"ג ניסן, א"כ את מבערין דוקא בשריפה, כדין נותר, ואפי' שהגיע זמן ביעור חמץ, אבל אם הם נעשו נותר רק משהגיע זמן ביעורן דהיינו שהקריבו את התודה בי"ד ניסן, שאיסור חמץ חל לפני איסור נותר, א"כ את מבערין בכל דבר, כדין כל חמץ.

הלכה ב

מתני' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח - מותר בהנאה, ושל

גמ' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח וכו': הא באכילה אסור, מתניתא במקום שלא נהגו לוכל פת נכרי, אבל במקום שנהגו לאכול פת נכרי מותר אפילו באכילה. בתוך הפסח מהו? ר' ירמיה אמר מותר, ר' יוסה אמר אסור, התיב ר' יוסה והתני לא ישכיר ישראל את בהמתו לנכרי להביא עליה חמץ? פתר לה בבא עמו. והתני לא ישכיר ישראל את ספינתו לנכרי להביא עליה חמץ? פתר לה בבא עמו. והא תני לא ישכיר ישראל את ביתו לנכרי ליתן בתוכו חמץ, אית לך מימר בדר עמו? גגו של נכרי שהיה סמוך לגגו של ישראל ונתגלגל חמץ מגגו של נכרי לגגו של ישראל, הרי זה דוחפו בקנה, אם היתה שבת או יום טוב, רב אמר כופה עליה כלי.

שאסור ליהנות מתשלומי השכירות הבאים מחמת החמץ של הגוי בפסח, פתר לה ענה ר' ירמיה ואמר לר' יוסה, שגם כאן מדובר בבא עמו שהיהודי מוליך את הספינה, ולכך זה אסור, כיון שזה נראה כאילו החמץ של היהודי. שאל ר' יוסה את ר' ירמיה והא תני לא ישכיר ישראל את ביתו בפסח לנכרי ליתן בתוכו חמץ, וכי אית לך מימר שכאן מדובר בשהיה היהודי דר עמו נמצא יחד עם החמץ, והרי הוא השכיר לו את ביתו, אלא ע"כ שאסור ליהנות מתשלומי השכירות הבאים מחמת החמץ של גוי בפסח.

גגו של נכרי שהיה סמוך לגגו של ישראל, ונתגלגל חמץ מגגו של נכרי לגגו של ישראל, הרי זה דוחפו בקנה להוציא את החמץ מרשותו, אבל אסור ליהודי להוציא את החמץ בידיים, כיון שהוא לא הולך לבער את החמץ הזה (הרי זה שייך לגוי), לכך יש חשש שמא הוא יאכל מהחמץ. ואם היתה שבת או יום טוב, אז רב אמר שכופה עליה כלי, אבל אסור להזיז את החמץ, אפי' לא ע"י מקל, היות וזה מוקצה מחמת גופו, שהרי זה לא ראוי ליהודי בכלל.

גמ' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח וכו': שואלת הגמ' מזה שכתוב במשנה שהחמץ של הנכרי לאחר הפסח מותר בהנאה, משמע אבל הא באכילה אסור, וא"כ ק' מדוע? מתרצת הגמ' שבאמת מותר לאכול חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח, אלא המשנה נקטה בלשון של היתר הנאה, כיון שמתניתא מדברת במקום שלא נהגו לוכל (לאכול) פת נכרי, באמת הפת מותרת אפילו באכילה. שואלת הגמ' חמץ של נכרי בתוך הפסח מהו בהנאה? אומרת הגמ' שר' ירמיה אמר מותר, ור' יוסה אמר אסור, התיב שאל ר' יוסה את ר' ירמיה והתני לא ישכיר ישראל את בהמתו לנכרי להביא עליה חמץ, ולכא' זה מחמת שאסור ליהנות מתשלומי השכירות הבאים מחמת החמץ של הגוי בפסח, פתר לה ענה ר' ירמיה ואמר לר' יוסה, שכאן מדובר בבא עמו שהיהודי מוליך את הבהמה, ולכך זה אסור, כיון שזה נראה כאילו החמץ של היהודי. שאל ר' יוסה את ר' ירמיה והתני לא ישכיר ישראל את ספינתו לנכרי להביא עליה חמץ, ולכא' זה מחמת

מסכת פרק ב [ה"ב - דף יג] פסחים

רב אמר צריך לומר כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואיני יודע בו - יבטל. רב אמר צריך לומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ביעור חמץ. רב אמר הטח ביתו חמץ - צריך לבער, תני א"ר שמעון בן אלעזר בצק שעשאו כופת בטל? פתר לה או חלוקין על ר"ש בן אלעזר, או אהן כופת מאיס היא.

תני ישראל ונכרי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל - הרי זה מוכר לנכרי, או נותנו לו מתנה, וחוזר ולוקחו ממנו לאחר הפסח, ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה. אומר הוא ישראל לנכרי עד שאת לוקח במנה, בוא וקח לך במאתים, עד שאת לוקח לך מנכרי, בוא וקח לך מישראל, שמא אצטרך ואקח ממך אחר הפסח. **המשכיר** בית לחבירו, עד שלא יכנס לתוכו - המשכיר צריך לבער, משיכנס

ולוקחו ממנו לאחר הפסח אם ירצה, ואפי' שהגוי הבין מהיהודי בערב פסח שהוא יחזור ויקנה ממנו את החמץ, אין בזה בעיה, אבל ובלבד שיתנו לו את החמץ במתנה גמורה. וכן אומר הוא ישראל לנכרי בערב פסח, עד שאת קונה ולוקח חמץ בשבילך במנה, בוא וקח לך במאתים (היינו כפול), ומה שלא תצטרך אני אקנה ממך לאחר הפסח, וזה ג"כ מותר, היות ובפסח החמץ היה ברשות הגוי. וכן אומר הוא היהודי לגוי בערב פסח, עד שאת קונה ולוקח לך חמץ מנכרי, בוא וקח לך מישראל (היינו ממני), שמא אצטרך ואחזור ואקח ממך לאחר הפסח את החמץ שקנית ממני, זה ג"כ מותר, היות ובפסח החמץ היה ברשות הגוי.

המשכיר בית לחבירו (בין אם השוכר קנה את הבית בקניני שכירות דהיינו שהשוכר שילם על השכירות, או שהשוכר לא קנה את הבית בקניני שכירות) אז עד שהשוכר לא יכנס לתוכו, א"כ המשכיר צריך לבדוק ולבער את החמץ, אבל משיכנס השוכר

רב אמר שלמרות שבדקו את הבית מהחמץ, צריך לומר כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואיני יודע בו - יבטל. וכן רב אמר שצריך לברך לפני בדיקת חמץ ולומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ביעור חמץ, שהרי צריך לברך על כל מצווה לפני עשייתה. רב אמר הטח המדביק על קירות ביתו חמץ בצק, צריך לבער, כיון שזה לא מתבטל לבית, שואלת הגמ' והרי תני א"ר שמעון בן אלעזר בצק שעשאו כופת (קופה לישב עליה) בטל, וא"כ ק' על דברי רב? מתרצת הגמ' פתר לה אפשר לומר או שדברי רב באמת חלוקין על ר"ש בן אלעזר (רב תנא הוא ופליג), או שיש הבדל, כיון שאהן כופת מאיס היא, היות והניחו אותו על הקרקע וישבו עליו, החמץ נמאס ומתבטל, אבל הבצק המודבק על קירות הבית לא נמאס, ולכך צריך לבער אותו.

תני, ישראל ונכרי שהיו באין בספינה בערב פסח, וחמץ ביד ישראל, הרי זה מוכר לנכרי, או נותנו לו במתנה, וחוזר

לתוכו - השוכר צריך לבער, א"ר שמעון אימתי בזמן שמסר לו את המפתח, אבל בזמן שלא מסר לו את המפתח, אינו צריך לבער. רבי יודה בר פזי בעי מסר לו את המפתח מהו? א"ר זכריה חתניה דר' לוי, מחלוקת ר"ש וחכמים, דתנינן תמן המוסר מפתחו לעם הארץ, הבית טהור - שלא מסר לו אלא שמירת המפתח, תני רבי שמעון מטמא. תני נכרי שבא אצל ישראל ובידו חמץ אינו צריך לבער, הפקיד אצלו צריך לבער, ייחד לו בית אינו צריך לבער. לא ביער, לאחר הפסח מהו? ר' יונה אמר מותר, ר' יוסה אמר אסור, אמר רבי יוסה חמיצו של נכרי הוא - ישראל הוא שעבר עליו ולא ביערו.

ושל ישראל אסור בהנאה וכו': מאן תנא לא יראה לך - ר' יודה, דתני האוכל

לא צריך לבדוק את הבית, אבל לשיטת ר"ש שומר המפתח צריך לבדוק את הבית, היות וכעת הבית בחזקתו.

תני, נכרי שבא בפסח אצל ישראל ובידו חמץ, הישראלי אינו צריך לבער את החמץ מרשותו ולומר לגוי לצאת מהבית, אבל אם הגוי הפקיד אצלו חמץ, צריך לבער, ואם היהודי ייחד לו לחמץ של הגוי מקום בבית, אינו צריך לבער. שואלת הגמ' מה הדין אם הגוי הפקיד אצל היהודי חמץ, והיהודי לא ביער את החמץ, לאחר הפסח מהו האם החמץ מותר או לא? אומרת הגמ' שר' יונה אמר שהחמץ מותר, כיון שזה חמץ של גוי, אבל ר' יוסה אמר שהחמץ אסור, ואמר רבי יוסה אומנם זה חמיצו של נכרי הוא, אבל ישראל הוא שעבר עליו ולא ביערו, ולכך זה אסור לאחר הפסח.

ושל ישראל אסור בהנאה וכו': אומרת הגמ' מאן תנא מיהו התנא שאומר שהיות ועברו על איסור "לא יראה לך" לכך יש באכילת החמץ הזה לאחר הפסח איסור לא תעשה? זה ר' יודה, דתני האוכל

לתוכו, השוכר צריך לבער, א"ר שמעון אימתי השוכר צריך לבדוק את הבית, דוקא בזמן שהמשכיר מסר לו את המפתח, אבל בזמן שהמשכיר לא מסר לו את המפתח, אפי' שהשוכר קנה את הבית בקניני שכירות, והמשכיר יתן לו את המפתח מיד כשיבקש, אבל כל עוד המפתח לא נמצא אצל השוכר, הוא אינו צריך לבער. שואלת הגמ' רבי יודה בר פזי בעי שאל, מה הדין אם בעל הבית מסר לו לחבירו את המפתח לשמירה מהו, האם השומר צריך לבדוק את החמץ? מתרצת הגמ' א"ר זכריה חתניה דר' לוי, שזה תלוי במחלוקת של ר"ש וחכמים, דתנינן תמן במסכת טהרות, חבר המוסר מפתחו לעם הארץ, הבית נשאר להיות טהור, כיון שהחבר לא מסר לו לע"ה אלא את שמירת המפתח, ואין חשש שמא הע"ה נכנס לבית וטימא אותו, אבל בברייתא תני, רבי שמעון מטמא, כיון שזה כאילו שנתנו רשות לשומר להיכנס לבית, ולכך יש חשש שמא הע"ה נכנס וטימא את הבית, וא"כ אותו דבר לענייננו, לשיטת חכמים שומר המפתח

חמץ משש שעות ולמעלה, וכן חמץ שעבר עליו הפסח - הרי זה בלא תעשה ואין בו כרת דברי ר' יודה, רבי שמעון אומר כל שאין בו כרת אין בו בלא תעשה. מודה רבי שמעון באסור שהוא אסור. איסורו מהו? ר' ירמיה אומר איסורו דבר תורה, רבי יונה ורבי יוסה תריהון אמרין איסורו מדבריהן. מה טעמא דר' יודה [שמות יג] וְלֹא יֵאָכֵל חֻמֵּץ הַיּוֹם, מה אנן קיימין - אם בתוך המועד כבר כתיב [דברים טו] לֹא תֹאכַל עָלָיו חֻמֵּץ, אלא אם אינו ענין בתוך המועד, תניהו לאחר המועד, מה מקיים ר"ש טעמא דר' יודה וְלֹא יֵאָכֵל חֻמֵּץ הַיּוֹם? א"ר בון בר חייה פתר לה כר' יוסי הגלילי, דתני ר' יוסי הגלילי אומר, אומר אני שלא היה פסח במצרים אלא יום אחד בלבד, שנאמר וְלֹא יֵאָכֵל חֻמֵּץ הַיּוֹם.

שנאמר וְלֹא יֵרָאָה לְךָ: אית תניי תני וְלֹא יֵרָאָה לְךָ? לך אין את רואה אבל רואה

יֵאָכֵל חֻמֵּץ ('היום' נשתרבב בטעות מדברי ר"ש, ויש למוחקו), וא"כ אומר ר' יהודה מה אנן קיימין על איזה זמן התורה מדברת? אם בתוך המועד בפסח עצמו, הרי כבר כתיב לֹא תֹאכַל עָלָיו חֻמֵּץ, אלא אם אינו ענין לאסור את אכילת חמץ בתוך המועד, תניהו ענין לאחר המועד, לאסור את אכילת חמץ שעבר עליו הפסח. שואלת הגמ' ומה מקיים (יעשה) ר"ש בטעמא דר' יודה בפסוק שר' יהודה הביא - וְלֹא יֵאָכֵל חֻמֵּץ הַיּוֹם? מתרצת הגמ' א"ר בון בר חייה שר"ש פתר לה מעמיד את הפסוק כר' יוסי הגלילי, דתני ר' יוסי הגלילי אומר, שאומר אני שלא היה פסח במצרים אלא יום אחד בלבד, שנאמר וְלֹא יֵאָכֵל חֻמֵּץ הַיּוֹם, דהיינו שהם חגגו פסח רק בט"ו בניסן.

שנאמר וְלֹא יֵרָאָה לְךָ: אומרת הגמ' שאית תנני תני יש ששנו בברייתא שהיות וכתוב וְלֹא יֵרָאָה לְךָ? מכאן שרק חמץ שלך אין את רואה, אבל רואה

חמץ בערב פסח משש שעות ולמעלה, וכן האוכל חמץ שעבר עליו הפסח - הרי זה בלא תעשה, אבל ואין בו כרת (כרת יש רק על אכילת חמץ בפסח) דברי ר' יודה, רבי שמעון אומר שכל שאין בו כרת - אין בו בלא תעשה, אבל אומרת הגמ' ומודה רבי שמעון באסור שהוא אסור, שאסור לאכול חמץ בערב פסח משש שעות, וכן יש איסור לאכול חמץ שעבר עליו הפסח. שואלת הגמ' לשיטת ר"ש חמץ שעבר עליו הפסח - איסורו מהו האם זה מן התורה או מדרבנן (בערב פסח איסורו רק מדרבנן)? ר' ירמיה אומר שאיסורו דבר תורה שהרי זה נאסר בהנאה, אבל רבי יונה ורבי יוסה תריהון אמרין שניהם אמרו שאיסורו מדבריהן מדרבנן. ואומרת הגמ' מה טעמא דר' יודה שאומר שחמץ לאחר הפסח הוא בלא תעשה (איסור חמץ בערב פסח לר' יהודה הוא כיון שכתוב 'לא תאכל עליו חמץ', דהיינו מזמן הקרבת הקרבן, כדלעיל פרק א') שהרי נאמר וְלֹא

את לגבוה, אית תניי תני אפי' לגבוה, מאן דאמר 'לך' אין את רואה - רואה את לגבוה, בשחקדישו קודם לביעורו, מאן דאמר אפילו לגבוה - כשהקדישו לאחר ביעורו, א"ר בון בר חייה קומי רבי זעירא תיפתר בקדשים שהוא חייב באחריותן כר"ש. וְלֹא יֵרָאֶה לָךְ, אית תניי תני לך אין אתה רואה - רואה אֶת בפלטייא, אית תניי תני אפילו בפלטייא, מאן דאמר לך אין את רואה רואה את בפלטייא - בשחקדירו קודם לביעורו, מאן דאמר אפילו בפלטייא - בשחקדירו לאחר ביעורו. הבקיר חמצו בשלשה עשר, לאחר הפסח מהו? ר' יוחנן אמר אסור, ר"ש בן לקיש אמר מותר, מתיב ר' יוחנן לר"ש בן לקיש אין את מודה לי משש שעות ולמעלן שהוא אסור,

רואה את החמץ, אבל רואה אֶת חמץ שהפקרת ומונחת בפלטייא ברה"ר, ואית תַּנְיָי תַּנְיָי ויש ששנו בברייתא שאפילו חמץ שהפקרת ומונחת בפלטייא ברה"ר, צריך לבער, ואומרת הגמ' שאין מחלוקת בין הברייתות, אלא מאן דאמר הברייתא האומרת שרק אצלך אין אֶת רואה, אבל רואה אֶת בפלטייא, מדובר בשחקדירו קודם לביעורו, וכיון שחל על זה שם הפקר, לכך לא צריך לבער את זה, אבל מאן דאמר שאפילו חמץ שהפקרת ומונחת בפלטייא צריך לבער, מדובר בשחקדירו לאחר ביעורו, והיות וכבר עבר זמן ביעורו, החמץ לא ברשותו שיוכל להפקירו, ולכך צריך לבערו.

הבקיר חמצו בשלשה עשר בניסן, דהיינו לפני זמן איסורו, אך החמץ נשאר אצלו בבית, לאחר הפסח מהו בהנאה? ר' יוחנן אמר אסור, ור"ש בן לקיש אמר מותר, שואלת הגמ' מתיב ר' יוחנן לר"ש בן לקיש וכי אין אֶת מודה לי שלשיטת ר"ש החמץ כבר משש שעות ולמעלן שהוא אסור בהנאה (אומנם מדרבנן). וא"כ זה כבר כהפקר עוד

אֶת חמץ של גבוה, ואית תַּנְיָי תַּנְיָי ויש ששנו בברייתא שאפי' חמץ של גבוה אסור לראות בפסח, ואומרת הגמ' שאין מחלוקת בין הברייתות, אלא מאן דאמר 'לך' אין אֶת רואה אבל רואה אֶת חמץ של גבוה, מדובר בשחקדישו קודם לזמן ביעורו, והיות וחל על זה שם הקדש, לכך אין איסור להשאיר אותו בפסח, אבל מאן דאמר שאפילו של גבוה אסור, מדובר כשהקדישו לאחר זמן ביעורו, והיות וכבר עבר זמן ביעורו, לכך לא חל על זה שם הקדש, וצריך לבערו. אבל א"ר בון בר חייה קומי רבי זעירא שבאמת שני הברייתות מדברות כשהוא הקדיש את החמץ לפני זמן איסורו, וחל על זה שם הקדש, אלא הברייתא האוסרת להשאיר את החמץ של הקדש בפסח, תיפתר מדובר שזה לא היה קדשי בדק הבית, אלא בקדשים שהוא חייב באחריותן (כגון שהוא הקדיש לעצמו חלות תודה). וזה כדברי ר"ש האומר שיש שם בעלים על קדשים שהוא חייב באחריותם, ולכך אסור להשאיר את זה בפסח. כתוב בפסוק וְלֹא יֵרָאֶה לָךְ, אית תַּנְיָי תַּנְיָי יש ששנו בברייתא שדוקא אצלך אין אתה

מסכת פרק ב [ה"ב - דף יד] פסחים

א"ל תמן איסורו גרם לו, הא מה אית לך למימר. א"ר יוסה לר' פינחס נהיר את כד הוינן אמרין אתיאי דר' יוחנן כר' יוסה ודר"ש בן לקיש כר"מ, אינה כן - אלא ר' יוחנן חשש להערמה, ור"ש בן לקיש לא חשש להערמה. מה נפק מביניהון? נפלה עליו מפולת, שמאן דאמר הערמה, לית כאן הערמה והוא מותר, מאן דאמר זכייה, לית כאן זכייה והוא אסור. הכל מודין בגר שמת וביבזו ישראל את נכסיו, מאן דאמר הערמה מותר, ומאן דאמר זכייה מותר.

והמחלוקת בין ר' יוחנן לרשב"ל לא תלויה במחלוקת של ר"מ ור' יוסי (ור' יוחנן ורשב"ל סוברים כדברי ר"מ). **אלא** ר' יוחנן אוסר את החמץ כיון שר' יוחנן חשש להערמה שאחד יבוא לשקר שהוא הפקיר את חמצו, ור"ש בן לקיש לא חשש להערמה. ואומרת הגמ' **מה נפק מביניהון** איזה חילוק דין יש, האם ר' יוחנן אמר את דבריו כר' יוסי, או שזה מחמת הגזירה? במקרה שנפלה עליו על החמץ **מפולת**, **שמאן דאמר** שהטעם הוא משום **הערמה**, א"כ כיון שלית כאן **הערמה**, שהרי נפלה כאן מפולת, ולכך הוא החמץ **מותר**, אבל **מאן דאמר** שר' יוחנן אוסר כיון שלא היה כאן עדיין **זכייה**, א"כ גם בחמץ שנפלה עליו מפולת, היות ולית כאן **זכייה** ולא זכו עדיין בחמץ הזה, לכך הוא **אסור**. ואומרת הגמ' אבל **הכל מודין בגר שמת** בערב פסח, והשאר חמץ, וביבזו (ובזו) וזכו **ישראל את נכסיו** לאחר הפסח, שהחמץ הזה מותר, כיון שלבין **המאן דאמר** שהחשש הוא משום **הערמה** - החמץ יהיה **מותר**, שהרי לא שייך כאן הערמה, וגם **למאן דאמר** שהחשש הוא משום **זכייה** - החמץ יהיה **מותר**, שהרי כאן הבעלים מתו, וא"כ החמץ לא היה שייך ליהודי בפסח, שזה יאסר.

לפני שהוא עובר על כל יראה (שהרי לר"ש עוברים על כל יראה רק בלילה), וא"כ היה צריך להיות שלאחר הפסח החמץ הזה יהיה מותר בהנאה? **א"ל** רשב"ל שיש הבדל, כיון שתמן לענין חמץ שלא הפקירו אותו - **איסורו גרם לו** שיהיה אסור בהנאה ויהיה כהפקר, ולכך זה אסור לאחר הפסח, אבל **הא** לענין החמץ שהוא הפקיר, **מה אית לך למימר**, מדוע תאסור אותו לאחר הפסח, והרי לא היה בו שום איסור, ולכך הוא מותר לאחר הפסח. **א"ר יוסה לר' פינחס** האם **נהיר את** האם אתה זוכר **כד הוינן אמרין** שאמרנו **שאתיאי דברי ר' יוחנן כר' יוסה** ודברי **ר"ש בן לקיש כר"מ** (ר"מ ור' יוסי נחלקו מה הדין אם ראובן היה מודר הנאה משמעון ואין לו לראובן מה לאכול, שר"מ אומר ששמעון יכול להניח כבר לחם על הגדר ולהפקירו, וראובן יקח את הלחם, וזה לא נקרא שראובן מקבל דבר משמעון, כיון שראובן זכה בלחם מן ההפקר, אבל ר' יוסי אומר שאסור לראובן לקחת את הלחם, כיון שר' יוסי סובר שכאשר אחד מפקיר דבר - זה לא יוצא מרשותו עד שאחר יזכה בזה, כיון שהפקר זה בעצם נתינת רשות לכולם לקחת את החפץ הזה, ואם ראובן יקח את הלחם, זה נקרא שהוא נהנה משמעון) אבל **ואינה כן**

ישראל שהלוח את הנכרי על חמיצו וכו': תמן תנינן עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו, שורת הדין אין העבד חייב כלום, אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על דמיו, רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר. מי משחרר? רב אמר בין רבו ראשון בין רבו אחרון, א"ר יוחנן אין משחרר אלא רבו ראשון בלבד, התיב ר' חגי קומי ר' יוסה מתניתא פליגא על רב, ישראל שהלוח את הנכרי על חמיצו לאחר הפסח מותר בהנייה, אין תימר ברשות ישראל הוא, יהא אסור, מה עבד לה? א"ר יודן קל הוא בשיחרור, כהדא דתני העושה עבדו אפותיקי ומכרו - אינו מכור, שיחררו - הרי זה משוחרר. חייליה

התיב ר' חגי קומי ר' יוסה שלכאו' **מתניתא הברייתא פליגא** נחלקת על דברי רב, שהרי שנינו **ישראל שהלוח את הנכרי על חמיצו** דהיינו שיהודי נתן לגוי הלואה, והגוי נתן ליהודי חמץ כמשכון, אז **לאחר הפסח** החמץ מותר בהנייה, וכאן מדובר שהגוי הלוח סיכם עם היהודי המלוח, שהחמץ הממושכן יהיה שלו רק לאחר שיגיע זמן הפרעון - אם הוא לא יפרע את חובו (וכן החמץ הממושכן היה בבית מיוחד), וא"כ שאל ר' חגי שאין תימר שדבר הממושכן הוא ברשות המלוח (שלכך רב אמר שהמלוח יכול לשחרר את העבד), א"כ בעצם החמץ ברשות **ישראל הוא, ויהא אסור** לאחר הפסח, ומה **עבד לה** ומה רב יתרץ? מתרצת הגמ' א"ר **יודן** שרק לענין שחרור העבד, רב אמר את דבריו (שיש זכות למלוח בדבר הממושכן), כיון שקל הוא בשיחרור, וזה כהדא דתני כמו מה ששנינו שהעושה עבדו אפותיקי והלוח מכרו - אינו מכור, כיון שהוא משועבד למלוח, אבל אם הלוח שיחררו - הרי זה משוחרר, וא"כ מוכח שזה דין מיוחד לענין שחרור העבד. ואומרת הגמ' שחייליה

ישראל שהלוח את הנכרי על חמיצו וכו': תמן במסכת גיטין תנינן, עבד שעשאו רבו אפותיקי (נטריקון פה תהא קאי, דהיינו שגביית החוב יהיה מהעבד הזה) לאחרים (למלוח) ושיחררו (הגמ' תבאר מי שיחררו), שורת הדין שאין העבד חייב כלום, אלא מפני תקון העולם - כופין את רבו השני (זה שלא שיחררו) שיכתוב שטר שחרור לעבד, ועושה אותו בן חורין, והעבד כותב שטר חוב על דמיו, רשב"ג אומר שהעבד אינו כותב שטר חוב על דמיו אלא המשחרר. שואלת הגמ' מי היה המשחרר? רב אמר בין אם רבו ראשון האדון שהוא היה הלוח - שיחררו, ובין אם רבו אחרון המלוח, שהעבד היה ממושכן לו בשביל ההלואה - שיחררו, האדון השני ג"כ כותב לעבד שטר שחרור מפני תיקון העולם, שאותו אדון לא יבוא לומר לעבד שאתה עדיין עבדי, ויוציא לעז על בנו, והעבד כותב לאדון השני שטר על דמיו. אבל א"ר יוחנן אין משחרר אלא רבו ראשון בלבד, ואם המלוח שיחרר את העבד אינו כלום, כיון שהוא לא שלו (השיעבוד לא עושה את העבד להיות שלו).

דר' יוחנן מן הדא, רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר. אילו המשעבד שדה לחבירו והלך ומכרה, שמא אין בעל חוב בא וטורף?! א"ר אבהו פתח לנו ר' יוחנן פתח מאיר כאורה, לא מצאנו עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד. מעתה לא יכתוב שטר על דמיו? א"ר אילא מוטב שיאמר לו תן לי מאתים זוז שיש לי בידך, ואל יאמר לו עבדי אתה. רבנן דקיסרין בשם ר' נסא אתיא דרשב"ג כר"מ, כמה דר"מ קונס בדברים - כן רשב"ג קונס בדברים, דתני שטר שיש בו רבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית דברי ר"מ, וחכמים אומרים גובה את הקרן ואינו גובה הריבית.

רשב"ג אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו: עד איכן? ר' אבון ר' יוחנן בשם ר"ש בן יוצדק עד ג' טפחים.

חכמים כיון שמוטב שהמלוה יתבע את העבד ויאמר לו, תן לי מאתים זוז שיש לי בידך, ואל יאמר לו עבדי אתה. ומבאר הגמ' מדוע לשיטת רשב"ג המשחרר כותב שטר חוב על שווי העבד, רבנן דקיסרין בשם ר' נסא אמרו שאתיא דברי רשב"ג כשיטת ר"מ, וכמה דר"מ קונס בדברים גם אם לא היה היזק בידים (היינו בגרמא) כן רשב"ג קונס בדברים, והיכן מצינו שר"מ קונס גם בדברים? דתני, שטר חוב שיש בו רבית, קונסין אותו את המלוה ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית דברי ר"מ, דהיינו שר"מ קונס את המלוה (הגם שהוא עדיין לא עשה מעשה, ולא גבה עדיין את הריבית), וחכמים אומרים שהוא גובה על פי השטר הזה את הקרן, והגם שאינו גובה את הריבית, כיון שחכמים לא קנסו את המלוה היות והוא עדיין לא עשה מעשה של קבלת ריבית.

רשב"ג אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו: אומרת הגמ' עד איכן הכלב יכול לחפש? ר' אבון בשם ר' יוחנן בשם ר"ש בן יוצדק אומר עד ג' טפחים.

(כח הוכחתו) דר' יוחנן הוא מן הדא, **רשב"ג** אומר שהעבד אינו כותב שטר על דמיו, אלא המשחרר, ואם זה כדברי רב שהמלוה הוא זה ששיחרר את העבד, א"כ אין למלוה מה לכתוב שטר על דמיו, שהרי הוא הפסיד לעצמו (ורב מעמיד שמדובר שהעבד היה שווה יותר מדמי החוב, ולכך המלוה צריך לכתוב שטר ללוה על ההפרש בין דמי ההלוואה לשווי העבד). שואלת הגמ' מדוע באמת הלוה יכול לשחרר את עבדו ולהפקיע את שיעבודו מהמלוה, והרי אילו המשעבד שדה לחבירו והלך ומכרה, שמא אין בעל חוב בא וטורף?! הרי ודאי שהמלוה טורף את השדה מהלקוחות, וא"כ שלא יחול שחרור העבד? מתרצת הגמ' א"ר אבהו שפתח (שהסביר) לנו ר' יוחנן פתח (הסבר) שההסבר מאיר כאורה, שהיות ולא מצאנו עבד שהוא משתחרר ונעשה בן חורין וחוזר ומשתעבד, לכך שחרור העבד מועיל. שואלת הגמ' א"כ מעתה שהשחרור חל מעיקר הדין, שהעבד לא יכתוב שטר על דמיו? מתרצת הגמ' א"ר אילא שזה תקנת

הלכה ג

מתני' האוכל תרומת חמץ בפסח; שוגג משלם קרן וחומש, מזיד פטור מן התשלומין, ומדמי עצים.

גמ' האוכל תרומת חמץ בפסח וכו': תני ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ש בן יוצדק, מתניתא כשהפרישה מצה ונתחמצה, אבל אם הפרישה חמץ לא בדא. הפריש מצה על חמץ, א"ר זעירה כל תרומה שאינה מתרת את השירים לאכילה אינה תרומה. הפריש חמץ על מצה, א"ר זעירה מאחר שאילו הימין עליה אינה תרומה, ואפילו הימין למקום אחר אינה תרומה.

הלכה ג

מתני' זר האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג שהוא לא ידע שזה תרומה, משלם על אכילתו קרן וחומש כדי להתכפר, שהרי תשלומי תרומה אינו כתשלומי חוב שמשלמים בכסף, אלא משלמים דוקא בפירות חולין לפי הכמות שאכל ועוד חומש, וזה נהיה לתרומה, ולכך הגם שהתרומה הזאת לא שווה כלום, שהרי היא חמץ, הוא משלם קרן וחומש כדי להתכפר, אבל אם הוא אכל את התרומה במזיד שהוא ידע שזה תרומה (הגם שהוא לא ידע שזה חמץ), פטור מן התשלומין, היות ובאכילת תרומה במזיד התשלומים הם כתשלומי חוב רגיל ומשלמים בכסף, ואינם באים כדי לכפר, לכך היות והתרומת חמץ לא שווה כלום הוא פטור מהתשלומים, וכן הוא פטור מדמי עצים, כיון שהחמץ אסור בהנאה, והכהן לא היה יכול להסיק אותו תחת לתבשילו, לכך הוא פטור מכל וכל.

גמ' האוכל תרומת חמץ בפסח וכו': תני,

ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ש בן יוצדק, מתניתא המשנה מדברת כשהוא הפריש את התרומה בזמן שהיא היתה מצה, ורק אח"כ היא נתחמצה, אבל אם הפרישה כשהיא היתה כבר חמץ, לא בדא לא נאמר בזה הדין של המשנה, כיון שלא חל על זה שם של תרומה. ואומרת הגמ' שאם הוא הפריש (תרומה) מצה על חמץ, א"ר זעירה שלא חל על זה שם תרומה, כיון שכל תרומה שאינה מתרת את השירים לאכילה – אינה תרומה, שהרי כתוב "ראשית דגנך תירשך ויצהרך" שמשמע שהראשית יהיה לכהן, והשיריים יהיו לישראל לאכילה. ואם הוא הפריש (תרומה) חמץ על מצה, א"ר זעירה מאחר שאילו הוא יפריש הימין עליה (מחמץ על חמץ) אינה תרומה, ולכך אנחנו אומרים שאפילו אם הוא מפריש הימין למקום אחר (מחמץ על מצה) שהשיריים ראויים לאכילה, אפי"ה אינה תרומה.

עירם ארבעת רבעים בפני עצמן וחימצן, וארבעת רבעים בפני עצמן ועירבן, אם התרו בו משום אוכל טבל אינו לוקה, משום האוכל חמץ בפסח לוקה, איסור חמור חל על איסור קל, ואין איסור קל חל על איסור חמור, אבל אם עירבן ואח"כ חימצן, אם התרו בו משום האוכל טבל לוקה, משום האוכל חמץ בפסח לוקה, איסור חמור חל על איסור קל, ואין איסור קל חל על איסור חמור. עשה כרי והשתחוה לו ומירחו ואחר כך אכלו, אם התרו בו משום האוכל טבל אינו לוקה, משום האוכל ע"ז לוקה, איסור חמור חל על איסור קל, ואין איסור קל חל על איסור חמור, אבל אם מירחו ואח"כ השתחוה לו, אם התרו בו משום אוכל טבל לוקה, משום ע"ז לוקה, איסור חמור חל על איסור קל, ואין איסור קל חל על איסור חמור.

האוכל חמץ בפסח – לוקה, כיון שאיסור חמור חל על איסור קל, ואין איסור קל חל על איסור חמור, ולכך חל על העיסה שהתחייבה כבר בחלה – איסור חמץ. וכן אם אחד עשה כרי ערימת חיטים (אבל עדיין לא מירך וסידר את הערימה, שהתבואה עדיין לא התחייבה במעשרות) והשתחוה לו, ואח"כ הוא מירחו סידר את הערימה (שבאופן רגיל זה מחייב את התבואה במעשרות), ואחר כך אכלו, אז אם התרו בו משום האוכל טבל – אינו לוקה, אבל אם התרו בו משום האוכל ע"ז לוקה (שהרי הוא עבר על האיסור של וְלֹא יִדְבַּק בִּידָךְ מֵאוֹמֶה מִן הַחֶרֶס), כיון שאיסור חמור חל על איסור קל (איסור ע"ז הוא חמור מאיסור טבל, שהרי ע"ז אסור בהנאה, וטבל מותר), ואין איסור קל חל על איסור חמור, אבל אם הוא סידר את הערימה ומירחו, שהתבואה התחייבה כבר בתר"מ, ואח"כ השתחוה לו, לכך אם התרו בו משום אוכל טבל לוקה, משום ע"ז לוקה, כיון שאיסור חמור חל על איסור קל, ואין איסור קל חל על איסור חמור.

עירס עירב בפסח עיסה בשיעור של ארבעת רבעים של קב בפני עצמן (שאין בזה שיעור חלה) וחימצן והעיסה החמיצה, והוא עשה עוד עיסה בשיעור של ארבעת רבעים בפני עצמן, ועירבן את שתי העיסות יחד, שעבשיו יש לעיסה הזאת שיעור חלה, אפי"ה היא פטורה מהפרשת חלה, כיון שהעיסה הזאת אסורה משום חמץ, ולכך האוכל מהעיסה הזאת, אז אם התרו בו משום אוכל טבל (עיסה לפני הפרשת חלה) אינו לוקה, אבל אם התרו בו משום האוכל חמץ בפסח – לוקה, כיון שאיסור חמור חל על איסור קל, אבל ואין איסור קל חל על איסור חמור, ולכך לא חל על העיסה הזאת חיוב הפרשת חלה, שהרי איסור חמץ בפסח חמור מאיסור טבל, שהרי טבל זה רק במיתה בידי שמים, וכן יש היתר לאיסור ע"י הפרשת חלה, אבל חמץ בפסח הוא בכרת, ואין היתר לאיסורו. אבל אם עירבן את שתי העיסות יחד, ורק אח"כ חימצן הם החמיצו, אז היות וחל על העיסה הזאת חיוב חלה לפני שהיא נאסרה משום חמץ, לכך אם התרו בו משום האוכל טבל – לוקה, ואם התרו בו משום

ר' בון בר חייה בעי האוכל תרומת חמץ בפסח למי הוא משלם? תפלוגתא דרבי יוחנן ור"ש בן לקיש, דאיתפלגון אכל תרומה משל אבי אמו כהן, רבי יוחנן אמר משלם לשבט, וריש לקיש אמר משלם לעצמו, אמר ר' מנא קומי רבי יוסה מסתברא יודה ר"ש בן לקיש לר' יוחנן בחמץ - שהוא משלם לשבט, א"ל אף אנא סבר כן, שפן תרומה טמאה אפרה לשבט, אתא ר' יוסה בר' בון בשם ר' אחא אפי' עליה פליגין. ר' יוסה בעי הנהנה מן התרומה פחות משוה פרוטה, מהו

לכהנים את התשלומי תרומה, היות ואפרה שייך לשבט הכהנים, דהיינו שהם יכולים ליהנות מהתרומה הטמאה בשעת השריפה, וא"כ אותו דבר לענין התרומת חמץ, שהיות והכהנים יכולים ליהנות מהאפר של שריפת התרומת חמץ, א"כ יש לכהנים זיקה ממונית, ולכך יצטרכו לתת את התשלומי התרומה לכהן (וזה לא כמו שהזכיר ירש את הסבא הכהן, ששם התרומה היא לגמרי שלו). אבל כאשר אתא ר' יוסה בר' בון הוא אמר בשם ר' אחא, שאפי' עליה על התרומת חמץ פליגין ר"ל נחלק על ר' יוחנן, כיון שחמץ זה לא כמו תרומה טמאה, שהרי לא יכולים ליהנות בשעת שריפת החמץ, אלא רק לאחר שזה נעשה לאפר, והיות וזה פנים חדשות, לכך זה לא נקרא שיש לכהן זיקה ממונית בתרומת החמץ, ולכך ר"ל סובר שהזכיר מפריש את התשלומי תרומה ומעכב אותם לעצמו.

שואלת הגמ' ר' יוסה בעי שאל הנהנה (האוכל) מן התרומה פחות משוה פרוטה (וזה היה פחות מכזית, כיון שעל אכילת כזית, ודאי שיצטרך לשלם תשלומי תרומה כדי להתכפר),

שואלת הגמ' ר' בון בר חייה בעי שאל, זר האוכל תרומת חמץ בפסח, למי הוא משלם את הפירות חולין שהוא מפריש כנגד התרומה שאכל, האם הוא צריך לתת את זה לכהן כדין כל האוכל תרומה בשוגג, או שהיות והוא לא הזיק לכהנים כלום, שהרי חמץ בפסח לא שווה כלום הוא יכול לעכב את התשלומי תרומה לעצמו, ולמכור את זה לכהנים? אומרת הגמ' שזה תלוי בתפלוגתא דרבי יוחנן ור"ש בן לקיש, דאיתפלגון שנחלקו, בזר שאכל תרומה שירש משל אבי אמו כהן, שרבי יוחנן אמר שהגם שהתרומה שייכת לישראל, אבל הוא משלם את התשלומי תרומה לשבט הכהנים, כדי שיתכפר לו, וריש לקיש אמר שהוא משלם מפריש את התשלומי תרומה כדי שיתכפר לו, ומעכב את זה לעצמו, ומוכר את התשלומי תרומה לכהן, אבל אמר ר' מנא קומי לפני רבי יוסה, שמסתברא שכאן זה שונה (כדלהלן). ויודה ר"ש בן לקיש לר' יוחנן בחמץ שהוא משלם לשבט, א"ל ר' יוסה שאתה צודק, ואף אנא סבר כן וגם אני אמרתי כך, שכאן גם ר"ל יודה, כיון שפן זר האוכל תרומה טמאה משלם

מסכת פרק ב [ה"ג - דף טז] פסחים

שיהא חייב בתשלומין? אמרו לו נישמענה מן הדא [ויקרא ה] וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם, פרט לפחות משהו פרוטה, אית תניי תני לרבות לתשלומין, מאן דאמר פרט לפחות משהו פרוטה לתשלומין - לקרבן, מאן דאמר לרבות - בתשלומין, כמה דתימר תמן פחות משהו פרוטה מזיד, אף על פי שאינו משלם חומש ואשם, ישלם לשבט, וְאָמַר אֹפֶה הכא כן. אמרין חברייא קומי רבי יוסה ולא מתניתא היא, האוכל תרומת חמץ בפסח שוגג משלם קרן וחומש, מזיד פטור מן התשלומין ומדמי העצים? אמר לון תמן אינו ראוי להשלים עליה, ברם הכא ראוי הוא להשלים עליה. שגג בתרומה והזיד בחמץ, שגג בתרומה והזיד בנוזר, שגג

אמרין חברייא בני הישיבה קומי לפני רבי יוסה, ולא מתניתא היא שהוא פטור מהתשלומים? שהרי שנינו האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש, אבל במזיד פטור מן התשלומין ומדמי העצים, וא"כ לכאו' אותו דבר גם לעניין האוכל פחות משהו פרוטה, שיהיה פטור? אמר לון ר' יוסה שיש הבדל, כיון שתמן בתרומת חמץ הרי אינו ראוי להשלים עליה (גם הרבה חמץ לא שווה כלום), ולכך לא צריך לשלם על זה, אבל ברם הכא בפחות משהו פרוטה, הרי ראוי הוא להשלים עליה, דהיינו שבעצם התרומה שווה, אלא שהוא אבל רק מעט, ולכך הוא צריך לשלם על זה.

יש כלל האומר שאינו לוקה ומשלם, ונחלקו ר' יוחנן ור"ל בשגג בדבר שיש בו מלקות, שר' יוחנן אומר שהוא משלם, היות והוא אינו לוקה (שהרי הוא שגג בלאו), ור"ל אומר שגם בזה הוא פטור מתשלומים, היות והוא עבר על לאו שיש בו חיוב מלקות (כשהזיד בלאו); וא"כ אומרת הגמ' שהאוכל תרומת חמץ בפסח ושגג בתרומה והזיד בחמץ, או נזיר ששתה יין של תרומה ושגג

מהו שיהא חייב בתשלומין? אמרו לו נישמענה מן הדא שאפשר להוכיח את זה מהנהגה מהקדש, שלמדנו בברייתא היות וכתוב וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם, מכאן נלמד פרט לנהגה מההקדש בפחות משהו פרוטה, ואית תניי תני ויש ששנו בברייתא לרבות פחות משהו פרוטה לתשלומין, ואומרת הגמ' שהברייתות לא נחלקים, אלא מאן דאמר פרט לפחות משהו פרוטה לתשלומין, היינו לקרבן שלא מבאים על זה קרבן מעילה, ומאן דאמר לרבות פחות משהו פרוטה, היינו בתשלומין שצריך לשלם להקדש את מה שהוא נהנה; וא"כ אמרו לר' יוסה כמה דתימר תמן שאם הוא נהנה בפחות משהו פרוטה במזיד, שאף על פי שאם הוא היה נהנה בשוגג בפחות משהו פרוטה שאינו משלם חומש ואשם, אפי"ה במזיד הוא ישלם לשבט - שְׁבֵט, כיון שבפסוק כתוב ונתן אותו 'לכהן', וא"כ וְאָמַר אֹפֶה הכא לעניין האוכל תרומה פחות משהו פרוטה כן, שאע"פ שאינו משלם חומש, שיהיה חייב לשלם לכהנים את מה שאכל. שואלת הגמ'

בתרומה והזיד ביום הכיפורים, אין נפתרינה בשני דברים נחא, אין נפתרינה בדבר אחד - מחלוקת ר' יוחנן ור"ש בן לקיש.

הלכה ד

מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח; בחיטים ובשעורים ובכוסמין ובשיבולת שועל ובשיפון. ובדמאי, ובמעשר ראשון שניטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנפדו, והכהנים בחלה ובתרומה. אבל לא בטבל,

טורית) ובשיפון. ובדמאי בתבואה שנקנתה מע"ה (חכמים חייבו להפריש מזה תרומות ומעשרות, מחשש שהע"ה לא הפריש את התרומות ומעשרות, אבל מכיון שמעיקר הדין לא צריך לחשוש שהע"ה לא הפריש את התרומות ומעשרות, לכך יוצאים בזה). ובמעשר ראשון שניטלה תרומתו - התרומת מעשר, ואפילו שלא הפרישו מזה את התרומה גדולה (סדר הפרשת תרומות ומעשרות הוא כך, דבר ראשון הבעה"ב מפריש תרומה גדולה וזה ניתן לכהן, ואח"כ הבעה"ב מפריש מעשר ראשון וזה ניתן ללוי, והלוי מפריש מזה עשירית והוא תרומת מעשר. ואם הלוי בא לבעה"ב לפני המירוח - לפני שהתבואה התחייבה בהפרשת התרומה, וקיבל מהבעה"ב את המעשר ראשון (אסור לעשות כך) הלוי צריך להפריש מזה רק תרומת מעשר ולא את התרומה גדולה). ובמעשר שני והקדש שנפדו, ואפי' שהוא נתן רק את הקרן ולא נתן את החומש (כשהבעה"ב פודה את המעשר שני מהפירות שלו, או את ההקדש שהוא הקדיש, הוא צריך להוסיף חומש). והכהנים בחלה ובתרומה, הגם שזה לא ראוי לישראלים. אבל לא בטבל אפי' אם זה רק טבל מדרבנן, כגון

בתרומה והזיד בניזיר, או האוכל תרומה ביום הכיפורים, ושגג בתרומה והזיד ביום הכיפורים, שבכל אלו שנינו (במשנה או בברייתא) שהוא משלם על התרומה קרן וחומש, וא"כ אין נפתרינה אם נחשיב את שני האיסורים בשני דברים שונים, א"כ זה נחא מה שהוא משלם קרן וחומש על אכילת התרומה (הגם שיש מלקות על איסור ניזיר או חמץ), אבל אין נפתרינה אם נחשיב את שני האיסורים בדבר אחד, א"כ זה יהיה תלוי במחלוקת של ר' יוחנן ור"ש בן לקיש, שלר' יוחנן הוא ישלם על אכילת התרומה דוקא כשלא התרו בו על הלאו (על החמץ או הנזירות), ולרשב"ל לא ישלמו על התרומה (אפי' אם לא התרו בו), והמשניות שמחייבות על התרומה הולכת כשיטת ר"מ האומר שלוקה ומשלם.

הלכה ד

מתני' אלו דברים שיכולים לעשות מהם מצות, ואדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח; בחיטים ובשעורים ובכוסמין ובשיבולת שועל (השיבולת שועל שכתוב בגמ' זה לא 'הקוואקר' הקרוי בטעות שיבולת שועל, אלא זה שעורה דו

מסכת פרק ב [ה"ד - דף טז] פסחים

ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ולא במעשר שני והקדש שלא נפרו. חלות תודה ורקיקי נזיר; עשאן לעצמו אין יוצא בהן, עשאן למכור בשוק, יוצא בהן. **גמ'** תני אלו כתיב [במדבר טו] וְהָיָה בְּאֶכְלֵכֶם 'לֶחֶם' הָאָרֶץ תְּרִימוֹ תְּרֹמָה לָהּ, יכול יהו כל הדברים חייבין בחלה, ת"ל 'מִלֶּחֶם' ולא כל לחם, אם 'מִלֶּחֶם' ולא כל לחם, אין לי אלא חמין ושעורין בלבד, שאר מינין מניין? ת"ל רִאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם רִיבָה, וריבה הכל? תלמוד לומר מִלֶּחֶם הָאָרֶץ. רבי יוסי בשם ר' שמעון - תני ר' ישמעאל כן, רבי יונה בשם ר"ש בן לקיש - בשם רבי שמעון, א"ר מנא

וגם אם הוא עשה עיסה מהאורז או משאר מיני קטניות, העיסה תהיה חייבת בחלה, לכך ת"ל 'מִלֶּחֶם' שמשמע מיעוט שרק חלק מהלחמים חייבים בחלה, ולא כל לחם, ואומרת הברייתא שאם היה רק כתוב 'מִלֶּחֶם' שמשמע ולא כל לחם, א"כ אין לי שהעיסה חייבת בחלה, אלא אם הוא עשה עיסה מחטין או שעורין בלבד, שהם עיקר הלחם, אבל אם הוא עשה עיסה משאר מינין (כוסמין שבולת שועל ושיפון) מניין שהעיסה חייבת בחלה? לכך ת"ל רִאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם, וזה ריבה את שאר העיסות שיהיו חייבים בחלה, שואלת הברייתא א"כ אולי וריבה הכל וגם אם הוא יעשה עיסה מהקטניות, שהעיסה תהיה חייבת בחלה? לכך תלמוד לומר מִלֶּחֶם הָאָרֶץ, שזה מיעוט שמשמע שלא כל הלחמים חייבים בחלה, ומכאן שרק אם הוא עושה עיסה מחמשת מיני דגן, העיסה חייבת בחלה, אבל שאר המינים פטורים מחלה. ואומרת הגמ' שרבי יוסי בשם ר' שמעון אומר, שתני ר' ישמעאל כן כמו שאמרנו, וכן רבי יונה בשם ר"ש בן לקיש בשם רבי שמעון אמר כן, אבל א"ר מנא

שהתבואה גדלה בעציץ שאינו נקוב. ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו - התרומה גדולה (אפי' שניטל מזה התרומת מעשר), וכאן מדובר שהלוי קיבל מהבעה"ב את המעשר ראשון אחרי המירוח - אחרי שהתבואה התחייבה כבר בתרומה גדולה, לכך צריך להפריש מזה גם תרומה גדולה, ואם הוא לא הפריש את התרומה גדולה, זה טבל ואסור באכילה. ולא במעשר שני (חוץ לירושלים) והקדש שלא נפרו, היינו אפי' אם הם נפרו אלא שלא נפרו כהלכתם, כגון שהוא פדה את המעשר שני על מטבע ללא צורה, ואת ההקדש על הקרקע.

חלות תודה ורקיקי נזיר אם הוא עשאן לעצמו להקריב את זה יחד עם קרבנו, אין יוצא בהן, כיון שהוא עשה אותם לשם מצה הנאכלת ליום ולילה, אבל אם הוא עשאן כדי למכור בשוק, יוצא בהן ידי חובתו, כיון שהנחתום חושב בדעתו שאם לא יקנו אותם ממנו, הוא ישתמש בזה לצורכו, וא"כ זה נעשה גם לשם מצה של פסח.

גמ' תני, אלו היה כתיב וְהָיָה בְּאֶכְלֵכֶם 'לֶחֶם' הָאָרֶץ תְּרִימוֹ תְּרֹמָה לָהּ, א"כ יכול יהיו כל הדברים חייבין בחלה,

אזלית לקיסרין ושמעית ר' אחווה, ואבא הוה אמר ליה בשם רבי ישמעאל, נאמר 'לחם' בפסח - ונאמר 'לחם' בחלה, מה לחם שנאמר בפסח דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ, אף לחם שנאמר בחלה, דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ, ובדקו ומצאו שאין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינים בלבד, ושאר כל הדברים אינן באין לידי מצה וחמץ, אלא לידי סירחון. תני א"ר יוחנן בן נורי קרמית חייבת בחלה, וכן היה ר' יוחנן בן נורי אומר אורז מן דגן הוא, וחייבין על חימוצו כרת - שכן באה היא לידי מצה וחמץ, ורבנן אמרי אינה באה לידי מצה וחמץ. ויבדקוה? על עיקר בדיקתה הן חולקין, ר' יוחנן בן נורי אמר בדקוה ומצאוה שהיא באה לידי מצה וחמץ, ורבנן אמרי בדקוה ולא מצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ. תמן תנינן תפוח שריסקו ונתנו לתוך העיסה וחימצה הרי זו אסורה, תני רבי יוסי אומר מותר, רבי אחא רבי אבהו בשם רבי יוסי ב"ר חנינא מה פליגין במחמץ במימיו,

וחייבין על חימוצו כרת (וא"כ היא חייבת ג"כ בחלה). שכן באה היא לידי מצה וחמץ, אבל ורבנן אמרי שהאורז אינה באה לידי מצה וחמץ. שואלת הגמ' ויבדקוה האם עיסת האורז תופחת או לא? אומרת הגמ' שעל עיקר בדיקתה הן חולקין, שר' יוחנן בן נורי אמר שבדקוה את עיסת האורז ומצאוה שהיא באה לידי מצה וחמץ, ורבנן אמרי שבדקוה ולא מצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ. אומרת הגמ' שתמן במסכת תרומות תנינן, תפוח של תרומה שריסקו ונתנו לתוך העיסה של חולין וחימצה ומחמת התפוח העיסה תפחה, הרי זו העיסה אסורה לזר באכילה (כיון שזה תפח מחמת התרומה), אבל תני, רבי יוסי אומר שהעיסה מותרת לזר באכילה, ומבאר הגמ' את המחלוקת, רבי אחא ורבי אבהו בשם רבי יוסי ב"ר חנינא אומרים, מה פליגין היכן נחלקו חכמים עם ר' יוסי, זה דוקא במחמץ במימיו של התפוח,

שכאשר אזלית לקיסרין, ושמעית את ר' אחווה, ואת אבא שלי (היינו ר' יונה) הוה אמר ליה - אמר את זה בשם רבי ישמעאל, שאנחנו יודעים שכל החמשת מיני דגן חייבים בחלה, כיון שנאמר 'לחם' בפסח (לָחֶם עֲנִי), ונאמר 'לחם' בחלה (בְּאֶכְלֶכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ). וא"כ מקשים ואומרים מה לחם שנאמר בפסח, זה עשוי מדבר שהוא בא לידי מצה וחמץ, דהיינו חמשת מיני דגן (ולא מקטניות). א"כ אף לחם שנאמר בהפרשת חלה, הכוונה היא רק לדבר שהוא בא לידי מצה וחמץ, וחכמים בדקו ומצאו, שאין לך בא לידי מצה וחמץ - אלא חמשת המינים בלבד, אבל ושאר כל הדברים אינן באין לידי מצה וחמץ, אלא לידי סירחון, שאם יעשו עיסה מקטניות, היא לא תתפח ותחמיץ, אלא היא תסריח. אבל אומרת הגמ' שתני, א"ר יוחנן בן נורי קרמית - קצח חייבת בחלה, וכן היה ר' יוחנן בן נורי אומר, אורז מן דגן הוא,

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יז] פסחים

אבל במחמץ בגופו דברי הכל מותר, ר' יוסי כדעתיה דו אמר תמן אין תבשילו תבשיל ברור, וכן הוא אמר הכא אין חימוצו חימוץ ברור.

תני פנה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים - אם היו מקצתן מגולין ניטלין בשבת, ואם לאו אין ניטלין.

והכהנים בחלה ובתרומה: מניין שהכהנים יוצאין ידי חובתן בחלה ובתרומה, וישראל במעשר שני בפסח? תלמוד לומר [שמות יב] תאכלו מצות ריבה. יכול יצאו ידי חובתן בביכורים? תלמוד לומר 'בכל מושבתיכם' תאכלו מצות, מצה הנאכלת בכל מושב, יצאו הביכורים שאינן נאכלין בכל מושב. התיבון הרי מעשר שני - הרי אינו נאכל בכל מושב?

והכהנים בחלה ובתרומה: שואלת הגמ' מניין שהכהנים יוצאין ידי חובתן בחלה ובתרומה, והרי זה לא ראוי לאכילה לכל ישראל, וכן מניין שישראל יוצאים ידי חובתן במעשר שני בפסח? לכך תלמוד לומר 'בכל מושבתיכם תאכלו מצות ריבה', שהרי הפסוק הזה מיותר, שהרי כבר כתוב לפני זה "בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב תֹּאכְלוּ מִצֵּת" אלא זה בא לרבות שיכולים לאכול גם מצות העשויות מחלה ותרומה ומעשר שני. ואומרת הברייתא היות ואנחנו מרבים, א"כ יכול יצאו הכהנים ידי חובתן במצות העשויות מביכורים? לכך תלמוד לומר 'בכל מושבתיכם' תאכלו מצות, ומכאן שיוצאים ידי חובת מצה רק במצה הנאכלת בכל מושב בכל מקום, יצאו הביכורים שאינן נאכלין בכל מושב אלא רק בירושלים, ולכך לא יוצאים בזה ידי חובת מצה. שואלת הגמ' התיבון (הקשו על זה) הרי מצה העשויה ממעשר שני - הרי אינו נאכלת בכל מושב, ואפי"ה יוצאים בזה? מתרצת הגמ' שמעשר שני זה שונה, כיון

שהעיסה תופחת טוב, אבל במחמץ בגופו של התפוח (לאחר שסחטו את מימיו ממנו), דברי הכל גם חכמים מודים שהעיסה מותרת, והטעם שר' יוסי מתיר גם במחמץ במיץ של התפוח, כיון שר' יוסי כדעתיה ר' יוסי הולך לשיטתו, דו שהוא אמר תמן במסכת שבת, שמותר להניח בשבת ביצה בצד המיחם כדי שתתבשל, כיון שאין תבשילו תבשיל ברור, והביצה לא מתבשלת כל כך טוב, וכן הוא אמר הכא כך ר' יוסי אומר כאן, שאין חימוצו של העיסה ע"י התפוח - חימוץ ברור חימוץ טוב כ"כ, לכך ר' יוסי מתיר.

(תני, פגה - תאנה שלא התבשלה באילן שטמנה בתבן (מוקצה) בשביל שתהיה ראויה לאכילה, או חררה - עוגת רצפים (עוגה שאופים אותה ע"ג גחלים) שטמנה בגחלים שכבר נכבו, והוא רוצה לקחת את זה בשבת, אז אם היו מקצתן מגולין, שהוא יכול ליטלם בלי שיזיז את המוקצה, ניטלין בשבת, ואם לאו אין ניטלין. (כל זה אינו שייך לכאן אלא זה נגזר מהסוגיא במסכת שבת, ויש שמחוקקהו מכאן)).

ראוי הוא להיפדות ולהיאכל בכל מושב. רבי בון בר חייא בעי מעתה הלוקח בכסף מעשר לרבי יודה מהו? דתני לקוח בכסף מעשר שנטמא - יפרה, רבי יהודה אומר - יקבר, אמרו לו לרבי יודה, מה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי זה נפרה, הלוקח בכסף מעשר שנטמא אינו דין שיפרה? אמר להן לא, אם אמרתם במעשר שני שכן הוא נפרה טהור בריחוק מקום, תאמרו בלקוח מכסף מעשר שאינו נפרה בטהור בריחוק מקום, הואיל ואינו ראוי להיפדות ולהיאכל בכל מושב - אין יוצאין בו. ר' שמעון בן לקיש בעי מעתה חלת עיסת מעשר שני בירושלים, הואיל ואינה ראויה להיפדות ולהיאכל בכל מושב - אין יוצאין בה.

כשהוא נמצא בריחוק מקום (חוץ לירושלים), תאמרו בלקוח מכסף מעשר שאינו נפרה בטהור, אפי' אם הוא נמצא בריחוק מקום, וא"כ כמו שהוא לא נפרה כשהוא טהור אפי' חוץ לירושלים, כך לא יכולים לפדות אותו כשהוא נטמא, וא"כ שואל ר' בון בר חייא, האם נאמר שהואיל ואינו ראוי להיפדות ולהיאכל בכל מושב - אין יוצאין בו, או שהיותו והתורה התירה מצה של מעשר שני, יוצאים גם במצה שנקנתה בכסף מעשר שני? וכן ר' שמעון בן לקיש בעי, מעתה שהטעם שיוצאים במעשר שני כיון שיכולים לפדות אותה, א"כ מצה העשויה מחלת עיסת מעשר שני בירושלים, האם הואיל ואינה ראויה להיפדות ולהיאכל בכל מושב, כיון שכשהיא טהורה לא יכולים לפדות מעשר שני בירושלים, וכשהיא נטמאה לא יכולים לאכול אותה, שהרי חלה טמאה אסורה באכילה, א"כ האם אין יוצאין בה, או שכיון שיכולים לעשות מצות ממעשר שני, וכן יכולים לעשות מצות מחלה, א"כ גם כששני הדברים הצטרפו יחד, יכולים לעשות מזה מצות, הגם שלא יכולים לאכול אותה בכל מקום. ממשיכה

שראוי הוא להיפדות ולהיאכל בכל מושב, אבל ביכורים שלא יכולים לפדות אותם, לכך לא יוצאים בזה ידי חובת מצה. שואלת הגמ' רבי בון בר חייא בעי, מעתה שהטעם שיוצאים במעשר שני כיון שיכולים לפדות אותה, א"כ מצה הלוקחה בכסף מעשר, לרבי יודה שלא יכולים לפדות אותו גם אם הוא נטמא, מהו האם יוצאים בזה ידי חובת מצה? דתני ששנינו במשנה, הלוקח בכסף מעשר שני שנטמא - יפרה, כמו שפירות מעשר שני עצמם נפדים כשנטמאו, היות ולא יכולים לאכול את זה, ורבי יהודה אומר - יקבר, כיון שקדושתו לא חזקה כדי להתפיס את קדושתו במעות, ולכך אין לו פדיון, אמרו לו חכמים לרבי יודה, שיש ק"ו שיכולים לפדות את הלוקח בכסף מע"ש, שהרי מה אם מעשר שני עצמו שהוא חמור שננטמא, הרי זה נפרה (יכולים לפדותו), הלוקח בכסף מעשר שננטמא אינו דין שיפרה? אמר להן ר' יהודה שיש פירכא על הק"ו, ולא יכולים ללמוד את הלוקח מכסף מע"ש ממע"ש עצמו, כיון שאם אמרתם במעשר שני עצמו שננטמא - שפודים אותו, זה מכיון שכן הוא נפרה אפי' שהוא טהור

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יז] פסחים

יכול יצאו ידי חובתן בחלות תודה ורקיקי נזיר, תלמוד לומר [שמות יב] שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ, מצה נאכלת כל שבעה - ואין חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין כל שבעה. ר' יונה בשם ר"ש בן לקיש ממה שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל גבול ארץ ישראל - לא צריך השונה להוציאן ממושב, ר' יוסה בשם ר"ש בן לקיש זאת אומרת שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל ערי ישראל, לפיכך לא צריך השונה להוציאן ממושב. ניחא חלות תודה, ורקיקי נזיר - לא כן אמר ר' יוחנן לית כאן נזירות, נזירות חובה היא? א"ר בון בר כהנא תיפתר שקרבה חטאתו בשילה, ועולתו ושלמיו בנוב וגבעון. ר' חנניא רבי עזרה בעון קומי רבי מנא, לא כן אמר רבי בשם ר' יוסה שלמי חגיגה הבאים בבמה כשירים

אומר שזאת אומרת מהברייתא מוכח שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל ערי ישראל, לפיכך לא צריך השונה להוציאן ממושב. שואלת הגמ' ניחא בשלמא לעניין חלות תודה מצינו שאכלו אותם בכל א"י, אלא ורקיקי נזיר וכי לא כן אמר ר' יוחנן שלית כאן נזירות דהיינו כשהברייתא כתבה "המנחות והנזירות קריבין בבמת יחיד - דברי ר"מ" אמר על זה ר' יוחנן שצריך למחוק מהברייתא את ה'נזירות', כיון שנזירות זה קרבן חובה היא, ולא מקריבים אותה בבמה, וא"כ היכן מצינו שאכלו רקיקי נזיר בכל ערי א"י? מתרצת הגמ' א"ר בון בר כהנא תיפתר תעמיד שכאן מדובר שקרבה חטאתו של הנזיר במשכן שילה, והנזיר לא הספיק להקריב את עולתו ושלמיו עד ששילה נחרבה, ואת עולתו ושלמיו הוא הקריב בנוב או בגבעון שהם היו במה גדולה, וא"כ מצינו שאכלו את הרקיקי נזיר בשאר ערי ישראל. שואלת הגמ' ר' חנניא ורבי עזרה בעון קומי שאלו לפני רבי מנא, וכי לא כן אמר הרב שלי (דהיינו ר' מנא) בשם ר' יוסה ששלמי חגיגה הבאים בבמה כשירים,

הברייתא ואומרת היות ואנחנו מרבים שיכולים לעשות מצות ממעשר שני, א"כ יכול יצאו ידי חובתן בחלות תודה ורקיקי נזיר, שהקריבו את הקרבן בערב פסח? תלמוד לומר שְׁבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ, ומכאן שיוצאים רק במצה הנאכלת כל שבעה, והיות ואין חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין כל שבעה, כיון שזה נעשה לנותר, לכך לא יוצאים בזה ידי חובת מצה, ומכאן גם נלמד שאם הוא עשה את החלות תודה ורקיקי נזיר לעצמו, שהוא עשה אותם ע"מ לאכול אותם רק ליום ולילה, לא יוצאים בזה ידי חובת מצה. ומבארת הגמ' מדוע צריך פסוק מיוחד לחלות תודה ורקיקי נזיר שלא יוצאים בזה, והרי לכאורה לא יוצאים בהם כיון שהם לא נאכלים בכל ערי ישראל, לכך ר' יונה בשם ר"ש בן לקיש אומר, שממה שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל גבול ארץ ישראל בזמן היתר הבמות, לכך לא צריך השונה (התנא לא היה יכול) להוציאן מהפסול שאינם נאכלים בכל מושב, כיון שבזמן היתר הבמות, היו יכולים לאכול אותם בכל א"י, וכן ר' יוסה בשם ר"ש בן לקיש

אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה? אלא כרבי יהודה, דר' יהודה אמר חטאת ופסח ליחיד בבמה גדולה, אין חטאת ופסח ליחיד בבמה קטנה. לא אתיא אלא כרבי שמעון, דר"ש אמר מכיון שנזרק עליו אחד מן הדמים, הותר הנזיר לשתות ביין וליטמא למתים. ר' סימון בשם ר' יושוע בן לוי אותו כזית שאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח - צריך שלא יהא בו משקין, רבי ירמיה אמר למצוה איתאמרת, ר' בא אמר למצוה איתאמרת, רבי יודה בן פזי אמר לעיכוב איתאמרת, מילתיה דרבי בון בר חייה אמר לעיכוב איתאמרת, התיב רבי בון בר חייה והתנינן חלות תודה - אית לך מימר חלות תודה שאין בהן משקין?! אמר רבי יוסה תמן רביעית היא,

ושלמיו בבמה, כיון שזה כבר כקרבן נדבה, ולכך מצינו שאכלו רקיקי נזיר בכל ערי ישראל.

ר' סימון בשם ר' יושוע בן לוי אומר שאותו כזית מצה שאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח, צריך שלא יהא בו משקין (כגון יין או שמן) חוץ ממים, כדי שזה יהיה 'לחם עני'; רבי ירמיה אמר שזה רק למצוה לכתחילה איתאמרת, אבל בדיעבד יוצאים גם במצה עשירה, וכן ר' בא אמר שזה רק למצוה לכתחילה איתאמרת, אבל רבי יודה בן פזי אמר שזה לעיכוב איתאמרת, וכן ממילתיה מדברי רבי בון בר חייה מוכח שהוא אמר, שלעיכוב איתאמרת, שהרי התיב (הק') רבי בון בר חייה על דברי ר' יושוע בן לוי, והתנינן חלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן לעצמו שיוצאים בזה, וכי אית לך מימר שהוא עשה את החלות תודה כשאין בהן משקין?! והרי יש בהם שמן, וא"כ מכאן מוכח שגם אם הוא עירב שמן במצות, שיוצאים בזה ידי חובה? מתרצת הגמ' אמר רבי יוסה שזה לא ק' כיון שתמן בלחמי תודה ורקיקי נזיר, יש רק רביעית שמן היא,

אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, כיון שזה קרבן חובה, שלא יכולים להקריב אותה בבמה, וא"כ צריך להיות אותו דבר לעניין שלמי נזיר שהקריבו בבמה, שהוא יהיה כשר, אבל לא יעלה לבעלים לשם חובה, וכיון שזה לא עולה לבעלים לשם חובה, הרקיקים לא מתקדשים, וא"כ חוזרת השאלה שלא היה רקיקי נזיר בכל ערי ישראל? אלא אומרת הגמ' שהברייתא הולכת כדברי רבי יהודה, דר' יהודה אמר שהקריבו חטאת ופסח ליחיד בבמה גדולה, אבל אין חטאת ופסח קריבה ליחיד בבמה קטנה, וכמו שלר' יהודה יכלו להקריב חטאת ליחיד בבמה גדולה (היינו בנוב או בגבעון) כך יכולים להקריב ג"כ קרבנות הנזיר בבמה גדולה. חוזרת הגמ' שלא חייבים להעמיד את הברייתא כדברי ר' יהודה, ולא אתיא דברי ר' בון בר כהנא אלא כרבי שמעון, דר"ש אמר - מכיון שנזרק עליו על הנזיר אחד מן הדמים כבר הותר הנזיר לשתות ביין וליטמא למתים, ולכך כיון שכבר הקריבו את החטאת של הנזיר במשכן שילה, הוא יכול להקריב את עולתו

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יח] פסחים

ורביעית מתחלקת לכמה מינין, והיידא אמרה דא - יכול יצא ידי חובתו ברבוכה? ת"ל [שמות יב] וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת, מצה שצריכה שימור, יצאת זו שאינה צריכה שימור, מפני שאינה צריכה שימור, הא אם היתה צריכה שימור יוצאין בה, והא תני יוצאין במצה מתובלת אף על פי שאין בה טעם דגן, והוא שיהא רובה דגן, סברין מימר מתובלת משקין, נאמר מתובלת שומשמין מתובלת אגוזים. והיידא אמרה דא - יכול שאינו יוצא בפסח אלא בפת הדראה, מניין אפילו כמצת שלמה? תלמוד לומר [שמות יב] תֹאכְלוּ מִצֹּת רִיבָה, אם כן מה תלמוד לומר [דברים מז]

מתובלת אף על פי שאין בה טעם דגן, והוא בתנאי שיהא רובה דגן, והרי סברין מימר הבינו בני הישיבה לומר שמדובר שהמצה היתה מתובלת במשקין, וא"כ מוכח שמצה עשירה מותרת? מתרצת הגמ' שזה לא ק' כיון שנאמר שמדובר בברייתא שהמצה היתה מתובלת ומעורבת בשומשמין או מתובלת באגוזים, וכיון שזה רק דבר המעורב במצה, זה לא עושה אותה למצה עשירה, וזה לא כמו שמעריכים יין או שמן במצה, שהקמח עצמו מקבל את טעם היין והשמן. ואומרת הגמ' והיידא אמרה דא ומהיכן ריב"ל יודע שלא יוצאים במצה עשירה? שהרי למדנו בברייתא, יכול שאינו יוצא בפסח אלא בפת הדראה פת קיבר, שלא ניפו אותה מהסובין? אבל מניין שיוצאים גם במצה העשויה מקמח נקי, ואפילו שהיא עשויה מסולת כמצת שלמה המקלף? תלמוד לומר בכל מושבתיכם תאכלו מצות ריבה, שהרי לענין חיוב אכילת מצה כבר נאמר "בְּרֹאשׁוֹ בְּאֶרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מִצֹּת" אלא זה בא לרבות גם מצה העשויה מסולת נקיה, ואומרת הברייתא אם כן מה תלמוד לומר

והרביעית הזאת מתחלקת לכמה מינין לחמים, שהרי זה מתחלק לעשרים לחמים – עשר לחמים ועשר רקיקים (ובתודה הביאו עוד רביעית לרבוכה) העשויים משש עשרונות ושתי שליש העשרון (שש ושתי שליש שיעורי חלה, שזה בין 8 ק"ג ל 15 ק"ג, תלוי לפי השיטות), וכיון שזה מעט מאוד שמן, אין כאן עשירות. ואומרת הגמ' אבל והיידא אמרה דא והיכן למדנו שיכולים לעשות מצה עשירה לליל הסדר? שהרי למדנו בברייתא, יכול יצא ידי חובתו ברבוכה במצה שחלטו אותה במים רותחים? ת"ל וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת, ומכאן שיוצאים רק במצה שצריכה שימור שלא תחמיץ, אבל יצאת המצה הזו שחלטו אותה שאינה צריכה שימור, כיון שהיא לא יכולה להחמיץ; בכל אופן משמע מהברייתא שרק מפני שאינה צריכה שימור לכך לא יוצאים ברבוכה, אבל הא אם היתה צריכה שימור, היו יוצאין בה הגם שבדרך כלל מעריכים בה שמן, וא"כ מוכח מכאן שיוצאים במצה עשירה (אבל זה לא הוכחה גמורה, כיון שיתכן שמדובר כאן שלא עירבו ברבוכה שמן). לכך מקשה הגמ' עוד קושיא על ריב"ל, והא תני יוצאין במצה

לָחֶם עֲנִי? פֶּרֶט לְסוֹרְסִין וּלְחַלַּת הַמֶּסֶרֶת וּלְאִשִּׁישָׁה. יוֹצֵאִין בַּמִּצָּה עֵבֶה עַד טַפַּח - כָּלֶחֶם הַפְּנִים. יוֹצֵאִין בַּמִּצָּה נָא - כְּדֵי שְׁתִּיפֶרֶם וְלֹא תִיעֲשֶׂה גִידִין גִּידִין. מִצָּה הִישָׁנָה - תַּפְלוּגָתָא דְּבֵית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, אָמַר רַבִּי יוֹסֵה דְּבָרֵי הַכֵּל הוּא, מִכּוּיִן שְׁלֹא עֲשָׂאָה לְשֵׁם הַפֶּסַח - דְּבַר בְּרִי שְׁלֹא דִיקְדָּק בֵּה. יוֹצֵאִין בְּסָרִיקִין - בֵּין מִצּוּיִרִין בֵּין שְׁאִינֵן מִצּוּיִרִין, אָף עַל פִּי שְׁאִמְרוּ אִין עוֹשִׂין סָרִיקִין מִצּוּיִרִין בַּפֶּסַח. תְּנִי אָמַר רַבִּי יוֹדָה שְׁאֵל בֵּיתוֹס בֶּן זֹוִנִין אֵת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְחַכְמִים בִּיבְנָה, מָהוּ לַעֲשׂוֹת סָרִיקִין הַמִּצּוּיִרִין בַּפֶּסַח? אָמְרוּ לוֹ אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה מִשְׁתַּהֲא בֵּהן וְהֵן בָּאִין לִידֵי חִמְץ, אָמַר לֵהֵן אִם כֵּן יַעֲשׂוּ אוֹתָן בְּטַפּוֹס? אָמְרוּ לוֹ יְהוּ אֲוֹמְרִין כָּל הַסָּרִיקִין אֲסוּרִין -

הִישָׁנָה שֶׁעָשׂוּ אוֹתָהּ יוֹתֵר מִל' יוֹם לִפְנֵי הַפֶּסַח (שְׁלֹא עֲשָׂאָה לְשֵׁם פֶּסַח), לְכָאוּ זֶה תִּלּוּי בַּתַּפְלוּגָתָא בַּמַּחְלֻקֶּת דְּבֵית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל שֶׁנִּחְלָקוּ לַעֲנִיִּין סוֹכָה הִישָׁנָה (שְׁלֹא עֲשָׂאָה לְשֵׁם מִצּוֹת סוֹכָה), אֲבָל אָמַר רַבִּי יוֹסֵה שְׁכָאן לְדַבְרֵי הַכֵּל הוּא הַמִּצָּה אֲסוּרָה, שְׁהָרִי מִכּוּיִן שְׁלֹא עֲשָׂאָה לְשֵׁם הַפֶּסַח - דְּבַר בְּרִי זֶה בְּטוֹחַ שְׁלֹא דִיקְדָּק בֵּה שְׁלֹא תַחֲמִיץ, וְא"כּ הִיא אֲסוּרָה בִּאֲכִילָה בְּכָל יְמוֹת הַפֶּסַח. וְאֲוֹמְרֵת הַבְּרִייתָא שִׁיּוּצָאִין בְּסָרִיקִין בַּמִּצּוֹת דְּקוֹת בֵּין אִם הֵם מִצּוּיִרִין, וּבֵין שְׁאִינֵן מִצּוּיִרִין, אָף עַל פִּי שְׁאִמְרוּ שֶׁלֹּכְתַּחֲלִילָה אִין עוֹשִׂין סָרִיקִין הַמִּצּוּיִרִין בַּפֶּסַח כְּדִלְקָמֵן. תְּנִי אָמַר רַבִּי יוֹדָה, שְׁאֵל בֵּיתוֹס בֶּן זֹוִנִין אֵת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְחַכְמִים בִּיבְנָה, מָהוּ לַעֲשׂוֹת סָרִיקִין הַמִּצּוּיִרִין בַּפֶּסַח? אָמְרוּ לוֹ אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה מִשְׁתַּהֲא בֵּהן בַּעֲשִׂיַת הַצִּיּוּרִים, וְהֵן בָּאִין לִידֵי חִמְץ, אָמַר לֵהֵן בֵּיתוֹס בֶּן זֹוִנִין אִם כֵּן שִׁיעֲשׂוּ אוֹתָן אֵת הַצִּיּוּר בְּטַפּוֹס וְיַחֲתִימוּ אֵת הַצִּיּוּר עַל גְּבִי הַמִּצָּה, שׁוּה לֹא לִוְקָח זִמָּן? אָמְרוּ לוֹ א"כּ יְהִיו אֲוֹמְרִין שְׁכָל הַסָּרִיקִין הַמִּצּוּיִרִים אֲסוּרִין, שְׁהָרִי לֹא כָל אֶחָד יִכּוֹל

לָחֶם עֲנִי? אֲלֹא פֶּרֶט זֶה בֹּא לְמַעַט לְסוֹרְסִין וּלְחַלַּת הַמֶּסֶרֶת בְּצֶק שֶׁחֲלָטוּ אוֹתוֹ בְּמִים אוּ בְּשֶׁמֶן (וּכְיִין שֶׁחֲלָטוּ אוֹתוֹ לְאַחַר שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם לְבֶצֶק, שֶׁשְׁמָרוּ אוֹתָהּ שְׁלֹא תַחֲמִיץ עַד שֶׁחֲלָטוּ אוֹתָהּ, לְכָךְ לֹא מִמַּעֲטִים אוֹתָהּ מִהֲדִין שֶׁל וְשִׁמְרָתָם אֵת הַמִּצּוֹת) וּלְאִשִּׁישָׁה שֶׁמַּעֲרָבִים בֵּהֶם שֶׁמֶן, וְלְכָךְ לֹא יוֹצֵאִים בּוֹזֵה, כִּיִּין שְׁלֹא יוֹצֵאִים בַּמִּצָּה עֲשִׂירָה. וְאֲוֹמְרֵת הַבְּרִייתָא שִׁיּוּצָאִין בַּמִּצָּה עֵבֶה עַד טַפַּח, וְלֹא חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא זֶה הַחֲמִיץ בִּאֲפִיָּה, כָּלֶחֶם הַפְּנִים שֶׁהוּא הִיָּה בַּעֲבוּבֵי טַפַּח (לַעֲנִיִּין לֶחֶם הַפְּנִים לֹא הִיָּה בְּצֶק בַּעֲבוּבֵי טַפַּח, שְׁהָרִי אִין מִסְפִּיק קִמַּח לַעֲשׂוֹת בְּצֶק עֵבֶה כֹּזֵה (עֵיין בַּהֲקָדְמַת הַתַּפְּאֶרֶת יִשְׂרָאֵל לְסֹדֶר קִדְשִׁים הָעוֹשָׂה אֵת הַחֲשֹׁבֹן), אֲלֹא שֶׁהִיוּ מִרְדָּדִים אֵת הַבְּצֶק וּמַכְפִּילִים אוֹתָהּ עַל גְּבִי תַבְנִית, כְּדֵי שִׁיְהִיָּה לְלֶחֶם הַזֶּה חֲלָל טַפַּח, שׁוּה יִהְיֶה כְּפָנִים). וְכֵן יוֹצֵאִין בַּמִּצָּה נָא שְׁלֹא אֲפוּיָה כָּל צוֹרְכָה, אֲבָל צָרִיךְ שֶׁהִיא תִּהְיֶה אֲפוּיָה כְּדֵי שֶׁאִם הִיא תִּיפְרֹס וְלֹא תִיעֲשֶׂה וְלֹא יִמָּשֶׁךְ מִמֶּנָּה גִידִין גִּידִין חוּטֵי בְּצֶק (אִם יִמָּשֶׁךְ מִמֶּנָּה חוּטֵי בְּצֶק, אֲסוּר לֹאֲכֹל אוֹתָהּ גַּם בְּשֶׁאֵר יְמוֹת הַפֶּסַח, שְׁהָרִי זֶה מִחֲמִיץ). וְאֲוֹמְרֵת הַגַּמ' שֶׁלַּעֲנִיִּין מִצָּה

וסריקי בייתוס בן זונין מותרין?! תני רבי יוסה אומר עושין סריקין כרקיין, ואין עושין סריקין כגלוסקאות.

הלכה ה

מתני' ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח; בחזרת ובעולשין ובתמכה ובחרחבינה ובמרור. ויוצאין בהן בין לחים בין כמושין, אבל לא כבושים ולא שלוקין ולא מבושלין. ומצטרפין בכזית. ויוצאין בקלח שלהן. ובדמאי, ובמעשר ראשון שניטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנפדו.

גמ' ואלו ירקות וכו': בחזרת חסין. בעולשין טרוקסימון. ובתמכה גנגידין. בחרחבינה - רבי יוסי בר' בון אמר יסי חלי. ובמרור - ירק מר ופניו מכסיפין ויש לו שרף. התיבון הרי חזרת מתוק, הרי אינו קרוי חזרת אלא

היות ומן התורה הע"ה נאמן שהוא הפריש את מעשרות, לכך יוצאים בזה. וכן **במעשר ראשון שניטלה תרומתו** התרומת מעשר, והגם שלא הפרישו את התרומה גדולה, ומדובר שהלוי קיבל מהבעה"ב את הירקות לפני שהם התחייבו במעשרות, ולכך זה פטור מתרומה גדולה (כדלעיל בהלכה ד). **ובמעשר שני** (אפי' חוץ לירושלים) **והקדש שנפדו**, ואפי' שהוא לא נתן את החומש.

גמ' ואלו ירקות וכו': מבארת הגמ' מה הם הירקות האלו; **בחזרת** היינו חסין חסה. **בעולשין** היינו טרוקסימון. ובתמכה היינו גנגידין. **בחרחבינה** - רבי יוסי בר' בון אמר שזה יסי חלי. ובמרור זה שם כולל לכל מין ירק שהוא מר, ופניו מכסיפין שאינו ירוק לגמרי, אלא הוא קצת חיוור, ויש לו שרף. שואלת הגמ' התיבון הרי חזרת (חסה) היא מתוקה (החסה בתחילת גידולה היא מתוקה, ורק אח"כ כשהיא גודלת יותר מהראוי לה, היא מקבלת את המרירות). והרי אינו קרוי חזרת אצל בני האדם אלא

לעשות חותמות לציורים שלו, וסריקי **בייתוס בן זונין מותרין!** ולכך גזרו גם על סריקי בייתוס. אבל **תני רבי יוסה אומר שעושין סריקין** המצוירים במצות דקות **כרקיין**, אבל ואין עושין סריקין המצוירים במצות עבות **כגלוסקאות**, כיון שאז צריך להתמדה בעשייתם.

הלכה ה

מתני' ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו לאכילת מרור בפסח, בחזרת ובעולשין ובתמכה ובחרחבינה ובמרור, ויוצאין בהן בין אם הם לחים, ובין אם הם כמושין, אבל לא יוצאים כשהם כבושים במלח ובחומץ, וכן לא כשהם שלוקין וכן לא כשהם מבושלין, ומצטרפין באכילה מכמה מינים - לכזית. ואומרת המשנה שלא חייבים לאכול דוקא את העלים, אלא ויוצאין גם בקלח שלהן. וכן יוצאים בדמאי שהוא קנה את הירקות האלו מע"ה, הגם שמדרבנן צריך לחזור ולעשר אותם, אבל

מסכת פרק ב [ה"ה - דף יח] פסחים עה

מתוק? ר' חייה בשם ר' הושעיה כל עצמן אין הדבר תלוי אלא בחזרת - מה חזרת תחילתה מתוק וסופה מר, כך עשו המצריים לאבותינו במצרים, בתחילה [בראשית מז] בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת אַבְיָד וְאֶת אַחִיָּד, ואח"כ [שמות א] וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעֶבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבָּנִים.

בין כמושין: אית תניי תני אבל לא כמושין, אמר רב חסדא מאן דאמר כמושין - בקלה, מאן דאמר אבל לא כמושין - בעלין. רבי חייה בר בא בשם ר' יוחנן זית כבוש אומר עליו בורא פרי העץ, רבי בנימין בר יפת בשם רבי יוחנן ירק שלוק אומר עליו שהכל נהיה בדברו, א"ר שמואל בר רב יצחק מתניתא מסייע לרבי בנימין בר יפת - אבל לא כמושין ולא שלוקין ולא מבושלין, אם בעינן הם,

אבל לא כמושין, אמר רב חסדא שאין מחלוקת ביניהם, אלא מאן דאמר שיוצאים בכמושין מדובר בקלה, ומאן דאמר אבל לא יוצאים כמושין, מדובר בעלין, ומכיון שהעלים נכמשו אין בהם טעם מרירות, ולא יוצאים בזה ידי חובת מרור.

רבי חייה בר בא בשם ר' יוחנן אומר, שעל זית כבוש אומר עליו בורא פרי העץ, הגם שכבוש הרי הוא כמבושל, כיון שר' יוחנן סובר שגם על דברים מבושלים מברכים את הברכה הראויה להם, אבל רבי בנימין בר יפת בשם רבי יוחנן אומר, שעל ירק שלוק אומר עליו שהכל נהיה בדברו, מכיון שבישלו אותו, פוקע ממנו שם ירק, ומברכים עליו רק שהכל. א"ר שמואל בר רב יצחק, מתניתא - המשנה שלנו, מסייע לרבי בנימין בר יפת שלירק שלוק אין שם ירק, שהרי למדנו במשנה לעניין המרור, אבל לא יוצאים ידי חובת מרור לא בכבושין במי מלח, ולא בשלוקין מבושל הרבה, ולא במבושלין, ואם ירק שלוק בעינן הם - הוא נשאר בעינו ומברכים עליו בורא פרי האדמה,

כשהיא מתוקה, וא"כ לא מסתבר לומר שכאשר כתוב "על מצות ומררים" שזה הולך כלפי החזרת (אפי' כשהיא תהיה מרה), וא"כ היה צריך להיות שלא יצאו בזה ידי חובת מרור? מתרצת הגמ' אמר ר' חייה בשם ר' הושעיה שלהיפך, ולכתחילה צריך לקחת חסה למרור, כיון שכל עצמן של אכילת מרור הוא כדי לזכור את מה שהמצרים מיררו את חיי אבותינו במצרים, ואין הדבר של הזכרון תלוי אלא בחזרת (חסה). שהרי מה החזרת תחילתה מתוקה וסופה מרה, כך עשו המצריים לאבותינו במצרים, בתחילה פרעה אמר לבני ישראל בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת אַבְיָד וְאֶת אַחִיָּד, ואח"כ וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעֶבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבָּנִים, ולכך מסתבר שכוונת הכתוב גם לחזרת (ויצאים בחזרת לאחר שהיא קיבלה את המרירות, וי"א שכוונת הגמ' לומר שהיות והחזרת מזכירה את מעשה המצרים, לכך יוצאים בה גם כשהיא עדיין מתוקה).

בין כמושין: אית תנאי תני יש ששנו במשנה

מסכת פרק ב [ה"ו - דף יח] פסחים

יצא בהן ידי חובתן בפסח? אמר ר' זעירא מאן ידע משמע מן ר' יוחנן יאות, ר' חייה בר בא או ר' בנימין בר יפת? לא רבי חייה בר בא?! ועוד מן הדא - מן מה דאנן חמיין רבנן רברביא עלין לאברייא ונסבין תורמסין ומברכין עליהון בורא פרי האדמה, ותורמסין לאו שלוקין הן?! אין תימר מתניתין, שניא היא שאמרה תורה מרורין, וכיון ששלקן כבר בטלה מרירתן. אמר רבי יוסי בר' בון ולא פליגין, זית ע"י שאין דרכו לאכול חי אף על פי שכבש בעינו הוא, ירק כיון ששלקו נשתנה.

הלכה ו

מתני' אין שורין את המורסן לתרנגולין, אבל חולטין. האשה לא תשרה את המורסן שתוליד בידה למרחץ, אבל שפה היא על בשרה יבש. לא ילעוס

למרור, אבל לעניין הברכה, מברכים על ירק מבושל בורא פרי האדמה. אבל אמר רבי יוסי בר' בון שר' בנימין בר יפת ור' חייה בר בא לא פליגין לא נחלקים, כיון שר' חייה בר בא דיבר לעניין הזית, וע"י (היות) שאין דרכו לאכול חי שהרי הזית כשהוא חי הוא מר מאוד, ולכך אף על פי שכבש, בעינו הוא ומברכים ע"ז בורא פרי העץ, אבל ר' בנימין דיבר לעניין ירק שהוא נאכל חי, לכך כיון ששלקו נשתנה, ומברכים ע"ז שהכל.

הלכה ו

מתני' אין שורין את המורסן קליפת החיטה לתרנגולין כיון שזה מחמיץ, אבל חולטין שופכים על זה מים רותחים, ולכך זה לא מחמיץ. האשה לא תשרה במים את המורסן שתוליד בידה למרחץ לרחוץ בזה (כיון שזה מחמיץ), אבל שפה היא את המורסן על בשרה כשהמורסן יבש, הגם שבשרה לח מזיעת המרחץ, כיון שהזיעה לא מחמיצה. לא ילעוס

א"כ היה צריך להיות שיצא בהן ידי חובתן בפסח? אמר ר' זעירא הרי מאן ידע משמע מן ר' יוחנן יאות מי יודע יותר טוב מה ר' יוחנן אמר, ר' חייה בר בא או ר' בנימין בר יפת, לא? רבי חייה בר בא שהוא תלמידו המובהק של ר' יוחנן, ועוד מן הדא אני יוכיח לך שמברכים על ירק מבושל בורא פרי האדמה, מן מה דאנן חמיין מזה שאנחנו רואים שרבנן רברביא עלין לאברייא שהחכמים הגדולים עולים להברות את עצמם ולסעוד ונסבין תורמסין ופעמים שהם לוקחים תורמוס ומברכין עליהון בורא פרי האדמה, וכי התורמסין לאו שלוקין הן? הרי את התורמוס מבשלים שבע פעמים, וא"כ גם מכאן מוכח שמברכים על ירק מבושל בורא פרי האדמה, ואמר ר' זעירא אין תימר מתניתין שאם תאמר שמהמשנה לעניין מרור מוכח שעל ירק מבושל מברכים שהכל, זו לא הוכחה, כיון ששניא היא לעניין מרור, כיון שאמרה תורה שצריך לאכול מרורין, וכיון ששלקן, כבר בטלה מרירתן ולכן לא יוצאים בהם

מסכת פרק ב [ה"ז - דף יח] פסחים עז

אדם חטים ויתן על גבי מכתו - מפני שהן מחמיצות. גמ' אבל חולטין: תני ר' ישמעאל בר' יוסי אמר משום אביו אי זו המעיסה - הנותן חמין לתוך קמח, חליטה - קמח לתוך חמין, והכא בין חמין לתוך מורסן, בין מורסן לתוך חמין, בשיש בהן שמנונית.

לא ילעוס אדם חטים וכו': מלוגמה שנסרחה - אית תניי תני זקוק לבער, ואית תניי תני אין זקוק לבער, מאן דאמר זקוק לבער - בשנתחמצה ואחר כך נסרחה, ומאן דאמר אינו זקוק לבער - בשנסרחה ואחר כך נתחמצה.

הלכה ז

מתני' אין נותנין את הקמח לא לתוך חרוסת ולא לתוך חרדל, אם נתן יאכל מיד, ר' מאיר אוסר. אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות,

תניי יש ששנו בברייתא שהוא זקוק לבער את המלוגמה לפני הפסח, ואית תניי תני ויש ששנו בברייתא שאין זקוק לבער, ואומרת הגמ' שאין מחלוקת בין הברייתות, כיון שמאן דאמר שהוא זקוק לבער מדובר בשנתחמצה ואחר כך נסרחה, ולכך חל על זה שם של חמץ, ומאן דאמר שאינו זקוק לבער, מדובר בשנסרחה ואחר כך נתחמצה, וכיון שהיא הסריחה לפני שהחמיצה, א"כ הרי היא כעפר בעלמא, ולא צריך לבערו.

הלכה ז

מתני' אין נותנין את הקמח לא לתוך חרוסת ולא לתוך חרדל, בשביל שלא יחמיץ, ואם נתן, יאכל מיד לפני שיחמיץ, ור' מאיר אוסר. אין מבשלין (לא צולים) את הפסח לא במשקין ולא במי פירות, הגם שבפסוק מוזכר רק מים,

אדם חטים ויתן על גבי מכתו - מפני שהן מחמיצות מחמת הרוק. גמ' אבל חולטין: תני ר' ישמעאל בר' יוסי אמר משום אביו - ר' יוסי (לעניין הפרשת חלה שב"ש וב"ה נחלקו במעיסה ובחליטה האם זה חייב בחלה), אי זו המעיסה? זה הנותן את המים החמין לתוך הקמח, ובחליטה הוא נותן את הקמח לתוך המים החמין, אבל והכא בין אם הוא נותן את המים החמין לתוך המורסן, ובין אם הוא נותן את המורסן לתוך המים החמין זה מותר, כיון שכאן מדובר בשיש בהן במורסן שמנונית לחלוחית, ולכך מועיל בזה החליטה שזה לא יחמיץ, בין אם הוא שופך את המים על גבי המורסן, ובין אם הוא נותן את המורסן לתוך המים החמנים.

לא ילעוס אדם חטים וכו': אומרת הגמ' שמלוגמה (רפואה) העשויה מחיטים שנסרחה ואינה ראויה לאכילה, אית תניי

מסכת פרק ב [ה"ז - דף יט] פסחים

אבל סכין ומטבילין אותו בהן. מי תשמישיו של נחתום ישפכו, מפני שהן מחמיצין. **גמ'** אין נותנין את הקמח וכו': תני אין נותנין את הקמח לתוך חרוסת או לתוך חרדל, אם נתן יאכל מיד, ובלבד שלא ישהא, ר"מ אוסר - מפני שהוא משהא. **אין מבשלין את הפסח וכו':** כתיב [שמות יב] וּבָשַׁל מִבָּשֵׁל בְּמַיִם, אין לי אלא מים, מניין לרבות שאר משקין? תלמוד לומר 'וּבָשַׁל מִבָּשֵׁל' מכל מקום. עד כדון כר' עקיבה, כר' ישמעאל - תני ר' ישמעאל קל וחומר, מה אם מים שאינן מפיגין טעמן את אמר אסור, שאר משקין שמפיגין טעמן לא כל שכן.

תני אין לשין מצה במשקין, אבל מקטפין אותה במשקין, א"ר עקיבה אני הייתי עם ר' אליעזר ועם ר' יהושע בספינה, ולשתי מצתן במשקין. אין לשין מצה

'וּבָשַׁל מִבָּשֵׁל' מכל מקום. שואלת הגמ' עד כדון עד עכשיו יש לנו לימוד בשיטת ר' עקיבה שהוא דורש את כפילות המילים, אבל כר' ישמעאל שאינו דורש את כפילות המילים, כיון שהוא סובר שדיברה תורה כלשון בני האדם, א"כ מהיכן יודעים שאסור לבשל את הפסח בשאר מיני משקין? מתרצת הגמ' שתני ר' ישמעאל שזה נלמד מקל וחומר, ומה אם מים שאינן מפיגין את טעמן של הבשר, א"כ אמר שאסור לבשל במים, שאר משקין שמפיגין את טעמן של הבשר, לא כל שכן שאסור!

תני, אין לשין את המצה (של כל ימות הפסח) במשקין בין ושמך (בתערובת מים), כיון שזה ממחר להחמיץ (ואם לש אופה מיד), אבל מקטפין אותה במשקין, היות זה רק מעט, לכך זה לא יחמיץ את המצה (ור"מ אוסר), א"ר עקיבה אני הייתי עם ר' אליעזר ועם ר' יהושע בספינה, ולשתי את מצתן (של שאר ימות הפסח) במשקין, כיון שר"ע לא גוזר, ומתיר אפי' לכתחילה. אין לשין את המצה (של כל

אבל סכין את הפסח בשעת צלייתו בשמן, או במשקין, כיון שזה דרך הצליה (לתת טעם בבשר), ומטבילין אותו בשעת האכילה בהן במשקים ובמי פירות, וכן בחרוסת וחרדל, הגם שהם חריפים ולבאו' הם מבטלים את טעמו של בשר הפסח (ולכך המשנה כתבה את הדין הזה כאן, כיון שזה מוסב על הרישא). **מי תשמישיו של נחתום** המים שהנחתום רוחץ בהם את ידיו ישפכו, מפני שהן מחמיצין, שהרי מעורב בהם שירי העיסה. **גמ'** אין נותנין את הקמח וכו': תני אין נותנין את הקמח לתוך חרוסת או לתוך חרדל, ואם נתן, יאכל מיד, ובלבד שלא ישהא מלאכול את החרוסת והחרדל, שזה לא יחמיץ מחמת הקמח, ור"מ אוסר - מפני שהוא משהא, היות ובדרך כלל לא אוכלים את כולו מיד, לכך ר"מ אוסר אפי' לאוכלו מיד.

אין מבשלין את הפסח וכו': כתיב וּבָשַׁל מִבָּשֵׁל בְּמַיִם, וא"כ אומרת הברייתא אין לי אלא מים, מניין לרבות שאר משקין שאסור לבשל את הפסח בהם? תלמוד לומר

ברותחין מפני שהן חולטין, ולא בפושרין מפני שהן מחמיצין, אבל לשין אותן בצונין. והא תנינן כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרין שלא יחמיצו? ר' אמי בשם ר"ש בן לקיש תמן הדבר מסור לכהנים - והכהנים זריזין הן, והכא הדבר מסור לנשים - והנשים עצילות הן. לא צורכה דלא הכהנים עצמן מהו שילושו מצתן בפושרין? ייבא כהדא תנא ר' זכריה חתניה דרבי לוי נידה חופפת וסורקת, כהנת אינה חופפת וסורקת, נידה כהנת חופפת וסורקת - שלא תחלוק בין נידה לנידה, והכא שלא לחלוק בין מצה למצה.

מי תשמישיו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין: אית תניי תני שופכן במקום אשבורן, אית תניי תני שופכן במקום קמפרס, א"ר יוסה מאן דאמר

היות והם זריזים, או שגוזרים אטו אנשים רגילים? ואומרת הגמ' שייבא יהיה בזה כהדא כמו מה דתנא ר' זכריה חתניה דרבי לוי שנידה חופפת את ראשה וסורקת את שערותיה לפני טבילתה, כדי שלא יהיו קשרים בשערות וזה יחצוץ בטבילה (זה מתקנת עזרא), אבל כהנת שטובלת לאכילת תרומה (משאר הטומאות) אינה צריכה להיות חופפת את ראשה וסורקת את שערותיה לפני טבילתה, אבל נידה כהנת הטובלת להיטהר מנידותה, צריכה להיות חופפת את ראשה וסורקת את שערותיה, שלא תחלוק בין נידה לנידה, וא"כ גם הכא אוסרים לכהנים ללוש את מצתן בפושרים, כדי שלא לחלוק בין מצה למצה.

מי תשמישיו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין: אית תניי תני יש ששנו בברייתא שהנחתום שופכן במקום אשבורן (במקום שיש שבר בקרקע, דהיינו לתוך בור), ואית תניי תני יש ששנו בברייתא שהנחתום שופכן במקום קמפרס במקום מדרון, א"ר יוסה שאין ביניהם מחלוקת, אלא מאן דאמר

ימות הפסח) ברותחין - מפני שהן חולטין ומחמיץ את המצה (ומדובר שהוא שופך את המים החמים לתוך הקמה, ולכך זה לא חליטה גמורה), ולא במים פושרין - מפני שהן מחמיצין את העיסה, אבל לשין אותן בצונין, אפי' שהם לא צוננים לגמרי, דהיינו שלא המתינו שיעבור עליהם הלילה. שואלת הגמ' מה אתה אומר שמים פושרים מחמיצים את העיסה, והא תנינן כל המנחות נילושות בפושרין - ומשמרין שלא יחמיצו, וא"כ מוכח שמים פושרים לא מחמיצים את העיסה? מתרצת הגמ' אמר ר' אמי בשם ר"ש בן לקיש, שיש הבדל תמן לעניין המנחות הדבר מסור לכהנים, והכהנים זריזין הן לשמור שהעיסה לא תחמיץ, אבל והכא הדבר מסור לנשים והנשים עצילות הן, ולכך חוששים שהעיסה תחמיץ. ואומרת הגמ' שלא צורכה דא (לא היה השאלה לעניין מצות רגילות, כיון שודאי יש לחשוש שהעיסה תחמיץ) אלא השאלה היא לעניין הכהנים עצמן, מהו שילושו מצתן בפושרין, האם גם חוץ לבית המקדש מתירים להם ללוש בפושרים

מסכת פרק ב [ה"ז - דף יט] פסחים

שופכן במקום אשבורן - בשהיה אשבורן גבוה, מאן דאמר במקום קמפרס - בשהיה קמפרס גדול. א"ל ר' פנחס בשם ר' אילא הכין הוה רבי הוי בה. שרה חייטין ושעורין במים - נתחמצו אסורות, לא נתחמצו מותרות. ר' יוסה אמר שרה שעורין במים - נתבקעו הרי אלו אסורות, שריין בחומץ מותר, מפני שהחומץ צופדן. ר' שמואל בר רב יצחק היה לו יין קוסס יהב בגויה שעריין בגין דיחמע, שאל לרבי אימי, א"ל צריך את לבער. ר' חנינא בריה דר' בחיי הוה ליה דבש מזוייף בסולת, שאל לר' מנא, א"ל צריך את לבער. חד מן אילין דבית ביירי הוה ליה גרבין דמשח בגו איצרה דחייטא, שאל לרבנין, אמרין ליה איזיל גרוף מן תוחתיהן. הורי ר' אימי באילין גרביא דכותחא - ממלא אותן מים ג' ימים מעת לעת.

הדרן עלך פרק כל שעה

לבער את החומץ הזה? וא"ל צריך את לבער, וזה לא כמו ששרו את השעורים בחומץ, כיון שכאן השעורים החמיצו עוד לפני שהיין החמיץ. ר' חנינא בריה דר' בחיי הוה ליה דבש מזוייף מעורב בסולת, שאל לר' מנא האם צריך לבער את זה? וא"ל צריך את לבער, כיון שמי פירות מחמיצין, וכן מעשה בחד מן אילין דבית ביירי באחד מתושבי ביריה (שם מקום) שהוה ליה גרבין דמשח חבית שמן בגו איצרה דחייטא באוצר של חייטין, וטיפטף מהשמן על החייטין, ושאל לרבנין האם צריך לחשוש שהחייטין החמיצו? ואמרין ליה שצריך לחשוש, ולכך איזיל גרוף מן תוחתיהן תלך ותגרוף את החייטין הנמצאות תחת לחבית השמן. ואומרת הגמ' שהורי ר' אימי באילין גרביא דכותחא באותם חביות שמילאו בהם כותח (שזה חמץ). שממלא אותן מים ג' ימים מעת לעת (ומחליף את המים כל יום), ואז יכולים להשתמש בחביות בפסח. הדרן עלך בלי נדר פרק כל שעה

שהוא שופכן במקום אשבורן, מדובר בשהיה אשבורן גבוה, ולכך המים יבִלְעו בדפנות הבור, ומאן דאמר שהוא שופכן במקום קמפרס, מדובר בשהיה קמפרס גדול, וא"כ המים יבִלְעו בקרקע לפני שהמים יגיעו לסוף המדרון ויצטברו שם, א"ל ר' פנחס לר' יוסה בשם ר' אילא, הכין הוה כך גם הרבי שלי - היינו ר' אילא הוי בה, תירץ והסביר את החילוק בין הברייתות. שרה חייטין או שעורין במים, אם הם נתחמצו - אסורות, ואם הם לא נתחמצו - מותרות. ר' יוסה אמר שאם הוא שרה שעורין במים ונתבקעו הרי אלו אסורות, כיון שזה מוכיח שהם נתחמצו, ואם הוא שריין (שרה אותם) בחומץ - מותר, מפני שהחומץ צופדן צומת ומכווץ אותם, ולא נותן להם להחמיץ. ר' שמואל בר רב יצחק היה לו יין קוסס יין העומד להחמיץ, ויהב בגויה שעריין והוא נתן בהם שעורין בגין דיחמע כדי שזה יחמיץ ולא יתקלקל, ובערב פסח הוא בא ושאל לרבי אימי האם צריך

פרק ג

הלכה א

מתני' ואלו עוברין בפסח; כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי, וזומן של צבעין ועמילן של טבחין וקולן של סופרים, ר' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים, זה הכלל כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח. הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת.

גמ' ואלו עוברין בפסח וכו'; אמר ר' מנא וכולהון על ידי מווי. כותח הבבלי - דו יחב ביה מלמולין דליש. שכר המדי - דו יחב ביה קמח דשערין. חומץ האדומי - בסימא דרומיא. בראשונה שהיו עושין יין בטהרה לנסכים לא היה יין מחמיץ, והוון יהבין בגויה שערין בגין דיחמע, והוון צווחין ליה בסימא דרומיה.

הלכה א

מתני' ואלו עוברין מן העולם בפסח, כדי שלא יעבור על בל יראה ובל ימצא; כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי, כל אלו הם חמץ ע"י תערובת (בגמ' יתפרש מה הם). וזומן של צבעין ועמילן של טבחין וקולן של סופרים, כל אלו הם חמץ נוקשה, היינו חמץ שלא ראוי לאכילה, ור' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים שזה חמץ נוקשה ע"י תערובת (בגמ' יתפרש מה הם). זה הכלל כל שהוא מין דגן - הרי זה עובר בפסח. והרי אלו (תערובת חמץ, או חמץ נוקשה) באזהרה יש בהם רק לאו, ואין בהן משום כרת.

גמ' ואלו עוברין בפסח וכו'; אמר ר' מנא וכולהון (כותח הבבלי ושכר המדי וכו')

על ידי מווי בכולם מדובר שהם היו מעורבים יחד עם מים, כיון שמי פירות אינם מחמיצים. ומבאר את הגמ' את המשנה; כותח הבבלי הוא עשוי ממי חלב ומלח, וזה חמץ כיון דו יחב ביה הוא מערב בו מלמולין דליש חתיכות בצק קטנות. שכר המדי זה חמץ כיון דו יחב ביה הוא מערב בו קמח דשערין (שעורים). חומץ האדומי היינו בסימא דרומיא חומץ של רומיים, שיינם לא היה מחמיץ, לכך היו מערבים ביין - מים ושעורים, כדי שיחמיץ. ואומרת הגמ' שבראשונה בזמן שבית המקדש היה קיים, שהיו עושין את היין בטהרה כדי שיהיה ראוי לנסכים, לא היה היין מחמיץ, והוון יהבין בגויה שערין והיו נותנים ביין שעורים בגין דיחמע בשביל שהיין יחמיץ, והוון צווחין ליה והיו קוראים לזה בסימא דרומיה חומץ רומיי.

מסכת פרק ג [ה"א - דף יט] פסחים

זיתום המצרי - זייתיה. וזומי של צבעין - דו יהב בגויה קוצם, בגין דיקלוט ציבעא. עמילן של טבחין - א"ר חייא בר בא מביא מלילות שלא הביאו שליש וכותשן, ועושה אותן כחלות חריע, ונותן בקדירה והוא עבד פלדון. וקולן של סופרין - באלכסנדריא עבדין אמבטיות של בצק.

ר' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים: אית תנני תני תכשיטי, ואית תנני תני טיפולי, מאן דאמר טיפולי כל שכן תכשיטי, מאן דאמר תכשיטי הא טיפולי לא. תני כתיב [שמות יב] פֶּל מִחֻמָּצַת לֹא תֹאכְלוּ, לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי שיהו באזהרה, יכול יהו בהכרת? ת"ל פִּי פֶל אֵכֶל חֻמֶּץ וְנִכְרְתָה.

ר' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים: אית תנני תני יש ששנו במשנה תכשיטי בשמים של נשים, כיון שמעריבים בזה חמץ (וכן היום מעריבים אלכוהול בבשמים, ופעמים זה מיוצר מחמץ), ואית תנני תני יש ששנו במשנה טיפולי נשים, דהיינו שהן היו מדביקות על בשרן בצק, כדי שזה ישיר ויפיל את השער, ויאדים את הבשר. ואומרת הגמ' שמאן דאמר שר"א דיבר על "טיפולי נשים" א"ב כל שכן שתכשיטי נשים אסורות בפסח, אבל מאן דאמר שר"א דיבר על "תכשיטי נשים" אבל הא בטיפולי נשים ר"א לא אסר, כיון שזה מאוס לכך מתבטל מזה לגמרי שם חמץ, ולא צריך לבער אותן בפסח.

תני, כתיב פֶּל מִחֻמָּצַת לֹא תֹאכְלוּ, מהמילה 'כל' נלמד לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי - שיהיו באזהרה שיהיה בהם איסור לאו, כיון שמעורב בזה חמץ, ואומרת הברייתא א"ב יכול יהיו גם בהכרת? ת"ל פִּי פֶל אֵכֶל חֻמֶּץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מִיִּשְׂרָאֵל, ומכאן שרק על חמץ גמור חייבים כרת.

זיתום המצרי הוא ידוע בשם זייתיה, וזה היה עשוי משליש חיטים או שעורים, שליש כרכום, ושליש מלח, והיו שורים את זה זמן מסויים במים, ומייבשים את זה בתנור, טוחנים אותו, ומעריבים אותו במשקה, ושותים את זה לרפאות את הבני מעיים. וזומי של צבעין זה חמץ כיון דו יהב בגויה הוא מערב בו קוצם חיטה מבושלת במים, בגין דיקלוט ציבעא בשביל שעי"ז יקלט הצבע בבגד. עמילן של טבחין - א"ר חייא בר בא שהוא מביא מלילות (שיבולים) שלא הביאו שליש, וכותשן ועושה מזה בצק, ועושה אותן את הבצק כעין חלות של חריע (כרכום), ונותן את הבצק הזה בקדירה מעל לתבשיל, והוא עבד פלדון - לכלוך, דהיינו שהוא שואב את הלכלוך וזוהמת התבשיל. וקולן של סופרין דבק (העשוי מקמח המעורב במים) שעושים בו את הנייר של הסופרים, ואומרת הגמ' שבאלכסנדריא של מצרים היו עבדין אמבטיות של בצק - הם היו שורים את עלי הפפירוס באמבטיה של מים המעורבים בקמח, כדי לעשות את הניירות שלהם.

חברייא בעון קומי ר' יונה הכא כתיב כל, והכא כתיב כל, הכא את מרבה והכא את ממעט? אמר לון כאן ריבה באוכלין, כאן ריבה בנאכלין. התיבון והתני יוצאין במצה מתובלת אף על פי שאין בה טעם דגן, והוא שיהא רובה דגן, ואילו הואיל ורובן חמץ יהא חייב? אמר לון שנייא היא דכתיב 'לחם', ואילו אינן לחם. התיב ר' יוסה והתני כל עצמו אינו קרוי לחם אלא מצה [דברים טז] שבעת ימים תאכל עֲלֵיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי, והכא את יליף חמץ ממצה? ועוד מן הדא דתני יוצא הוא אדם ידי חובתו ברקיק שרוי וברקיק מבושל שלא נמחה, לא אמר אלא שלא נמחה,

הואיל ויש בה רוב דגן? מתרצת הגמ' אמר לון ר' יונה שנייא היא שלענין מצה זה שונה, כיון דכתיב לענין מצה 'לחם' והיות ורובו מחמשת מיני דגן, זה קרוי לחם, ולכך יוצאים בזה ידי חובת מצה, אבל ואילו כותח הבבלי וכו' היות ואינן לחם וזה רק תערובת חמץ, לכך לא חייבים על זה כרת. וכן התיב השיב ר' יוסה על בני הישיבה, מדוע אתם מדמים את החמץ למצה, והתני והרי כל מה שצריך שהמצה תהיה רובו דגן זה כיון שהיא צריכה להיות קרויה לחם, וכל עצמו אינו קרוי לחם וכל מה שצריך שיהיה עליה שם לחם, זה לא נאמר אלא במצה, כמו שכתוב שבעת ימים תאכל עֲלֵיו מִצּוֹת – לֶחֶם עֲנִי, אבל לענין חמץ זה לא נאמר, וכי הכא את יליף חמץ ממצה, וא"כ לענין החמץ היה צריך להיות שאפי' אם אין רובו דגן, שיהיו חייבים על תערובתן כרת? ועוד אני יוכיח לך מן הדא שמתחייבים על חמץ אפי' שלא יוצאים על כעין זה במצה, דתני שהרי שנינו יוצא הוא אדם ידי חובתו ברקיק (במצה) השרוי במים, וברקיק המבושל ובתנאי שלא נמחה, והרי לא אמר שיוצאים במצה השרויה אלא כשלא נמחה,

שואלת הגמ' חברייא בני הישיבה בעון קומי שאלו לפני ר' יונה, הכא כתיב "כל מחמץ לא תאכלו" והכא כתיב "כל אכל חמץ" והכא כשכתוב "כל מחמץ לא תאכלו" את מרבה (מהמילה 'כל') תערובת חמץ ללאו, והכא כשכתוב "כל אכל חמץ" את ממעט (מהמילה 'כל') תערובת חמץ מכרת, כיון שאתה מצריך שכולו יהיה חמץ, אבל תערובת חמץ שלא כולו חמץ, אין בה כרת? אמר לון ר' יונה שבאמת כשכתוב 'כל' זה בא לרבות, אלא כאן ריבה באוכלין, כשכתוב "כל אכל חמץ" זה בא לרבות לענין הבני האדם האוכלים, וללמד שגם נשים חייבות כרת על אכילת חמץ, וכאן ריבה בנאכלין, כשכתוב "כל מחמץ לא תאכלו" זה בא לרבות לענין המאכל עצמו, ומכאן שיש לאו על תערובת חמץ. שאלו בני הישיבה את ר' יונה התיבון מדוע בתערובת חמץ אין כרת, והתני יוצאין במצה מתובלת שמעורב בה מינים אחרים, אף על פי שאין בה טעם דגן, ובתנאי והוא שיהא רובה דגן, והרי אלו כותח הבבלי וכו' הואיל ויש בהם טעם דגן, א"כ הרי הם כאילו שרובן חמץ, וא"כ שיהא חייב עליהם כרת, כשם שיוצאים במצה העשויה מתערובת דגן

הא אם נמחה לא, ולענין חמץ את אמר המחה את החמץ וגמיו חייב? מאי כדון ר' יוסי בשם ר' אידי אין חימוצו חימוץ ברור. מהו שילקה? ר' ירמיה בשם ר' לעזר, ר' לא בשם ר' שמעון בן לקיש אף ללקות אין לוקה, והתני על חמץ ברור חייב כרת, ועל עירובו סופג ארבעים - רב אמר זה שיאור, וזה כותח הבבלי ושכר המדי? אמר ר' בון בר כהנא קומי ר' לא, תיפתר בחמץ ומצה שנתערבו. אמר ר' יוסה קושייתה על הדא דר' בון בר כהנא, מה נן קיימין אם בשרובו חמץ חייב כרת, אם בשרובו מצה יוצא בהן ידי חובתו בפסח? א"ר שמואל בר רב יצחק תנא ר' יושוע אונייה תיפתר שיש בו חמץ ואין בו כזית - כר' שמעון, דר' שמעון אמר כל שהוא למכות.

תיפתר שר"א ורשב"ל מעמידים שעירובו היינו **בחמץ** גמור ומצה שנתערבו, ולכך לוקים על התערובת הזו, אבל על כותח הבבלי וכו' היות ואין חימוצו חימוץ ברור - לא לוקים על זה. **אמר ר' יוסה קושייתה** (הקשיתי) על **הדא דר' בון בר כהנא** (שאומר שהברייתא מדברת בתערובת של חמץ גמור). **מה נן קיימין** באיזה אופן הברייתא מדברת, **אם בשרובו חמץ**, א"כ הוא **חייב כרת** ולא רק מלקות, **ואם בשרובו מצה** א"כ הוא **יוצא בהן ידי חובתו בפסח** כיון שהחמץ התבטל? מתרצת הגמ' א"ר שמואל בר רב יצחק **שתנא** (ששנה) ר' יושוע אונייה (שם מקום) **תיפתר** תסביר את דברי ר' בון בר כהנא **שיש בו בתערובת רוב חמץ**, אבל **ואין בו כזית**, וזה הולך כשיטת ר' שמעון, דר' שמעון **אמר כל שהוא למכות**, וא"כ כוונת הברייתא היא שעל חמץ ברור היינו על כזית חמץ - חייבים כרת, ועל עירובו היינו על פחות מכזית אפי' שזה מעורב בדברים אחרים - סופג ארבעים.

אבל **הא אם נמחה, לא יוצאים בזה ידי חובת מצה, ולענין חמץ חייבים על אכילת חמץ שנמחה במים**, שהרי **את אמר** שנינו בברייתא **המחה את החמץ וגמיו** ושתה את זה **חייב**, וא"כ היה צריך להיות שאפי' אם אין רובו דגן שיהיו חייבים על זה כרת? וא"כ שואלת הגמ' **מאי כדון** מה עכשיו, ומדוע באמת לא חייבים על תערובת חמץ כרת? אלא אמר ר' יוסי בשם ר' אידי שהטעם שאין בכותח הבבלי וכו' כרת, כיון שאין **חימוצו** של כותח הבבלי וכו' **חימוץ ברור** (גמור). שואלת הגמ' מהו **שילקה** על כותח הבבלי וכו'? ר' ירמיה בשם ר' לעזר ור' אילא בשם ר' שמעון בן לקיש אף ללקות אין לוקה, שואלת הגמ' והתני על חמץ ברור (גמור) **חייב כרת**, ועל עירובו סופג ארבעים, ורב אמר שזה (עירובו) היינו **שיאור** (חמץ שלא החמיץ כל צורכו), וכן זה הולך לענין **כותח הבבלי ושכר המדי**, וא"כ מוכח שלוקים על תערובת חמץ? מתרצת הגמ' **אמר ר' בון בר כהנא קומי ר' אילא**

מסכת פרק ג [ה"א - דף כ] פסחים פה

ר' ירמיה ר' שמואל בר רב יצחק בשם רב קדירה שבישל בה, לא יבשל בה מאותו המין אלא לאחר הפסח. הא ממין אחר מותר - ובלבד לאחר שלשה תבשילין. כשם שהוא בטל על שאינו מינו, כך יבטל על מינו? מין מעורר על מינו ליאסר. א"ר יעקב בר זבדי - ר' אבהו מפקד לטחונייא דלא מיתן קופייא אילין על אילין, דלא ירתחן ויחמען. ר' חנינא בר פפא אזל ליה גבי טחונייא, ר' יוסי בר' בון טחן ליה צרף, ר' אבון הורי לטחונייא מיתן טטרטון דמוי בגו מודייה - ומתנונה ארבעה זימנין. ר' חנניה ור' מנא מטננא בעשבין; חד אסר וחד שרי, א"ר חנניה

לפני הטחינה, ולכך יש חשש שמא ישאר שם לחות מהמים, ויחמיץ את הקמח), ואומרת הגמ' שר' חנינא בר פפא אזל ליה לגבי טחונייא הלך להשגיח על הטוחנים שלא יניחו את שקי הקמח זה על גב זה (במקום שהאיסור רופף צריך להשגיח). ואומרת הגמ' שר' יוסי בר' בון טחן ליה אמר לטחוניי הקמח שלו, לטחון צרף בבגדים נקיים, כיון שהוא חשש שמא יש קמח שהחמיץ (מחמת הליתיה) על גבי בגדי הטוחנים. ר' אבון הורי לטחונייא הורה לטוחני החיטים מיתן טטרטון דמוי לתת רביעית מים בגו מודייה בתוך הכלי שהחיטים נמצאים, ומתנונה ולערב את החיטים יחד עם המים ארבעה זימנין כדי שיהיה לחות גבוהה לחיטים (זה נקרא לתיתה, בימינו אסור לעשות את זה, כיון שאנחנו לא בקיאים בליתיה), ועל ידי זה קליפת החיטה תפול, והסולת תהיה נקיה. ר' חנניה ור' מנא נחלקו האם מותר מטננא בעשבין לטמון את החיטים בעשבים כדי שיקבלו לחות (במקום הליתיה), וחד אסר כיון שהלחות היוצאת מהעשבים יכולה להחמיץ את החיטים, וחד שרי כיון שמי פירות לא מחמיצים, א"ר חנניה

ר' ירמיה ור' שמואל בר רב יצחק בשם רב אמרו, שקדירה שבישל בה חמץ, לא יבשל בה בקדירה מאותו המין (דגן), אלא רק לאחר הפסח, אבל הא ממין אחר (בשר או ירקות) מותר לבשל בקדירה הזו בפסח, אבל ובלבד לאחר שהוא בישל בקדירה הזו לפני פסח שלשה תבשילין שלא היה מעורב בהם מיני דגן, וזה מכשיר את הקדירה לפסח, והגם שבאופן רגיל לא יכולים להכשיר כלי חרס, אבל כאן היות והקדירה בלעה היתר, וכן הוא מכשיר את הקדירה לפני זמן איסור חמץ, לכך הוא יכול לבשל בקדירה הזו בפסח. שואלת הגמ' א"כ שהקדירה הוכשרה לפסח, א"כ כשם שהוא (החמץ הבלוע בקדירה) בטל על (לגבי) שאינו מינו, כך שיבטל גם כן על מינו? מתרצת הגמ' שלא יכולים לבשל בקדירה דגן, כיון שמין מעורר על מינו ליאסר.

א"ר יעקב בר זבדי שר' אבהו מפקד לטחונייא ציוה לטוחני החיטים דלא מיתן קופייא שלא יניחו את שקי הקמח אילין על אילין אחד על השני, דלא ירתחן ויחמען כדי שלא יתחממו ויחמיצו (כל החשש היה רק בימיהם שהיו לותתים ורוחצים את החיטה

בריה דר' הלל ואפילו כמאן דאמר בעשבים שרי, בלוקטמן משש שעות ולמעלן, מה דטלא פייגא מינהון.

הלכה ב

מתני' בצק שבסדיקי העריבה; אם יש כזית במקום אחד חייב לבער, פחות מיכן בטל במעוטו. וכן לעניין הטומאה, אם הקפיד עליו חוצץ, אם רוצה הוא בקיומו הרי הוא כעריבתו. בצק החרש אם יש כיוצא בו שהחמיץ הרי זה אסור.

גמ' אם יש כזית במקום אחד וכו': חברייא בשם ר' יוחנן, ר' סימון בשם ר' יושוע בן לוי, בנקלף כולו כאחת, עד כדון לח, יבש - מאחר שאילו היה לח היה נקלף כולו כאחת, ואפילו יבש כסדר הזה.

ר' ירמיה בשם ר' זעירה שני חצאי זיתים בתוך הבית - אין הבית מצרף, בתוך הכלי

גמ' אם יש כזית במקום אחד וכו': חברייא בני הישיבה בשם ר' יוחנן, ור' סימון בשם ר' יושוע בן לוי אמרו שאם היה שני חצאי כזית של בצק וחוט בצק ביניהם, וכשמגביהים צד אחד של הבצק, הבצק נקלף ונמשך כולו כאחת, דינו כאילו שהבצק נמצא במקום אחד, וצריך לבערו. שואלת הגמ' עד כדון עד עכשיו אתה מדבר כשהבצק היה לח ושתי חתיכות הבצק נמשכים ונקלפים יחד, אבל מה הדין בבצק יבש שהוא לא נמשך, ולא מתקלף כיחידה אחת? אומרת הגמ' ש**מאחר** שאילו הבצק הזה היה לח, הוא היה נקלף כולו כאחת, א"כ ואפילו שהוא יבש, הדין הוא כסדר הזה של בצק לח, והרי הוא כחתיכה אחת, וצריך לבערו בפסח.

ר' ירמיה בשם ר' זעירה אומר ששני חצאי זיתים של חמץ הנמצאים בתוך הבית, אין הבית מצרף אותם, ולא צריך לבערם בפסח, אבל אם יש חצאי זיתים בתוך הכלי -

בריה דר' הלל ואפילו כמאן דאמר בעשבים שרי, אבל זה דוקא בשהוא לוקטן ליקט את העשבים מהקרקע משש שעות ולמעלן, מה דטלא פייגא מינהון, כדי שכל הטל יתנדף מהעשבים (שהרי הטל יכול להחמיץ את החיטים).

הלכה ב

מתני' בצק שמודבק בסדיקי העריבה כדי לחזק את העריבה, אם יש כזית במקום אחד חייב לבער, אבל אם יש פחות מיכן - בטל במעוטו. וכן לעניין הטומאה פעמים הבצק מתבטל לעריבה ופעמים אינו מתבטל, דהיינו אם הקפיד עליו, א"כ הבצק חוצץ, ולא יכולים להטביל את הכלי, ואם רוצה הוא בקיומו - הרי הוא כעריבה.

בצק החרש (הגמ' תבאר מה הכוונה), שהוא לא יודע האם הבצק החמיץ, אם יש בצק כיוצא בו שהחמיץ - הרי זה אסור.

- הכלי מצרף. והא תנינן פחות מיכן בטל במיעוטו? כאן בתלוש וכאן במחובר. מה, מיעוטו בטל, או מכיון שנראה לבער צריך לבער את כולו? עד איכן, סברין מימר עד רובה של ערבה, מה מיעט רובה של ערבה בטל, או מכיון שנראה לבער צריך לבער את כולו?

אם הקפיד עליו חוצץ וכו': אם הקפיד עליו - חוצץ הוא לטבילה, ואם לאו אינו חוצץ לטבילה, היא טבילה היא הזייה. אינו חיבור לטומאה - מן הדא אם רוצה הוא בקיומו הרי הוא כעריבה כגופה של עריבה. ר' שמעון בן לקיש אמר כך שנה רבי - צואה שתחת הכסא, חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה. ר' שמעון בן

לקמן, ושם תמצאנו)

אם הקפיד עליו חוצץ וכו': מבארת הגמ' שאם הקפיד עליו, חוצץ הוא הבצק לטבילה, ואם לאו אינו חוצץ לטבילה, ויכולים להטביל את העריבה הגם שהבצק מודבק עליה. ואומרת הגמ' היא טבילה היא הזייה, אותו דין יש להם, ואם נפל המי חטאת (המים שמעורב בהם האפר פרה אדומה) על גבי הבצק, העריבה תהיה טהורה. וכן אינו חיבור לטומאה שאם נגע שרץ בבצק שמקפידים עליו, העריבה לא נטמאת (ולא תאמר שרק לענין הטהרה מחמירים), ואת זה אנחנו יודעים מן הדא ממה שכתוב **אם רוצה הוא בקיומו הרי הוא כעריבה** היינו שהוא כגופה של עריבה, ומשמע שאם אינו רוצה בקיומו - אינו כעריבה, והוא לא מכניס את הטומאה. ואומרת הגמ' שאומנם כאן לא מחמירים לענין הטומאה, אבל יש מקומות שאומרים חיבור לטומאה ואינו חיבור לטהרה; ר' שמעון בן לקיש אמר, שכך שנה רבי צואה (טיט) שדבוקה תחת הכסא כדי לייצב אותה, זה חיבור לטומאה שאם נגע שרץ בטיט - הכסא נטמא, אבל ואינו חיבור להזייה, ולא יכולים להזות על גבי הטיט הזה. וכן ר' שמעון בן לקיש

הכלי מצרף. שואלת הגמ' והא תנינן פחות מיכן בטל במיעוטו, והגם שיש כמה וכמה חצאי זיתים בעריבה לא צריך לבערם? מתרצת הגמ' שיש הבדל כאן בתלוש אם חצאי הזיתים היו תלושים ומונחים בכלי - צריך לבערם, אבל וכאן במשנה מדובר כשהבצקים היו מחוברים לעריבה, לכך לא צריך לבער אותם.

שואלת הגמ' מה הדין אם היה בצק יותר מכזית, ומיעוטו לפחות מכזית, האם אותו מיעוט שנשאר מתבטל, או מכיון שנראה לבער שהוא היה צריך לבער את הבצק, שהרי היה בו יותר מכזית, א"כ הוא צריך לבער את כולו? וכן הרי כשאין כזית במקום אחד, שאלנו עד איכן עד כמה בצק יכול להיות בעריבה ולא יצטרכו לבער אותו? וסברין מימר ואמרו בני הישיבה מסברא, שיכול להיות בצק עד כדי רובה של ערבה, וא"כ שואלת הגמ' מה הדין אם הוא מיעט את הבצק מרובה של ערבה, האם הבצק הנשאר מתבטל, או מכיון שנראה לבער שהוא היה צריך לבער את הבצק הזה, שהרי הבצק היה יותר מרוב העריבה, א"כ הוא צריך לבער את כולו, והגמ' לא פושטת את הספק. (שאלת הגמ' הכתובה כאן בדפוסים בטעות, מקומה

מסכת פרק ג [ה"ב - דף כא] פסחים

לְקִישׁ בֶּשֶׂם ר' שִׁמְעוֹן בֶּר כֹּהֵנָא אֲבֵר מְדוּלְדֵּל, צִפּוֹרִן מְדוּלְדֵּל, וְצוּאָה שֶׁתַּחַת הַכֶּסֶּא, וְהִידוּק קִירוּיָה הַבְּרוּיָה, ר' יוֹסִי בֶר' בּוֹן אֲמֵר אֵף כִּשּׁוֹת שֶׁל קָטָן - חִיבוּר לְטוּמָאָה וְאִינוּ חִיבוּר לְהוֹיָהּ. מַה בֵּין טוּמָאָה מַה בֵּין הוֹיָהּ, א"ר לֹא בְּהוֹיָהּ כְּתִיב [בְּמִדְבָּר יט] וְהָזָה עַל הָאֱהָל וְעַל כָּל הַכְּלִים - וְעַל כָּל הַמְּקִימִין שֶׁבְּכָלִי, בְּרֵם הַכֹּא [וַיִּקְרָא יא] לָכֶם - כָּל שֶׁהוּא לְצוּרֶךָ לָכֶם.

תמן אֲמַרִין טַרְקָטָה - הוֹרִי ר' יִצְחָק מִיעֵבֵד חֹד, תִּרְיִי תִלְתָּא אֲסוּר אֵלֹא אֵין שְׁזוּג יְדוּי בְּמִיָּא. תְּנִי קִיבְטִיּוֹת בִּירְתִּיּוֹת צִרִיךְ לִבְעֵר. הוֹרִי ר' יוֹסִי בְּאִילִין פְּלוּלִינָא צִרִיךְ לִבְעֵר.

והדברים האלו אינם עיקר הכלי, לכך לא יכולים להוות עליהם, אבל בְּרֵם הַכֹּא לעניין טוּמָאָה כְּתִיב וְטָמְאִים יִהְיוּ לָכֶם, ומכאן שכל דבר שֶׁהוּא לְצוּרֶךָ לָכֶם, הוא מכניס את הטומאה.

תמן בבבלי אֲמַרִין שֶׁכְּשֶׁעוֹשִׂים טַרְקָטָה סוֹפְגִין, שֶׁהַבְּצֵק שֶׁל הַסּוֹפְגִין הוּא דְּבִיק, הוֹרִי ר' יִצְחָק מִיעֵבֵד רַק עִיסָה אֶחָד, אֲבֵל תִּרְיִי תִלְתָּא אֲסוּר אֲבֵל אֲסוּר לַעֲשׂוֹת כְּמָה בְּצִקִּים שֶׁל הַסּוֹפְגִין אֶחָד אַחֲרֵי הַשֵּׁנִי, אֵלֹא אֵין שְׁזוּג (רַחֲץ) יְדוּי בְּמִיָּא, כִּיּוֹן שִׁישׁ חֲשֵׁשׁ שֶׁנִּשְׁאָר בְּצֵק עַל הַיָּדִים שֶׁל הַנַּחְתוּם מִהֶעִיסָה הֶרְאֵשׁוּנָה שֶׁכֵּבֵר עֲבַר עָלֶיהָ זְמַן הַחִימוּץ, וַיִּדְּבֶק עַל הַבְּצֵק שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כַּעַת, לִכְךָ הַנַּחְתוּם צִרִיךְ לִרְחוֹץ אֶת יְדָיו בֵּין עִיסָה לַעִיסָה (הֵינּוּ כְּשֶׁעוֹבֵר זְמַן חִימוּץ הֶעִיסָה).

תני קִיבְטִיּוֹת מִיָּנִי כָלִים בִּירְתִּיּוֹת שֶׁעֲשׂוּיִים בְּבִיּוֹת, צִרִיךְ לִבְעֵר כִּיּוֹן שֶׁהֵם הִיוּ מְדַבְּקִים אֶת חֻלְקֵי הַנְּסָרִים בְּבִצֵּק, וְהַבְּצֵק נִרְאָה גַּם מִבְּחוּץ. וְכֵן הוֹרִי ר' יוֹסִי בְּאִילִין פְּלוּלִינָא סָדִין שֶׁמִּתְעַטְפִּים בּוֹ (מִלְשׁוֹן 'פִּלְיוֹן' שֶׁבֶת ט"ז ה') שֶׁמִּכְבָּסִים אוֹתוֹ בַּעֲמִילָן, שֶׁצִּרִיךְ לִבְעֵר, כִּיּוֹן שֶׁהַחֲמֵץ (הַעֲמִילָן) נִיכָר מִבְּחוּץ.

בשם ר' שמעון בר כהנא אֲמֵר, שֶׁאֲבֵר הַמְּדוּלְדֵּל בָּאֲדָם (תְּלוּשׁ בְּמִקְצֵת אֵלֹא שֶׁהוּא מַעֲוָרָה בְּגִידִים), אוֹ צִפּוֹרִן הַמְּדוּלְדֵּל, וְכֵן צוּאָה שֶׁתַּחַת הַכֶּסֶּא, וְהִידוּק (חִישׁוֹק) שֶׁל קִירוּיָה (דְּלַעַת) הַבְּרוּיָה הַבְּרִיאָה, דְּלַעַת יְבִישָׁה שֶׁמִּשְׁמַשֶּׁת כְּדִלִי, וְהַנִּיחוּ עָלֶיהָ חִישׁוֹק כְּדִי שֶׁהַדְּלַעַת לֹא תִשָּׁבֵר (וְכֵאֵן מְדוּבֵר כְּשֶׁהַדְּלַעַת הִיתָה עֲדִיין בְּרִיאָה וְשִׁלְמָה, שֶׁהַחִישׁוֹק הוּא רַק לְרוּחָא דְּמִילְתָּא - לְהִגֵּן עַל הַדְּלַעַת שֶׁלֹּא תִשָּׁבֵר), וְר' יוֹסִי בֶר' בּוֹן אֲמֵר אֵף כִּשּׁוֹת פְּלוּמָה (הַשְּׁעֵרוֹת הַדְּקוֹת) שֶׁל תִּינוֹק קָטָן (וּמְדוּבֵר שֶׁהוּא אֲסָף אֶת הַשְּׁעֵרוֹת הָאֵלּוּ, כִּיּוֹן שֶׁאֵם הַשְּׁעֵרוֹת הָאֵלּוּ לֹא הִיוּ אֲסוּפוֹת, הֵם אֵינֶם חִיבוּר גַּם לְטוּמָאָה), כָּל אֵלּוּ הֵם חִיבוּר לְטוּמָאָה וְאִינוּ חִיבוּר לְהוֹיָהּ. שׁוֹאֵלֶת הַגַּמ' מַה בֵּין טוּמָאָה וּמַה בֵּין הוֹיָהּ, מְדוּעַ לְטוּמָאָה הֵם חִיבוּר וְלַהּזָאָה אֵינֶם חִיבוּר? מִתְרַצֵּת הַגַּמ' א"ר אֵילָא, כִּיּוֹן שֶׁבְּהוֹיָהּ כְּתִיב וְהָזָה עַל הָאֱהָל וְעַל כָּל הַכְּלִים, וּמִזָּה שֶׁכְּתוּב וְעַל 'כָּל' הַכְּלִים וְלֹא כְּתוּב וְעַל הַכְּלִים' כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'עַל הָאֱהָל' מִכָּאֵן שֶׁהוּא צִרִיךְ לַהֲזוֹת דּוּקָא עַל כָּל הַמְּקִימִין (הַעִיקְרִים) שֶׁבְּכָלִי, וְהִיוֹת

בצק החרש וכו': ר' אבהו בשם ר' יוחנן בצק שצינן. לא היה שם אחר כיוצא בו שהחמיץ עד איכן? ר' יעקב בר אחא ר' עולא דקיסרין בשם ר' חנינה עד כדי הילוך ארבעת מיל.

הלכה ג

מתני' כיצד מפרישין חלת טומאה ביו"ט? רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתיאפה, בן בתירה אומר תטיל לצונן, אמר רבי יהושע לא זהו חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא, אלא מפרשתה ומנחתה עד הערב, ואם החמיצה החמיצה.

גמ' כיצד מפרישין חלת טומאה ביו"ט וכו': מתניתא בשניטמאת לאחר גילגולה, אבל אם ניטמאת קודם לגילגולה, יעשנה קבין. ובשלשה ביו"ט, אבל אם

אומר שהאשה לא תקרא לה (לחלה) שם עד שתיאפה, ואת הלחם האחרון כשהוא נמצא בתנור, הוא מפרש לחלה, ומשאיר אותו בתנור עד שישרף. בן בתירה אומר תטיל את ההפרשת חלה לצונן, ועי"ז זה לא יחמיץ, אמר רבי יהושע שלא זהו חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא, כיון שהוא לא עושה מעשה, אלא מפרשתה את החלה ומנחתה עד הערב, ואם החמיצה החמיצה, ולא מוזהרים על זה.

גמ' כיצד מפרישין חלת טומאה ביו"ט וכו': אומרת הגמ' שמתניתא מדברת בשהעיסה ניטמאת לאחר גילגולה לאחר שעירבו את המים עם הקמח, אבל אם ניטמאת קודם לגילגולה דהיינו שהוא משתמש בקמח טמא, א"כ שיעשנה את העיסה בשיעור של קבין (כל קב קמח בנפרד) שזה פחות מחיוב חלה (העיסה חייבת בחלה רק מקב ורבע). וכן מדובר בשהיא לשה את העיסה ביו"ט, אבל אם היא

בצק החרש וכו': ר' אבהו בשם ר' יוחנן אומר שכוונת המשנה לעניין בצק שצינן, ועל זה אומרת המשנה שאם יש כיוצא בזה שהחמיץ הרי זה אסור. שואלת הגמ' מה הדין אם לא היה שם בצק אחר כיוצא בו שהחמיץ, עד איכן עד כמה זמן אנחנו סומכים שהוא לא החמיץ? ר' יעקב בר אחא ור' עולא דקיסרין בשם ר' חנינה אמרו עד כדי הילוך ארבעת מיל, היות וציננו את הבצק הזה, לכך הוא לא מחמיץ עד כדי הילוך ד' מיל (72 דקות). וזה לא כבצק רגיל שחוששים כבר מזמן מזהלך מיל (18 דקות).

הלכה ג

מתני' כיצד מפרישין חלת טומאה (חלה מבצק טמא) ביו"ט של פסח? שהרי לא יכולים לאפות את ההפרשת חלה הטמאה ביו"ט, שהרי זה לא ראוי לאכילה, ולכך האפייה לא דוחה את היו"ט, ואם תשאיר אותו כמות שהוא – זה יחמיץ, רבי אליעזר

מסכת פרק ג [ה"ג - דף כא] פסחים

לשה מערב יום טוב, כהדא דתני הלש עיסה ביו"ט, מפריש חלתה ביו"ט, לשה מערב יו"ט ושכח להפריש חלתה, אסור לטלטלה, ואין צורך לומר ליטול ממנה. עירם לא אמר - אלא לש, הא עירם לא? א"ר שמואל אחוי דר' ברכיה תיפתר בעיסה טמא, שאינו מפריש חלתה אלא בסוף. א"ר יוסה בר' בון בדין היה בעיסה טהורה שלא יפריש חלתה אלא בסוף, תקנה תיקנו בה שיפרשינה תחילה - שלא תִּטְמָא את העיסה. מתניתא ביו"ט של פסח,

(כדלהלן), אבל בעיסה טהורה שהוא היה יכול להפריש את החלה מערב יו"ט - מיד לאחר נתינת המים, יהיה אסור להפריש את החלה ביו"ט. אבל א"ר יוסה בר' בון שגם מעיסה טהורה שהוא נתן את המים מערב יו"ט ולש אותה ביו"ט, הוא יכול להפריש את חלתה ביו"ט, כיון שבדין היה גם בעיסה טהורה שלא יפריש חלתה אלא בסוף רק לאחר גמר הלישה, אלא תִּקְנָה תיקנו בה בעיסה טהורה שאם ירצה יפרשינה את החלה תחילה מיד לאחר נתינת המים, כדי שלא תִּטְמָא את (עם) העיסה, אבל היות ומעיקר הדין מפרישים את החלה לאחר גמר הלישה, לכך אם הוא גמר את הלישה ביו"ט, הוא יכול להפריש ממנה את החלה. חזרת הגמ' ואומרת שמותר להפריש חלה ביו"ט מעיסה שעשו אותה מערב יו"ט (אומנם אסור להפריש תרו"מ ביו"ט, אבל לענין חלה, היות ומותר להפריש חלה מעיסה שנעשית ביו"ט, לכך מותר להפריש את החלה ביו"ט גם מעיסה שנעשתה מערב יו"ט), ומתניתא והברייתא שאוסרת להפריש את החלה מעיסה שעשו אותה מערב יו"ט, מדברת דוקא ביו"ט של פסח, היות והוא פשע שלא הפריש את החלה מהעיסה הטמאה מערב יו"ט (כדי שלא יהיה לו בעיה מה לעשות עם

לשה את העיסה מערב יום טוב, אסור להפריש את החלה ביו"ט, וזה כהדא דתני כמו ששינו הלש עיסה ביו"ט - מפריש חלתה ביו"ט, ואם היא לשה את העיסה מערב יו"ט, ושכחה להפריש חלתה - אסור לטלטלה, כיון שלא יכולים להפריש ממנה את החלה, לכך זה מוקצה, ואין צורך לומר שאסור ליטול ממנה את החלה, שהרי אסור להגביה תרו"מ ביו"ט, ורק מעיסה שנעשתה ביו"ט, שחיוב החלה חל ביו"ט מותר להפריש ממנה את החלה. שואלת הגמ' הרי עירס (עירב את המים עם הקמח) לא אמר, בברייתא לא כתוב שאם הוא עירב את המים בקמח מערב יו"ט (ולש ביו"ט) שכבר אסור לו להפריש את החלה ביו"ט, הגם שהוא היה יכול להפריש את החלה מערב יו"ט - משעה שהוא עירב את הקמח במים, אלא כתוב בברייתא 'לש', שמשמע הא אם הוא רק עירס ועירב את הקמח במים מערב יו"ט, הברייתא לא אוסרת להפריש את החלה ביו"ט, וזה ק' מדוע, והרי הוא היה יכול להפריש את החלה כבר מערב יו"ט? מתרצת הגמ' א"ר שמואל אחוי (אחיו) דר' ברכיה, תיפתר תעמיד שכאן מדובר בעיסה טמא, שאינו מפריש חלתה - אלא בסוף, רק לאחר שהוא גמר את הלישה

הא בעצרת ובחג מותר, ר' יוסה בר' בון ר' חונא בשם ר' אחא אפילו בעצרת ובחג אסור, על שם [שמות יב] כָּל מְלֶאכֶה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם, מה בינה לקניבת ירק (של תרומה)? זו ראויה לאכילה וזו אינה ראויה לאכילה. רבנן דקיסרין בעיין מה בינה לבורר קטנית ביו"ט?

רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתיאפה וכו': כיצד יעשה על דר' אליעזר? מערים ואומר זו אני רוצה לוכל זו אני רוצה לאכול - ואופה את כולה, וכשהוא רודה מערים ואומר זו אני רוצה ליישן זו אני רוצה ליישן, ומשייר

ההפרשת החלה), לכך חכמים קנסו אותו שלא יפריש את החלה ביו"ט, אבל **הא בעצרת** (בשבועות) או **בחג** הסוכות (או מעיסה טהורה) **מותר** להפריש את החלה ביו"ט, אבל ר' יוסה בר' בון ור' חונא בשם ר' אחא אומרים שאפילו בעצרת ובחג אסור, על שם היות וכתוב כָּל מְלֶאכֶה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם, והפרשת חלה נראית כעשיית מלאכה, שהרי הוא מתקן בזה את העיסה. שואלת הגמ' **מה בינה** בין הפרשת חלה שאסור להפרישה (לשיטת ר' אחא) **לקניבת ירק** להסרת העלים המעופשים מהירק (של תרומה, זה נכתב בשיגרת הלשון ממקומות אחרים, ויש שלא גרסוהו) שמותר להסירם ביו"ט, והרי הוא מכשיר את הירק לאכילה? מתרצת הגמ' שיש הברל, שהרי זו הירק היתה **ראויה לאכילה** גם ללא הסרת העלים המעופשים, ולכך זה לא תיקון גמור, אבל **זו הפרשת חלה**, שהעיסה **אינה ראויה לאכילה** ללא הפרשת החלה, לכך זה תיקון גמור, וזה נקרא מלאכה. **ורבנן דקיסרין** חכמי ישיבת קיסריה **בעיין** שאלו, **מה בינה** בין הפרשת חלה שהיא אסורה ביו"ט, **לבורר** את

הצרורות והאבנים מהקטנית ביו"ט שזה מותר, והרי לא יכולים לאכול את הקטניות ללא הסרת הצרורות והאבנים, ואפי"ה זה מותר (כמו ששנינו וב"ה אומרים בורר כדרכו בחיקן ובתמחויה)? והגמ' נשארת בשאלה. **רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתיאפה וכו':** מבארת הגמ' **כיצד יעשה על** (לשיטת דר' אליעזר, והרי הוא לא צריך לאכול את כל העיסה ביו"ט, וכן את החלק של ההפרשת חלה הוא לא יכול לאכול, וא"כ איך הוא יאפה את כל העיסה? אלא הוא **מערים ואומר, זו אני רוצה לוכל, זו אני רוצה לאכול**, דהיינו בכל חתיכה שהוא מכניס לתנור הוא אומר שהוא רוצה לאכול אותה, וכך הוא **אופה את כול העיסה**. (וכן יש איסור לרדות ולהוציא את הפת מהתנור, וא"כ איך הוא יעשה?) אלא **וכשהוא רודה הוא מערים ואומר, זו אני רוצה ליישן, זו אני רוצה ליישן**, דהיינו לפני שהוא מוציא את הפת הבאה מהתנור, הוא אומר שהפת הקודמת לא היתה אפויה טוב, וא"כ הוא ישאיר אותה לאחר היו"ט, ומוציא אחרת ליו"ט, ומשייר בתנור

אחת. אמר לו ר' יהושע לא נמצאתה כשורף קדשים ביום טוב? אמר לו רבי אליעזר מאיליהן הן נשרפין. אמר לו רבי אליעזר לא נמצאת עובר על כל יראה וכל ימצא? אמר לו מוטב לעבור מצוה בלא תעשה שלא באת לפניו ממצוה בלא תעשה שבאת לפניו. א"ר פנחס אתיין אילין פלוגתא כאילין פלגוותא, דתנינן תמן הניתנין במתנה אחת וכו', אמר לו ר"א לא נמצאת עובר על כל תגרע, אמר לו ר' יהושע לא נמצאת עובר על כל תוסיף, אמר לו מוטב לעבור על מצוה בלא תעשה שלא באת לפני ממצוה בלא תעשה שבאת לפני. על דעתיה דר' אליעזר יקרא לה שם וירדנה?

במתנה אחת @אמרי 4 וכו' @ על גבי המזבח, שנתערב בכוס דם של קרבן שנותנים ממנו על גבי המזבח מתן שנים שהן ארבע (כגון עולה או שלמים), וא"כ מה יעשה? ר"א אומר שיתנו מכל כוס וכוס מתן שנים שהן ארבע, אבל ר' יהושע אומר שיתנו מכל כוס וכוס מתן אחת, **אמר לו ר"א** לר' יהושע וכי **לא נמצאת עובר על כל תגרע**, כשהכהן נותן רק מתן דם אחת על גבי המזבח (מקרבן שצריך לתת ממנו שנים שהן ארבע)? **אמר לו ר' יהושע** לר"א וכי **לא נמצאת עובר על כל תוסיף**, כשהכהן נותן מתן שנים שהן ארבע, מקרבן שצריך לתת ממנו רק מתן דם אחת? **ואמר לו ר' יהושע** לר"א **שמוטב לעבור על מצוה בלא תעשה שלא באת לפני**, ולתת רק מתן דם אחת והוא יעבור על כל תגרע בשב ואל תעשה, **ממצוה בלא תעשה שבאת לפני**, מאשר לעבור בידיים על כל תוסיף.

שואלת הגמ' **על דעתיה** (לשיטת) דר' אליעזר, מדוע הוא משאיר את ההפרשת חלה בתנור שישרף ביו"ט, שהוא **יקרא לה שם** (חלה) כשהיא בתנור, **וירדנה** – ויוציא אותה מהתנור?

פת **אחת**, שהיא תהיה להפרשת חלה וקורא עליה שם, ומניח אותה שתשרף, **אמר לו ר' יהושע** לר"א וכי **לא נמצאתה כשורף קדשים ביום טוב**, בזה שמשאירים את החלה בתנור שתשרף? **אמר לו רבי אליעזר** לר' יהושע שלא מוזהרים על זה, כיון שמאיליהן הן נשרפין, שהרי כשהכניסו את הבצק לתנור, כל אחד ואחד היה ראוי לאכילה, ואח"כ כשמשאירים חתיכה אחת (בשביל ההפרשת חלה) שתשרף, זה נשרף מאליו. **ואמר לו רבי אליעזר** לר' יהושע, וכי לדברך **לא נמצאת עובר על כל יראה וכל ימצא**, כשהוא מניח את ההפרשת חלה כמות שהיא לפני האפיה? **אמר לו ר' יהושע**, מוטב לעבור על מצוה בלא תעשה שלא באת לפניו – בשב ואל תעשה, מלעבור על מצוה בלא תעשה שבאת לפניו – לעשות מעשה בידיים, ולאפות את החלק שיהיה להפרשת חלה. ואומרת הגמ' א"ר פנחס אתיין אילין פלוגתא שהמחלוקת בין ר"א ור' יהושע כאן, זה **כאילין פלגוותא** זה כמו מה שהם נחלקו במסכת זבחים, **דתנינן תמן** כוס שקיבלו בו את הדם של קרבנות (כגון בכור או מעשר) שהדם שלהם ניתנין

אסורה לטלטל. וירדנה ויקרא לה שם? שמא ישכח ויאכל. וירדנה ויקרא לה שם, ויולך עמה אחרת לקרן זוית, כהיא דתנינן תמן מטלטלין תרומה טהורה עם הטמאה עם החולין? ולא דמיא, תמן טמאה לצורך טהורה, ברם הכא חולין לצורך טמאה. חברייא בעיי וישליכנה לאשפה ויקדשנה? ויש אדם מקדיש דבר שאינו שלו? ויקדישנה וישליכנה לאשפה? ויש אדם מבקיר דבר שאינו שלו? ר' ירמיה בעי ויפרידנה וישליכנה לאויר הבית ויקרא לה שם? תמן א"ר ירמיה בשם ר' זעירה שני חציי זיתים בתוך הבית אין הבית מצרף, בכלי הכלי מצרף, והכא הוא אומר הכין?

מתרצת הגמ' שלא יכולים לקרוא חלה על עיסת הפקר, כיון שוכי יש אדם מקדיש דבר שאינו שלו? (אומנם הפקר חייב בחלה, אבל לא יכולים להפריש מהפקר על העיסה שלו). שואלת הגמ' ויקדישנה לחלה עוד כשהיא עיסה, וישליכנה לאשפה ויפקירנה לפני שתחמיץ, ולא יעברו עליה על כל יראה ובל ימצא? מתרצת הגמ' שהבעה"ב לא יכול להפקיר את ההפרשת חלה, כיון שזה לא שלו, שהרי הוא צריך לתת את זה לכהן, וכי יש אדם מבקיר דבר שאינו שלו? (ובבל יראה ובל ימצא הוא יעבור כיון שיש לו בזה טובת הנאה). שואלת הגמ' ר' ירמיה בעי שהוא יקח חתיכת בצק שהוא צריך להפריש אותה לחלה, ויפרידנה ויחלק אותה לחתיכות פחות פחות מכזית, שהבית לא מצרף אותם לעניין חמץ, וישליכנה לאויר הבית – ויקרא לה שם? שואלת הגמ' מיד, מה ר' ירמיה שואל, והרי תמן א"ר ירמיה בשם ר' זעירה שני חציי זיתים בתוך הבית – אין הבית מצרף, ורק אם הם נמצאים בכלי, הכלי מצרף, והכא לעניין צירוף בשביל הפרשת חלה הוא אומר הכין שהבית יצרף את ההפרשת חלה לעיסה, שזה יקרא שהוא מפריש מן המוקף?

מתרצת הגמ' שאסורה לטלטל שהרי היא חלה טמאה. שואלת הגמ' שהוא ירדנה יוציא את כל הלחמים מהתנור, ויקרא לה ללחם אחד שם (חלה)? מתרצת הגמ' שהיות וההפרשת חלה היא מוקצה, וא"כ הוא יצטרך להשאיר אותה במקומה, לכך אנחנו חוששים שמא הוא ישכח על איזה לחם הוא קרא שם של חלה, ויאכל את ההפרשת חלה. שואלת הגמ' וירדנה ויקרא לה שם, ויולך אותה כשיש עמה פת אחרת – לקרן זוית, והרי מותר לטלטל פת אסורה אגב פת מותרת, כהיא דתנינן תמן כמו ששנינו במסכת שבת מטלטלין תרומה טהורה עם הטמאה או עם החולין? מתרצת הגמ' ואומרת שזה לא דמיא, כיון שתמן הוא מטלטל את התרומה הטמאה לצורך התרומה הטהורה, ולכך זה מותר, אבל ברם הכא אתה רוצה שהוא יטלטל את החולין לצורך החלה הטמאה, לכך זה אסור. שואלת הגמ' חברייא בני הישיבה בעיי שאלו, שהוא יפריש חתיכת בצק וישליכנה לאשפה ויפקירנה (עוד לפני שתחמיץ) ויקדשנה לחלה, וא"כ לא יהיה כאן בעיה מה לעשות עם ההפרשת חלה, וכן הוא לא יעבור על כל יראה ובל ימצא?

מסכת פרק ג [ה"ג - דף כב] פסחים

אמר ר' יוסה עד שהוא באויר הבית יקרא לה שם - אויר הבית מצרף לחלה, אין קרקע הבית מצרף לחמץ, דבר שמקפיד על תערובתו אין הבית מצרף, דבר שאינו מקפיד על תערובתו הבית מצרף.

תני, אותו ואת בנו שנפלו לבור; ר' אליעזר אומר יעלה את הראשון על מנת לשחוט - וישחוט, והשני עושין לו פרנסה שלא ימות, ר' יושע אומר יעלה את הראשון על מנת לשחוט - ולא ישחוט, ויערים ויעלה את השני, אף על פי שחישב שלא לשחוט אחד מהן מותר. ר' בון בר חייא בעי, מחלפה שיטתיה דר' אליעזר, תמן הוא אמר אסור להערים, והכא הוא אמר מותר להערים? הכא משום בל יראה ובל ימצא, תמן מה אית לך. מחלפה שיטתיה דר' יהושע, תמן הוא אמר מותר להערים, והכא הוא אמר אסור להערים? אמר ר' אדי כאן שבות, וכאן

ואומרת הברייתא שאף על פי שחישב שלא לשחוט אפי' אחד מהן – מותר, כיון שהוא מעלה אותם בעורמה. שואלת הגמ' ר' בון בר חייא בעי, שלכא' מחלפה שיטתיה דר' אליעזר, שהרי תמן לעניין אותו ואת בנו הוא ר"א אמר שאסור להערים, והכא הוא ר"א אמר שמותר להערים, ולכך הוא יכול לאפות את כל העיסה, ולשרוף את ההפרשת חלה? מתרצת הגמ' שיש הבדל כיון שר"א מתיר לעשות בעורמה הכא משום בל יראה ובל ימצא, אבל תמן לעניין אותו ואת בנו מה אית לך, ומדוע נתיר לעשות בעורמה. שואלת הגמ' שלכא' מחלפה שיטתיה דר' יהושע, שהרי תמן הוא ר' יהושע אמר שמותר להערים ולעלות את הבהמה ובנה, והכא לעניין ההפרשת חלה הוא ר' יהושע אמר שאסור להערים ולשרוף את ההפרשת חלה כדברי ר"א? מתרצת הגמ' אמר ר' אדי שיש הבדל, כיון שבאן לעניין אותו ואת בנו, זה רק איסור שבות, ולכך חכמים התירו להערים, אבל וכאן לעניין שריפת ההפרשת חלה זה

אמר ר' יוסה שזה לא ק' כיון שעד שהוא באויר הבית יקרא לה שם, והרי אויר הבית מצרף לעיסה את חתיכת הבצק שהוא מפריש לחלה, הגם שאין קרקע הבית מצרף את החתיכות לעניין חמץ, וא"כ שאלת ר' ירמיה בעינה עומדת, מתרצת הגמ' שכאן היות והוא מקפיד שההפרשה לא תהיה סמוך לעיסה, לכך הבית לא מצרף אותה לעיסה, ולכך הוא לא יכול להפריש באופן הזה את החלה, שהרי דבר שמקפיד על תערובתו אין הבית מצרף, ורק דבר שאינו מקפיד על תערובתו הבית מצרף. **תני**, אותו ואת בנו שנפלו לבור ביו"ט, שאסור לשחוט את שניהם בו ביום, וא"כ יש כאן משום מוקצה, וא"כ מה יעשה? ר' אליעזר אומר יעלה את הראשון על מנת לשחוט – וישחוט, והשני עושין לו פרנסה נותן לו לאכול בבור שלא ימות, ור' יושע אומר שיעלה את הראשון על מנת לשחוט – ולא ישחוט, כיון שהוא יערים ויאמר שהוא מעוניין בבהמה השניה כיון שהיא משובחת יותר, ויעלה את השני,

מסכת פרק ג [ה"ד - דף כב] פסחים צה

חייב חטאת. אמר ר' יוסי בר' בון תמן כדי לחוס על נכסיהן של ישראל, הכא מה אית לך.

בן בתירה אומר וכו': ר' יצחק ור' יאשיה - חד כהדין וחד כהדין. דרש ר' ברכיה כהדא דבן בתירה. מתניתא אמרה כן - תפח תלטוש בצונין. מיליהן דרבנין פליגינן, דמר ר' חזקיה ר' אבהו בשם ר' לעזר כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם - הלכה כסתם.

הלכה ד

מתני' רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות כאחת ואופות בתנור אחד - זו אחר זו, וחכ"א שלש נשים עוסקות בבצק, אחת לשה ואחת עורכת

שדברי החכמים נחלקים על ר' ברכיה, דאמר ר' חזקיה ור' אבהו בשם ר' לעזר, שכל מקום ששנה רבי במשנה מחלוקת וחזר ושנה סתם - הלכה כסתם, וא"כ לשיטת ר' אלעזר (שמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם), ר' ברכיה לא היה צריך לדרוש שההלכה כבן בתירה, שהרי זה פשוט, ומזה שר' ברכיה דרש את זה מעצמו, ע"כ שהוא נחלק על דברי ר"א, ור' ברכיה לא סובר את הכלל הזה.

הלכה ד

מתני' רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות כאחת כל אחת את עיטתה (אם ירצו) ואופות בתנור, אחד זה אחר זה הגם שהן ממתנות זו על זו באפיה, אפי"ה אין חשש שהבצק יחמיץ. וחכ"א שאסור לעשות כדברי ר"ג היות ויש המתנה ארוכה עד לאפיית המצות, אלא רק זה מותר לעשות, ששלש נשים יהיו עוסקות בבצק, אבל שלא ילושו כאחת (כדברי ר"ג), אלא אחת לשה את בצקה, ואחת עורכת ומרדדת את

חייב חטאת (למעשה ביו"ט אין חייב חטאת, אלא זה לשון מושאלת משבת, וביו"ט יש רק איסור לאו), ולכך חכמים לא התירו לעשות בעורמה. אמר ר' יוסי בר' בון שיש עוד חילוק כיון שתמן לעניין האותו ואת בנו חכמים התירו לעשות בעורמה, כדי לחוס על נכסיהן של ישראל שלא תמות לו הבהמה, אבל הכא מה אית לך, היות ואין הפסד, לכך חכמים לא התירו לעשות בעורמה.

בן בתירה אומר וכו': אומרת הגמ' שר' יצחק ור' יאשיה נחלקו מה ההלכה, וחד אמר כהדין, וחד אמר כהדין, דהיינו ר' יצחק אמר כבן בתירא ור' יאשיה אמר כר"א (וכן הוא בבלי - תניא, רבי אומר הלכה כרבי אלעזר, ורבי יצחק אמר הלכה כבן בתירא). ואומרת הגמ' שדרש ר' ברכיה שההלכה כהדא דבן בתירה, ואומרת הגמ' שגם מתניתא המשנה הבאה אמרה כן כדברי בן בתירה, שהרי שנינו "תפח תלטוש בצונין". ואומרת הגמ' שמיליהן דרבנין פליגינן

מסכת פרק ג [ה"ד - דף כג] פסחים

ואחת אופה, ר' עקיבה אומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורין שוין, זה הכלל תפח תלטוש בצונן.

גמ' רבן גמליאל אומר וכו': תני הראשונה כדי שיהא כדי הסיקה, והשניה כדי שני הסיקין ואפייה אחת, והשלישית כדי שלשה הסיקין ושתי אפיות, אם עשת ככר ראשון אחרון - כדי שלשה הסיקין ושלש אפיות.

וחכ"א שלש נשים וכו': תני גמרה זו לישתה, וגמרה זו קיטופה, וגמרה זו הסיקה, הראשונה שוהא כדי הסיקה, והשניה כדי הסיקה ואפיית חברתה, והשלישית כדי שני הסיקין ואפייה אחת, אם עשת ככר ראשון אחרון כדי שני הסיקין ושתי אפיות.

הסיקין ושתי אפיות, ואומרת הברייתא שאם הראשונה עשתה שתי ככרות (שתי עיסות), היא יכולה לאפות את הככר הראשון שעשתה בראשונה - אחרון לאחר שהשלישית אפתה את העיסה שלה, וא"כ היא ממתינה כדי שלשה הסיקין ושלש אפיות. **וחכ"א שלש נשים וכו'**: מבארת הגמ' איך עשיית העיסות לשיטת חכמים; **תני גמרה זו** (האחרונה) את לישתה, ובאותה שעה גמרה זו (השניה) את קיטופה (הרטבת הבצק במים לאחר גמר רידוד המצה), ובאותה שעה גמרה זו (הראשונה) את הסיקה, וא"כ יוצא שהראשונה שוהא וממתינה בין עשיית הבצק לאפיה כדי הסיקה של התנור, והשניה שהיא לא גומרת את רידוד המצה שלה עד שהראשונה מתחילה לאפות, ממתינה כדי הסיקה שהיא חוזרת ומסיקה את התנור בשביל עצמה, ואפיית חברתה, והשלישית ממתינה כדי שני הסיקין (שלה) ושל השניה) ואפייה אחת, ואם השלישית עשתה שתי ככרות (שתי עיסות), והיא אופה את הככר הראשון שעשתה בראשונה -

בצקה, ואחת אופה, שאומנם יש המתנה עד לאפיה, אבל ההמתנה לא ארוכה כל כך, ולכך זה מותר. **ר' עקיבה אומר שלא כל הנשים** שוות (יש עצילות, ויש זריזות), **ולא כל העצים** שווים (עצים לחים אופים לאט, עצים יבשים אופים מהר). **ולא כל התנורין שוין** (יש תנור שחומו נצבר לתוכו וממדהר את האפיה, ויש תנור שאין חומו נצבר לתוכו והאפיה מתעכבת), ולכך לא יכולים לתת כלל באיזה אופן יכולים לאפות יחד בתנור אחד. ואומרת המשנה זה הכלל, תפח שאם רואים שהעיסה מתחילה לתפוח, תלטוש תרטיב את העיסה בצונן, ועי"ז העיסה תתקרר ולא תחמיץ.

גמ' רבן גמליאל אומר וכו': תני, הראשונה ממתינה בין עשיית הבצק לאפיה, **כדי שיהא כדי הסיקה** (הם היו רגילים להסיק את התנור רק לאחר עריכת העיסה), **והשניה** ממתינה כדי שני הסיקין (של הראשונה, ושל השניה שחוזרת ומסיקה את התנור בשביל עצמה) **ואפייה אחת** (של הראשונה), **והשלישית** ממתינה כדי שלשה

רבן גמליאל אומר וכו': תני ר' הושעיה אחרת באה ולשה תחתיהן. אית תניי תני בחיטין שלשת קבין, ובשעורין ארבעת קבין, אית תניי תני בחיטין ארבעת קבין, ובשעורין שלשת קבין. מאן דאמר בחטין שלשת קבין - בשיש בהן שמנונית, בשעורין ארבעת קבין - בשאין בהן שמנונית. מאן דאמר בחיטין ארבעת קבין - דאינון חטין, ובשעורין שלשת קבין - דאינון רטישין.

הלכה ה

מתני' שיאור ישרף, והאוכלו פטור. סידוק ישרף, והאוכלו חייב כרת. ואי זהו שיאור - כקרני חגבים. סידוק - שנתערבו סדקיו זה בזה דברי ר' יהודה,

אמרה **בשעורין** - ארבעת קבין, מדובר **בשאין בהן שמנונית** (בדרך כלל השעורים לא טובות כל כך), ולכך היא יכולה ללוש עד ד' קבין. ומאן דאמר **בחיטין** - ארבעת קבין, מדובר **דאינון חטין** שהחטים היו גרועות (חטין זה מלשון חטא - חסר, כמו "והייתי אני ובניי שלמה חטאים" היינו חסרים מהמלכות), וכשהברייתא אמרה **בשעורין שלשת קבין** מדובר **דאינון רטישין** שהשעורים היו עזובות ומונחות בשדה הרבה זמן, ולכך השעורים נעשו טובות ושמניות, וממהרות להחמיץ.

הלכה ה

מתני' שיאור בצק שלא החמיץ כל צורכו ישרף, כיון שהוא אסור בהנאה, אבל והאוכלו בפסח פטור מכרת, סידוק בצק שנהיה בו סדקים ישרף, והאוכלו חייב כרת כיון שזה כבר חמץ גמור; ואי זהו שיאור? בצק שיש בו סדק לכאן וסדק לכאן שלא התערבו הסדקים ביניהם, שזה כקרני חגבים שקרן אחת הולכת לצד זה והשניה הולכת לצד אחר, וסידוק היינו שנתערבו סדקיו זה בזה - דברי ר' יהודה,

אחרון לאחר שהשלישית אפתה את העיסה שלה, וא"כ היא ממתינה באפיית הככר השני כדי שני הסיקין ושתי אפיות (של השניה, ושל אפיית הככר הראשון).

רבן גמליאל אומר וכו': תני ר' הושעיה שאחרת אשה רביעית באה ולשה תחתיהן, דהיינו לר"ג לאחר שהראשונות לשו, הרביעית יכולה להתחיל ללוש, ולחכמים לאחר שהשלישית גמרה ללוש את עיסתה, הרביעית מתחילה ללוש.

אית תנאי תנאי יש ששנו שבחיטין אם היא עושה את העיסה מחטים, היא יכולה לעשותה עד שלשת קבין, ובשעורין ואם היא עושה את העיסה משעורים, היא יכולה לעשותה עד ארבעת קבין ולא יותר, שהעיסה לא תחמיץ, ואית תנאי תנאי ויש ששנו שבחיטין עד ארבעת קבין, ובשעורין עד שלשת קבין, ואומרת הגמ' שאין מחלוקת בין הברייתות, אלא מאן דאמר - בחטין שלשת קבין מדובר בשיש בהן בחטים שמנונית דהיינו שהחטים היו שמניות וטובות וממהרים להחמיץ, לכך היא יכולה ללוש רק עד ג' קבין, וכשהברייתא

מסכת פרק ג [ה"ו - דף כג] פסחים

וחכמים אומרים זה וזה האוכלו חייב כרת, איזהו שיאור - כל שהכסיפו פניו, כאדם שעמדו שערותיו.

גמ' שיאור ישרף והאוכלו פטור וכו': רב הונא בשם רב מותר להאכילו לכלבו. ו**וחכמים** אומרים וכו': תני בר קפרא אין לך סדק מלמעלן שאין תחתיו כמה סדקין.

הלכה ו

מתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מבערין את הכל מלפני השבת דברי ר"מ, ו**וחכמים** אומרים בזמנן, ר' אלעזר בר' צדוק אומר תרומה מלפני השבת, וחולין בזמנן.

גמ' מבערין את הכל וכו': אתיא דר' מאיר בר' ליעזר, ורובה מן דר' אליעזר, דר' אליעזר אומר שלא יבוא לידי כל יראה ובל ימצא, ר' מאיר אומר שלא יבוא

דברי ר"מ, ווחכמים** אומרים** שמבערים את הכל **בזמנן**, היינו בשבת בשעה החמישית, ע"י שיפרר את החמץ ויפור אותם לרוח, ר' אלעזר בר' צדוק אומר שאת התרומה שאין מי שיאכל אותה, מבערים **מלפני השבת**, ואת החולין שאולי יהיה מי שיאכל אותה, מבערים **בזמנן**.

גמ' מבערין את הכל וכו': אומרת הגמ' ש**אתיא** דברי ר' מאיר שמתיר לשרוף את התרומה הטהורה ביום שישי עוד לפני שזה נאסר - **בר' אליעזר**, שאומר ששורפים את החלה הטמאה ביו"ט, ורובה ור"מ מתיר יותר מן דברי ר' אליעזר, דר' אליעזר אומר ששורפים את החלה הטמאה ביו"ט, כדי שלא יבוא לידי כל יראה ובל ימצא, ור' מאיר מתיר יותר מזה, שהרי ר"מ אומר ששורפים את התרומה הטהורה ביום שישי, הגם שיתכן וימצאו כהן שיאכל אותה בשבת, ואפי"ה ר"מ מתיר לשרוף את התרומה כדי שלא יבוא

וחכמים אומרים שזה וזה גם אם יש בבצק רק בקרני חגבים האוכלו **חייב כרת**, וא"כ איזהו שיאור שאמרו בזה שפטורים על אכילתו כרת? כל שהכסיפו פניו של העיסה (דהיינו שהעיסה נהיתה לבנה קצת) **כאדם שעמדו שערותיו** מפחד, שפניו מלבינות.

גמ' שיאור ישרף והאוכלו פטור וכו': רב הונא בשם רב אומר שהשיאור שחכמים דיברו (דהיינו שהעיסה נהיתה לבנה קצת), לשית ר' יהודה מותר להאכילו לכלבו, כיון שלר' יהודה הוא מותר בהנאה. ו**וחכמים** אומרים וכו': תני בר קפרא מדוע חכמים סוברים שגם כשיש רק בקרני חגבים חייבים על כרת, כיון שאין לך סדק מלמעלן - שאין תחתיו כמה סדקין, וא"כ העיסה החמיצה לגמרי.

הלכה ו

מתני' ארבעה עשר (ערב פסח) שחל להיות בשבת, מבערין את הכל בין חולין ובין תרומה מלפני השבת

לספק כל יראה ובל ימצא. אתיה דרבנין כר' יושוע, ורובה מר' יושוע, דר' יושוע אומר אין שורפין את הקדשים ביום טוב, ורבנין אמרין אפילו בחול אין שורפין את הקדשים. תני א"ר יודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על תרומה טהורה שאסור לשורפה, ועל תרומה טמאה שמותר לשורפה, על מה נחלקו - על התלויה, שבית שמאי אומרים אין שורפין, ובית הלל אומרים שורפין, אמרו בית שמאי לב"ה כלום אתם אומרים בטהורה שלא תישרף - אלא שאני אומר שמא כהן אחד שִׁבַּת בתוך התחום והוא בא ואוכלה בשבת, אף תלויה לא תישרף - שאני אומר שמא אליהו שִׁבַּת בהר הכרמל והוא בא ומעיד עליה בשבת שהיא טהורה, אמרו להן בית הלל מובטחין אנו שאין אליהו בא לא בשבתות ולא בימים טובים.

ר' אלעזר בר' צדוק אומר וכו'; ר' אבהו בשם ר' יוחנן אתיא דר' אלעזר בר' צדוק כרבן גמליאל, כמה דרבן גמליאל מְהֻשְׁנֵי בין חולין לתרומה, כן ר' אלעזר בר'

משום שאני אומר - שמא כהן אחד שִׁבַּת חוץ לעיר בתוך התחום, והוא בא ואוכלה את התרומה בשבת, ולכך מצווים לשומרה, א"כ אף התלויה לא תישרף, כיון שאני אומר שמא אליהו שִׁבַּת בהר הכרמל (לאו דוקא, אלא אולי אליהו הנביא שִׁבַּת חוץ לעיר של אותו אחד, בתוך התחום) והוא בא ומעיד עליה על התרומה הזאת בשבת שהיא טהורה, ולכך מצווים לשמור אותה, ואסור לשרוף אותה לפני זמן איסורה, אמרו להן בית הלל שאין חשש שאליהו יבוא בשבת, כיון שמובטחין אנו שאין אליהו בא לא בשבתות ולא בימים טובים כדי לא למנוע עונג שבת.

ר' אלעזר בר' צדוק אומר וכו'; ר' אבהו בשם ר' יוחנן אומר שאתיא דברי ר' אלעזר בר' צדוק כרבן גמליאל, וכמה דרבן גמליאל מְהֻשְׁנֵי מְשֻׁנָּה ומְחֻלָּק בין חולין לתרומה, שהחולין נאכלים כל ד' תרומה נאכלת כל ה', כן ר' אלעזר בר'

'לספק' כל יראה ובל ימצא. ואומרת הגמ' שאתיה דברי רבנין שאוסרים לשרוף את התרומה הטהורה לפני זמן איסורה - כר' יושוע שאוסר לשרוף את החלה הטמאה ביו"ט, ורובה וחכמים מחמירים יותר מר' יושוע, דר' יושוע אומר רק שאין שורפין את הקדשים ביום טוב, ורבנין אמרין שאפילו בחול אין שורפין את הקדשים - התרומה.

תני, א"ר יודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על תרומה טהורה שאסור לשורפה ביום שיש (כשערב פסח חל להיות בשבת) כיון שמצווים על שמירת התרומה, ועל תרומה טמאה שמותר לשורפה, על מה נחלקו? על התרומה התלויה שיש ספק האם היא נטמאה, שבית שמאי אומרים אין שורפין, ובית הלל אומרים שורפין, ואמרו בית שמאי לב"ה כלום מדוע אתם אומרים בתרומה טהורה שלא תישרף ביום שיש, והרי אין מי שיאכל אותה? אלא

מסכת פרק ג [ה"ז - דף כג] פסחים

צדוק מִהֶשְׁנִי בין חולין לתרומה, כמה דתימר הלכה כרבן גמליאל, ודכוותה הלכה כר' אלעזר ב"ר צדוק.

הלכה ז

מתני' ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו - יחזור, ואם לא יבטל בלבו. להציל מיד הגייס, ומיד הנהר ומן הדליקה, ומן המפולת, יבטל בלבו. ולשבות שביתת הרשות - יחזור מיד.

גמ' ולאכול סעודת אירוסין וכו': א"ר יוסה בר' בון בוא וראה מה גדול הוא השלום, שהוקש לשני דברים שחייבין עליהן כרת.

שעלה על גדותיו, או מן הדליקה, או מן המפולת, כאן אפי' אם יש לו שהות לחזור לביתו כדי לבער את החמץ ולחזור למצותו, חכמים לא חייבו אותו לטרוח, אלא יבטל בלבו. ואם הוא הלך לסוף התחום כדי לשבות שביתת הרשות לעשות עירוב תחומין, שיוכל ללכת ביו"ט חוץ לתחום, לצורך דבר הרשות (הגמ' תבאר מה הכוונה) יחזור מיד, אפי' שיש לו זמן כדי לעשות את העירוב תחומין ולחזור ולבער את החמץ, כיון שחוששים שמא הוא יתמזמה.

גמ' ולאכול סעודת אירוסין וכו': א"ר יוסה בר' בון בוא וראה מה גדול הוא השלום, שסעודת האירוסין (שהוא בשביל להשכין שלום בין החתן למחותן) הוקש לשני דברים המשנה כתבה אותו יחד עם שני דברים (פסח ומילה) שחייבין עליהן כרת.

צדוק מִהֶשְׁנִי מִשְׁנָה וּמְחַלֵּק בין חולין לתרומה, שאת התרומה מבערים לפני השבת, ואת החולין מבערים בשבת. ואומרת הגמ' שכיון שר"א ב"ר צדוק הולך בשיטת ר"ג, א"כ כמה דתימר כמו שאמרנו שהלכה כרבן גמליאל, א"כ ודכוותה הלכה כר' אלעזר ב"ר צדוק.

הלכה ז

מתני' ההולך לשחוט את פסחו או למול את בנו, או לאכול סעודת אירוסין הסעודה הראשונה לאחר האירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אז אם הוא יכול לחזור לביתו ולבער את החמץ ולחזור למצותו - יחזור, ואם הוא לא יספיק לחזור לביתו ולקיים את מצותו, א"כ שיבטל את החמץ בלבו. אבל היוצא להציל מיד הגייס, או מיד הנהר

ההולך לשחוט את פסחו וכו': מילת בנו ושחיטת פסחו מי קודם? אמר ר' פינחס מן מה דכתיב [שמות יב] המול לו כל זכר ואז' יקרב לעשותו, הדא אמרה שמילת בנו קודמת לשחיטת פסחו.

להציל מיד הגויים וכו': אפילו יכול לחזור ולבער ולילך ולהציל. ולשבות שביתת הרשות וכו': אפילו יכול לילך ולשבות לחזור ולבער. מהו שביתת הרשות? אצל רבו או אצל מי שהוא גדול ממנו בחכמה. כאן שנה רבי המעשה קודם לתלמוד, נמנו בעליית בית ארים בלוד התלמוד קודם למעשה. ר' אבהו שלח לר' חנינה - בריה זיכי בטיבריה, אתון ואמרין ליה גמל הוא חסד, שלח ומר ליה המבלי אין קברים בקיסרין שלחתיך למבריא?! שכבר נמנו וגמרו בעליית בית ארים בלוד

ביו"ט להיות אצל רבו או אצל מי שהוא גדול ממנו בחכמה, שהרי לא שייך לומר שהוא רוצה לעשות עירוב תחומין כדי ללכת לדבר הרשות, שהרי לא עושים עירוב תחומין אלא לדבר מצווה. וא"כ אומרת הגמ' שכאן שנה רבי שהמעשה קודם לתלמוד, שהרי הוא צריך לחזור לביתו לבער את החמץ, הגם שיתכן שהוא לא יחזור אח"כ לעשות את העירוב תחומין, והוא לא יוכל ללכת ביו"ט לתלמוד תורה מרבו. אבל אומרת הברייתא שהחכמים נחלקו בזה, ואחר המחלוקת נמנו ונספרו החכמים בעליית בית ארים שם אדם, שזה היה בלוד, ורובם אמרו שהתלמוד קודם למעשה. ומעשה היה שר' אבהו שלח לר' חנינה בריה שזיכי שילמד תורה בטיבריה, ואתון ואמרין ליה ובאו ואמרו לר' אבהו שבנו גמל הוא חסד קובר מתים, שלח ר' אבהו ואמר ליה לבנו המבלי אין קברים בקיסרין שלחתיך לטבריא?! ומדוע אתה קובר מתים במקום לתלמוד, שהרי כבר נמנו וגמרו בעליית בית ארים בלוד

ההולך לשחוט את פסחו וכו': שואלת הגמ' מילת בנו ושחיטת פסחו אם יש לו זמן לעשות רק אחד מהדברים האלו מי קודם (והיות ואין לו זמן גם למול את בנו וגם לשחוט את פסחו, לכך מילת בנו לא מעכב לעשות את הפסח, אבל השאלה היא) מה עדיף לעשות? מתרצת הגמ' אמר ר' פינחס מן מה דכתיב היות וכתוב המול לו כל זכר ואז' יקרב לעשותו, א"כ הדא אמרה מוכח מכאן שמילת בנו קודמת לשחיטת פסחו, שהתורה מעדיפה שימול את בנו מאשר שיעשה את הפסח.

להציל מיד הגויים וכו': אומרת הגמ' שכאן אפילו שהוא יכול לחזור לביתו ולבער את חמצו ולילך ולהציל אינו חוזר, אלא מבטל בלבד.

ולשבות שביתת הרשות וכו': אומרת הגמ' שכאן אפילו שהוא יכול לילך ולשבות (לעשות את העירוב תחומין) ולחזור לביתו ולבער את החמץ, הוא צריך לחזור מיד לביתו לבער את החמץ. ואומרת הגמ' מהו שביתת הרשות? היינו כדי שיוכל ללכת

שהתלמוד קודם למעשה. רבנין דקיסרין אמרין הדא דתימר בשיש שם מי שיעשה, אבל אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם. דְּלָמָא ר' חייא ר' יוסי ר' אימי ענון למיתי גבי ר' אלעזר, אמר לון אן הויתון? אמרין ליה גמל חסד, אמר לון ולא הוה תמן חורנין? אמרין ליה מגור היה.

הלכה ח

מתני' וכן מי שיצא מירושלם ונזכר שיש בידו בשר קודש, אם עבר הצופים שורפו במקומו, ואם לאו חוזר ושורפו בפני הבירה מעצי המערכה. עד כמה הן חוזרין? ר' מאיר אומר זה וזה בכזית, ר' יהודה אומר זה וזה בכביצה, וחכמים אומרים בשר קודש בכזית וחמץ בכביצה.

לחזור כדי לבערו, כך גם לעניין קדשים). מי שיצא מירושלם ונזכר שיש בידו בשר קודש, שמעיקר הדין צריך לשורפו בירושלים שהרי כתוב "בְּקֹדֶשׁ בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף" ומכאן שצריך לשרוף את הקדשים הפסולים במקום אכילתם, אבל אם הוא הרחיק מירושלים, ועבר את הצופים היינו מקום שמשם יכולים לראות את ירושלים, א"כ שורפו את בשר הקדשים במקומו, ואם לאו חוזר לירושלים ושורפו בפני הבירה בחר הבית מעצי המזבח המיועדים למערכה, היות ואין לו עצים משלו, לכך חכמים נתנו לו רשות לשרוף את בשר הקדשים מעצי המערכה. ואומרת המשנה עד כמה יהיה בידו מדבר האיסור (חמץ או בשר הקודש) והן חוזרין? ר' מאיר אומר זה וזה בין חמץ ובין בשר הקודש בכזית, ר' יהודה אומר זה וזה בכביצה, וחכמים אומרים בשר קודש בכזית וחמץ בכביצה, הגמ' תבאר את המחלוקת.

שהתלמוד קודם למעשה, וא"כ אתה צריך ללמוד. אבל רבנין דקיסרין חכמי קיסריה אמרין, הדא דתימר מה שאמרנו שהתלמוד קודם למעשה, זה דוקא בשיש שם מי שיעשה את המצווה, אבל אם אין שם מי שיעשה את המצווה, א"כ המעשה קודם. ואומרת הגמ' דְּלָמָא (נוטריקון דא לימא) את זה אני רוצה לומר לך, שהיה מעשה שר' חייא ור' יוסי ור' אימי ענון למיתי התעכבו מלבוא לגבי ר' אלעזר רבם ללמוד, וכשהם הגיעו אמר לון אן הויתון היכן הייתם? אמרין ליה גמל חסד קברנו מת, אמר לון ר"א, וכי לא הוה תמן חורנין וכי לא היה אדם אחר שיקבור את המת? אמרין ליה שהמת הזה מגור היה הוא היה גר שאין לו קרובים שיתעסקו בקבורתו, וא"כ מוכח מכאן שאם אין מי שיעשה את המצווה, שהמעשה קודם.

הלכה ח

מתני' וכן (כמו לעניין חמץ שצריך

מסכת פרק ג [ה"ח - דף כד] פסחים קג

גמ' וכן מי שיצא מירושלים: ר' סימון בשם ר' יושוע בן לוי כתיב [זכריה יד] ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לה' וגו', עד מקום שהסוס רץ ואינו עושה צל.

חזר ושורפו בפני הבירה וכו': ר' שמואל בר רב יצחק בעי אם קודש הוא, ישרפנו במקומו? שכן אפילו בירושלם שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה. ההן יוצא מה את עבד ליה? כי מטמא בחוץ או כי מטמא בפנים? אמר ר' יוסה מכיון שנמצא פסול מחמת מקומו, נעשה כמטמא בחוץ. אמר ר' יוסי בר' בון טהור הוא דבר תורה, את הוא שגזרת עליו טומאה, לא דיך שגזרת עליו טומאה, אלא שאת מבקש לעשותו כמטמא בחוץ?! אלא כמטמא בפנים.

הנותר מעצי המערכה. שואלת הגמ' ההן יוצא בשר קדשי קדשים שיצא מהעזרה מה את עבד ליה איך מתייחסים אליו (שלעניין טומאה ר"ע אומר "מקום טומאתו שם שריפתו" שאם הוא נטמא בפנים – הוא נשרף בפנים, ואם הוא נטמא בחוץ – הוא נשרף בחוץ), האם כי מטמא כמו שזה נטמא בחוץ ששורפים את בשרו מחוץ לעזרה, או כי מטמא כמו שזה נטמא בפנים ששורפים אותו בעזרה (שאלת הגמ' היא לשיטת ר"ע האומר שבמקום טומאתו שם שריפתו)? אמר ר' יוסה שמכיון שנמצא פסול מחמת שיצא ממקומו, א"כ הוא נעשה כמטמא (כנטמא) בחוץ ושורפים אותו חוץ לעזרה. אבל אמר ר' יוסי בר' בון שהיות והיוצא טהור הוא מדבר תורה, ורק את הוא (חכמים) שגזרת עליו טומאה, א"כ לא דיך שגזרת עליו טומאה, אלא שאת מבקש לעשותו כמטמא בחוץ?! לא יתכן לומר כך, אלא הרי הוא כמטמא בפנים, ושורפים אותו בעזרה.

גמ' וכן מי שיצא מירושלים: היות והמשנה הזכירה את הדין של מי שיצא מירושלים, לכך הגמ' מביאה מימרא עד כמה ירושלים תתרחב לעתיד לבוא; ר' סימון בשם ר' יושוע בן לוי אומר, שהיות וכתיב ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לה' וגו', א"כ מכאן שירושלים תתרחב עד מקום שהסוס רץ מנץ החמה וכבר אינו עושה צל, דהיינו עד חצות, שבחצות צל הסוס נמצא תחתיו, ועד לאותו המקום, זה יהיה 'קדש לה'', היינו זה יהיה ירושלים.

חזר ושורפו בפני הבירה וכו': שואלת הגמ' ר' שמואל בר רב יצחק בעי שאל, אם בשר קודש הוא, שישורפנו במקומו במקום אכילתו (בירושלים), ומדוע הוא שורפו בהר הבית? מתרצת הגמ' שכן אפילו נותר הנמצא עדיין בירושלם – שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה, היות ואותו אחד לא גר בירושלים ואין לו עצים לשרוף את הנותר, לכך חכמים תיקנו שישורף את

מסכת פרק ג [ה"ה - דף כד] פסחים

ר' מאיר אומר וכו': **אית תניי תני ומחלף**, ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסי כמתניתין, אמר ר' יודן סימנא מן ההיא דברכות - עד כמה מזמנין עד כזית, ר' יהודה אומר עד כביצה. תני פחות מיכן אין מטריחין עליו שיחזור.

וחכמים אומרים וכו': מה בין זה לזה? זה יש לו ביטול. עד כדון בשר קודש, חמץ מניין? אמר ר' יוסי בר' בון מן מה דתנינן וכן מי שיצא מירושלם, הדא אמרה מה דנפל לדין נפל לדין.

הדרן עלך פרק ואלו עוברין

בין זה לזה ומדוע לעניין קדשים הוא חוזר בכזית ולעניין חמץ הוא חוזר רק בכביצה? מתרצת הגמ' כיון שלזה לחמץ **יש לו ביטול**, והוא יכול לבטל את החמץ במקום שעומד שם. שואלת הגמ' (לשיטת ר"מ ור' יהודה) **עד כדון** עד עכשיו מובן לעניין **בשר קודש** שהוא חוזר בכזית לר"מ, או בכביצה לר' יהודה, אלא **חמץ מניין**, והרי לכאור' היה צריך להיות שחמץ יהיה יותר קל מאשר בשר הקדשים היות ויכולים לבטל אותם, וא"כ מדוע ר"מ ור' יהודה מדמים את הקדשים לחמץ? מתרצת הגמ' **אמר ר' יוסי בר' בון מן מה דתנינן** ששנינו במשנה הקדומה **וכן מי שיצא מירושלם** א"כ **הדא אמרה** זה אומר מה **דנפל לדין נפל לדין**, ודין אחד יש לחמץ בקדשים.

הדרן עלך פרק בלי נדר ואלו עוברין

ר' מאיר אומר וכו': אית תניי תני יש ששנו את המשנה **ומחלף** את דברי ר"מ לר' יהודה, ודברי ר' יהודה לר"מ, אבל אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסי שהגירסא הנכונה היא **כמתניתין** (שר"מ אומר זה וזה בכזית, ור' יהודה אומר זה וזה בכביצה), **ואמר ר' יודן** שיש **סימנא** שגירסת משנתינו היא הנכונה, **מן ההיא דברכות**, ששנינו שם **עד כמה מזמנין? עד כזית** (לשיטת ר"מ), **ר' יהודה אומר עד כביצה** וא"כ כמו שלעניין ברכת המזון ר"מ מחשיב כזית, ור' יהודה מחשיב רק כביצה, א"כ אותו דבר גם לענייננו, ר"מ מחשיב כזית ור' יהודה מחשיב רק כביצה. **תני פחות מיכן** (למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה) **אין מטריחין עליו שיחזור** כדי לבער את החמץ, או לשרוף את הקדשים, אלא הוא מבטלו בלבד.

וחכמים אומרים וכו': מבארת הגמ' מה

פרק ד

הלכה א

מתני' מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. ההולך ממקום שעושין למקום שאינן עושין, או ממקום שאינן עושין למקום שעושין, נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם. ואל ישנה אדם מפני המחלוקת.

גמ' מקום שנהגו לעשות מלאכה וכו': כתיב [דברים טז] שם תזבח את הפסח בערב, אין לי אלא הוא, שלוחו מניין? תלמוד לומר ובשלת ואכלת. מה תלמוד לומר שם תזבח את הפסח בערב - אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנך קרב, אבל אסרו מלעשות מלאכה, כהא דתני להן כל איניש דיהוי עלויה

גמ' מקום שנהגו לעשות מלאכה וכו':

כתיב שם תזבח את הפסח בערב, אין לי אלא שהוא יכול לשחוט את פסחו, שלוחו מניין, מהיכן יודעים שיכולים לשחוט את הפסח ע"י שליח? תלמוד לומר ובשלת ואכלת, וכמו שיכולים לצלות את הפסח ע"י שליח, כך גם שחיתת הפסח יכולה להיעשות ע"י שליח. ואומרת הברייטא מה תלמוד לומר שם תזבח את הפסח בערב מועד צאתך ממצרים, אלא מכאן שבזמן הקרבת הקרבן יש עליך דין של 'מועד', שהוא אסור בעשיית מלאכה, כיון שאינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנך קרב, ולכך 'אבל' באמת (כמו 'אבל' שרה אשתך ילדת לך בן) אסרו חכמים מלעשות מלאכה ביום שמקריבים לך קרבן, וזה כהא דתני כמו ששנינו בברייטא, להן לכן כל איניש כל אדם דיהוי עלויה שיש עליו להקריב

הלכה א

מתני' מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין,

הגם שמחצות והלאה אסור מעיקר הדין לעשות מלאכה, ומקום שנהגו שלא לעשות מלאכה עד חצות, אין עושין. ההולך ממקום שעושין למקום שאינן עושין, או ממקום שאינן עושין למקום שעושין, א"כ נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם, ולכך שלא יעשה מלאכה, והגם שהוא הלך למקום שעושים מלאכה, אבל היות ולא ניכר שהוא אינו עושה את המלאכה מחמת מנהגו, לכך שלא יעשה מלאכה, אבל ואל ישנה אדם ממנהג המקום שהוא נמצא שם, מפני המחלוקת, שאם יהיה ניכר שהוא לא עושה את המלאכה מחמת מנהגו, שיעשה, כדי שלא יבוא לידי מחלוקת.

מסכת פרק ד [ה"א - דף כה] פסחים

אעין וביכורין - האומר הרי עלי עצים למזבח, וגזורים למערכה, אסור בהספד ובתענית ומלעשות מלאכה בו ביום. אמר רב יונה אילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל אינון, אם יהיו כל ישראל עולין לירושלם, לית כתיב אלא [דברים מז] שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרָךְ, אם יהיו כל ישראל יושבין ובטילין, והכתיב [דברים יא] וְאֶסְפָּתָ דְּגִנְךָ, מי אוסף להן את הדגן? אלא שהתקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות, על כל משמר ומשמר היה עומד בירושלם של כהנים ושל לויים ושל ישראלים. תני עשרים וארבעה אלף עמוד מירושלם, וחצי עמוד מיריחו, אף יריחו היתה יכולה להוציא עמוד שלם, אלא בשביל לחלוק כבוד לירושלם היתה מוציאה חצי עמוד. הכהנים לעבודה, והלויים לדוכן, וישראל מוכיחין על עצמן שהן שלוחיהן של כל ישראל. תני רבי שמעון בן אלעזר אומר

המקדש), ועל כל משמר ומשמר היה עומד (מעמד) בירושלם של כהנים ושל לויים ושל ישראלים (רש"י סובר שגם הכהנים והלויים היו חלק מאנשי מעמד, כיון שגם הם צריכים לעמוד בשעת הקרבת קרבן התמיד). תני עשרים וארבעה אלף ישראלים היו בכל מעמד, שעמדו בהקרבת התמיד, ועמוד ומעמד שלם היו מגיעים מירושלם, וחצי עמוד מיריחו ויריחו היתה שולחת חצי מעמד ("ב אלף ישראלים), ואומרת הגמ' שבעצם אף יריחו היתה יכולה להוציא ולשלוח עמוד שלם, כיון שעמה היו מרובים, אלא בשביל לחלוק כבוד לירושלם, שרק ירושלים מוציאה מעמד שלם, לכך היא היתה מוציאה רק חצי עמוד. ואומרת הגמ' שהכהנים היו עולים לעבודה לעבודת הקרבנות, והלויים עלו כדי לשורר על הדוכן (וכן כדי לשמור על מקום המקדש), וישראל שעלו, הם מוכיחין על עצמן שהן שלוחיהן של כל ישראל, והם פטרו את כל ישראל מאיסור עשיית מלאכה. תני רבי שמעון בן אלעזר אומר,

אעין וביכורין קרבן עצים או ביכורים, ומבארת הגמ' מה הכוונה 'קרבן עצים' היינו האומר הרי עלי להביא עצים למזבח, או גזורים למערכה, אסור בהספד ובתענית ומלעשות מלאכה בו ביום. אמר רב יונה הרי אילין תמידין הרי קרבן התמיד, זה בעצם קרבנותיהן של כל ישראל אינון, וא"כ איך נתייחס לזה, ואם נאמר שיהיו כל ישראל עולין לירושלם לעמוד בשעת הקרבת הקרבן, לא יתכן לומר כך, שהרי לית כתיב לא כתוב אלא שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרָךְ, ולא כל יום ויום, ואם נאמר שיהיו כל ישראל יושבין ובטילין ממלאכה כדן של מי שמקריבים עליו קרבן, שהוא אסור בעשיית מלאכה, ג"כ לא יתכן לומר כך, שהרי והכתיב וְאֶסְפָּתָ דְּגִנְךָ, ואם כל ישראל יהיו אסורים בעשיית מלאכה, א"כ מי אוסף להן את הדגן? אלא כיון שהתקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות (דהיינו חילקו את כל הכהנים ואת כל הלויים ואת כל הישראלים לעשרים וארבע קבוצות, ובכל שבוע קבוצה אחרת היתה עולה לבית

כהנים ולוים וישראלים וכלי שיר מעכבין את הקרבן, ר' אבון בשם ר' אלעזר טעמא דר' שמעון בן אלעזר [דברי הימים ב כט] וְכָל הַקֹּהֵל מִשְׁתַּחֲוִים - אלו ישראל, וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר - אלו הלויים, וְהַחֲצָצְרוֹת מְחַצְרִים - אלו הכהנים, הַכֹּל עַד לְבָלוֹת הָעֵלָה - הַכֹּל מְעַכְבִּין אֶת הַקֶּרֶבֶן. ר' תנחומא בשם ר' לעזר שמע לה מן הדא [במדבר ח] וְאַתָּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתַנִּים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - אלו הלויים, לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲל מוֹעֵד - אלו הכהנים, וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - זה השיר, וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ - אלו ישראל, מניין שהשיר קרוי כפרה? חנינה אבוי דרב ינטה בשם ר' בְּנִיָּה וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - זה השיר. מניין שהשיר מעכב? ר' יעקב בר אחא ר' שמעון בולוטא בשם ר' חנינה וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - זה השיר. הרי פסח - הרי קרבנן של כל ישראל הוא, ותלו אותו מנהג? אמר ר' אבהו שנייא הוא שאין הפסח קרב אלא משש שעות ולמעלה. ר' אבהו בעי אמר הרי עלי עולה

שיזהרו שלא להתקרב יותר מן הראוי להם. ואומרת הגמ' דרשה נוספת מניין שהשיר קרוי כפרה? חנינה אבוי דרב ינטה בשם ר' בְּנִיָּה אומר, שזה נלמד ממה שכתוב וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - זה השיר. ומניין שהשיר מעכב? ר' יעקב בר אחא ור' שמעון בולוטא בשם ר' חנינה אמרו, שהרי כתוב וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - זה השיר. שואלת הגמ' והרי קרבן פסח - הרי קרבנן של כל ישראל הוא, ואפי"ה תלו אותו במנהג, שהרי המשנה אמרה שיש מקומות שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ומה זה שונה מכל המקריב קרבן שאסור במלאכה כל היום? מתרצת הגמ' אמר ר' אבהו שנייא הוא קרבן פסח, כיון שאין הפסח קרב אלא משש שעות ולמעלה, לכך מעיקר הדין אסורים בעשיית מלאכה רק מחצות והלאה. שואלת הגמ' ר' אבהו בעי שאל, וכי האמר הרי עלי להביא עולה

כהנים ולוים וישראלים וכלי שיר מעכבין את הקרבן, מבארת הגמ' ר' אבון בשם ר' אלעזר טעמא דר' שמעון בן אלעזר כיון שכתוב וְכָל הַקֹּהֵל מִשְׁתַּחֲוִים - אלו ישראל, וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר - אלו הלויים, וְהַחֲצָצְרוֹת מְחַצְרִים - אלו הכהנים, שתוקעים בזמן הקרבת הקרבן, הַכֹּל עַד לְבָלוֹת הָעֵלָה - הַכֹּל מְעַכְבִּין אֶת הַקֶּרֶבֶן. ר' תנחומא בשם ר' לעזר אמר ששמע לה מן הדא שיודעים את זה גם מהתורה, שכתוב וְאַתָּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתַנִּים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - אלו הלויים, לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲל מוֹעֵד - אלו הכהנים, שהרי כתוב בלשון של עבודה, וזה הולך כלפי הכהנים שעושים את עבודת הקרבנות, וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - זה השיר, וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ - אלו ישראל, שהם ניגשים כדי לעמוד על הקרבן, אלא

מסכת פרק ד [ה"א - דף כה] פסחים

משש שעות ולמעלה, מותר לעשות מלאכה משש שעות ולמטה? א"ר יוסה פסח שהקריבו בשחרית אינו פסח, עולה שהקריבו בשחרית עולה הוא. כל הדברים תלו אותו במנהג - נשיי דנהיגין דלא למיעבד עובדא באפוקי שובתא אינו מנהג, עד יפני סדרה מנהג. בתרייא ובחמשתא אינו מנהג, עד יתפני תעניתא מנהג. יומא דערובתא אינו מנהג, מן מנחתה ולעיל מנהג. יומא דירחא מנהג. א"ר זעירה נשייא דנהגן דלא למישתייה מן דאב עליל מנהג - שבו פסקה אבן שתייה, מה טעם [תהילים יא] **כִּי הִשְׁתַּחֲוִיתָ יְהוָה** א"ר חנינא כל הדברים מנהג. אעין

לעשות מלאכה עד יפני סדרה שיגמרו את התפילה בבית הכנסת, זה מנהג טוב וצריך לקיימו. וכן אותם נשים שנהגו לא לעשות מלאכה בתרייא ובחמשתא בשני וחמישי של התעניות (כגון בשלש הראשונות שמותר לעשות בהם מלאכה, או בבבל שאין שם את חומרת תענית ציבור) אינו מנהג, אבל אותם נשים הנוהגות לא לעשות מלאכה בתעניות עד יתפני תעניתא עד שיגמרו את תפילת התענית, זה מנהג טוב וצריך לקיימו. וכן אותם נשים שנהגו לא לעשות מלאכה ביומא דערובתא בערב שבת וערב יו"ט אינו מנהג, אבל אותם נשים שנהגו לא לעשות מלאכה בערב שבת וערב יו"ט מן מנחתה ולעיל מזמן מנחה והלאה, זה מנהג טוב. וכן אותם נשים שנהגו לא לעשות מלאכה ביומא דירחא בר"ח, זה מנהג טוב. א"ר זעירה נשייא דנהגן נשים הנוהגות דלא למישתייה לא לסדר את חוטי השתי (לא לארוג בדים) מן דאב עליל מר"ח אב, זה מנהג טוב, ונהגו כן, כיון שבו בחודש אב פסקה נחרבה אבן השתייה מהבית המקדש, מה טעם ומהיכן יודעים את זה? שהרי כתוב **כִּי הִשְׁתַּחֲוִיתָ יְהוָה** א"ר חנינא שכל הדברים תלויים במנהג. ולענין אעין

(קרוב, שעולה לנחת רוח להקב"ה) משש שעות ולמעלה, וכי הוא מותר לעשות מלאכה משש שעות ולמטה? ודאי שלא, וא"כ מדוע לעניין קרבן פסח מותר לעשות מלאכה עד חצות? מתרצת הגמ' א"ר יוסה שיש הבדל, שהרי פסח שהקריבו בשחרית – אינו פסח, ולכך עד חצות זה לא זמן הקרבת הפסח (וזו כמו יום אחר), ולכך מותר בעשיית מלאכה, אבל לענין שאר הקרבנות, הגם שהוא אמר שהוא יביא אותה לאחר שש שעות, אבל העולה שהקריבו בשחרית – עולה הוא, ולכך הוא אסור בעשיית מלאכה כבר מתחילת היום (וכן לענין הפסח, הרי אסורים בעשיית מלאכה מחצות, הגם שבאופן רגיל הקריבו אותו בתשע ומחצה, אלא היות והפסח כשר כבר מחצות, לכך אסורים בעשיית מלאכה כבר מחצות).

כל הדברים תלו אותן במנהג, וגם דבר שהוא מותר מעיקר הדין אלא שנהגו לאסור אותו, צריך ללכת אחר המנהג, אבל יש מנהגי הבל ולא צריך ללכת אחרי זה; ולכך נשיי דנהיגין נשים הנוהגות דלא למיעבד עובדא שלא לעשות מלאכה באפוקי שובתא במוצאי שבת אינו מנהג וראוי לבטלו, אבל אותם נשים הנוהגות שלא

מסכת פרק ד [ה"א - דף כו] פסחים קט

דשיטין הוו במגדל צבעייה אתון ושאלון לר' חנינא חבריהון דרבנן מהו מיעבד בהן עבודה? אמר להן מכיון שנהגו בהן אבותיכם באיסור, אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. ר"א בשם ר' אבון כל דבר שאינו יודע שהוא מותר וטועה בו באיסור - נשאל והן מתירין לו, וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר והוא נוהג בו באיסור - נשאל אין מתירין לו. יושבין על ספסלו של נכרי בשבת, מעשה בר"ג שישב לו על ספסל של נכרי בשבת בעכו, אמרו לו לא היו נוהגין כן להיות יושבין על ספסלו של נכרי בשבת, ולא רצה לומר להן מותר לעשות כן - אלא עמד והלך לו. מעשה ביהודה ובהלל בניו של רבן גמליאל שנכנסו לרחוץ במרחץ בכבול, אמרו להן לא נהגו כאן להיות רוחצין שני אחים כאחת, ולא רצו לומר מותר כן - אלא

לחכמים האם הוא יכול לחזור בו ממנהגו, אין מתירין לו כיון שהוא נהג את האיסור ביודעין, א"כ יש כאן עניין של נדר, אא"כ הוא יעשה על זה התרת נדרים, כדלקמן. וכן מעיקר הדין יושבין על ספסלו של נכרי העוסק במקח וממכר בשבת, ומעשה בר"ג שישב לו על ספסל של נכרי בשבת בעכו (ר"ג לא ידע שהם נהגו לאסור) ואמרו לו אנשי עכו שלא היו נוהגין כן להיות יושבין על ספסלו של נכרי בשבת, שלא יחשדו אותו שהוא מתעסק בסחורה בשבת, ולא רצה לומר להן שמותר לעשות כן, כיון שהם נהגו לאיסור, אלא עמד והלך לו. וכן מעשה ביהודה ובהלל בניו של רבן גמליאל שנכנסו לרחוץ ביחד במרחץ בכבול שם מקום (הם לא ידעו שבכבול נהגו לאסור), ואמרו להן אנשי כבול לא נהגו כאן להיות רוחצין שני אחים כאחת, שלא יבואו לרחוץ יחד עם בעל אחותו שיש בזה משום הרהור עבירה, ולא רצו לומר להם שמותר לעשות כן, כיון שהם נהגו לאיסור, אלא אחד מהם יצא והמתין עד

דשיטין עצי שיטה שהו במגדל צבעייה (שם מקום). שהיו נוהגים לא להשתמש בהם (כיון שיעקב אבינו לקח משם את השתילים למצרים, בשביל שיעשו בזה את המשכן וכליו, ולכך הם נהגו בזה קדושה), ואתון ושאלון לר' חנינא שהוא היה חבריהון דרבנן החבר של החכמים, מהו האם מותר לבטל את המנהג הזה, ומיעבד בהן עבודה ולהשתמש בעצי השיטה? ואמר להן, שמכיון שנהגו בהן אבותיכם באיסור, אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש (תואר כבוד לנפטרים).

ר"א בשם ר' אבון אמר, כל דבר כל מעשה, שהאדם אינו יודע שהוא מותר, וטועה בו באיסור והוא חושב בטעות שזה אסור ולכך אינו עושה את המעשה הזה, ונשאל לחכמים האם המעשה הזה אסור או מותר, והן החכמים מתירין לו לעשות את המעשה, כיון שמה שהוא נהג במעשה הזה לאיסור זה היה בטעות, אבל וכל דבר שהוא יודע בו באיזה מעשה שהוא מותר מעיקר הדין, והוא נהג בו באיסור מחמת חומרא, ואח"כ הוא נשאל

מסכת פרק ד [ה"א - דף כו] פסחים

נכנסו זה אחר זה. ועוד שיצאו לטייל בקורדקיות של זהב בלילי שבת בבירו, אמרו להן לא נהגו כאן להיות מטיילין בקורדקיות של זהב בשבת, ולא רצו לומר להן מותר כן - אלא שלחו ביד עבדיהן. ולא סוף דבר פסח, אלא אפילו מנהג קיבלו עליהן חרמי טיבריה, וגרוסי ציפורין, דשושי עכו - שלא לעשות מלאכה בחולו של מועד. ניחא גרוסי ציפורין דשושי עכו, חרמי טיבריה - ואינן ממעטין בשמחת הרגל? צד הוא בחכה, צד הוא במכמורת. אפילו כן אינן ממעטין בשמחת הרגל? ר' אימי מיקל לון - שהן ממעטין בשמחת הרגל. גלו ממקום למקום וביקשו לחזור בהן?

שואלת הגמ' זה ניחא טוב מה שגרוסי ציפורין ודשושי עכו נהגו לא לעשות את מלאכתן בחול המועד, אלא הם הכינו לפני יו"ט מספיק גריסים ודייסה, אבל מה שחרמי דייגי טיבריה קיבלו עליהם לא לדוג בחול המועד, מדוע המנהג הזה טוב, וכי אינן ממעטין בזה בשמחת הרגל, הרי לא יהיה דגים לשמחת החג? מתרצת הגמ' שדייגי טבריה רק קיבלו עליהם לא לדוג בפרהסיא ברשתות גדולות, אבל צד הוא הדייג בחכה, וכן צד הוא הדייג במכמורת רשת קטנה. שואלת הגמ' עדיין ק' ואפילו כן שהם צדים בחכה או ברשת קטנה, וכי אינן ממעטין בשמחת הרגל, הרי לא יהיה מספיק דגים לשמחת הרגל? ואומרת הגמ' שבאמת ר' אימי מיקל לון מקלל וצועק על דייגי טבריה שהם טועים בזה, מפני שהן ממעטין בשמחת הרגל, במה שהם לא מותרים רשתות גדולות כדי לדוג מספיק דגים לשמחת הרגל. שואלת הגמ' מה הדין אם קבוצת אנשים שנהגו באיזה מנהג גלו ממקום למקום, וביקשו לחזור בהן מהמנהג שנהגו, האם הם יכולים לבטל את מנהגם או לא?

שאחיו גמר לרחוץ, ונכנסו זה אחר זה. ועוד מעשה ביהודה והלל בני ר"ג, שיצאו לטייל בקורדקיות כמין ערדליים של זהב בלילי שבת בבירו שם מקום (הם לא ידעו שבבירו נהגו לאסור). אמרו להן אנשי בירו שלא נהגו כאן להיות מטיילין בקורדקיות של זהב בשבת, כיון שיש חשש שמא זה יפול מהרגל, ויבואו להוליך את זה ברה"ר, ולא רצו לומר להן שמותר לעשות כן, אלא שלחו ביד עבדיהן דהיינו שהעבד לבש את הקורדקיות והוליך את זה לבתיהם (כיון שמעיקר הדין מותר ללובשם, לכך אין בזה משום שביתת העבד). ואומרת הגמ' ולא סוף דבר ולא רק מנהג הדומה לפסח שנהגו לא לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות, שהמנהג הזה הוא הרחבה של האיסור שלא לעשות מלאכה אחרי חצות, אלא אפילו מנהג שביסודו אין בזה שום איסור, כגון לא לשבת על ספסל של נכרי בשבת, גם צריך לקיים את המנהג הזה. וכן קיבלו עליהן חרמי דייגי טיבריה, וגרוסי (מי שעושה את הגריסים) ציפורין, ודשושי (מי שכותש חיטים לדייסה) עכו - שלא לעשות מלאכה בחולו של מועד.

מסכת פרק ד [ה"א - דף כו] פסחים קיא

יֵיבֵא כהדא דאמר ר' בא, בני מיישא קיבלו עליהן שלא לפרש בים הגדול, אתון שאלון לרבי, אמרין ליה אבותינו נהגו שלא לפרש בים הגדול, אנו מה אנו? אמר להן מכיון שנהגו בהן אבותיכם באיסור, אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. ואין אדם נשאל על נדרו? תמן משנדר נשאל, ברם הכא אבותיכם נדרו. כל שכן יהו מותרין? אמר ר' חנניה לא מן הדא, אלא מן הדא - רבי תלמידיה דר' יודה הוה, דר' יודה אמר אסור לפרש בים הגדול.

ר"ש בן לקיש שאל לר' יוחנן ואינו אסור משום כל תתגודדו? א"ל בשעה שאלו עושין כב"ש ואלו עושין כב"ה. ב"ש וב"ה אין הלכה כב"ה?! א"ל בשעה

מחמת המנהג רבי אסר להם להפליג בספינה, אלא מן הדא אלא כיון שרבי תלמידיה דר' יודה הוה, לכך רבי לא התיר להם להפליג, דר' יודה אמר אסור לפרש בים הגדול מחמת הסכנה.

שואלת הגמ' ר"ש בן לקיש שאל לר' יוחנן איך למדנו שיש מקומות שנהגו לעשות מלאכה בערב פסח עד חצות, ויש מקומות שנהגו שלא לעשות מלאכה, וכי אינו אסור משום כל תתגודדו שהתורה אוסרת לעשות אגודות אגודות? מתרצת הגמ' א"ל ר' יוחנן, שכאן אין את האיסור של 'לא תתגודדו', היות וזה רק מנהג בעלמא, וכל מה שהתורה אוסרת לעשות אגודות אגודות, זה רק בשעה שאלו עושין כב"ש, ואלו עושין כב"ה, שכאן יש מחלוקת מה צריך לעשות מעיקר הדין, בזה יש את האיסור של לא תתגודדו. חזר ר"ל ושאל את ר' יוחנן, שבמחלוקת בין ב"ש לב"ה אסור לעשות כדברי ב"ש, שהרי וכי כשנחלקו ב"ש וב"ה אין הלכה כב"ה?! וא"כ לא שייך להעמיד בזה את האיסור של לא תתגודדו? א"ל ר' יוחנן לר"ל, אלא האיסור של לא תתגודדו הוא בשעה

אומרת הגמ' שייבא (יהיה בזה) כהדא כמו מה דאמר ר' בא, שבני מיישא שם מקום, קיבלו עליהן כשהם גרו במקום אחר שלא לפרש (להפליג) בים הגדול, וכשהם באו לגור במיישא, אתון באו ושאלון לרבי, ואמרין ליה אבותינו נהגו שלא לפרש בים הגדול, אנו מה אנו האם אנחנו חייבים לנהוג במנהג הזה, או שאנחנו יכולים לבטל את המנהג? ואמר להן, שמכיון שנהגו בהן אבותיכם באיסור, אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש, וא"כ אתם אסורים להפליג בספינה. שואלת הגמ' וכי אין אדם נשאל על נדרו, וא"כ מדוע לא יכולים להתיר להם להפליג בספינה? מתרצת הגמ' שיש הבדל, שהרי תמן לענין נדרים מי שנדר הוא נשאל, אבל ברם הכא היות ולא אתם נדרתם, אלא אבותיכם נדרו לכך זה כאיסור שלא יכולים להתיר את זה. שואלת הגמ' היות ולא יכולים לחדש איסורים, ולכל היותר יכולים לאסור דבר בנדר, והרי לא הם נדרו, א"כ כל שכן שיהו מותרין ע"י התרת נדרים? אלא אמר ר' חנניה שבאמת יכולים להישאל על המנהג, אבל ולא מן הדא ולא

מסכת פרק ד [ה"א - דף כו] פסחים

שאלו עושין כר"מ ואלו עושין כר' יוסה, ר"מ ור' יוסי אין הלכה כר' יוסי? א"ל תרי תניין אינון על דר"מ, ותרין תניין אינון על דר' יוסי. א"ל הרי ר"ה ויום הכיפורים - ביהודה נהגו כר"ע ובגליל נהגו כר' יוחנן בן נורי? א"ל שנייה הוא שאם עבר ועשה ביהודה - כגליל, ובגליל - כיהודה, יצא. הרי פורים - הרי אלו קורין בי"ד ואלו קורין בט"ו? א"ל מי שסידר את המשנה סמכה למקרא - מְשַׁפְּחָה וּמְשַׁפְּחָה, מְדִינָה וּמְדִינָה, וְעִיר וְעִיר.

ואל ישנה אדם מפני המחלוקת: נחא ממקום שעושין למקום שאין עושין,

ביהודה - כגליל, או שהוא עשה בגליל - **כיהודה**, הוא יצא ידי חובתו, וכל מה שנחלקו ר"ע ור' יוחנן בן נורי זה רק לעניין מה עדיף לעשות לכתחילה, ולכך לא שייך בזה את האיסור של לא תתגודדו. חזר ר"ל ושאל את ר' יוחנן והרי לעניין פורים, הרי אלו קורין בי"ד ואלו קורין בט"ו, ומדוע אין בזה משום לא תתגודדו? א"ל ר' יוחנן שמי שסידר את ההלכה במשנה, סמכה למקרא, שכתוב בפסוק מְשַׁפְּחָה וּמְשַׁפְּחָה, מְדִינָה וּמְדִינָה, וְעִיר וְעִיר, דהיינו שבפסוק כתוב שיש מקומות שצריך לקרוא את המגילה בי"ד ויש מקומות שצריך לקרוא את המגילה בט"ו, ולכך לא שייך בזה לא תתגודדו (זה דומה למה שהכוהנים נוהגים כן והישראלים נוהגים כך, שאין בזה משום לא תתגודדו, כיון שכל אחד עושה כדינו, וכל האיסור הוא רק כשנחלקים בדין שהתורה כתבה, האם כוונת התורה היא כך או כן).

ואל ישנה אדם מפני המחלוקת: שואלת הגמ' זה נחא שאם הוא הלך ממקום שעושין למקום שאין עושין שלא יעשה מלאכה מפני המחלוקת, אלא אם הוא הלך

שאלו עושין כר"מ ואלו עושין כר' יוסה, שכאן יש מחלוקת מה צריך לעשות מעיקר הדין, ובזה יש את האיסור של לא תתגודדו. חזר ר"ל ושאל את ר' יוחנן שבכלל אסור לעשות כדברי ר"מ, שהרי וכי כשנחלקו ר"מ ור' יוסי אין הלכה כר' יוסי? וא"כ לא שייך להעמיד בזה את האיסור של לא תתגודדו? א"ל ר' יוחנן לר"ל אלא האיסור של לא תתגודדו הוא כשתרי תניין אינון על דברי ר"מ, או תרין תניין אינון על דברי ר' יוסי, דהיינו שנחלקו התנאים מה ר"מ אמר או מה ר' יוסי אמר, ואלו עושים כך ואלו עושים כך, בזה יש את האיסור של לא תתגודדו. חזר ר"ל ושאל את ר' יוחנן וא"ל הרי לעניין התקיעות של ר"ה ויום הכיפורים של יובל, שביהודה נהגו כר"ע שאומרים מלכויות יחד עם קדושת היום ותוקעים, ובגליל נהגו כר' יוחנן בן נורי שאת המלכויות אומרים יחד עם קדושת ה' ולא תוקעים, ואח"כ אומרים את קדושת היום ותוקעים, וכי אין בזה משום לא תתגודדו? א"ל ר' יוחנן שנייה הוא שכאן זה שונה, כיון שאם עבר ועשה

מסכת פרק ד [ה"ב - דף כו] פסחים קיג

ממקום שאין עושין למקום שעושין - ויבטל שהרי כמה בטילין יש לו באותו מקום?
ר' סימון בשם ר' יוחנן במתמיה.

הלכה ב

מתני' כיוצא בו המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, או
ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער, ר' יהודה אומר צא והבא
לך אף אתה.

גמ' ר' יהודה אומר וכו': כלו מטיבירה ולא כלו מציפורין, אמר לו
מציפורין הבאתים, אם אין את מאמינני - צא והבא לך אף אתה. ר'
חנניה ור' פינחס - ר' יודה ור' יוסה שניהן אמרו דבר אחד, דתנינן תמן
אוכלין על המופקר ואין אוכלין על השמור, רבי יוסי אומר אף על השמור

חייב לבער ולהפקיר את הפירות שיש אתו.
ור' יהודה אומר צא והבא לך אף אתה,
הגמ' תבאר את דברי ר' יהודה.

גמ' ר' יהודה אומר וכו': מבאר את הגמ'
שכאן מדובר שהוא הביא פירות
מציפורי לטבירה, וכלו מטיבירה ולא כלו
מציפורין, שהוא לא צריך לבער את הפירות,
ואם אומרים לו מדוע אתה לא מבער את
הפירות, הוא אומר לו כיון שמציפורין
הבאתים ושם עדיין לא כלו הפירות מהשדה,
ואם אין את מאמינני, צא לציפורי והבא
לך אף אתה פירות משם. אומרת הגמ' ר'
חנניה ור' פינחס אמרו, שר' יודה ור' יוסה
שניהן אמרו דבר אחד, שאומרים את
הסברא "צא והבא לך אף אתה", דתנינן תמן
במסכת שביעית, אוכלין מהפירות הנמצאים
בבית, על סמך הפירות הנמצאים בשדה
המופקרת, ואין אוכלין על סמך הפירות
הנמצאים בשדה השמורה, רבי יוסי אומר
שאוכלים אף על סמך השדה השמורה, כיון

ממקום שאין עושין למקום שעושין מדוע
הוא צריך לעשות מלאכה שלא יהיה
מחלוקת, והרי הוא יכול ליבטל ממלאכה,
ולא יהיה בזה מחלוקת, שהרי כמה בטילין
יש לו באותו מקום? מתרצת הגמ' ר' סימון
בשם ר' יוחנן שהמשנה דיברה - במתמיה
באדם שמעורר תמיה כשהוא לא עושה
מלאכה, וכולם מבינים שזה מחמת מנהג
מקומו שבא משם, ולכך שלא ישנה ממנהג
המקום, ויעשה מלאכה מפני המחלוקת.

הלכה ב

מתני' כיוצא בו כמו שאמרנו לעניין
ההולך ממקום למקום שהוא צריך
לנהוג בחומרא כמו המקום שהוא בא משם
והמקום שהוא בא לשם, כך גם לעניין
המוליך פירות שביעית ממקום שהפירות
כלו מהשדה (שאו צריך לבער ולהפקיר את
הפירות מהבית) למקום שלא כלו, או
ממקום שלא כלו למקום שכלו שהוא

מסכת פרק ד [ה"ג - דף כו] פסחים

- אמר לו מן השמור הבאתים, ואם אין את מאמינני, הרי שדה פלוני משומרת לפניך, צא והבא לך אף אתה.

הלכה ג

מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה לגוים מוכרין, מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין, ובכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה עגלים וסייחים, שלמין ושבורין, ר' יהודה מתיר בשבורה, בן בתירה מתיר בסוס.

גמ' מקום שנהגו למכור וכו': מותר לגדל? א"ר בא כגון מהיר - שהוא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל.

בשבת. ואומרת המושנה שלא רק בהמה שהיא כבר יכולה לעשות מלאכה אסור למכור, אלא אסור למכור אפי' עגלים וסייחים (חמור קטן), אטו בהמה המיועדת למלאכה, וכן אסור למכור לגוי בין שלמין ובין שבורין אטו בהמה שלמה, ור' יהודה מתיר בשבורה, כיון שהיא לא מיועדת למלאכה, אלא לשחיטה. בן בתירה מתיר בסוס, כיון שסוס מיועד לרכיבה, ואין בזה איסור מלאכה מדאורייתא.

גמ' מקום שנהגו למכור וכו': שואלת הגמ' שמשמע מהמושנה שמותר לגדל בא"י בהמה דקה (אלא שאסור למכור אותה לגוי), והרי שנינו (במסכת ב"ק) אין מגדלים בהמה דקה בא"י? מתרצת הגמ' א"ר בא שכאן מדובר שהוא מגדל את בהמותיו במדבר, כגון במדבר מהיר (שם המדבר) שהוא רחב ששה עשר מיל על ששה עשר מיל, שזה שיעור שטח מרעה של הבהמות, ולכך אין חשש שבהמותיו ילכו וירעו בשדות אחרים.

שלמעשה יש בשדה, ואם אומרים לו מדוע אתה לא מבער את הפירות, הוא אמר לו שמן השדה השמורה הבאתים (לאו דוקא, אלא היות ובשדה השמורה עדיין יש פירות, לכך אני לא חייב לבער את הפירות שלי), ואם אין את מאמינני, הרי שדה פלוני משומרת לפניך, וצא והבא לך אף אתה פירות משם, דהיינו תראה שיש שם פירות, ואני לא משקר.

הלכה ג

מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה (בבשים או עזים) לגוים ולא חששו שמא הוא יבוא למכור בהמה גסה - מוכרין, ומקום שנהגו שלא למכור כיון שחששו שמא הוא יבוא למכור בהמה גסה - אין מוכרין, ובכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה (בקר וסוסים וחמורים) כיון שחוששים שמא הגוי יקנה את הבהמה הזאת ויעשה בה מלאכה בשבת ואח"כ הוא יתחרט מהקניה, וא"כ יצא שעבדו בבהמת ישראל

הוון בעיי מימר מאן דאמר מותר למכור - מותר לייחד, מאן דאמר אסור למכור - אסור לייחד, ר' יונה ר' לעזר בשם רב ואפילו כמאן דאמר מותר למכור - אסור לייחד. מה בין למכור מה בין לייחד? תמן מכיון שהוא מוכרה לו כבהמתו של נכרי היא, ברם הכא בהמתו של ישראל היא, והוא חשוד עליה.

מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין: למה? שהוא מוציאה מידי גיזה, הגע עצמך שהיתה עז? שהוא מוציאה מידי בכורה, הגע עצמך שהיה זכר? שהוא מוציאו מידי מתנות, מעתה חייטין אל ימכור לו שהוא מוציאן מידי חלה? יין ושמן אל ימכור לו שהוא מוציאן מידי ברכה?

בכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה: מה בין בהמה גסה מה בין בהמה דקה?

ומפקיעה מידי גיזה ממצוות ראשית הגז. שואלת הגמ' הגע עצמך תתבונן בדברייך שהיתה עז שאין בה מצוות ראשית הגז, מדוע אסור למכור אותה? אלא אומרת הגמ' שהטעם הוא מפני שהוא מוציאה ומפקיעה מידי בכורה. שואלת הגמ' הגע עצמך תתבונן בדברייך הרי שהיה זכר שאינו יולד ולא שייך לומר בו שמפקיעו מידי בכורה, מדוע אסור למכור לגוי? אלא אומרת הגמ' שהטעם הוא מפני שהוא מוציאו ומפקיעו מידי מתנות כהונה (זרוע לחיים וקיבה) הניתן לכהן מכל בהמה לאחר שחיתתה. שואלת הגמ' א"כ מעתה חייטין אל ימכור לו לגוי מפני שהוא מוציאן ומפקיע מידי הפרשת חלה? וכן שייך ושמן אל ימכור לו לגוי מפני שהוא מוציאן מידי ברכה לפני האכילה, אלא ע"כ שאין זה הטעם, אלא טעם האיסור הוא שמא הוא יבוא למכור בהמה גסה לגוי.

בכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה: שואלת הגמ' מה החילוק בין בהמה גסה שיש איסור מעיקר הדין למכור לגוי, ומה בין בהמה דקה שזה תלוי במנהג? מתרצת הגמ'

הוון בעיי מימר רצו בני הישיבה לומר שמאן דאמר שמוותר למכור לגוי בהמה דקה, הוא סובר שגם מותר לייחד לתת לגוי לשמור על בהמתו, ולא חוששים שמא הגוי יבוא לרבוע את הבהמה, ומאן דאמר שאסור למכור הוא סובר שאסור לייחד, אבל ר' יונה ר' לעזר בשם רב אמרו, שזה לא נכון, אלא ואפילו כמאן דאמר שמוותר למכור הוא סובר שאסור לייחד, שואלת הגמ' מה החילוק בין למכור ומה בין לייחד והרי גם כשהוא מוכר לגוי את הבהמה צריך לחשוש שהוא ירבע אותה? מתרצת הגמ' תמן שאם הוא מכר את בהמתו לגוי, מכיון שהוא מוכרה לו זה כבהמתו של נכרי היא, ולכן הגוי לא ירבע את בהמתו, שלא תיעקר ושלא יכחש בשרה, אבל ברם הכא אם הוא לא מכר את הבהמה לגוי, א"כ בהמתו של ישראל היא, והרי הוא הגוי חשוד עליה לרובעה, לכך אסור לתת לגוי להתייחד עם בהמתו.

מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין: שואלת הגמ' למה נהגו לא למכור בהמה דקה לגוי? מתרצת הגמ' מפני שהוא מוציאה

מסכת פרק ד [ה"ג - דף כז] פסחים

בהמה גסה יש בה חיוב חטאת, בהמה דקה אין בה חיוב חטאת. ואינו חולב ואינו גוזז? תמן הוא מתחייב, ברם הכא היא מתחייבת. וכיון שהוא מוכרה לו - לא בהמתו של נכרי הוא? א"ר אימי בבלייא בשם רבנן דתמן פעמים שהוא מוכרה לו לניסיון - והוא מחזירה לו לאחר ג' ימים, ונמצא עובד עבודה בבהמתו של ישראל. מעתה לניסיון אסור, שלא לניסיון מותר? זו מפני זו. עבר ומכר קונסין בו. כשם שקונסין להלכה, כך קונסין למנהג. מניין שקונסין בו למנהג? חד בר נש זבין גמלא לחד ארמאי, אתא עובדא קומי ר"ש בן לקיש וקנסיה בכיפלה - בגין דייחור ליה גמלא, א"ר יוסה בר' בון לסרסור קנסו,

לניסיון יהיה אסור למכור את הבהמה, אבל אם היהודי מוכר מכירה גמורה **שלא לניסיון** שיהיה מותר למכור לגוי? מתרצת הגמ' שאסרו זו מכירה גמורה מפני זו מפני מכירה שנותנים לנסות את הבהמה. ואומרת הגמ' שאם הוא **עבר ומכר** את הבהמה לגוי, **קונסין בו** שיחזור ויקנה את הבהמה בחזרה מהגוי. ואומרת הגמ' **כשם שקונסין למי שעבר על איסור הלכה**, דהיינו שהוא מכר בהמה גסה, כך **קונסין למי שעבר על איסור מנהג**, דהיינו שהוא מכר בהמה דקה. ואומרת הגמ' **ומניין שקונסין בו גם למנהג?** שהרי מעשה בחד בר נש באדם אחד שזבין גמלא לחד ארמאי שמכר את גמלו לגוי, ואתא עובדא קומי והגיע המעשה לפני ר"ש בן לקיש, וקנסיה בכיפלה שהיהודי ישלם לגוי אפי' כפול ממה שקיבל בעבור המכירה בגין דייחור ליה גמלא בשביל שהגוי יחזיר לו את גמלו, וא"ר יוסה בר' בון שרשב"ל לסרסור קנסו, דהיינו שהגמל הזה נמכר ע"י מתווך, שזה אסור רק מחמת המנהג, שהרי המתווך לא מוכר את הבהמה לניסיון, בכדי שלא יראו בה מומים, וא"כ אין חשש שמא יעבדו בבהמה בשבת לפנ המכירה.

שהחילוק הוא שבבהמה גסה עושים מלאכה **שיש בה חיוב חטאת**, שהרי חורשים בה, אבל בבהמה דקה אין בה חיוב חטאת שהרי לא עושים בה מלאכה. שואלת הגמ' וכי הגוי אינו חולב את הבהמה (שזה אסור משום דש), ואינו גוזז? וא"כ יוצא שעושים בה מלאכה האסורה בשבת? מתרצת הגמ' שיש הבדל, שהרי תמן כשגוזזים את הצמר או כשחולבים את הבהמה, הוא הגוי מתחייב, אבל הבהמה עצמה לא עושה מלאכה, ברם הכא בבהמה גסה היא הבהמה עושה את המלאכה ומתחייבת, שואלת הגמ' ומה איכפת לך שהיא עושה מלאכה, והרי כיון שהוא מוכרה לו לגוי את הבהמה, וכי זה לא בהמתו של נכרי הוא וא"כ מותר לה לעשות מלאכה בשבת? מתרצת הגמ' א"ר אימי בבלייא - ר' אימי שבא מבבל (זה לא ר' אימי הרגיל) בשם רבנן דתמן חכמי בבל, שהחשש הוא שפעמים שהוא היהודי מוכרה לו לגוי את הבהמה לניסיון, והוא הגוי מחזירה לו ליהודי את הבהמה לאחר ג' ימים, ונמצא שהגוי עובד עבודה בשבת בבהמתו של ישראל, שואלת הגמ' מעתה (מעכשיו) שזה החשש, א"כ שרק

והוון צווחין ליה ברא דמסרסר לארמאה. מה ר' שמעון בן לקיש כר' יודה, דתנן בשם ר' יודה הלוקח בהמה מן הנכרי וילדה בכור, מעלה עמו בשוה - ונותן חצי דמים לכהן, נתנה לו בקבלה מעלה עמו אפילו עשר דמים בשוה - ונותן כל הדמים לכהן, וחכמים אומרים הואיל ואצבע הנכרי באמצע נפטרה מן הבכורה, ר' שמעון בן לקיש כר' יודה - ורבה מן דר' יודה, מה דאמר ר' יודה משום הילכות בכורה, מה דאמר ר' שמעון בן לקיש משום הילכות בהמה גסה.

ר' יודה מתיר בשבורה: לא אמר ר' יודה אלא בשבורה שאינה יכולה להתרפאות, אמרו לו והרי מביאין לה זכר ונרבעת ממנו, אמר להם אף אני לא אמרתי אלא בשבור זכר שאינו יכול להתרפאות, אמרו לו והרי מביאין לו נקיבה והוא רובעה

לגוי שלא כדין, וחכמים אומרים הואיל ואצבע הנכרי באמצע שהרי יש לגוי חלק בבהמה, לכך הבהמה נפטרה מן הבכורה. בכל אופן מוכח מכאן שר' שמעון בן לקיש סובר כר' יודה, ורבה ומחמיר יותר מן דר' יודה, כיון שמה דאמר ר' יודה שקונסים את נותן הבהמה לגוי, זה משום הילכות בכורה, שהיהודי מפיק מבהמה את הבכורה, ומה דאמר ר' שמעון בן לקיש שקונסים את מוכר הבהמה לגוי, זה משום הילכות בהמה גסה, ואפי' במקום שלא מפיקים את קדושת הבכורה.

ר' יודה מתיר בשבורה: אומרת הגמ' שלא אמר ר' יודה שמותר למכור לגוי בהמה שבורה, אלא בשבורה שאינה יכולה להתרפאות, ואמרו לו חכמים והרי מביאין לה זכר ונרבעת ממנו, וא"כ יקיימו את הבהמה השבורה בחיים (והאיסור הוא כדלהלן). אמר להם אף אני לא אמרתי אלא בשבור זכר שאינו יכול להתרפאות, ולכך ישחטו אותו מיד, אמרו לו והרי מביאין לו נקיבה והוא רובעה

ואומרת הגמ' והוון צווחין ליה וקראו למוכר הזה בזלזול ברא דמסרסר לארמאה בן שמתוון בבהמות ישראל למכור אותם לגויים. ואומרת הגמ' שמה שר' שמעון בן לקיש קנס את המוכר שיחזור ויקנה את הבהמה מהגוי, זה כשיטת ר' יודה, דתנן בשם ר' יודה הלוקח בהמה בקבלנות מן הנכרי דהיינו שהגוי מסר ליהודי בהמה שיגדל אותה ויחלקו בוולדות, וילדה בכור, היהודי מעלה עמו בשוה מעריך כמה הוולד שווה, ונותן חצי דמים לכהן, כיון שגם בשותפות עם גוי הבהמה חייבת בבכורה, ולכך היהודי צריך לתת את תשלום חלקו שיש לו בבכור לכהן. ואם היהודי נתנה לו לגוי את הבהמה בקבלה (בקבלנות) שהוא עבר על איסור, היהודי מעלה מעריך עמו עם הגוי כמה הוולד שווה, ונותן לו אפילו עשר דמים בשוה בכדי להוציא את הוולד מהגוי, ולעניין הבכור, היהודי נותן כל הדמים (כל שוויו) לכהן, כיון שגם בשותפות עם גוי הבהמה חייבת בבכורה (וחכמים קנסו אותו שיצטרך לתת לכהן את כל שווי הבכור, ולא רק חצי שוויו, היות והוא מסר את בהמתו

מסכת פרק ד [ה"ג - דף כז] פסחים

והיא יולדת, רב אבון בשם רבנין דתמן זאת אומרת שאסור להמציא להן זרע. תמן תנינן הלוקח עובר חמורו של נכרי והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי, המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה - פטור מן הבכורה, ר' חגי' בעא קומי ר' יוסי, לית הדא אמרה שאסור להמציא להן עוברים, אמר ליה כבר קדמך ר' אבון, דמר ר' אבון בשם רבנין דתמן זאת אומרת שאסור להמציא להן זרע.

בן בתירה מתיר בסוס: לא אמר בן בתירה אלא בסוס זכר שהוא הורג בעליו במלחמה, יש אומרים שהוא רץ אחר נקיבה, ויש אומרים שהוא עומד ומשתין, מה נפק מן ביניהון הסרים, מאן דמר שהוא רץ אחר נקיבה - זה אינו רץ אחר נקיבה, מאן דמר שהוא עומד ומשתין - אף הוא עומד ומשתין.

עובר חמורו - אף על פי שאינו רשאי, אמר ליה ר' חגי' שאתה צודק, אבל כבר קדמך ר' אבון, דאמר ר' אבון בשם רבנין דתמן, זאת אומרת שאסור להמציא להן זרע. **בן בתירה מתיר בסוס:** אומרת הגמ' שלא אמר בן בתירה (שמותר למכור לגוי סוס) אלא בסוס זכר שהוא הורג בעליו במלחמה, אבל סוס נקבה אסור למכור לגוי, כיון שיש בזה איסור משום כלי זין, שהרי הגוי נלחם איתה. ואומרת הגמ' שיש אומרים שסוס זכר הורג את בעליו במלחמה כיון שהוא רץ אחר נקיבה במקום להלחם, ויש אומרים שהוא סוס זכר עומד ומשתין ובאותו זמן יכולים לתפוס אותו להורגו (סוס נקבה משתינה בדרך הילוכה). ואומרת הגמ' מה נפק מן ביניהון איזה חילוק דין יש בין שני הטעמים? בסוס הסרים, שלמאן דאמר שהטעם שמותר למכור סוס זכר, מפני שהוא רץ אחר נקיבה, א"כ הסוס הסרים הזה אינו רץ אחר נקיבה, וא"כ יהיה אסור למכור, אבל מאן דאמר שהטעם הוא שהוא עומד ומשתין, א"כ הרי אף הוא הסוס הסרים עומד ומשתין, ויהיה מותר למכור. ואומרת

והיא יולדת, וא"כ ישאירו אותו בחיים, אבל ר' יהודה לא חושש לזה, כיון שישחטו אותו, היות והוא שבור. אמר רב אבון בשם רבנין דתמן חכמי בבל זאת אומרת מכאן מוכח שאסור להמציא להן לגויים זרע בשביל שלא להרבות בהמות לגוי, שהרי כל מה שר' יהודה נחלק עם חכמים זה רק האם צריכים לחשוש שהגוי יקיים את הזכר כדי להרביע את בהמותיו או שהוא ישחוט אותו מיד, אבל אם הגוי רוצה את הזכר כדי להרביע את בהמותיו, לכו"ע אסור למכור לגוי. ואומרת הגמ' תמן במסכת בכורות תנינן, הלוקח עובר חמורו של נכרי, והמוכר לו את עובר חמורו - אף על פי שאינו רשאי (שהרי אסור למכור בהמות לגוי), והמשתתף לו במעות בשביל לקנות בהמות בשותפות, והמקבל ממנו בהמות לגדל אותם ע"מ לחלוק בוולדות, והנותן לו לגוי בקבלה, בכל המקרים האלו פטור מן הבכורה, כיון שיד הגוי באמצע. ור' חגי' בעא קומי אמר לפני ר' יוסי, וכי לית הדא אמרה וכי לא מוכח מכאן שאסור להמציא להן לגויים עוברים, שהרי כתוב כאן "והמוכר לו את

מסכת פרק ד [ה"ג - דף כז] פסחים קיט

דברי חכמים - ר' אחא בשם ר' תנחום בר חייה לכשיזקין הוא כודנו בריחיים.
ר' יוסה בר' בון בשם ר' חונה - בן בתירה ור' נתן אמרו דבר אחד; דתני הוציא
בהמה וחיה ועופות - בין חיים בין מתים חייב, ר' נתן אומר מתים חייב חיין
פטור. רבנן אית להון חייב חטאת, ואינן מתיבין ליה הכין? כשיטתו השיבוהו -
כשיטתך שאת אומר משום הלכות בהמה גסה, אף אית לן לכשיזקין הוא כודנו
בריחיים. רבי אומר, אומר אני שהוא אסור משום שני דברים, משום כלי זיין ומשום
הלכות בהמה גסה, ותני כן חיה גסה - כבהמה גסה, מאן תניתה? רבי. דברי
חכמים ר' ביסנא חנין בר בא בשם רב חיה גסה כבהמה דקה.

ברחיים, והרי גם כשהוא צעיר הוא עושה
מלאכה שיש בו חטאת? מתרצת הגמ'
שחכמים כשיטתו (של בן בתירה) השיבוהו,
כשיטתך שאת אומר שמותר למכור לגוי
סוס, כיון שאין בו משום הלכות בהמה גסה
שהרי לא עושים בו מלאכה שיש בה חטאת,
ועל זה אמרו חכמים לבן בתירה אף
אית לן שיש לנו לאסור את מכירת הסוס
משום שלכשיזקין הוא כודנו בריחיים. רבי
אומר, שאומר אני שהוא אסור למכור סוס
לגוי משום שני דברים, משום כלי זיין
שהרי נלחמים ע"י הסוס, ומשום הלכות
בהמה גסה, שהרי כשהסוס יזקין הוא טוחן בו
ברחיים, ותני כן חיה גסה - כבהמה גסה
שאסור למכור לגוי, ואומרת הגמ' מאן
תניתה מי שנה את הבריייתא הזאת? רבי,
שאסור למכור סוס משום כלי זיין, שהרי לא
יכולים לעשות מלאכה בחיה, והיא ראויה רק
למלחמה. ואומרת הגמ' מה דברי חכמים
בעניין חיה גסה? ר' ביסנא חנין בר בא
בשם רב אומר שחיה גסה הרי היא כבהמה
דקה, שזה תלוי לפי המנהג.

הגמ' שהטעם של דברי חכמים שאוסרים
למכור סוס, הגם שעושים בו מלאכה שאין
בוה חטאת, ר' אחא בשם ר' תנחום בר
חייה כיון שלכשיזקין הסוס, הוא הגוי כודנו
קושרו ומטחינו בריחיים, וא"כ עושים בו
מלאכה שיש בה חטאת.
ר' יוסה בר' בון בשם ר' חונה אומר, שבן
בתירה שאומר שבסוס לא עושים מלאכה
שיש בה חטאת, ומה שרובכים עליה אין
בוה איסור חטאת, כיון שאומרים שהחי נושא
את עצמו, ור' נתן, שניהם אמרו דבר אחד
שהחי נושא את עצמו, דתני הוציא בהמה
וחיה ועופות - בין חיים בין מתים חייב,
ר' נתן אומר שאם הוא הוציא אותם כשהם
מתים חייב, אבל אם הם היו חיין פטור, כיון
שאומרים שהחי נושא את עצמו, ולא מצינו
כדוגמתו במשכן. שואלת הגמ' הרי רבנן
אית להון שלא אומרים החי נושא את עצמו,
וא"כ הסוס עושה מלאכה שחייבים על זה
חטאת, וא"כ מדוע אינן מתיבין ליה הכין
מדוע חכמים אומרים לבן בתירה שהחשש
הוא רק משום שכשהסוס יזקין יטחנו בו

הלכה ד

מתני' מקום שנהגו לוכל צלי בלילי פסחים אוכלין, מקום שנהגו שלא לוכל אינן אוכלין. מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכיפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות אפילין ועל גבי החולין.

גמ' מקום שנהגו שלא לוכל אינן אוכלין: ר' בא בעא קומי ר' אימי אפי' בשר עגל? א"ל אפי' בשר עגל. אפי' בשר עוף? א"ל אפי' בשר עוף. סברין מימר אפי' ביצה אפי' קולים, א"ר יודן בר' חנין ובלבד ממין השחיטה.

מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכיפורים וכו': תני ר"ש בן אלעזר אומר יום הכיפורים שחל להיות בשבת אפילו במקום שלא נהגו להדליק מדליקין. ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי, ר' יוסה בן שאול בשם רבי, הלכה כר"ש בן אלעזר.

הלכה ד

מתני' מקום שנהגו לוכל (לאכול) צלי בלילי פסחים זכר לקרבן פסח (על שם "הציבי לך צינים") אוכלין, ובמקום שנהגו שלא לוכל לא יבואו לומר שאוכלים קדשים בחוץ – אינן אוכלין. מקום שנהגו להדליק את הנר בבית בלילי יום הכיפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. הגמ' תבאר את טעם המנהג, אבל גם במקום שלא היו מדליקים בבית את הנר בליל יום כיפור, אבל מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפילין החשוכים, ועל גבי מיטת החולין.

גמ' מקום שנהגו שלא לוכל אינן אוכלין: שואלת הגמ' ר' בא בעא קומי שאל את ר' אימי האם נהגו אפי' לא לאכול בשר עגל צלוי בליל הסדר, הגם שלא

יכולים להביא עגלים לקרבן פסח? א"ל שנהגו לא לאכול אפי' בשר עגל. חזר ר' בא ושאל, האם נהגו אפי' לא לאכול בשר עוף צלוי? א"ל שנהגו לא לאכול אפי' בשר עוף. ואומרת הגמ' שסברין מימר חשבו בני הישיבה לומר שאפי' ביצה צלוייה או אפי' דג הנקרא קוליס צלוי נהגו לא לאכול, אבל א"ר יודן בר' חנין שביצה או דג מותר לאכול כשהם צלויים, כיון שהמנהג היה דוקא ובלבד ממין הטעון שחיטה.

מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכיפורים וכו': תני ר"ש בן אלעזר אומר שיום הכיפורים שחל להיות בשבת, אפילו במקום שלא נהגו להדליק את הנר בליל יום הכיפורים – מדליקין מפני כבוד השבת. ואומרת הגמ' שר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי, ור' יוסה בן שאול בשם רבי אמרו שהלכה כר"ש בן אלעזר,

מסכת פרק ד [ה"ד - דף כח] פסחים קכא

דרש ר' חיה בר בא לטיבירה כהדא דר"ש בן אלעזר. ר' יוסה אמר לה ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן, ר' חזקיה ואמרי לה ר' יעקב בר אחא בשם ר' שמואל בר נחמן, מקום שנהגו להדליק משובח ממקום שנהגו שלא להדליק, א"ר ירמיה תדע שהוא כן, שהרי יום הכיפורים שחל להיות בשבת - אפילו מקום שנהגו שלא להדליק מדליקין. ר' בא ור' סימון תריהון אמרין תדע לך שהוא כן, שהרי האיש הזה צנוע ואינו משמש מטתו לאור הנר. בין כמ"ד מדליקין בין כמ"ד אין מדליקין - מפני הרגל עבירה; מאן דאמר מדליקין שהוא רואה ומתבייש, ומ"ד אין מדליקין שלא יראה ויתאוה.

מדליקין בבתי כנסיות וכו': תני אפילו בתי כסאות ובתי מרחצות, לכן צריכה אפילו מקום שלא נהגו להדליק מדליקין.

הנר שמא הוא יבוא להיות יחד עם אשתו. ואומרת הגמ' שבין כמ"ד שמדליקין את הנר בליל יוה"כ, ובין כמ"ד שאין מדליקין הטעם הוא מפני הרגל עבירה, שלא יבוא להיות יחד עם אשתו, אלא שמאן דאמר שמדליקין סובר שהוא לא יבוא להיות עם אשתו, כיון שהגם שאומנם הוא רואה את אשתו אבל ומתבייש לשמש לאור הנר "ישראל קדושים הם", ומ"ד שאין מדליקין הטעם הוא שלא יראה את אשתו ויתאוה לה, ויבוא להיות יחד עם אשתו ביוה"כ באיסור.

מדליקין בבתי כנסיות וכו': תני מדליקים אפילו בבתי כסאות ובבתי מרחצות, שהיו נכנסים למרחץ להזיע (הברייתא נכתבה לפני שאסרו את הזיעה, וי"א שכוונת הברייתא לעניין בית הטבילה, אך זה תמוה, שלא מצינו שקוראים לבית הטבילה - מרחץ), ואומרת הגמ' שהברייתא לכן צריכה ליכתוב את זה, כדי לומר לך שאפילו במקום שלא נהגו להדליק את הנר בבית בליל יוה"כ, אבל בבית הכסא ובבית המרחץ מדליקין.

וכן דרש ר' חיה בר בא לאנשי טיבירה שהלכה כהדא דר"ש בן אלעזר. אומרת הגמ' ר' יוסה אמר לה שר' שמואל בר נחמן אמר את דבריו בשם ר' יונתן, אבל ר' חזקיה ואמרי לה ר' יעקב בר אחא אמרו את זה בשם ר' שמואל בר נחמן (דהיינו שר' שמואל בר נחמן אמר את זה מעצמו), שמקום שנהגו להדליק את הנר בליל יוה"כ משובח ממקום שנהגו שלא להדליק, א"ר ירמיה תדע שהוא כן וההוכחה היא, שהרי יום הכיפורים שחל להיות בשבת - אפילו מקום שנהגו שלא להדליק מדליקין, והרי הטעם שלא להדליק את הנר בליל יוה"כ שייך גם כשיה"כ חל להיות בשבת, אלא מוכח שעדיף להדליק את הנר בליל יוה"כ. וכן ר' בא ור' סימון תריהון אמרין שניהם אמרו תדע לך שהוא כן שעדיף להדליק את הנר בליל יוה"כ, שהרי האיש הזה צנוע ואינו משמש מטתו לאור הנר, וגם אם הוא יתאוה לאשתו, הוא לא ישמש את מטתו, ולכך אין חשש כשמדליקים את

מסכת פרק ד [ה"ד - דף כח] פסחים

קכב

יום הכיפורים שחל להיות בשבת מהו להדיח כבשין ושלקות מן המנחה ולמעלן? רב אמר אסור, ר' לעזר אמר מותר, ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר מה טעם אמרו מדיחין כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלן - מפני סכנה, שנייא היא סכנת יום הכיפורים שחל להיות בשבת, שנייא היא יום הכיפורים שחל להיות בחול? התיב ר' חנניה חֲבֵרוֹן דרבנן מתניתא פליגא על ר"א, יום הכיפורים שחל להיות בשבת חלות מתחלקות לערב? שנייא היא שע"י שהוא דבר קל, שמא ישכח ויאכל. התיב ר' פנחס מתניתא פליגא על ר"א, יום הכפורים שחל להיות בשבת שִׁבְתוֹן שבות, ובחול שִׁבְתוֹן שבות, אם בחול את שובת לא כ"ש בשבת, לא צורכה

מתניתא פליגא על ר"א, שהרי שנינו שביום הכיפורים שחל להיות בשבת, החלות (לחם הפנים) מתחלקות לערב, ולשיטת ר"א מדוע לא חילקו את הלחם הפנים כבר מהמנחה ולמעלה? מתרצת הגמ' שנייא היא שלחם הפנים שונה, כיון שע"י שהוא דבר קל, שבקלות יכולים לאוכלן שהרי זה כבר אפוי ומוכן לאכילה, לכך חוששים שמא הכהן ישכח ויאכל, משא"כ לעניין הכנת סעודת מוצאי יוה"כ שהאוכל עדיין לא מוכן, מותר לטרוח בזה, ואין חשש שמא יבואו לאכול מזה. שואלת הגמ' התיב ר' פנחס שלכאו' מתניתא פליגא על ר"א, שהרי שנינו בברייתא - שלעניין יום הכפורים שחל להיות בשבת כתוב בפסוק לעניין שבת, וביום השביעי שבת שִׁבְתוֹן קָדַשׁ לַה' דהיינו שבות ממלאכה, וכשיוה"כ חל להיות בחול גם כתוב שבת שִׁבְתוֹן הוא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם, דהיינו שבות ממלאכה, וא"כ שאל ר' פנחס מדוע צריך לומר שצריך לשבות ביוה"כ שחל להיות בשבת, והרי אם יוה"כ חל להיות בחול אַת שובת ממלאכה, לא כ"ש שאם יוה"כ חל להיות בשבת שצריך לשבות ממלאכה? אלא ע"כ שלא צורכה

באופן רגיל אסור לטרוח בשבת ולהכין סעודה למוצאי שבת, אבל ביוה"כ חכמים התירו להכין את סעודת מוצאי יוה"כ כבר מזמן מנחה קטנה (שעתיים וחצי לפני השקיעה) ולמעלה, כדי שלא יצטרכו להמתין במוצאי הצום עד שיכינו את האוכל; וא"כ שואלת הגמ' ביום הכיפורים שחל להיות בשבת, מהו להדיח את הכבשין ושלקות מן המנחה ולמעלן, האם זה כמו כל יוה"כ שמותר לטרוח מהמנחה ולמעלה, או שכיון שיש גם את קדושת השבת, א"כ לא יכולים לזלזל בה, ויהיה אסור להכין את סעודת מוצאי יוה"כ מבעוד יום? רב אמר אסור, ור' לעזר אמר מותר, ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר מבאר את הטעם, כיון שמה טעם אמרו בכל יוה"כ שמדיחין כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלן - מפני הסכנה, וא"כ וכי שנייא היא סכנת יום הכיפורים שחל להיות בשבת, שנייא היא יום הכיפורים שחל להיות בחול? ודאי שלא, ולכך גם יוה"כ חל להיות בשבת, מותר להכין את סעודת יוה"כ מבעוד יום. שואלת הגמ' התיב ר' חנניה שהוא היה חברן דרבנן (החבר של החכמים) שלכאו'

מסכת פרק ד [ה"ד - דף כח] פסחים קכג

דָּלָא אפילו דברים שאת מותר לעשותן בחול, את שובת עליהן בשבת, ואי זו - זו הדרחת כבשים ושלקות? ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו נראין דברים בדבר שדרכו לבוא בצונן, אבל דבר שדרכו לבוא ברותחין - עד דיידא גלשה הוא מקנב, אמר ר' מנא אם אומר את כן, אף מתבייש ולא מקנב, ונמצא בא לידי סכנה. ר' בא בעא קומי ר' אימי מהו להדיח כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלן? אמר ליה שרי. ר' יעקב בר אחא שאל לר' חייה ולר' יסה מהו להדיח כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלן? אמר ליה שרי. ר' זעורה בעא קומי ר' אימי מהו מימר לחליטה עבד לי חליטה? אמר ליה שרי, עבד לי תופין? שרי,

עד שיאכל, ולכך גם מי שרוצה לאכול את הירקות כשהם חמים, התירו לו להסיר את העלים המעופשים מבעוד יום. שואלת הגמ' ר' בא בעא קומי (שאל את) ר' אימי מהו להדיח כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלן? אמר ליה שרי. וכן ר' יעקב בר אחא שאל לר' חייה ולר' יסה מהו להדיח כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלן? אמר ליה שרי. ור' זעורה בעא קומי (שאל את) ר' אימי מהו מימר לחליטה האם מותר לומר לנחתום עבד לי שתעשה לי חליטה (פת העשויה מקמח ששפכו עליו מים רותחים) דהיינו האם מותר אמירה לעכו"ם ביה"כ לצורך סעודת מוצאי ידה"כ? אמר ליה שרי, חזר ר' זעורה ושאל את ר' אימי האם גם מותר לומר לעכו"ם עבד לי תופין פת שמטגנים אותו לאחר האפיה, דהיינו האם מתירים אמירה לעכו"ם גם לצורך תענוג? וא"ל גם זה שרי מותר (אין בפת חלוטה משום פת עכו"ם, היות והקמח מתבשל ע"י מים חמים שבזה אין איסור של בישולי עכו"ם, ואח"כ כשהוא מכניס את הפת לתנור, העיסה כבר מבושלת שלא באיסור, וכן את עיסת התופין היו קודם חולטים).

דָּא שצריך לשבות ממלאכה ביה"כ שחל להיות בשבת, אלא לומר לך שאפילו דברים שאת מותר לעשותן כשיוה"כ חל להיות בחול, את שובת עליהן בשבת, ואי זו? זו הדרחת כבשים ושלקות, שאסור להדיח מהמנחה ולמעלה כשיוה"כ חל להיות בשבת, ודלא כר"א, הגמ' לא עונה על השאלה. ואומרת הגמ' ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו אמר שנראין הדברים שמותר לטרוח בירקות מהמנחה ולמעלה, זה דוקא בדבר שדרכו לבוא בצונן שאוכלים את הירקות כשהם צוננים, והוא רוצה לאוכלם מיד בצאת הכוכבים, אבל בדבר שדרכו לבוא ברותחין שאוכלים את הירקות כשהם חמים, א"כ יהיה אסור לטרוח בהם, כיון שעד דיידא גלשה עד שירתחו המים, הוא מקנב מסיר את העלים המעופשים, וא"כ מדוע שיטרח ביה"כ שלא לצורך, אבל אמר ר' מנא שאם אומר את כן, א"כ אף הרוצה לאכול את הירקות כשהם צוננים, הוא מתבייש שלא יאמרו שהוא רעבתן (שאוכל את הירקות כשהם צוננים) ולא מקנב ולא מסיר את העלים המעופשים מבעוד יום, ונמצא בא לידי סכנה ע"י שהוא מתמהמה

מסכת פרק ד [ה"ה - דף כח] פסחים

קכד

עבר לי פתילה? אמר ליה לא, מה בין זה לזה? זה אוכל נפש, וזה אינו אוכל נפש.

הלכה ה

מתני' מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אינן עושין, ובכל מקום תלמידי חכמים בטלין, ר' שמעון בן גמליאל אומר יעשו כל אדם עצמן כתלמידי חכמים,

גמ' רשב"ג וכו': ר' אבון ר' שמעון בן לקיש בשם ר' יודן נשייא כמתמיה - יעשו כל אדם עצמן תלמידי חכמים, כל עצמן לא גזרו חכמים בטילה בתשעה באב.

הלכה ו

מתני' וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ובגליל לא היו עושין כל עיקר. הלילה ב"ש אוסרין, וב"ה מתירין עד שתנץ החמה.

עצמן כתלמידי חכמים, הגמ' תבאר את דברי רשב"ג.

גמ' רשב"ג וכו': ר' אבון ור' שמעון בן לקיש בשם ר' יודן נשייא אומרים שרשב"ג אמר את דבריו כמתמיה, דהיינו א"כ יעשו כל אדם עצמן כתלמידי חכמים ולא יעשו מלאכה בת"ב, והרי כל עצמן לא גזרו חכמים בטילה בתשעה באב, ולכך שגם הת"ח יעשו מלאכה בת"ב.

הלכה ו

מתני' וחכמים אומרים שאיסור עשיית מלאכה בערב פסח לא תלוי במנהג, אלא יש בזה מחלוקת האם זה מותר או לא, וביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ובגליל לא היו עושין כל עיקר (מעיקר הדין). ולענין הלילה ליל י"ד, ב"ש אוסרין בעשיית מלאכה, וב"ה מתירין עד שתנץ החמה.

חזר ר' זעורה ושאל את ר' אימי האם גם מותר לומר לעכו"ם **עבר לי פתילה** להדליק את הנר, לצורך סעודת מוצאי יום"כ? **אמר ליה** ר' אימי לא, זה אסור, שאל ר' זעורה את ר' אימי מה ההבדל ומה בין זה לזה? א"ל ר' אימי שלחכין את הפת זה אוכל נפש, ולכך התירו אמירה לעכו"ם, אבל וזה הדלקת הנר אינו אוכל נפש, וא"כ נשאר האיסור הרגיל "של אמירה לעכו"ם שבות".

הלכה ה

מתני' מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין, מקום שנהגו שלא לעשות כדי שלא יסיח דעתו מצער החורבן אינן עושין, ובכל מקום גם במקום שנוהגים להקל, אבל תלמידי חכמים בטלין ממלאכתן, ואין בזה משום מחלוקת, שהרי צא וראה כמה בטלנים יש בשוק, ר' שמעון בן גמליאל אומר יעשו כל אדם

מסכת פרק ד [ה"ז - דף כח] פסחים קכה

גמ' הלילה וכו': הא יום אסור, ר' לעזר בשם ר' הושעיה יום לחדש - פסח לה'.
ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן, ר' לא בשם ר' לעזר שני תלמידים שנו
אותה, אמר ר' זעורה אשכחית אמר תלתא אינון; חד אמר אסור, וחד אמר מותר,
וחד אמר מנהג.

הלכה ז

מתני' ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בה קודם ל"ד גומרה ב"ד, אבל לא
יתחיל בה בתחילה ב"ד, אף על פי שיכול לגומרה. וחכ"א שלש אומניות
עושין מלאכה בערבי פסחים - החייטים והספרים והכובסין, ר' יוסי בר' יהודה
אומר אף הרוצענים.

גמ' ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בה וכו': ובלבד דבר שהוא לצורך המועד.

לעשות מלאכה בערב פסח, וחד אמר שזה
תלוי במנהג.

הלכה ז

מתני' ר"מ אומר (ר"מ סובר שאיסור
עשיית מלאכה בערב פסח הוא
מחמת המנהג) שכל מלאכה שהתחיל בה
קודם ל"ד - גומרה ב"ד ולא נהגו בזה
איסור, אבל לא יתחיל בה בתחילה ב"ד,
אף על פי שיכול לגומרה. וחכ"א שרק
שלש אומניות הקילו והם עושין מלאכה
בערבי פסחים - החייטים והספרים
והכובסין, ר' יוסי בר' יהודה אומר אף
הרוצענים סנדלרים, הגמ' תבאר מדוע הם
שונים.

גמ' ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בה
וכו': אבל ובלבד בדבר שהוא לצורך
המועד, כיון שאם הוא לא צריך את הדבר
במועד, שימתין לגמור את המלאכה לאחר

גמ' הלילה וכו': משמע מהמשנה הא יום
י"ד ניסן אסור בעשיית מלאכה, ולכאור'
ק' מדוע, והרי זמן הקרבת הפסח הא רק
מחצות וכדלעיל, לכך אמר ר' לעזר בשם ר'
הושעיה שזה מכיון שכתוב וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַה',
שמשמע שכל יום י"ד בניסן הוא חג הפסח,
ולכך הוא אסור בעשיית מלאכה.

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן, ור' אילא
בשם ר' לעזר אמרו שאל תקשה שבתחילת
הפרק שנינו שזה דבר התלוי במנהג, כיון
ששני תלמידים (תנאים) שנו אותה, והתנא
של תחילת הפרק סובר שאין איסור מעיקר
הדין בעשיית מלאכה, והתנא שלנו סובר
שזה במחלוקת בין יושבי יהודה והגליל. וא"כ
אמר ר' זעורה אשכחית נמצאת אמר,
שתלתא אינון ששלשה תנאים נחלקו בזה,
אחד אמר שאסור מעיקר הדין לעשות
מלאכה בערב פסח, וחד אמר שמוותר

מסכת פרק ד [ה"ח - דף כט] פסחים

אבל לא יתחיל בארבעה עשר: אפילו דבר שהוא לצורך המועד.

וחכמים אומרים שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים וכו': החייטין - שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד. הספרין - שכן נזירין ומצורעין מגלחין במועד. הכובסין - שכן דרך העולין מטומאה לטהרה להיות מכבסין במועד. ר' יוסי בן ר' יהודה אומר אף הרוצענין: שכן דרך עולי רגלים להיות מתקנן מנעליהן וסנדליהן במועד. ורבנן אמרין עשירים היו ובבהמה היו עולין.

הלכה ח

מתני' מושיבין שובכין לתרנגולין בארבעה עשר. תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה. ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה. גורפין מתחת רגלי הבהמה בארבעה עשר, ובמועד מסלקין לצדדין. מוליכין ומביאין כלים מבית האומן, אף על פי שאינן לצורך המועד.

היה עשיר לא היה עולה לרגל, כיון שלא יהיה לו מהיכן להביא את קרבנות החג, ובבהמה היו עולין וא"כ לא היה מתקלקל להם הנעלים.

הלכה ח

מתני' מושיבין שובכין לתרנגולין דהיינו מושיבים תרנגולת על גבי הביצים בארבעה עשר, ותרנגולת שברחה מהביצים שישבה עליהם מחזירין אותה למקומה אפי' בחול המועד, כיון שזה דבר האבד, שהרי הביצים כבר לא ראויים לאכילה, ואם הוא לא יחזיר את התרנגולת, לא ייצא מהביצים אפרוחים, ואם התרנגולת מתה - מושיבין אחרת תחתיה במקומה. גורפין את הזבל מתחת רגלי הבהמה בארבעה עשר ומוציאים את הזבל לחוץ, ובמועד רק מסלקין לצדדין. מוליכין ומביאין כלים מבית האומן ב"ד, אף על פי שאינן לצורך המועד.

המועד. אבל לא יתחיל בארבעה עשר: אפילו בדבר שהוא לצורך המועד.

וחכמים אומרים שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים וכו': מבארת הגמ' במה הם שונים; החייטין - שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד וכיון שמצינו קולא לעניין התפירה, לכך בערב פסח שהוא קל יותר, מותר גם לחייטים לתפור. והספרין - שכן נזירין שסיימו את נזירותם במועד, ומצורעין שנטהרו מהצרעת במועד - מגלחין במועד. והכובסין שכן דרך העולין מטומאה לטהרה להיות מכבסין וטובלים את בגדיהם במועד. ר' יוסי בן ר' יהודה אומר אף הרוצענין: שכן דרך עולי רגלים להיות מתקנן מנעליהן וסנדליהן שנתקלקלו מחמת העליה לירושלים במועד. ורבנן שנחלקים על ר' יוסי בן ר' יהודה ואוסרים לעשות נעלים בערב פסח, כיון שהם אמרין שעולי רגלים עשירים היו - שהרי מי שלא

גמ' מושיבין שובכין לתרנגולין וכו': הא במועד אסור. תני אין מרביעין את הבהמה במועד, אבל מוליכין אותה לבקורת. ר' יודה אומר חמורה שהיא תובעת זכר, מרביעין אותה שלא תיצן. ושאר כל הבהמה מוליכין אותה לבקרות. ומקזין דם לאדם ולבהמה במועד, ואין מונעין רפואה מאדם ומבהמה במועד.

תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה: והן שיחזירוה שלשה ימים למרידה. ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה: והוא שישבה על ביצה שלשה ימים מעת לעת. א"ר מנא מתניתא אמרה כן - ארבעה עשר חמשה עשר וששה עשר ומקצת היום ככולו? א"ר אבון תיפתר שישבה מאיליה, ולית שמע מיניה כלום.

ובמועד מסלקין לצדדין: תני זבל שבמבוי מסלקו לצד, שברפת ושבחצר מוציאו

תחתיה: והוא שהתרנגולת יושבה כבר על הביצה שלשה ימים מעת לעת, שאז הביצה התקלקלה ולא ראויה לאכילה, אבל אם התרנגולת לא יושבה עדיין על הביצה ג' ימים, א"כ יכולים לאכול את הביצה, ואין כאן הפסד. שואלת הגמ' א"ר מנא וכי מתניתא אמרה כן שצריך ג' ימים מעת לעת? והרי לכאור' הסיפא של המשנה מדברת לעניין הרישא, שהוא הושיב את התרנגולת על הביצה בי"ד, ובחול המועד היא מתה, וא"כ אין כאן ג' ימים מעת לעת, שהרי יש כאן את ארבעה עשר וחמשה עשר וששה עשר ומקצת היום של ששה עשר שהוא ככולו? מתרצת הגמ' א"ר אבון שהסיפא לא מדברת על הרישא, ותיפתר ויכולים להעמיד גם שמדובר כשהתרנגולת יושבה מאיליה אפי' ביו"ט, אלא עבר ג' ימים מעת לעת משיבתה, ולית שמע מיניה ולא יכולים להוכיח מהמשנה כלום.

ובמועד מסלקין לצדדין: תני זבל שבמבוי מסלקו בחול המועד לצד, והזבל שברפת או שבחצר - מוציאו

גמ' מושיבין שובכין לתרנגולין וכו': אומרת הגמ' שרק בי"ד מותר להושיב תרנגולת על גבי ביצים, אבל הא בחול המועד אסור, כיון שאין כאן הפסד, שהרי הוא יכול לאכול את הביצים כמות שהם.

תני אין מרביעין את הבהמה בחול המועד כיון שזה טרחה שלא לצורך המועד, אבל מוליכין ומכניסים אותה לבקורת לרפת שיש שם הרבה בהמות, והיא נרבעת מאליה. ר' יודה אומר חמורה שהיא תובעת זכר - מרביעין אותה בשביל שלא תיצטן ותיעקר, ושאר כל הבהמה שאין חשש שיעקרו, א"כ רק מוליכין אותה לבקרות. ומקזין דם לאדם ולבהמה בחול המועד, וזה מכיון שאין מונעין רפואה מאדם או מבהמה במועד.

תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה: אומרת הגמ' שזה דוקא והן שיחזירוה תוך שלשה ימים למרידה, אבל אם עבר יותר מג' ימים משהתרנגולת ברחה, אין תועלת להחזירה, כיון שהביצה כבר התקלקלה. ואם מתה מושיבין אחרת

מסכת פרק ד [ה"ט - דף כט] פסחים

לאשפה, א"ר בא הדא דתימר בחצר קמנה, אבל בחצר גדולה מסלקו לצד. הרפת בין גדולה בין קמנה מוציאו לאשפה, אמר ר' בא מפני שניוולה קשה.

הלכה ט

מתני' ששה דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם, ועל שלשה לא מיחו בידם. אלו שלא מיחו בידם; מרכיבין דקלים כל היום, וכורכין את שמע, וקוצרין וגודשין לפני העומר, ולא מיחו בידן. אלו שמיחו בידן; מתירין בגמזיות של הקדש, ואוכלין מתחת הנשרים בשבת, ונותנין פאה לירק, ומיחו בידן חכמים. **גמ'** וקוצרין וגודשין לפני העומר: מאן תנא קוצרין - ר"מ, מאן תנא גודשין - ר' יודה.

שנפלו מהאילן, ונותנין פאה לירקות (ירקות פטורים מפאה), ועל הדברים האלו מיחו בידן חכמים.

גמ' וקוצרין וגודשין לפני העומר: אומרת הגמ' מאן מיהו התנא ששנה במשנה קוצרין? זה ר"מ, ומאן ומיהו התנא ששנה במשנה גודשין? זה ר' יודה. דהיינו ר"מ ור' יהודה נחלקו בנוסח המשנה, שר"מ שנה שאנשי יריחו עשו ששה דברים, ושלשה דברים עשו ברצון החכמים ושלשה דברים עשו שלא ברצון החכמים, אבל ר' יהודה שנה כנוסח המובא במשנתנו, שכל הששה דברים היו שלא ברצון החכמים, אלא שעל שלשה מחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם. וא"כ אומרת הגמ' שמה שכתוב אצלנו במשנה "וקוצרין וגודשין לפני העומר", זה שילוב של שתי הנוסחאות, ולשיטת ר"מ שהשלשה דברים הראשונים היו ברצון חכמים, א"כ גורסים 'קוצרים' וזה היה ברצון חכמים, היות והתבואה שגודלת ביריחו אינה ראויה לעומר, לכך מותר לקצור שם את התבואה לפני העומר, אבל לגדוש את התבואה לפני העומר

לאשפה, א"ר בא הדא דתימר שיכולים להוציא את הזבל מהחצר לאשפה, מדובר דוקא בחצר קמנה, אבל בחצר גדולה - מסלקו לצד, ולענין הרפת, בין גדולה בין קמנה מוציאו לאשפה, אמר ר' בא שהטעם הוא מפני שניוולה סירחון הזבל שברפת קשה מחמת ריבוי הזבל.

הלכה ט

מתני' ששה דברים עשו אנשי יריחו שלא כרצון החכמים, ועל שלשה דברים מיחו בידם, ועל שלשה לא מיחו בידם; אלו שלא מיחו בידם, שהם היו מרכיבין דקלים - פיזרו את האבקה של הפרחים מדקל זכר, על גבי התפרחת של הדקל הנקבית, כל היום של ערב פסח, וכורכין את שמע, הגמ' תבאר מה הכוונה, וקוצרין וגודשין את התבואה לפני העומר, ועל הדברים האלה לא מיחו בידן החכמים. ואלו שמיחו בידן, מתירין בגמזיות בענפים שגדלו מאילן של הקדש, ואוכלין מתחת הנשרים בשבת ואכלו בשבת פירות

מסכת פרק ד [ה"ט - דף כט] פסחים קכט

א"ר יעקב בר' סוסיי קומי ר' יוסי, כל עמא מודיי שקוצרין וכל עמא מודיי שאין גודשין, מפליגין בהרכבת דקלים - ר"מ אומר מרכיבין דקלים כל היום, וברצון חכמים היו עושין, ר' יודה אומר לא היו עושין ברצון חכמים.

וכורכין את שמע: כיצד היו כורכין את שמע? אמר רב אחא אמר ר' זעירה א"ר לא, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, אלא שלא היו מפסיקין בין תיבה לתיבה דברי ר' מאיר, ר' יודה אומר מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ר' יוסה אומר ר' זעירה אומר ר' לא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' וגו', אלא שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך דברי ר' מאיר, ר' יודה אומר מפסיקין

שצריך לחלק את הפסוק לשלשה, כיון שכוונת הפסוק הוא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (תאמין ותקבל עליך ישראל, ש'ה' (שאדון הכל, שהוא) אֱלֹהֵינוּ (ומושל עלינו, הוא) ה' אֶחָד (הוא יחיד בעולם, ומושל על כל העולם), אבל היות ואנשי יריחו כיוונו את הכוונה הזאת בקריאתם, לכך זה היה ברצון החכמים דברי ר' מאיר, ר' יודה אומר שאנשי יריחו מפסיקין (חילקו) היו בקריאת הפסוק, אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והרי צריך לומר את זה, היות ויעקב אבינו אמר את זה (מי שמחסר לומר בשכמל"ו לא יצא ידי חובת ק"ש (עיין ברכות ריש פרק ב)), ולכך זה היה שלא ברצון חכמים. אבל ר' יוסה אומר בשם ר' זעירה אומר ר' אילא שאנשי יריחו היו מפסיקים ומחלקים את הפסוק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' וגו' כמו שצריך (כדלעיל), אלא שהם לא היו מפסיקין בין אחד לברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (והגם שצריך להפסיק קצת לכתחילה, היות ובשכמל"ו לא כתוב בתורה, אפי"ה זה היה ברצון החכמים) דברי ר' מאיר, ר' יודה אומר מפסיקין

אסור, שלא יבואו לאכול מהתבואה לפני העומר. ולשיטת ר' יהודה גורסים 'גודשים', שהרי על קצירת התבואה ביריחו אין איסור. וא"כ א"ר יעקב בר' סוסיי קומי לפני ר' יוסי, שכל עמא בין ר"מ ובין ר' יהודה מודיים שקוצרין לפני העומר, וכל עמא בין ר"מ ובין ר' יהודה מודיים שאין גודשין, אלא שר"מ ור' יהודה מפליגין נחלקו רק בהרכבת דקלים האם זה היה ברצון החכמים או לא (גם לענין כורכין את שמע, ר"מ ור' יהודה נחלקו מה אנשי יריחו עשו כדלהלן, וא"כ אין מחלוקת ביניהם בעיקר הדין, שר"מ אומר שמרכיבין דקלים כל היום, וא"כ אנשי יריחו ברצון חכמים היו עושין, ור' יודה אומר שאסור להרכיב את הדקלים בערב פסח, וא"כ אנשי יריחו לא היו עושין את ההרכבה ברצון חכמים.

וכורכין את שמע: מבארת הגמ' כיצד היו כורכין את שמע, אמר רב אחא אמר ר' זעירה א"ר אילא, שאנשי יריחו היו אומרים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, אלא שלא היו מפסיקין בין תיבה לתיבה, הגם

היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

מתירין בגמזיות של הקדש: כיצד היו מתירין בגמזיות של הקדש, אמרו להם חכמים אין אתם מודים לנו בגידולי הקדש שהן אסורים? ואמרו להן אבותינו כשהקדישו - לא הקדישו אלא קורות מפני בעלי אגרוף, שהיו באין ונוטלין אותן בזרוע, מה רבנן סברין מימר, קורות ופירות הקדישו? אין תימר קורות ופירות הקדישו, צריכה לרבנן - המקדיש שדה אילן מהו שישיר לו בגדוליהן? נשמענא מן הדא משנודעו העוללות העוללות לעניים, שנייא היא שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, מעתה אפי' לא נודעו העוללות, יהיו העוללות לעניים? שניא היא, שהיא כרם הקדש, כהדא דתני הנוטע כרם להקדש פטור מן

נאסרים, ואומרת הגמ' שאין תימר שאנשי יריחו קורות ופירות הקדישו מפורש, א"כ צריכה לרבנן, יש לשאול לשיטת חכמים מה הדין המקדיש שדה אילן באופן סתם, מהו שישיר לו בגדוליהן האם מותר ליהנות מהגידולין או לא? ואומרת הגמ' שנשמענא מן הדא שאפשר להוכיח מהמשנה (במסכת פאה), שלמדנו במשנה, המקדיש את כרמו משנודעו העוללות לאחר שהעוללות גדלו והיו ניכרים קצת, העוללות לעניים, וא"כ רואים מפורש שגידולי הקדש זה חולין, חוזרת הגמ' ואומרת שאין מכאן הוכחה, כיון ששנייא היא שכאן זה שונה, שהרי אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ולכך הבעלים לא יכולים להקדיש את העוללות, שואלת הגמ' א"כ מעתה אפי' לא נודעו העוללות, שג"כ יהיו העוללות לעניים? מתרצת הגמ' שנייא היא, שהיא כרם הקדש היות והעוללות גדלו רק לאחר שהכרם היה שייך להקדש, והרי כרם הקדש פטור מעוללות, כהדא דתני, הנוטע כרם להקדש, פטור מן

ומחלקים היו בקריאת הפסוק (שמע ישראל), אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ולכך זה לא היה ברצון חכמים.

מתירין בגמזיות של הקדש: מבארת הגמ', כיצד היו מתירין להשתמש בגמזיות - בענפים של הקדש שגדלו לאחר שהקדישו את האילן, ואמרו להם חכמים איך אתם מתירים להשתמש בהם, וכי אין אתם מודים לנו בגידולי הקדש שהן אסורים? ואמרו להן אנשי יריחו, שאבותינו כשהקדישו את האילן לא הקדישו אלא קורות רק את האילן הקיים, והקדישו את האילן מפני בעלי אגרוף, שהיו באין ונוטלין אותן בזרוע, אבל את הגידולים, היות ואבותינו לא הקדישו, לכך הגידולים מותרים. שואלת הגמ' מה רבנן סברין מימר ולמה חכמים אסרו לאנשי יריחו את הגידולי הקדש? האם חכמים אומרים שאבותיהם של אנשי יריחו קורות ופירות הקדישו מפורש, ולכך חכמים אסרו לאנשי יריחו את הגידולי הקדש, או שכיון שמקדישים את האילן, ממילא הגידולים

מסכת פרק ד [ה"ט - דף ל] פסחים קלא

הערלה, מן הרבעי, ומן העוללות, וחייב בשביעית. ר' זעירא בשם ר' יוחנן וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ שְׁבֹתָ לָהּ, דבר שהוא לה' - קדושת שביעית חלה עליו. רבי חייא בר אבא בעי קומי רבי מנא, לאוכלו בלא פדיון אי אפשר - שאי אפשר להקדש לצאת בלא פדיון, לפדותו ולאכלו - נמצא כלוקח לו קורדם מדמי שביעית? א"ל הגיזבר מחליפו ביד אחר. אמר רבי מתניא ולמה לית אנן אמרין כ"ר דא"ר יוחנן - דברי ר' יוסי מפני שקדם נדרו להבקר, וכא מפני שקדם הבקר להקדשו? אמר רבי יוחנן מעשה היה

והגיזבר מחליפו ביד אחר, דהיינו שהגיזבר מבקש מאחד כשקונה דבר מאכל, שקדושת שביעית הנמצא בכסף הפדיון, יעבור למאכל שאתה קונה, ואותו אחד יאכל את המאכל בקדושת שביעית, וא"כ הכסף יהיה עכשיו קדוש רק בקדושת בית המקדש. **אמר רבי מתניא, ולמה לית אנן אמרין שחרם של הקדש הוא הפקר בשביעית, ויוכלו ללקט ממנו את הפירות בלי פדיון? וזה כ"ר כמו מה דא"ר יוחנן - דברי ר' יוסי מפני שקדם נדרו להבקר, דהיינו ר' יוסי סובר שאם אחד מודר הנאה מחבירו הוא אסור גם במה שחבירו מפקיר, אבל אומר ר' יוחנן שאם חברו הפקיר את החפץ עוד לפני שנדר ואסר עליו את ההנאה, מותר לו לזכות בהפקר הוזה, כיון שלא חל על זה הנדר, וא"כ וכא לעניין שביעית צריך להיות שיהיה מותר לקחת משדה הקדש בשביעית, מפני שקדם הבקר להקדשו, שהרי התורה ציוותה על השביעית לפני שהקדישו את השדה? (הגמ' לא מתרצת).**

שנינו שם במשנה שר' יוסי אומר שגם אם הקדישו את הכרם לאחר שהוכר בו העוללות, שהעניים יתנו שכר גידוליהם להקדש, ואמר **רבי יוחנן שמעשה היה באחד שהקדיש את**

הערלה, ומן הרבעי, כיון שבערלה כתוב "וְיָהִי לָכֶם עֲרֵלִים" שמשמע רק באילן שלכם נוהג ערלה - פרט להקדש, וכיון שלא נוהג בְּאֵילָן דִּין של ערלה, לכך אין בו רבעי, שהרי רבעי זה המושך של הערלה (ריש מסכת ערלה, "כל שאין לו ערלה אין לו רבעי"), אלא שהוא ניתן לפדיון. וכן הוא פטור מן העוללות, שהרי כתוב "כרמך" פרט לשל הקדש, אבל וחייב בשביעית. ר' זעירא בשם ר' יוחנן אומר, מהיכן יודעים שיש להקדש שביעית? שהרי כתוב וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ שְׁבֹתָ לָהּ, שמשמע שגם דבר שהוא שייך לה' דהיינו הקדש, קדושת שביעית חלה עליו. שואלת הגמ' רבי חייא בר אבא בעי קומי שאל לפני רבי מנא, באיזה אופן יכולים לאכול את הפירות שביעית שגדלו בשדה הקדש, הרי לאוכלו בלא פדיון אי אפשר, כיון שאי אפשר להקדש לצאת בלא פדיון, לפדותו ולאכלו ג"כ אי אפשר, שהרי כשהגיזבר ישתמש במעות שקיבל בעבור הפירות שביעית, לצורך ביהמ"ק נמצא שהוא כלוקח לו קורדם מדמי שביעית, והרי במעות שביעית צריכים לקנות רק דבר מאכל? מתרצת הגמ' א"ל ר' מנא שבאמת אוכלים את הפירות שביעית של הקדש רק ע"י פדיון,

מסכת פרק ד [ה"ט - דף ל] פסחים קלב

והורו כרבי יוסי. לית הדא פליגי על רבי יוחנן, דר' יוחנן אמר מכיון שעבר ממנו הרי זו שכחה? שניא היא בעריס - שדרכו לבחון, ואפי' על רבי הושעיא לית הדא פליגי, דר' הושעיא אמר, רומס הייתי זיתים עם ר' חייא הגדול, ואמר לי כל זית שאת יכול לפשוט ירך וליטלו אינו שכחה, שניא היא שכל רוגליות ורוגליות - אומן בפני עצמו.

ר' אבא בר כהנא בעא קומי ר' אימי, המשכיר בית לחבירו ונצרך לדמיו? א"ל לא

את מה ששכח, ואין בזה משום שכחה) לית הדא הסיפא של המשנה שאומרת "וברגליות (גפן שגודל סמוך לקרקע - מלשון רגלים) משיעבור ממנה (יש בו שכחה)" שמשמע שאפי' אם הוא יכול לפשוט את ידיו וליטול את הענבים, שזה כבר אסור משום שכחה, פליגי על דברי ר' הושעיא, דר' הושעיא אמר, רומס מוסק הייתי זיתים עם ר' חייא הגדול, ור' חייא לימד את ר' הושעיא הלכות שכחה, ואמר לי, שכל זית שאת יכול לפשוט ירך וליטלו, אינו שכחה אפי' אם אתה כבר נמצא בזית אחרת, כיון ששניא היא, שיש הבדל בין הזיתים לרוגליות, שכל רוגליות ורוגליות הוא כאומן כמו שורה בפני עצמו, והרי אם עברו ללקט בשורה אחרת, גם ר' חייא מודה שהוא לא יכול לפשוט ידו לזית הנמצא בשורה שעזב כבר, ולכן לא מועיל מה שהוא יכול לפשוט את ידיו וליטול מהרוגלית שעזב כבר.

שואלת הגמ' ר' אבא בר כהנא בעא קומי שאל את ר' אימי, האם המשכיר בית לחבירו ונצרך לדמי הבית, והוא רוצה למכור את הבית, האם הוא יכול למכור את ביתו והקונה יוציא את השוכר מהבית, או שכל זמן השכירות הקונה לא יכול להוציא את השוכר מהבית? א"ל ר' אימי שהיות ולא

הכרם והיה בו עוללות, והורו החכמים כרבי יוסי שהעניים יתנו שכר גידולין להקדש. שואלת הגמ' ולית הדא דברי המשנה (במסכת פאה) שאומרת "ואיזו שכחה? בעריס (ענבים המודלים ע"ג קנים - מלשון עריסה, והבעה"ב עזב את שורת העריס, ועבר ללקט מעריס אחר). כל שאינו יכול לפשוט את ידיו (ממקום שהוא עומד) וליטלה" פליגי על רבי יוחנן? דר' יוחנן אמר לענין הזיתים שמכיון שעבר ממנו מאילן אחד הרי זו שכחה, ואפי' שהוא יכול לפשוט את ידו ממקום שהוא נמצא וליטול מהזיתים? מתרצת הגמ' שניא היא בעריס כיון שדרכו לבחון, וכיון שבעריס הדרך הוא שאחרי שעזבים את העריס בוחנים ומסתכלים האם נשארו ענבים בגפן, לכך כיון שהוא עדיין קרוב שהוא יכול לפשוט את ידיו וליטול אין בזה משום "לא תשוב לקחתו", שהרי דעתו עדיין לבחון האם נשארו שם ענבים, אבל בזיתים שאין הדרך לבחון האם נשארו זיתים, לכך אפי' שהוא יכול להושיט את ידו ממקום שהוא נמצא וליטול את הזיתים מהאילן שעזבו, יש בזה משום "לא תשוב לקחתו". ואומרת הגמ' ואפי' על רבי הושעיא (שנחלק על ר' יוחנן וסובר שהיות והוא יכול להושיט את ידו וליטול את הזיתים ששכח זה לא נקרא שהוא חוזר לקחת

מסכת פרק ד [ה"ט - דף ל] פסחים קלג

עלה על דעתו שימות ברעב. ר' זעירא ר' לא תריהון אמרין מיסתיוסם באוני הוא - ונקנית במקח. תני המשכיר בית לחבירו ועמד והקדישו, הרי זה דר בתוכו - ומעלה שכר להקדש, אימתי בזמן שלא הקדים לו שכרו, אבל בזמן שהקדים לו שכרו הרי זה דר בתוכו חנם, ביומי דרבי מנא הות טמירא בצפורי, והוי בניהון דצפורי ממשכנין בתיהן, מדאתו מיזל לון - אפיק ר' מנא כרוז כההוא דר' אמי, אמר לא דאנא סבר כותיה אלא כגון דצפוראי - דלא יחלטון בתיהון. ואוכלין מתחת הנשרים: מה נן קיימין, אם בשנשרו מערב יו"ט דברי הכל מותר,

עלה על דעתו של המשכיר שימות ברעב, וכיון שהוא נצרך לדמי הבית, יש כאן אומדנא מוכחת שלא על דעת זה הוא השכיר את הבית, ולכך הוא יכול למכור את הבית והקונה יוציא את השוכר מהבית. אבל ר' זעירא ר' אילא תריהון אמרין שניהם אמרו שהשוכר מיסתיוסם באוני עומד וקבוע בשטרו הוא, והרי השכירות נקנית במקח, דהיינו היות ושכירות זה כמו מקח לזמן השכירות, ולכך המשכיר לא יכול למכור את הבית ע"מ שהקונה יוציא את השוכר במשך זמן השכירות. וכן תני וכן למדנו בברייתא שהמשכיר בית לחבירו ועמד המשכיר והקדישו, הרי זה השוכר דר בתוכו - ומעלה שכר להקדש, היות והשוכר קנה את הבית לכל ימי השכירות, לכך השוכר ממשיך לגור בבית הגם שהקדישו את הבית, ואומרת הברייתא אימתי השוכר משלם להקדש את דמי השכירות? זה דוקא בזמן שהשוכר לא הקדים לשלם לו למשכיר את שכרו מראש, אבל בזמן שהשוכר הקדים לו למשכיר את שכרו מראש, א"כ הרי זה דר בתוכו חנם, דהיינו שהוא לא צריך לחזור ולשלם להקדש את דמי השכירות, כיון שזה כבר שולם מראש.

ביומי דרבי מנא הות טמירא בצפורי, אנשי ציפורי הטמינו את עצמם מחמת המלכות, והיות ולא היה להם ממה להתפרנס, לכך הם לוו כסף והיו בניהון דצפורי והיו בני ציפורי ממשכנין את בתיהן למלווים, והמלוה היה גר בבית כתשלום לחוב, מדאתו מיזל לון וכשבני ציפורי רצו לברוח מהעיר, הם רצו למכור את הבתים, ע"מ שהבית לא יחלט למלוה שלא כדין, ואפיק ר' מנא כרוז שהם יכולים למכור את הבית, והקונה יוציא את המלוה מהבית כההוא כדברי דר' אמי, אבל אמר ר' מנא שמה שאמרתי כאן, זה לא מפני דאנא סבר כותיה כר' אימי באופן רגיל, אלא רק כגון המעשה דצפוראי, בשביל דלא יחלטון בתיהון למלווים שלא כדין, ורק בזה שייך לומר שיש כאן אומדנא מוכחת שלא על דעת זה הלויים נתנו את הבית למלווים, אבל בשכירות רגילה, אין למשכיר רשות למכור את ביתו ע"מ שהקונה יוציא את הבית מהשוכר כל זמן השכירות. ואוכלין מתחת הנשרים: שואלת הגמ' מה נן קיימין באיזה אופן מדובר כאן, אם בשנשרו הפירות מערב יו"ט או שבת, א"כ לדברי הכל מותר לאכול את הפירות האלו,

אם בשנשרו ביו"ט דברי הכל אסור? אלא כי נן קיימין בסתם.

ונותנין פיאה לירק: לא היו נותנין אלא מן הלפת ומן הקפלוטות - שליקיטתן כאחת, ר' יוסה אומר אף לכרוב. מעשה בבן מביא יין שנתן בנו פיאה לירק לעניים, ובא אביו ומצאן עומדין על פתח הגינה, אמר להן הניחו מה שבידכם, הניחו מה שבידן, ונתן להם בכפליהן מעושרין, לא שהיתה עינו צרה, אלא שהיה חושש לדברי חכמים. חד זמן צרכין רבנן נידבא, שלחון לר' עקיבה ולחד מן רבנין עמיה, אתון בעיי מיעול לגביה - ושמעון קליה דטלייא אמר ליה מה ניזבין לך יומא דין, אמר ליה טרוכסמין - לא מן יומא דין אלא מן דאתמול דהוא כמיש וזליל, שבקון ליה ואזלון לון, מן דזכין כל עמא -

בכפליהן כפול ממה שהם ליקטו, ירקות **מעושרין**, ומה שהוא אמר לעניים להניח את מה שליקטו, זה לא מחמת שהיתה עינו צרה בהם, אלא שהיה חושש לדברי **חכמים** שאסרו להניח פאה לירק, שלא יבואו לאוכלם בלי הפרשת תרומה.

ומביאה הגמ' מעשה נוסף באביו של בן מביא יין; **חד זמן** פעם אחת היו **צרכין רבנן נידבא** החכמים היו צריכים נדבה, ושלחון לר' עקיבה ולחד מן רבנין ולאחד מבני הישיבה **עמיה** שיאספו מעות, **אתון בעיי מיעול לגביה** ובאו ורצו להיכנס אצל אביו של בן מביא יין, ושמעון קליה דטלייא ושמעו את קולו של בנו הקטן שאמר ליה לאביו מה ניזבין לך יומא דין מה נקנה לאכול היום? ואמר ליה **טרוכסמין** עולשין, אבל לא מן יומא דין לא מהעולשין שליקטו היום שהם טריים ויקרים, אלא מן דאתמול אלא מהעולשין שליקטו אתמול דהוא **כמיש וזליל** שהם כמושים וזולים, ולכך **שבקון ליה** עזבו אותו ואזלון לון והלכו לאסוף נדבה משאר בני העיר (הם חשבו שהוא ירד מנכסיו), **מן דזכין כל עמא**

ואם בשנשרו ביו"ט או בשבת, א"כ לדברי **הכל אסור** לאכול את הפירות כיון שהם מוקצה, וא"כ באיזה אופן אנשי יריחו אכלו את הפירות הנושרים? **אלא כי נן קיימין** אלא מדובר כאן **בסתם**, שלא ידוע האם הפירות נשרו בשבת או מערב שבת, שאנשי יריחו הקילו ואמרו שהיות וכעת הפירות תלושים, א"כ הולכים אחרי החזקה דהשתא, וכל עוד שלא יודעים בבירור שהפירות נשרו בשבת הם מותרים, וחכמים החמירו בזה, כיון שהולכים אחרי החזקה דמעיקרא, וכל עוד שלא יודעים שהפירות נשרו מערב שבת הם אסורים.

ונותנין פיאה לירק: אומרת הגמ' שאנשי יריחו לא היו נותנין פאה מכל הירקות אלא רק מן העלים של הלפת ומן העלים של הקפלוטות (כרתי) שליקיטתן כאחת, ור' יוסה אומר אף לכרוב. ואומרת הגמ' שמעשה בבן מביא יין כך שמו, שנתן בנו פיאה לירק לעניים, ובא אביו ומצאן את העניים עומדין על פתח הגינה, ואמר להן הניחו מה שבידכם כין שזה לא שלכם, שהרי ירק פטור מפאה, והעניים הניחו את מה שהיה בידן, והאבא הזה נתן להם

מסכת פרק ד [ה"ט - דף ל] פסחים קלה

אתון לגביה, אמר לון למה לא אתיתון גביי קדמיי כמה דהויתון נהיגין? אמרי כבר אתינן - ושמעינן קליה דטלייא אמר לך מה ניזבון לך יומא דין, ואמרת ליה טרוכסימון לא מן דיומא דין אלא מן דאתמול דהוא כמיש וזליל, אמר מה דביני לבין טלייא ידעתין, לא מה ביני לבין בריי, אף על פי כך אזלון ואמרו לה, והיא יהבה לכון חר מודיי דדינרין, אזלון ואמרין לה, אמרה לון מה אמר לכון - גדיל או מחיק? אמרי לה סתם אמר לן, אמרה לון אנא יהבה לכון גדיל - ואין אמר גדיל הא כמילוי, ואין לא אנא מחשבנא גודלנה מן פרני, כיון ששמע בעלה כך - כפל לה את כתובתה.

הדרן עלך פרק מקום שנהגו

אספתם משאר בני העיר, וא"כ לא חסר לכם כל כך הרבה כסף למה שהייתם צריכים, אבל אזלון תלכו לאשתי ואמרו לה שדברתי אתכם והיא יהבה לכון והיא תביא לכם חר מודיי דדינרין מידה אחת של דינרים, אזלון הלכו החכמים ואמרין לה שבעלך אמר שתביאי מידה של דינרים, אמרה לון מה אמר לכון שאני יביא, האם גדיל או מחיק מידה גדושה או מידה מחוקה? אמרי לה שבעלך סתם אמר לך ולא פירש, אמרה לון, אנא יהבה לכון גדיל אני אביא לכם במידה גדושה, ואין ואם הוא אמר שאתן לכם גדיל במידה גדושה, א"כ הא כמילוי זה כדבריו, ואין ואם הוא לא התכווין למידה גדושה, א"כ אנא מחשבנא גודלנה אני אחשב את ההפרש (בין מידה מחוקה למידה גדושה) ואחסר מן פרני מהכתובה שלי, כיון ששמע בעלה כך שהיא נתנה במידה גדושה על חשבון כתובתה, כפל לה את כתובתה, וא"כ גם מכאן אנחנו רואים שאביו של בן מביא יין לא היה צרה עיניו בנתינת הצדקה.

הדרן עלך בלי נדר פרק מקום שנהגו

ולאחר שזיכו את שאר בני העיר בצדקה, וזה לא הספיק להם, אתון לגביה באו אצלו (אצל אביו של בן מביא יין), ואמר לון והוא שאל את ר"ע למה לא אתיתון גביי קדמיי מדוע לא באתם אלי לפני שאר בני העיר כמה דהויתון נהיגין כמו שהייתם נוהגים תמיד? אמרי כבר אתינן כבר היינו כאן, ושמעינן קליה דטלייא ושמענו את הילד הקטן שאמר לך מה ניזבון לך יומא דין מה נקנה לאכול היום, ואמרת ליה טרוכסימון, אבל לא מן דיומא דין לא ממה שליטו היום שהם יקרים, אלא תקנה מן דאתמול ממה שליטו אתמול דהוא כמיש וזליל שהם כמושים וזולים, ולכך לא רצינו לבוא אליך בתחילה, וחשבנו שנוכל לאסוף את הסכום שאנחנו צריכים משאר בני העיר, אמר להם (אביו של בן מביא יין) אומנם מה דביני לבין טלייא מה שדיברתי עם בני ידעתין, אבל אתם לא יודעים מה שביני לבין בריי (בוראי), והגם שלעצמי אני חוסר, אבל במה שאני מצוה מבוראי לתת צדקה אני לא חוסר, ואף על פי כך שבאתם אלי בסוף היום, וכבר

פרק ה

הלכה א

מתני' תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה, ערב פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה, בין בחול בין בשבת. חל ערב פסחים להיות ערב שבת, נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה. והפסח אחריו. **גמ'** תמיד נשחט וכו': כתיב [שמות כט] וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ וּגו' הייתי אומר יקרבו שניהן בשחרית ושניהן בין הערבים, תלמוד לומר את הפֶּכֶשׁ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר. הייתי אומר יקרב של שחר עם הנץ החמה, ושל בין הערבים עם דמדומי החמה, תלמוד לומר בֵּין הָעֶרְבִים, נאמר כאן בין הערבים ונאמר להלן בין הערבים, מה בין הערבים שנאמר להלן משש שעות ולמעלן, אף בין הערבים שנאמר כאן משש שעות ולמעלן, מה חמית מימר בין הערבים משש שעות ולמעלן?

הלכה א

ליום תמיד, א"כ הייתי אומר שיקרבו שניהן בשחרית או שניהן בין הערבים אם ירצו, לכך תלמוד לומר את הפֶּכֶשׁ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר, שמשמע שרק כבש אחד מקריבים בבוקר, אבל עדיין הייתי אומר שיקרב התמיד של שחר – עם הנץ החמה, והתמיד של בין הערבים יקרב סמוך לשקיעת החמה – עם דמדומי החמה, לכך תלמוד לומר וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים, והרי נאמר כאן בתמיד 'בין הערבים' ונאמר להלן בקרבן פסח 'בין הערבים', ולכך אנחנו אומרים מה בין הערבים שנאמר להלן בקרבן פסח זה משש שעות ולמעלן, אף בין הערבים שנאמר כאן בתמיד היינו משש שעות ולמעלן. ואומרת הגמ' ומה חמית מימר ומי אמר לך שבין הערבים שנאמר בפסח, היינו משש שעות ולמעלן?

מתני' תמיד של בין הערביים נשחט בשמונה ומחצה, וקרב ומעלים את האברים של התמיד על גבי המזבח בתשע ומחצה, אבל בערבי פסחים שצריך להקריב את הפסח לאחר התמיד, הקדימו את הקרבת התמיד, והתמיד נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה, בין אם ערב פסח חל להיות בחול ובין אם ערב פסח חל להיות בשבת. ואם חל ערב פסחים להיות בערב שבת שצריך להספיק לצלות את הפסח עוד לפני השבת, לכך הקדימו את הקרבת התמיד עוד שעה, והתמיד היה נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה. והפסח אחריו אחרי הקרבת התמיד.

גמ' תמיד נשחט וכו': אומרת הגמ' שאם היה רק כתיב וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ, כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם

מסכת פרק ה [ה"א - דף לא] פסחים קלז

אף על פי שאין ראייה לדבר, זכר לדבר [ירמיה ו] אוי לנו פי פנה היום פי ינטו צללי ערב, מה ערב שנאמר להלן משש שעות ולמעלן, אף ערב שנאמר כאן משש שעות ולמעלן, ויהא כשר משש שעות ולמעלן? ר' יושוע בן לוי אמר בין הערבים - כיצד חלק בין הערבים, ותן לו שתי שעות ומחצה לפניו ושתי שעות ומחצה לאחריו, ושעה אחת לעיסוקו, נמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה. אמר ר' יוסה שבק ר' יהושע בן לוי רישא ואמר סופה, דלכך כהדא דתני חנניה בן יהודה אומר שומע אני בין ערבים בין הערבו של ארבעה עשר ובין ערבו של חמשה עשר, יכול היום והלילה בכלל? תלמוד לומר [שמות יב] יום, כשהוא אומר 'יום' יצא לילה, או 'יום' יכול בשתי שעות ביום? תלמוד לומר [דברים טז] בערב,

לפני הקרבת התמיד, ושתי שעות ומחצה לאחריו לאחר הקרבת התמיד, ושעה אחת לעיסוקו להקרבת התמיד, וא"כ נמצאת אומר שהתמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע שעות ומחצה. שואלת הגמ' אמר ר' יוסה, שבק (עזב) ר' יהושע בן לוי את הרישא של הברייתא, ואמר את סופה של הברייתא, דלכך וכי לא כך כהדא דתני שנינו בברייתא חנניה בן יהודה אומר שומע (מבין) אני שכאשר כתוב לענין קרבן פסח 'בין ערבים', היינו בין שני ערבים - בין הערבו (שקיעת החמה) של ארבעה עשר בניסן ובין ערבו (שקיעת החמה) של חמשה עשר בניסן, וא"כ יכול אולי היום והלילה בכלל ויכולים להקריב את הפסח גם בליל י"ד בניסן? לכך תלמוד לומר והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום, וא"כ כשהוא אומר 'יום' יצא לילה שלא יכולים להקריב בלילה, אבל עדיין אי (אם) היה רק כתוב 'יום' א"כ יכול אולי יכולים להקריב את הפסח כבר בבוקר, ואפי' בשתי שעות ביום? לכך תלמוד לומר תזבח את הפסח בערב,

אף על פי שאין ראייה גמורה לדבר, אבל יש זכר לדבר שהרי כתוב בקרבן פסח שמקריבים אותו בערב, "שם תזבח את הפסח בערב" וערב היינו מחצות, כמו שכתוב אוי לנו פי פנה היום פי ינטו צללי ערב, וא"כ מה ערב שנאמר להלן היינו משש שעות ולמעלן, שמחצות והלאה הצל נוטה לכיוון מזרח, אף ערב שנאמר כאן בקרבן פסח, היינו משש שעות ולמעלן, ומכאן שבין הערביים זה משש שעות והלאה (למעשה לא היו מקריבים את התמיד לפני שש שעות ומחצה, בכדי שהצל יהא ניכר לכיוון מזרח). שואלת הגמ' א"כ ויהא כשר להקריב את התמיד של בין הערביים משש שעות ולמעלן, ומדוע למדנו במשנה שמקריבים אותו בשמונה ומחצה? מתרצת הגמ' ר' יושוע בן לוי אמר כיון שכתוב 'בין הערבים' דהיינו שצריך לכתחילה להקריב את התמיד בין שני הערבים, בין תחילת הערב שהוא בחצות לסוף הערב שהוא בשקיעת החמה, וא"כ כיצד עושים? חלק את הזמן שבין הערבים, ותן לו שתי שעות ומחצה לפניו

מסכת פרק ה [ה"א - דף לא] פסחים קלח

אי 'בערב' יכול משתחשך? תלמוד לומר [שמות יב] בֵּין הָעֶרְבַּיִם, הא כיצד? חלוק בין הערבים - ותן שתי שעות ומחצה לפניו ושתי שעות ומחצה לאחריו, ושעה אחת לעיסוקו, נמצאת אומר שהפסח קרב בתשע שעות ומחצה, ונמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה. א"ר יוסה הדא דתימר למצוה, אבל לעיכוב הדא היא דתנינן שחטו קודם לחצות פסול, לאחר חצות מיד כשר, קודם לתמיד כשר. וימר אף בשחרית כן? הכא כתיב 'בין הערבים' אית לך מימר תמן בין הבקרים?!

ר' יושוע בן לוי אמר תפלות מאבות למדו... אב בית דין.

בין בחול בין בשבת: מאן תנא בין בחול בין בשבת - ר' ישמעאל, דתני כסדרו

הגמ' א"כ וימר אף בשחרית כן שיקריבו את התמיד של שחר רק לאחר שתי שעות ומחצה מתחילת היום? מתרצת הגמ' שהכא בתמיד של בין הערביים כתיב 'בין הערבים' ולכך אנחנו אומרים שמחלקים את הערב לשניים, אבל וכי אית לך מימר תמן וכי כתוב לעניין תמיד של שחר בין הבקרים? וא"כ מדוע שנחלק את הבוקר לשניים.

ר' יושוע בן לוי אמר תפלות מאבות למדו, וכמו שהאבות הקדושים התפללו בשלושת הזמנים האלו, כך גם אנחנו צריכים להתפלל בשלושה הזמנים האלו, ולכך יכולים לכתחילה להתפלל תפילת המנחה מחצות, אבל אם לומדים את זמני התפילות מהקרבת הקרבנות, א"כ לכתחילה יצטרכו להתפלל מנחה רק בתשע שעות ומחצה, הכל כמו ששנינו במסכת ברכות, עד סוף הסוגיא הנגמרת במילים - אב בית דין.

בין בחול בין בשבת: אומרת הגמ' מאן תנא בין בחול בין בשבת - ר' ישמעאל, דתני כסדרו של הקרבת הפסח

ואומר חנניה בן יהודה אי היה כתוב רק 'בערב' א"כ יכול שצריך להקריב את הפסח דוקא משתחשך סמוך לשקיעת החמה? לכך תלמוד לומר וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבַּיִם, הא כיצד ומה הכוונה בין הערביים? היינו חלוק את בין הערבים, ותן שתי שעות ומחצה לפניו לפני הקרבת הפסח, ושתי שעות ומחצה לאחריו לאחר הקרבת הפסח, ושעה אחת לעיסוקו להקרבת הפסח, וא"כ נמצאת אומר שהפסח קרב בתשע שעות ומחצה, ונמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה, שהרי לומדים את התמיד מפסח בג"ש. א"ר יוסה הדא דתימר שמקריבים את הפסח בשמונה ומחצה, זה רק למצוה לכתחילה, אבל לעיכוב זה לא מעכב, שהרי הדא היא דתנינן שנינו על זה, שחטו את הפסח קודם לחצות פסול, אבל לאחר חצות מיד כשר. וגם אם הוא הקריב את הפסח קודם לתמיד זה כשר הגם שצריך להקריב את הפסח לאחר התמיד. שואלת

מסכת פרק ה [ה"א - דף לא] פסחים קלט

בחול כך סדרו בשבת דברי ר' ישמעאל, ר"ע אומר כסדרו בערב שבת כך סדרו בשבת. הא ר' ישמעאל מאַחר שעה לפילפולו, ור"ע מקדים שעה אחת לעיסוקו - כדי שלא יכנסו למצוה משוכרין.

והפסח אחריו: ויקרב פסח תחילה ותמיד אחריו? אם אומר את כן - נמצאת מבטל בין הערבים של פסח. אם מקיים את בין הערבים של פסח - לא נמצאת מבטל בין הערבים של תמיד? תמיד, אם מבטלו את עכשיו - את מקיימו לאחר זמן, פסח, אם מבטלו את עכשיו - אימתי את מקיימו? ויקריב פסח תחילה ותמיד אחריו? יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים, לדבר שלא נאמר בו אלא בין

עיקר הזמן של בין הערבים של פסח, שהוא בשעה שמונה ומחצה כדלעיל, שואלת הגמ' והרי אם מקיים אַת את עיקר הזמן של בין הערבים של פסח, לא נמצאת מבטל את עיקר הזמן של בין הערבים של תמיד, ומה עדיף זה על זה? מתרצת הגמ' שלענין התמיד, אם מבטלו אַת עכשיו את עיקר הזמן, אַת מקיימו לאחר זמן, היינו בשאר ימות השנה, אבל לענין פסח, אם מבטלו אַת עכשיו את עיקר הזמן, א"כ אימתי אַת מקיימו? ולכך דוחים את הקרבת התמיד מזמנו הראוי, כדי שיקריבו את הפסח בזמן הראוי. שואלת הגמ' ויקריב פסח תחילה בשמונה ומחצה ואת התמיד אחריו לאחר שיגמרו להקריב את כל קרבנות הפסחים? מתרצת הגמ' שלא יכולים להקריב את התמיד לאחר הפסח, כיון שיאחר הקרבת קרבן פסח, שזה דבר שנאמר בו בערב (שם תזבח אַת הפסח בערב) ובין הערבים (ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים), לקרבן התמיד שזה דבר שלא נאמר בו אלא בין

בחול, כך סדרו של הקרבת הפסח בשבת דברי ר' ישמעאל, ר"ע אומר כסדרו של הקרבת הפסח בערב שבת, כך סדרו של הקרבת הפסח בשבת. ומבארת הגמ' את המחלוקת; הא (הרי) ר' ישמעאל מאַחר את הקרבת הפסח שעה אחת, הגם שבערב פסח שחל להיות בשבת, היו יכולים להקדים את הקרבת התמיד לשש ומחצה, שהרי בשבת לא מקריבים נדרים ונדבות שמחמת זה צריך לאַחר את הקרבת התמיד, וזה מכיון שר' ישמעאל חושש לפילפולו (לחימומו) לקלקולו של בשר קרבן הפסח, שהרי לא צולים את הפסח אלא רק במוצאי שבת, ור"ע מקדים שעה אחת לעיסוקו ולהקרבת הפסח, כדי שלא יכנסו למצוה של הקרבת הפסח משוכרין בהולים, והיות ובשבת לא מקריבים נדרים ונדבות שמחמת זה צריך לאַחר את הקרבת התמיד, לכך מדוע להקריב את הפסח בחיפזון.

והפסח אחריו: שואלת הגמ' ויקרב פסח תחילה והתמיד אחריו? מתרצת הגמ' שאם אומר אַת כן, נמצאת מבטל את

מסכת פרק ה [ה"א - דף לא] פסחים

הערבים בלבד. ר' ירמיה בעי מה חמיית מימר ערב מאוחר, או נאמר ערב מוקדם, אלא כיני יאוחר דבר שנאמר בו בין הערבים כבוא השמש, לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים לבד, מתניתא מסייעה לר' ירמיה [דברים מז] שם תזבח את הפסח בערב - בערב אתה זוכה, כבוא השמש אתה אוכל, מועד צאתך ממצרים אתה שורף. אית תניי תני בערב אתה אוכל, כבוא השמש אתה זוכה, מועד צאתך ממצרים אתה שורף. ויקרבו שניהן כאחת? א"ר יוסה כבש שני, אין פסח שני.

ומועד צאתך ממצרים היינו בט"ו בניסן בבוקר אתה שורף את הנותר מהקרבת פסח (למעשה לא יכולים לשרוף את הנותר בט"ו, כיון שזה יו"ט, ואין שורפים קדשים ביו"ט, אלא שאז זה זמן שריפת הנותר), אבל אית תניי תני יש ששנו בברייתא שכוונת הפסוק הוא כך, בערב לאחר שהחמה העריבה ונעשה לילה, אתה אוכל את קרבן הפסח, וכבוא השמש דהיינו סמוך לשקיעת החמה אתה זוכה את הקרבן פסח, ומועד צאתך ממצרים היינו בט"ו בניסן בבוקר אתה שורף את הנותר מהקרבת פסח, וא"כ מהברייתא הזאת מוכח שמה שכתוב כבוא השמש, זה הולך לעניין זמן שחיתת הפסח. שואלת הגמ' ויקרבו שניהן גם הפסח וגם התמיד כאחת בשמונה ומחצה? מתרצת הגמ' א"ר יוסה שהיות וכתוב זאת הפסח השני תעשה בין הערבים, לכך אנחנו אומרים שהכבש של התמיד, הוא צריך להיות שני לתמיד של שחר, ואין קרבן פסח, שני לתמיד של שחר, ואם יקריבו את הפסח יחד עם התמיד, א"כ יוצא ששניהם שניים לתמיד של שחר, ולכך צריך קודם להקריב את התמיד, ורק אח"כ את הפסח.

הערבים (ואת הפסח השני תעשה בין הערבים) בלבד. שואלת הגמ' ר' ירמיה בעי הק' מה חמיית מימר מדוע אתה רואה לומר שהמשמעות של המילה ערב שזה מאוחר, או נאמר שהמשמעות של המילה ערב שזה מוקדם, וכמו שהבאנו לעיל את הפסוק כי יטו צללי ערב' שמשמע חצות? אלא אומר ר' ירמיה כיני כך צריך לומר, שיאוחר פסח שזה דבר שנאמר בו בין הערבים (ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים), וכבוא השמש (שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש), לקרבן התמיד, שזה דבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים (ואת הפסח השני תעשה בין הערבים) לבד, ואומרת הגמ' שמתניתא הברייתא מסייעה לר' ירמיה שמה שכתוב כבוא השמש, זה הולך לעניין זמן שחיתת הפסח, שהרי שנינו בברייתא, והיות וכתוב שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים, ולמעשה כתוב כאן שלשה זמנים שונים, אלא כוונת הפסוק הוא כך, שם תזבח את הפסח בערב, היינו בערב כשחמה נמצאת בצד מערב, אתה זוכה את הקרבן פסח, וכבוא השמש לאחר שקיעת החמה אתה אוכל את הקרבן פסח,

מסכת פרק ה [ה"א - דף לא] פסחים קמא

תני ר' נתן אומר בכל יום ויום תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה, מהו בכל יום ויום - בכל ערב פסח ופסח, א"ר יוסה בר' בון טעמיה דהדין תנייה, כדי ליתן חצי שעה בין כת לכת.

תני דם תמיד ואיבריו קודמין לפסח, ופסח לקטורת, והקטורת להטבת נרות. אית תני תני דם תמיד ואיבריו קודמין לקטורת, והקטורת לפסח, ופסח להטבת הנרות, כדי שיקרבו נסכי תמיד עמו. אין מוקדם לתמיד של שחר, ולא מאוחר לתמיד של בין הערבים, אלא הקטורת והפסח בערבי פסחים. מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר? תלמוד לומר [ויקרא ו] עֲלִיָּהּ הָעֶלְיָהּ, ומנין שלא יהא דבר מְעַכָּב לתמיד של בין הערבים? תלמוד לומר עֲלִיָּהּ הַשְּׁלָמִים,

מקדימים את הקטרת הקטורת להקרבת הפסח? כדי שיקרבו נסכי התמיד עמו עם קרבן התמיד, שהרי צריך להקטיר את הקטורת בין הקטרת איברי התמיד להקרבת הנסכים, ואם יקריבו את הפסח לפני הקטורת, א"כ זה יראה שהנסכים הם בעבור הפסח, לכך מקדימים את הקטורת והנסכים לפני הקרבת הפסח. ואומרת הברייתא שאין קרבן שהוא מוקדם לתמיד של שחר, ולא מאוחר לאחר התמיד של בין הערבים, אלא הקטורת בכל ימות השנה והפסח בערבי פסחים. ואומרת הגמ' מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר? תלמוד לומר וּבֶעֶר עֲלִיָּהּ (על המזבח) הִפְחִין עֲצִים בַּבֶּקֶר, וְעָרַף עֲלִיָּהּ (על העצים) את אברי הָעֶלְיָהּ, ואם יקריבו קרבן לפני התמיד של שחר, א"כ יוצא שהוא לא מבער את התמיד על העצים, אלא על האברים של אותו קרבן. ומנין שלא יהא דבר מְעַכָּב מאוחר לתמיד של בין הערבים? תלמוד לומר וְהִקְטִיר עֲלִיָּהּ (על התמיד של שחר) את חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים, ואם הוא יקריב איזה קרבן לאחר תמיד של בין הערביים, א"כ הוא יקטיר את

תני ר' נתן אומר שבכל יום ויום התמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה, מבארת הגמ' מהו בכל יום ויום? היינו אפי' בכל ערב פסח ופסח, ואפי' אם ערב פסח חל להיות בערב שבת התמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה והפסח אחריו, א"ר יוסה בר' בון טעמיה דהדין תנייה של ר' נתן, כדי ליתן חצי שעה בין כת לכת, דהיינו ר' נתן סובר שזמן הקרבת הפסח אורכת חצי שעה, והרי הפסח נשחט בשלושה כתות (כדלקמן), לכך גם אם ערב פסח חל להיות בערב שבת לא צריך להקדים יותר, אבל לתנא של משנתינו שסובר שהקרבת הפסח אורכת שעה, צריך להקדים כדי שיוכלו לצלות את הפסח לפני כניסת השבת.

תני זריקת דם התמיד והקרבת איבריו קודמין להקרבת הפסח, ופסח קודם לקטורת, והקטורת קודמת להטבת (הדלקת) הנרות. אבל אית תנאי תנאי יש ששנו בברייתא שזריקת דם התמיד והקרבת איבריו קודמין לקטורת, והקטורת קודמת לפסח, ופסח קודמת להטבת הנרות, ומדוע

מסכת פרק ה [ה"ב - דף לב] פסחים קמב

רשב"ל אמר וְעָרַף עֲלֶיהָ עֹלָה אֵין כְּתִיב כֹּאן, אלא וְעָרַף עֲלֶיהָ הָעֹלָה, שלא תהא עולה קודמת לתמיד של שחר. תני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מחוסרי כפרה מביאין כפרתן אחר התמיד של בין הערבים, כדי שיטבלו ויאכלו פסחיהן לערב, א"ר יודן הדא דתימא במצורע עשיר, אבל במצורע עני לא עוף הוא מביא?! אמר ר' שמעון בר אבדומא אינו מביא אשם?!

הלכה ב

מתני' הפסח ששחטו שלא לשמו, קיבל והילך וזרק שלא לשמו, או לשמו ושלא לשמו, או שלא לשמו ולשמו פסול. כיצד לשמו ושלא לשמו? לשום פסח ולשום שלמים, שלא לשמו ולשמו - לשם שלמים ולשם פסח.

וכי לא עוף הוא מביא?! וכיון שבחטאת העוף לא מקריבים את האיברים שלו על גבי המזבח, לכך גם בשאר ימות השנה יכולים להקריב את זה לאחר תמיד של בין הערבים, אבל אמר ר' שמעון בר אבדומא שזה לא נכון, שהרי וכי מצורע עני אינו מביא אשם?! והרי את האשם לא יכולים להקריב לאחר תמיד של בין הערבים בשאר ימות השנה.

הלכה ב

מתני' הפסח ששחטו במחשבת שלא לשמו, כגון ששחטו לשם שלמים, או שהוא קיבל את הדם, או שהוא הילך את הדם למזבח, או שהוא זרק את הדם על גבי המזבח שלא לשמו, דהיינו מחשבת שלא לשמו מעכבת בכל אחד מד' העבודות. או שהוא עשה את אחד מעבודות הדם במחשבת לשמו ושלא לשמו, או שלא לשמו ולשמו פסול, כיצד לשמו ושלא לשמו? לשום פסח ולשום שלמים, שלא לשמו ולשמו - לשם שלמים ולשם פסח.

אברי הקרבן הזה על אברי התמיד של בין הערביים. ורשב"ל אמר מהיכן יודעים שכשכתוב וְעָרַף עֲלֶיהָ הָעֹלָה שזה מתייחס לתמיד, כיון שוְעָרַף עֲלֶיהָ עֹלָה בלי ה"א הידיעה (שאו זה יכול ללכת לעניין סתם עולה) אֵין כְּתִיב כֹּאן, אלא כתוב וְעָרַף עֲלֶיהָ הָעֹלָה בה"א הידיעה, ללמד שזה הולך לעניין עולת התמיד, ומכאן שלא תהא עולה (קרבן, שעולה לנחת רוח להקב"ה) קודמת לתמיד של שחר. תני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר שמחוסרי כפרה (זב זבה מצורע ויולדת) שלא הספיקו להביא את קרבנם לפני תמיד של בין הערבים, מביאין את כפרתן לאחר התמיד של בין הערבים, כדי שיטבלו ויאכלו פסחיהן לערב, כיון שהעשה של אכילת פסחים שיש בזה כרת, דוחה את העשה שצריך להקריב את כל הקרבנות דוקא על התמיד של שחר. א"ר יודן הדא דתימא שמחוסר כפרה לא מביא את קרבנו לאחר תמיד של בין הערבים אלא בערב פסח, זה דוקא במצורע עשיר שמביא חטאת מהבהמה, אבל במצורע עני

מסכת פרק ה [ה"ב - דף לב] פסחים קמג

גמ' הפסח ששחטו שלא לשמו וכו': מנין שהוא צריך לשחטו לשמו? ר' בא בשם רב [שמות יב] וְאִמְרָתֶם זִבַּח פֶּסַח הוּא, לומר אם שחטו לשם פסח - הרי הוא פסח, ואם לאו אינו פסח. שאר כל מעשיו מנין? [דברים טז] וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח, שיהו כל מעשיו לשם פסח. מעתה אפילו הקטר אימורין? תלמוד לומר זִבַּח, מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה. חטאת מניין? [ויקרא ד] וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת, ושאר כל מעשיו מנין [ויקרא טז] וְעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶת הָאֶחָד חֻטָּאת, מעתה אפילו הקטר אימורין? תלמוד לומר וְשָׁחַט, מה שחיטה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה. חטאת לשם בעלים מנין? א"ר ירמיה [ויקרא יד] וְעֲשֶׂה הַכֹּהֵן

שואלת הגמ' וחטאת מניין שאם הקריבו אותה שלא לשמה שהיא פסולה? מתרצת הגמ' שהיות וכתוב וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת, והרי היה מספיק שיהיה כתוב 'ושחט אותה', אלא מכאן שהשחיטה צריכה להיות לשם חטאת. שואלת הגמ' ושאר כל מעשיו מנין שצריכים להיות לשמה? מתרצת הגמ' שהרי כתוב וְעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶת הָאֶחָד חֻטָּאת, מכאן שכל עשייתם צריך להיות לשם חטאת. שואלת הגמ' א"כ מעתה מעכשיו נאמר שאפילו הקטר אימורין יעכב אם הוא הקטיר שלא לשמה? מתרצת הגמ' תלמוד לומר וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת (והרי השחיטה בכלל שאר העשיות, וא"כ מדוע מוזכר 'שחיטה'), אלא מכאן נלמד - מה שחיטה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, בזה יש פסול שלא לשמה, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה, ולכך גם אם הוא הקטיר שלא לשמה, זה לא מעכב. שואלת הגמ' ומדיכן יודעים שצריך להקריב את החטאת לשם בעלים מנין? מתרצת הגמ' א"ר ירמיה שהרי כתוב וְעֲשֶׂה הַכֹּהֵן

גמ' הפסח ששחטו שלא לשמו וכו': אומרת הגמ' מנין שהוא צריך לשחטו את הפסח לשמו? ר' בא בשם רב אומר, שהרי כתוב וְאִמְרָתֶם זִבַּח פֶּסַח הוּא, לומר לך שאם שחטו לשם פסח - הרי הוא פסח, ואם לאו אלא הוא שחט לשם שלמים - אינו פסח. ואומרת הגמ' שאר כל מעשיו מנין שצריך לעשותם לשמו? כיון שכתוב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח, מכאן שיהו כל מעשיו לשם פסח. שואלת הגמ' א"כ מעתה מעכשיו נאמר שאפילו הקטר אימורין (החלבים של הקרבן) יפסול את הקרבן, אם הוא יקטיר את אימוריו שלא לשמו? מתרצת הגמ' תלמוד לומר זִבַּח פֶּסַח הוּא (והרי הזביחה בכלל שאר העשיות, וא"כ מדוע מוזכר 'זבח'), אלא מכאן נלמד - מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, שזה עיקר הקרבת הקרבן, בזה יש את הפסול שלא לשמו, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה, שהרי גם אם לא הקטירו את האימורין הקרבן כשר, ולכך גם אם הם נעשו שלא לשמו, לא נפסל הקרבן.

מסכת פרק ה [ה"ב - דף לב] פסחים

קמד

את החטאת וכפר על המטהר מטמאתו, א"ל ר' יוסי מעתה אפילו הקטר אימורין? תלמוד לומר וכפר, מה זריקה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה. פסח לשם בעלים מניין? ודין הוא, מה אם החטאת שאין מחשבת ערלים וטמאים פוסלין בה, צריכה שתהא לשם בעלים, פסח שמחשבת ערלים וטמאים פוסלין בו, אינו דין שיהא צריך לשם בעלים. לא אם אמרת בחטאת שהיא קדשי קדשים, תאמר בפסח שהוא קדשים קלין, א"ר יוסה ולא מחשבה למדת, התורה ריבת מחשבה בפסח יותר מן החטאת. אמר ר' חנניה קומי ר' מנא ומחטאתו של מצורע אנו למדין?! וכי חטאתו של מצורע לא לחידושה יצאת - שתהא טעונה נסכים לשם בעלים, ודבר שיצא לחידושו אין למדין ממנו? א"ל וכי חטאתו של מצורע מאיכן למידה שתהא פסולה שלא לשמה - לא מן

הקריבו אותה לשם בעליה שהיא פסולה, זה מכיון שהיא קדשי קדשים, אבל תאמר בפסח שהוא קדשים קלין, וא"כ אולי זה לא חמור כל כך? מתרצת הגמ' א"ר יוסה וכי לא לעניין מחשבה למדת את הפסח מחטאת, והרי לעניין מחשבה, התורה ריבת פסול מחשבה בפסח יותר מן החטאת, שהרי פסח נפסל במחשבת ערלים וטמאים. שואלת הגמ' אמר ר' חנניה קומי לפני ר' מנא ואיך מחטאתו של מצורע אנו למדין שצריך להקריב לשם הבעלים, וכי חטאתו של מצורע לא לחידושה יצאת - שתהא טעונה נסכים לשם בעלים הגם שבשאר החטאות לא מביאים נסכים, והרי כל דבר שיצא מהכלל לחידושו (כמו כאן, לומר שחטאת מצורע טעון נסכים) אין למדין ממנו, וא"כ איך לומדים פסול שלא לשם הבעלים מחטאת מצורע? מתרצת הגמ' א"ל ר' מנא וכי חטאתו של מצורע מאיכן למידה שתהא פסולה שלא לשמה, וכי לא מן

את החטאת וכפר על המטהר מטמאתו, שמשמע שהוא צריך לעשות את החטאת לשם 'המטהר'. שואלת הגמ' א"ל ר' יוסי א"כ מעתה מעכשיו נאמר שאפילו הקטר אימורין יהיה פסול אם הוא לא הקטיר לשם הבעלים? מתרצת הגמ' תלמוד לומר וכפר על המטהר, וא"כ אנחנו אומרים מה זריקה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה בזה יש פסול שלא לשמו, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה. שואלת הגמ' פסח לשם בעלים מניין? מתרצת הגמ' שזה נלמד מק"ו מחטאת, ודין הוא, מה אם החטאת שאין מחשבת ערלים וטמאים פוסלין בה, וגם אם הוא שחט את החטאת לשם ערל או טמא זה כשר, אפי"ה החטאת צריכה שתהא לשם בעלים, פסח שמחשבת ערלים וטמאים פוסלין בו, אינו דין (ודאי) שיהא צריך להיעשות לשם בעלים. שואלת הגמ' שלא יכולים ללמוד פסח מחטאת, כיון שאם אמרת בחטאת שאם לא

מסכת פרק ה [ה"ב - דף לב] פסחים קמה

הדין קרייא, דכתיב וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת, וכתיב [ויקרא ו] זאת תֹּזֶרֶת הַחֻטָּאת, תורה אחת לכל החטאות, אלא ממקום שהיא לְמִידָה - משם היא מלמדת.

שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו, א"ר יוחנן יש שלא לשמו מעבודה לעבודה, והוא פסול, ר' שמעון בן לקיש אמר אין שלא לשמו מעבודה לעבודה, והוא כשר. אמר ר' אילא ממחשבת פיגול לימוד ר' יוחנן, אילו שחט על מנת לזרוק דמו למחר, שמא אינו פיגול?! שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול. אמר ר' יוסי מן תרתין מילין לא דמיא מחשבת פיגול למחשבת פסול, אילו שחטו לשמו לקבל דמו שלא לשמו, שמא אינו כשר?! שחטו לשמו לקבל דמו למחר פיגול. אילו שחטו לשמו להקטיר אימוריו למחר, שמא אינו פיגול?! שחטו לשמו להקטיר אימוריו שלא לשמו כשר? א"ר יוסה אנא חמית לר' ירמיה תפיס לר' בא אמר ליה אמור לי טעמא דר' יוחנן - למה שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו

לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו שזה פסול. שואלת הגמ' אמר ר' יוסי שהרי מן תרתין מילין משני דברים מוכח שלא דמיא מחשבת פיגול למחשבת פסול שלא לשמו, שהרי אילו שחטו לשמו לקבל דמו שלא לשמו, שמא אינו כשר? הרי ודאי שזה כשר, כיון שלא מועיל מחשבת מעבודה לעבודה לענין קבלה (כיון שזה לא עבודה חשובה), אבל אם שחטו לשמו ע"מ לקבל דמו למחר זה פיגול. ויש עוד חילוק, שהרי אילו שחטו לשמו ע"מ להקטיר את אימוריו למחר, שמא אינו פיגול? הרי ודאי שזה פיגול, ואילו שחטו לשמו ע"מ להקטיר את אימוריו שלא לשמו זה כשר, וא"כ איך ר' יוחנן לומד מחשבת שלא לשמו מפיגול? אלא א"ר יוסה שר' יוחנן לא למד שמחשבים מעבודה לעבודה מפיגול, אלא אנא חמית לר' ירמיה שהוא תפיס לר' בא ואמר ליה, אמור לי טעמא דר' יוחנן, למה שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו

הדין קרייא לא ממה דכתיב וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת, ובחטאת כתיב זאת תֹּזֶרֶת הַחֻטָּאת, ומכאן אנחנו אומרים שתורה (דין) אחת לכל החטאות, וא"כ אלא ממקום שהיא חטאת מצורע לְמִידָה שצריך לעשותה לשמה, משם היא מלמדת לשאר החטאות, שצריך לעשותם לשם הבעלים. שואלת הגמ' מה הדין אם שחטו את הפסח לשמו, ע"מ לזרוק את דמו שלא לשמו, האם זה כשר, כיון שגם השחיטה וגם הזריקה היו לשמו, או שזה נפסל? א"ר יוחנן שיש מחשבת שלא לשמו מעבודה לעבודה – והוא פסול, אבל ר' שמעון בן לקיש אמר שאין מחשבת שלא לשמו מעבודה לעבודה – והוא כשר. אמר ר' אילא שממחשבת פיגול לימוד ר' יוחנן שמועיל מחשבה מעבודה לעבודה, שהרי אילו שחט קרבן על מנת לזרוק את דמו למחר, שמא אינו פיגול? ודאי שזה פיגול, ולכך אנחנו אומרים גם לענין שלא לשמו, שאם שחטו

מסכת פרק ה [ה"ב - דף לב] פסחים

קמו

פסול? נעשה משעה ראשונה כשחטו לשמו ושלא לשמו והוא פסול, א"ל ואין כיני אפילו שחטו לאוכליו לזרוק את דמו שלא לאוכליו, וייעשה משעה ראשונה כשחטו לאוכליו ושלא לאוכליו ויהא כשר, לית יכול, דמר ר' אילא בשם ר' יוחנן שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו פסול? אתא ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו כשר, ר' יוסה נסיב חייליה מן תרין טעמיה דר' יוחנן, למה שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול - נעשה משעה הראשונה כשחטו לשמו ושלא לשמו והוא פסול, למה שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו כשר - נעשה כמשעה הראשונה כשחטו לאוכליו ושלא לאוכליו והוא כשר. ר' חנניה אמר קומי ר' מנא בשם ר' יודן טעמא דר' יוחנן כל שאילו יבוא לאותה העבודה והוא מחשב לה - מחשב הוא מעבודה אחרת לה,

שאומרים עירוב מחשבות, נסיב חייליה לקח את כוחו, מן תרין טעמיה דר' יוחנן משתי המימרות של ר' יוחנן (שמצד אחד ר' יוחנן אמר שמחשבים מעבודה לעבודה, ומצד שני ר' יוחנן אמר שאם הוא שחט את הפסח לאוכליו ע"מ לזרוק את דמו שלא לאוכליו שזה כשר) שלכאו' הם סותרים זה את זה; אלא הטעם הוא משום עירוב מחשבות, ולכך למה שחטו לשמו ע"מ לזרוק את דמו שלא לשמו פסול, כיון שנעשה משעה הראשונה כשחטו לשמו ושלא לשמו ולכך הוא פסול, ולמה שחטו לאוכליו ע"מ לזרוק את דמו שלא לאוכליו כשר, כיון שנעשה כמשעה הראשונה כשחטו לאוכליו ושלא לאוכליו ולכך הוא כשר. אבל ר' חנניה אמר קומי לפני ר' מנא בשם ר' יודן שטעמא דר' יוחנן שמחשבים מעבודה לעבודה, זה מכיון שכל שאילו יבוא לאותה העבודה והוא מחשב לה זה יפסול, לכך מחשב הוא מעבודה אחרת לה (דהיינו מה שהוא חשב בשחיטה ע"מ לזרוק את דמו שלא לשמו, זה כאילו שהוא זרק את

שזה פסול? ואמר לו ר' בא כיון שנעשה משעה ראשונה כשחטו לשמו ושלא לשמו, ולכך הוא פסול, כיון שהמחשבה שהוא חישב לעשות בוריקה מועיל על שעת המחשבה, ולכך זה כאילו שהוא שחט לשמו ושלא לשמו, וא"ל ר' ירמיה לר' בא, ואין כיני אם זה נכון מה שאמרת, א"כ נאמר שאפילו אם הוא שחטו את הפסח לשם לאוכליו ע"מ לזרוק את דמו שלא לאוכליו, נאמר שיש כאן עירוב מחשבות וייעשה משעה ראשונה כשחטו לאוכליו ושלא לאוכליו ויהא כשר, והרי לית יכול לא יכולים לומר כך, דאמר ר' אילא בשם ר' יוחנן שאם הוא שחטו לאוכליו ע"מ לזרוק דמו שלא לאוכליו שהפסח הזה הוא פסול? אבל אומרת הגמ' שזה לא ק', כיון שכאשר אתא ר' יעקב בר אחא הוא אמר בשם ר' יוחנן שאם הוא שחטו את הפסח לאוכליו ע"מ לזרוק את דמו שלא לאוכליו שהפסח כשר, כיון שיש כאן עירוב מחשבות, וא"כ ר' יוסה שפי' את טעמו של ר' יוחנן שמחשבים מעבודה לעבודה, כיון

אילו שחטו לשמו וזרק דמו שלא לשמו שמא אינו פסול? שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול. אילו שחטו וקבל דמו שלא לשמו שמא אינו כשר ובשעת קבלה מחשב הוא?! הרי כל שאילו יבא לאותה העבודה ואינו מחשב לה - אינו מחשב מעבודה אחרת לה. אילו שחטו לשמו להקטיר אימורין למחר, שמא אינו פיגול? ובשעת הקטרה אינו מחשב, הרי כל שאילו יבא לאותה העבודה ואינו מחשב לה אינו מחשב מעבודה אחרת לה? א"ל לא תתיביני מפיגול על פסול, דמר ר' יוסה מן תרין מילין לא דמייא מחשבת פיגול למחשבת פסול, מה נפיק מן ביניהון? א"ר שמואל בר אבדומא חילופין בשאר ימות השנה, שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו

ואינו מחשב לה (ולא מועיל המחשבה) שאינו מחשב מעבודה אחרת לה? א"ל ר' חנניה לר' מנא לא תתיביני אל תשאל אותי מפיגול על פסול, דאמר ר' יוסה מן תרין מילין שמשני דברים מוכח שלא דמייא מחשבת פיגול למחשבת פסול כדלעיל, ולכך אומנם בפיגול מועיל מחשבה מעבודה לעבודה, הגם שלא מועיל המחשבה בעבודה עצמה, אבל לענין שלא לשמו, מועיל מחשבה מעבודה לעבודה רק אם הוא יכול לחשוב את המחשבה הזאת באותו העבודה. ואומרת הגמ' מה נפיק מן ביניהון בין הטעם שר' יוסה אמר (שמה שהוא חישב לזרוק את דמו שלא לשמו שזה כאילו שהוא חישב את זה בשחיטה), לטעם שר' חנניה אמר (שהיות ואם הוא יחשוב את המחשבת שלא לשמו בזריקה שזה מועיל, לכך מועיל גם מה שהוא חישב אותה בשחיטה)? א"ר שמואל בר אבדומא חילופין (החילוק הוא) לענין פסח בשאר ימות השנה שצריך להקריב אותה שלא לשמו, בשביל לעקור ממנה את השם פסח, וא"כ לשיטת ר' יוסה אם הוא שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו

הדם שלא לשמו, ולכך זה פסול), והרי אילו שחטו לשמו וזרק דמו שלא לשמו במחשבת שינוי בעלים שמא אינו פסול? הרי ודאי שזה פסול, לכך שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול, אבל אילו שחטו וקבל דמו שלא לשמו במחשבת שינוי בעלים שמא אינו כשר (פסול שינוי בעלים הוא רק בזריקה) ובשעת קבלה מחשב הוא?! והרי לא מועיל מחשבת שינוי בעלים בקבלה, ולכך לא מועיל אם הוא יחשוב בשחיטה לקבל את דמו במחשבת שינוי בעלים, שהרי כל שאילו יבא לאותה העבודה ואינו מחשב לה (לא פוסל אז המחשבה), אינו מחשב מעבודה אחרת לה. שאל ר' מנא את ר' חנניה שלכאו' דברין לא נכונים, שהרי אילו שחטו לשמו ע"מ להקטיר את האימורין למחר, שמא אינו פיגול? הרי ודאי שזה פיגול, והרי בשעת הקטרה אינו מחשב, וגם אם הוא יחשוב שהוא מקטיר את האימורין שלא בזמנו, הקרבן לא נפסל, וא"כ מדוע מועיל מה שהוא חישב בשעת השחיטה להקטיר את האימורין למחר, והרי אתה אמרת שכל שאילו יבא לאותה העבודה

מסכת פרק ה [ה"ב - דף לג] פסחים

קמח

בשאר ימות השנה, על דעתיה דר' יוחנן כשר, על דעתיה דר' שמעון בן לקיש פסול.

רבי יוסי אמר על דא עליל אבא בר בא, מניין שהפסח משתנה לשם שלמים? תלמוד לומר [ויקרא ג] וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזִבְחַ שְׁלָמִים, כל שהוא מן הצאן בא שלמים. היתבון הרי עולה מן הצאן? דבר שאינו בא אלא מן הצאן, יצאת עולה שהיא באה אפילו מן הבקר. היתבון הרי אשם? א"ר בון בר כהנא 'מן הצאן' דבר שהוא בא מכל הצאן, יצא אשם שאינו בא אלא מן הכבשים בלבד. בכל אתר את אמר 'מן' למעט, והכא את אמר 'מן' לרבות? א"ר מנא הכא נמי 'מן' למעט, מיעוט שאינו בא בן שתי שנים, מיעוט שאינו בא נקיבה. היתבון

שמותר עולה, בא שלמים? מתרצת הגמ' שכוונת התורה, שדבר שאינו בא אלא מן הצאן בקרבן פסח – בא שלמים, אבל יצאת קרבן עולה שהיא באה אפילו מן הבקר, היתבון הרי קרבן אשם הוא ג"כ בא רק מן הצאן, וא"כ אולי מותרו יהיה שלמים? מתרצת הגמ' א"ר בון בר כהנא שהיות וכתוב מן הצאן, משמע שהתורה מדברת על דבר שהוא בא מכל מיני הצאן (מהכבשים או מהעזים), יצא קרבן אשם, שאינו בא אלא מן הכבשים בלבד. שואלת הגמ' א"כ יוצא מדבריך שמהמילה 'מן' מרבים שרק דבר שהוא בא מכל מיני הצאן, מותרו קרב שלמים, והרי בכל אתר בכל מקום את אמר שהמילה 'מן' בא למעט, והכא את אמר 'מן' לרבות? מתרצת הגמ' א"ר מנא, הכא נמי 'מן' בא למעט, מיעוט שאינו בא בן שתי שנים, מיעוט שאינו בא נקיבה, שהרי קרבן פסח בא רק זכר ובן שנה, וכוונת הפסוק לומר שדבר הבא מכל מיני הצאן, דהיינו מן הכבשים ומן העזים, אבל הוא בא דוקא מהזכרים ובן שנה, מותרו יהיה לקרבן שלמים. שואלת הגמ' היתבון הקשו לאבא בר בא,

בשאר ימות השנה, על דעתיה דר' יוחנן כשר, כיון שמחשבין מעבודה לעבודה, וזה נקרא שהוא חישוב את המחשבת שלא לשמו בשחיטה, וא"כ הוא עקר ממנה את השם פסח בשחיטה, ועל דעתיה דר' שמעון בן לקיש פסול, כיון שלא מחשבין מעבודה לעבודה, וא"כ זה לא נקרא שהוא חישוב מחשבת שלא לשמו בשחיטה, וא"כ לא נעקר ממנה השם פסח. אבל לשיטת ר' חנניה שאומר שסברת ר' יוחנן שזה כאילו שהוא חישוב בזריקה, א"כ הפסח הזה יהיה פסול, שהרי צריך לעקור ממנה את השם פסח בשחיטה, והרי השחיטה בעצם היתה לשמו.

רבי יוסי אמר, על דא עליל על זה נכנס אבא בר בא לבית המדרש לומר, מניין שהפסח שמקריבים שלא בזמנו משתנה להיות לשם שלמים? תלמוד לומר וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזִבְחַ שְׁלָמִים, משמע כל קרבן שהוא בא מן הצאן (דהיינו פסח), מותרו בא שלמים (כיון שכוונת התורה היא, "וְאִם מִן הַצֹּאן הִיָּה קָרְבָּנוֹ, מותרו יהיה לזבח שְׁלָמִים). היתבון הקשו על אבא בר בא והרי קרבן עולה באה ג"כ מן הצאן, וא"כ נאמר

מסכת פרק ה [ה"ב - דף לג] פסחים קמט

והכתיב [ויקרא א] וְאִם מִן הַצֵּאֵן קָרְבָּנוֹ מִן הַפְּשָׁבִים אוֹ מִן הָעֵזִים לְעֹלָה, מעתה מותר הפסח בא עולה? אמר רבי אבון משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה, ואין משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה. א"ר יוסי בר' בון משנין קדשים קלים לשם קדשים קלים, ואין משנין קדשים קלים לשם קדשים קדשים. רבי יוחנן אמר על דא עליל רבי חנינה, דאינון אמרין אין הפסח משתנה לשם שלמים אלא א"כ שחטו לשם שלמים, ואני אומר אפילו שחטו לשם עולה. א"ר אילא טעמא דרבי יוחנן, וְאִם מִן הַצֵּאֵן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים - כל שהוא זֶבַח, בא שלמים. משתנה למחשבת פסול, היך עבידא שחטו לשם עולה על מנת לזרוק דמו למחר, מכל מקום פסול הוא, אִין תימר משתנה למחשבת פסול - פסול, אִין תימר אין משתנה למחשבת פסול - פיגול.

פסול, ואני - ר' חנינה אומר, שאפילו שחטו את הפסח לשם עולה, הוא נהפך לשלמים, א"ר אילא, טעמא דרבי יוחנן שגם אם הוא הקריב אותו לשם עולה, זה בא שלמים, כיון שהתורה אומרת וְאִם מִן הַצֵּאֵן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים, דהיינו לכל שהוא זֶבַח לאיזה קרבן שהוא יקריב אותו - זה בא שלמים. שואלת הגמ' משתנה למחשבת פסול, אם הוא הקריב את הפסח לשם עולה במחשבת פסול, האם זה נפסל או לא? והיך עבידא ובאיזה אופן נמצאת השאלה? אם הוא שחטו את הפסח לשם עולה, על מנת לזרוק דמו למחר, האם זה יהיה פיגול או לא? ואומנם מכל מקום בין אם זה עולה ובין אם זה שלמים, פסול הוא, אלא אִין תימר אם תאמר שמשתנה למחשבת פסול הקרבן פסול כשיטת חכמי הדור, א"כ אם יאכלו מבשר הקרבן, לא יהיו חייבים על זה כרת, כיון שזה קרבן פסול ולא חל על זה דין של פיגול, שהרי אין הקרבן נעשה פיגול, אלא א"כ לא היה בו עוד פסול, והיות ויש בקרבן הזה פסול, אין בו כרת, אבל אִין תימר שאין משתנה

והכתיב וְאִם מִן הַצֵּאֵן קָרְבָּנוֹ מִן הַפְּשָׁבִים אוֹ מִן הָעֵזִים לְעֹלָה, וא"כ אולי נאמר מעתה מעבשיו שמוותר הפסח בא לעולה? מתרצת הגמ' אמר רבי אבון, שעדיף לומר שמוותר הפסח בא שלמים ולא עולה, כיון שמשנין קרבן פסח, שהוא דבר שהוא עומד לאכילה, לדבר לקרבן שלמים שהוא עומד לאכילה, אבל ואין סברא לומר שמשנין דבר קרבן פסח שהוא עומד לאכילה, לדבר לקרבן עולה שאינו עומד לאכילה. וכן א"ר יוסי בר' בון שעדיף לומר שמוותר הפסח יהיה לשלמים ולא לעולה, כיון שמשנין קרבן פסח שהוא קדשים קלים, לשם קרבן שלמים, שהוא ג"כ קדשים קלים, ואין סברא לומר שמשנין קדשים קלים לשם קרבן עולה שהוא קדשי קדשים.

רבי יוחנן אמר, על דא עליל על זה נכנס רבי חנינה לבית המדרש לחלוק על חכמי דורו, דאינון אמרין שהם אמרו, שאין הפסח משתנה לשם שלמים, אלא א"כ שחטו את הפסח (שלא בזמנו) לשם שלמים, אבל אם הקריבו פסח לשם עולה, זה פסח

מסכת פרק ה [ה"ג - דף לד] פסחים

לשמו ושלא לשמו, בשאר ימות השנה, רבי בון בר חייא בשם שמואל בר אבא מכיון שאמר שלא לשמו נעשה כשוחט בשתיקה ושלא לשמו - והוא כשר, אמרו לו א"כ הוא אפילו שחטו לשמו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו, יעשה משעה הראשונה כשוחטו בשתיקה ושלא לשמו, והוא כשר? אמר רבי אבא מרי מגלן בשתיקה כשר, דילמא בשתיקה פסול.

הלכה ג

מתני' שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלים ולטמאים פסול, לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו, למולים ולערלים, לטמאים ולטהורים, כשר, שחטו קודם לחצות פסול, שנאמר בו **בין הערפים**.

והוא יהיה כשר? מתרצת הגמ' אמר רבי אבא מרי מגלן שהשוחט פסח בשאר ימות השנה בשתיקה ע"מ לזרוק את הדם לשם שלמים, שהוא כשר, דילמא השוחט בשתיקה ע"מ לזרוק את דמו שלא לשמו, הפסח יהיה פסול כיון שצריך לעקור אותו משם פסח בשעת השחיטה.

הלכה ג

מתני' שחטו את הפסח שלא לאוכליו ע"מ שזקן או חולה שלא יכולים לאכול כזית בכדי אכילת פרס יאכל את הפסח, או לשלא למנויו למי שלא נמנה על הפסח יאכל אותו, או לערלים או לטמאים פסול, אבל אם הוא שחט את הפסח לאוכליו ושלא לאוכליו דהיינו גם לשם חולה או זקן, וגם לשם אדם בריא, או למנויו ושלא למנויו, או למולים ולערלים, או לטמאים ולטהורים כאן זה כשר, כיון שהוא שחט את הפסח גם למי שראוי לאכול מהפסח. שחטו קודם לחצות פסול, כיון שהוא שחטו לפני זמנו, שנאמר בו **בין הערפים**, אבל אם הוא

למחשבת פסול כשיטת ר' חנינא, א"כ הקרבן פיגול, והאוכל מבשר הקרבן יהיה חייב כרת. היות ואם מקריבים פסח בשאר ימות השנה לשמו, זה פסול, ואם הוא מקריב את הפסח שלא לשמו זה כשר, כיון שנעקר ממנו שם פסח; לכך שואלת הגמ' מה הדין אם הוא הקריב את הפסח הזה לשמו לשם פסח, ושלא לשמו, בשאר ימות השנה, האם זה כשר או לא? מתרצת הגמ' רבי בון בר חייא בשם שמואל בר אבא אומר, מכיון שאמר שלא לשמו, א"כ הוא נעשה כשוחט בשתיקה ושלא לשמו - והוא כשר (שהרי בעצם הקרבן הזה סתמו לשם פסח עומד, ואפי"ה כיון שהוא חישוב בזה מחשבת קרבן אחר, הוא כשר לשלמים, א"כ גם אם הוא חישוב מפורש לשמו, כשהוא חשב גם שלא לשמו, נעקר ממנו שם פסח). שואלת הגמ' אמרו לו לר' בון, א"כ הוא שאנחנו משווים את החושב לשם פסח - לשוחט סתם, א"כ נאמר שאפילו שחטו לשמו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו, שיעשה משעה הראשונה כשוחטו בשתיקה ושלא לשמו,

קודם לתמיד כשר, ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו עד שיזרק דם התמיד, ואם נזרק כשר.

גמ' שחטו שלא לאוכליו וכו': מניין שהוא צריך לשוחטו לאוכליו? ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל [שמות יב] איש לפי אכלו תכסו - א"ר יאשיה לשון סורסי הוא זה, כאדם שהוא אומר לחבירו כוס לי את הטלה הזה. כיצד שלא לאוכליו? שחטו לשם חולה לשם זקן שאינן יכולין לוכל כזית. כיצד שלא למנויו? שחטו לשם בני חבורה אחרת. הלא אמרה שהקטן יש לו מניין לפסול, הלא אמרה היה נתון בדרך רחוקה ושחטו לשמו פסול, הלא אמרה הלא מסייעא לדרומי, ודרומי אמרין אימורין שאבדו מחשב להן כמי שהן קיימין, הלא אמרה שחטו שתאכל ממנו חצי

שחטו לשם בני חבורה אחרת. ואומרת הגמ' הלא אמרה מהברייתא מוכח שהקטן שלא יכול לאכול כזית מהפסח, יש לו מניין זה נקרא שהוא מנוי על הפסח, לפסול משום שלא לאוכליו כשמקריבים רק בשבילו, שהרי אם לא יכולים למנות את הקטן (או חולה וזקן), א"כ הפסול הוא מחמת שהפסח נשחט לשלא למנויו. וכן הלא אמרה שאם היה אחד נתון בדרך רחוקה ושחטו לשמו פסול, שהרי הוא כמו טמא. וכן הלא אמרה מה שאנחנו אומרים שמועיל מחשבת שלא לאוכליו לפסול את הקרבן הגם שאין ממש במחשבתו, שהרי הזקן הזה לא יכול לאכול, הלא מסייעא זה מסייע לדרומי לחכמי הדרום, ודרומי אמרין שחכמי הדרום אמרו, שגם על האימורין שאבדו אם הוא מחשב עליהן מחשבת פיגול (להקטירם חוץ לזמנו) הקרבן פיגול כמי שהן קיימין, הגם שאין ממש במחשבתו, שהרי האימורין נאבדו. וכן הלא אמרה מכאן מוכח שאם שחטו את הפסח ע"מ שתאכל ממנו חצי

שחטו קודם לתמיד של בין הערבים כשר, הגם שלכתחילה צריך להקדים את שחיטת התמיד להקרבת הפסח, אבל ובלבד שיהא אחד ממרס (מערבב) בדמו, כדי שהדם לא יקרוש (דם קרוש פסול לזריקה), עד שיזרקו את דם התמיד, ואח"כ הוא יזרוק את דם הפסח, ואם נזרק דם הפסח לפני דם התמיד כשר.

גמ' שחטו שלא לאוכליו וכו': אומרת הגמ' מניין שהוא צריך לשוחטו את הפסח לשם אוכליו? אמר ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל שהרי כתוב איש לפי אכלו תכסו על השן, והרי מה הכוונה 'תכסו' א"ר יאשיה שזה נאמר בלשון סורסי (ארמית סורית) הוא זה, כאדם שהוא אומר לחבירו כוס לי (שחוט) את הטלה הזה, וא"כ כוונת הפסוק הוא שישחטו את הכבש למי שיכול לאכול ממנו. ואומרת הברייתא כיצד מה הכוונה שהוא שוחט לשלא לאוכליו? שחטו לשם חולה, או לשם זקן שאינן יכולין לוכל כזית בכדי אכילת פרס. וכיצד שלא למנויו?

מסכת פרק ה [ה"ג - דף לד] פסחים

קנב

חבורתו כשר, אמר ר' חגיי קומי ר' יוסה תיפתר שהיו כולן חולין, אמר ליה ניתני לשם בני חבורה פסולין, אלא בשהיו שם כשירים - ושחטו לשם פסולין.

לאוכליו ו**שלא לאוכליו** וכו': א"ר אלעזר מתניתא בששחטו לאוכליו ו**שלא לאוכליו**, אבל אם שחטו משעה ראשונה להתכפר בו לאוכליו ו**שלא לאוכליו** פסול. ר' שמלאי אתי גבי ר' יונתן, אמר ליה אלפן אנגדה, א"ל מסורת בידי מאבותי **שלא** ללמד אנגדה לא לבבלי ולא לדרומי - שהן גסי רוח ומעוטי תורה, ואת נהרדעאי ודר בדרום, אמר ליה אמור לי חדא מילתה, מה בין לשמו ו**שלא**

פסול, כיון שזה נקרא שיש כאן שינוי בעלים (דהיינו הדין המיוחד שיש בפסח שצריך לעשותו דוקא לאוכליו, זה נאמר בשחיטה, ובוזה אנחנו אומרים שאם הוא שחט את הפסח לאוכליו ו**שלא** לאוכליו שזה כשר, אבל אם הוא הקריב את הפסח ע"מ 'שיתכפרו בו' לאוכליו ו**שלא** לאוכליו, כאן זה פסול של שינוי בעלים, ואפי' אם הוא חישב לאוכליו ו**שלא** לאוכליו, זה יהיה פסול). אומרת הגמ' ר' שמלאי **אתי גבי** בא לפני ר' יונתן ואמר ליה אלפן תלמד אותי דברי אנגדה, א"ל ר' יונתן שיש מסורת בידי מאבותי **שלא** ללמד אנגדה לא לבבלי ולא לדרומי, כיון שהן גסי רוח ומעוטי תורה והיות ודעת המון העם נמשך אחרי בעלי הגדה, לכך לא מלמדים את גסי הרוח ומעוטי תורה דברי הגדה, שלא יבואו להטעות את העם בדבריהם; ואת נהרדעאי (וכמו שמצינו שאבא אבוא דרבי שמלאי שאל לשמואל, שמושו היה בנהרדעא כידוע) ודר בדרום (וכמו שמצינו שרב קרא עליו - ר' שמלאי הדרומי). אמר ליה ר' שמלאי א"ב אמור לי חדא מילתה דבר הלכה אחת, מה בין שחט את הפסח לשמו ו**שלא**

חבורתו הפסח כשר לכולם, שהרי אם החצי מבני החבורה האחרים לא יכולים לאכול מהפסח כיון שזה לא נשחט לשם אכילתם, א"כ מדוע צריך לפסול את הפסח מחמת שזה נשחט **שלא** לאוכליו, תיפוק ליה שזה לא נשחט עבור שאר בני החבורה, אבל אמר ר' חגיי קומי לפני ר' יוסה שאין הוכחה, כיון שתיפותר תעמיד שבאן מדובר שהיו כולן (כל בני החבורה) חולין ולכך הפסול הוא רק מחמת שזה נשחט **שלא** לאוכליו, אמר ליה ר' יוסה א"כ ניתני ששחטו לשם בני חבורה פסולין, אלא מזה שהמשנה נקטה בלשון שהוא שחט את הפסח **לשלא** לאוכליו, ע"כ שמדובר בשהיו שם בחבורה כשירים, ושחטו לשם פסולין, וכל הפסול הוא משום שזה נשחט **לשלא** לאוכליו, אבל אם הוא ישחוט את הפסח לשם חצי מהחבורה, הפסח הזה כשר לכל בני החבורה.

לאוכליו ושלא** לאוכליו** וכו': א"ר אלעזר שהמתניתא שמכשירה, זה דוקא בששחטו את הפסח שיאכלו מזה - **לאוכליו ו**שלא** לאוכליו**, אבל אם שחטו משעה ראשונה ע"מ לזרוק את הדם כדי להתכפר בו לאוכליו ו**שלא** לאוכליו, הפסח הזה יהיה

לשמו, מה בין לאוכליו ושללא לאוכליו? אמר ליה לשמו ושללא לשמו פסולו מגופו, לאוכליו ושללא לאוכליו פסולו מאחרים. לשמו ושללא לשמו אין את יכול לבור פסולו מתוך הכשירו, לאוכליו ושללא לאוכליו את יכול לבור פסולו מתוך הכשירו. לשמו ושללא לשמו נוהג בכל הקדשים, לאוכליו ושללא לאוכליו אינו נוהג אלא בפסח. א"ר יוסי מן הדא דר' לעזר את שמע תרתי, דמר ר' לעזר מתניתא בששחטו לאוכליו ושללא לאוכליו, אבל אם שחטו משעה ראשונה להתכפר בו לאוכליו ושללא לאוכליו פסול - הרי פסולו מחמת אחרים, ואת יכול לבור פסולו מתוך הכשירו, ואת אמר הבין, אלא כיני לשמו ושללא לשמו נוהג בכל הקדשים, לאוכליו ושללא לאוכליו אינו נוהג אלא בפסח. אמר ר' אבין אית לך חורי, לשמו ושללא לשמו נוהג בכל העבודות, לאוכליו ושללא לאוכליו אינו נוהג אלא בשחיטה.

לעזר את שמע תרתי ששני החילוקים הראשונים אינם נכונים, דאמר ר' לעזר שמתניתא שמכשירה לאוכליו ושללא לאוכליו, זה דוקא בששחטו שיאכלו מזה לאוכליו ושללא לאוכליו, אבל אם שחטו משעה ראשונה בשביל להתכפר בו לאוכליו ושללא לאוכליו הפסח יהיה פסול, וא"כ אומר ר' יוסי הרי כאן זה פסולו מחמת אחרים (זה פסול צדדי) ואת יכול לבור (לברר) את פסולו מתוך הכשירו, ואפי"ה את אמר הבין שהפסח פסול, וא"כ מוכח ששני החילוקים הראשונים אינם נכונים, אלא כיני כן הוא החילוק, שלשמו ושללא לשמו נוהג בכל הקדשים, אבל לאוכליו ושללא לאוכליו אינו נוהג אלא בפסח. אמר ר' אבין שאית לך חורי יש עוד חילוק, שלשמו ושללא לשמו נוהג בכל הד' עבודות הדם (שחיטה קבלה הולכה זריקה). אבל לאוכליו ושללא לאוכליו אינו נוהג אלא בשחיטה.

לשמו שזה פסול, ומה בין השוחט לאוכליו ושללא לאוכליו שזה כשר? אמר ליה שיש הבדל, כיון שלשמו ושללא לשמו זה פסולו מגופו שהרי הוא חישב לשם שלמים, אבל לאוכליו ושללא לאוכליו זה פסולו מאחרים פסול צדדי, וכן לשמו ושללא לשמו אין את יכול לבור (לברר) את פסולו מתוך הכשירו, שהרי הוא חישב על כל הקרבן שיהיה לשם שלמים, אבל כשהוא שוחט לאוכליו ושללא לאוכליו, את יכול לבור (לברר) את פסולו מתוך הכשירו, כגון שהוא חישב שהרגל של הבהמה תהיה בעבור אותו זקן שלא יכול לאכול (וכן הוא יכול להחזיר לאותו זקן את תשלום מינויו על הקרבן). וכן לשמו ושללא לשמו נוהג בכל הקדשים, אבל לאוכליו ושללא לאוכליו אינו נוהג אלא בפסח, ולכך לשמו ושללא לשמו פסול, ולאוכליו ושללא לאוכליו אינו פסול. אבל א"ר יוסי מן הדא מדברי ר'

מסכת פרק ה [ה"ג - דף לה] פסחים

לְאוֹכְלֵי כֹזֵיתִין וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי כֹזֵיתִין כֶּשֶׁר, לְאוֹכְלֵי כֹזֵיתִין וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי כֶּחָצִי זֵיתִין כָּל שֶׁכֶּן כֶּשֶׁר, לְאוֹכְלֵי כֶּחָצִי זֵיתִין וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי כֶּחָצִי זֵיתִין מָה אֲנִן קִיּוּמִין - אִם כְּשֶׁהִיְתָה הַמַּחֲשֶׁבֶה לְכוּשֶׁר תֵּהָא הַמַּחֲשֶׁבֶה לְפָסוּל, אִם אִינָה הַמַּחֲשֶׁבֶה לְפָסוּל לֹא תֵהָא הַמַּחֲשֶׁבֶה לְכוּשֶׁר? אָמַר ר' יוֹסִי מִתְנִיתָא אִמְרָה שֶׁהַמַּחֲשֶׁבֶה לְכוּשֶׁר, דִּתְנִינָן תַּמָּן לֹכֵל כֶּחָצִי זֵית וְלֶהֱקַטִּיר כֶּחָצִי זֵית כֶּשֶׁר, שְׂאִין אֲכִילָה וְהַקְטֵרָה מִצְטַרְפִּין. שְׁחָטוּ שְׁתַּתְּכַפֵּר בּוֹ חֲצִי חֲבוּרָתוֹ, ר' יוֹנָה פּוֹסֵל, נַעֲשֶׂה כַּמִּתְפִּישׁ כִּפְרָת אֵלּוּ לֵאלּוּ, מֵאַחֵר שֵׁלָא נִתְּכַפֵּר לֵאלּוּ, לֹא נִתְּכַפֵּר לֵאלּוּ. ר' יוֹסֶה אָמַר כֶּשֶׁר,

הַפֶּסַח הַזֶּה לְשֵׁם אֲכִילָה, וְא"כ הַפֶּסַח צָרִיךְ לִהְיוֹת פָּסוּל? מִתְרַצָּת הַגִּמ' **אָמַר ר' יוֹסִי שְׁמִתְנִיתָא אִמְרָה** מִדְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה בַּמִּסְכָּת זִבְחִים מוֹבָח **שֶׁהַמַּחֲשֶׁבֶה לְכוּשֶׁר** שֶׁהַפֶּסַח כֵּאֵן יִהְיֶה כֶּשֶׁר, **דִּתְנִינָן תַּמָּן** שְׂאִם הוּא שְׁחָט אֶת הַקֶּרֶבֶן ע"מ **לֹכֵל** (לֹאכֹל) **כֶּחָצִי זֵית** חוּץ לְזִמְנֵנו **וְלֶהֱקַטִּיר כֶּחָצִי זֵית** חוּץ לְזִמְנֵנו **כֶּשֶׁר**, כִּיִּן **שְׂאִין אֲכִילָה וְהַקְטֵרָה מִצְטַרְפִּין**, וְהִיְוִית וְהוּא לֹא חִישָׁב לֹא עַל הָאֲכִילָה וְלֹא עַל הַקְטֵרָה בְּשִׁיעוּר שֶׁל כֹּזֵית, לִכְךָ הַקֶּרֶבֶן כֶּשֶׁר, וְא"כ אָמַר ר' יוֹסֶה, שֶׁהִיְוִית וְהוּא חִישָׁב כֵּאֵן רַק עַל אֲכִילַת חֲצָאֵי זֵיתִים, א"כ לֹא חָל כֵּאֵן הַמַּחֲשֶׁבֶה כָּלֵל, וְזֶה כִּמוֹ שֶׁשְׁחָט אֶת הַפֶּסַח בְּאֻפֶּן סֵתֵם, שֶׁהַפֶּסַח כֶּשֶׁר.

שְׁחָטוּ אֶת הַפֶּסַח ע"מ לְזַרוֹק אֶת הָדָם **שְׁתַּתְּכַפֵּר בּוֹ חֲצִי חֲבוּרָתוֹ**, ר' יוֹנָה פּוֹסֵל אֶת הַפֶּסַח, כִּיִּן **נַעֲשֶׂה כַּמִּתְפִּישׁ כִּפְרָת אֵלּוּ לֵאלּוּ** הִיְוִית וְהֵם חֲבוּרָה אַחַת, הֵם מִתְּכַפְּרִים יַחַד, וּמֵאַחֵר **שֵׁלָא נִתְּכַפֵּר לֵאלּוּ** לְאוֹתָם שֶׁהוּא לֹא חִישָׁב עֲלֵיהֶם בּוֹרִיקַת הָדָם שִׁיתְּכַפְּרוּ, **לֹא נִתְּכַפֵּר לֵאלּוּ** גַּם אוֹתָם שֶׁהוּא חִישָׁב עֲלֵיהֶם בּוֹרִיקַת הָדָם, לֹא הִתְּכַפְּרוּ, אֲבָל ר' יוֹסֶה אָמַר שֶׁהַפֶּסַח הַזֶּה **כֶּשֶׁר** לְאוֹתָם שֶׁהוּא חִישָׁב עֲלֵיהֶם בּוֹרִיקַת הָדָם,

אֹמֶרֶת הַגִּמ' שְׂאִם הוּא שְׁחָט אֶת הַפֶּסַח לְאוֹכְלֵי וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי; וְהוּא חִישָׁב לְאוֹכְלֵי **כֹּזֵיתִין** דִּהִיְוִינוּ שֶׁהִבְרִיאִים יֹאכְלוּ כֹזֵית מִהַפֶּסַח, **וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי כֹזֵיתִין** וְכֵן שֶׁהַחֹלִים יֹאכְלוּ כֹזֵית, הַפֶּסַח הַזֶּה **כֶּשֶׁר**, שֶׁהָרִי זֶה הָדִין שֶׁל הַמִּשְׁנָה 'לְאוֹכְלֵי וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי' **כֶּשֶׁר**. וְאִם הוּא חִישָׁב - **לְאוֹכְלֵי כֹזֵיתִין** דִּהִיְוִינוּ שֶׁהִבְרִיאִים יֹאכְלוּ כֹזֵית מִהַפֶּסַח, **וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי כֶּחָצִי זֵיתִין** וְשֶׁהַחֹלִים יֹאכְלוּ **כֶּחָצִי זֵית**, **כָּל שֶׁכֶּן** וְדָאִי שֶׁהַפֶּסַח הַזֶּה **כֶּשֶׁר** שֶׁהָרִי מִחֲשֶׁבֶה עַל אֲכִילַת פָּחוֹת מִכֹּזֵית, זֶה לֹא מִחֲשֶׁבֶה כָּלֵל. עֲבָשִׁי שׁוֹאֵלֶת הַגִּמ' מִה הָדִין אִם הוּא חִישָׁב - **לְאוֹכְלֵי כֶּחָצִי זֵיתִין** דִּהִיְוִינוּ שֶׁהִבְרִיאִים יֹאכְלוּ **כֶּחָצִי זֵית** מִהַפֶּסַח, **וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי כֶּחָצִי זֵיתִין** וְכֵן שֶׁהַחֹלִים יֹאכְלוּ **כֶּחָצִי זֵית**, א"כ מָה **אֲנִן קִיּוּמִין** אִיךָ אֲנַחְנוּ מִתִּיַּחֲסִים לְזֶה, **הֵאֵם כְּשֶׁהִיְתָה הַמַּחֲשֶׁבֶה לְכוּשֶׁר תֵּהָא הַמַּחֲשֶׁבֶה לְפָסוּל** הֵאֵם מִצְרָפִים אֶת מִחֲשַׁבְתָּ אֲכִילַת חֲצִי כֹזֵית שֶׁל הִבְרִיאִים - לְחֹלִים, וְא"כ יֵשׁ כֵּאֵן מִחֲשַׁבְתָּ כֹזֵית לְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי וְהַפֶּסַח יִהְיֶה פָּסוּל, **וְאִם אִינָה הַמַּחֲשֶׁבֶה לְפָסוּל לֹא תֵהָא הַמַּחֲשֶׁבֶה לְכוּשֶׁר**, וְאִם תֹּאמַר שֵׁלָא מִצְרָפִים אֶת הַמַּחֲשַׁבּוֹת, א"כ בַּעֲצֵם לֹא שְׁחָטוּ אֶת

מסכת פרק ה [ה"ג - דף לה] פסחים קנה

במחזור תינינא חזר ביה ר' יוסי, א"ל ר' פינחס לא כן אולפן רבי כשר? אמר ליה הא קביעה גבך כמסמרא.

שחטו קודם לחצות פסול: לאחר חצות מיד כשר. קודם לתמיד כשר וכו': ותני כן יכול אם קדם פסח לתמיד - לא יואחר התמיד, תלמוד לומר 'תַעֲשֶׂה' ריבת. אמר ר' אבין מתניתא אמרה פסח עצמו כשר, אין תימר פסול - כמי שלא קדמו. תמן את אמר דם תמיד ואיבריו קודמין לפסח, ופסח לקטורת, והקטרת להטבת הנרות, וכא את אמר הכין? א"ר לא כאן בחי וכאן בשחוט.

כדין יקריבו את התמיד. אמר ר' אבין שמהלימוד שהמתניתא אמרה מוכח שהפסח עצמו כשר הגם ששחטו אותו שלא כדין, כיון שאין תימר שהפסח פסול, א"כ לא היו צריכים לימוד שיקריבו את התמיד, שהרי זה כמי שלא קדמו, ומזה שצריך לימוד שיקריבו את התמיד, מוכח שהפסח כשר. שואלת הגמ' שכאן המשנה אומרת "ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו עד שיזרק דם התמיד" דהיינו שמיד לאחר זריקת דם התמיד זורקים את דם הפסח, והרי תמן את אמרת שדם התמיד והקטרת איבריו קודמין לשחיטת הפסח, והפסח קודמת לקטורת, והקטרת קודמת להטבת הנרות, וכאן את אמרת הכין שמיד לאחר זריקת דם התמיד זורקים את דם הפסח? מתרצת הגמ' א"ר אילא שיש הבדל, כאן בחי וכאן בשחוט, כשהפסח עדיין חי, שוחטים אותו דוקא לאחר הקרבת האיברים, אבל כאן שכבר שחטו את הפסח לא ימתינו מלזרוק את דמו עד להקרבת אברי התמיד, אלא מיד לאחר זריקת דם התמיד, יזרקו את דמו.

אבל במחזור תינינא אבל כשר יוסה חזר ולימד שוב פעם את מסכת פסחים, חזר ביה ר' יוסי ואמר שהפסח פסול, א"ל ר' פינחס וכי לא כן אולפן רבי וכי במחזור הקודם לא לימדת שהפסח הזה כשר? אמר ליה ר' יוסי הא קביעה גבך כמסמרא וכי מה שאמרתי קבוע אצלך כמו במסמר, אומנם במחזור הקודם אמרתי שזה כשר, אבל חזרתי בי (וכן הרי כתוב דברי חכמים וְכַמִּשְׁמֹרוֹת בְּעֲלֵי אֲסָפוֹת, דהיינו שדברי החכמים נמשלו למסמר שיש להם "גולגולת אסופה וגסה" שיכולים להוציא בזה את המסמר, וכך כשהחכם מודה על האמת הוא עוקר את דבריו הקודמים). שחטו קודם לחצות פסול: אבל לאחר חצות מיד כשר, אפי' שהוא לא המתין לשעה שש ומחצה. קודם לתמיד כשר וכו': אומרת הגמ' ותני כן וכן שנינו בברייתא, יכול אם קדם ושחט את הפסח לפני התמיד, א"כ אולי לא יואחר התמיד לאחר הפסח, אלא לא יקריבו את התמיד? לכך תלמוד לומר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי 'תַעֲשֶׂה' בֵּין הָעֶרְבִים רִיבָה שאפי' אם הוא הקדים את הפסח לתמיד שלא

הלכה ד

מתני' השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה, ר' יהודה אומר אף התמיד, ר' שמעון אומר הפסח בארבעה עשר; לשמו חיוב, ושלא לשמו פטור, ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן פטור. ובמועד; לשמו פטור, ושלא לשמו חיוב, ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן חיוב, חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה.

גמ' השוחט את הפסח על החמץ וכו': מניין לשוחט פסח על החמץ שהוא עובר בלא תעשה? תלמוד לומר [שמות לד] לא תשחט על חמץ דם זבחי, אין לי אלא השוחט, הזורק מנין? תלמוד לומר על חמץ דם. אמר ר' שמואל בר רב יצחק ממה שהוא מתחייב על הזריקה - הדא אמרה פסח עצמו כשר, אמר ר' יוסה

הלכה ד

מתני' השוחט את הפסח על החמץ דהיינו שיש לו חמץ בבית עובר בלא תעשה, שהרי כתוב לא תשחט על חמץ דם זבחי. ר' יהודה אומר אף אם יש לכהן השוחט את התמיד של בין הערביים (בערב פסח) חמץ, הוא עובר על הלאו הזה. ר' שמעון אומר שהשוחט את הפסח בארבעה עשר על החמץ לשמו חיוב, כיון שהפסח הזה כשר, אבל אם הוא שחטו שלא לשמו הוא פטור, שהרי הפסח הזה פסול, ושאר כל הזבחים ששחטם בי"ד על החמץ בין לשמן ובין שלא לשמן פטור, ובמועד אם הוא שוחט את הפסח על החמץ לשמו הוא פטור כיון שהפסח הזה פסול, אבל ושלא לשמו הוא יהיה חיוב שהרי זה כשר לשלמים, ולענין שאר כל הזבחים בין אם הוא שוחט אותם לשמן, ובין שלא לשמן הוא חיוב כיון שהם כשרים, חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה, שפטור היות והיא פסולה.

גמ' השוחט את הפסח על החמץ וכו': אומרת הגמ' מניין לשוחט פסח על החמץ שהוא עובר בלא תעשה? תלמוד לומר לא תשחט על חמץ דם זבחי, ואומרת הגמ' שמהפסוק אין לי לחיוב אלא את השוחט שהרי כתוב לא תשחט, וא"כ הזורק מנין שיהיה חיוב? תלמוד לומר על חמץ דם, ששמע שהוא מתחייב על עבודת הדם. אמר ר' שמואל בר רב יצחק ממה שהוא מתחייב על הזריקה, א"כ הדא אמרה מוכח מכאן שהפסח עצמו כשר, הגם ששחטו אותו על החמץ, כיון שאם הפסח פסול, לא היה שייך לחייבו על הזריקה, כיון שבעצם זה כאילו שהוא זרק מים בעלמא, ובשלמא על השחיטה יכולים לומר שהוא מתחייב אפי' שהפסח נפסל, כיון שבשעת השחיטה זה עדיין היה כשר ורק עכשיו זה נפסל, אבל מזה שהוא מתחייב על הזריקה מוכח שהפסח כשר, אמר ר' יוסה שאין הוכחה,

מסכת פרק ה [ה"ד - דף לו] פסחים קנו

תיפתר שנתמנה לו חמץ בין שחיטה לזריקה, או שהיה זה שוחט וזה זורק, תני חזקיה לא תשחט על חמץ דם זבחי התורה קראת אותו זבחי, אמר ר' מנא אילולי דתניתה חזקיה מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת? המחמץ את הפסולה, אית תני תני חייב, אית תני תני פטור, אמר רב חסדא מאן דאמר חייב - בשנפסלה מחמת חימוצה, מאן דאמר פטור - בשלא נפסלה מחמת חימוצה. הקטיר אימורין על החמץ, אית תני תני חייב, אית תני תני פטור, מאן דאמר חייב 'דם' מכל מקום, מאן דאמר פטור 'זבח' - מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבת הכפרה, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה. מלק עוף על חמץ, אית תני תני חייב,

אלא מאן דאמר שהוא חייב, מדובר במנחה שנפסלה רק מחמת חימוצה, והרי המחמץ אחר המחמץ (כגון שהוא אופה מנחה שהחמיצה) חייב, ומאן דאמר שהוא פטור, מדובר בשלא נפסלה מחמת חימוצה, אלא המנחה נפסלה מחמת דבר אחר, כגון שיצאה מהעזרה שבעצם הוא החמץ מנחה פסולה, וא"כ גם כאן היינו אומרים שיתחייבו הגם שהקרבן פסול. ואומרת הגמ' שאם הכהן הקטיר אימורין על החמץ, אית תני תני יש ששנו בברייתא שהוא חייב, ואית תני תני יש ששנו בברייתא שהוא פטור, ואומרת הגמ' שמאן דאמר חייב כיון שכתוב 'דם' מכל מקום וכמו שחייבים על זריקת הדם (על החמץ), כך חייבים על הקטרת האימורין (על החמץ), ומאן דאמר פטור כיון שכתוב 'זבח' וא"כ אנחנו אומרים מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה בזה חייבים, אבל יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה ולכך פטורים על זה. ואומרת הגמ' שאם הוא מלק עוף על החמץ, אית תני תני יש ששנו בברייתא שהוא חייב,

ותיפתר ותעמיד מתי הוא מתחייב על הזריקה, דוקא כשנתמנה לו החמץ בין שחיטה לזריקה שהפסח היה כשר לפני הזריקה, או שהיה זה שוחט וזה זורק, ורק לזורק יש חמץ בבית, אבל אומרת הגמ' שתני חזקיה שהיות וכתוב לא תשחט על חמץ דם זבחי א"כ התורה קראת אותו 'זבחי' דהיינו שהפסח הזה כשר הגם ששחטו אותו על החמץ. שואלת הגמ' אמר ר' מנא ואילולי דתניתה חזקיה וכי לולי שחזקיה מביא פסוק שהפסח הזה הוא כשר, היינו אומרים שהוא פסול! הרי היות ומתחייבים על זה מלקות, ודאי שזה כשר, שהרי וכי מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת מלקות (מה שכתוב כאן 'חטאת' זה לאו דוקא), והרי לא יתכן שיתחייבו מלקות כשהקרבן פסול, כיון שזה לא נקרא שהוא הקריב קרבן על החמץ? מתרצת הגמ' שמצינו שהרי המחמץ את המנחה הפסולה אית תני תני יש ששנו בברייתא שהמחמץ את הפסולה חייב, ואית תני תני יש ששנו בברייתא שהוא פטור, ואמר רב חסדא שאין מחלוקת בין הבריות,

מסכת פרק ה [ה"ד - דף לו] פסחים

אית תנני פטור, מאן דאמר חייב 'דם' מכל מקום, ומאן דאמר פטור 'זבח' יצא עוף שאינו זבח. ר' יעקב בר זבדי בעא קומי ר' יוסה, מאן דאמר חייב ניחא, מאן דאמר פטור מה טעמא? א"ל למידין עונש מעונש, ואין למידין עונש מפטור. רבנן דקיסרין בעיין יכול המקבל והמהלך על חמץ יהא חייב? תלמוד לומר 'זבח', מה זביחה מיוחדת שחייבין עליה בחוץ, יצא המקבל והמהלך על חמץ שאין חייבין עליה בחוץ, יכול המקטיר אימורין על חמץ יהא חייב? תלמוד לומר 'זכר' - מה זריקה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה. ר' יעקב בר זבדי בעא קומי ר' יוסה, עד דאת דיין לה לפטור, דונה לחיוב; יכול המקטיר אימורין על חמץ יהא פטור? תלמוד לומר זבח, מה זביחה מיוחדת שחייבין עליה בחוץ, אף אני ארבה הקטר אימורין שחייבין עליהן בחוץ, יכול המקבל

שאינן חייבין עליה בחוץ, לכך לא חייבים כשהוא עושה את זה על החמץ. וכן אמרו חכמי קיסריה יכול המקטיר אימורין על חמץ יהא חייב? תלמוד לומר 'זכר' (למעשה לא כתוב כאן 'זכר', אלא היות וכתוב כאן 'דם', והרי הכפרה נעשית ע"י הדם, לכך זה כמו שכתוב כאן 'זכר'). ולכך אנחנו אומרים מה זריקה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, בזה חייבים כשעושים אותה על החמץ, יצאו הקטר אימורין שאינן מעכבין את הכפרה, ולכך אם הוא הקטיר את האימורין על החמץ הוא יהיה פטור. ור' יעקב בר זבדי בעא קומי שאל את ר' יוסה, עד דאת דיין (דן) לה לפטור, דונה לחיוב, ונאמר כך; יכול המקטיר אימורין על חמץ יהא פטור? תלמוד לומר זבח, ונאמר מה זביחה מיוחדת שחייבין עליה בחוץ, חייבים כששוחטים על החמץ, אף אני ארבה הקטר אימורין שחייבין עליהן בחוץ שיהיו חייבים על הקטרת אימורין על החמץ, וכן נאמר שיכול המקבל

ואית תנני תנני יש ששנו בברייתא שהוא פטור, ואומרת הגמ' שמאן דאמר חייב, כיון שכתוב 'דם' מכל מקום, ומאן דאמר פטור, כיון שכתוב 'זבח' יצא עוף שאינו זבח (רק קרבן ששוחטים אותו נקרא זבח), שואלת הגמ' ר' יעקב בר זבדי בעא קומי שאל את ר' יוסה, בשלמא מאן דאמר חייב ניחא זה מובן, אלא מאן דאמר פטור מה טעמא והרי היות וכתוב 'דם' היו צריכים לרבות גם את המליקה? מתרצת הגמ' א"ל ר' יוסה כיון שלמידין עונש של השוחט על החמץ, מעונש של שחוטי חוץ, ואין למידין עונש מדבר שפטורים כשעשו אותו בחוץ, והיות ולא חייבים על המליקה בחוץ, לכך המולק על החמץ פטור, שהרי רבנן דקיסרין חכמי קיסריה בעיין שאלו, יכול המקבל את הדם והמהלך והמולק את הדם על חמץ יהא חייב? תלמוד לומר 'זבח' ולכך אנחנו אומרים מה זביחה מיוחדת שחייבין עליה בחוץ, לכך חייבים כשהוא עושה אותו על החמץ, יצא המקבל והמהלך על חמץ

מסכת פרק ה [ה"ד - דף לו] פסחים קנט

והמהלך על חמץ יהא פטור? תלמוד לומר וכפר, מה זריקה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה, אף אני ארבה המקבל והמהלך שהן מעכבין את הכפרה? א"ל דבר שוה בשניהם מלמד, דבר שאינו שוה בשניהן אינו מלמד, 'זבח' מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה וחייבין עליה בחוץ, יצא המקבל והמהלך שאין חייבין עליהן בחוץ, יצאו הקטר אימורים שאינן מעכבות את הכפרה.

תמן תנינן ב"ש אומרים שאור כזית חמץ ככותבת, וב"ה אומרים זה וזה בכזית, ר' זריקן בשם ר' יוסה בן חנינא לא שנו אלא לביעורו אבל לאכילה כזית, ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין לביעורו בין לאכילה ככותבת. קם ר' מנא עם ר' חזקיה, א"ל מנן שמע רבי הדא מילתה? א"ל מן ר' אבהו, א"ל ואנן אמרין ר' אבהו בשם ר' יוחנן, לביעורו בככותבת לאכילה בכזית, שחטו על חמץ - אחר מי את מהלך,

בככותבת תמר גדול (זה בשני זיתים), וב"ה אומרים שזה וזה בכזית, ור' זריקן בשם ר' יוסה בן חנינא אמר שלא שנו לדברי ב"ש שהשיעור של חמץ בככותבת אלא לביעורו שפחות מככותבת לא צריך לבער מהבית, אבל לאכילה גם ב"ש מודים שהשיעור הוא בכזית, אבל ר' אבהו בשם ר' יוחנן אומר שבין לביעורו ובין לאכילה ב"ש אומרים שהשיעור הוא בככותבת. ואומרת הגמ' שקם נעמד ר' מנא ודיבר עם ר' חזקיה, וא"ל מנן מהיכן שמע רבי (הרב שלי - היינו ר' חזקיה) הדא מילתה את הדבר הזה, שב"ש אומרים שבין לביעורו בין לאכילה השיעור הוא בככותבת? וא"ל מן ר' אבהו, א"ל ר' מנא, אבל ואנן אמרין שר' אבהו אמר בשם ר' יוחנן, שרק לביעורו ב"ש אומרים שהשיעור הוא בככותבת, אבל לאכילה גם ב"ש מודים שהשיעור הוא בכזית, וא"כ אמר ר' מנא לר' חזקיה, שיש לשאול, מה הדין אם הוא שחטו את הפסח על החמץ, אחר מי את מהלך לפי איזה

והמהלך על חמץ יהא פטור? תלמוד לומר וכפר, ונאמר מה זריקה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה וחייבים כשזורקים את הדם על החמץ, אף אני ארבה המקבל והמהלך שהן מעכבין את הכפרה שיהיו חייבים כשמוקבלים או מוליכים את הדם על החמץ? א"ל ר' יוסה כיון שרק דבר שהוא שוה בשניהם מלמד, אבל דבר שאינו שוה בשניהן אינו מלמד, ולכך אנחנו אומרים שהיות וכתוב 'זבח' מכאן אנחנו לומדים מה זביחה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה וחייבין עליה בחוץ חייבים כשעושים אותו על החמץ, יצא המקבל והמהלך את הדם שאין חייבין עליהן בחוץ, וכן יצאו הקטר אימורים שאינן מעכבות את הכפרה, ולכך אם הוא יעשה אותם על החמץ, הוא פטור.

תמן במסכת ביצה תנינן, ב"ש אומרים שהשיעור של שאור (בצק שהחמץ יותר מדאי, שמתפיחים בו בצק אחר, כעין שמרים) בפסח הוא בכזית, ושיעור החמץ הוא

מסכת פרק ה [ה"ד - דף לו] פסחים

אחר אכילתו או אחר ביעורו? תמן א"ר ירמיה בשם ר' זעירה שני חצאי זיתים בתוך הבית אין הבית מצרף בתוך הכלי הכלי מצרף, שחטו עליהן, מאחר שאילו בתוך הבית ואין הבית מצרף פטור, או מאחר שאילו בתוך הכלי והכלי מצרף חייב? שחטו על שיאור, מאחר דאמר רב הונא בשם רב מותר להאכילו לכלבו פטור, או מאחר דרב אמר לוקין על אכילתו חייב?

ר' שמעון בן לקיש אמר עד שיהא לשוחט לאחד מבני חבורה, ר' יוחנן אמר לשוחט אף על פי שאינו מבני חבורה, לאחד מבני חבורה אף על פי שאינו שוחט. ר' יוחנן אמר אפי' נתון עמו בירושלם, ר' שמעון בן לקיש אמר עד שיהא נתון עמו בעזרה, דין כדעתיה ודין כדעתיה, דאיפלגון שני ימים טובים של גליות, ר' יוחנן

ר' יהודה מותר להאכילו לכלבו, כיון שלר' יהודה הוא מותר בהנאה, א"כ הוא פטור, או מאחר דרב אמר שלוקין על אכילתו א"כ הוא חייב? והגמ' לא פשטה את השאלות.

ר' שמעון בן לקיש אמר שהשוחט על החמץ אינו מתחייב אלא עד שיהא חמץ לשוחט לאחד (שהוא אחד) מבני חבורה, ור' יוחנן אמר שאם יש חמץ לשוחט אף על פי שאינו מבני חבורה, או אם יש חמץ לאחד מבני חבורה אף על פי שאינו שוחט הוא כבר חייב. ובעוד דבר נחלקו ר' יוחנן ורשב"ל; ר' יוחנן אמר שאפי' אם החמץ נתון עמו בירושלם הוא כבר חייב, ור' שמעון בן לקיש אמר שאינו מתחייב עד שיהא החמץ נתון עמו בעזרה. ואומרת הגמ' שלכאו' המחלוקת הזאת הולכת לשיטתם – האם התראת ספק זה התראה או לא; ודין ר' יוחנן הולך כדעתיה, ודין ורשב"ל הולך כדעתיה, דאיפלגון שר' יוחנן ורשב"ל נחלקו בעושה מלאכה בשני ימים טובים של גליות והתרו בו, שר' יוחנן

שיעור אנחנו מחייבים אותו, האם הולכים אחר שיעור אכילתו שזה בכזית, או אחר שיעור ביעורו שזה בככותבת? ועוד שאל ר' מנא את ר' חזקיה, הרי תמן א"ר ירמיה בשם ר' זעירה ששני חצאי זיתים הנמצאים בתוך הבית אין הבית מצרף, ולא צריך לבער אותם בפסח, אבל שני חצאי זיתים הנמצאים בתוך הכלי – הכלי מצרף, וא"כ מה הדין אם יש לאותו אחד שני חצאי זיתים בבית, ושחטו עליהן את הפסח, האם מאחר שאילו נמצאים בתוך הבית – ואין הבית מצרף אותם, א"כ הוא פטור, או מאחר שאילו הם יהיו בתוך הכלי – והכלי מצרף אותם הוא חייב, עיקר שאלת ר' מנא היא, שאילו הוא יאכל את שני חצאי הזיתים האלו, הוא חייב, א"כ אולי הוא יתחייב גם על מה שהם מונחים בבית? ועוד שאל ר' מנא את ר' חזקיה, מה הדין אם שחטו את הפסח על השיאור בצק שלא החמיץ כל צורכו, האם מאחר דאמר רב הונא בשם רב שהשיאור שחכמים דיברו (דהיינו שהעיסה נהיתה לבנה קצת), לשיטת

מסכת פרק ה [ה"ד - דף לו] פסחים קסא

אמר מקבלין התרייה על ספק, רשב"ל אמר אין מקבלין התרייה על ספק, הכל מודין שאם היה נתון כנגדו בחלון בירושלם, מאן דאמר ספק - ודאי, מאן דאמר בעזרה - בירושלים הוא.

ר' יהודה אומר אף התמיד: מה טעמא דר' יודה? דם זבחי - דם פסח ודם תמיד. ר' שמעון אומר וכו': אמר ר' יוחנן טעמא דר' שמעון כתוב אחד אומר [שמות לד] לא תִשְׁחַט על חֲמִץ דם זבחי, וכתוב אחד אומר [שמות כג] לא תִזְבַּח על חֲמִץ דם זבחי, אחד הפסח בארבעה עשר, אחד שאר כל הזבחים בחולו של מועד. מה ראית לרבות בחולו של מועד ולהוציאן מן ארבעה עשר? אחר שריבה הכתוב ומיעט,

ר' יהודה אומר אף התמיד: אומרת הגמ' מה טעמא דר' יודה? כיון שכתוב לא תִשְׁחַט על חֲמִץ דם זבחי ולא כתוב 'דם הזבח' לכך אנחנו קוראים את זה כאילו כתוב 'דם זבחי' בלשון רבים, ומכאן שזה בא לרבות דם פסח ודם תמיד.

ר' שמעון אומר וכו': אמר ר' יוחנן שטעמא דר' שמעון שגם בחול המועד יש את הלאו, כיון שיש שני פסוקים, כתוב אחד אומר לא תִשְׁחַט על חֲמִץ דם זבחי, וכתוב אחד אומר לא תִזְבַּח על חֲמִץ דם זבחי, וא"כ פסוק אחד בא לומר לעניין הפסח בארבעה עשר, ופסוק אחד בא לומר לעניין שאר כל הזבחים בחולו של מועד, שהשוחרט אותם על החמץ שהוא מתחייב, ואומרת הגמ' מה ראית לרבותן את שאר הזבחים בחולו של מועד ולהוציאן מן ארבעה עשר שבי"ד לא חייבים על שאר הזבחים? כיון שאחר שריבה הכתוב ומיעט, שבפסוק אחד לא מוזכר שזה הולך לעניין קרבן הפסח, ובפסוק אחד מוזכר שזה הולך לעניין קרבן הפסח, שהרי כתוב בהמשך הפסוק ולא יִלֵּין לבקר זבח חג הפסח, שמשמע

אמר מקבלין התרייה על הספק וילקו אותו, כיון שממנ"פ הוא עבר על הלאו, אבל רשב"ל אמר אין מקבלין התרייה על הספק, והיות ואתה לא יודע איזה מהימים היה יו"ט, לא יכולים להלקותו, וא"כ גם כאן שהחמץ לא נמצא בעזרה ואולי בזמן השחיטה כבר ביערו את החמץ, לכך זה התראת ספק ולא יכולים להלקותו לשיטת רשב"ל, וא"כ אומרת הגמ' שהכל מודין (גם רשב"ל) שאם החמץ היה נתון כנגדו בחלון בירושלם, ובשעת השחיטה ראו את החמץ של השוחט, א"כ ילקו אותו, שהרי אפי' למאן דאמר (רשב"ל) שלא לוקים על הספק, אבל כאן הרי זה ודאי שיש לשוחט חמץ, ולכך ילקו אותו. אבל חוזרת הגמ' ואומרת שיתכן שלמאן דאמר לרשב"ל שצריך שהחמץ יהיה בעזרה בשביל לחייב אותו מלקות, זה לא כמו מה שאמרנו שהטעם הוא משום התראת ספק, אלא זה מכיון שרשב"ל מצריך שהחמץ יהיה סמוך למקום שחיתת הפסח, שהרי כתוב לא תִשְׁחַט 'על חֲמִץ' דם זבחי, ופירוש של המילה 'על' היינו בסמוך אליו, והיות והחמץ נמצא בירושלים הוא, לכך השוחט יהיה פטור.

מרבה אני אותן בחולו של מועד - שהוא כל יראה וכל ימצא, ומוציאן מארבעה עשר - שאינן כל יראה וכל ימצא, ואתיא כ"י דאמר ר' מאיר, דר' מאיר אמר משש שעות ולמעלן מדבריהן, א"ר מנא לֵהֶן דכתיב זָבַח חֵג הַפֶּסַח, ארבעה עשר אנן קיימין.

ובמועד לשמו פטור ושלא לשמו חייב: אמר ר' יוחנן חבורה היתה מקשה מה אנן קיימין, אם בשאבד ונמצא קודם לכפרה - בין לשמו בין שלא לשמו פסול וניתק לרעייה, אם בשאבד ונמצא לאחר כפרה - בין לשמו בין שלא לשמו כשר שלמים הוא? וקיימנה בשניטמאו הבעלים או שהזידו, וכבר נדחה לפסח שני, לשמו פטור - והוא פסול, שלא לשמו חייב - והוא כשר. והיידונו לשמו חייב?

פסח אחר, והבעלים דחו את הפסח האבוד הזה והקריבו קרבן אחר, א"כ בין אם הוא יקריב את הפסח האבוד הזה **לשמו בין שלא לשמו** על החמץ הוא יהיה פטור, שהרי הקרבן הזה **פסול**, כיון שהוא **ניתק לרעייה** (צריך להוליך אותו למרעה עד שיפול בו מום, ויביאו בדמיו שלמים, אבל הוא עצמו פסול), ואם מדובר **בשהקרבן פסח** הזה **אבד ונמצא לאחר כפרה**, א"כ ממילא נעקר ממנו שם פסח, ובין אם יקריבו אותו **לשמו בין שלא לשמו** על החמץ הוא חייב, כיון שהקרבן הזה **כשר**, שהרי **שלמים הוא? וקיימנה** ותירצו בני הישיבה שכאן מדובר **בשניטמאו הבעלים** לפני פסח או **שהזידו** ולא הקריבו את הקרבן פסח בזמנו, וכבר נדחה הקרבן הזה **לפסח שני**, ולכך אם יקריבו אותו על החמץ **לשמו** הוא **פטור** - וזה מכיון שהוא **פסול**, אבל אם יקריבו אותו על החמץ **שלא לשמו** (שהוא עקר ממנו שם פסח) הוא יהיה **חייב** - וזה מכיון שהוא **כשר**. ואומרת הגמ' והיידונו (ואיזהו) ובאיזה אופן יהיה שאפי' אם יקריבו את הקרבן הזה **לשמו** זה יהיה כשר - ויהיה **חייב** אם הוא ישחוט אותו על החמץ?

שתחילת הפסוק (לא תִשְׁחַט עַל חֶמֶץ דָּם זָבָחִי) מוסב רק לעניין קרבן הפסח, לכך **מרבה אני אותן** את שאר הזבחים רק **בחולו של מועד**, כיון שהוא החמץ באיסור של **כל יראה וכל ימצא**, ומוציאן מארבעה עשר שאינן **כל יראה וכל ימצא**, ואומרת הגמ' שדברי ר"ש האומר שבי"ד לא עוברים על כל יראה וכל ימצא, **אתיא כ"י דאמר ר' מאיר, דר' מאיר אמר** שחמץ משש שעות ולמעלן אסור רק **מדבריהן** מדרבנן. אבל **א"ר מנא** שאפי' אם חמץ בי"ד אסור מן התורה, ג"כ יכולים ללמוד שהתורה לא אסרה את שאר הזבחים בי"ד, שהרי **לֵהֶן דכתיב** (אחרי שכתוב "לא תִשְׁחַט עַל חֶמֶץ דָּם זָבָחִי") **זָבַח חֵג הַפֶּסַח**, לומר שבארבעה עשר אנן קיימין (אנחנו עומדים), ובי"ד האיסור לשחוט על החמץ נאמר דווקא לעניין קרבן הפסח.

ובמועד לשמו פטור ושלא לשמו חייב: שואלת הגמ' **אמר ר' יוחנן בני החבורה** (בני הישיבה) **היתה מקשה, מה אנן קיימין** איך מדובר כאן, **אם בשהקרבן פסח אבד ונמצא קודם לכפרה** לפני שהבעלים הביאו קרבן

תמן אמרין בשם רב חסדא בשעברה שנתו בין ראשון לשני. ר' לא בשם ר' יוחנן בשעיבר זמן כפרתו. תני פסח שעיבר זמנו ושחטו לשמו בזמנו, או ששחט אחרים לשמו בזמנו, ר' ליעזר פוסל, ור' יהושע מכשיר, ר' ליעזר פוסל שהוא כשוחט פסח לשם שלמים. ור' יהושע מכשיר שהוא כשוחט שלמים לשם פסח, מכיון שעיבר זמנו, לא שניא היא השוחט פסח לשם שלמים, היא השוחט שלמים לשם פסח. על דעתיה דרב חסדא בשעיבר שנתו בין ראשון לשני, על דעתיה דר' לא בשם ר' יוחנן בשעיבר זמן כפרתו.

הלכה ה

מתני' הפסח נשחט בשלש כתות - שנאמר [שמות יב] וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עֵדַת יִשְׂרָאֵל, קהל ועדה וישראל, נכנסה כת הראשונה ונתמלאת

שניא היא השוחט פסח (שעבר זמנו) לשם שלמים, היא השוחט שלמים לשם פסח זה כשר. ומבארת הגמ' מה הכוונה 'עבר זמנו' על דעתיה דרב חסדא דוקא בשעיבר שנתו (מה שכתוב כאן 'בין ראשון לשני' זה לאו דוקא, כיון שאנחנו מדברים שהוא שחט את הקרבן הזה ב"ד ניסן). ועל דעתיה דר' אילא בשם ר' יוחנן מדובר אפי' בשעיבר זמן כפרתו, דהיינו שהבעלים (וכל ישראל) כבר הקריבו את קרבנם, ולכך ממילא נעקר ממנו שם פסח, וזה כשר לשלמים.

הלכה ה

מתני' הפסח נשחט בשלש כתות קבוצות, שנאמר וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עֵדַת יִשְׂרָאֵל, והיות ומזכר כאן קהל ועדה וישראל, זה בא ללמד אותנו שהפסח נשחט בשלש קבוצות. ואומרת המשנה שנכנסה כת הראשונה ונתמלאת

תמן אמרין בבבל אמרו בשם רב חסדא שמדובר בשעברה שנתו בין פסח ראשון לשני דהיינו שהוא הקריב את הקרבן הזה לאחר שעברה שנתו שהוא לא ראוי לפסח, ולכך ממילא נעקר ממנו שם פסח, ור' אילא בשם ר' יוחנן אמר שאפי' בשעיבר זמן כפרתו דהיינו שהבעלים הקריבו קרבן אחר לפסח, ולכך ממילא נעקר מהקרבן הזה שם פסח, והרי הוא שלמים. תני, פסח שעיבר זמנו ושחטו לשמו לשם פסח בזמנו, או ששחט קרבנות אחרים לשמו לשם פסח בזמנו, ר' ליעזר פוסל, ור' יהושע מכשיר, מבארת הגמ' ר' ליעזר פוסל כיון שהוא כשוחט פסח לשם שלמים (ר"א סובר שכמו שאם שוחטים פסח לשם שלמים זה פסול, כך אם הוא שוחט שלמים בזמנו לשם פסח זה פסול), ור' יהושע מכשיר, כיון שהוא כשוחט שלמים לשם פסח (שהרי נעקר ממנו שם פסח), ומכיון שעיבר זמנו – לא

העזרה נעלו דלתות העזרה, תקעו והריעו ותקעו, הכהנים עומדין שורות שורות ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב - שורה שכולו כסף כסף, שורה שכולה זהב זהב, ולא היו מעורבין. ולא היו לבזיכין שוליים - שמא יניחום ויקרש הדם.

גמ' הפסח נשחט בשלש כתות וכו': ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא ניתן כח בקולו של משה - והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום, ומה היה אומר? ממקום פלוני עד מקום פלוני כת אחת, וממקום פלוני ועד מקום פלוני כת אחת, ולא תתמה, ומה אם אבק שאין דרכו להלך, את מר [שמות ט] וְהָיָה לְאַבְקָה עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, קול שדרכו להלך לא כל שכן. אמר ר' לוי כשם שניתן כח בקולו של משה כך ניתן כח בקולו של פרעה, והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום, ומה היה אומר? [שמות יב] קומו צאו מתוך עמי

(עיין ריש ברכות "נמצאת אומר מצרים מהלך ארבעים יום"), ומה משה רבינו היה אומר? **ממקום פלוני עד מקום פלוני זה כת אחת**, והם ישחטו מיד בשש שעות ומחצה, **וממקום פלוני ועד מקום פלוני זה כת אחת** והם ישחטו אחריהם בשבע ומחצה, וכן לכת השלישית. ואומרת הגמ' **ולא תתמה** איך יתכן שישמעו את משה רבינו בכל ארץ מצרים, כיון שהרי מצינו שהקב"ה נתן למשה רבינו כח גדול, שהרי ומה אם אבק שאין דרכו להלך למרחקים את אמר וְהָיָה לְאַבְקָה עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, קול שדרכו להלך למרחקים לא כל שכן שהוא נשמע בכל ארץ מצרים. ואומרת הגמ' **אמר ר' לוי, כשם שניתן כח בקולו של משה להישמע בכל ארץ מצרים, כך ניתן כח בקולו של פרעה, והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים** שהיא מהלך ארבעים יום, ומה פרעה היה אומר? קומו צאו מתוך עמי, ואמר פרעה לבני ישראל (רצה לקנטרם ואמר להם) דעו שלא יצאתם לשחרור,

העזרה ואז נעלו דלתות העזרה כדי לקבוע אותם כקבוצה אחת, ואז הכהנים תקעו והריעו ותקעו (תקיעה תרועה תקיעה) בחצוצרות, לפני שחיטת הפסח. והכהנים היו עומדין שורות שורות כדי להוליך את הדם (כדלהלן) ובידיהם בזיכי מזרקות (כלי קיבול של הדם) כסף ובזיכי זהב, והיה שורה שכולו כסף כסף, והיה שורה שכולה זהב זהב, ולא היו מעורבין (שלחלק יהיה מזרקי כסף ולחלק מזרקי זהב). ולא היו לבזיכין שוליים תחתית רחבה, כיון שחוששים שמא יניחום ויקרש הדם, והרי דם קרוש הוא פסול לזריקה.

גמ' הפסח נשחט בשלש כתות וכו': אומרת הגמ' שגם את פסח מצרים שחטו בשלש קבוצות, וכיצד זה נעשה, והרי כל אחד שחט את פסחו בביתו? אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא שניתן כח בקולו של משה שישמעו אותו למרחוק, והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים, שארץ מצרים היתה גדולה מהלך ארבעים יום

מסכת פרק ה [ה"ו - דף לז] פסחים קסה

- לשעבר הייתם עבדי פרעה, מיכן והילך אתם עבדי ה', באותה שעה היו אומרים [תהילים קיג] תִּלְלוּהָ תִּלְלוּהָ עֲבָדֵי ה' - ולא עבדי פרעה.

תקעו והריעו ותקעו: תני, תמיד שיש לו נסכים תוקעין לנסכים, פסח שאין לו נסכים תוקעין לשחיטתו.

ולא היו מעורבין: דִּלְמָה ר' זעירא ור' יעקב בר אחא ור' אבינא הוון יתיבין, אמר ר' אבינא מפני הרמאין, אמר ליה ר' יעקב בר אחא בכל פומך, אמר ליה ר' זעירא אמור ליה בפלגות פומך, אתא ר' ירמיה בשם ר' יוחנן מפני הרמאין.

הלכה ו

מתני' שחט ישראל וקיבל הכהן, נותנו לחבירו וחבירו לחבירו, מקבל את המלא ומחזיר את הריקן, כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד.

שחושדים את הכהנים בגניבה? **אמר ליה ר' זעירא** לר' אבינא, **אמור ליה** לר' יעקב בר אחא **בפלגות פומך** בחצי פה שזה הטעם, דהיינו שאומנם לא חושדים בבירור את הכהנים שהם גנבים, אבל היות ויש חשש (אומנם רחוק) לכך תיקנו שיהיה שורה שכולה כסף ושורה שכולה זהב, ואומרת הגמ' וכן כאשר אתא ר' ירמיה הוא אמר את זה בשם ר' יוחנן, שהטעם הוא מפני הרמאין.

הלכה ו

מתני' שחט ישראל את הפסח (שחיטה כשרה בזר), וקיבל הכהן את הדם במזרק, והכהן שקיבל את הדם לא היה מוליכו למזבח, אלא הוא היה נותנו לחבירו העומד בצידו (לצד המזבח), וחבירו לחבירו, והכהן היה מקבל את המזרק המלא, ומחזיר את המזרק הריקן, כדי לקבל בזה דם אחר, והכהן העומד קרוב אצל המזבח זורקו את הדם זריקה אחת על קיר המזבח, כנגד היסוד במקום שיש שם יסוד למזבח (המזבח לא היה מוקף לגמרי ביסוד).

אלא לשעבר הייתם עבדי פרעה, ומיכן והילך אתם עבדי ה', ולכך פרעה אמר "וְלָכוּ עֲבָדוּ אֶת ה'" בְּדִבְרֵכֶם". וכשבני ישראל שמעו את זה, התחילו לומר את ההלל, ובאותה שעה היו אומרים תִּלְלוּהָ תִּלְלוּהָ עֲבָדֵי ה' - ולא עבדי פרעה, שהרי אנחנו שמחים להיות עבדי ה'.

תקעו והריעו ותקעו: תני, בקרבן התמיד שיש לו נסכים - תוקעין לנסכים (בשעת הנסכים), אבל בקרבן פסח שאין לו נסכים, לכך תוקעין לשחיטתו.

ולא היו מעורבין: אומרת הגמ' דִּלְמָה את זה אני רוצה לומר לך, שר' זעירא ור' יעקב בר אחא ור' אבינא הוון יתיבין ישובו, ואמר ר' אבינא שהטעם ששורות הכהנים לא היו מעורבים, הוא מפני הרמאין שלא יבוא כהן שלקח מהגזבר מזרק כסף ויקבל מכהן אחר מזרק זהב ויבוא לגנוב אותו לעצמו, והוא יחזיר לגזבר מזרק כסף מביתו, אמר ליה ר' יעקב בר אחא לר' אבינא האם אתה אומר את זה בכל פומך בפה מלא

מסכת פרק ה [ה"ו - דף לז] פסחים

גמ' זורקו זריקה אחת כנגד היסוד: כתוב אחד אומר [במדבר יח] אך בכור שור או בכור פֶּשֶׁב או בכור עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם, אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ, וכתוב אחד אומר [דברים יב] וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹּךְ עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ, אם שפיכה למה זריקה, ואם זריקה למה שפיכה, תני ישפך לא יטיף, ישפך לא יזה, ישפך לא יזרוק? ופירש בקבלה [דברי הימים ב ל] תִּפְתְּחֵנִי זִרְקִים אֶת הַדָּם מִיַּד הַלְוִיִּם. הכל מודין בשפיכה די הכן, ובהזייה די הכן, ומה מפליגין? בזריקה, ר' מנא אמר זריקה כעין שפיכה, ר' חנניה אמר זריקה כעין הזייה. אמר ר' יוחנן בר מרייא קרייה מסייע לר' חנניה [במדבר יט] כִּי מִי נָדָה לֹא זָרֵק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה וְגו', הא די לא קיים גבה הזייה - ואת צווח לה זריקה.

וכן דורשים 'ישפך' בנחת על גבי היסוד ושלל יזרוק ממרחק לקיר היסוד, וא"כ יש לשאול איך זורקים את דמו של הפסח, האם בזריקה או בשפיכה? מתרצת הגמ' שאומנם מהפסוקים לא מוכח, אבל ופירש בקבלה (ע"י הנביאים), שהרי כתוב תִּפְתְּחֵנִי זִרְקִים אֶת הַדָּם מִיַּד הַלְוִיִּם, וא"כ מוכח מכאן שדם הפסח טעון זריקה, ומה שכתוב וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹּךְ זה הולך לעניין שפיכת השיריים. ואומרת הגמ' שהכל מודין בשפיכה די הכן שזה כך, דהיינו בנחת על גבי גג היסוד, ובהזייה די הכן שזה כך דהיינו באצבע, ובמה מפליגין האמוראים? בזריקה, שר' מנא אמר שזריקה כעין שפיכה גם כשרה, ור' חנניה אמר שזריקה חייבת להיות דוקא כעין הזייה היינו בכח ממרחק, אמר ר' יוחנן בר מרייא, קרייה הפסוק מסייע לר' חנניה, שהרי כתוב לעניין טמא מת כִּי מִי נָדָה לֹא זָרֵק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה וְגו' והרי הא די לא קיים גבה לא היו עושים, אלא הזייה כמו שכתוב וְהָיָה הַטָּהֵר עַל הַטָּמֵא, ואת צווח לה והתורה קראה לזה בלשון של זריקה, וא"כ מוכח שזריקה נעשית כעין הזאה.

גמ' זורקו זריקה אחת כנגד היסוד: מבארת הגמ' מהיכן יודעים שזורקים את דם הפסח על גבי המזבח (והרי זה לא כתוב מפורש); ואומרת הגמ' הרי כתוב אחד אומר אך בכור שור או בכור פֶּשֶׁב או בכור עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם, אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ, והיות ולא כתוב כאן 'את דמו' בלשון יחיד, אלא כתוב 'את דמם' בלשון רבים, מכאן שגם הדם של קרבן מעשר ופסח (שלא כתוב בהם מפורש שזורקים את דמם), טעונים זריקה. שואלת הגמ' והרי כתוב אחד אומר וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹּךְ עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ, וא"כ אולי נאמר שדמם של פסח ומעשר נשפכים על גג היסוד? וא"כ יש לשאול אם נאמר שפיכה, למה נאמר זריקה, ואם נאמר זריקה, למה נאמר שפיכה (שפיכה היינו בנחת ע"ג גג היסוד, וזריקה היינו בכח ממרחק על גבי קיר המזבח). ואומרת הגמ' שלא יכולים לומר ששפיכה וזריקה זה אותו דבר, שהרי תני, שהיות וכתוב לעניין שפיכת השיריים 'ישפך' לכך אנחנו אומרים שהכהן ישפוך את שירי הדם על גבי היסוד ושלל יטיף טיפה אחרי טיפה, וכן דורשים 'ישפך' ושלל יזה באצבעו,

הלכה ז

מתני' יצאת כת הראשונה ונכנסה שנייה, יצאת שנייה ונכנסה שלישית, כמעשה הראשונה כך מעשה שנייה ושלישית. קראו את ההלל, אם גמרו שנו, אם שנו שילשו, אף על פי שלא שילשו מימיהם. ר' יהודה אומר מימיה של כת שלישית לא הגיעה לְאַהֲבָתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי - מפני שעמה מועטין. **גמ'** קראו את ההלל: תמן תנינן יצאו ואכלו ושתו ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדולה; אי זו היא הלל הגדולה? ר' פרנך בשם ר' חנינה [תהילים קלז] הודו לאלהי האלהים, א"ר יוחנן ובלבד [תהילים קלה] מְשַׁעֲמָדִים בְּבֵית ה', למה באילין תרתין פרשתא? ר' זעירא ר' אבהו בשם ר' שמואל בר נחמן מפני שירידת גשמים כלולה בהן, על דעתיה דר' יוחנן ניהא דכתיב מַעֲלָה נִשְׁאִים מְקַצָּה הָאָרֶץ,

הלכה ז

גמ' קראו את ההלל: אומרת הגמ' שתמן

במסכת תענית תנינן, שמעשה שגזרו תענית על הגשמים וירד גשם לפני חצות, ויצאו מבית הכנסת לבתיהם, ואכלו ושתו, וחזרו ובאו לבית הכנסת בבין הערבים וקראו את ההלל הגדולה. ואומרת הגמ' אי זו היא הלל הגדולה? ר' פרנך בשם ר' חנינה אומר שהכוונה היא לפרק הודו לאלהי האלהים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, א"ר יוחנן ובלבד שיאמרו מקודם את המזמור שלפניו שְׁעִמְדִים בְּבֵית ה', ומבאר הגמ' למה מודים על הגשמים באילין תרתין פרשתא בשני המזמורים האלו? ר' זעירא ר' אבהו בשם ר' שמואל בר נחמן - מפני שירידת גשמים כלולה (כתובה) בהן, שואלת הגמ' בשלמא על דעתיה דר' יוחנן ניהא זה מובן, דכתיב מַעֲלָה נִשְׁאִים מְקַצָּה הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמִטֶּר עֲשֵׂה מוֹצָא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו,

מתני' יצאת כת הראשונה מהעזרה

לאחר שחיתת הפסח, ונכנסה הקבוצה השנייה, יצאת שנייה ונכנסה שלישית, כמעשה הראשונה דהיינו שנעלו את העזרה ותקעו וכו', כך מעשה השנייה והשלישית. ובזמן שחיתת הפסח הלוויים קראו את ההלל, ואם גמרו את ההלל ולא גמרו עדיין לשחוט את הפסחים, שנו חזרו וקראו שוב, ואם שנו ועדיין לא גמרו לשחוט את הפסחים, שילשו חזרו וקראו פעם שלישית, ואף על פי שלא שילשו מימיהם, כיון שהכהנים היו זריזים. ר' יהודה אומר מימיה של כת שלישית לא הגיעה לְאַהֲבָתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי עד שגמרו את שחיתת הפסחים, מפני שעמה מועטין (אבל זה ודאי שהלוויים המשיכו לגמור את ההלל, שהרי צריך לקרוא את ההלל בזמן שחיתת הפסח, וחצי ההלל זה כלום).

מסכת פרק ה [ה"ז - דף לח] פסחים

וכר' חנינה מה? בגין דכתיב נתן לחם לכל בשר פי לעולם חסדו. ר' בא ור' סימון תריהון אמרין הדא דידן, ר' יושוע בן לוי אמר הדא דידן, בר קפרא אמר הדא דידן, בר קפרא כדעתיה דתנינן מימיה של כת השלישית לא הגיעה לאהבתי פי ישמע ה' את קולי תחנוני מפני שעמה ממועטין - תני בר קפרא זו היא הלל הגדולה. חד בר אבייה עבר קומי תיבותא, אמר לון ענין בתריי מה דנא אמר, הדא אמרה לית הדא דידן, א"ר מנא הדא דידן - נסא הוה רב, בגין כן אמר לון ענין בתריי מה דנא אמר.

ונכנסה שלישית: תני היא היתה נקראת כת עצלים. א"ר אבון מה אם דבר שמצותו לכן היא היתה נקראת כת עצלים, מי שהוא מתעצל במצוה - על אחת כמה וכמה.

אומר, וא"כ **הדא אמרה** מוכח מכאן שהלל הגדול **לית הדא דידן** זה לא ההלל שאומרים בחגים, כיון שבהלל שאומרים בחגים, הציבור לא אומר אחרי הש"ץ את מה שהוא אומר, אלא הציבור עונה הללויה (כדאיתא בסוכה) וא"כ ק' על מי שאמר שהלל הגדול היינו ההלל שאומרים בחגים? מתרצת הגמ' **א"ר מנא הדא דידן** באותו הזמן **נסא הוה רב** היה נס גדול מאוד בירידת הגשמים, **בגין כן אמר לון** לכך הבעל תפילה אמר לציבור שלא מספיק לומר 'הללויה', אלא **ענין בתריי** תאמרו אחרי **מה דנא אמר** מה שאני אומר, אבל באמת הלל הגדול היינו מה שאומרים בחגים. **ונכנסה שלישית:** תני היא (הכת השלישית) היתה נקראת כת עצלים. **א"ר אבון** בא וראה ומה אם בדבר שמצותו לכן שיהיה כת שלישית (שהרי הפסח צריך להישחט בשלש כתות). אפי"ה היא היתה נקראת כת עצלים, מי שהוא מתעצל במצוה רגילה שאין ענין שיהיו מאחרים לעשותה, על אחת כמה וכמה שהוא נקרא עצל.

אבל **וכר' חנינה מה** - היכן מוזכר שם את ענין ירידת הגשמים? מתרצת הגמ' **בגין היות דכתיב נתן לחם לכל בשר פי לעולם חסדו**, והרי הלחם ניתן ע"י ירידת הגשמים. אבל **ר' בא ור' סימון תריהון אמרין** שניהם אמרו שהלל הגדול היינו **הדא דידן** מה שאנחנו אומרים בחגים (ובר"ח), וכן **ר' יושוע בן לוי אמר** שהלל הגדול היינו **הדא דידן**, וכן **בר קפרא אמר** שהלל הגדול היינו **הדא דידן**, ואומרת הגמ' **שבר קפרא כדעתיה** הולך לשיתנו, **דתנינן** שהרי שנינו אצלנו במשנה **מימיה של כת השלישית לא הגיעה לאהבתי פי ישמע ה' את קולי תחנוני** מפני שעמה ממועטין, ותני **בר קפרא** שההלל שאמרו בהקרבת הפסח זו היא **הלל הגדולה**. ואומרת הגמ' שמעשה היה **בחד בר אבייה** בבעל תפילה (בר אבייה זה מלשון בר בעיא, מי שיודע לבקש מהקב"ה) **שעבר קומי תיבותא** שעבר לפני התיבה לאחר שירדו גשמים, ואמר **לון** לציבור **ענין בתריי** תאמרו אחרי **מה דנא אמר** מה שאני

הלכה ה

מתני' כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחין את העזרה שלא ברצון חכמים. ר' יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובת וזורקו זריקה אחת ע"ג המזבח, ולא הורו לו חכמים.

גמ' שלא ברצון חכמים: א"ר יונתן לא כל שבות התירו במקדש. תני, והיו הכהנים משתקעין בדם עד ארכובותיהן, כיצד היו עושין, מסטיות היו עושין להן.

ר' יהודה אומר כוס היה ממלא וכו': תמן תנינן ר' יודה מחייב בדם התמצית, אמר ר' יוחנן לא ריבה אותה ר' יודה אלא להכרת, אתא ר' חזקיה ר' אבהו בשם ר' יוחנן לא ריבה אותה ר' יודה אלא להכרת, תמן אמרין בשם רב חסדא מתניתא כן

הלכה ח

מתני' כמעשהו של הקרבת הפסח בחול – כך מעשהו כשחל ערב פסח להיות בשבת, אלא שהכהנים (לאו דוקא הכהנים כיון שניקיון העזרה הוא באחריות הלויים, אלא שהכהנים הורו ללויים) היו מדיחין את העזרה שלא ברצון חכמים, כיון שהדחת הקרקע אסורה משום חשש אשווי גומות.

ר' יהודה אומר שכוס היה ממלא הכהן מדם התערובת מהדם הנמצא על רצפת העזרה, וזורקו זריקה אחת ע"ג המזבח, כדי להכשיר את קרבנות הפסח שנשפך דמם מהכלי, ולא זרקו את דמם על גבי המזבח, ולא הורו לו חכמים כיון שהדם שנשפך מהכלי, מתבטל בשאר הדמים הפסולים.

גמ' שלא ברצון חכמים: א"ר יונתן שמהמשנה מוכח שלא כל שבות התירו במקדש, ולכך הדחת הקרקע היתה שלא ברצון חכמים.

תני, והיו הכהנים משתקעין בדם עד

ארכובותיהן, כיון שהיו פוקקים את אמת המים שהיתה עוברת בעזרה, כדי שלא ייצא הדם, שהרי זה שבח לבני ישראל שניכר ששחטו כל כך הרבה קרבנות. ואומרת הגמ' וא"כ כיצד היו עושין שלא יתלכלכו בגדי הכהנים מהדם (בגדי כהונה המלוכלכים בדם, פסולים לעבודה)? מסטיות איצטבאות היו עושין להן שעליהם הכהנים היו הולכים.

ר' יהודה אומר כוס היה ממלא וכו': אומרת הגמ' שתמן במסכת כריתות תנינן, ר' יודה מחייב כרת משום אכילת דם, גם באוכל מדם התמצית (בדם המתמצה מגוף הבהמה לאחר שדם הנפש יצא), אמר ר' יוחנן לא ריבה אותה (את דם התמצית) ר' יודה, אלא להתחייב בכרת אבל זה לא כשר לזריקה ע"ג המזבח, וכן כאשר אתא ר' חזקיה אמר בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן שלא ריבה אותה ר' יודה אלא להכרת, ותמן בבבלי אמרין בשם רב חסדא שמתניתא אמרה כן, שהרי שנינו בברייתא

מסכת פרק ה [ה"ח - דף לח] פסחים

אמרו לו והלא דם התמצית הוא ודם תמצית פסול ע"ג המזבח, ועוד מן הדא ורובו לא נתקבל בכלי - ודם שלא נתקבל בכלי פסול מע"ג המזבח, ואית לר' יודה דם מבטל דם?! כמה דלית ליה הדא, והוא מקבל מינהון, כן לית ליה הדא, והוא מקבל מינהון. ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא מתניתא אמרה כן, אין לי אלא דם הנפש במוקדשין דבר שהוא ראוי לכפרה, מניין דם הנפש בחולין, ודם תמצית בין בחולין בין במוקדשין, תלמוד לומר [ויקרא יז] 'דם' 'פֶּל דָּם'. כשהוא אצל נפש הוא מזכיר כפרה, אצל תמצית אינו מזכיר כפרה.

המזבח, אבל והוא מקבל מינהון את שאלתם ולא ענה לחכמים. אבל ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא אמר שמתניתא אמרה כן שר' יהודה מודה שלא יכולים לזרוק ע"ג המזבח דם התמצית, שהרי שנינו בבביתא, היות וכתוב "כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם, כִּי הָדָם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר", א"כ אין לי שחייבים כרת על אכילת דם, אלא דם הנפש במוקדשין, שזה דבר שהוא ראוי לכפרה, ומניין שחייבים גם על דם הנפש בחולין, ועל דם התמצית בין בחולין בין במוקדשין, הגם שהם לא ראויים לכפרה? תלמוד לומר לכך לא נאמר רק 'דם' אלא נאמר 'פֶּל דָּם' לרבות את דם החולין ודם התמצית לחיוב כרת, וא"כ מוכח מכאן שר' יהודה המחייב כרת בדם התמצית, מודה שדם התמצית לא כשר לכפרה. ואומרת הגמ' כשהוא (כשכתוב דם) אצל נפש הוא מזכיר כפרה, כמו שכתוב "כִּי הָדָם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר" אבל אצל דם התמצית אינו מזכיר כפרה, כיון שהוא אינו כשר לכפרה.

אמרו לו חכמים לר' יהודה איך אתה אומר שכוס היה ממלא מדם התערובת, והלא חלק מהדם הנמצא בקרקע העורה זה דם התמצית הוא, ודם תמצית פסול להיזרק ע"ג המזבח, ועוד מן הדא ועוד שאלו חכמים את ר' יהודה והרי רובו של הדם הנמצא ע"ג הקרקע לא נתקבל בכלי, ודם שלא נתקבל בכלי פסול מע"ג המזבח, ומוזה שר' יהודה לא אמר לחכמים שדם התמצית כשר למזבח, מוכח שגם ר' יהודה פוסל את דם התמצית למזבח, חוזרת הגמ' ואומרת שאין מכאן הוכחה, שהרי חכמים גם אמרו לר' יהודה שרוב הדם הנמצא ע"ג הקרקע זה דם שלא נתקבל בכלי, ולכך זה מבטל את הדם שנשפך מהכלי, והרי וכי אית לר' יודה דם מבטל דם?! והרי ר' יהודה סובר שדם פסול לא מבטל דם כשר, ואפי"ה ר' יהודה לא את זה ענה לחכמים, וא"כ כמה דלית ליה הדא שדם מבטל דם, והוא ר' יהודה מקבל מינהון את שאלת חכמים ולא ענה להם, כן לית ליה הדא אותו דבר ר' יהודה לא סובר שדם התמצית פסול לגבי

הלכה ט

מתני' כיצד תולין ומפשיטין? אונקליות של ברזל היו קבועין בכתלים ובעמודין - שבהן תולין ומפשיטין, כל מי שאין לו מקום לתלות, מקלות דקין חלקין היו שם - מניח על כתיפו ועל כתף חברו ותולה ומפשיט. ר' אליעזר אומר י"ד שחל להיות בשבת - מניח ידו על כתף חברו ויד חברו על כתיפו ותולה ומפשיט. **גמ'** רבי זעירא בשם רבי אלעזר קנים ומקלות קודם להתרת כלים שנו.

הלכה י

מתני' קרעו והוציא את אימוריו - נתנם במגס והקטירים ע"ג המזבח. יצאת כת הראשונה וישבה לה בחר הבית, שנייה בחיל, השלישית במקומה. חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן.

הלכה ט

מתני' כיצד תולין ומפשיטין את עור הפסח? אונקליות כמין ווין של ברזל היו קבועין בכתלים של העזרה, וכן בעמודין הנמצאים בבית המטבחים, שבהן תולין את הפסח ומפשיטין את עורם, וכל מי שאין לו מקום בוין לתלות, מקלות דקין חלקין שהורידו מהם את קליפתם היו שם בבית המקדש, ומניח את המקל על כתיפו ועל כתף חברו, ותולה את הפסח על המקל הזה ומפשיט את עור הפסח. ר' אליעזר אומר שבי"ד ניסן שחל להיות בשבת אסור להשתמש במקלות האלו, ולכך הוא מניח את ידו על כתף חברו ויד חברו על כתיפו, ותולה את הפסח על גבי ידיו ומפשיט את עור הפסח.

גמ' רבי זעירא בשם רבי אלעזר אומר, שקנים ומקלות דהיינו המשנה במסכת מנחות אומרת שסידור הקנים שהיו מסדרים בין לחם הפנים, לא היה דוחה את השבת, אלא רק במוצאי שבת היו מסדרים את הקנים, וכן מה ששינו כאן שאסור בשבת להשתמש

במקלות כדי להפשיט את הפסח, קודם להתרת כלים שנו, אבל כהיום מותר לטלטל את הקנים להניח אותם בין לחם הפנים, וכן יכולים להשתמש במקלות לתליית הפסח.

הלכה י

מתני' קרעו את בשר הפסח (לאחר שהפשיטו ממנו את העור כדלקמן), והוציא את אימוריו - החלבים (ונקראו כך משום שהם הדברים 'האמורים' בתורה להקטירן), ונתנם במגס (בכלי) להעלותם למזבח, והקטירים ע"ג המזבח. וכשערב פסח חל להיות בשבת, שלא יכולים לחזור לבתייהם עם הפסח, שהרי אסור להוציא מרשות לרשות, לכך יצאת כת הראשונה מהעזרה כדי לפנות את המקום לכת השניה, וישבה לה בחר הבית, וכשהכת השנייה יצאה, היא ישבה בחיל היינו בין החיל (חומה נמוכה מלשון - חל וחומה) לעזרת נשים, והכת השלישית נשארה לעמוד במקומה. וכשחשיכה יצאו מבית המקדש וצלו את פסחיהן.

מסכת פרק ה [ה"י - דף לח] פסחים

קעב

גמ' קרעו והוציא את אימוריו: כתיב [ויקרא טז] וְהָיָה וּגו' - ממנו מכולו, אמר ר' אבינא ובלבד מְזַבַּח שלם.

נתנם במגס והקטירים וכו': כתיב [ויקרא ג] וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ, וְהִקְטִירוּ, וְהִקְטִירָם; מה תלמוד לומר וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ - הכשר ולא הפסול. וְהִקְטִירוּ - שלא יערב חלבים בחלבים. וְהִקְטִירָם - כולן כאחת. הכא את מר והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים, והכא את מר והקטירין כולן כאחת? אמר ר' לא כאן במגס וכאן על גבי המזבח. **יצאת** כת הראשונה וישבה לה וכו': לא כן תני ר' חייה לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ואמר ר' אימי בשם ר' שמעון בן לקיש אפילו למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה? תיפתר שסמך עצמו לכותל וישב לו.

כאחת. שואלת הגמ' שלכא' הברייתא סותרת את עצמה, שהרי **הכא אַת אמר והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים, והכא אַת אמר והקטירין כולן כאחת?** מתרצת הגמ' **אמר ר' אילא** שזה לא ק' כיון שכאן במגס וכאן על גבי המזבח, דהיינו צריך להניח במגס את החלבים יחד כדי להעלותם למזבח, אבל מקטירים כל חלב וחלב לעצמו.

יצאת כת הראשונה וישבה לה וכו': שואלת הגמ' איך המשנה במסכת סוטה אומרת שבזמן הַקְהֵל המלך היה קורא בס"ת כשהוא יושב, וכי לא כן תני ר' חייה שלא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, והרי בזמן המשנה המלכים לא היו ממלכי בית דוד, ויותר מזה ק' שאמר ר' אימי בשם ר' שמעון בן לקיש שאפילו למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה? מתרצת הגמ' שבאמת המלך לא היה יושב כשהוא קרא בתורה, אלא תיפתר שסמך עצמו לכותל, וזה נראה כאילו שהוא יושב לו.

גמ' קרעו והוציא את אימוריו: משמע מהמשנה שקרעו את בשר הפסח רק לאחר שזרקו את דמו, וזה מכיון ש**כתיב וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וְהָיָה וּגו'** היינו ממנו ומכולו דהיינו שצריך להזות מדם הפה כשהוא שלם - שהוא עדיין פר ולא כשהוא בשר, ומכאן נלמד לעניין שאר הקרבנות, וכן **אמר ר' אבינא ובלבד מְזַבַּח שלם.**

נתנם במגס והקטירים וכו': לכא' מהמשנה משמע שהוא היה מקטיר את כל החלבים יחד, ולכך מביאה הגמ' ברייתא שאומרת שהיות ו**כתיב לעניין החלבים שלשה פסוקים, וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ, וכתוב וְהִקְטִירוּ, וכתוב וְהִקְטִירָם; וא"כ** אומרת הברייתא **מה תלמוד לומר וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ, אלא** מכאן שרק את החלבים של קרבן כשר מקטירים, ולא מקטירים את החלבים של קרבן פסול, ומה שכתוב וְהִקְטִירוּ זה בא ללמד שמקטירים כל חלב וחלב לעצמו, **ושלא יערב חלבים בחלבים** (גם מאותו הקרבן), ומה שכתוב וְהִקְטִירָם זה בא ללמד שמקטירים את כולן

מסכת פרק ה [ה"י - דף לח] פסחים קעג

והא כתיב [דברי הימים א יז] וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי ה' וגו'? אמר ר' אייבו בר נגרי ויֵשֶׁב עֲצָמוֹ לַתְּפִלָּה. יצאת כת הראשונה וישבה לה בהר הבית, והשנייה בחיל, והשלישית במקומה, ר' נחמן בשם ר' מנא מה אתינן מיתני וישבה לה במקומה? עמדה לה במקומה.

הדרן עלך פרק תמיד נשחט

בהר הבית והשנייה בחיל והשלישית במקומה, ולכאן' כוונת המשנה שהכת השלישית היתה יושבת בעזרה, וא"כ מוכח שאין איסור לשבת בעזרה? מתרצת הגמ' ר' נחמן בשם ר' מנא אמר מה אתינן מיתני וכי כתוב שהכת השלישית ישבה לה במקומה בעזרה? לא, אלא כוונת המשנה שהיא נשארה ועמדה לה במקומה. הדרן עלך בלי נדר פרק תמיד נשחט

שואלת הגמ' איך רשב"ל אמר שאפי' מלכי בית דוד לא יכולים לשבת בעזרה, והא כתיב וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי ה' וגו' וא"כ מוכח שמותר למלכי בית דוד לשבת בעזרה? מתרצת הגמ' אמר ר' אייבו בר נגרי שדוד המלך לא ישב בעזרה, אלא הכוונה שקהוא יֵשֶׁב עֲצָמוֹ כדי שיהיה לו ישוב הדעת לַתְּפִלָּה. שואלת והרי למדנו במשנה יצאת כת הראשונה וישבה לה

פרק ו

הלכה א

מתני' אלו דברים בפסח דוחין את השבת; שחיטתו וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטר חלביו, אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין, הרכבתו והבאתו חוץ לתחום וחתיכת יבלתו אינן דוחין, ר' אליעזר אומר דוחין.

גמ' אלו דברים בפסח דוחין את השבת וכו'; זו הלכה נעלמה מזקני בתירה, פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת - ולא היו יודעין אם פסח דוחה את השבת אם לאו, אמרו יש כאן בבלי אחד והלל שמו ששימש את שמעיה ואבטליון - יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו, איפשר שיש ממנו תוחלת, שלחו וקראו לו, אמרו לו שמעת מימך כשחל י"ד להיות בשבת אם דוחה את השבת אם לאו? אמר להן וכי אין לנו אלא פסח אחד בלבד דוחה את השבת בכל שנה?! והלא כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה,

הלכה א

מתני' אלו דברים בפסח דוחין את השבת; שחיטתו וזריקת דמו

ומיחוי קרביו הוצאת הזבל מהמעיים (זה דומה לדש, או לממחק), והקטר חלביו (הגם שיכולים להקטירן במוצאי שבת, אלא שחביבה מצוה בשעתה). אבל צלייתו והדחת קרביו רחיצת המעיים אינן דוחין, כיון שיכולים לעשותן במוצאי שבת. וכן הרכבתו להרכיב את הפסח על הכתפיים, והבאתו מחוץ לתחום, וחתיכת יבלתו אינן דוחין כיון שהיו יכולים לעשותן מערב שבת, ור' אליעזר אומר דוחין, כיון שר"א סובר שגם הכשר קרבן דוחה את השבת.

גמ' אלו דברים בפסח דוחין את השבת וכו': אומרת הגמ' שזו ההלכה האם פסח דוחה את השבת או לא נעלמה מזקני

בתיירה (שם מקום, והם שימשו כנשיאים באותו תקופה לאחר שינאי הרג את החכמים), שפעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת - ולא היו יודעין האם פסח דוחה את השבת אם לאו, ואמרו לזקני בתיירה שיש כאן בבלי אחד - והלל שמו, ששימש את שמעיה ואבטליון, והוא יודע האם פסח דוחה את השבת אם לאו, איפשר שיש ממנו תוחלת תקוה (בני ארץ ישראל זלזלו בבני בבל), ושלחו וקראו לו, ואמרו לו האם שמעת מימך כשחל י"ד להיות בשבת האם הקרבת הפסח דוחה את השבת אם לאו? אמר להן הלל לבני בתיירה וכי אין לנו אלא פסח אחד בלבד שדוחה את השבת בכל שנה?! והלא כמה פסחים (קרבנות כקרבן פסח) שהם ידחו את השבת בכל שנה, ואומרת הגמ' כמה

מסכת פרק ו' [ה"א - דף לט] פסחים קעה

אית תניי תני מאה, אית תניי מאתים, אית תניי ג' מאות, מאן דאמר מאה - תמידין, מאן דאמר מאתים - תמידין ומוספי שבתות, מאן דאמר ג' מאות - תמידין ומוספי שבתות של ימים טובים ושל ראשי חודשים ושל מועדות, אמרו לו כבר אמרנו שיש עמך תוחלת, התחיל דורש להן מהיקש ומקל וחומר ומגזירה שוה, מהיקש; הואיל ותמיד קרבן ציבור ופסח קרבן ציבור, מה תמיד קרבן ציבור דוחה שבת - אף פסח קרבן ציבור דוחה את השבת. מקל וחומר; מה אם תמיד שאין מחייבין על עשייתו כרת דוחה את השבת - פסח שחייבין על עשייתו כרת אינו דין שידחה את השבת. מגזירה שוה; נאמר בתמיד [במדבר כח] בְּמוֹעֲדוֹ, ונאמר בפסח [במדבר ט] בְּמוֹעֲדוֹ, מה תמיד שנאמר בו 'בְּמוֹעֲדוֹ' דוחה את השבת - אף פסח שנאמר בו 'בְּמוֹעֲדוֹ' דוחה את השבת, אמרו לו כבר אמרנו אם יש תוחלת מבבלי, היקש שאמרת יש לו תשובה - לא אם אמרת בתמיד שכן יש לו

השבת, מהיקש; שהואיל ותמיד זה קרבן ציבור, ופסח זה קרבן ציבור (כיון שהוא בא בכינופיא לכך זה נקרא קרבן ציבור), וא"כ מה תמיד שזה קרבן ציבור והוא דוחה את השבת - אף פסח שהוא קרבן ציבור, הוא דוחה את השבת. מקל וחומר; שהרי ומה אם תמיד שאין מחייבין על אי עשייתו כרת, שאם לא הקריבו את התמיד אין בזה כרת, אפי"ה הוא דוחה את השבת, פסח שחייבין על אי עשייתו כרת שאם לא הקריבו את הפסח חייבים על זה כרת, אינו דין שידחה את השבת. מגזירה שוה; הרי נאמר בתמיד בְּמוֹעֲדוֹ, ונאמר בפסח בְּמוֹעֲדוֹ, וא"כ מה תמיד שנאמר בו 'בְּמוֹעֲדוֹ', הוא דוחה את השבת, א"כ נלמד שאף פסח שנאמר בו 'בְּמוֹעֲדוֹ', הוא דוחה את השבת, אמרו לו כבר אמרנו שאנחנו חוששים האם יש תוחלת מהבבלי, שהרי ההיקש שאמרת יש לו תשובה, שהרי לא יכולים ללמוד פסח מתמיד, כיון שאם אמרת בתמיד שדוחה את השבת, שכן יש לו

קרבת דוחים את השבת בכל שנה? אית תְּנִי תְּנִי יש ששנו בברייתא מאה, ואית תְּנִי תְּנִי יש ששנו בברייתא מאתים, ואית תְּנִי תְּנִי יש ששנו בברייתא ג' מאות, ומבאר הגמ' שמאן דאמר מאה כיון שהוא מונה רק את התמידין, ומאן דאמר מאתים כיון שהוא מונה את התמידין ומוספי שבתות, ומאן דאמר ג' מאות כיון שהוא מונה את התמידין ומוספי שבתות ומוספין של ימים טובים ושל ראשי חודשים ושל מועדות (אם יוה"כ ועצרת חלים בשבת יש בה ג' מאות קרבנות בשבתות, כיצד; ק' תמידין, ק' מוספי שבת, ט"ו קרבנות יוה"כ, כ"ח מוספי שלישי של סוכות, י"א מוספי פסח, כ"ד קרבנות עצרת, כ"ב מוספים של שני ראשי חודשים); אמרו לו להלל בדרך בדיחותא כבר אמרנו שאנחנו חוששים האם יש עמך תוחלת, כיון שלא יכולים ללמוד פסח מקרבנות ציבור, לכך הלל התחיל להיות דורש להן מהיקש (במה מצינו) ומקל וחומר ומגזירה שוה שפסח דוחה את

קיצבה, תאמר בפסח שאין לו קיצבה. ק"ו שאמרת יש לו תשובה - לא אם אמרת בתמיד שהוא קדשי קדשים, תאמר בפסח שהוא קדשים קלין. גזירה שוה שאמרת יש לו תשובה - שאין אדם דן גזירה שוה מעצמו. ר' יוסי בר ר' בון אמר בשם ר' אבא בר ממל אם בא אדם לדון אחר גזירה שוה מעצמו, עושה את השרץ מטמא באהל, ואת המת מטמא בכעדשה - דו דרש בגד עור בגד עור לגזירה שוה, כך? אם יהיה השרץ בידו של אדם אפילו טובל במי שילוח או במי בראשית אין לו טהרה עולמית, השליכו מידו מיד הוא טהור. ר' יוסה בר' בון בשם ר' בא בר ממל אדם דן גזירה שוה לקיים תלמודו, ואין אדם דן גזירה שוה לבטל תלמודו. ר' יוסי בר' בון בשם ר' בא בר ממל אדם דן ק"ו לעצמו, ואין אדם דן גזירה שוה לעצמו, לפיכך משיבין מק"ו, ואין משיבין מגזירה שוה. אף על פי שהיה יושב ודורש להן כל היום, לא קיבלו ממנו, עד שאמר להן יבוא עלי כך, אם לא שמעתי

מעיין) אין לו טהרה עולמית, אבל כיון שהוא השליכו מידו מיד הוא טהור, והרי אם נדרש את הג"ש, א"כ הוא לא יהיה טהור מיד, שהרי הוא יצטרך להמתין שבעה ימים לטהרתו, וא"כ מוכח שלא דורשים ג"ש אלא א"כ הוא קיבלו מרבו. וכן ר' יוסה בר' בון בשם ר' בא בר ממל אמר שאדם דן גזירה שוה לקיים תלמודו לדין שהוא יודע כבר, הוא יכול לעשות אסמכתא ולדרוש ג"ש, אבל ואין אדם דן גזירה שוה לבטל תלמודו ולומר דין חדש, ור' יוסי בר' בון בשם ר' בא בר ממל אמר שאדם דן ק"ו לעצמו, ואין אדם דן גזירה שוה לעצמו, לפיכך משיבין ופורכים את הנלמד מק"ו, ואין משיבין ופורכים את הנלמד מגזירה שוה, ולכך אף על פי שהיה הלל יושב ודורש להן כל היום שפסח דוחה את השבת, אפ"ה לא קיבלו ממנו כיון שהם הק' על דבריו, עד שהלל אמר להן - יבוא עלי כך וכך (מלשון שבועה וקללה) אם לא שמעתי

קיצבה, אבל תאמר בפסח שאין לו קיצבה, וא"כ אולי הוא לא דוחה את השבת, וכן הק"ו שאמרת יש לו תשובה, ולא יכולים ללמוד פסח מתמיד, כיון שאם אמרת בתמיד שדוחה את השבת, זה מפני שהוא קדשי קדשים, תאמר בפסח שהוא קדשים קלין וא"כ אולי הוא לא דוחה את השבת. וכן לגזירה שוה שאמרת יש לו תשובה, שהרי אין אדם דן גזירה שוה מעצמו, שהרי ר' יוסי בר ר' בון אמר בשם ר' אבא בר ממל שאם בא אדם לדון אחר גזירה שוה מעצמו, א"כ הוא עושה את השרץ שיהיה מטמא באהל כמת, ואת המת שיהיה מטמא בכעדשה כשרץ, כיון דו (שהוא) דרש בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה, שהרי בשניהם כתוב בגד ועור, וא"ת שבאמת נדרוש כך את הג"ש הזה? לא יתכן שהרי יש פתגם הידוע לכל, שאם יהיה השרץ בידו של אדם אפילו שהוא טובל במי מעיין השילוח או במי בראשית (מי

משמיעה ואבטליון, כיון ששמעו ממנו כן, עמדו ומינו אותו נשיא עליהן. כיון שמינו אותו נשיא עליהן התחיל מקנתרן בדברים, ואומר מי גרם לכם לצרוך לבבלי הזה? לא על שלא שימשתם לשני גדולי עולם - לשמיעה ואבטליון שהיו יושבין אצלכם, כיון שקינתרם בדברים - נעלמה הלכה ממנו, אמרו לו מה לעשות לעם שלא הביאו סכיניהם? אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הניחו לישראל - אם אינן נביאים בני נביאים הן, מיד כל מי שהיה פסחו טלה - היה תוחבה בגיזתו, גדי - היה קושרו בין קרניו, ונמצאו פסחיהן מביאין סכיניהן עמהן, כיון שראה המעשה נזכר את ההלכה, אמר כך שמעתי משמיעה ואבטליון. ר' זעירה בשם ר"א כל תורה שאין לה בית אב - אינה תורה. תמן תנינן רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה, עבר בה את הנהר, קיפל עליה את המוסירה, נתן טליתו עליה פסולת, אבל קשרה במוסירה, עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין

טלה - היה תוחבה את הסכין בגיזתו בצמר, ומי שפסחו היה גדי - היה קושרו את הסכין בין קרניו, ונמצאו פסחיהן מביאין את סכיניהן עמהן, וכיון שהלל ראה את המעשה מה שעשו נזכר את שכך נאמרה ההלכה, ואמר כך שמעתי משמיעה ואבטליון. ר' זעירה בשם ר"א אומר שכל תורה שאין לה בית אב שלא נאמרה מפי חכם גדול - אינה תורה, ולכך הלל היה צריך לומר שהוא שמע מפי שמעיה ואבטליון, שפסח דוחה את השבת. אומרת הגמ' שתמן במסכת פרה תנינן, רכב עליה על הפרה אדומה, או נשען עליה, או נתלה בזנבה, או עבר בה את הנהר, או קיפל והניח עליה את המוסירה החבל שקושרים בה את הפרה, או נתן טליתו עליה - פסולה, כיון "שעלה עליה על" אבל אם הוא קשרה את הפרה במוסירה בחבל, או עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק, או פרש טליתו עליה מפני הזבובין -

מפורש משמיעה ואבטליון שפסח דוחה את השבת, וכיון ששמעו ממנו כן, עמדו ומינו אותו להיות נשיא עליהן (ובתחילה הלל לא רצה לומר להם את דברי שמעיה ואבטליון, כדי שזה יהיה מתורתו), וכיון שמינו אותו להיות נשיא עליהן, התחיל מקנתרן בדברים, ואומר מי גרם לכם לצרוך להצטרך וללמוד מהבבלי הזה? לא על שלא שימשתם לשני גדולי עולם - לשמיעה ואבטליון שהיו יושבין אצלכם בא"י, ולא באתם ללמוד מהם תורה, וכיון שקינתרם בדברים לכך הלל נענש ונעלמה הלכה ממנו (כיצד יכולים להביא את סכין השחיטה בשבת מהבית לבהמ"ק), ואמרו לו מה לעשות לעם שלא הביאו סכיניהם לשחיטת קרבן פסח מערב שבת? אמר להן שאת ההלכה הזו מה יש לעשות שמעתי אבל ושכחתי, אלא הניחו לישראל - אם אינן נביאים בני נביאים הן, והם יעשו כהוגן, מיד כל מי שהיה פסחו

מסכת פרק ו' [ה"א - דף לט] פסחים

כשרה, זה הכלל כל שהוא לצרכה כשרה, לצורך אחר פסולה. הדא ילפה מן ההיא וההיא ילפה מן הדא; הדא ילפה מן ההיא - שאם תלה בה סכין לשוחטה כשירה, וההיא ילפה מן הדא - שכל עבודה שהיא לשם קדשים אינה עבודה. ויתיר להן ע"י חולָה - אלא כר' אמי? ואפי' תימר כרבי סימון, כשם שנעלמה זו נעלמה זו. א"ר אבון והלא אי אפשר לשני שבועות שלא חל י"ד להיות בשבת, ולמה נעלמה הלכה מהן? כדי ליתן גדולה להלל.

א"ר מנא אנא שמעית מר' יודן ומן כל רבנין מפני מה נוהגין בבית דין שלמטון בכבוד? שלא ירבו המחלוקת בישראל. שלשה הניחו כתרן בעוה"ז וירשו

מילה, האם מותר להוליך אותו ע"י היקף האנשים? מתרצת הגמ' ואפי' תימר שהלכה כרבי סימון, ומה שהלל לא אמר להם שיביאו את הסכין ע"י מחיצה של אנשים, זה מפני שכשם שנעלמה ממנו ההלכה הזו שיכולים להביא את הסכין על גבי הקרבן, כך נעלמה ממנו ההלכה הזו שיכולים להביא את הסכין ע"י מחיצה של אנשים. שואלת הגמ' א"ר אבון איך יתכן שלא ידעו האם פסח דוחה את השבת, והלא אי אפשר לשני שבועות שתי שמיטות שלא חל י"ד להיות בשבת, וא"כ למה נעלמה ההלכה הזו מהן? מתרצת הגמ' שבאמת זה לא היה ראוי שישכחו את הדין, אלא הקב"ה השכיח את הדין הזה מהם, כדי ליתן כבוד וגדולה להלל, שהרי מחמת זה הלל נעשה לנשיא על ישראל.

א"ר מנא אנא שמעית מר' יודן ומן כל רבנין - מפני מה החכמים הגדולים נוהגין בבית דין שלמטון (שהם פחות חכמים מהם) בכבוד? זה בשביל שלא ירבו המחלוקת בישראל. ואומרת הגמ' ששלשה הניחו את כתרן כתר הנשיאות בעוה"ז וירשו מחמת

כשרה כיון שזה לצורכה, זה הכלל כל שהוא לצרכה - כשרה, לצורך אחר - פסולה. ואומרת הגמ' שהדא ילפה הדין של פרה אדומה נלמד מן ההיא מקרבן פסח, וההיא ילפה והדין של קרבן פסח נלמד מן הדא מפרה אדומה; מבארת הגמ' שהדא ילפה הדין של פרה אדומה נלמד מן ההיא מקרבן פסח, שאם תלה בה בפרה סכין לשוחטה - כשירה (כמו שלענין הפסח נשיאת הסכין לא נחשבת לעבודה בקרבן), וההיא ילפה והדין של קרבן פסח נלמד מן הדא מפרה אדומה, שכל עבודה שהיא לשם לצורך בהמת הקדשים כגון שהוא פורס טליתו על הקרבן מפני הזובבים - אינה עבודה, ואין בזה משום מעילה. שואלת הגמ' ויתיר להן להביא את הסכין לשחיטת הפסחים ע"י חולָה מחול, דהיינו שמוליך הסכין ילך מהבית עד לעזרה בתוך קבוצת אנשים שיקיפו אותו, שבעצם הוא מוליך את הסכין בתוך היקף מחיצה, אלא ע"כ שהלכה כר' אמי שאוסר להוליך ע"י מחיצת אנשים, וק' על ר' סימון שמתיר (ר' אמי ור' סימון נחלקו לענין סכין של

מסכת פרק ו [ה"א - דף לט] פסחים קעט

חיי העוה"ב, ואילו הן יונתן בן שאול, ואלעזר בן עזריה, וזקני בתירה; יונתן בן שאול אמר ר' לא אפילו נשיא מאחורי הקורין יודעות היו שרוד עתיד למלוך, אלעזר בן עזריה תניין הוה, לית לך כהדא דזקני בתירה, דשרין גרמון מן נשיאות ומניני נשיא. רבני דקיסרין אמרין אף ר' חנינה דציפורין - לר' מנא. אמר ר' יושוע בן קבסיו כל ימי הייתי בורח מן השררה, עכשיו שנכנסתי - כל מי שהוא בא ומוציאני, בקומקום הזה אני יורד לו, מה הקומקום הזה כוזה ומפציעו מפחם בו - כך אני יורד לו. אמר ר' יוסי בר' בון ח"ו דהוה בעי לה, אלא דהיה אמר - מאן יימר לי דחורן מקדש שם שמיא דכוותי. על ג' דברים עלה הלל מבבל [ויקרא יג] טהור הוא יכול יפטר וילך לו? תלמוד לומר וטהרו

כל מי שהוא בא ומוציאני ורצה להוציא אותו מהשררה, בקומקום הזה אני יורד לו לריב איתו, ומה הקומקום הזה כוזה (יעשה לאותו אחד כויה) ומפציעו מחמת המכה מהקומקום, ומפחם בו והוא יהיה שחור מחמת שחרות הקומקום, כך אני יורד לו לריב יחד עם מי שרצה להוריד אותי מנשיאותי, אמר ר' יוסי בר' בון שח"ו לומר דהוה בעי לה שר' יושוע בן קבסיו לחם למען כבודו, אלא דהיה שר' יושוע בן קבסיו אמר שהוא לא רצה לרדת מנשיאותו, כיון שמאן יימר לי מי יאמר לי דחורן שהבא אחרי יהיה מקדש שם שמיא דכוותי כמוני, ולכך ר' יושוע בן קבסיו לא רצה לוותר על נשיאותו. על ג' דברים עלה הלל מבבל כדי לשאול את שמעיה ואבטליון האם הוא צודק במה שחידש, דהיינו הרי כתוב לענין מי שהוסגר מחמת הנתק "וְאִם בְּעֵינָיו עֲמַד הִנָּתַק וְשָׁעַר שָׁחַר צָמַח בּוֹ נִרְפָּא הִנָּתַק טָהוֹר הוּא, וְטָהֵרוּ הִכְתָּן" וא"כ אמר הלל היות וכתוב טָהוֹר הוּא א"כ יכול אם המצורע רואה שהוא הבריא שהוא יפטר וילך לו גם בלי שהכהן יאמר שהוא טהור, לכך תלמוד לומר וטהרו

זה חיי העוה"ב, ואילו הן - יונתן בן שאול שאמר לדוד "וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאֶנְכִּי אֶהְיֶה לְךָ לְמִשְׁנָה", ואלעזר בן עזריה שלאחר שמינהו לנשיא החזיר את הנשיאות לר"ג, וזקני בתירה שנתנו את הנשיאות להלל. אבל אומרת הגמ' שמעלת בני בתירה היתה גדולה מכולם, שהרי לענין יונתן בן שאול אמר ר' אילא אפילו נשיא הנשים העומדות מאחורי הקורין קורת האריגה (שהן רגילות לדבר יותר מדאי, וכדמצינו "משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה") יודעות היו שרוד עתיד למלוך, וא"כ לא היה כאן ויתור גמור, וכן לענין ר' אלעזר בן עזריה הרי תניין הוה הוא נהיה למשנה לנשיא - לאב"ד, וא"כ אין כאן ויתור גמור, אלא לית לך אין לך את המעלה הגדולה, אלא כהדא דזקני בתירה, דשרין גרמון שהוציאו את עצמם לגמרי מן הנשיאות, ומניני ומינו את הלל שיהיה נשיא על עם ישראל. ורבני דקיסרין אמרין אף ר' חנינה דציפורין ויתר לר' מנא את ראשות הישיבה. אמר ר' יושוע בן קבסיו כל ימי הייתי בורח מן השררה, אבל עכשיו שנכנסתי לשררה -

מסכת פרק ו' [ה"א - דף מ'] פסחים

הַפֶּהָן, אִי וְטָהֵרוֹ הַפֶּהָן יִכּוֹל אִם אָמַר הַכֹּהֵן עַל טָמֵא טָהוֹר יֵהֵא טָהוֹר? תִּלְמוּד לֹמַר טָהוֹר הוּא - וְטָהֵרוֹ הַפֶּהָן. עַל זֶה עָלָה הַלֵּל מִבְּבֶל - כְּתוּב אֶחָד אֹמֵר [דְּבָרִים מִזֶּן] וְזִבְחֶת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֵאן וּבָקֶר, וְכְתוּב אֶחָד אֹמֵר [שְׁמוֹת יב'] מִן הַכֹּפְּשִׁים וּמִן הָעֵזִים תִּקְחוּ? הֵא כִּיצַד צֵאן לִפְסַח וְצֵאן וּבָקֶר לַחֲגִיגָה. כְּתוּב אֶחָד אֹמֵר [דְּבָרִים מִזֶּן] שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכֵל מִצֹּת, וְכְתוּב אֶחָד אֹמֵר [שְׁמוֹת יב'] שִׁבְעַת יָמִים מִצֹּת תֹּאכֵלוּ, הֵא כִּיצַד שֵׁשֶׁת מִן הַחֲדָשׁ וְשִׁבְעָה מִן הַיֶּשֶׁן, וְדָרַשׁ וְהַסְכִּים וְעָלָה וּקִיבֵל הַלֵּכָה.

מִיחֻי קִרְבִּיּוֹ: א"ר יוֹחָנָן [מִשְׁלֵי מִזֶּן] כָּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ, שְׁלֵא יֵהֵא נִרְאָה כְּנוּמֵל

לְהַפְסִיק שֵׁם, וְא"כ כּוֹנֵת הַפְּסוֹק הוּא יְזַבְּחֶת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ מִכְּבָשִׁים אוּ מִעִזִּים, וְאִח"כ אֹמֶרֶת הַתּוֹרָה שְׁצִירְךָ לְהִבְיָא חֲגִיגָה 'צֵאן וּבָקֶר'. וְעוֹד שָׁאֵל הַלֵּל, הֲרִי כְּתוּב אֶחָד אֹמֵר שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכֵל מִצֹּת, וְכְתוּב אֶחָד אֹמֵר שִׁבְעַת יָמִים מִצֹּת תֹּאכֵלוּ, וְא"כ הֵא כִּיצַד נִסְבִּיר אֶת הַפְּסוֹקִים שְׁלֵא יִקְשֶׁה זֶה עַל זֶה? אֵלֵא שֵׁשֶׁת יָמִים יִכּוֹלִים לֵאכּוֹל מִצֹּת מִן הַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה, וְשִׁבְעָה מִן הַיֶּשֶׁן, וּמִכָּאן שְׁמִקְרִיבִים אֶת קֶרְבֵּן הָעוֹמֵר בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חוֹל הַמוֹעֵד פֶּסַח (וְלִהְיוֹצִיא מִלִּבָּם שֶׁל צִדּוּקִים הָאוֹמְרִים שֶׁלְעוֹלָם מִקְרִיבִים אֶת הָעוֹמֵר בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל הַשְּׁבֻעָה, וְהַלֵּל דָּרַשׁ אֶת הַדְּרָשׁוֹת הָאֵלּוּ וְהַסְכִּים בְּדַעְתּוֹ שֶׁכֵּךְ צָרִיךְ לִפְרֹשׁ, וְעָלָה לֵא"י לְשֹׁאֵל אֶת שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן הָאֵם דְּבָרֵינוּ נְכוֹנִים, וּקִיבֵל מֵהֶם שֶׁהוּא כִּיּוֹן לְהַלֵּכָה.

מִיחֻי קִרְבִּיּוֹ: א"ר יוֹחָנָן מְדוּעַ נִקְיִין הַמַּעֲשִׂים דּוּחָה אֶת הַשְּׁבֵת, וְהֲרִי יִכּוֹלִים לַעֲשׂוֹתָם בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת? אֵלֵא כִּיּוֹן שְׁכְּתוּב כָּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ, וְכִיּוֹן שֶׁזֶה לְצוּרֶךְ גְּבוּהָ, לִכְךָ זֶה דּוּחָה אֶת הַשְּׁבֵת, וְזֶה בְּשִׁבְלֵי שְׁלֵא יֵהֵא

הַפֶּהָן לֹמַר לִךְ שֶׁהַמְצוּרֶע לֹא נִטְהַר אֵלֵא א"כ הַכֹּהֵן מִטְהַר אוֹתוֹ, וְאִי הִיָּה כְּתוּב רַק 'וְטָהֵרוֹ הַפֶּהָן' א"כ יִכּוֹל שֵׁאֵם אָמַר הַכֹּהֵן עַל נִגַע טָמֵא שֶׁזֶה טָהוֹר, שֶׁהוּא יֵהֵא טָהוֹר? לִכְךָ תִּלְמוּד לֹמַר טָהוֹר הוּא - וְטָהֵרוֹ הַפֶּהָן דִּהֵיִינוּ שֶׁהַכֹּהֵן יִכּוֹל לְטָהַר רַק נִגַע טָהוֹר, אֲבָל אִם הַכֹּהֵן יִטְהַר נִגַע טָמֵא זֶה לֹא יִהְיֶה טָהוֹר, וְעַל זֶה עָלָה הַלֵּל מִבְּבֶל לְשֹׁאֵל אֶת שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן הָאֵם הוּא צוּדֶק בְּמָה שְׁחִידָשׁ. וְכֵן הִיָּה ק' לְהַלֵּל מָה שְׁכְּתוּב אֶחָד אֹמֵר וְזִבְחֶת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֵאן וּבָקֶר שֶׁמִּשְׁמַע שִׁיכּוֹלִים לְהִבְיָא אֶת הַקֶּרְבֵּן פֶּסַח גַּם מִהַבְּקֶר, וְהֲרִי כְּתוּב אֶחָד אֹמֵר שֶׁהַפֶּסַח בֹּא רַק מִן הַכֹּפְּשִׁים וּמִן הָעֵזִים תִּקְחוּ? וְא"כ אָמַר הַלֵּל הֵא כִּיצַד אִיךָ נִסְבִּיר אֶת הַפְּסוֹקִים שְׁלֵא יִהְיֶה ק', אֵלֵא מִבְּיָאִים צֵאן לִפְסַח כְּמוֹ שְׁכְּתוּב מִן הַכֹּפְּשִׁים וּמִן הָעֵזִים תִּקְחוּ, וּמָה שְׁכְּתוּב כֹּאן 'צֵאן וּבָקֶר' זֶה בְּשִׁבְלֵי קֶרְבֵּן חֲגִיגָה (בְּפִשְׁטוֹת זֶה הוֹלֵךְ לַעֲנִיִּין חֲגִיגַת י"ד, אֲבָל בְּתִרְגוּם יוֹנָתָן מְבוֹאֵר שֶׁזֶה הוֹלֵךְ לַעֲנִיִּין חֲגִיגַת ט"ו). וְזֶה מְדוּיִיק מִטַּעְמֵי הַמִּקְרָא, שֶׁהֲרִי יֵשׁ בְּמִילַת 'אַלְקִיךָ' טַפְחָא לְהוֹרוֹת שְׁצִירְךָ

מסכת פרק ו' [ה"א - דף מ'] פסחים קפא

אימורין מתוך זבח מנוול. תני ר' ישמעאל הפשיטו דוחה את השבת, תני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בשבת היה מפשיט את החזה, מ"ט דר' ישמעאל שלא יהא נראה כנוטל אימורין מתוך זבח מנוול, מה עבד לה ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה? מתוך שהוא הופכו אינו כנוטל אימורין מתוך זבח מנוול. א"ר יוחנן ר' ישמעאל ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אמרו דבר אחד; כמה דר' ישמעאל אמר מובחר דוחה - אין מובחר מן המובחר דוחה, כך ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מובחר דוחה - אין מובחר מן המובחר דוחה, אין תאמר מובחר הוא יקרענו ויוציא אימוריו.

שאומנם בשביל להביא קרבן מובחר זה דוחה את השבת, ולכך היו מביאים את העשרון מתוך ג' סאין, אבל אין מובחר מן המובחר דוחה את השבת, ולכך לא היו קוצרים ה' סאין כבחול, כך ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר שרק בשביל שהקרבן יהיה מובחר זה דוחה את השבת, ולכך מפשיטים את העור כנגד החזה, אבל אין מובחר מן המובחר דוחה את השבת, ולכך לא מפשיטים את כל עור הפסח (ור' ישמעאל סובר שההפשט של כל העור זה רק מובחר, ולכך מפשיטים את כל עור הפסח), ואומר ר' יוחנן שאין אם תאמר שהפשט כל עור הפסח זה רק מובחר הוא (כדברי ר' ישמעאל), ומה שר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אוסר להפשיט את כל עור הפסח, זה מכיון שר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה נחלק וסובר שאפי' בשביל להביא קרבן מובחר לא דוחים את השבת, א"כ מדוע ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר שמפשיטים את העור כנגד החזה, שיקרענו את העור ויוציא את אימוריו, ומה שר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר שמפשיטים את העור כנגד החזה, ע"כ שר' ישמעאל בנו של

נראה כנוטל את האימורין מתוך זבח מנוול מנבלה, שהרי רק לנבלה לא מנקים את המעיים.

תני ר' ישמעאל הפשיטו של הפסח דוחה את השבת, אבל תני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר שבשבת היה מפשיט את עור הפסח רק בצד של החזה, אבל את עור גב הפסח, הוא לא היה מפשיט. ומבאר הגמ' מ"ט דר' ישמעאל המתיר להפשיט את הפסח בשבת? אלא שלא יהא נראה כנוטל אימורין מתוך זבח מנוול מנבילה, שהרי רק את הנבילה משאירים בעורה, ואומרת הגמ' א"כ מה עבד לה ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה והרי זה נראה שהוא נוטל את האימורין מנבילה? אלא מתוך שהוא הופכו ומניח את הפסח על גבו, א"כ אינו נראה כנוטל אימורין מתוך זבח מנוול, שהרי לא רואים את העור. א"ר יוחנן שר' ישמעאל האומר שהעומר היה בא בשבת רק מתוך ג' סאין, ולא היו קוצרים ה' סאין כבחול, ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה האומר שבשבת היו מפשיטים את העור רק כנגד החזה - אמרו דבר אחד, וכמה דר' ישמעאל אמר

א"ר יוסי בר' בון לא אתייא אלא בר' שמעון, דתני הגורד הקודח הקוצץ כל שהוא בשבת חייב, ר' שמעון אומר הגורד עד שיגור כל צרכו, הקודח עד שיקדח כל צרכו, הקוצץ עד שיקצוץ כל צרכו, והמעבד את העור עד שיעבד כל צרכו, ואמר ר' יעקב בר אחא לא אתיא אלא בר"ש, דר"ש לא עבד מקצת מלאכה ככולה, ורבנן עבדין מקצת מלאכה ככולה. וקשיא על דרשב"ג אילו נטל לקצור ולא קצר, שמא כלום הוא?! א"ר אדא אתיא דרשב"ג בר' יהודה, דתני השובט והמקטקט על האריג הרי זה חייב - מפני שהוא כמיישב בידו, והכא מפני שהוא כמיישב בידו.

דר"ש לא עבד לא עושה את מקצת המלאכה ככולה, אבל ורבנן עבדין מקצת מלאכה ככולה. שואלת הגמ' (המאמר הזה נמשך מהסוגיא במסכת שבת) וקשיא על דרשב"ג האומר במסכת שבת שהמכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה בכדי לאַמְן ולהרגיל את ידו באיזה כח להכות על גבי המתכת לעשות אותו לטס (שלא יכה חזק מדאי) שהוא חייב - מפני שהוא כמתקן מלאכה, והרי אילו נטל מְגַל לקצור ולא קצר, שמא כלום הוא?! הרי ודאי שהוא לא מתחייב על זה, וא"כ מדוע רשב"ג מחייב את המכה בפטיש לאַמְן את ידו? מתרצת הגמ' א"ר אדא, שאתיא דברי רשב"ג בר' יהודה, דתני, השובט מיישר את חוטי השתי בכרכר (שלא יעלה חוט על חוט), והמקטקט על האריג מכה על חוט הערב שלא יהיה מתוח הרי זה חייב, מפני שהוא כמיישב בידו, שהוא מאַמְן את ידו עד כמה למתוח את חוט הערב, וא"כ הכא נמי הוא מתחייב מפני שהוא כמיישב בידו, ואומנם זה לא מלאכה במקום אחר, אבל היות זה הדרך, וכן במשכן מרדכי הטסים היו מכים על הסדן, ואורגי היריעות היו מכים על חוטי השתי והערב, לכך חייבים על זה.

ר' יוחנן בן ברוקה ג"כ סובר בר' ישמעאל שבשביל להביא קרבן מובחר דוחים את השבת (אלא שר' ישמעאל ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה נחלקו האם ההפשט של כל הקרבן זה מובחר, או שזה מובחר מן המובחר). אבל א"ר יוסי בר' בון שדברי ר' יוחנן לא מוכרחים, כיון שיכול להיות שר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה סובר שגם שבביל להביא קרבן מובחר זה לא דוחה את השבת, ומה שר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה מתיר להפשיט את העור כנגד החוזה, כיון שלא אתייא זה לא הולך אלא בר' שמעון, האומר שאם לא מפשיטים את כל העור, אין זה מלאכה כלל, דתני הגורד את העץ להחליקו, או הקודח, או הקוצץ (המחתך דבר התלוש) כל שהוא בשבת חייב, אבל ר' שמעון אומר שהגורד אינו מתחייב עד שיגור כל צרכו, והקודח אינו מתחייב עד שיקדח כל צרכו, והקוצץ אינו מתחייב עד שיקצוץ כל צרכו, והמעבד את העור אינו מתחייב עד שיעבד כל צרכו, ואמר ר' יעקב בר אחא שהמשנה במסכת שבת האומרת שרק העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת, דהיינו שהוא גמר לעשות את מלאכתו חייב, לא אתיא אלא בר"ש,

והקטר חלביו: [שמות כג] וְלֹא יִלֵּין חֶלֶב חֲגֵי עֵד פֶּקֶד, ואימורי חול קריבין ביום טוב? א"ר אבהו קיימתיה בשחל ארבעה עשר להיות בשבת, ר' יונה בעי אם בשחל ארבעה עשר להיות בשבת, אין חגיגה באה עמו? אמרה תורה הקריבהו מבעוד יום שלא יבוא לידי בל תלין. והבא הקריבהו מבעוד יום שלא תבא לידי בל תאחר, א"ר חיננא אילו עבר והביא שמא אינו כשר? מאחר שאילו עבר והביא כשר, עובר. אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין: תנינן חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן, ואת אמר הכין - לשילשולו לתנור? א"ר יוסי חבורות וזיזין הן.

שהוא יעבור בבל תאחר (כשלא הקריב את נדרו). והרי בעצרת שזה יו"ט לא יכולים להקריב נדרים ונדבות, אלא כוונת התורה הכא כאן שהקריבהו את נדריך עוד מבעוד יום בערב חג השבועות, בכדי שלא תבא לידי בל תאחר, אבל א"ר חיננא שהטעם שהוא עובר, כיון שאילו בעל הקרבן עבר והביא את נדרו ביו"ט שמא אינו כשר? והרי ודאי שהוא יצא ידי נדרו, ולכך מאחר שאילו עבר והביא את קרבנו - הקרבן כשר, לכך אם הוא לא הביא את נדרו, הוא עובר על בל תאחר, גם כשהרגל השלישי הוא עצרת.

אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין: וכן תנינן בסוף הפרק הקודם 'חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן' שמשמע שאסור לצלות את הפסח בשבת, וא"כ שואלת הגמ' והרי את אמר הכין במסכת שבת "משלשלים את הפסח לתנור עם חשיכה" דהיינו שמותר לשילשולו את הפסח לתנור בערב שבת עם חשיכה, ולכא"ה ההיתר הוא משום שאפי' אם יבואו לחתות בגחלים בשבת אין בזה איסור, וא"כ מוכח שהמשנה שם סוברת שצליית הפסח דוחה את השבת? מתרצת הגמ' א"ר יוסי שבאמת צליית הפסח אינו דוחה את

והקטר חלביו: אומרת הגמ' כתיב וְלֹא יִלֵּין חֶלֶב חֲגֵי עֵד פֶּקֶד, ולכא"ה כוונת הפסוק לומר שיקטירו את חלבי חגיגת יו"ד בליל יו"ט, וא"כ שואלת הגמ' וכי אימורין של קרבן שהקריבו אותו ביום חול קריבין ביום טוב? והרי כתוב "עֲלֵת שֶׁפֶת בְּשֶׁפֶתוֹ" - ולא עולת חול בשבת? אלא א"ר אבהו קיימתיה העמדתי את הפסוק שמדובר בשחל ארבעה עשר להיות בשבת, והיות והקריבו את הקרבן בשבת, לכך האמורין שלו קרבים כל הלילה גם בליל יו"ט (שהרי חלבי שבת קריבין ביו"ט). שואלת הגמ' ר' יונה בעי שאל, אם מדובר בשחל ארבעה עשר להיות בשבת, א"כ אין חגיגה באה עמו? אלא אומר ר' יונה שכוונת הפסוק לומר, שאמרה תורה הקריבהו את האמורין של החגיגה עוד מבעוד יום, בשביל שלא יבוא לידי בל תלין, ור' אבהו סובר שהפסוק לא מדבר לעניין החגיגה, אלא לעניין קרבן פסח שהוא בא בשעת החג (ולכך זה נקרא 'חלב חגי'), ואת האמורין שלו יכולים להקריב ביו"ט, כיון שהקריבו את הקרבן בשבת. (המשך הסוגיא נמשך ממסכת ר"ה, ויש שמחקהו מהספרים) ומבארת הגמ' איך יתכן לומר שאם הרגל השלישי (משעת נדרו) חל להיות בעצרת

מסכת פרק ו' [ה"א - דף מא] פסחים

קפד

הרכבתו וכו': לא אמר אלא חוץ לירושלים, הא חוץ לעזרה מותר - משום שבות שהתירו במקדש. וחתיכת יבלתו: תמן תנינן וחותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה, ואם בכלי כאן וכאן אסור, הכא את אמר דוחה וכא את אמר אינו דוחה? ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי בשם רבי פדייה מפני קילקול פייסות, אמר רבי יוסה והן שהפיסו. אמר רבן שמעון בן לקיש בשם ר' סובייה כאן בנפרכת כאן בשאינה נפרכת. רבי שמעון בן יקים אמר כאן בלחה כאן כיבישה. ר' יוסי בן חנינא

דוחה את השבת? מתרצת הגמ' ר' סימון **בשם רבי יהושע בן לוי בשם רבי פדייה** אומר, שחתיכת היבלת הנמצאת בקרבן לא דוחה את השבת, שהרי יכולים להביא בהמה אחרת לקרבן, ובמסכת עירובין מדובר לעניין חתיכת היבלת הנמצאת בבקן, והתירו לחותכו **מפני קילקול פייסות**, שאם לא יחתכו את היבלת, יצטרכו להפיס פעם נוספת, **ואמר רבי יוסה** שכל ההיתר הוא רק **והן שכבר הפיסו**, אבל אם נמצאה היבלת בבקן לפני הפיס, א"כ שלא ישתתף בפיס. **אמר רבן שמעון בן לקיש בשם ר' לוי סובייה** - הזקן, שבאמת בשני המשניות מדובר לעניין הקרבן וביבלת יבשה, אלא **כאן** במסכת עירובין מדובר ביבלת **שנפרכת** (מתפוררת) ביד, ולכך מותר להוריד אותה בשבת, **וכאן** אצלנו מדובר ביבלת **שאינה נפרכת**, ולכך יש איסור להורידה בשבת. **ורבי שמעון בן יקים אמר**, שהחילוק הוא **שכאן** אצלנו מדובר ביבלת **לחה**, ולכך אסור להורידה בשבת כיון שהוא מוציא דם כשחותכה, **וכאן** במסכת עירובין מדובר ביבלת **יבישה**, ולכך יכולים להורידה בשבת. **ור' יוסי בן חנינא**

השבת, ומה שמותר לשלשל את הפסח עם חשיכה, זה כיון שחבורות פסחים זריזין הן, דהיינו כל חבורה וחבורה היו מביאים להם ת"ח שיערוך להם את הסדר, והוא היה אחראי על צליית הפסח, ולכך אין חשש שיבאו לחתות בגחלים, היות והוא יזהיר אותם שלא לחתות בגחלים בשבת.

הרכבתו וכו': אומרת הגמ' שהמשנה **לא אמרה** שהרכבתו אסורה, **אלא מחוץ לירושלים** שיש בזה איסור דאורייתא, כשהוא מרכיבו ברה"ר (והמשנה סוברת שלא אומרים את הכלל שהחי נושא את עצמו), אבל **הא** להרכיבו **מחוץ לעזרה** היינו מירושלים **מותר**, כיון שכל איסור טילטול בירושלים הוא רק **משום שבות**, שהרי ירושלים מוקפת חומה, ולכך מותר להרכיבו, כיון שהתירו שבות **במקדש**.

וחתיכת יבלתו: שואלת הגמ' והרי תמן במסכת עירובין תנינן, **וחותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה, ואם בכלי כאן וכאן אסור**, וא"כ שואלת הגמ' **הכא** במסכת עירובין **את אמר** שחתיכת יבלת **דוחה** את השבת, **וכאן את אמר** שחתיכת היבלת **אינו**

אמר כאן ביד כאן בכלי. אתיא דרבי שמעון בן יקים כבר קפרא ודר' יוסי בן חנינא כר' יוחנן, דתני כל המקלקלין פטורין חוץ מן המבעיר והעושה חבורה; בר קפרא אמר אפי' אינו צריך לדם אפי' אינו צריך לאפר, א"ר יוחנן והוא שיהא צריך לדם והוא שיהא צריך לאפר. ר' אחא ר' חנינא בשם ר' יוחנן כאן וכאן בלחה אנן קיימין, והוא שיהא צריך לדם.

והבאתו חוץ לתחום שבות, הדא מסייעא להא דמר ר' יונתן קומי ר' חייא רבה בשם ר"ש בר יוסי בר לקוניא לוקין על תחומי שבת דבר תורה, א"ל רבי

את הדם, ולכך ר' שמעון בן יקים מעמיד את המשנה כשהיבלת היתה יבשה, כיון שביבלת לחה ייצא דם בחתיכתו, ור' יוסי בן חנינא סובר כר' יוחנן – שחייבים על חובל רק כשהוא צריך לדם, ולכך הוא מעמיד את המשנה אפי' שהיבלת היתה לחה, וכיון שהוא לא צריך את הדם לכך יכולים לחתוך אותה ביד. וכן ר' אחא ור' חנינא בשם ר' יוחנן אמרו שכאן וכאן ביבלת לחה אנן קיימין, ואצלנו מדובר והוא שיהא צריך לדם (מדובר שהוא רוצה לחתוך את היבלת לפני שיקדיש את הבהמה לקרבן, שהרי לאחר ההקדש הוא לא יכול להשתמש בדם היוצא מהקרבן, משום איסור מעילה) לכך אסור לחתוך את היבלת.

שואלת הגמ' והרי הבאתו חוץ לתחום אינו אלא שבות, וא"כ מדוע זה לא דוחה את השבת, והרי אין שבות במקדש? אלא הדא מסייעא זה מסייע להא דאמר ר' יונתן קומי ר' חייא רבה בשם ר"ש בר יוסי בר לקוניא שלוקין על היוצא חוץ לתחומי שבת – דבר תורה, ולכך לא יכולים להביא את הקרבן מחוץ לתחום. א"ל רבי חייה

אמר שבאמת גם במסכת עירובין וגם אצלנו מדובר ביבלת לחה (בהמשך הסוגיא הגמ' מעמידה את דברי ריב"ח לעניין יבלת הנמצאת בכחן), אלא החילוק הוא שכאן במסכת עירובין מדובר שהוא חותך ביד, וכאן אצלנו מדובר שהוא רוצה לחותכה בכלי. ואומרת הגמ' שאתיא דברי רבי שמעון בן יקים כשיטת בר קפרא, ודברי ר' יוסי בן חנינא הולכים כשיטת ר' יוחנן, דתני כל המקלקלין פטורין חוץ מן המבעיר והעושה חבורה, שבהם חייבים הגם שהוא מקלקל, ובר קפרא אמר שהוא מתחייב בחובל ומבעיר אפי' שאין לו בזה שום הנאה, ולכך אפי' שהחובל אינו צריך לדם, והמבעיר אפי' שאינו צריך לאפר הוא גם חייב, אבל א"ר יוחנן שגם בחובל ומבעיר צריך שיהיה לו איזה שהוא הנאה, ולכך הוא מתחייב רק בתנאי שיהא צריך לדם והוא שיהא צריך לאפר, והחידוש הוא שהגם שההפסד מרובה מהרווח הוא מתחייב, אבל אם אין לו שום הנאה מהחבלה או מהבערה הוא פטור, וא"כ ר' שמעון בן יקים סובר כבר קפרא – שחייבים בחובל אפי' שהוא לא צריך

מסכת פרק ו' [ה"א - דף מא] פסחים

חייה רבה והלא אין בשבת אלא סקילה וכת? אמר ליה והא כתיב [שמות טז] שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ, אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמָּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, א"ל מי כתיב לא, אֵל כתיב! א"ל והכתיב [שמות יב] אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא, מי כתיב לא, אֵל כתיב! אמר רבי יוסי בר' בון אף על פי כן זה עומד בשמועתו וזה עומד בשמועתו. חתיכת יבלתו בכלי שבות? אמר ר' אבהו לא תני ר' יוסי בן חנינה אלא הרכבתו והבאתו, הא חתיכת יבלתו לא. מן בגין דו סבר בכלי, הא אין לא סבר בכלי שבות, לא כן א"ר אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה מה פליגין כשנטלן הוא, אבל אם נטלן אחר מאוסין הן,

והרי אין שבות במקדש? מתרצת הגמ' אמר ר' אבהו שלכך לא תני ר' יוסי בן חנינה במשנה אלא רק 'הרכבתו והבאתו' שמשמע שהמשנה מדברת כלפי הקרבן, אבל הא לענין חתיכת יבלתו ר' יוסי בן חנינה לא שנה כך במשנתנו, אלא ריב"ח שנה 'חתיכת יבלת' להורות שזה הולך כלפי הכהן, שאסור לחתוך את היבלת הנמצאת על גבי הכהן, כיון שכלפי הכהנים יש איסור שבות במקדש (וביד מותר לחתוך את היבלת של הכהן כמבואר בעירובין, כיון שזה שבות קלה יותר). ואומרת הגמ' שריב"ח לא גרס חתיכת יבלתו מן בגין דו סבר כיון שריב"ח סובר שגם חתיכת היבלת בכלי זה רק איסור דרבנן (כיון שזה מלאכה שאינה צריכה לגופה), אבל הא אין לא סבר שחתיכת היבלת בכלי זה שבות אלא זה איסור דאורייתא (כיון שגם מלאכה שאינה צריכה לגופה אסורה) ריב"ח לא היה משנה את הגירסא, וא"כ שואלת הגמ' וכי לא כן א"ר אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה מה פליגין היכן נחלקו ר"א וחכמים לעניין נטילת הצפורניים האם זה רק שבות, זה דוקא כשנטלן הוא לעצמו, אבל אם נטלן אחר, אפי' ר"א מודה שפטורים על זה, כיון שנטילת הצפורניים מאוסין הן, ולכך הוא לא חותך

רבה – והלא אין בשבת אלא סקילה וכת?, והיות ואין סקילה על תחומין, שהרי זה לא מהל"ט מלאכות האמורים בפרק כלל גדול, וג"כ לא מצאנו מלקות באיסורי שבת, א"כ ע"כ שאיסור תחומין זה רק מדרבנן? אמר ליה ר' יונתן והא כתיב שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ, אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמָּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, דהיינו שיש בזה לאו, א"ל ר' חייה מי כתיב וכי כתוב לא יֵצֵא אִישׁ מִמָּקוֹמוֹ שנאמר שיש בזה לאו? הרי רק 'אֵל' כתיב. א"ל ר' יונתן והכתיב אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ (מקרבן פסח) נָא, וכי מי כתיב לא תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא? הרי רק 'אֵל' כתיב, ואפי"ה לוקים על אכילת פסח כשהוא נא, וא"כ ג"כ לוקים על תחומין מן התורה. אמר רבי יוסי בר' בון אף על פי כן שר' יונתן תירץ לר' חייה על שאלתו, זה (ר' יונתן) עומד בשמועתו וזה (ר' חייה) עומד בשמועתו, כיון שר' חייה סובר שכוונת הפסוק הוא "אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמָּקוֹמוֹ" עם הכלי כדי לאסוף מן ביום השביעי, והאיסור הוא משום הוצאה מרשות לרשות.

שואלת הגמ' והרי חתיכת יבלתו אפי' בכלי זה רק שבות, שהרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה, היות והוא לא צריך את היבלת עצמה, וא"כ מדוע אסור לחתוך את היבלת בשבת,

והדין זבח כאחר הוא? א"ר יוסה שנייא היא הכא דכתיב זָבַח. א"ר מנא הוייה שבות ואלו שבות, הוייה דוחין ואלו אינן דוחין? אלא שזה בזבח וזה בזובח. מילתיה דר' זעירא אמר היא זבח היא זובח. תני ר' יודה בר פזי דבר קפרא קומי ר' זעירא תמיהני היאך קיבל ר' ליעזר מר' יהושע את התשובה - שזה בזבח וזה בזובח, א"ל בר קפרא תמה, ר' אליעזר אומר לא תמה.

הלכה ב

מתני' א"ר אליעזר ומה אם שחיטה שהוא משום מלאכה דוחה את השבת, אלו שהם משום שבות לא ידחו את השבת?! אמר לו ר' יהושע יו"ט

יהושע את התשובה שר' יהושע השיבו יו"ט יוכיח שהתיר בו משום מלאכה ואסר בו משום שבות" (לולי שזה רשות, ולכך זה לא דומה), שהרי זה **בזבח** ומלאכת יו"ט זה **בזובח** ולכך אוסרים לאדם לעבור על שבות? וא"ל ר' זעירא שאומנם **בר קפרא תמה**, אבל ר' אליעזר אומר לא תמה, כיון שר"א סובר שאין לחלק בין זבח לזובח, וא"כ מוכח מכאן שר' זעירא סובר שאין לחלק בין זבח לזובח.

הלכה ב

מתני' א"ר אליעזר שהרכבתו והבאתו של הפסח מחוץ לתחום דוחה את השבת, כיון שזה רק שבות (ר"א סובר שהחי נושא את עצמו, ולכך הרכבתו גם ברה"ר זה רק שבות, וכן תחומין זה רק מדרבנן), וא"כ עושים ק"ו; ומה אם שחיטה שהוא משום מלאכה דוחה את השבת, אלו (הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום) שהם אסורים רק משום שבות לא ידחו את השבת?! אמר לו ר' יהושע יו"ט

בצורה מושלמת את ציפורני חברו (אלא א"כ הוא נוטלם ע"י מספריים, כמבואר בשבת), והרי הדין זבח כאחר הוא וא"כ לכו"ע זה רק שבות? מתרצת הגמ' א"ר יוסה שנייא היא הכא דכתיב זָבַח (לא תִשָּׁחַט עַל חֲמִץ דָּם זָבַח). וכיון שזה זבח של בורא עולם לכך לא מאוס לחתוך את יבלת הקרבן. שואלת הגמ' א"ר מנא והרי הוייה (להזות על טמא מת מאפר פרה אדומה) זה שבות, וא"ל (הרכבתו והבאתו חוץ לתחום) זה שבות, וא"כ מדוע מחמת הוייה דוחין את עשיית הפסח ומחמת אלו (הרכבתו והבאתו חוץ לתחום) אינן דוחין את עשיית הפסח, אלא הם דוחים את השבת, לולי זה שיש בהם איסור דאורייתא? מתרצת הגמ' אלא החילוק הוא שזה בזבח וזה בזובח, דהיינו כל מה שאמרנו שאין שבות במקדש זה נאמר רק כלפי הקרבן ולא כלפי האדם. אבל מילתיה דר' זעירא אמר שאין חילוק והיא זבח היא זובח, שהרי תני ר' יודה בר פזי את דברי בר קפרא קומי ר' זעירא, שבר קפרא אמר תמיהני היאך קיבל ר' ליעזר מר'

יוכיח שהתיר בו משום מלאכה ואסר בו משום שבות, אמר לו ר"א מה זה יהושע!
מה ראייה רשות למצוה.

גמ' מה ראייה רשות למצוה: מה רשות, לא כן תנינן המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמיפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה - אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא? אמר ר' ירמיה מהו רשות - רצה בישל רצה לא בישל. אמר ר' יוסה הכין הוה ר' ליעזר צריך מיתביה לר' יהושע?! הרי חגיגת יום טוב כשיטתך תוכיח, שהתירו בה מלאכה ואסרו בה משם שבות? והוה ליה מימר בה לא אם אמרת בחגיגת יום טוב שאין חייבין עליה כרת, תאמר בפסח שחייבין עליו כרת, ויתיביניה במתניתין לא אם

ר' ירמיה מהו הכוונה שיו"ט זה רשות, היינו רצה בישל ביו"ט רצה לא בישל ביו"ט, אלא הוא אוכל את מה שהכין מערב יו"ט.

שואלת הגמ' אמר ר' יוסה וכי הכין (כך) הוה ר' ליעזר צריך מיתביה להשיב לר' יהושע 'מה ראייה רשות למצוה?! והרי על השאלה הזאת ר' יהושע היה יכול להשיב לר"א הרי חגיגת יום טוב (קרבן חגיגה) גם כשיטתך (כר"א) תוכיח, שהתירו בה מלאכה שהרי מותר לשוחטו ואפי"ה אסרו בה משם שבות שאם הבהמה נמצאת חוץ לתחום אסור להביאה לביהמ"ק, והוה ליה לר"א למימר בה ור"א היה אומר לר' יהושע שיש חילוק בין חגיגה לפסח, שפסח לא דומה לחגיגה, כיון שאם אמרת בחגיגת יום טוב שלא התירו בו שבות, מכיון שאין חייבין עליה כרת, שאם לא הביאו חגיגה הוא לא מתחייב בכרת, תאמר בפסח שחייבין עליו כרת, שאם לא הביאו פסח מתחייבים על זה כרת, וא"כ שואלת הגמ' ויתיביניה במתניתין שר"א ישיב לר' יהושע במשנה שלא יכולים להוכיח מיו"ט לפסח, כיון שאם

יוכיח שהתירו בו משום מלאכה שהרי מותר לשחוט ולבשל ביו"ט, ואפי"ה אסרו בו משום שבות שאם הבהמה נמצאת חוץ לתחום אסור להביאה, או אם המאכל נמצא על גבי האילן אסור ליטלו, אמר לו ר"א מה זה יהושע! איך אתה מוכיח מיו"ט לפסח, ומה ראייה רשות למצוה, ואומנם ביו"ט אסרו שבות כיון שזה רק רשות, אבל פסח שזה מצוה גם שבות מותרת בו.

גמ' מה ראייה רשות למצוה: שואלת הגמ' מה ר"א אמר לר' יהושע שמלאכת אוכל נפש ביו"ט זה רשות, וכי לא כן תנינן המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות שנוהג בו מנהג חול, ואוכל ביו"ט מאכלי חול, והמיפר בריתו של אברהם אבינו שהוא מושך את עורלתו כדי שייראה כאילו שהוא ערל, והמגלה פנים בתורה, שהוא עובר על דברי תורה בפרהסיא, כגון "יהויקים מלך יהודה (ששרף את התורה) וחביריו", אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים - אין לו חלק לעולם הבא, וא"כ מוכח שעונג יו"ט זה מצוה? מתרצת הגמ' אמר

מסכת פרק ו [ה"ג - דף מב] פסחים קפט

אמרת ביו"ט שאין חייבין עליה כרת, תאמר בפסח שחייבין עליו כרת?! כ"י דמר רבי אימי עשירים היו בתשובות, או י"בא כ"י דמר ר' נסא כאינש דאית ביה תרין טעמין, והוא מתיב חד מנהון.

הלכה ג

מתני' השיב ר"ע הוי"ה תוכיח - שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת, אף אתה אל תתמה על אלו, שאע"פ שהן מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת, אמר לו ר' אליעזר ועליה אני דן, מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, הוי"ה שהיא משום שבות לא תדחה את השבת?! אמר לו ר"ע או חילוף; מה אם הוי"ה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת, אף שחיטה שהיא משום מלאכה לא תדחה את השבת? אמר לו ר"א, עקיבה! עקרת מה שכתוב בתורה [במדבר ט] בֵּין הָעֶרְבָּיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בַּמָּעֶרֶד, בֵּין בָּחוּל

דוחה את השבת שאם יום השביעי לטהרתו היה בשבת, אסרו עליו לקבל הזאה, וא"כ אף אתה אל תתמה על אלו (על הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום), שאע"פ שהן מצוה והן אסורים רק משום שבות, אפי"ה הם לא ידחו את השבת, אמר לו ר' אליעזר ועליה על ההזאה אני דן לומר שמותר לקבל הזאה בשבת, שהרי מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה אפי"ה היא דוחה את השבת, הוי"ה שהיא משום שבות, לא תדחה את השבת? אמר לו ר"ע או חילוף אולי נאמר הפוך, ונאמר מה אם הוי"ה שהיא אסורה רק משום שבות אינה דוחה את השבת, א"כ אף שחיטה שהיא משום מלאכה - לא תדחה את השבת? אמר לו ר"א עקיבה! עקרת מה שכתוב בתורה בֵּין הָעֶרְבָּיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בַּמָּעֶרֶד, ומכאן שמקריבים את הפסח בין בחול

אמרת ביו"ט שאסרו בו את השבות, זה מכיון שאין חייבין עליה כרת, תאמר בפסח שחייבין עליו כרת, ולכך התירו בו את השבות? מתרצת הגמ' אלא מה שר' אליעזר לא תירץ כך, זה כ"י דאמר רבי אימי, עשירים היו בתשובות, שלר' אליעזר היה הרבה תשובות, או י"בא - יהיה בזה, כ"י דאמר ר' נסא, כאינש דאית ביה תרין טעמין - כאדם שיש לו שתי תירוצים, והוא מתיב חד מנהון והוא אמר אחד מהתירוצים שיש לו,

הלכה ג

מתני' השיב ר"ע לר"א הוי"ה (הזאה מאפר פרה לטהר מטומאת מת) תוכיח, שהיא מצוה שהרי הוא מְצוּנָה להיטהר מטומאת מת, כדי לעשות את הפסח, והיא ההזאה אסורה משום שבות, ואינה

מסכת פרק ו [ה"ג - דף מב] פסחים

בין בשבת, אמר לו הבא לי מועד לאלו כמועד בשחיטה, כלל א"ר עקיבה כל מלאכה שאיפשר לה ליעשות מערב שבת אינה דוחה את השבת, שחיטה שאי אפשר לה ליעשות מערב שבת דוחה את השבת.

גמ' אמר לו ר"ע וכו': שלש עשרה שנה עשה ר"ע נכנס אצל ר' ליעזר - ולא היה יודע בו, וזו היא תחילת תשובתו הראשונה לפני ר' ליעזר, אמר לו ר' יהושע [שופטים ט] הלא זה העם אשר מאסתי בו צא נא עתה והלחם בו. תמן תנינן אי זו היא דרך רחוקה? מן המודיעית ולחוץ, וכמידתה לכל רוח דברי ר' עקיבה, ר' אלעזר אומר מאסקופת עזרה ולחוץ. א"ר יוחנן לא א"ר אליעזר אלא לפוטרו מן ההכרת, א"ר לעזר מתניתא אמרה כן, השיב ר"ע הוייה תוכיח שהוא

צניעותו של ר"ע, שלא אמר דבר לפני רבו - ר"א, וזו היא מה שר"ע השיב לר"א במשנתו, זה היה תחילת תשובתו הראשונה לפני ר' ליעזר, ואמר לו ר' יהושע לר"א את הפסוק הלא זה העם אשר מאסתי בו (היינו ר"ע שלא החשבתו), צא נא עתה והלחם בו, דהיינו השב תשובה לתשובתו של ר"ע.

תמן תנינן אי זו היא דרך רחוקה? מן העיר מודיעית ולחוץ, וכמידתה לכל רוח היינו מרחק ט"ו מיל מירושלים דברי ר' עקיבה, ר' אלעזר אומר מאסקופת עזרה ולחוץ. א"ר יוחנן שלא א"ר אליעזר שאם נמצאים חוץ לעזרה שזה נקרא דרך רחוקה, אלא לפוטרו מן ההכרת, אבל יכולים להקריב עליו את הפסח (הגם שמי שנמצא חוץ ממודיעין לא יכולים להקריב עליו את הפסח, ואפי' אם הוא הגיע לירושלים בזמן אכילת הפסח, אסור לו לאכול מהפסח, אלא הוא נדחה לפסח שני), א"ר לעזר מתניתא אמרה כן שמהמשנה מוכח כדברי ר' יוחנן, שהרי שנינו השיב ר"ע הוייה תוכיח שהוא

בין בשבת, אמר לו ר"ע לר"א הבא לי מועד לאלו להזאה או להבאת הקרבן מחוץ לתחום כמועד בשחיטה, שאומנם שחיטת הפסח דוחה את השבת, זה מכיון שזה זמנו, ולא יכלו לשחוט את הפסח לפני השבת, אבל משא"כ הבאת הקרבן שיכלו להביאו מערב שבת זה לא ידחה את השבת, וכן לעניין ההזאה, אומנם אותו טמא מת לא היה יכול לקבל את הזאתו מערב שבת, שהרי יום השביעי שלו חל להיות בשבת, אבל אין זה הזמן הקבוע, אלא רק קרה מקרה שהוא צריך להיטהר בשבת, ולכך זה לא דוחה את השבת. וכלל א"ר עקיבה מה דוחה את השבת; כל מלאכה שאיפשר לה ליעשות מערב שבת אינה דוחה את השבת, אבל שחיטה שאי אפשר לה ליעשות מערב שבת היא דוחה את השבת.

גמ' אמר לו ר"ע וכו': אומרת הגמ' ששלש עשרה שנה עשה ר"ע נכנס אצל ר' ליעזר (למד לפני ר"א) ור"א לא היה יודע בו לא הכירו (זה היה מחמת

מסכת פרק ו [ה"ג - דף מב] פסחים קצא

מצוה, ומצוה להזות?! תיפתר שחל יום השביעי שלו להיות בארבעה עשר שחל להיות בשבת, שאילו חול היה, היה מזה עליו ואחר בא ושוחט לו את פסחו והוא נכנס ואוכלו בערב, מכיון שהיא שבת ואינו מזה עליו נמצא מתעכב מן המצות, אמר רב הושעיה תיפתר שחל יום השביעי שלו להיות בשלשה עשר שחל להיות בשבת, שאילו חול היה, היה מזה עליו, ולמחר הוא בא ושוחט לו את פסחו והוא נכנס ואוכלו לערב, מכיון שהיא שבת ואינו מזה עליו נמצא מתעכב מן המצות. אשכח תני כהדין קדמיא, א"ר יודה בר פזי תיפתר כמאן דאמר מאסקופת ירושלם ולחוץ, משיבין דבר מחוץ לירושלם על דבר שבירושלם.

הגמ' שאשכח תני נמצאה ברייתא האומרת כהדין קדמיא בדברי ר"א (האמורא) שמדובר שערב פסח חל להיות בשבת, וא"כ יהיה ק' על ר' הושעיה שאומר שלשית ר"א (התנא) האומר שדרך רחוקה היינו מאסקופת העזרה, לא יכולים לשחוט את הפסח על מי שנמצא חוץ לעזרה, א"ר יודה בר פזי תיפתר תעמיד שהברייתא הזאת סוברת כמאן דאמר בדעת ר"א (התנא) שדרך רחוקה זה מאסקופת ירושלם ולחוץ, ולכך יכולים לשחוט את הפסח על טמא מת, כיון שהוא נמצא בירושלם, וא"כ וכי משיבין דבר מחוץ לירושלם לא יכולים להוכיח ממי שאומר בדעת ר"א שדרך רחוקה זה חוץ לירושלם על דבר שבירושלם למי שאומר בדעת ר"א שדרך רחוקה זה חוץ לעזרה, וא"כ לשיטת משנתינו האומרת בדעת ר"א שדרך רחוקה זה חוץ לעזרה, א"כ מוכח שמה שר"א אמר שדרך רחוקה זה חוץ לעזרה זה רק לענין שאם הוא לא היה בעזרה בערב פסח, שהוא פטור מכרת, אבל יכולים לשחוט עליו את הפסח.

מצוה, וא"כ אומר ר"א וכי יש מצוה להזות?! אלא ע"כ שתיפתר כוונת המשנה שחל יום השביעי שלו להיות בארבעה עשר שחל להיות בשבת, שאילו ערב פסח ביום חול היה, א"כ היה מזה עליו מאפר פרה אדומה, ואחר בא ושוחט בשבילו את פסחו (הוא עצמו לא יכול להכנס לעזרה אפי' לאחר שהזו עליו, כיון שהוא טבול יום), והוא נכנס ואוכלו את הפסח בערב, אבל מכיון שהיא ערב פסח חל בשבת, ואינו מזה עליו כיון שהזזה זה שבות, לכך נמצא מתעכב מן המצות, בכל אופן מוכח מכאן שגם על מי שלא נמצא בעזרה, יכולים לשחוט את הפסח וכדברי ר' יוחנן, אמר רב הושעיה שאין הוכחה מהמשנה, כיון שתיפתר אפשר להסביר את המשנה שחל יום השביעי שלו להיות בשלשה עשר שחל להיות בשבת, שאילו חול היה, היה מזה עליו, ולמחר בערב פסח הוא בא ונכנס לביהמ"ק ושוחט לו את פסחו, והוא נכנס ואוכלו לערב, אבל מכיון שהיא שבת ואינו מזה עליו – נמצא מתעכב מן המצות, אבל אומרת

מסכת פרק ו' [ה"ג - דף מב] פסחים

קצב

או חילוף וכו': ואית בר נש אמר לרביה או חילוף?! לפי שהיה ר' ליעזר מלמדו הלכה ובא שאין הוייה דוחה שבת, וכפר בו בשעת הדין, לפום כן הוא א"ל או חילוף. כלל א"ר עקיבה כל מלאכה וכו': תני ר"א אומר כשם שהשחיטה דוחה שבת, כך מכשירי שחיטה דוחין את השבת, אמר לו ר"ע לא אם אמרת בשחיטה שאי אפשר לה לעשות מערב שבת - דוחה את השבת, תאמר במכשירי שחיטה שאי אפשר להם לעשות מערב שבת - אין דוחין את השבת, אמר לו ר"א אימורי ציבור יוכיחו, שיכול לעשותן מוצאי שבת והרי הן דוחין את השבת, מה לי מכשירי שחיטה לפני שחיטה מה לי מכשירי שחיטה לאחר שחיטה, אמר לו ר"ע מה למכשירי שחיטה לאחר שחיטה דוחין את השבת - שכבר דחת שחיטה את השבת, ידחו מכשירי שחיטה לפני שחיטה שעדיין לא דחת שחיטה את השבת?! דבר אחר שאם ימצא הזבח פסול ונמצא דוחה את השבת בלא

שבת, ולכך אין דוחין את השבת, אמר לו ר"א הקטרת אימורי ציבור החלבים והאברים של קרבנות ציבור יוכיחו, שיכול לעשותן להקטירם במוצאי שבת, ואפי"ה הרי הן דוחין את השבת, ויכולים להקטירם בשבת, וא"כ אמר ר"א מה לי מכשירי שחיטה שלפני שחיטה, מה לי מכשירי שחיטה שלאחר שחיטה, וכמו שיכולים להקטיר את האימורים בשבת, ולא צריך להמתין למוצ"ש, כך מכשירי קרבן דוחים את השבת, ולא צריך להקדימם לער"ש, אמר לו ר"ע שיש חילוק ביניהם, ומה למכשירי שחיטה שלאחר שחיטה שהם דוחין את השבת, כיון שכבר דחתה השחיטה את השבת, אבל וכי ידחו מכשירי שחיטה שלפני שחיטה את השבת, שעדיין לא דחתה השחיטה את השבת?! דבר אחר אמר ר"ע, שאפי' אם מעיקר הדין מכשירי קרבן דוחים את השבת, אבל צריך לחשוש שאם ימצא הזבח פסול, ונמצא שהוא דוחה את השבת שלא לצורך בלא

או חילוף וכו': שואלת הגמ' וכי אית בר נש בן אדם אמר לרביה או חילוף?! והרי זה לא דרך ארץ לדבר כך לרבו? מתרצת הגמ' אלא לפי שכבר היה ר' ליעזר מלמדו את ר"ע את ההלכה ובא - שאין הוייה דוחה שבת, וכפר בו בשעת הדין בזמן הויכות, לפום כן הוא א"ל 'או חילוף', והבבלי אומר שר"א שכח את לימודו, ולכך ר"ע אמר לר"א 'או חילוף', כדי שר"א יזכר שהזאה לא דוחה את השבת, ור"ע לא רצה לומר לר"א מפורש שהוא שכח את לימודו.

כלל א"ר עקיבה כל מלאכה וכו': תני, ר"א אומר, כשם שהשחיטה של הקרבן דוחה את השבת, כך מכשירי השחיטה דוחין את השבת, אמר לו ר"ע, שלא יכולים ללמוד מכשירי קרבן משחיטת הקרבן, כיון שאם אמרת בשחיטה שהיא דוחה את השבת, זה מפני שאי אפשר לה לעשות ולשחוט את הקרבן מערב שבת, לכך זה דוחה את השבת, תאמר במכשירי שחיטה, שאי אפשר להם לעשות מערב

שחיטה, גבי תינוק מה אית לך? שמא יחלה התינוק ונמצא דוחה את השבת בלא מילה. התינוק הרי מזבח שנפל בשבת, הרי אינו ראוי ליבנות מאתמול? מין מזבח ראוי לבנות מאתמול. הגע עצמך שנולדה לו יבולת, הרי אינו ראוי לחותכה בערב שבת? מין יבולת ראוי ליחתך מאתמול. הגע עצמך שחל יום השביעי שלו להיות ב"ד בשבת, הרי אינו ראוי להזות בערב שבת? מין הזייה ראוי להזות מאתמול.

הלכה ד

מתני' אימתי מביאין עמו חגיגה? בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובממועט, בזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה - אין מביאין עמו חגיגה. חגיגה היתה באה מן הצאן ומן הבקר, מן הכשבים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד.

יבולת ראוי ליחתך מאתמול. שאל ר"א את ר"ע הגע עצמך תתבונן בעצמך, מה הדין בטמא מת שחל יום השביעי שלו להיות ב"ד בשבת, והרי אינו ראוי להזות בערב שבת, ומדוע לא מזים עליו בשבת? א"ל ר"ע כיון שמיין הזייה ראוי להזות מאתמול.

הלכה ד

מתני' אימתי מביאין עמו עם הפסח חגיגה? בזמן שהוא הפסח בא בחול ובטהרה ובממועט שיש לו הרבה אוכלים על מעט בשר הפסח, אבל בזמן שהוא הפסח בא בשבת או במרובה שיש לו מספיק מבשר הפסח כדי שיאכל על השובע, או בטומאה בכל המקרים האלו אין מביאין עמו חגיגה. ואומרת המשנה שחגיגה היתה באה מן הצאן ומן הבקר, מן הכשבים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד, כיון שהיא כקרבן שלמים.

שחיטה. שאל ר"א את ר"ע לגבי מילת התינוק מה אית לך למימר, ומדוע לשיטתך מכשירי מילה לא דוחים את השבת, ואיזה חשש יש בזה? א"ל ר"ע שצריך לחשוש שמא יחלה התינוק ולא יוכלו למולו, ונמצא דוחה את השבת בלא מילה. התינוק השיב ר"א ואמר לר"ע, הרי מזבח שנפל בשבת, הרי אינו ראוי ליבנות מאתמול שהרי בערב שבת המזבח היה עדיין בנוי, וא"כ מדוע אתה אוסר לבנותו בשבת? א"ל ר"ע מין מזבח ראוי לבנות מאתמול, דהיינו אין חובה לבנותו בשבת, אלא שקרה מקרה שהיו צריכים לבנותו בשבת, ולכך זה לא דוחה את השבת, אבל משא"כ הקרבת הקרבן, שזמנה בשבת, לכך זה דוחה את השבת. שאל ר"א את ר"ע הגע עצמך תתבונן בעצמך, קרבן שנולדה שגדל לו יבולת (יבלת) בשבת, והרי אינו ראוי לחותכה בערב שבת, שהרי היבלת גדלה רק בשבת, ומדוע חתיכתה לא דוחה את השבת? א"ל ר"ע כיון שמיין

מסכת פרק ו [ה"ד - דף מג] פסחים

גמ' תני חגיגת ארבעה עשר היתה באה מן המעשר, ר' יעקב בר אחא בשם שמואל בר אבא זאת אומרת שהוא רשות, אין תימר חובה, דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר?! תני חגיגה הבאה עם הפסח היתה נאכלת תחילה - כדי שיאכל הפסח לשבע, ולא יאכל הפסח לשבע? ר' יוסי בר' בון בשם ר' יעקב בר דסיי שלא יבא לידי שבירת עצם. תני חגיגה הבאה עם הפסח היתה מתבערת עמו, איתא חמי חגיגה נאכלת לשני ימים, ופסח נאכל עד חצות - תימר הכין? בעולה עמו על שולחנו, התבשילין העולים עמו על השלחן - צריכין להתבער עמו, א"ר יוסה הדא אמרה ההין דאוכל חובין, ובדעתיה מיכול קופד - צריך מבערה פיסתה.

הפסח היתה מתבערת עמו בחצות, שואלת הגמ' איתא חמי תתבונן בדבר, הרי חגיגה נאכלת לשני ימים, ופסח נאכל עד חצות, ותימר הכין שהחגיגה מתבערת כבר בחצות? מתרצת הגמ' שהברייא מדברת בחגיגה העולה עמו עם הפסח על שולחנו, שהיות ויש חשש שמא נדבק משומן הפסח בבשר החגיגה, לכך זה נאסר בחצות, וממשיכה הברייא ואומרת שלא רק החגיגה העולה עם הפסח היתה מתבערת בחצות, אלא גם התבשילין העולים עמו עם הפסח על השלחן, צריכין להתבער עמו בחצות, כיון שיש חשש שמא נדבק בהם משומן הפסח. א"ר יוסה הדא אמרה מכאן מוכח שההין דאוכל חובין שהאוכל גבינה ובדעתיה מיכול ואח"כ הוא רוצה לאכול קופד בשר, צריך מבערה פיסתה הוא צריך להוריד מהשולחן גם את הלחם שהיה בזמן אכילת הגבינה, היות ויש חשש שמא נדבק גבינה בלחם, לכך אסור לאוכלו יחד עם בשר.

גמ' תני חגיגת ארבעה עשר היתה באה מן המעות של מעשר שני. ר' יעקב בר אחא בשם שמואל בר אבא אומר זאת אומרת שמדברייא מוכח שהוא שחגיגת י"ד זה רשות, כיון שאין תימר שזה חובה, א"כ לא היו יכולים להביא את החגיגה ממעות מעשר שני, שהרי וכי דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר?! והרי האדם לא יכול לפטור את חובתו ממעות מעשר שני. תני, חגיגה הבאה עם הפסח היתה נאכלת תחילה, כדי שיאכל את הפסח לשובע. שואלת הגמ' ולא יאכל את הפסח לשובע ומה בכך (אומנם צריך לאכול את כל הקדשים לשובע, אבל מדוע צריך להקדים את אכילת החגיגה, שיאכל קודם מבשר הפסח, ואח"כ יאכל את החגיגה לשובע)? מתרצת הגמ' אמר ר' יוסי בר' בון בשם ר' יעקב בר דסיי, שזה מתקנת חכמים שלא יאכלו את הפסח כשהוא רעב, כדי שלא יבא לידי שבירת העצם, כדרך האוכל בשר לרעבון. תני חגיגה הבאה עם

הלכה ה

מתני' הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת. ושאר כל הזבחים ששחטן לשם הפסח, אם אינן ראויין חייב, אם ראויין ר' אליעזר מחייב חטאת, ר' יהושע פוטר. א"ר אליעזר מה אם הפסח שהוא מותר לשמו, כששינה את שמו חייב, זבחים שהן אסורין לשמן, כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב? אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת בפסח ששינה את שמו בדבר אסור, תאמר בזבחים ששינן בדבר מותר, א"ל ר' אליעזר אימורי ציבור יוכיחו, שהן מותרין לשמן, והשוחרט לשמן חייב, א"ל רבי יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שיש להן קיצבה, תאמר בפסח שאין לו קיצבה. ר"מ אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור. **גמ'** הפסח ששחטו שלא לשמו וכו': מתניתא ביודע בו שהוא פסח ושחטו לשם שלמים,

הלכה ה

טעה בדבר מצוה, לכך הוא פטור, א"ל ר' אליעזר אימורי ציבור (הקרבנות שנאמרו לציבור להקריבם, דהיינו תמידין ומוספים) יוכיחו, שהן מותרין לשמן, והשוחרט לשמן גם אתה מודה שהוא חייב על זה חטאת, א"ל רבי יהושע שזה לא ק', כיון שאם אמרת באימורי ציבור שיש להן קיצבה, וא"כ הוא לא היה אמור לטעות ולהקריב לשמן, תאמר בפסח שאין לו קיצבה ולכך הוא טעה בהקרבנות, ולכך הוא יהיה פטור, ור"מ אומר שאף השוחט בשבת קרבן לשם אימורי ציבור הוא פטור.

גמ' הפסח ששחטו שלא לשמו וכו': (מבארת הגמ' מה הכוונה 'לא לשמו') ואומרת הגמ' שמתניתא מדברת ביודע בו השוחט שהוא פסח, ושחטו לשם שלמים, ורק אז זה נקרא שהוא שינה את שמו ופטור, אבל אם הוא חשב בטעות על קרבן פסח שזה שלמים, שכאשר הוא שחטו לשם שלמים הוא לא התכוין לעקור ממנו את שם הפסח, א"כ

מתני' הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת, היות והפסח פסול, א"כ יוצא שהוא חילל את השבת. ושאר כל הזבחים ששחטן בשבת לשם הפסח, אם אינן ראויין לפסח, כגון ששחט עגל חייב, כיון שהוא לא היה אמור לטעות בזה, לכך זה נקרא שהוא שגג, וחייב חטאת. אבל ואם הם היו ראויין לפסח, דהיינו שהזבח היה מהצאן, ר' אליעזר מחייב חטאת, ר' יהושע פוטר; א"ר אליעזר שיש ק"ו שיהיו חייבים על זה, שהרי ומה אם הפסח שהוא מותר לשוחטו לשמו, כששינה את שמו הוא חייב, שאר הזבחים שהן אסורין לשוחטן בשבת לשמן, כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב? אמר לו ר' יהושע שזה לא ראייה, כיון שאם אמרת בפסח ששינה את שמו בדבר האסור לכך הוא חייב, אבל תאמר בשאר הזבחים ששינן בדבר מותר, והיות והוא

מסכת פרק ו [ה"ה - דף מג] פסחים

היה יודע בו שהוא שלמים ושחטו לשם עולה? ר' מנא אמר יש בעשייתו מצוה, ר' יוסה אמר אין בעשייתו מצוה. אילי ציבור שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים, שמא לא עלו לציבור לשם אילים?! ותני כן אילי ציבור שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים - כבר עלו לציבור לשם חובה. מתניתא בסבור בו שהוא פסח ושחטו לשם פסח, היה יודע בו שהוא שלמים - אלא שהיה סבור לומר שמותר לשנות שלמים לשם פסח, ר' מנא אמר אין בעשייתו מצוה, ר' יוסה אמר יש בעשייתו מצוה, מסתברא דר' מנא בקדמייתא, ודר' יוסה באחרייתא.

שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים, כבר עלו לציבור לשם חובה, וא"כ מוכח לא כדברי ר' יוסה. ואומרת הגמ' שהמתניתא שאומרת שהשוחט שאר זבחים לשם פסח שר' יהושע פוטר, מדברת בסבור בו שהוא פסח - ושחטו לשם פסח, אבל אם הוא היה יודע בו שהוא שלמים, אלא שהיה סבור לומר שמותר לשנות את קרבן שלמים לשם פסח, ר' מנא אמר שאין בעשייתו מצוה, דהיינו בזה ר' יהושע לא פוטר, אלא זה שוגג רגיל והוא חייב חטאת, ור' יוסה אמר שגם בזה יש בעשייתו מצוה, וגם זה נקרא שהוא טועה בדבר מצוה, שהוא פטור, ואומרת הגמ' שמסתברא דברי ר' מנא בקדמייתא במימרא הקודמת (שאמר שהטועה בקרבן עולה שהוא חושב שזה שלמים, והתכווין לשנות את שמו לעולה, שזה כשר ומרצה), ודברי ר' יוסה באחרייתא במימרא השניה (שאמר שהטועה וחושב שמותר לשחוט שלמים לשם פסח, ושחט אותו בשבת, שהוא פטור).

הפסח הזה יהיה כשר, כיון שעדיין שם פסח עליו, והמחשבה שהיתה בטעות לא הועילה כלום, ובאילו שהוא שחט את הפסח בסתם שזה כשר, שהרי סתמא לשמו קאי. ואומרת הגמ' שאם הוא היה יודע בטעות בו בקרבן עולה שהוא שלמים, ושחטו לשם עולה, דהיינו שהשוחט רצה לשנות את שם הקרבן, אך בעצם הוא לא שינה את שמו, ר' מנא אמר יש בעשייתו מצוה, ואין כאן שינוי השם, ולכך הקרבן עולה לחובת הבעלים, אבל ר' יוסה אמר שאין בעשייתו מצוה כיון שהוא התכווין לשנות את שמו, ולכך זה נקרא שהוא שינה את שמו, והקרבן לא עולה לבעלים לחובתם (עולה שהקריבו אותה שלא לשמו כשרה ואינה מרצה), שואלת הגמ' על דברי ר' יוסה, והרי לענין אילי ציבור האילים שמביאים בשבועות לקרבן עולה, שהיה סבור שהן כבשים שמקריבים אותם לשלמים, ושחטן לשם אילים, שמא לא עלו לציבור לשם אילים?! והרי ודאי שזה עלה לציבור, ותני כן וכן שנינו בברייתא אילי ציבור

מסכת פרק ו [ה"ה - דף מד] פסחים קצז

אמר ר' אליעזר וכו': אמרין, לית הדא דר' ליעזר תתובה על דר' יהושע - דו יכיל מימיר ליה האיך את משיביני מדבר שדרכו לחלף על דבר שאין דרכו ליתחלף?! ולא הדא דר' יושוע תתובה על דר' אליעזר - דו יכיל מימיר ליה הרי פסחו של ראובן ששחטו לשם שמעון הרי שינהו לדבר כשר ותימר חייב.

ר' מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי צבור פטור: א"ר לעזר דברי ר' מאיר אפילו עגל, את שמע מינה תרתי; את שמע מינה דבר שיש לו קיצבה, ודבר שאין דרכו להתחלף ויש בעשייתו מצוה. ר"ש בן לקיש אמר יש בעשייתו מצוה - כגון יבמתו נדה ובא עליה, ר' יוחנן אמר אין בעשייתו מצוה - כגון שני שפודין אחד של שחוטת ואחד של נבילה, וביקש לוכל מזה ואכל מזה.

שהתשובה של ר"א ור' יהושע הם לא מוכרחים.

ר' מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי צבור פטור: א"ר לעזר שלדברי ר' מאיר אפילו אם הוא ישחוט עגל לפסח הוא פטור, וא"כ אומרת הגמ' שאַת שמע מינה מדברי ר"מ תרתי שתי דברים, דבר ראשון אַת שמע מינה מהמשנה שר"מ פוטר גם בשוחט לשם תמידין ומוספין, שזה דבר שיש לו קיצבה, שהוא גם פטור, וכן מוכח מדברי ר"א שר"מ סובר שגם בדבר שאין דרכו להתחלף כגון שהוא שחט עגל לפסח, שהוא פטור, היות ויש בעשייתו מצוה, שהרי הקרבן הזה הוא כשר. ואומרת הגמ' שר"ש בן לקיש אמר שר"מ פוטר בטועה בדבר מצווה, רק אם יש בעשייתו מצוה, כגון יבמתו נדה ובא עליה, שהיות והוא קיים מצוות יבום לכך הוא פטור, אבל ר' יוחנן אמר שאפי' אם אין בעשייתו מצוה, כגון שהיה לפניו שני שפודין, אחד של בשר קרבן שחוטת ואחד של נבילה, וביקש לוכל (לאכול) מזה מבשר הקרבן ואכל מזה

אמר ר' אליעזר וכו': אומרת הגמ' שבני הישיבה אמרין, שלית הדא דר' ליעזר שאמר "מה אם הפסח שהוא מותר לשמו כששינה את שמו חייב, זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב" תתובה על דר' יהושע זה לא תשובה ראויה לדברי ר' יהושע, כיון שדו ר' יהושע יכיל מימיר ליה יכול לומר לר"א האיך את משיביני מדבר שדרכו לחלף שיש רגילות לטעות ולהקריב שאר זבחים לשם פסח, על דבר שאין דרכו ליתחלף שאין רגילות לטעות ולהקריב פסח לשם שאר הזבחים, וכן לא הדא דר' יושוע שאמר "לא אם אמרת בפסח ששינה את שמו בדבר אסור תאמר בזבחים ששינן בדבר מותר" תתובה על דר' אליעזר זה לא תשובה לדברי ר"א, כיון שדו יכיל מימיר ליה שר"א יכול לומר לר' יהושע הרי פסחו של ראובן ששחטו לשם שמעון, הרי שינהו לדבר כשר (שהרי מותר להקריב את פסחו של שמעון לשם שמעון) ותימר וגם אתה מודה שהוא חייב שהרי הקרבן פסול, וא"כ אמרו בני הישיבה

מתניתא פליגא על ר"ש בן לקיש, שכח ומל את שלאחר שבת בשבת, ר' אליעזר מחייב חטאת, ור' יהושע פוטר - הרי אין בעשייתו מצוה ור' יהושע פוטר? שמואל קפודקיא אמר למחר יש בעשייתה מצוה.

אמר רבי יוחנן, דרבי מאיר היא - דאמר דבר שעשייתו מצוה פטור, ושאין בעשייתו מצוה במחלוקת. רבי שמעון אומר דבר שאין בעשייתו מצוה חייב, ושיש בעשייתו מצוה במחלוקת. ר' יוסי בשם רבי יוחנן דברי רבי מאיר והוא שיהא שה תמים וכן שנה, ושלמים, וראוי להשתנות לשם פסח. את שמע מינה

מצווה שיש בעשייתו מצוה, כגון שמל את של ערב שבת - בשבת, פטור, ושאין בעשייתו מצוה, כגון שהוא מל את של אחר השבת - בשבת, זה תלוי במחלוקת של ר"א ור' יהושע, אבל רבי שמעון אומר שאם הוא טעה בדבר מצווה שאין בעשייתו מצוה, כגון שהוא מל את של אחר השבת - בשבת, בזה הוא חייב לכו"ע, ושיש בעשייתו מצוה כגון שמל את של ערב שבת - בשבת, בזה נמצא המחלוקת בין ר"א לר' יהושע.

ר' יוסי בשם רבי יוחנן אומר, שגם לדברי רבי מאיר שאומר שהשוחט קרבן יחיד בשבת לשם קרבן ציבור (כגון לשם קרבן תמיד) שהוא פטור, אבל מודה ר"מ שהשוחט קרבן (כגון שלמים) לשם קרבן פסח, שהוא פטור דוקא והוא שיהא שה תמים וכן שנה, ואומנם הוא קרבן שלמים, אבל היות והוא ראוי להשתנות לשם פסח, לכך הוא פטור על זה, אבל אם הוא שחט קרבן ממין שאינו ראוי להיות קרבן פסח, כגון שהוא שחט עגל לשם קרבן פסח, גם ר"מ מודה שהוא חייב על זה, שהרי אין לו לטעות בזה שזה פסח. ומכאן את שמע מינה שר' שמעון (החולק על ר"מ ואומר שר' יהושע פוטר רק אם הוא שחט שלמים לשם פסח, כיון שהוא טרוד בהקרבת

מבשר הנבילה, שפטור על זה, היות והוא טעה בדבר מצווה. שואלת הגמ' שלכא' מתניתא פליגא על ר"ש בן לקיש, שהרי שנינו במסכת שבת, שאם היה לאחד שני תינוקות, אחד למול בשבת ואחד למול ביום ראשון, ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת, ר' אליעזר מחייב חטאת כיון שהוא לא קיים מצווה (מילה ביום השביעי ללידת התינוק פסולה), ור' יהושע פוטר כיון שהוא טעה בדבר מצווה; והרי אין בעשייתו מצוה ואפי"ה ר' יהושע פוטר וא"כ מוכח דלא כרשב"ל? מתרצת הגמ' שמואל קפודקיא אמר שכאן זה שונה כיון שלמחר יש בעשייתה מצוה, דהיינו אומנם הוא לא קיים מצווה, אבל היות ולמחר צריך למול את התינוק הזה, לכך זה נחשב לטועה בדבר מצווה, אבל במקרה שהוא אכל בשר נבילה במקום בשר קרבן, שלעולם אין בזה מצווה, לכך זה לא נחשב לטועה בדבר מצווה, והוא יהיה חייב.

אמר רבי יוחנן, שהמשנה במסכת שבת שמעמידה את המחלוקת בין ר"א לר' יהושע במקרה שהוא מל את של אחר השבת - בשבת, שלא עשה מצווה, זה מדברי רבי מאיר היא, דאמר שאם הוא טעה בדבר

מסכת פרק ו [ה"ה - דף מד] פסחים קצט

תלת, שמע מינה דבר שאין לו קצבה, ודבר שדרכו להתחלף, ודבר שיש בעשייתו מצוה, מה אית לך דבר שאין לו קצבה? רבי ירמיה סבר מימר שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה, ר' יוסי סבר מימר שאין את יכול לעמוד על מניין, רבי יוסה כד הוה מטי לאילין תינוקות ספיקות, היה אומר יפה לימדי ר' ירמיה, אית לך מימר שאין את יכול לעמוד על מניין?! אלא שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה.

רב חסדא אמר דברי ר"ש תיפתר שהיה שם חבורה אחת שלא שחטה. א"ר זעירא מילתיה דרבי ינאי אמר והוא ששכח ומל את של שבת בערב שבת.

אומר, יפה לימדיני ר' ירמיה שדבר שאין לו קצבה היינו שהתורה לא נתנה קצבה כמה פסחים יקריבו, כיון שוכי **אית לך מימר** לעניין התינוקות שאין את יכול לעמוד על מניין?! והרי הוא יודע כמה תינוקות הוא צריך למול, **אלא** ע"כ שהכוונה היא **שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה**, וכן לעניין התינוקות, התורה לא נתנה קצבה כמה תינוקות ימולו בשבת.

רב חסדא אמר, שדברי ר"ש שפוטר אם הקריבו שלמים לשם פסח בשבת, **תיפתר** תעמיד שמדובר דווקא **שהיה שם** לפחות **חבורה אחת שעדיין לא שחטה** את פסחיהן, אבל אם כולם כבר הקריבו את פסחיהן, הוא יהיה חייב, שהרי הוא כבר לא טרוד בהקרב פסחים, וכן לעניין התינוקות, כל מה שר' יהושע פוטר זה רק במקום שיש לו תינוק למולו בשבת. **א"ר זעירא מילתיה דרבי ינאי אמר** – ר' ינאי אמר, שברישא של המשנה (במסכת שבת) שלכו"ע הוא חייב, מדובר דוקא **והוא ששכח ומל את של שבת בערב שבת**, שכבר אין לו את מי למול

קרבנות פסח, אבל השוחט לשם קרבן ציבור, שהוא לא טרוד בהקרבנה, היות ויש להם קצבה כמה קרבנות צריך להקריב בשבת, הוא חייב) מצריך **תלת** שלשה דברים כדי שיהיו פטורים, **שמע מינה** שפטורים רק אם הוא הקריב לשם **דבר שאין לו קצבה**, כמו קרבן פסח שאין קצבה לקרבנות פסח שאמורים להקריב, ופטורים רק על **דבר שדרכו להתחלף**, אבל אם הוא ישחט עגל לשם פסח, הוא חייב, ופטורים רק על **דבר שיש בעשייתו מצוה**, כגון שהוא מל את של ערב שבת – בשבת, אבל אם הוא ימול את של אחר השבת – בשבת, שהוא לא מקיים מצווה, הוא חייב. שואלת הגמ' **מה אית לך** מה הכוונה **דבר שאין לו קצבה**? מתרצת הגמ' **רבי ירמיה סבר מימר** (אמר) **שלא נתנה התורה קצבה** – כמה פסחים יקריבו וידחו את השבת בכל שנה, ור' יוסי סבר מימר (אמר) **שאין את יכול לעמוד על מניין** ולשער כמה קרבנות פסח אמורים להקריב. ואומרת הגמ' **רבי יוסה כד הוה מטי לאילין תינוקות ספיקות** כשר' יוסי למד את המשנה בעניין התינוקות שהתערבו, היה

מסכת פרק ו [ה"ה - דף מד] פסחים

ר

מלו בשחרית? רבי זעירא אמר - סבר רבי ינאי פטור ר' בא אמר חייב, וליידא מילה אמרה ר' ינאי, בא להודיעך איכן דרך התינוקות לחלף. על דעתיה דר' זעירא רבי ינאי דלא כרב חסדא? א"ר מנא קומי ר' יוסי, מה דמר רב חסדא כר"ש, ומה דמר ר' ינאי כר"מ, ומשיבין דבר בין רבי מאיר לרבי שמעון? ואשכחן פליגא בין ר' מאיר לבין ר"ש בשוור? אילו התינוקות ספיקות מה את עביר לו, כדבר שיש לו קצבה

זעירא (בשיטת ר' ינאי) היות והשבת ניתנה להידחות, צריך להיות שהיה פטורים גם אם כולם הקריבו את פסחיהן (ר' חסדא לא יכול לחלוק על ר' ינאי, שהיה קדום ממנו בהרבה)? מתרצת הגמ' א"ר מנא קומי ר' יוסי, שבאמת ר' חסדא סובר כר' ינאי, ומה דאמר רב חסדא שפטורים דוקא אם היה חבורה אחת שעדיין לא הקריבו את פסחיהן, זה כר"ש, שאומר שאם הקריבו קרבן יחיד לשם קרבנות ציבור שחייבים על זה, ומה דאמר ר' זעירא בדעת ר' ינאי שאם מלו את של שבת - בשבת בשחרית שהוא פטור על מה שהוא מל אח"כ את של ערב שבת, זה כר"מ, שפוטור גם אם מקריבים לשם קרבנות ציבור, וא"כ לא ק' מדברי ר' ינאי על דברי ר' חסדא, כיון שוכי משיבין דבר בין רבי מאיר לרבי שמעון? חוזרת הגמ' ואומרת שזה לא נכון, כיון שוכי אשכחן פליגא בין ר' מאיר לבין ר"ש בשוור וכי מצינו שר"מ ור"ש נחלקו במקום שלא נשאר לו תינוק למול בשבת שהוא פטור על מילת התינוק של ערב שבת? וכיון שכך, לדברי ר' זעירא, ק' על ר' חסדא מדברי ר' ינאי.

שואלת הגמ' אילו התינוקות ספיקות (התינוקות שהתחלפו) מה את עביר לו, האם ברית מילה זה כדבר שיש לו קצבה,

בשבת, אבל אם היה לו תינוק שצריך למולו בשבת, וטעה ומל את של ערב שבת - בשבת, לכו"ע יהיו פטורים. שואלת הגמ' מה הדין אם מלו את התינוק של שבת - בשבת בשחרית, ואח"כ הוא חוזר ומל את התינוק שהיו צריכים למול בערב שבת, האם יהיו חייבים על זה, כיון שהוא כבר לא טרוד במילה, או שמכיון שהשבת ניתנה להידחות אצלו (למילת התינוק של שבת), הוא יהיה פטור? אומרת הגמ' שרבי זעירא אמר שסבר רבי ינאי שהוא פטור (ולכך ר' ינאי אמר שהוא מל את של שבת בערב שבת), ור' בא אמר שהוא חייב, וא"כ ליידיא מילה אמרה ר' ינאי ומדוע ר' ינאי נקט שהוא מל את של שבת - בערב שבת, ור' ינאי לא אמר חידוש יותר גדול שגם אם הוא מל את של שבת - בשבת בשחרית, ואח"כ הוא מל את של ערב שבת שהוא חייב, כיון שר' ינאי בא להודיעך איכן (באיזה אופן) דרך התינוקות להתחלף. שואלת הגמ' שלכאור' על דעתיה דר' זעירא שאומר שאם מלו את של שבת - בשבת בשחרית, ואח"כ מלו את של ערב שבת שפטורים על זה, א"כ רבי ינאי דלא כרב חסדא, שר' חסדא אמר שפטורים על הקרבת שאר הקרבנות לשם פסח, דוקא אם יש חבורה שעדיין לא הקריבו את פסחיהן, ולדברי ר'

מסכת פרק ו [ה"ה - דף מה] פסחים רא

או כדבר שאין לו קצבה, אין תעבדינון כדבר שאין לו קצבה - אפי' אין שם תינוק אחר למול, ואין תעבדינון כדבר שיש לו קצבה - והוא שיהא שם תינוק אחר למול? אמר רבי יוסה מליהון דרבנן עבדון לון כדבר שיש לו קצבה - והוא שיש שם תינוק אחר למול, איתא חמי הקדים זמנו פטור, איחר זמנו חייב? רב הונא אמר חילופין היא מתניתין, דתני אמר ר"ש לא נחלקו ר"א ור' יהושע על מי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שחייב, ועל מה נחלקו על מי שהיה לו למול בערב שבת ומלו בשבת, שר"א מחייב חטאת, ור' יהושע פוטר. א"ר יוסי בר' בון מן קושיי מקשי לה רבי ינאי - והוא ששכח ומל של שבת בערב שבת. רב אדא בר אהבה אמר, זו דברי ר"מ ור"ש, אבל דברי רבי יוסי - אפילו דבר שאין בעשייתן

ערב שבת - בשבת, המשנה אומרת שהוא חייב, הגם שהוא עשה מצווה? ורב הונא תירץ ואמר, חילופין היא מתניתין שצריך להחליף את גירסת המשנה, דתני אמר ר"ש, לא נחלקו ר"א ור' יהושע על מי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת - שחייב, ועל מה נחלקו על מי שהיה לו למול בערב שבת ומלו בשבת, שר"א מחייב חטאת, ור' יהושע פוטר. אבל א"ר יוסי בר' בון שלא צריך לשנות את גירסת המשנה, כיון שמן קושיי מקשי לה רבי ינאי מהקושיא הזאת שר' ינאי הקשה, ר' ינאי אמר שברישא של המשנה מדובר, שהוא ששכח ומל של שבת בערב שבת, וכיון שהוא לא טרוד למול בשבת, לכך הוא חייב על מה שהוא מל את של ערב שבת - בשבת, וא"כ מוכח מכאן שעשו את ברית המילה כדבר שיש לו קצבה.

רב אדא בר אהבה אמר, שזו דברי ר"מ ור"ש שאומרים שר' יהושע לא פטר אלא במקום שהוא טעה בעשיית מצווה שדוחה את השבת, אבל לדברי רבי יוסי, אפילו אם הוא טעה כדבר שאין בעשייתן

או שזה כדבר שאין לו קצבה, מבארת הגמ' אין תעבדינון אם אתה מחשיב ברית מילה כדבר שאין לו קצבה, א"כ אפי' אם אין שם תינוק אחר שצריך למול בשבת, ומל את של ערב שבת, הוא פטור (הגמ' כאן לא סוברת את דברי ר' חסדא שאומר שפטורים על הקרבת קרבן לשם פסח, דוקא אם יש חבורה שעדיין לא הקריבה את פסחה). ואין תעבדינון ואם אתה מחשיב ברית מילה כדבר שיש לו קצבה, א"כ יהיו פטורים אם הוא ימול את של ערב שבת, דוקא והוא שיהא שם תינוק אחר שצריך למול בשבת? אומרת הגמ' אמר רבי יוסה שמליהון דרבנן שמדברי החכמים מוכח, שעבדון לון שעשו את ברית המילה כדבר שיש לו קצבה, והוא ויהיו פטורים דוקא שיש שם תינוק אחר למול, שהרי בני הישיבה שאלו, איתא חמי תבוא ותתבונן במשנה, שלכא' היא מאוד ק', שהרי בסיפא שהקדים את זמנו דהיינו שהוא מל את של אחר השבת - בשבת, ר' יהושע אומר שהוא פטור, הגם שהוא לא קיים מצווה, וברישא שאיחר את זמנו דהיינו שהוא מל את של

מצוה, הואיל וטועה בו לשם מצוה פטור. פירש אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין את המילה, אמר רבי יוחנן דברי רבי יוסי אפילו פירש חוזר אפילו על ציצין שאין מעכבין את המילה. הידין ר' יוסי? היי דתנינן תמן ר' יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב ברשות הרבים פטור, מפני שהוציאו ברשות. אף בסכין של מילה כן, אף במצה כן - ממה דמר רבי יוחנן דברי רבי יוסה אפילו על ציצין שאין מעכבין במילה אם פירש חוזר, הדיא אמרה אף בסכין של מילה, ואף במצה כן.

הלכה ו

מתני' שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו, לערלים ולטמאים חייב,

בסכין של מילה ר' יוסי אמר כן, והאם אף במצה ר' יוסי אמר כן, שאם הוא הוציא אותם לרה"ר בשבת (כדי למול, או כדי לאכול מצה בליל הסדר), שזה נקרא שהוא טועה בדבר מצווה ויהיה פטור? ותירצו ממה דאמר רבי יוחנן, שדברי רבי יוסה שאפילו על ציצין שאין מעכבין במילה אם פירש חוזר, הגם שאין בהם מצווה אלא רק הידור מצווה, א"כ הדיא אמרה שאף בסכין של מילה, ואף במצה שהם מכשירי מצווה, אומרים כן, שאם הוא טעה והוציא אותם לרה"ר, שהוא נקרא טועה בדבר מצווה - ופטור, וא"כ מוכח מכאן שר' יוסי סובר שאפי' בדבר שאין בעשייתו מצווה גמורה, אבל היותו והוא טעה בדבר מצווה, הוא פטור.

הלכה ו

מתני' שחטו את הפסח בשבת שלא לאוכליו היינו לחולים או לזקנים, או שלא למנויו, או לערלים ולטמאים חייב, היות והפסח הזה הוא פסול, א"כ יוצא שהשוחט חילל את השבת, ולכך הוא חייב

מצוה שדוחה את השבת, אבל הואיל וטועה בו לשם מצוה (אפי' כל דהוא) הוא פטור, שהרי שנינו לקמן, שאם המוהל פירש ועזב את התינוק לאחר המילה, המוהל אינו חוזר לתקן את הברית, אלא על ציצין (חתיכות מעור הערלה) המעכבין את המילה, ואמר רבי יוחנן, שלדברי רבי יוסי, אפילו אם המוהל פירש, הוא חוזר אפילו על ציצין שאין מעכבין את המילה, ואומרת הגמ' הידין היכן מצינו שר' יוסי אמר את זה? היי שזה כמו דתנינן תמן במסכת סוכה, ר' יוסי אומר שביום טוב הראשון של חג הסוכות שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב ברשות הרבים פטור, הגם שהוא קיים כבר את עיקר מצוות לולב כשהגביה את הלולב בביתו, אבל מפני שהוציאו ברשות, ויש קצת מצווה ללכת במשך היום בלולב, לכך הוא פטור, וא"כ גם לענין הציצין, היות ויש מצווה להוריד אותם, ועיקר מצוות מילה דוחה את השבת, לכך הוא יכול לכתחילה להוריד את הציצין, אפי' אם אינם מעכבים את המילה. ובני הישיבה שאלו, האם אף

לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו, למולים ולערלים, לטהורים ולטמאים, פטור. שחטו ונמצא בעל מום חייב, שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור, שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן או שמתו או שניטמאו, פטור, מפני ששחט ברשות.

גמ' שחטו ונמצא בעל מום חייב: אמר ר' לעזר למי נצרכה? לר' מאיר. אתיא דר' לעזר כר' שמעון בן לקיש, כמה דר' שמעון בן לקיש אמר יש בעשייתו מצוה, כן ר' לעזר אמר יש בעשייתו מצוה, אין תימר שנייא הוא שהוא בעל מום - ובעל מום אין דרכו להתחלף, הרי עגל הרי אין דרכו להתחלף, ואמר ר' לעזר דברי ר' מאיר אפילו עגל. א"ר יוסי אין יסבור ר' לעזר כר' יוחנן אתיא היא, דאמר ר' יוחנן בעל מום אין דרכו להתחלף עגל דרכו להתחלף.

שר"מ פוטר בטועה בדבר מצוה רק אם יש בעשייתו מצוה, כן ר' לעזר אמר שרק אם יש בעשייתו מצוה הוא יהיה פטור, אבל כאן היות והכהן לא קיים מצוה, לכך הכהן יהיה חייב חטאת, ואומרת הגמ' שאין תימר שר"א סובר בדעת ר"מ שגם במקום שהוא לא קיים מצוה הוא פטור, ושנייא הוא ורק כאן ר"א מחייב, כיון שהוא בעל מום, ובעל מום אין דרכו להתחלף לא טועים להקריבו (אבל במקום שטועים להקריבו, אפי' אם הוא לא יקיים מצוה הוא פטור). לא יתכן לומר כך, שהרי אם מקריבים עגל לפסח הרי אין דרכו להתחלף, ואפי"ה אמר ר' לעזר שלדברי ר' מאיר אפילו אם הוא מקריב עגל לפסח הוא פטור, וא"כ ע"כ שר"א סובר כרשב"ל שר"מ פוטר רק במקום שהוא מקיים מצוה. אבל א"ר יוסי שאפי' אין יסבור ר' לעזר כר' יוחנן שר"מ פוטר גם במקום שהוא לא מקיים מצוה, אתיא היא דברי ר"א נכונים, וכאן ר"מ מחייב, כיון דאמר ר' יוחנן בעל מום אין דרכו להתחלף בכלל, דהיינו שלא טרודים בהקרכת בעל מום, אבל עגל דרכו להתחלף, כיון שטרודים להקריבו,

חטאת. אבל אם הוא שחט את הפסח לאוכליו ושלא לאוכליו, או למנויו ושלא למנויו, או למולים ולערלים, או לטהורים ולטמאים, שכאן הפסח כשר, לכך השוחט יהיה פטור. שחטו ונמצא בעל מום חייב, כיון שהוא היה צריך לבדוקו, ולכך זה נקרא שהוא שגג בשחיטה. אבל אם שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור, היות והוא לא היה אמור לדעת מהטריפה, לכך הוא אנוס ופטור מחטאת. שחטו ונודע לאחר השחיטה שמשכו הבעלים את ידן מהפסח הזה, או אם נודע לאחר השחיטה שמתו הבעלים או שניטמאו פטור, מפני ששחט ברשות, והיות והכהן לא היה אמור לדעת מזה, לכך הוא נחשב לאנוס, ופטור מחטאת.

גמ' שחטו ונמצא בעל מום חייב: אמר ר' לעזר למי המשנה נצרכה? לר' מאיר, שאומנם ר"מ סובר שאפי' אם שחטו קרבן לשם אימורי ציבור שפטורים על זה, אבל כאן הוא יהיה חייב, כיון שהכהן היה צריך לבדוק את הקרבן שאין בו מום. ואומרת הגמ' שאתיא דברי ר' לעזר כר' שמעון בן לקיש, כמה דר' שמעון בן לקיש אמר

מסכת פרק ו [ה"ו - דף מה] פסחים

שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור: שכן נצרכה לחלל. הא בגלוי חייב, אמר ר' יוחנן דר"ש היא, ר' יעקב בר אחא ר' אימי בשם רשב"ל דר"ש היא.

שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן: ר' חמא בר עוקבה בשם ר' יוסי בר' חנינה המושך ידו מפסחו, גופו קרב שלמים. ר' יונה אמר שלמים כשירים, ר' יוסה אמר שלמים פסולים. והא תנינן פטור, סברין מימר פטור וכשר? פתרינ ליה פטור ופסול. ר' יסא בשם ר' יוחנן אין לך פסח גופו קרב שלמים, אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו הבעלים. והא תנינן פטור, סברין מימר פטור וכשר?

ולכך אם הוא מקריב עגל לפסח הוא פטור, ואם הוא מקריב בעל מום הוא חייב. **שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור:** מבארת הגמ' מדוע הוא פטור, **שכן נצרכה לחלל** היות וצריך לפתוח ולראות את הטריפה בחלל הבהמה, לכך הכהן אנוס במה שהוא שחט את הטריפה, ולכך הוא פטור. ואומרת הגמ' שמשמע מהמשנה **הא אם** הטריפה היתה במקום **גלוי** (כגון שנחתכו רגלי הבהמה מן הארכובה ולמעלה) הכהן יהיה **חייב** והגם שהוא קלקל כאן, וכל המקלקלים פטורים (וכן השאלה היא על תחילת המשנה כשהוא שוחט לשלא לאוכליו וכו'), והטעם הוא **אמר ר' יוחנן** שהמשנה מדברי ר"ש היא האומר שבחובל ומבעיר חייבים הגם שקלקלו, וכן ר' יעקב בר אחא אמר בשם ר' אימי בשם רשב"ל שהמשנה מדברי ר"ש היא. **שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן:** אומרת הגמ' ר' חמא בר עוקבה בשם ר' יוסי בר' חנינה אומר שהמושך ידו מפסחו שהפסח נשאר ללא מנויים ופסול מהיות קרבן פסח, גופו הוא עצמו קרב שלמים. וכן ר' יונה אמר שאם יקריבו אותו לשלמים זה יהיה שלמים כשירים, אבל ר' יוסה אמר

שלא מקריבים אותו עצמו לשלמים, כיון שדחו אותו בידים, ולכך שולחים אותו למרעה עד שיפול בו מום ורק בכסף יביאו שלמים, ואם יקריבו את הפסח עצמו לשלמים, זה יהיה שלמים פסולים. שואלת הגמ' **והא תנינן** "שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן פטור" וסברין מימר ומבינים בני הישיבה שהכהן פטור היות והפסח הזה כשר לשלמים והכהן עשה מצוה בשחיטתו, אבל אילו הקרבן הזה פסול, צריך להיות שהכהן יהיה חייב, שהרי הוא לא קיים מצוה (כמו בנמצא בעל מום), וא"כ ק' על ר' יוסה? מתרצת הגמ' פתרינ ליה שבאמת יתכן שהכהן פטור והקרבן פסול, ומה שהכהן פטור זה מכיון שהכהן היה אנוס, שהרי הוא לא היה אמור לדעת שהבעלים משכו את ידם, וכן ר' יסא בשם ר' יוחנן אומר שאין לך פסח שגופו קרב לשלמים, אלא דוקא שהפסח אבד ונמצא מאחר (אחרי) שכיפרו הבעלים בפסח אחר, שאז הבעלים לא דחו את הפסח בידים, אבל אם הבעלים משכו את ידם מהפסח, א"כ הוא ירעה עד שיתאב ובדמים יביאו שלמים. שואלת הגמ' **והא תנינן** "שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן פטור" וסברין מימר ומבינים בני הישיבה שפטור היות והפסח הזה כשר

שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידן: אומרת הגמ' ר' חמא בר עוקבה בשם ר' יוסי בר' חנינה אומר שהמושך ידו מפסחו שהפסח נשאר ללא מנויים ופסול מהיות קרבן פסח, גופו הוא עצמו קרב שלמים. וכן ר' יונה אמר שאם יקריבו אותו לשלמים זה יהיה שלמים כשירים, אבל ר' יוסה אמר

מסכת פרק ו' [ה"ו - דף מו'] פסחים רה

פתרין ליה פטור ופסול. שמואל אמר כל שאמרו בחטאת מתה - כיוצא בו בפסח גופו קרב שלמים. והא תנינן פטור, סברין מימר פטור פסול? פתרין לה פטור כשר. ר' יסא בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא, דתנינן תמן אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה, ור' יוסה מתיר. ר' זעירא בעא קומי ר' מנא הן אשכחנן פטור וכשר? אמר ליה תנינן הכא פטור, ותנינן תמן כשר.

תני ועל כולם היה ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר תעובר צורתו,

הבעלים את ידם זה פסול, אבל אם מתו הבעלים זה כשר. ור' יסא בשם ר' יוחנן אמר, שלא צריך להידיח ולחלק שאם משכו הבעלים את ידם זה פסול, ואם מתו הבעלים זה כשר, אלא המשנה מדברת במקרה שגם אם מתו הבעלים זה יהיה פסול, וזה במקרה שלא כל בעלי הפסח מתו, אלא אחד נשאר בחיים, והמשנה מדברי ר' יהודה היא, דתנינן תמן אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה, ור' יוסה מתיר, ולכך הפסח הזה הוא פסול, שהרי הוא לא ראוי לשם פסח, היות ויש עליו רק מנוי אחד, וכן לשלמים הוא לא ראוי, היות ועדיין יש עליו מנוי אחד. שואלת הגמ' ר' זעירא בעא קומי שאל את ר' מנא, הן אשכחנן היכן מצאנו שהמשנה אומרת פטור וכשר, והרי כמו שלעניין הטריפה הוא פטור והקרבת פסול, כך לכאן צריך להיות גם כאן? מתרצת הגמ' אמר ליה ר' מנא שהיות ותנינן הכא פטור, ותנינן תמן שמוטת הפסח כשר לשלמים, לכך ע"כ שכוונת המשנה שהוא פטור וכשר. **תני**, ועל כולם (היינו אם שחטו את הפסח ונודע שמשכו הבעלים את ידם או שמתו או שנטמאו) וערב פסח היה ביום חול, היה ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר שתעובר צורתו היינו ימתינו עד שיעבור

לשלמים, והכהן פטור כיון שעשה מצוה, אבל אילו הפסח הזה היה פסול, צריך להיות שהכהן יהיה חייב שהרי הוא לא קיים מצוה (כמו בנמצא בעל מום), וא"כ ק' על ר' יוחנן? מתרצת הגמ' פתרין ליה שבאמת יתכן שהכהן פטור והקרבת פסול, ומה שהכהן פטור, זה מכיון שהכהן היה אנוס, שהרי הוא לא היה אמור לדעת שהבעלים משכו את ידם. ושמואל אמר כל שאמרו בחטאת מתה (דהיינו ולד חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעליה, ושנתכפרו באחרת, ושעברה שנתה) שמכניסים אותה לחדר ללא מזון עד שתמות, אם יהיה כיוצא בו בפסח, גופו קרב שלמים (המחלוקת בין שמואל לר' יוחנן הוא כאשר הפסח האבוד נמצא בערב פסח לאחר חצות ולפני שהבעלים הקריבו פסח אחר, שלשמואל הפסח הנמצא קרב שלמים, כיון שהבעלים התכפרו באחרת, ולר' יוחנן הוא רועה עד שיפול בו מום, ורק בדמים מביאים שלמים, כיון שדחו אותו בידים). שואלת הגמ' והא תנינן שאם נודע שהבעלים מתו פטור, וסברין מימר שהכהן פטור, אבל הקרבן פסול, כמו במשכו הבעלים את ידם, וא"כ ק' על שמואל? מתרצת הגמ' פתרין לה הסבירו בני הישיבה שהכהן פטור והפסח הזה כשר לשלמים, ואומנם אם משכו

מסכת פרק ו [ה"ו - דף מו] פסחים

ויצא לבית השריפה. ר' לעזר בר' יוסי בעא קומי ר' יוסי, ניהא שמתו ושנממאו, שמשכו הבעלים את ידם מה אנן קיימין, אם בחיים פסול מכשיר - פסול הוא, אם לאחר שחיטה - יש משיכה לאחר שחיטה?! מכיון שיש לו רשות למשוך, פסול מכשיר הוא וטעון צורה.

הדרן עלך פרק אלו דברים

שהשחיטה לא הכשירה את הקרבן לאכילה), והרי זה פסול הגוף הוא, וא"כ לא צריך להמתין לעיבור צורה, ואם הבעלים משכו את ידם לאחר השחיטה של הפסח, א"כ הפסח כשר, שהרי הם נשארז להיות מנויים על הפסח הזה, שהרי וכי יש משיכה לאחר השחיטה?! והרי שנינו "נמנין ומושכין את ידיהם ממנו עד שישחט", וא"כ באיזה אופן ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דיבר? מתרצת הגמ' שבאמת ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דיבר במקרה שהבעלים משכו את ידם לפני השחיטה, אבל אין זה נחשב לפסול הגוף, מכיון שיש לו לבעלים רשות למשוך את ידם, לכך זה נקרא פסול מכשיר הוא (פסול שהשחיטה לא הכשירה את הקרבן לאכילה), ולכך הפסח הזה טעון עיבור צורה.

הדרן עלך בלי נדר פרק אלו דברים

מראהו של בשר הפסח, והוא יהיה לנותר, ורק אז הוא ייצא לבית השריפה (ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה סובר שבכל המקרים האלו, הפסח פסול), כיון שהכלל הוא שאם יש פסול הגוף בבשר הקרבן - מוציאים אותו מיד לשריפה, אבל אם יש בבשר הקרבן רק פסול צדדי, שלכך לא יכולים לאכול את בשר הקרבן - ממתניגים עד שהוא יפסל בנותר, ורק אז שורפים אותו. שואלת הגמ' ר' לעזר בר' יוסי בעא קומי שאל את ר' יוסי, זה ניהא מובן שאם הבעלים מתו או שנממאו שצריך להמתין עד שהפסח יהיה לנותר, כיון שאין כאן פסול הגוף, אלא זה פסול רק מחמת שאין מי שיאכל את הפסח הזה, אבל במקרה שמשכו הבעלים את ידם, מה אנן קיימין איך מדובר כאן, אם הבעלים משכו את ידם עוד בחיים של הפסח, א"כ מדוע זה פסול מכשיר (היינו פסול

פרק ז

הלכה א

מתני' כיצד צולין את הפסח? שפוד של רמון תוחבו מתוך פיו ועד בית נקובתו, ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי רבי יוסי הגלילי, ר"ע אומר כמין בישול הוא, אלא תולין חוצה לו.

גמ' כיצד צולין את הפסח וכו': למה של רימון? א"ר חיה בר בא כל העצים בוצצין משקין, ושל רימון אינו בוצץ משקין. מה אנן קיימין, אם בלחין אפילו של רימון בוצץ, אם ביבישין אפילו כל העצים אינן בוצצין? אלא כיני כל העצים יבישין מבחוץ ולחין מבפנים, רימון יבש מבחוץ יבש מבפנים. תני בשם ר' יודה צולה אותו בשפוד של מתכת, אמרו לו והרי הוא רותח ומרתיח, אמר להן

הלכה א

מתני' כיצד צולין את הפסח? מביאים שפוד של רמון ותוחבו מתוך פיו ועד בית נקובתו, כדי שהצד העבה יהיה בצד פי הכבש, ותולה אותו באופן שפיו יהיה כלפי מטה, כדי שהדם (של הכרעים והמעיים הנמצאים בתוך גוף הפסח) ייצא לחוץ, ונותן את כרעיו (שחתכו אותם בשביל שיוכלו להפשיט את עור הכבש) ואת בני מעיו לתוכו לתוך גופו של הכבש דברי רבי יוסי הגלילי, ור"ע אומר שאסור לתת את המעיים והכרעים לתוך גוף הקרבן, כיון שזה כמין בישול הוא, שהרי הם מתבשלים מחמת חום גוף הקרבן, ואינם נצלים באש, ולכך אלא תולין אותם חוצה לו לקרבן.

גמ' כיצד צולין את הפסח וכו': שואלת הגמ' למה משתמשים בשפוד של רימון? מתרצת הגמ' א"ר חיה בר בא כיון

שכל העצים בוצצין מוציאים משקין, וא"כ זה לא יהיה צלי אש אלא בישול, אבל ושל רימון אינו בוצץ מוציא משקין, שואלת הגמ' מה אנן קיימין איך מדובר כאן, אם בעצים לחין א"כ אפילו שפוד של רימון בוצץ מוציא משקה, ואם בעצים יבישין א"כ אפילו שפוד של כל העצים אינן בוצצין אינם מוציאים משקה? אלא כיני אלא זה הכוונה, שכל העצים כשהם יבישין מבחוץ יתכן שהיו לחין מבפנים, ומחמת חום התנור הוא יוציא את המשקה, אבל ענף של רימון כשהוא יבש מבחוץ הוא יבש מבפנים, ולכך תיקנו חכמים שיביאו שפוד של רימון.

תני בשם ר' יודה, צולה אותו את הפסח אפי' בשפוד של מתכת, אמרו לו לר' יהודה והרי הוא הברזל רותח ומרתיח מתחמם ומחמם את הבשר הפסח, וא"כ יוצא שהפסח נצלה מחמת חום הברזל? אמר להן

מסכת פרק ז [ה"א - דף מו] פסחים

כשם של עץ אינו נשרף, כך של מתכת אינו מרתית, אמרו לו לא דומה העץ למתכת, שהעץ חם מקצתו לא חם כולו, ושל מתכת חם מקצתו חם כולו.

תוחבו מתוך פיו ועד בית נקובתו: אית תניי תני תוחבו מבית נקובתו עד שהוא מגיע לתוך פיו, על דעתה דהדין תנייה ברייה, חוזר והופכו. ונותן את כרעיו וכו': מה כירך עבה עבד ליה ר' יוסי הגלילי, אי קרייה דרש [שמות יב] ראשו על פְּרָעָיו וְעַל קָרְבּוֹ? מה נפק מביניהון צליוו בגדי של חולין, אין תימר כירך עבה עבד ליה ר' יוסי הגלילי כשר, אין תימר קרייה דרש ראשו על פְּרָעָיו וְעַל קָרְבּוֹ פסול. חתך ממנו בשר וצליוו בו, אין תימר כירך עבה עבד ליה ר' יוסי הגלילי כשר,

חתיכת בשר עבה, שתוכו לא נצלה מחמת האש אלא מחמת החלק החיצוני ואפי"ה ודאי שזה נחשב לצלי אש, ולכך גם לענין הכרעים ובני המעיים שאומנם הם לא נצלים מחמת האש אלא מחמת גוף הקרבן, אבל זה גם נחשב לצלי אש, אי קרייה דרש או שריה"ג אומר שכך התורה אמרה שצריך לצלות את הפסח, וכמו שכתוב 'ראשו על פְּרָעָיו וְעַל קָרְבּוֹ', ואומרת הגמ' מה נפק מביניהון איזה חילוק דין יש בין שתי הטעמים? במקרה שצליוו את הכרעים ובני המעיים של הפסח בגדי של חולין, אז אין תימר שכירך עבה עבד ליה ר' יוסי הגלילי א"כ זה יהיה כשר, כיון שאין חילוק אם זה נצלה בתוך גוף הקרבן או בגוף גדי חולין, אבל אין תימר שקרייה דרש שריה"ג דרש את זה מהפסוק, שהתורה אמרה שכך צריך לצלות את הבני המעיים, וכמו שכתוב 'ראשו על פְּרָעָיו וְעַל קָרְבּוֹ' א"כ זה יהיה פסול. ויש עוד חילוק, אם הוא חתך ממנו מהפסח חתיכת בשר, וצליוו בו בגוף הפסח, אז אין תימר שכירך עבה עבד ליה ר' יוסי הגלילי, א"כ זה יהיה כשר, כיון שאין חילוק בין בני המעיים לחתיכת בשר

ר' יהודה כשם ששפוד של עץ אינו נשרף, כך של מתכת אינו מרתית, אמרו לו שלא דומה העץ למתכת, שהרי העץ שהוא חם מקצתו הסמוך לאש חם כולו מה שנמצא בבשר הקרבן, אבל ושל מתכת חם מקצתו חם כולו וא"כ יוצא שהפסח נצלה מחמת חום הברזל.

תוחבו מתוך פיו ועד בית נקובתו: אומרת הגמ' שאית תניי תניי יש ששנו בברייתא שתוחבו את השפוד מבית נקובתו עד שהוא מגיע לתוך פיו, דהיינו שהוא נותן את הצד העבה של השפוד בצד האחוריים של הכבש, והוא תולה את הכבש, כשפיו כלפי מעלה, ואומרת הגמ' שעל דעתה דהדין תנייה ברייה שלדעת הברייתא, לאחר הצלייה הוא חוזר והופכו את הפסח, כדי שפיו יהיה כלפי מטה, שייצא הדם דרך בית שחיתו.

ונותן את כרעיו וכו': שואלת הגמ' מה הטעם שר' יוסי הגלילי מתיר להניח את כרעיו ומעיו לתוכו, והרי לכאור' זה נצלה מחמת בשר הבשר, וא"כ האם פִּירַךְ עבה עבד ליה ר' יוסי הגלילי האם ריה"ג מתייחס לזה כמו

אין תימר קרייה דרש ראשו על פָּרְעִיו וְעַל קָרְבוֹ פסול. צליו בחבל של קדירה, אין תימר כירך עבה עבד לה ר' יוסי הגלילי פסול, אין תימר קרייה דרש ראשו על פָּרְעִיו וְעַל קָרְבוֹ כשר, לא כן תני צָלִי אֵשׁ, לא צלי קדרה? שני לה בנוגע בגופה של קדירה. הדא אמרה קרייה דריש. הכל מודין ב'עליו' שהוא סמוך, מה מפליגין ב'על', אבא שאול אומר על הַמַּעֲרֶכֶת סמוך למַעֲרֶכֶת, ורבנן אמרין על הַמַּעֲרֶכֶת על גגה של מערכה. אתיא אבא שאול כרבי עקיבה, ודרבנן כרבי יוסי הגלילי.

שהתרצן סובר שריה"ג קרייה דריש, כיון שאם מה שריה"ג מתיר להניח את הבני מעיים תוך גוף הפסח זה מכיון שזה כחתיכה אחת, א"כ יהיה אסור לצלות את הפסח בחלל הקדירה.

אומרת הגמ' שהכל מודין שאם כתוב בפסוק 'עליו' כגון מה שכתוב 'וְעַלְיוֹ מִשָּׁה מִנְשָׁה' שהכוונה היא שהוא סמוך (דהיינו ששבט מנשה חונים סמוך לשבט אפרים), מה מפליגין והיכן נחלקו התנאים, כשכתוב בפסוק 'על', שבוזה אבא שאול אומר שכוונת הפסוק 'וְנִתַּתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לִבְנֵה וְכָה' היינו שאת הלבונה מניחים סמוך למַעֲרֶכֶת (בין שתי מערכות לחם הפנים), ורבנן אמרין 'על הַמַּעֲרֶכֶת' היינו שמניחים את הלבונה על גגה של מערכה מעל ללחם הפנים; ואומרת הגמ' שאתיא דברי אבא שאול כרבי עקיבה שאומר שתולים את הכרעים ובני מעיים מחוץ לגוף הפסח, כיון שאומנם כתוב בפסוק 'ראשו על פָּרְעִיו וְעַל קָרְבוֹ', אבל הכוונה היא שמניחים את כרעיו סמוך לגוף הפסח, ודברי רבנן האומרים שמניחים את הלבונה על הלחם הפנים, זה כרבי יוסי הגלילי שאומר שמניחים את כרעיו ובני מעיו תוך גוף הפסח.

אחרת, אבל אין תימר שקרייה דרש שריה"ג דרש את זה מהפסוק, 'ראשו על פָּרְעִיו וְעַל קָרְבוֹ', א"כ זה יהיה פסול. ויש עוד חילוק, אם הוא צליו בחום של קדירה דהיינו שהוא שילשל את הפסח לתוך קדירה הנמצאת ע"ג האש, אז אין תימר שכירך עבה עבד לה ר' יוסי הגלילי, א"כ זה יהיה פסול, כיון שכאן לא שייך לומר שהכל זה כחתיכת בשר אחת, והיות והקדירה מפסיקה בין האש לבשר הפסח, לכך זה יהיה פסול, אבל אין תימר שקרייה דרש שריה"ג דרש את מהפסוק שכתוב 'ראשו על פָּרְעִיו וְעַל קָרְבוֹ', א"כ זה יהיה כשר, וכמו שהתורה התירה לצלות את המעיים בהפסק של גוף הקרבן, כך מותר לצלות את הפסח בהפסק של הקדירה. שואלת הגמ' איך אתה מתיר לצלות את הפסח בתוך הקדירה, וכי לא כן תני שהיות וכתוב 'צלי אֵשׁ', א"כ משמע שצריך שהצליה תהיה רק מחמת האש ולא צלי מחמת הקדרה? מתרצת הגמ' שני לה שכאן זה שונה, כיון שכל האיסור הוא רק בנוגע בשר הפסח בגופה של קדירה, אבל כאן שהוא שילשל את הפסח רק לאויר הקדירה, א"כ זה נקרא צלי אש, ואומרת הגמ' הדא אמרה מכאן מוכח

מסכת פרק ז [ה"א - דף מז] פסחים

רי

רבי אומר אפילו עשאן שני סדרין של ארבע עשרה - רואין את העליונות כאילו אינן, והתחתונות כשירות. ר' יוסי ברבי בון בשם רבי יוחנן רבי ואבא שאול בשיטת רבי מאיר בשולחן. תוך בַר דברי רבי טרפון, רבי ישמעאל אומר מקולס; אתיא דרבי טרפון כרבי עקיבה, ודרבי ישמעאל כרבי יוסי הגלילי. תני רבי יוסי הגלילי אומר אי זהו גדי מקולס - כולו צלי ראשו על כרעיו ועל קרבו, שלק מקצת או

הַמַּעֲרֶכֶת לְבִנְהָ זָכָה" (שמשמע שנותנים את הלבונה על גבי הלחם)? אמר להן והלא כבר נאמר "יַעֲלִי מִשָּׁה מִנְשָׁה" (וא"כ גם כאשר כתוב 'על' היינו בסמוך). ואומרת הברייתא שהפסח נקרא תוך בַר דברי רבי טרפון, רבי ישמעאל אומר מקולס; ואומרת הגמ' שאתיא דברי רבי טרפון כרבי עקיבה שאומר שאת הבני מעיים צולים חוצה לו, וא"כ כוונת ר' טרפון שהמעיים שהיו מקודם בתוך גוף הכבש, כעת הם נמצאים בחוץ. ודברי רבי ישמעאל כרבי יוסי הגלילי שאומר שצולים את הבני מעיים בתוך גוף הפסח, וא"כ כוונת ר' ישמעאל מקולס היינו מכובד (כן הוא גירסת הספרים וכן גרס רש"י (שמואל א' כ"ה), אך הגר"א מהפך הגירסא שר' ישמעאל אומר 'תוך ובר' ור"ט אומר מקולס, וא"כ יהיה הכוונה שר"ט אומר תוך ובר היינו שהפסח ממולא מבפנים, דהיינו שצולים את המעיים בתוך גוף הפסח כריה"ג, וכוונת ר' ישמעאל מקולס מלשון כובע, דהיינו שמניחים את המעיים מעל לגוף הפסח ככובע, וכו"ע).

תני רבי יוסי הגלילי אומר אי זהו גדי מקולס שאסור לאוכלו בליל הסדר, שלא יבואו לומר שאוכלים קדשים בחוץ? דוקא אם כולו צלי, וראשו על כרעיו ועל קרבו, אבל אם הוא שלק מקצת מהבשר או

ואומרת הגמ' שרבי אומר שאפילו אם הוא עשאן שני סדרין של ארבע עשרה לחמים במקום שנים עשרה לחמים זה כשר, כיון שאנחנו רואין את הלחמים העליונות כאילו אינן, והתחתונות כשירות, ואין כאן פְּסוּל של חציצה בין הלחם ללבונה, כיון שרבי סובר שלא מניחים את הלבונה ע"ג הלחמים, אלא רק סמוך אליהם. ואומרת הגמ' שר' יוסי ברבי בון בשם רבי יוחנן אומר, שרבי ואבא שאול שאומרים שמניחים את הלבונה בין שתי סדרי לחם הפנים, אמרו את דבריהם בשיטת רבי מאיר בגודל השולחן, דהיינו המשנה במסכת מנחות אומרת - "השלחן ארכו עשרה (טפחים) ורחבו חמשה, לחם הפנים אורכן עשרה ורוחבן חמשה (והוא) נותן אורכו (של הלחם) כנגד רוחבו של שלחן, וכופל טפחים ומחצה מכאן וטפחים ומחצה מכאן, נמצא אורכו ממלא כל רוחבו של שלחן דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר השלחן אורכו שנים עשר ורוחבו ששה, לחם הפנים אורכו עשרה ורוחבו חמשה, נותן אורכו (של הלחם) כנגד רוחבו של שלחן, וכופל טפחים מכאן וטפחים מכאן (ונשאר) טפחים רוחב באמצע - כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהן, אבא שאול אומר שם (ברוח שבין הסדרים) היו נותנין את שני בויכי הלבונה של לחם הפנים, אמרו לו והלא כבר נאמר "וְנָתַתָּ עַל

מסכת פרק ז [ה"א - דף מז] פסחים ריא

בישל מקצת - אין זה גדי מקולס. מכניסין גדי מקולס בלילי יום טוב הראשון של חג, וביום טוב האחרון של פסח. מכניסים עגל מקולס בלילי יום טוב הראשון של פסח, אבל לא גדי מקולס. תני אמר ר' יוסה - תודוס איש רומי הנהיג את אנשי רומי שיהו אוכלין גדיים מקולסין בלילי פסחים, שלחו חכמים ואמרו לו אילולא שאת תודוס לא היינו מנדין אותך?! מהו תודוס? אמר רבי חנניה דהוה משלח פרנסתהון דרבנן, לא נמצאת מביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ, שכל המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ צריך נידוי. רבי יוסה בר' בון בשם רב זאת אומרת שאסור לאדם לומר לחבירו הא לך את המעות וצא וקח לך בהם בשר לפסח, אבל אומר הוא לו הא לך את המעות הללו וצא וקח לי בהם בשר לצלות.

רבי אימי בעי גרף את התנור וצלייו בו? אמר רבי ירמיה מה צריכה ליה -

שולח תמיכה לחכמים (ולא מענישים את גומלי חסדים (עיין תומר דבורה)), ואמרו לתודוס וכי לא נמצאת מביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ, אם יהיה מי שיקדיש את הגדי, שכל המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ – צריך נידוי, ולכך לולי שאתה תודוס היינו מנדים אותך. רבי יוסה בר' בון בשם רב אומר זאת אומרת מכאן נלמד שאסור לאדם לומר לחבירו הֵאָ לך את המעות וצא וקח לך בהם בשר לפסח, שלא יִרְאֶה שהקדיש את המעות לקרבן פסח, אבל אומר הוא לו הֵאָ לך את המעות הללו וצא וקח לי בהם בשר לצלות.

שואלת הגמ' רבי אימי בעי שאל מה הדין אם הוא גרף את התנור מהגחלים וצלייו בו בחום התנור, האם זה נקרא צלי אש, כיון שהחום הגיע מחמת הגחלים שהיו בו, או שזה נקרא שהוא צולה מחמת חום התנור, וזה לא כשר? אמר רבי ירמיה מה צריכה ליה

בישל מקצת, ואת השאר הוא צלה, אין זה גדי מקולס. ואומרת הבריייתא שמכניסין לשולחן גדי מקולס בלילי יום טוב הראשון של חג, וביום טוב האחרון של פסח, כיון שכל האיסור הוא רק בליל הסדר, ומכניסים לשולחן עגל מקולס בלילי יום טוב הראשון של פסח, כיון שעגל לא ראוי להיות קרבן פסח, אבל לא גדי מקולס. תני, אמר ר' יוסה שתודוס איש רומי האיש החשוב של רומי (הנמצא בחו"ל) הנהיג את אנשי רומי שלא היו יכולים לעלות לירושלים להקריב קרבן פסח, שיהו אוכלין גדיים מקולסין בלילי פסחים, לזכר קרבן פסח (על שם "הציבי לך צִיָּנִים"), שלחו חכמים ואמרו לו אילולא שאת תודוס, וכי לא היינו מנדין אותך?! והרי אסור לאכול גדי מקולס בליל הסדר. שואלת הגמ' מהו תודוס מה החשיבות שהיה לתודוס, שלא נידו אותו? מתרצת הגמ' אמר רבי חנניה דהוה משלח פרנסתהון דרבנן

כרבי יוסי הגלילי, ברם כרבי עקיבה פשיטה ליה. א"ר יוסי ואפילו כרבי עקיבה צריכה ליה - משל גחלים לאויר התנור נצלה לחצי שעה, גחלים לאויר העולם נצלה לשעה, מה בין נצלה מקצתו מחמת התנור, מה בין נצלה כולו מחמת התנור. אמר ר' יוסה בר' בון תנור אינו מועיל לגחלים כלום, אינו אלא מכניס את הבל, בשעה שהגחלים באויר התנור - נצלה לחצי שעה, בשעה שהגחלים לאויר עולם נצלה לשעה.

הלכה ב

מתני' אין צולין את הפסח לא בשפור ולא באסכלה, אמר ר' צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלה.

אינו מועיל לגחלים כלום, והתנור אינו אלא מכניס (כונס ושומר) את ההבל של הגחלים שחומם לא ייצא לחוץ, ולכך בשעה שהגחלים באויר התנור הפסח נצלה לחצי שעה, ובשעה שהגחלים נמצאים לאויר עולם הפסח נצלה לשעה, כיון שחום הגחלים מתפזר באויר, ולכך לשיטת ר"ע ודאי שלא יכולים לצלות בתנור שגרפו ממנו את הגחלים, וכל השאלה היא רק לדברי ריה"ג, והגמ' לא פושטת את הספק.

הלכה ב

מתני' אין צולין את הפסח לא בשפור של מתכת, ולא באסכלה היינו טס מתכת שמניחים על גבי האש, ומניחים את הבשר עליו (גריל), וזה מכיון שהפסח צריך להיצלות דוקא מחמת חום האש, ולא מחמת חום של דבר אחר, אבל אמר ר' צדוק שר"ג נחלק ור"ג מתיר לצלות בשפור או באסכלה, ומעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלה.

שכל שאלת ר' אימי היא רק כרבי יוסי הגלילי שאומר שצולים את הכרעים ובני המעיים בתוך גוף הפסח, שהגם שהם לא חשופים לאש, זה נקרא צלי אש, וכן כאן היות וחום התנור הוא מחמת האש, לכך יתכן שזה יהיה טוב, אבל ברם כרבי עקיבה שאוסר לצלות את המעיים בתוך גוף הפסח, כיון שהפסח צריך להיצלות באש עצמו, א"כ פשיטה ליה שזה לא טוב, אבל א"ר יוסי ואפילו כרבי עקיבה צריכה ליה יש לשאול ואולי זה טוב, שהרי באופן רגיל כשצולים בתנור, חלק מהצליה היא מחמת חום התנור, שהרי למשל אם הגחלים נמצאים לאויר התנור הפסח נצלה לחצי שעה, ואם הגחלים נמצאים לאויר העולם הפסח נצלה לשעה, וא"כ מה החילוק בין אם הפסח נצלה מקצתו מחמת חום התנור שודאי שזה טוב, ומה בין נצלה כולו מחמת חום התנור, וא"כ יתכן וזה יהיה טוב, אבל אמר ר' יוסה בר' בון שדברי ר' יוסי לא נכונים, ובאופן רגיל כשצולים בתנור, התנור

מסכת פרק ז [ה"ב - דף מז] פסחים ר"ג

נגע בחרסו של תנור, יקלוף את מקומו. נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו, יטול את מקומו. נטף מרוטבו על הסולת, יקמוץ את מקומו.

גמ' אין צולין את הפסח לא בשפור וכו': [שמות יב] צלי אש - ולא צלי שפור לא צלי קדירה לא צלי אסכלה לא צלי מתכת ולא צלי כל דבר. [ויקרא יג] מכות אש - יכול מורדת? תלמוד לומר והיתה מחית המכה, אם מחית המכה - יכול עד שתעשה צלקת? תלמוד לומר מכות אש, הא כיצד - חיתה ולא חיתה, וכן הוא אומר למטן צרבת המכה הוא - עד שתקרום כקליפת השום. וכא הוא אומר הכין? אמר ר' לעזר תמן צלי אש פי אם

לכך נאמר והיתה מחית המכה דהיינו שהכוויה התרפאה, ואומרת הברייטא אם כן שנאמר 'מחית המכה' א"כ יכול עד שתעשה הכוויה לצלקת דהיינו שזה התרפא לגמרי וחזר להיות שם בשר, תלמוד לומר לכך נאמר מכות אש דהיינו שזה נשאר להיות כוויה, וא"כ אומרת הברייטא הא כיצד איך נפרש את הפסוק שלא יהיה סתירה בין הפסוקים? אלא מדובר שהכוויה חיתה ולא חיתה התרפאה קצת, וכן הוא אומר למטן (בהמשך) צרבת המכה הוא, דהיינו עד שתקרום הכוויה ויהיה שם בשר כקליפת השום, וממשיכה הברייטא ואומרת "אין לי אלא בזמן שנכוה באור, מנין נכוה בגחלת או ברמץ או בסיד רותח בגיפסיס רותח וכל שהוא מחמת האש, שזו היא מכוה? ת"ל מכוה מכוה ריבה" (עד כאן לשון הברייטא), בכל אופן רואים מכאן שמרבים גם כויה הבאה מחמת דבר שהתחמם באש, וכאן לעניין צליית הפסח הוא אומר הכין שצריך שהצליה תהיה רק באש עצמה, אבל צליה בדבר שהתחמם מחמת האש פסול? מתרצת הגמ' אמר ר' לעזר שיש הבדל, תמן לעניין פסח היות ונאמר צלי אש ונאמר גם פי אם

נגע בשר הפסח בחרסו (בדופן) של התנור יקלוף את מקומו (קליפה הוא בשיעור שכולו מתקלף כאחת), כיון שקליפת הבשר שנגעה בתנור נצלתה מחמת חום דופן התנור, ואם נטף מרוטבו מהשומן של הפסח על החרס של התנור וחזר אליו לבשר הפסח, יטול את מקומו (נטילה הוא כעובי רוחב אצבע), כיון שנכנס לבשר הפסח שומן שנצלה מחמת חום דופן התנור (וכאן צריך ליטול את מקומו, ולא מספיק לקלוף, כיון שהשומן חודר עמוק יותר לבשר הפסח), ואם נטף מרוטבו מהשומן של הפסח על הסולת כשהיא רותחת, יקמוץ את מקומו, שלא יבוא לאכול מהשומן שהתבשל מחמת חום הסולת. **גמ'** אין צולין את הפסח לא בשפור וכו': כיון שכתוב צלי אש, א"כ משמע שצריך שהצליה תהיה רק מחמת האש ולא צלי מחמת השפור ולא צלי מחמת הקדירה ולא צלי מחמת האסכלה ולא צלי מחמת המתכת ולא צלי מחמת כל דבר אחר. שואלת הגמ' והרי לענין צרעת המכוה שנינו בברייטא שהיות וכתוב מכות אש א"כ יכול שיש לזה דין של צרעת המכוה רק כשהכוויה עדיין מוררת מפרישה ריר? תלמוד לומר

מסכת פרק ז [ה"ב - דף מז] פסחים

צָלִי אֵשׁ - שנה עליו הכתוב לעכוב, ברם הכא והיתיה מחית המכה מכל מקום. אמר ר' שמואל בר אבודמא תמן חוקה תורה - מעכב, הכא מאי אית לך.

מעשה ברבן גמליאל וכו': לית לרבן גמליאל צָלִי אֵשׁ? אית ליה פסח מצרים צלי אש, אין פסח הדורות צלי אש. א"ר יוסי בר' בון רבן גמליאל עבד תולדות אש כאש, ורבנין לא עבדין תולדות אש כאש. רבן גמליאל חלוק על חכמים, ועושה הלכה כיוצא בו?

אילו אמר אל תאכלו ממנו כי אם צָלִי אֵשׁ, ולא נאמר 'נא' הייתי אומר היבהבו וצלייו מותר, הוי צורך הוא שיאמר 'נא'. או אילו אמר אל תאכלו ממנו כי אם צָלִי אֵשׁ, ולא אמר 'ובשל' הייתי אומר שלקו וצלייו יהא מותר, הוי צורך הוא

גמליאל עבד עושה את תולדות אש כאש, ולכך יכולים לצלות על גבי האסכלה, אבל ורבנין לא עבדין תולדות אש כאש, ולכך צריך לצלות דוקא באש עצמה. שואלת הגמ' איך יתכן שרבן גמליאל חלוק על חכמים, ועושה הלכה כיוצא בו כדבריו, והרי יש כלל האומר שיחיד ורבים הלכה כרבים, וא"כ גם ר"ג עצמו צריך לעשות כדברי חכמים? והגמ' לא מתרצת.

מבאר הגמ' מדוע צריך את כל הפסוק "אל תאכלו ממנו נא, ובשל מבשל במים, כי אם צָלִי אֵשׁ" והרי לכאורה היה מספיק שיהיה כתוב רק 'צלי אש' אלא אילו היה נאמר רק אל תאכלו ממנו כי אם צָלִי אֵשׁ, ולא היה נאמר אל תאכלו ממנו נא, א"כ הייתי אומר שאפי' אם רק היבהבו וצלייו (צלו את הפסח צליה מועטת) יהיה מותר לאכול מבשר הפסח הזה, לכך הוי צורך הוא שיאמר 'נא', או אילו היה נאמר רק אל תאכלו ממנו נא כי אם צָלִי אֵשׁ, ולא היה נאמר 'ובשל' א"כ הייתי אומר שאם שלקו את הפסח ואח"כ צלייו יהא מותר, כיון שלמעשה צלו את הפסח, לכך הוי צורך הוא

צָלִי אֵשׁ א"כ שנה עליו הכתוב לעכוב, ולכך צריך לצלות דוקא באש עצמה, ברם הכא אבל כאן שבהתחלה נאמר מכות אש, ואח"כ נאמר והיתיה מחית המכה משמע כוונה מכל מקום, ואפי' אם היא באה מחמת דבר שהתחמם באש, זה גם נקרא 'מכה'. ואומרת הגמ' עוד תירוצו, אמר ר' שמואל בר אבודמא שדוקא תמן לענין פסח צריך שזה יהיה בדיוק כמו שכתוב, היות וכתוב 'חוקה וכתוב תורה' (שהרי כתוב "זאת חקת הפסח" וכן כתוב "תורה אחת יהיה") לכך מעכב מה שכתוב 'צלי אש' אבל הכא לענין צרעת המכוה מאי אית לך, היות ולא כתוב תורה או חוקה, לכך לא מעכב מה שנאמר 'מכות אש' ומרבים כל כוונה הבאה מחמת האש.

מעשה ברבן גמליאל וכו': שואלת הגמ' וכי לית לרבן גמליאל צָלִי אֵשׁ ולא צלי של דבר אחר? מתרצת הגמ' שאית ליה לר"ג שבפסח מצרים צריך שהוא יהיה צלי אש, אבל אין פסח הדורות טעון צלי אש, וגם צלי הבא מחמת האש זה כשר. ואומרת הגמ' עוד תירוצו, א"ר יוסי בר' בון שרבן

שיאמר 'ובש'ל'. או אילו אמר אל תאכלו מִמֶּנּוּ פִּי אִם צָלִי אֵשׁ, ולא אמר 'מִבְשָׁל' הייתי אומר צליי ובישלו יהא מותר, הוֹי צריך הוא שיאמר 'נָא', וצריך הוא שיאמר 'ובש'ל', וצריך הוא שיאמר 'מִבְשָׁל'.

אכל כזית 'נָא' מבעוד יום, אית תניי תני חייב, ואית תניי פטור. מאן דאמר חייב - אל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא מכל מקום, ומאן דאמר פטור - בשעה שהוא בקום אכול צלי, הוא באל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא, בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו באל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא. שבר בו עצם מבעוד יום, אית תניי תני חייב, אית תניי תני פטור, מאן דאמר חייב - וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ מכל מקום, ומאן דאמר פטור - בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו משום וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ, בשעה שהוא בקום אכול צלי הוא משום וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ.

נגע בחרסו של תנור וכו': נגע בחרסו של תנור - פסול גוף הוא ונשרף מיד,

הוא באיסור של אל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא, אבל בשעה שאינו בקום אכול צלי (בערב פסח), א"כ אינו באיסור של אל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא. ואומרת הגמ' שאם הוא שבר בו עצם מהקרבת פסח מבעוד יום, אז אית תניי תניי יש שִׁשְׁנו בברייתא שהוא חייב מלקות, ואית תניי תניי יש שִׁשְׁנו בברייתא שהוא פטור, ומבאר הגמ' שמאן דאמר שהוא חייב כיון שהרי כתוב וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ משמע מכל מקום והאיסור נאמר גם לענין ערב פסח, ומאן דאמר שהוא פטור, כיון שבשעה שאינו בקום אכול צלי (בערב פסח), אינו עובר משום וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ, ורק בשעה שהוא בקום אכול צלי, אז הוא עובר משום וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ.

נגע בחרסו של תנור וכו': אומרת הגמ' שאם בשר הפסח נגע בחרסו של תנור זה פסול הגוף הוא, ולכך הבשר נשרף מיד, ולא צריך להמתין שהוא יהיה נותר, אבל אם

שיאמר 'ובש'ל', או אילו היה נאמר רק אל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא ובש'ל בָּמִים פִּי אִם צָלִי אֵשׁ, ולא היה נאמר 'מִבְשָׁל' א"כ הייתי אומר שאם הוא צליי את הפסח ואח"כ בישלו שזה יהא מותר, כיון שכבר צלו את הפסח לפני הבישול, וא"כ בעצם זה פסח צלי, לכך נאמר 'מִבְשָׁל', וא"כ הוֹי צריך הוא שיאמר 'נָא', וצריך הוא שיאמר 'ובש'ל', וצריך הוא שיאמר 'מִבְשָׁל'.

אומרת הגמ' שאם הוא אכל כזית בשר הפסח כשהוא 'נָא' מבעוד יום היינו בערב פסח, אז אית תניי תניי יש שִׁשְׁנו בברייתא שהוא חייב מלקות, ואית תניי תניי יש שִׁשְׁנו בברייתא שהוא פטור ממלקות, ומבאר הגמ' שמאן דאמר שהוא חייב כיון שכתוב אל תאכלו מִמֶּנּוּ נָא שמשמע מכל מקום, והאיסור נאמר גם לענין ערב פסח, ומאן דאמר שהוא פטור, כיון שכל האיסור נאמר רק בשעה שהוא בקום אכול צלי היינו בליל הסדר, אז

מסכת פרק ז [ה"ג - דף מח] פסחים

נטף מרוטבו על החרס - פסול מכשיר הוא וטעון צורה. נטף מרוטבו על הסלת יקמוץ את מקומו: חייה בר אחא בשם רבי שמעון בן לקיש הדא דתימא ברותחת, אבל בצוננת מותר, א"ר לעזר לא אמרה התורה הוא לא יצלה את אחרים, אלא הוא לא יצלה מחמת אחרים.

הלכה ג

מתני' סכו בשמן של תרומה - אם חבורת כהנים יאכלו, אם של ישראל - אם חי ידיחנו, אם צלי יקלוף את החיצון. סכו בשמן של מעשר שני, לא יעשנו דמים עם בני חבורה, לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלם. **גמ'** סכו בשמן של תרומה וכו': לא אמר אלא סכו, הא אם טיבלו אסור.

הלכה ג

מתני' סכו את בשר הפסח בשמן של תרומה, אז אם על הפסח נמנו רק חבורת כהנים א"כ יאכלו את הפסח, אבל אם החבורה היתה של ישראלים, אז אם בשר הפסח עדיין חי שלא צלו אותו, א"כ ידיחנו, ואם צלי ואם סכו את בשר הפסח בשמן תרומה לאחר הצליה, א"כ יקלוף את הבשר החיצון, כיון שבלוע שם שמן של תרומה האסורה לזרים. סכו את בשר הפסח בשמן של מעשר שני, לא יעשנו דמים עם בני חבורה בעל השמן לא יכול לבקש מבני החבורה שישלמו לו על השמן, לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלם.

גמ' סכו בשמן של תרומה וכו': אומרת הגמ' שכל מה שהמשנה אמרה שמועיל קליפה, לא אמרה אלא כשסכו במעט שמן, אבל הא אם טיבלו שְׁשָׁרו את בשר הפסח בשמן, כל בשר הפסח אסור לזר, כיון שהשמן

נטף מרוטבו על החרס וחזר לבשר הפסח, כאן זה רק פסול מכשיר הוא, פסול צדדי שלא יכולים לאכול מבשר הפסח כיון שמעורב בו שומן שהתבשל מחמת החרס, ולכך הוא טעון עיבור צורה, צריך להמתין שהבשר ייפסל בנותר, ורק אז יכולים לשורפו. נטף מרוטבו על הסלת יקמוץ את מקומו: אומרת הגמ' חייה בר אחא בשם רבי שמעון בן לקיש אומר, הדא דתימא שאם נטף מהשומן של הפסח על הסולת שאסור לאכול מהסולת, ולכך יקמוץ את מקומו, זה דוקא בסולת רותחת שאז השומן התבשל מחום הסולת, אבל אם השומן נפל בתוך סולת צוננת, א"כ מותר לאכול את הסולת הזו, וא"ר לעזר שהטעם הוא שהרי לא אמרה התורה שהוא (הפסח) לא יצלה את האחרים, אלא התורה רק אסרה שהוא (הפסח) לא יצלה מחמת אחרים.

חד בר נש בישל תרנגולתא בשמן שריפה, אתא שאיל לרבי ביסנא, אמר ליה אזל שולקה. לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלם: כיני מתניתא אין פודין מעשר שני בירושלים.

הלכה ד

מתני' חמשה דברים באין בטומאה, ואין נאכלין בטומאה; העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי ציבור ושעירי ראשי חדשים. הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה.

גמ' חמשה דברים באין בטומאה וכו': וכל קרבנות ציבור אינן באין בטומאה? לא אתא אלא מימיר לך אף על פי שהן באין בטומאה, אינן נאכלין בטומאה.

כבשים הבאים יחד עם שתי הלחם), ושעירי ראשי חדשים (למעשה גם שאר השעירים באים בטומאה, אלא המשנה מחדשת שגם שעירי ר"ח באים בטומאה, הגם שלא מוזכר בר"ח שהוא 'מועד'). אבל הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, כיון שהפסח לא בא מתחילתו אלא לאכילה, כיון שכל הקרבנות באים לכפרה, ולכך רק מקריבים אותם בטומאה, אבל לא אוכלים את השיריים בטומאה, אבל קרבן פסח אינו בא לכפרה, אלא עיקרו בא לאכילה, ומזה שהתורה אמרה שמקריבים את הפסח בטומאה, ע"כ שהוא ג"כ נאכל בטומאה.

גמ' חמשה דברים באין בטומאה וכו':

שואלת הגמ' מדוע המשנה אומרת שרק חמשה דברים באים בטומאה, וכי שאר כל קרבנות ציבור אינן באין בטומאה? מתרצת הגמ' שלא אתא שהמשנה לא באה אלא מימיר לך לומר לך שאף על פי שהן החמשה דברים באין בטומאה, אבל השיריים אינן נאכלין בטומאה.

תרומה נבלע בכולו. אומרת הגמ' שהיה מעשה בחד בר נש באדם אחד שבישל תרנגולתא בשמן שריפה בשמן של תרומה טמאה (העומדת לשריפה), אתא שאיל לרבי ביסנא מה לעשות בתרנגולת, ואמר ליה אזל שולקה התבשיל (התרנגולת) הלך לאיבוד והוא נאסר.

לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלם: אומרת הגמ' כיני מתניתא כוונת המשנה לומר שאין פודין מעשר שני בירושלים, כיון שגם חוץ לירושלים אסור למכור פירות של מעשר שני (דהיינו שהפירות ישארו בקדושת מעשר שני), וכל מה שמותר זה רק לפדות (דהיינו שהפירות יתחללו מקדושתם על המעות).

הלכה ד

מתני' חמשה דברים קרבנות באין בטומאה, אבל ואין השיריים נאכלין בטומאה; העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי ציבור (שתי

מסכת פרק ז [ה"ד - דף מח] פסחים

בין כמאן דאמר הלחם עיקר בין כמאן דאמר כבשים עיקר - ארבעה אנון? תנייה חש לון, ותניתון חמשה.

אית תניי תני כלהום למדין מן הפסח, אית תניי תני כל אחד ואחד למד במקומו; מאן דאמר כולהון למדין מן הפסח, מה 'מועדו' שנאמר בפסח, דוחה את הטומאה, אף 'מועדו' שאמר בכולן - דוחה את הטומאה. מאן דאמר כל אחד ואחד למד ממקומו מנין ליה? ואתיא כהדא דתני, רבי אומר מה תלמוד לומר [ויקרא כג] וַיִּדְבֹּר מִשָּׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה', לפי שלא למדנו אלא על הפסח והתמיד שידחו את השבת, שנאמר בהם 'במועדו', שאר כל קרבנות ציבור מניין? תלמוד לומר [במדבר כב] אֱלֹהֵי תַעֲשׂוּ לָהּ בְּמוֹעֲדֵיכֶם. לעומר ולקרב עמו, ולשתי הלחם ולקרב עמהן -

לומדים פסח מתמיד שהוא דוחה את השבת). אף 'מועדו' שאמר בכולן בשאר קרבנות הציבור, מלמד שדוחה את הטומאה (אבל לא יכולים ללמוד ממה שנאמר בהם 'במועדו' שזה דוחה את השבת והטומאה, כיון שיתכן שהתורה רק אומרת שצריך להקריב אותם בזמנם, אבל לא כשזה שבת, או בטומאה). שואלת הגמ' אבל המאן דאמר שאומר שכל אחד ואחד למד ממקומו, א"כ מנין ליה, מתרצת הגמ' ואתיא כהדא דתני שזה נלמד כמו מה שהברייתא אמרה, רבי אומר מה תלמוד לומר וַיִּדְבֹּר מִשָּׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה', אלא אומר רבי לפי שלא למדנו אלא על הפסח והתמיד שהם ידחו את השבת, כיון שנאמר בהם 'במועדו' אבל שאר כל קרבנות ציבור מניין שדוחים את השבת והטומאה? לכך תלמוד לומר אֱלֹהֵי תַעֲשׂוּ לָהּ בְּמוֹעֲדֵיכֶם, חוזר רבי ואומר שמהפסוק הזה נלמד רק לענין קרבנות המוספים שנאמרו בפרשת פנחס, אבל מנין לעומר ולקרב עמו, ולשתי הלחם ולקרב עמהן, שהם לא כתובים בפרשת פנחס,

שואלת הגמ' בין כמאן דאמר שהלחם הוא העיקר והכבשים באים מחמת שתי הלחם, ובין כמאן דאמר שהכבשים הם העיקר ושתי הלחם באים מחמת הכבשים, יש לשאול מדוע כתוב במשנה שיש חמשה דברים, והרי רק ארבעה אנון, שהרי בעצם הלחם והכבשים זה קרבן אחד? מתרצת הגמ' שתנייה חש לון שהתנא של משנתנו חש לשני השיטות, ולכך תניתון חמשה.

אומרת הגמ' שאית תניי תניי יש ששנו בברייתא שכלהום כל קרבנות הציבור למדין מן הפסח שמביאים אותם בשבת ובטומאה, ואית תניי תניי יש ששנו בברייתא שכל אחד ואחד למד במקומו; מבארת הגמ' שמאן דאמר שכולהון למדין מן הפסח, כיון שאנחנו אומרים מה 'מועדו' שנאמר בפסח, הפסח דוחה את הטומאה (שהרי לענין פסח כתוב "איש כי יקיה טמא לנפש" ומכאן שרק איש בודד נדחה לפסח שני, אבל הציבור לא נדחים לפסח שני, אלא הם עושים את הפסח בטומאה, וכן לענין שבת,

מסכת פרק ז [ה"ה - דף מח] פסחים ר"ט

לא שמענו? וכשהוא אומר וידבר משה את מערי ה' אל בני ישראל קבען חובה, שכולם יבואו בטומאה, וכשם שהן באין בטומאה כך יהוא נאכלין בטומאה? גזירת הכתוב הוא [ויקרא ז] והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, יאמר אף בפסח כן? שנייה היא שלא בא מתחילתו אלא לאכילה.

הלכה ה

מתני' ניטמא הבשר והחלב קיים, אינו זורק את הדם. ניטמא החלב והבשר קיים, זורק את הדם. ובמוקדשין אינו כן, אלא אף על פי שניטמא הבשר והחלב קיים, זורק את הדם.

גמ' ניטמא הבשר והחלב קיים וכו': ודלא כר' נתן, דר' נתן אמר יוצאין בזריקה בלא אכילה, מ"ט [שמות יב] ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים - 'אותו' אף על פי שאין שם אלא פסח אחד, כולהו יוצאין בזריקה אחת, ואיפשר כזית לכל אחד ואחד?

לא שמענו שהם דוחים את השבת והטומאה, אבל וכשהוא אומר וידבר משה את מערי ה' אל בני ישראל, א"כ קבען חובה, שכולם יבואו בטומאה ובשבת. שואלת הגמ' א"כ אולי נאמר וכשם שהן באין בטומאה כך יהוא נאכלין בטומאה? מתרצת הגמ' שלא יתכן לומר כך, שהרי גזירת הכתוב הוא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. שואלת הגמ' א"כ אולי יאמר אף בפסח כן שלא יאכלו אותו בטומאה? מתרצת הגמ' ששנייה היא שפסח זה שונה, כיון שהוא לא בא מתחילתו אלא לאכילה, וכיון שהתורה אמרה שמקריבים פסח בטומאה, ודאי שהוא נאכל בטומאה.

הלכה ה

מתני' ניטמא הבשר של הפסח והחלב קיים, אינו זורק את הדם כיון שעיקר הקרבת הפסח הוא בשביל אכילת הבשר, והיות והבשר לא ראוי לאכילה, לכך

לא שמענו שהם דוחים את השבת והטומאה, אבל וכשהוא אומר וידבר משה את מערי ה' אל בני ישראל, א"כ קבען חובה, שכולם יבואו בטומאה ובשבת. שואלת הגמ' א"כ אולי נאמר וכשם שהן באין בטומאה כך יהוא נאכלין בטומאה? מתרצת הגמ' שלא יתכן לומר כך, שהרי גזירת הכתוב הוא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. שואלת הגמ' א"כ אולי יאמר אף בפסח כן שלא יאכלו אותו בטומאה? מתרצת הגמ' ששנייה היא שפסח זה שונה, כיון שהוא לא בא מתחילתו אלא לאכילה, וכיון שהתורה אמרה שמקריבים פסח בטומאה, ודאי שהוא נאכל בטומאה.

גמ' ניטמא הבשר והחלב קיים וכו': ואומרת הגמ' שהמשנה שאומרת שלא זורקים את הדם כשהבשר נטמא, זה דלא כר' נתן, דר' נתן אמר יוצאין בזריקה בלא אכילה, ואומרת הגמ' מ"ט מהיכן ר' נתן יודע את זה? כיון שכתוב ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים, ומוזה שכתוב 'אותו' משמע שאף על פי שאין שם אלא פסח אחד, כולהו כל עם ישראל יוצאין בזריקה של קרבן אחת, וכי איפשר שיהיה בזה כזית לכל אחד ואחד? ודאי שלא,

מסכת פרק ז [ה"ה - דף מח] פסחים

ובמוקדשין אינו כן וכו': פשיטא דא מילתה, נטמא הבשר והאימורים קיימים - זורק את הדם על האימורים, נטמאו האימורים והבשר קיים - זורק את הדם על הבשר, נטמא הבשר ואבדו האימורים? א"ר שמי ההן קיימא, לא כמו שנטמא הבשר ואבדו האימורין הוא - את אמר קומין, אוף הכא זורק. אמר ר' מנא תיפתר כרבי ליעזר, דר' ליעזר אמר אף על פי שאין שירים יש קומין. בא בטומאת עובדין? היך עבדה - שחטו אותו בעלי מומין וזרקו אותו טמאין, א"ר הילא

הקומין, וא"כ אוף הכא שהאימורין אבדו והבשר טמא, זורק את הדם, כיון שהציץ מרצה על האוכלין, אבל אמר ר' מנא שאין הוכחה מהמשנה לעיל, כיון שתיפתר שיתכן שהמשנה לעיל סוברת כרבי ליעזר, דר' ליעזר אמר שאע"פ שאין שירים יש דם, ולכך אף על פי שאין שירים יש הקטרת הקומין, אבל לפי ר' יהושע שאומר שאם אין בשר או אימורין אין דם, יש להסתפק.

שואלת הגמ' מה הדין בקרבן ציבור שבא בטומאת הכהנים העובדין, אך הבשר לא נטמא, האם הבשר נאכל? ומבאר הגמ' את השאלה; היך עבדה היכן השאלה, כששחטו אותו את הקרבן בעלי מומין טהורים (שהבשר לא נטמא) וזרקו אותו את דמו כהנים טמאין (כיון שכל הכהנים הכשרים היו טמאים) ולא נגעו בבשר הקרבן, האם יכולים לאכול את בשרו, והשאלה היא האם אומרים שטומאה הותרה בציבור, וא"כ הוריקה מועילה גם להכשיר את הבשר באכילה (כיון שזה כמו זריקה כשרה). או שהטומאה בציבור רק דחוייה, וא"כ הוריקה לא מתירה את הבשר באכילה, כיון שלא היה כאן זריקה כשרה? מתרצת הגמ' א"ר הילא

ואפי"ה אומרת התורה וְשָׁחַטוּ אֹתוֹ, מכאן שמקיימים מצות קרבן פסח גם אם אין לו בו אכילה.

ובמוקדשין אינו כן וכו': אומרת הגמ' שפשיטא דא מילתה (הדבר הזה פשוט), שאם נטמא הבשר והאימורים קיימים שהוא זורק את הדם על (בשביל) להכשיר את האימורים להקטרה, ואם נטמאו האימורים והבשר קיים שהוא זורק את הדם על (בשביל) להכשיר את הבשר לאכילה, אבל את זה יש לי לשאול, מה הדין אם נטמא הבשר ואבדו האימורים, האם יזרקו את הדם, כיון שהציץ מרצה גם על האוכלין (הבשר) שכאילו הם טהורים, לעניין זה שיוכלו לזרוק את הדם, או שהציץ אינו מרצה על האוכלין? מתרצת הגמ' א"ר שמי הרי שנינו במשנה לעיל שמנחת העומר באה בטומאה, ומקטירים את הקומין שהוא כנגד זריקת הדם, הגם שבעומר אין הקטרה בשיריים שיהיו כנגד הקטרת האימורים (אלא שיירי העומר מיועדים לאכילה שהם כנגד הבשר), והרי ההן קיימא שיירי העומר הקיימים, וכי הם לא כמו שנטמא הבשר ואבדו האימורין הוא, שהרי השיריים טמאים, ואפי"ה את אמר שהוא מעלה את

[ויקרא ז] וְהַפֶּשֶׁר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל, הרי לא נגע בו טמא, וְהַפֶּשֶׁר כָּל טָהוֹר יֵאָכֵל בֶּשֶׂר, הרי יש כאן טהורים שיאכלוהו. רבי זעירא מאחר שאילו הפסח הבא בטומאה ונאכל בטומאה, והבא כמי שבא בטומאה. ויידא אמר? דאמר רבי שמואל, ר' זעירא בעי בא בטומאת הדם - היך עבידא, מאחר שאין מתירין לו לזרוק כמי שבא בטומאה, או מאחר שאילו עבר וזרק הורצה כמי שלא בא בטומאה. נישמענה מן הדא, דא"ר הושעיה [שמות כח] וְנָשָׂא אֶהָרִץ אֶת עֹזֶן הַקִּדְּשִׁים, עון הקריבים לא עון המקריבים, הפריש בין קריבים ליחיד לקריבים לצבור, הקריבין ליחיד אם יש לו אומרין לו הבא, ואם לאו אין מתירין לו לזרוק את דמו, עבר וזרק

מאחר שאילו עבר (בקרבן יחיד) וזרק את הדם בטומאה, הקרבן הורצה - כיפר (אלא שבקרבן יחיד לא אוכלים את בשרו). א"כ כמי שהפסח לא בא בטומאה, ורק טהורים יוכלו לאכול מהפסח הזה? בכל אופן מדברי ר' זעירא מוכח שאם הכהנים היו טמאים, שבקרבן יחיד הקרבן לא כשר כלל, זה נקרא שהפסח בא בטומאה, ולכך הגם שהבשר לא נטמא, טמאים יכולים לאכול מהפסח הזה. ואומרת הגמ' שנישמענה מן הדא שיכולים להוכיח לעניין מה ששאלנו האם טומאה הותרה בציבור או שהיא רק דחוייה בציבור, ממה דא"ר הושעיה שהיות וכתוב וְנָשָׂא אֶהָרִץ אֶת עֹזֶן הַקִּדְּשִׁים, ומכאן שהציץ מרצה על טומאת הקרבן, אבל הציץ מרצה רק על עון הקריבים על טומאת הקרבן ולא עון המקריבים ולא על טומאת הכהנים, אבל הפריש יש חילוק בין קרבן שמקריבים ליחיד, לקרבן שמקריבים לצבור, שאם הדם של קרבן שמקריבין ליחיד נטמא, אז אם יש לו קרבן אחר טהור אומרין לו הבא, ואם לאו אין מתירין לו לזרוק את דמו לכתחילה, ורק אם עבר וזרק

שהיות וכתוב וְהַפֶּשֶׁר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל, והרי לא נגע בו (בבשר) טמא, וא"כ יכולים לקיים את הדין של וְהַפֶּשֶׁר כָּל טָהוֹר יֵאָכֵל בֶּשֶׂר, שהרי יש כאן כהנים טהורים שיאכלוהו, דהיינו טומאה הותרה בציבור, וכן אמר רבי זעירא מאחר שאילו שכמו שהפסח הבא בטומאה הוא נאכל בטומאה, היות וזריקת הדם הותרה אצל הפסח, וא"כ הבא בשאר קרבנות הציבור, היות ואומרים שטומאה הותרה בציבור, דינו כמי (כפסח) שבא בטומאה שהבשר נאכל, ולכך הזריקה מועילה גם בשאר קרבנות הציבור, והבשר נאכל לטהורים. ואומרת הגמ' שר' זעירא לא אמר את זה מפורש, אלא זה נלמד מדבריו, ויידא אמר ומדיכן זה נלמד? דאמר רבי שמואל שר' זעירא בעי (שאל) מה הדין אם בא הקרבת הפסח בטומאת הדם, אבל הבשר נשאר טהור, היך עבידא איך יהיה דינו, האם יהיה מותר לטמאים לאכול מהפסח או לא, האם מאחר שאין מתירין לו לזרוק את הדם בקרבן יחיד, א"כ הרי הוא כמי שהפסח בא בטומאה, ויהיה מותר גם לטמאים לאכול מבשרו, או

הורצה. המקריבים ליחיד, בין שיש לו בין שאין לו לא הורצה. הקריבין לצבור אם יש - אומרים לו הבא, ואם לאו - מתירין לו לזרוק בתחילה. המקריבין לצבור בין שיש לו בין שאין לו עבר וזרק הורצה.

אמר רבי לעזר מתניתא בבא בטומאה משעה ראשונה, אבל אם בא במהרה ונטמא, אינו נאכל בטומאה. שחטו במהרה ונטמא הציבור, יזרק הדם במהרה, ואל יאכל הבשר בטומאה. שחטו במהרה ונטמא הדם והציבור, יזרק הדם בטומאה, ואל יאכל הבשר בטומאה. רבי לא בשם רבי יוחנן רבי נתן היא, דרבי נתן אמר יוצאין בזריקה בלא אכילה, רבי ירמיה בשם ר' יוחנן מפני מראית העין,

בא בטהרה ונטמא לאחר זריקת הדם, אינו נאכל בטומאה, כיון שאכילה לא מעכבת כשהזריקה היתה ראויה. ואומרת הגמ' ששנינו בברייתא שאם שחטו את הפסח בטהרה ונטמא הציבור לפני זריקת הדם, יזרק הדם בטהרה, אבל ואל יאכל הבשר בטומאה, וכן אם שחטו את הפסח בטהרה ונטמא הדם והציבור (אם רק הדם נטמא שנינו לעיל שאוכלים את הבשר) יזרק הדם בטומאה, אבל ואל יאכל הבשר בטומאה, מבאר הגמ' מדוע? רבי הילא בשם רבי יוחנן אומר שהברייתא מדברי רבי נתן היא, דרבי נתן אמר שיוצאין בזריקה בלא אכילה, אבל לפי חכמים יכולים גם לזרוק את הדם בטומאה, וכן הפסח הזה נאכל בטומאה, שהרי אם לא יכולים לאוכלו לא זורקים את דמו, אבל רבי ירמיה בשם ר' יוחנן אומר שהברייתא היא גם מדברי חכמים, ומעיקר הדין היו יכולים לאכול את בשר הפסח, כיון שהציבור נטמא לפני זריקת הדם, אלא שחכמים אסרו לאכול מהפסח הזה גזירה מפני מראית העין,

הורצה, ואם נטמאו הכהנים המקריבים את הקרבן ליחיד, בין שיש לו ובין שאין לו קרבן אחר להביא, הקרבן לא הורצה אפי' אם בדיעבד זרקו את הדם, שהרי הציץ מרצה רק על טומאת בשר ולא על טומאת הכהנים, אבל אם הדם של קרבן שמקריבין לצבור נטמא, אז אם יש לו קרבן אחר טהור אומרים לו הבא, ואם לאו מתירין לו לזרוק בתחילה (לכתחילה) כיון שהטומאה נדחית בציבור, וכן (יש עוד קולא בקרבן ציבור) שאם נטמאו הכהנים המקריבין לצבור, בין שיש לו כהנים טהורים ובין שאין לו כהנים טהורים, ועבר וזרק הורצה בדיעבד, כיון שהטומאה נדחית בציבור, בכל אופן מוכח מדברי ר' הושעיה שטומאה דחוויה היא בציבור, כיון שאם הטומאה הותרה בציבור, לא היו צריכים לחזר לעשות את הקרבן בטהרה.

אמר רבי לעזר מתניתא שאומרת שהפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, זה דוקא בבא בטומאה משעה ראשונה, דהיינו ששחטו או זרקו את דמו בטומאה, אבל אם הפסח

שלא יאמרו ראינו פסח בא בטהרה ונאכל בטומאה, מעתה לא יזרק הדם בטומאה, שלא יהו אומרים ראינו פסח שבא בטהרה ונזרק בטומאה? הא סופך מימר דר' נתן היא. מודה רבי נתן בחולה ובזקן. מודה רבי נתן היא בחבורה שנממא עובר שלה, שהן נדחין לפסח השני. מודה רבי נתן בחבורה שנמצאת יכולת בעורה, שהן נדחין לפסח השני. חמש חבורות שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאת יכולת בעורה של אחת מהן, כולחון יצאו לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני, סברי מימר דרבי נתן היא, תיפתר דברי הכל, במיטמא בספק קבר התהום - וכרבי נתן זורק את הדם.

פסחים יצאו לבית השריפה, כיון שלא יודעים איזה מהם היתה בעלת מום, ופטורין מלעשות פסח שני, וסברי מימר וחשבו בני הישיבה לומר שהברייטא הזאת מדברי רבי נתן היא, ומדובר גם כשהעורות התערבו לפני הזריקה, והגם שהזריקה לא הכשירה את הפסחים האלו באכילה, אפי"ה הם יצאו ידי חובתם (אבל לפי חכמים כל החמש חבורות יצטרכו לעשות פסח שני, שהרי הזריקה הזאת לא הכשירה את הבשר באכילה), חוזרת הגמ' ואומרת שתיפתר תעמיד את הברייטא כדברי הכל, וכאן זה שונה, היות ויסוד הפסול הוא מחמת הספק, ובפסול הבא מחמת הספק חכמים מודים שגם זריקה שאינה מכשרת את הבשר באכילה פוטרת מלעשות פסח שני, שהרי הדין הוא במי שנממא בספק קבר התהום במי ששחט את פסחו ואח"כ באו ואמרו לו שלפני הקרבת הפסח נטמאת במת שלא היה ידוע, שהוא פטור מלעשות פסח שני, ובטומאת קבר התהום חכמים סוברים כרבי נתן שזורקים את הדם, וא"כ הוא הדין גם לשאר ספקות, שזריקת הדם פוטרת אותו מלעשות פסח שני.

שלא יאמרו ראינו פסח בא בטהרה ונאכל בטומאה, ויבואו לאכול מפסח שנממא לאחר זריקת הדם. שואלת הגמ' א"כ מעתה מעכשיו שאתה גזור, א"כ שלא יזרקו את הדם בטומאה, שלא יהיו אומרים ראינו פסח שבא בטהרה ונזרק בטומאה? אלא אומרת הגמ' שע"כ הא סופך מימר שהברייטא הזאת מדברי ר' נתן היא (דלא כר' ירמיה), ולשיטת חכמים באמת יאכלו מהפסח הזה כיון שלא גזורים. ואומרת הגמ' שמודה רבי נתן בחולה ובזקן שהם צריכים להיות ראויים לאכול כזית בשעת הזריקה (הגם שלעניין טומאה ר' נתן אומר שהוא יכול להיות טמא בשעת הזריקה). וכן מודה רבי נתן היא בחבורה שנממא העובר (השוחט) שלה שהן נדחין לפסח השני, כיון שהפסח נטמא כבר בשחיטה, וכן מודה רבי נתן בחבורה שנמצאת יכולת בעורה - שהן נדחין לפסח השני, כיון שהתברר שהיה מום בפסח (ולא תאמר שהיות וכבר זרקו את הדם, שהם התכפרו). ואומרת הגמ' שמה ששינוי בברייטא שאם היו חמש חבורות שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאת יכולת בעורה של אחת מהן, שכולחון כל החמש

חמשה דברים באין בטומאה, העומר: רבי יוחנן רבי ישמעאל בשם רבי יהושע כתוב אחד אומר [במדבר יח] **אֶךְ בָּכוֹר שׁוֹר אוֹ בָּכוֹר פֶּשֶׁב אוֹ בָּכוֹר עֶז וגו',** וכתוב אחד אומר [ויקרא יז] **וְזָרַק תִּפְתֵּן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה'** פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחֹחַ לַה', עד שיהא שם או בשר לאכילה, או אימורין להקטרה. תמן תנינן נטמאו שיריה נשרפו שיריה אבדו שיריה, כמידת רבי אליעזר כשירה, וכמידת רבי יהושע פסולה. שלא בכלי שרת פסולה, רבי שמעון מכשיר. הקטיר קמצו פעמים כשירה. על דעתיה דרבי אליעזר אם אין דם אין בשר, אף על פי שאין בשר יש דם. אם אין קומץ אין שיריים, אף על פי שאין שיריים יש קומץ. על דעתיה דר' יהושע אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם. אם אין קומץ אין שיריים, אם אין שיריים אין קומץ; א"ר מנא תיפתר כר' אליעזר, דרבי אליעזר

המנחה כשירה, וכמידת רבי יהושע שאומר שלא זורקים את דם הקרבן אם אין בשר או אימורין להקטרה, המנחה פסולה. ואומרת המשנה שאם לא קידשו את הקומץ בכלי שרת פסולה, ורבי שמעון מכשיר, ואם הקטירו את קמצו בשני פעמים @לזכור לנקד באמת פֶּעִמִּים @ כשירה. ומבארת הגמ' שעל דעתיה דרבי אליעזר שאומר שאם אין דם (לזרוק על המזבח) אין בשר, כיון שאין מה שיכשיר את הבשר לאכילה, אבל אף על פי שאין בשר יש דם, ולכך אם אין קומץ אין שיריים, כיון שאין מה שיכשיר את השיריים לאכילה, אבל אף על פי שאין שיריים יש קומץ, ועל דעתיה דר' יהושע שאומר שאם אין דם אין בשר, וכן אם אין בשר אין דם, לכך אם אין קומץ אין שיריים ואם אין שיריים אין קומץ; וא"כ א"ר מנא שהמשנה האומרת שמקטירים את הקומץ של העומר הגם שהוא טמא ואין שיריים לאכילה, תיפתר תעמיד שזה כר' אליעזר, דרבי אליעזר

חמשה דברים באין בטומאה, העומר: אומרת הגמ' שרבי יוחנן אמר בשם רבי ישמעאל, **בשם רבי יהושע** שהיות וכתוב אחד אומר **אֶךְ בָּכוֹר שׁוֹר אוֹ בָּכוֹר פֶּשֶׁב אוֹ בָּכוֹר עֶז** לא תפדה קדש הם, את דמם תזרק על המזבח, ואת חלבם תקטיר, ובשרם יקחיה לך, שמשמע שזורקים את דם הקרבן רק אם יש גם בשר לאכילה וגם אימורין להקטרה, אבל וכתוב אחד אומר **וְזָרַק תִּפְתֵּן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה'** פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחֹחַ לַה', שמשמע שזורקים את דם הקרבן גם יש רק אימורין להקטרה, וא"כ מכאן נלמד גם לעניין הפסוק הראשון, שכוונת התורה לומר שלא זורקים את דם הקרבן אלא עד שיהא שם או בשר לאכילה, או אימורין להקטרה. ואומרת הגמ' שתמן במסכת מנחות תנינן, שאם נטמאו שיריה (של המנחה) או נשרפו שיריה, או אבדו שיריה, א"כ כמידת (לשיטת) רבי אליעזר שאומר שזורקים את דם הקרבן גם אם אין בשר ואימורין להקטרה,

אמר אף על פי שאין שיריים יש קומץ. א"ר יוסה בר' בון - רב ורבי יוחנן תריהון אמרין, מודה רבי יהושע שאם עבר וזרק את הדם שהורצה.

הלכה ו

מתני' ניטמא קהל או רובו, או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהור - יעשו בטומאה. ניטמא מיעוט הקהל - הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני.

גמ' ניטמא קהל או רובו: מאן תנא רוב - ר"מ, דתני ר"מ אומר היא מחצית כל השבטים, היא מחצית כל שבט ושבט, ובלבד רוב. ר' יודה אומר חצי כל שבט ושבט, ובלבד רוב שבטים שלימים. שבט אחד גורר כל השבטים.

ורוב הציבור עשו את האיסור הזה, א"כ הסנהדרין צריכים להביא פר העלם דבר של ציבור, ור"מ אומר שהיא אם מחצית כל השבטים עשו את האיסור הזה בהוראת הסנהדרין, היא אם מחצית כל שבט ושבט עשו את האיסור הזה בהוראת הסנהדרין, לא מביאים פר העלם דבר של ציבור, כיון שלא רוב הציבור חטאו, אלא ובלבד שרוב הציבור יעשו בהוראת הסנהדרין את האיסור, ורק אז מביאים פר העלם דבר של ציבור, אבל ר' יודה אומר שרק אם חצי של כל שבט ושבט עשו את האיסור הזה בהוראת הסנהדרין, לא מביאים פר העלם דבר של ציבור, כיון שלא רוב הציבור ולא רוב השבט חטאו, אלא ובלבד שהיחידים שעשו מצטרפים לרוב שאז מביאים את הפר, וכן אם אחד מהשבטים שלימים דהיינו שכל השבט או רובו עשו בהוראת הסנהדרין את האיסור, מביאים את הפר, כיון ששבט נקרא 'קהל', וא"כ גם על רוב שבט נאמר "וְנַעֲלֶם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקֹּהֶל", ועוד דבר אומר ר' יהודה, שאם שבט אחד או רובו חטאו, הוא גורר את שאר כל השבטים שלא

אמר שאף על פי שאין שיריים יש קומץ, אבל לשיטת ר' יהושע, לא יקטירו את הקומץ של העומר כשהוא טמא, כיון שאין שיריים לאבילה, אבל א"ר יוסה בר' בון, שרב ורבי יוחנן תריהון אמרין שניהם אמרו שמודה רבי יהושע שאם עבר וזרק את הדם כשהבשר והאמורין ניטמאו שהורצה, אלא שמדרבנן בקרבן יחיד לכתחילה לא יזרוק את הדם, אבל בעומר שזה קרבן ציבור, יקטירו את הקומץ לכתחילה הגם שהשיריים ניטמאו.

הלכה ו

מתני' ניטמא קהל או רובו, או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים יעשו את הפסח בטומאה, אבל אם ניטמאו רק מיעוט מהקהל, א"כ הטהורין עושין את הפסח הראשון, והטמאין עושין את הפסח השני.

גמ' ניטמא קהל או רובו: אומרת הגמ' מאן תנא שמצריך שרוב הקהל יהיה טמא כדי שיוכלו לעשות את הפסח בטומאה? זה ר"מ! דתני לעניין פר העלם דבר של ציבור, שאם הסנהדרין הורו על דבר שאיסורו כרת שמותר לעשותו, ונודע להם שהם טעו,

ר"מ אומר כל השבטים קרויים קהל, ר' יודה אומר כל שבט ושבט קרוי קהל, אתיא דר' יודה כר"ש - כמה דר"ש אמר כל שבט ושבט קרוי קהל, כן רבי יודה אומר כל שבט ושבט קרוי קהל, מה נפק מביניהון? גרירה, ר"ש אומר אין שבט אחד גורר כל השבטים, ר' יודה אומר שבט אחד גורר כל השבטים. אף על גב דרבי יודה אמר שבט אחד גורר כל השבטים, מודה הוא שתהא הוריה מלשכת הגזית, א"ר יוסה טעמא דהן תנייה [דברים יז] מן המקום ההוא אשר יבחר ה'. מה טעם דר' יודה [במדבר טו] ונסלח לכל עדת בני ישראל, מה טעמא דר"ש כי לכל העם בשגגה, מה מקיים ר"ש טעם דר' יודה - ונסלח לכל עדת בני

כשהדיינים היו בלשכת הגזית, זה לא נקרא שהיתה הוראה, וא"כ כל יחיד ויחיד שחטא יצטרך להביא חטאת על חטאו. א"ר יוסה שטעמא דהן תנייה הטעם של התנא המצריך שההוראה תהיה מהסנהדרין הגדולה כשהיא יושבת בלשכת הגזית, כיון שכתוב (לענין זקן ממרא) וְעִשִּׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה', ומכאן שרק הוראה היוצאת מהסנהדרין הגדולה כשהם יושבים בלשכת הגזית מחייבת לעשות על פיהם, ולכך כשהדיינים טעו אין החטא על החוטא אלא עליהם, ולכך הסנהדרין מביאים פר העלם דבר של ציבור. ואומרת הגמ' ומה הטעם דר' יודה ששבט אחד גורר את שאר השבטים? כיון שכתוב וְנִסְלַח לְכָל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ומה שלא כתוב וְנִסְלַח לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל משמע שגם אם עדה אחת חטאה, כל ישראל צריכים כפרה, ומה טעמא דר"ש ששבט אחד לא גורר את שאר השבטים? כיון שכתוב כי לכל העם בשגגה, דהיינו שרק מי ששגג צריך כפרה אבל מי שלא חטא אינו צריך כפרה, ואומרת הגמ' ומה מקיים ר"ש בטעם דר' יודה שהביא שכתוב וְנִסְלַח לְכָל עֵדֶת בְּנֵי

חטאו, להביא ג"כ פר העלם דבר של ציבור. ומבארת הגמ' את המחלוקת, ר"מ אומר שרק כל השבטים יחד קרויים קהל, ולכך צריך שיחטאו רוב עם ישראל, ור' יודה אומר שכל שבט ושבט לעצמו כבר קרוי קהל, ולכך אם רוב שבט אחד חטא, זה כבר נקרא שרוב הקהל חטאו. ואומרת הגמ' שאתיא דברי ר' יודה כר"ש, כמה דר"ש אמר שכל שבט ושבט קרוי קהל, כן רבי יודה אומר שכל שבט ושבט קרוי קהל, ואומרת הגמ' וא"כ מה נפק מביניהון איזה חילוק דין יש ביניהם? גרירה! האם כששבט אחד חוטא הוא גורר ומחייב את שאר השבטים להביא את הפר, שר"ש אומר שאין שבט אחד גורר את שאר כל השבטים, ור' יודה אומר ששבט אחד גורר את שאר כל השבטים. ואומרת הגמ' שאף על גב דרבי יודה אומר ששבט אחד גורר את שאר כל השבטים שיהיו חייבים להביא פר העלם דבר של ציבור, אבל מודה הוא ר' יהודה שצריך שתהא הוריה (ההוראה) מלשכת הגזית, אבל אם ב"ד של שבט אחד הורה שמותר לעבור על אחד מאיסורי כרת, או אפי' אם הב"ד הגדול הורה, אלא שההוראה לא היתה

יִשְׂרָאֵל, פֶּרֶט לְנָשִׁים וּלְקַטְנִים. מֵה מְקִיִּים ר' יוֹדָה טַעַם דַּר"ש - פִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁנְגָּה, פֶּרֶט לְשִׁתְחִילָתָהּ בִּזְדוֹן וְסוּפָה בְּשִׁנְגָּה. ר' אֲבוֹן בֶּשֶׁם ר' בְּנִימִין בַּר לִוִּי קְרִיֵּא מְסִיֵּעַ לְמֶאֱן דֹּאמֵר כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת קְרוּי קָהֵל, [בְּרֵאשִׁית לָהּ] גּוֹי וְקָהֵל גּוֹיִם יִהְיֶה מְפֻנֵּךְ, וְאֲדִיִּין לֹא נוֹלֵד בְּנִימִין. א"ר חִיָּה בַּר בָּא כֶּשֶׁם שֶׁהֵן חוֹלְקִין כָּאֵן - כֵּךְ הֵם חוֹלְקִין בְּטוּמָא.

(ד) תְּנִי הִיא הַצִּיבּוֹר חֲצִיִּים טַהוּרִין וְחֲצִיִּין טַמְאִים, הַטַּהוּרִין עוֹשִׂין אֶת הָרֵאשׁוֹן וְהַטַּמְאִים הַשְּׁנִי דְּבָרֵי ר"מ, ר' יוֹדָה אֹמֵר הַטַּהוּרִין עוֹשִׂין לְעֶצְמָן וְהַטַּמְאִין עוֹשִׂין לְעֶצְמָן, אִמְרוּ לוֹ אֵין הַפֶּסַח בֹּא חֲצִיִּין, אֵלֹא אוֹ כּוֹלֵם יַעֲשׂוּ בַּטְהָרָה, אוֹ כּוֹלֵם יַעֲשׂוּ בְטוּמָא. מִנּוּ אִמְרוּ לוֹ - כִּר' יוֹדָה, דִּתְנִינָן תַּמָּן נִטְמָאֵת אַחַת מִן הַחֲלוֹת

קְרוּי קָהֵל, כֵּךְ הֵם חוֹלְקִין בְּטוּמָא בַּפֶּסַח, שֶׁלִּר' יוֹדָה אִפִּי' אִם רוֹב שַׁבָּת אַחַד טַמָּא, כִּבְר מְקַרְבִּים אֶת הַפֶּסַח בְּטוּמָא, וְלִר"מ רַק אִם רוֹב יִשְׂרָאֵל טַמְאִים מְקַרְבִּים אֶת הַפֶּסַח בְּטוּמָא, וְכֵן לִר' יוֹדָה אִם רוֹב שַׁבָּת אַחַד טַמָּא הוּא גּוֹרֵר אֶת הַטַּמְאִים הַבּוֹדְדִים שֶׁבְּשֶׁאֵר הַשַּׁבָּתִים שֶׁהֵם יֹכְלִים לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסַח בְּטוּמָא, וְלִר"ש הֵם לֹא גּוֹרְרִים.

(הד' מִיּוֹתֵרֶת) תְּנִי הִיא הַצִּיבּוֹר חֲצִיִּים טַהוּרִין וְחֲצִיִּין טַמְאִים, א"כ הַטַּהוּרִין עוֹשִׂין אֶת הָרֵאשׁוֹן וְהַטַּמְאִים עוֹשִׂים אֶת הַשְּׁנִי דְּבָרֵי ר"מ, ר' יוֹדָה אֹמֵר הַטַּהוּרִין עוֹשִׂין לְעֶצְמָן וְהַטַּמְאִין עוֹשִׂין לְעֶצְמָן בַּפֶּסַח הָרֵאשׁוֹן, אִמְרוּ לוֹ חֲכָמִים לִר' יוֹדָה שֶׁאֵין הַפֶּסַח בֹּא חֲצִיִּין (חֲצִאֲתִין). אֵלֹא אוֹ שְׁכּוֹלֵם יַעֲשׂוּ בַּטְהָרָה, אוֹ שְׁכּוֹלֵם יַעֲשׂוּ בְטוּמָא. שׁוֹאֵלֶת הַגַּמ' מִנּוּ אִמְרוּ לוֹ מִי הֵם הַחֲכָמִים שֶׁאֹמְרִים אֶת הַסְּבָרָה הַזֹּאת, שֶׁאֵין קָרֵב צִיבּוֹר חֲלוּקִי? לֵכֹא' זֶה כִּר' יוֹדָה עֲצֻמוֹ, דִּתְנִינָן תַּמָּן (בְּמִסְכַּת מִנְחוֹת) שֶׁאֵם נִטְמָאֵת אַחַת מִן הַחֲלוֹת שֶׁל שְׁתֵּי הַלָּחִם (הַבָּאִים

יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֵּכֹא' מִשְׁמַע שֶׁגַּם אִם עֵדָה אַחַת חֲטָאָה שְׁכּוֹלֵם צָרִיכִים כִּפְרָה? אֵלֹא זֶה בֹּא לְלַמֵּד פֶּרֶט לְנָשִׁים וּלְקַטְנִים, שֶׁאִפִּי' שֶׁהֵן חֲטָאוּ, לֹא מוֹנִים אוֹתָן לְרוֹב הַצִּיבּוֹר (מֵה שֶׁכְּתוּב כָּאֵן 'קַטְנִים' זֶה אֲגַב הַנָּשִׁים, שֶׁהָרִי קָטָן פֶּטוּר מִהַמְצוּוֹת, וּפְשׁוּט שֶׁהֵם לֹא נִמְנִים). וְאֹמֶרֶת הַגַּמ' וְמֵה מְקִיִּים ר' יוֹדָה בְּטַעַם דַּר"ש שֶׁהִבִּיא שְׁכְּתוּב פִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁנְגָּה, שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁרַק מִי שֶׁחֲטָא צָרִיךְ כִּפְרָה? אֵלֹא מִכָּאֵן נִלְמַד פֶּרֶט לְמִי שֶׁעָשָׂה אֶת תְּחִילָתָהּ שֶׁל הַמִּלָּכָה בִּזְדוֹן וְסוּפָה בְּשִׁנְגָּה שֶׁהִי וְהַיָּחִיד לֹא מִבִּיא עַל זֶה חֲטָאֵת, לֹא מִבִּיאִים עַל זֶה פֶּר הָעֵלֶם דְּבַר שֶׁל צִיבּוֹר. ר' אֲבוֹן בֶּשֶׁם ר' בְּנִימִין בַּר לִוִּי אֹמֵר שֶׁקְרִיֵּא מְסִיֵּעַ לְמֶאֱן דֹּאמֵר (ר' יוֹדָה וְר"ש) שֶׁכָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת לְעֶצְמוֹ קְרוּי קָהֵל, שֶׁהָרִי כְּתוּב גּוֹי וְקָהֵל גּוֹיִם יִהְיֶה מְפֻנֵּךְ, וְאֲדִיִּין (וְעֲדִיִּין) לֹא נוֹלֵד בְּנִימִין, וּמִכָּאֵן שֶׁשַּׁבָּת בְּנִימִין קְרוּי 'קָהֵל', הוּא הַדִּין כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת. א"ר חִיָּה בַּר בָּא כֶּשֶׁם שֶׁהֵן ר' יוֹדָה וְר"מ חוֹלְקִין כָּאֵן לְעִנְיָן פֶּר הָעֵלֶם דְּבַר שֶׁל צִיבּוֹר, הֵאֵם שַׁבָּת אַחַד

או אחד מן הסדרים, ר' יהודה אומר שניהם יצאו לבית השריפה, שאין קרבן ציבור חלוק, וחכמים אומרים הטמא בטומאתו והטהור יאכל? ר' יוסה בר' בון בשם ר' יוחנן מני אמרו לו - חכמים שהן בשיטת ר' יהודה. על דעתיה דרבי מאיר ההן מחצה על מחצה, מה את עבד ליה? כרובה כמיעוט, אין תימר כרוב - הטמאין אין עושין את השני, אין תימר כמיעוט - הטהורים אינן עושין את הראשון? אמר רבי יוסה לא אמר מיעוט טהורים אינן עושין את הראשון, ורוב טמאין אינן עושין את השני, לא אמר אלא רוב טמאין לא ידחו לפסח שני. על דעתיה דאמרו לו, ההן מחצה על מחצה מה את עבד ליה? רבי בא משם רב מטמאין אחד בשרץ, שמואל אמר משלחין אותו לדרך רחוקה, אתיא כמאן דאמר היחיד מכריע על

הראשון, כיון שלכאו' התורה הקפידה שאת הפסח הראשון יעשו רק רוב ישראל ולא מיעוט הקהל? מתרצת הגמ' **אמר רבי יוסה** שבאמת מחצה זה כמיעוט, ולכך הטמאים עושים את השני, ומה שאמרת שמיעוט לא עושים את הראשון, זה לא נכון, והתורה לא אמרה שמיעוט טהורים אינן עושין את הראשון, ורוב טמאין אינן עושין את השני, אלא לא אמרה התורה אלא שרוב טמאין לא ידחו לפסח שני, אבל באמת רוב טמאים יכולים לעשות את השני, ולכך כאן שהיו מחצה על מחצה שהם לא כרוב ולא כמיעוט, לכך הטהורים עושים את הראשון, והטמאים את השני. שואלת הגמ' **על דעתיה** (לשיטת) **דאמרו לו**, שאין קרבן ציבור חלוק, א"כ ההן מחצה על מחצה מה את עבד ליה איך יקריבו את הפסח? אומרת הגמ' **רבי בא משם רב** אומר שמטמאין אחד בשרץ, וא"כ יהיו רובם טמאים, ושמואל אמר משלחין אותו אחד מהטהורים לדרך רחוקה, וא"כ יש כאן רוב טמאים, ואמרת הגמ' שדברי שמואל אתיא כמאן דאמר שהיחיד מכריע על

בעצרת) או אחד מן הסדרים של לחם הפנים, ר' יהודה אומר שניהם ייצאו לבית השריפה, כיון שאין קרבן ציבור חלוק, ולכך זה כאילו שגם הלחם השני או הסדר השני נטמא, וחכמים אומרים שהטמא בטומאתו והוא ייצא לבית השריפה, והטהור יאכל, וא"כ לכאו' ר' יהודה סותר את עצמו? מתרצת הגמ' ר' יוסה בר' בון בשם ר' יוחנן אומר, שמני אמרו לו? זה חכמים שהן בשיטת ר' יהודה, אלא שר' יהודה נחלק ואומר שרק לעניין הקרבן עצמו אומרים את הסברא 'שאין קרבן ציבור חלוק', וה'אמרו לו' סוברים שאומרים את הסברא הזאת גם לעניין הציבור. שואלת הגמ' **על דעתיה דרבי מאיר ההן מחצה על מחצה מה את עבד ליה** איך אנחנו מתייחסים למחצה הטמאים, האם כרובה או כמיעוט, ואין תימר ואם תאמר שמחצה זה כרוב, א"כ צריך להיות שהטמאין אין עושין את השני, שהרי רק יחיד נדחה לפסח שני, ואין הציבור נדחים לשני, ואין תימר שמחצה זה כמיעוט, א"כ צריך להיות שהטהורים אינן עושין את

הטומאה, ברם כמאן דאמר אין היחיד מכריע על הטומאה - משלחין שנים. דרב כר"א, כמה דא"ר לעזר היה הציבור מגעי נבילות מגעי שרצים עושים בטומאה. שאין שם מים לטבול, אבל אם יש מים לטבול אינן עושין בטומאה.

א"ר לעזר הבא בטומאת כלי שרת, הבא בטומאת ידים, הבא בטומאת סכינין - הוא בא בטומאה. היה ציבור שליש זבין שליש טמאין שליש טהורין, ר' מנא בשם חזקיה זבין וטמאין רבין על הטהורין ועושין בטומאה, וזבין אינן עושין לא הראשון ולא את השני. א"ר זעירא הוב עשו אותו כמומר בהורייה, כמה דתימר תמן מומר בהורייה אינו לא מעלה ולא מוריד, אף הכא אינו לא מעלה ולא מוריד.

מצטרפים לטמאים (הגם שהזבים לא יעשו את הפסח). והפסח הזה בא בטומאה, או שהזבים לא מצטרפים לטמאי מת, היות והזבים בין כה לא יעשו את הפסח? ואומרת הגמ' ר' מנא בשם חזקיה אומר שהזבין והטמאין רבין על הטהורין, ולכך עושין את הפסח בטומאה, וא"כ הזבין אינן עושין לא את הראשון כיון שרק טמאי מת או שרץ עושים את הפסח בטומאה, אבל מי שטמא מטומאה היוצאת מהגוף (זב מצורע נדה ויולדת) לא עושים את הפסח גם כשהפסח בא בטומאה, ולא את השני, כיון שהפסח הראשון נעשה בטומאה, אבל א"ר זעירא שהזבים לא מצטרפים כלל, כיון שהזב עשו אותו כמומר (ממרא, דהיינו שבאופן רגיל אינו שומע ועושה על פי ב"ד, אלא שכאן היה נראה לו כהוראת ב"ד) בהורייה לענין פר העלם דבר של ציבור, וכמה דתימר תמן שמומר (ממרא) בהורייה אינו לא מעלה ולא מוריד, דהיינו שאם מייעוט עשו את החטא בהוראת ב"ד, ואם נצרף את הממרים יהיה רוב, לא מביאים פר העלם דבר של ציבור, אף הכא גם כן הזב אינו לא מעלה ולא מוריד, ומונים רק את הטמאי מת והטהורים.

הטומאה, ברם אבל כמאן דאמר שאין היחיד מכריע על הטומאה (כיון שכתוב לא תוכל לזבח את הפסח באחד, דהיינו שלא משתנה הדין של פסח מחמת אדם יחיד), א"כ משלחין שני טהורים לדרך רחוקה. ואומרת הגמ' שדברי רב זה כר"א, כמה דא"ר לעזר היה הציבור מגעי נבילות או מגעי שרצים עושים בטומאה, ולא רק אם הם טמאי מתים, אבל זה דוקא כשאין שם מים לטבול, אז עושים את הפסח בטומאה, אבל אם יש מים לטבול א"כ אינן עושין בטומאה, אלא הטמאים יטבלו, וישלחו את פסחם ע"י שליח, ובערב כשיהיה להם הערב שמש יכנסו ויאכלו את הפסח בטהרה.

א"ר לעזר שלא רק אם הציבור או הכהנים היו טמאים הפסח בא בטומאה, אלא גם פסח הבא בטומאת כלי שרת, או הבא בטומאת ידים (סתם ידים, והגמ' כאן סוברת שיש טומאת ידים במקדש), או הבא בטומאת סכינין, זה נקרא שהוא הפסח בא בטומאה, וגם הטמאים הגמורים יכולים לעשות את הפסח. שואלת הגמ' מה הדין אם היה ציבור שליש זבין שליש טמאין בטומאת מת, ושליש טהורין, האם הזבים

תני בני חבורה שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזהו, צריכין לעשות פסח שני. ציבור שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזהו, יעשו בטומאה. תני ר' הושעיה יעשו בספיקן, ר' זעירא אמר לא מסתברא דלא כהדא דתני ר' הושעיה שלא לענוש ליחיד כרת. רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש להורייה הילכו אחר ישיבת ארץ ישראל, לטומאה הילכו אחר רוב נכנסין לעזרה. מה בכל כת וכת משערין, או אין משערין אלא כת הראשונה בלבד? אמר רבי יוסה בר' בון עד שהן מבחוץ - הן משערין עצמן. א"ר יהושע בן לוי לראייה הילכו מלבוא חמת עד נחל מצרים, רבי תנחומא

ישראל, שאם רובם עשו על פי ב"ד יביאו פר העלם דבר של ציבור, ולא מתייחסים לתושבי חו"ל, ולטומאה בפסח, הילכו אחר רוב הנכנסין לעזרה, שואלת הגמ' מה הכוונה רוב הנכנסים לעזרה, האם בכל כת וכת משערין, שאם רובם טמאים יעשו את הפסח בטומאה, אבל אם רובם טהורים, לא יעשו את הפסח בטומאה, או אין משערין אלא בכת הראשונה בלבד, שאם בכת הראשונה היו רוב טמאים כבר יעשו את הפסח בטומאה? אמר רבי יוסה בר' בון שהשאלה לא ק' כלל, שהרי הטמאים לא נכנסים לעזרה אלא א"כ הם יודעים שרוב הציבור טמאים, והרי עד שהן כל ישראל מבחוץ, הן משערין עצמן האם רובם טמאים או טהורים, ומה שכתוב שמשערין 'אחר רוב הנכנסים לעזרה' היינו אחר מי שנמצא בירושלים בערב פסח, שהוא יכול להיכנס לעזרה. א"ר יהושע בן לוי לחובת מצות ראייה הילכו להתחייב בה, רק תושבי א"י, שהגבול הוא מלבוא חמת עד נחל מצרים, אבל הנמצא בחוץ לארץ פטור ממצות ראייה, ואומר רבי תנחומא

תני, בני חבורה שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזהו (ועומדים עוד לפני שחיטת הפסח), א"כ הם צריכין לעשות את הפסח שני כיון שהם בספק טומאה, אבל ציבור שנטמא אחד מהן ואין ידוע איזהו, א"כ יעשו את הפסח בטומאה, היות ורוב הציבור בספק טומאה שהם כטמאים, לכך יעשו את הפסח בטומאה, וגם הטמאים הגמורים יעשו את הפסח, אבל תני ר' הושעיה שיעשו בספיקן דהיינו היות וזה רק ספק טומאה לכך לא יעשו את הפסח בטומאה, ורק הטהורים יעשו את הפסח, ר' זעירא אמר, שלא מסתברא דא (לא מסתבר כדברי הברייתא שמתירה לעשות את הפסח בטומאה). אלא מסתבר כהדא דתני ר' הושעיה שלא עושים את הפסח, בכדי שלא לענוש ליחיד הטמא כרת, שהרי רק אחד נטמא, וא"כ הפסח הזה לא דוחה את הטומאה, והרי יחיד האוכל פסח בטומאה הוא באיסור כרת.

רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש אומר שלענין הורייה הילכו אחר ישיבת ארץ

מסכת פרק ז [ה"ז - דף נא] פסחים רלא

בשם ר' חונה טעמא דר' יהושע בן לוי [מלכים א ח] וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָּעֵת הַהִיא אֶת הַחֹג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ, קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא חֶמֶת עַד נָחַל מִצְרִים וְגו'.

הלכה ז

מתני' הפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא - הציץ מרצה, נטמא טומאת הגוף - אין הציץ מרצה, מפני שאמרו נזיר ועושה פסח - הציץ מרצה על טומאת הדם, ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף. נטמא טומאת התהום הציץ מרצה.

גמ' הפסח שנזרק דמו וכו': מתניתא בשנטמא משירד לאוירו של כלי, אבל אם נטמא עד שהוא מלמעלן - נעשה כמקבל מים.

נטמא טומאת התהום הציץ מרצה: מניין לספק קבר התהום? רבי יעקב בר אחא בשם רבנן [במדבר ט] או בדרך רחקה לכם, מה לכם בגלוי - אף כל דבר

גמ' הפסח שנזרק דמו וכו': אומרת הגמ' שהמתניתא מדברת בשנטמא הפסח משירד הדם לאוירו של כלי, ומכיון שקבלת הדם היתה בכשרות שייך לומר בזה שיש ריצוי ציץ, אבל אם הפסח נטמא עד שהוא הדם היה מלמעלן, א"כ כאילו לא היה קבלת הדם, שהרי זה נעשה כמקבל מים, ולכך לא שייך לומר בזה ריצוי ציץ, והבעלים יעשו פסח שני.

נטמא טומאת התהום הציץ מרצה: אומרת הגמ' מניין לספק קבר התהום (מה שמוזכר כאן 'ספק טומאת התהום' היינו טומאה ודאית, אלא שלא היה אדם שהכיר בטומאה הזאת, לכך זה נקרא 'ספק'). **רבי יעקב בר אחא בשם רבנן חכמי הישיבה** אומר, שהיות וכתוב איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם, וא"כ אנחנו אומרים **מה לכם היינו בגלוי לכם, אף כל** (גם לענין טומאה אנחנו אומרים שרק) **דבר**

בשם ר' חונה שטעמא דר' יהושע בן לוי כיון שכתוב וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָּעֵת הַהִיא אֶת הַחֹג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ, קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא חֶמֶת עַד נָחַל מִצְרִים וְגו', ומזה שהפסוק אומר "קָהָל גָּדוֹל מִלְּבֹא חֶמֶת עַד נָחַל מִצְרִים" מוכח שרק הם עלו לרגל לעשות את החג, אבל מי שנמצא בחו"ל, פטור מן הראיה.

הלכה ז

מתני' הפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא, הציץ מרצה והבעלים פטורים מלעשות פסח שני, אבל אם נודע שהבעלים נטמאו בטומאת הגוף, אין הציץ מרצה, מפני שאמרו שבקרבנות נזיר ועושה פסח - הציץ מרצה על טומאת הדם, אבל ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף של הבעלים. אבל אם הבעלים נטמאו בטומאת התהום דיינו שבזמן הטומאה, לא היה אדם שידע שיש שם טומאה, בזה אומרים שהציץ מרצה והבעלים פטורים מפסח שני.

מסכת פרק ז [ה"ז - דף נא] פסחים

שהוא בגלוי, יצא קבר התהום שאינו בגלוי. עד כדון עושי פסח, נזיר מניין? רבי יוחנן בשם רבי [במדבר ו] וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו, מה עליו שהוא בגלוי - אף כל דבר שהוא בגלוי, יצא קבר התהום שאינו בגלוי. ציבור שנממא בספק התהום מהו שירצה עליו הציץ? קל וחומר מה אם היחיד שהורעת כוחו בטומאה ידועה, ייפיתה כוחו בספק קבר התהום, ציבור שייפיתה כוחו בטומאה ידועה, אינו דין שייפיתה כוחו בספק קבר התהום?! קל שאת מיקל ביחיד את מחמיר בציבור, קל שאת מיקל ביחיד - שאם נתוודע לו לאחר זריקה יעשה כמי שנממא לאחר זריקה בשביל שלא ידחה לפסח שני,

שאם נודע לו לאחר הקרבת הפסח שהוא נטמא (לפני הקרבת הפסח) בקבר התהום, שהוא לא צריך לחזור ולעשות פסח שני, ציבור שייפיתה כוחו בטומאה ידועה, שאם נודע להם לאחר הקרבת הפסח שהם היו טמאים (בשעת הקרבת הפסח) בטומאה ידועה, שהם אוכלים את בשר הפסח, שהרי זה נקרא שהפסח בא בטומאה, אינו דין שייפיתה כוחו בספק קבר התהום, שאם נודע להם לאחר הקרבת הפסח שהם נטמאו (לפני הקרבת הפסח) בטומאת התהום, שהם יאכלו מבשר הפסח? חוזרת הגמ' ואומרת שלא יכולים לעשות את הק"ו הזה, כיון שמחמת הקל שאת מיקל ביחיד את מחמיר בציבור, דהיינו קל שאת מיקל ביחיד שאם נתוודע לו לאחר זריקה שהוא נטמא בטומאת התהום, שיעשה כמי שנממא לאחר זריקה - בשביל שלא ידחה לפסח שני, דהיינו שהתורה חידשה בטומאת התהום, שכאילו הטומאה חלה עליו בזמן שנודע לו מהטומאה, ולכך לענין היחיד שכאשר הוא נטמא לאחר הקרבת הפסח הוא פטור מלהביא פסח שני, אנחנו אומרים שהיה ונודע לו על הטומאת התהום לאחר הקרבת

שהוא בגלוי זה דוחה לפסח שני, יצא קבר התהום שאינו בגלוי לכך הוא לא נדחה לפסח שני. שואלת הגמ' עד כדון עד עכשיו הבאת פסוק לענין עושי פסח, אבל נזיר שנודע לו לאחר שהביא את קרבנותיו שהוא נטמא בטומאת התהום, מניין שהוא לא צריך לחזור ולמנות נזירות חדשה? מתרצת הגמ' רבי יוחנן בשם רבי אומר, שהיות וכתוב וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו, וא"כ אנחנו אומרים מה עליו שהוא בגלוי, אז יש את הדין של יְטַמֵּא ראש נזיר, אף כל דבר שהוא בגלוי, יצא אם הוא נטמא בקבר התהום שאינו בגלוי, א"כ אין לו דין של נזיר טמא.

שואלת הגמ' מה הדין אם נודע לציבור לאחר הקרבת הפסח, שכבר נטמאו (לפני הקרבת הפסח) בספק התהום (בטומאת התהום) מהו שירצה עליו (על הציבור) הציץ בשביל שיוכלו לאכול מבשר הפסח? מתרצת הגמ' שודאי שהציבור יוכלו לאכול מהפסח, שהרי יש קל וחומר ומה אם היחיד שהורעת כוחו בטומאה ידועה, שאם נודע לו לאחר הקרבת הפסח שהוא היה טמא בטומאה ידועה, שהוא צריך לחזור ולעשות פסח שני, אפי"ה ייפיתה כוחו בספק קבר התהום,

מסכת פרק ז [ה"ז - דף נא] פסחים רלג

את מחמיר עליו בצבור - שאם נתוודע לו לאחר זריקה ייעשה כמו שנמא לאחר זריקה בשביל שלא יאכל הבשר. קל שאם מיקל בנזיר טהור - את מחמיר בנזיר טמא, קל שאם מיקל בנזיר טהור, שאם נתוודע לו לאחר זריקה ייעשה כמי שנמא לאחר זריקה שלא יביא קרבן טומאה, את מחמיר בנזיר טמא - שאם נתוודע לו לאחר זריקה ייעשה כמו שנמא וחזר ונטמא, מביא קרבן טומאה על כל אחד ואחד, כהדא דתנא נטמא וחזר ונטמא מביא קרבן טומאה על כל אחד ואחד. עובר של פסח מהו שירצה עליו הציץ? קל וחומר ומה אם הבעלים שהורעתה כוחן בזקן ובחולה, ייפיתה כוחן בספק קבר התהום, עובר שיפיתה כוחו בזקן ובחולה, אינו

הפסח, הוא פטור מלהביא פסח שני, ומהטעם הזה את מחמיר עליו בצבור, שאם נתוודע לו לציבור לאחר זריקה שהם היו טמאים בטומאת התהום, שייעשה כמו שנמא לאחר זריקה - בשביל שלא יאכל הבשר, כמו שאם הציבור היו נטמאים לאחר הקרבת הפסח, שהפסח הזה לא נאכל בטומאה, כך גם אם נודע לציבור לאחר הקרבת הפסח שהם היו טמאים בטומאת התהום, שלא יכולים לאכול את בשר הפסח. ואומרת הגמ' שאותו דבר אומרים ג"כ לעניין נזיר, שקל שאם מיקל בנזיר טהור - את מחמיר בנזיר טמא, דהיינו קל שאם מיקל בנזיר טהור, שאם נתוודע לו לאחר זריקה של קרבנות הנזירות, שהוא היה טמא בטומאת התהום, שיעשה כמי שנמא לאחר זריקה, שלא יצטרך להביא קרבן טומאה, את מחמיר בנזיר טמא, שאם נתוודע לו (שהוא נטמא בטומאת התהום) לאחר זריקה של קרבנות הטומאה (כדי שיוכל להתחיל למנות נזירות טהורות). שייעשה כמו שנמא וחזר ונטמא כעת (בזמן הידיעה), ומביא קרבן טומאה על כל אחד ואחד (גם על מה

שהוא נטמא בטומאת התהום), וזה כהדא דתנא כמו ששינוי שאם הנזיר נטמא וחזר ונטמא, מביא קרבן טומאה על כל אחד ואחד, דהיינו אם הנזיר שנמא והביא כבר את חטאתו ביום השמיני לטהרתו חזר ונטמא, הוא צריך להביא ביום השמיני לטומאה השניה חטאת על הטומאה השניה (ועוד שתי עולות ושתי אשמות לטומאה הראשונה והשניה).

שואלת הגמ' מה הדין לעניין הכהן העובר של פסח שנודע לאחר שהקריב את הקרבנות פסח שהוא נטמא בטומאת התהום, מהו שירצה עליו הציץ והבעלים יהיו פטורים מפסח שני? אומרת הגמ' שודאי שהציץ מרצה גם על הכהן העובר, והבעלים יהיו פטורים מפסח שני, שהרי יש קל וחומר, ומה אם הבעלים שהורעתה כוחן בזקן ובחולה שלא מקריבים עליהם את הפסח, אפי"ה ייפיתה כוחן בספק קבר התהום שאם הם נטמאו בקבר התהום שהם יצאו ידי חובתם, ופטורים מפסח שני, לעניין הכהן העובר שיפיתה כוחו בזקן ובחולה שהרי כהן יכול לעבוד הגם שהוא זקן או חולה, אינו

דין שתייפה כוחו בספק קבר התהום? ! לא אם אמרת בבעלים שייפיתה כוחן בשאר כל הטומאות שבשנה, תאמר בעובד שהורעתה כוחו בשאר כל הטומאות שבשנה, הואיל והורעת כוחו בשאר כל הטומאות של כל השנה, תורע כוחו בטמא מת בפסח, מיי כדון? ר' נחמן בשם ר' מנא 'לכם' בין לו בין לעובד שלו. עד כדון עושי פסח, נזיר מניין? ר' יוסה בשם רב חסדא הוינן סברין מימר 'עליו' לא על העובד שלו, מן מה דתני היא נזיר היא עושה פסח, הדא אמרה מה דנפל לדין נפל לדין. איזהו קבר תהום? המת שנקבר בקש ובתבן ובעפר ובצורות, אבל אם נקבר במים ובאפילה ובנקיקי הסלעים אינו עושה קבר התהום, כללו של דבר כל שאין את

עושי פסח, אבל בנזיר מניין שאם הכהן היה טמא בטומאת התהום, שהציץ מרצה על הכהן המכפר על הנזיר? ואומרת הגמ' שר' יוסה בשם רב חסדא אמר שהוינן סברין מימר שחשבנו לומר שהיות וכתוב וכי ימות מת 'עליו' משמע שהתורה התירה טומאת התהום בנזיר דוקא כשהנזיר עצמו נטמא, אבל לא על העובד שלו, אבל חזר ר' חסדא ואמר מן מה דתני 'היא נזיר היא עושה פסח' ממה שהמשנה מדמה את הנזיר לעושה פסח, הדא אמרה מוכח שמה דנפל לדין נפל לדין שדיניהם שווים, וכמו שבפסח הדין של קבר התהום נאמר גם לעניין הכהן העובד, כך גם לעניין הנזיר. ואומרת הבריייתא איזהו קבר תהום? המת שנקבר מעצמו (שהרי הדין של קבר התהום זה רק אם אין מי שידוע שקבור שם מת) בקש או בתבן או בעפר או בצורות דהיינו שנפל עליו מפולת, אבל אם המת נקבר במים או באפילה או שהיה מונח בנקיקי הסלעים אינו עושה קבר התהום, כיון שיכולים לראות את המת הזה, ואומרת הבריייתא כללו של דבר מתי יש את הדין של קבר התהום, דוקא כל שאין את

דין שתייפה כוחו בספק קבר התהום שהציץ ירצה עליו? חזרת הגמ' ואומרת שהק"ו לא נכון כיון שאם אמרת בבעלים שהציץ מרצה עליהם בקבר התהום, כיון שייפיתה כוחן בשאר כל הטומאות שבשנה שהם יכולים לשלח את קרבנם, תאמר בכהן העובד שהורעתה כוחו בשאר כל הטומאות שבשנה שהוא לא יכול להקריב כשהוא טמא, וא"כ הואיל והורעת כוחו בשאר כל הטומאות של כל השנה, א"כ תורע כוחו גם בטמא מת בפסח, שהגם שהוא נטמא בטומאת התהום, שהציץ לא ירצה על הכהן, וא"כ שואלת הגמ' מיי כדון? מה עכשיו, האם הציץ מרצה על הכהן בטומאת התהום או לא? אומרת הגמ' ר' נחמן בשם ר' מנא אומר שהיות וכתוב כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה 'לכם', דהיינו בין לו בין לעובד שלו, דהיינו שאומרת התורה מתי צריך לעשות פסח שני, רק אם הבעלים או הכהן העובד נטמאו בטומאה ידועה 'לכם', אבל אם הם נטמאו בטומאת התהום, הציץ מרצה ולא צריך לחזור ולעשות פסח שני. שואלת הגמ' עד כדון? עד עכשיו הבאת פסוק לעניין

מסכת פרק ז [ה"ז - דף נב] פסחים רלה

יכול לפנותו עושה קבר תהום, וכל שאת יכול לפנותו אינו עושה קבר התהום. וקש ותבן אין את יכול לפנותו? מתניתא דלא רבי יוסי, דר' יוסי אמר תבן וביטלו בטל? ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא דברי הכל היא, ומה דמר ר' יוסי בשבטל בעפר, יש תבן שהוא כעפר, ועפר שהוא כתבן; תבן שאין את עתיד לפנותו - הרי הוא כעפר, עפר שאת עתיד לפנותו - הרי הוא כתבן. דבית ר' ינאי אמרי חיפהו מחצלות ביטל. איתא חמי מילאהו מחצלות לא בטל, חיפהו מחצלות בטל?!

שזה מתבטל? ועל זה ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא אמר, שהמשנה מדברי הכל היא, ומה דאמר ר' יוסי שתבן שביטלו שזה מתבטל, מדובר דוקא בשבטל את התבן בעפר, אבל תבן רגיל, גם ר' יוסי מודה שהוא לא מתבטל. אבל חוזרת הגמ' ואומרת שזה לא נכון, שהרי שנינו בברייתא, שיש תבן שהוא (שדינו) כעפר, ועפר שהוא (שדינו) כתבן; דהיינו תבן שאין את עתיד לפנותו - הרי הוא כסתם עפר ומתבטל, ועפר שאת עתיד לפנותו - הרי הוא כסתם תבן שאינו מתבטל, וא"כ מוכח שר' יוסי סובר שגם אם הוא מבטל תבן רגיל זה מתבטל. דבית ר' ינאי אמרי שאם הוא מילא את החרץ הנמצא בין שתי חצירות בתבן וחיפהו במחצלות, א"כ זה מוכח שהוא ביטל את התבן, ומערבין אחד. ואומרת הגמ' איתא חמי בוא ותתבונן בדברי ר' ינאי, הרי אם הוא מילאהו מילא את החרץ במחצלות, לא בטל המחצלות לא מתבטלות לחרץ (כיון שהוא עתיד לפנותם), ואם חיפהו את התבן במחצלות בטל? ואומנם זה קצת תמוה, אבל זה לא ק', כיון שמחצלת לא מתבטלת לחרץ, אלא כשהוא מחפה את התבן במחצלת, זה מוכיח שהוא מבטל את התבן

יכול לפנותו דוקא אם המת היה מכוסה בדבר שאין רגילות לפנותו, הוא עושה קבר תהום, אבל וכל שאת יכול לפנותו (שהרגילות לפנות את הכיסוי) אינו עושה קבר התהום. שואלת הגמ' וכי קש ותבן אין את יכול לפנותו? וא"כ יוצא שמתניתא אפי' דלא כרבי יוסי (וודאי לא כחכמים), דר' יוסי אמר שאם הוא מילא את אוהל המת בתבן וביטלו, התבן מתבטל, ויש לאוהל הזה דין של קבר סתום, והטומאה בוקעת ועולה כנגד המת, ואינה מתפשטת לצדי האוהל (חכמים נחלקים וסוברים שגם אם הוא ביטל את התבן זה לא מתבטל), בכל אופן משמע מדברי ר' יוסי שרק כשמבטלים את התבן מפורש זה מתבטל, אבל סתם תבן אינו בטל? והגמ' לא מתרצת על השאלה (אלא ע"כ מדובר כאן שהמת נקבר בקש ותבן שהסריחו, ולכך לכו"ע זה כעפר).

(המשך הסוגיא נמשך ממסכת עירובין, ואינו קשור לענייננו) דהיינו המשנה במסכת עירובין אומרת שאם היה חריץ בין שתי חצירות, הם לא יכולים לערב יחד, כיון שאין ביניהם פתח, ואפי' אם הוא מילא את החרץ בתבן, ועל זה הגמ' שם שואלת שא"כ המשנה היא לא כדברי ר' יוסי שאומר שאם ביטלו את התבן

מסכת פרק ז [ה"ז - דף נב] פסחים

מילהו חריות צריכה, רבי זריקן רבי אמי בשם ריש לקיש ואפילו רוק.
איזהו קבר התהום? כל שאין אדם זוכרו, וחש לומר שמא אחד בסוף העולם יודע
 - בחזקת החי כחי? תיפטר שמצאו קמצוץ. תני אין לך עושה קבר תהום
 אלא המת בלבד, הא נבלה לא. ק"ו מה אם המת שאינו עושה משכב ומושב -
 עושה קבר תהום, נבלה שהיא עושה משכב ומושב - אינו דין שתעשה קבר
 תהום?! לאי זה דבר נאמר, אין לך דבר עושה קבר תהום, אלא המת בלבד,
 להוציא משכב ומושב.

תמן תנינן כל הזבחים שקיבל דמן זר אונן וטבול יום מחוסר בגדים מחוסר כיפורים
 ושלל רחוץ ידיים ורגלים ערל טמא יושב עומד על גבי כלים על גבי בהמה

לא אין בזה את הדין של טומאת התהום,
 שואלת הגמ' ומדוע שלא נעשה ק"ו, ומה אם
המת שאינו עושה משכב ומושב אפי"ה
 הוא עושה קבר תהום, נבלה (זיבה)
 החמורה שהיא עושה משכב ומושב, אינו
 דין שתעשה קבר תהום? מתרצת הגמ'
 שזה לא ק' כיון שהרי לאי זה דבר נאמר
 הדין של קבר התהום? אלא לפוטרו מפסח
 שני, ולכך אין לך דבר שהוא עושה קבר
 תהום, אלא המת הקל בלבד, ולהוציא
 את הזב החמור, שהוא עושה משכב ומושב,
 ולכך אין בו את הדין של טומאת התהום.

תמן במסכת זבחים תנינן, כל הזבחים
 שקיבל את דמן זר או אונן (שמת לאותו)
 כהן קרוב משפחה באותו היום, או טבול
 יום (שהוא טבל לטומאתו, אלא שלא העריב
 שמשו), או מחוסר בגדים, או מחוסר
 כיפורים (שהכהן נטהר מטומאת זב או
 מצורע, אלא שעדיין הוא לא הביא את
 קרבנותיו), או שלא רחוץ ידיים ורגלים,
 או ערל, או טמא, או יושב, או עומד
 על גבי כלים או על גבי בהמה

לחריץ. ואומרת הגמ' שאם הוא מילאדו את
 החריץ בחריות ענפי דקל, צריכה יש
 להסתפק האם הוא מבטל אותם בחריץ או לא,
 אבל רבי זריקן ורבי אמי בשם ריש לקיש
 אומרים, ואפילו מילאו את החריץ ברוק או
 במים סרוחים, שהוא לא יטול אותם משם, זה
 מבטל מהחריץ את שם מחיצה, ומערבים
 אחד.

איזהו קבר התהום כל שאין אדם זוכרו
 ויודע מקיום הקבר הזה, שואלת הגמ' והרי
 מישוהו קבר את המת הזה, וא"כ וחש לומר
 צרך לחשוש שמא אחד בסוף העולם יודע
 מהקבר הזה? ואם תאמר שיתכן ומי שקבר את
 המת הוא ג"כ מת, לא יתכן לומר כך, שהרי
 ההוא נמצא בחזקת החי שהוא כחי?
 מתרצת הגמ' תיפטר תעמיד שמצאו את
 המת הזה כשהוא קמצוץ מקופל, ולכך
 מסתבר שלא קברו אותו, אלא נפל עליו
 מפולת, כיון שאם היו קוברים אותו היו קוברים
 אותו בצורה ישרה 'מושכב כדרכו'. תני אין
 לך עושה קבר תהום אלא המת בלבד,
 אבל הא נבלה זיבה (מלשון מנוול ומאוס)

על גבי חבירו פסל, דרומאי אמרו בטמא טומאת זיבה וטומאת צרעת אנן קיימין, אבל בטמא מת אינו מחלל - מאחר שהותר מכלל טומאה לרבים בפסח. מתיב ר"ש בן לקיש לדרומאי, מה אם הבעלים שייפיתה כוחן בשאר כל הטומאות שבשנה, הורעתה כוחן בטמא מת בפסח, עובד שהורעתה כוחו בשאר טומאות של כל השנה, אינו דין שתורע כוחו בטמא מת בפסח, ועוד ששנה רבי הציץ מרצה על טומאת הדם, אין הציץ מרצה על טומאת הגוף, אין תימר בטמא טומאת זיבה וטומאת צרעת אנן קיימין לית יכול - דתנינן נטמא טומאת תהום הציץ מרצה, מה עבדין לה דרומאיי? פתרינן לה בבעלים, והא תנינן נזיר?

בשאר טומאות של כל השנה, שאסור לו להקריב קרבנות בטומאה, אינו דין שתורע כוחו בטמא מת בפסח, שאם הוא טמא שהוא לא יוכל להקריב קרבן פסח, כשהפסח בא בטהרה? ועוד יש לשאול, שהרי שנה רבי במשנה שהציץ מרצה על טומאת הדם, אבל אין הציץ מרצה על טומאת הגוף, ולכא' כוונת המשנה לעניין טומאת גוף הכהן, שהציץ לא מרצה, ואומר רשב"ל שאין תימר שאם תאמר שמדובר בטמא בטומאת זיבה או בטומאת צרעת אנן קיימין, לית יכול לא יתכן לומר כך, דתנינן שהרי שנינו שם שאם הוא נטמא בטומאת תהום הציץ מרצה, והרי הציץ לא מרצה בטומאת זיבה, וא"כ מה עבדין לה דרומאיי מה חכמי הדרום יעשו עם קושיית רשב"ל? מתרצת הגמ' שחכמי הדרום פתרינן לה מעמידים את המשנה (שאמרה 'אין הציץ מרצה על טומאת הגוף') בבעלים, דהיינו שהבעלים היו טמאי מת, ולכך הפסח אינו כשר, שואלת הגמ' והא תנינן נזיר והרי לעניין נזיר לא שייך לומר שהבעלים היו טמאי מת, כיון שאז הנזיר צריך להביא קרבנות טומאה ולא קרבנות נזירות?

או על גבי חבירו שיש חציצה בינו לבין ריצפת העזרה, בכל המקרים האלו הכהן פסל את הקרבן. ואומרת הגמ' שדרומאי חכמי הדרום אמרו, שכאשר המשנה אמרה 'טמא' היינו בטמא בטומאת זיבה או טומאת צרעת שזה טומאה היוצאת מגופו אנן קיימין המשנה מדברת, ורק הוא פוסל את הקרבן, אבל אם הכהן היה טמא בטמא מת, אינו מחלל ואינו פוסל את הקרבן, מאחר שהותר מכלל טומאה לרבים בפסח היות וטמא מת יכול להקריב קרבנות ציבור כשרוב הציבור טמאים (מה שמוזכר כאן פסח, זה מכיון שאנחנו עומדים בפסח, אך כוונת חכמי הדרום לעניין כל קרבנות הציבור), לכך בדיעבד אם הכהן הטמא הקריב ליחיד, הוא לא פסל את הקרבן. שואלת הגמ' מתיב הק' ר"ש בן לקיש לדרומאיי, שהרי יש ק"ו שאומר שגם טמא מת פוסל בקרבן יחיד, שהרי ומה אם הבעלים שייפיתה כוחן בשאר כל הטומאות שבשנה, שהרי טמא יכול לשלח את קרבנותיו, אפי"ה הורעתה כוחן בטמא מת בפסח, שבפסח הבא בטהרה טמא מת לא יכול לשלח את קרבנותיו, וא"כ לעניין הכהן העובד שהורעתה כוחו

פתרין לה בעובדין. על דעתיה דרשב"ל לא שנייא היא בעלים היא עובדין. א"ר ירמיה הרי זה ק"ו שיש עליו תשובה, דאינון יכלין מימר ליה, לא אם אמרת בבעלים שהורעתה כוחן בזקן ובחולה, תאמר בעובד שייפיתה כוחו בזקן ובחולה, וכל ק"ו שיש עליו תשובה - בטל קל וחומר? אמר רבי חנניה הרי זה ק"ו שיש עליו תשובה, דאינון יכלין מימר ליה, לא אם אמרת בבעלים שמילת זכריו ועבדיו מעכבין אותו, תאמר בעובד שאין מילת זכריו ועבדיו מעכבין אותו, וכל ק"ו שיש עליו תשובה - בטל ק"ו? רבי יצחק בר גופתא בעיא קומי רבי מנא אילו יחיד בפסח למד מן הציבור בפסח - עובד בשאר ימות השנה למד מן הציבור בפסח?

הוא לא פוסל את הקרבן, והרי כל ק"ו שיש עליו תשובה - בטל קל וחומר? וכן אמר רבי חנניה שהרי הק"ו שרשב"ל אמר זה ק"ו שיש עליו תשובה, דאינון יכלין מימר ליה שהרי חכמי הדרום יכלו לומר לרשב"ל שהק"ו לא נכון, שהרי אומנם אם אמרת בבעלים שאם הם טמאי מת שהם לא יכולים לשלח את הפסח שלהם, זה מכיון שמילת זכריו ועבדיו מעכבין אותו, אבל תאמר בכהן העובד שאין מילת זכריו ועבדיו מעכבין אותו, ולכך יתכן שאפי' אם הוא טמא מת הוא לא פוסל את הקרבן, והרי כל ק"ו שיש עליו תשובה - בטל ק"ו? ואומרת הגמ' שרבי יצחק בר גופתא בעיא קומי שאל את רבי מנא על דברי חכמי הדרום, הרי אילו יחיד בפסח היה למד מן הציבור בפסח, דהיינו אילו היינו לומדים לענין אדם יחיד טמא שהביא את פסחו בפסח הבא בטהרה שהפסח שלו כשר, ממה שהציבור מביאים את פסחם בטהרה, א"כ היה שייך לומר שהכהן העובד בטהרה בשאר ימות השנה למד מן הציבור בפסח שהקרבן תהיה כשרה, אבל היות ואם יחיד מביא את פסחו בטהרה (בפסח הבא בטהרה) קרבנו

מתרצת הגמ' שחכמי הדרום פתרין לה מעמידים בכהנים העובדין, שאם הכהן העובד היה טמא מת שהוא פוסל את הקרבן, ובגזיר חכמי הדרום מודים שכהן טמא מת פוסל את הקרבן, כיון שכל מה שחכמי הדרום אמרו שכהן שהוא טמא מת לא פוסל את הקרבן, זה רק במקום שהטומאה הותרה קצת, כגון בשאר הקרבנות, שטמא יכול לשלח את קרבנותיו, אבל בקרבן נזיר שנוזיר לא יכול לשלח את קרבנותיו בטהרה, לכך כהן טמא פוסל את הקרבן. ואומרת הגמ' שעל דעתיה דרשב"ל לא שנייא אין הבדל, והיא בעלים היא כהנים העובדין שאם הם טמאי מת, הם פוסלים את הפסח. שואלת הגמ' א"ר ירמיה הרי הק"ו שרשב"ל אמר, זה ק"ו שיש עליו תשובה, דאינון יכלין מימר ליה שהרי חכמי הדרום יכלו לומר לרשב"ל שהק"ו לא נכון, שהרי אומנם אם אמרת בבעלים שאם הם טמאי מת שהם לא יכולים לשלח את הפסח שלהם, זה מכיון שהורעתה כוחן בזקן ובחולה, שהפסח שלהם פסול, אבל תאמר בכהן העובד שייפיתה כוחו בזקן ובחולה, שהרי כהן חולה או זקן ראוי להקריב קרבנות, ולכך יתכן שאפי' אם הוא טמא מת

מסכת פרק ז [ה"ז - דף נב] פסחים רלט

ר' אמי בעי ההן טמא מה את עבד ליה, בטמא טומאת זיבה וטומאת צרעת, והתנינן מחוסרי כפרה, אם משטבל הוא מחלל - לא כל שכן עד שלא טבל? ההן טבול יום מה את עביד ליה, בטבול יום מן המת, איתא חמי טמא מת אינו מחלל - לא כל שכן טבול יום מן המת, אלא טבול יום מן השרץ, איתא חמי טבול יום מן המת אינו מחלל - לא כל שכן טבול יום מן השרץ? אמר רבי שמואל בר יודן מגעי זבין. רבנן דקיסרין פתרינן כולא בזב, טבול יום - שראה אחת, טמא - שראה שנים, מחוסר כיפורים - שראה שלש. על דעתין דדרומאיי מגע זב כזב, נישמעניה מן

מין השרץ לא יפסול את הקרבן? מתרצת הגמ' **אמר רבי שמואל בר יודן** שחכמי הדרום מעמידים שכאן מדובר שהכהן היה טמא מחמת **מגעי זבין**, והיות וזיבה זה טומאה היוצאת מן הגוף, לכך גם הנוגע בזה נחשב כטומאת הגוף ופוסל את הקרבן. ואומרת הגמ' **שרבנן דקיסרין** חכמי קיסריה **פתרינן** מעמידים את כולא כל המשנה בזב, וכשכתוב **'טבול יום'** היינו שהזב ראה רק ראייה אחת וטבל לטומאתו, וכשכתוב **'טמא'** היינו שהזב ראה שנים והוא עדיין טמא (אך אינו מחוסר כפרה, כיון שהוא לא צריך להביא קרבן לטהרתו). וכשכתוב **'מחוסר כיפורים'** היינו שהזב ראה שלש ראיות, וטבל והעריב שמשו אלא שעדיין לא הביא את כפרתו. דהיינו דין הזב הוא כך; שאם הוא רואה רק ראייה אחת, דינו כבעל קרי שהוא טובל במקווה ונטהר לאחר הערב שמש, וכשהוא רואה שתי ראיות הוא טמא שבע ימים, וצריך לטבול במים חיים (מעין) ונטהר, וכשהוא רואה שלש ראיות הוא צריך להביא גם קרבן כדי להיטהר. ואומרת הגמ' שיוצא שעל דעתין דדרומאיי לשיטת חכמי הדרום לא רק זב פוסל את הקרבן, אלא גם מגע הזב הוא כזב שפוסל את הקרבן, ונישמעניה מן

פסול, א"כ לא יכולים לומר שלומדים מפסח הבא בטומאה לעניין הכהן המקריב את הקרבנות בשאר ימות השנה שבדיעבד זה יהיה כשר? וכן ר' אמי בעי הק' ההן כשכתוב במסכת זבחים שטמא פוסל את העבודה, מה את עבד ליה איך חכמי הדרום מבארים, וכי הכוונה שמדובר בטמא בטומאת זיבה או בטומאת צרעת, והתנינן והרי כבר שנינו שם במשנה שמחוסרי כפרה פסולים להקרבה, וא"כ מדוע צריך לומר שזב או מצורע פסולים לעבודה, והרי זה נלמד מק"ו **אם משטבל הוא מחלל** ופוסל את הקרבן **לא כל שכן שעד שלא טבל** שהוא פוסל את הקרבן, וכן יש לשאול ההן כשכתוב **שטבול יום** פוסל את הקרבן מה את עביד ליה איך חכמי הדרום מעמידים את המשנה? אם בטבול יום מן המת, לא יתכן לומר כך, שהרי איתא חמי תתבונן בדבר, אם טמא מת אינו מחלל את הקרבן, לא כל שכן שטבול יום מן המת שהוא לא פוסל את הקרבן, ואלא תאמר שהכוונה היא לטבול יום מן השרץ, ג"כ לא יתכן, שהרי איתא חמי תתבונן בדבר, אם טבול יום מן המת אינו מחלל את הקרבן (לדברי חכמי הדרום), לא כל שכן שטבול יום

מסכת פרק ז [ה"ח - דף נג] פסחים

הדא דאמר רבי אליעזר בשם ר' הושעיה [שמות כח] וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת עֹזֶן הַקֶּדָּשִׁים, עֹזֶן הַקְּרִיבִים לֹא עֹזֶן הַמִּקְרִיבִין; מִהוּ עֹזֶן הַקְּרִיבִין - דָּם, זֶבֶ? לֹא! מִגַּע זֶבֶ, וּדְכוּתָהּ עֹזֶן הַמִּקְרִיבִין מִגַּע זֶבֶ. הֲדָא אִמְרָה הִיא הַצִּיבּוֹר מִגַּעֵי זִבִּין וּמִגַּעֵי זִבּוֹת אֵינָן עוֹשִׂין בְּטוּמָא.

הלכה ח

מתני' נטמא שלם או רובו - שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה, נטמא מיעוטו, והנותר - שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן מעצי עצמן, הציקנים שורפין אותו לפני הבירה - בשביל ליהנות מעצי המערכה.

גמ' שורפין אותו לפני הבירה: ר' חמא בר עוקבה בשם ר' יוסי בן חנינה כדי לפרסמו להודיע שקילקל בו. אמר הריני שורפו לפני הבירה מעצי עצמו

הלכה ח

מתני' נטמא הפסח שלם (כולו) או רובו, שורפין אותו לפני הבירה (בהר

הבית) מעצי המזבח המיועדים למערכה, הגמ' תבאר מדוע. ואם נטמא רק מיעוטו וכן הנותר שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן - מעצי עצמן מהעצים הפרטיים של בעל הקרבן, והציקנים צרי העין שלא רוצים להפסיד את עצי ההסקה שלהם, שורפין אותו לפני הבירה (בהר הבית) בשביל ליהנות מעצי המערכה.

גמ' שורפין אותו לפני הבירה: ר' חמא בר עוקבה בשם ר' יוסי בן חנינה אומר שהטעם הוא כדי לפרסמו ולהודיע שקילקל בו ולא שמר על הקרבן, שהרי לכך נטמא כולו או רובו. ואומרת הגמ' שאם בעל הפסח הטמא אמר, הריני שורפו לפני הבירה מעצי עצמו מהעצים הפרטיים שלי,

הדא וההוכחה שלהם היא ממה דאמר רבי אליעזר בשם ר' הושעיה שהיות וכתוב וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת עֹזֶן הַקֶּדָּשִׁים, ומכאן שהציץ מרצה רק על עֹזֶן הַקְּרִיבִים טומאת הקרבן ולא עֹזֶן הַמִּקְרִיבִין ולא על טומאת הכהן המקריב, וא"כ אומר ר' הושעיה (לשיטת חכמי הדרום שמכשירים בכהן טמא מת) מהו עֹזֶן הַקְּרִיבִין שהציץ מרצה עליו (ולא על טומאת הכהן) ע"כ בטומאת זיבה, וא"כ וכי הדם עצמו נעשה זב? ודאי שלא, אלא הכונה שהדם נטמא במגע הזב, ודכוותה ועל זה אנחנו אומרים שהציץ לא מרצה על עֹזֶן הַמִּקְרִיבִין דהיינו שהכנים נטמאו במגע הזב. ואומרת הגמ' שהדא אמרה מכאן מוכח שלא רק אם הציבור היו זבים שאינם עושים את הפסח, אלא אפי' אם היה הציבור מגעי זבין או מגעי זבות אינן עושים בטומאה.

אין שומעין לו, לא צורכה דלא אמר הריני שורפו על גגי מעצי עצמי, כל שכן אין שומעין לו. רבי ירמיה בשם רבי הילא להודיע לבוא אחריו שהוא צויקן, תדע לך בכל אתר לא צווח ליה צויקן, וכא את צווח ליה צויקן. קל הקילו באכסנאי. לפני הבירה: אמר ר' יוחנן מגדל היה עומד בהר הבית, והיה קרוי בירה. רבי שמעון בן לקיש אמר כל הר הבית קרוי בירה [דברי הימים א כט] ולעשות הפל ולבנות הבירה אשר הכינותי.

הלכה ט

מתני' הפסח שיצא או שננטמא ישרף מיד, נטמאו הבעלים או שמתו

אותו אחד בזה שהוא צר עין (כיון שזה מדה מגונה עד מאוד). ואומרת הגמ' שמה ששנינו לעיל "מי שיצא מירושלם וזכר שיש בידו בשר קודש, חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה" שמשמע שלכתחילה הוא שורף את הנותר מעצי המערכה, זה כיון שקל הקילו באכסנאי, היות ואותו אחד לא גר בירושלים (שהרי הוא יצא ללכת לביתו). וא"כ אין לו עצים, לכך חכמים אמרו שהוא יכול לכתחילה להשתמש בעצי המערכה.

לפני הבירה: אמר ר' יוחנן שמגדל היה עומד בהר הבית והיה קרוי בירה, ושם היו שורפים את הקדשים הפסולים. **ורבי שמעון בן לקיש אמר שכל הר הבית קרוי בירה,** שהרי כתוב ולשלמה בני תן לבב שלם ולעשות הפל ולבנות הבירה אשר הכינותי, והרי דוד המלך התפלל ששלמה בנו יבנה את כל המקדש.

הלכה ט

מתני' הפסח שיצא מירושלים או שננטמא ישרף מיד, כיון שיש פסול בגוף הקרבן, אבל אם נטמאו הבעלים או שמתו לא שורפים את הפסח מיד, היות

אין שומעין לו הגמ' תבאר מדוע. ואומרת הגמ' **שלא צורכה דא** (זה היה פשוט לנו שהוא לא יכול לשרוף את הפסח בהר הבית מהעצים שלו) **אלא** זה מה שיש לשאול, מה הדין אם הוא **אמר הריני שורפו** את הפסח שננטמא כולו, **על גגי מעצי עצמי**, האם הוא יכול או לא? מתרצת הגמ' **שכל שכן שאין שומעין לו** שהרי אנחנו רוצים לבזותו על מה שלא שמר את הפסח בטהרה, ולכך הוא צריך לשרוף את הפסח בהר הבית בגלוי. ואומר **רבי ירמיה בשם רבי הילא** שהטעם שבעל הפסח שננטמא כולו לא יכול לשרוף את הפסח מהעצים שלו, כיון שאנחנו רוצים להודיע לבוא אחריו שכולם יידעו שאותו אחד שבא לשרוף את המעט פסח שננטמא, או את הנותר שהוא צויקן, אבל אם יהיה מקרה ששורפים בהר הבית מהעצים הפרטיים, א"כ לא כולם יידעו שאותו אחד הוא צר עין, אלא יחשבו שהוא שורף את הנותר בעצים שלו, ותדע לך שצריך לפרסם את הצרי העין, שהרי בכל אתר בכל מקום לא צווח ליה צויקן המשנה לא מגנה את האנשים, וכאן את צווח ליה צויקן וכאן המשנה מגנה את

מסכת פרק ז [ה"ט - דף נג] פסחים

רמב

תעובר צורתו ויצא לבית השריפה, ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף ישרף מיד, שאין לו אוכלין.

גמ' הפסח שיצא או שנטמא וכו': תני רבי חייה פגול פסול גוף הוא - ונשרף מיד, נטמאו בעלים או שמתו פסול מכשיר - טעון צורה, א"ר יוסה מתניתא אמרה כן, פסח שיצא או שנטמא פסול גוף הוא - ונשרף מיד, נטמאו הבעלים או שמתו פסול מכשיר הוא - וטעון צורה.

ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף ישרף מיד: רבי חמא בר עוקבה בשם ר' יוסה בר חנינה, רבי נחמיה ר' יוחנן בן ברוקה שניהם אמרו דבר אחד; דתני מפני אנינות שרפוהו, לכך נאמר פֶּאֱלָה דברי ר' נחמיה, ר' יהודה ור"ש אומרים וכי מפני אנינות נשרף? והא לא נשרף אלא מפני הטומאה, שאילו מפני אנינה נשרף - היה לשלשתן

הבעלים או שמתו שזה פסול מכשיר הוא, ולכך הוא טעון עיבור צורה.

ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף ישרף מיד: רבי חמא בר עוקבה בשם ר' יוסה בר חנינה אומר שרבי נחמיה ור' יוחנן בן ברוקה שניהם אמרו דבר אחד, שגם אם אין פסול הגוף שורפים מיד, דתני שהרי שנינו שהשעיר ביום השמיני למילואים מפני אנינות של אהרון ובניו (על מות נדב ואביהוא) שרפוהו, לכך נאמר שאהרון אמר למשה רבינו "וְתִקְרָאנָה אֹתִי פֶּאֱלָה" היינו שהוא אונן, "וְאֶכְלְתִּי חֶסֶת הַיּוֹם הַזֶּה יִיטֵב בְּעֵינֵי ה'" דברי ר' נחמיה, אבל ר' יהודה ור"ש אומרים וכי מפני אנינות נשרף? והא לא נשרף אלא מפני הטומאה שאירע בו (בשעיר ר"ח), שהרי אילו מפני אנינה נשרף א"כ היה לשלשתן (לשלשת השעירים שהקריבו בו ביום, השעיר של היום השמיני למילואים, שעיר ר"ח, והשעיר

ואין פסול בקרבן עצמו, אלא רק אין מי שיאכל אותו, ולכך תעובר צורתו ימתינו עד שיעבור מראהו של בשר הפסח, והוא יהיה לנותר, ואז הוא ייצא לבית השריפה, ור' יוחנן בן ברוקה אומר אף ישרף מיד, כיון שאין לו אוכלין, ור' יוחנן בן ברוקה סובר שגם אם אין פסול בגוף הקרבן, שורפים אותו מיד.

גמ' הפסח שיצא או שנטמא וכו': תני רבי חייה פגול היינו ששחטו את הקרבן במחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו, זה פסול הגוף הוא, ולכך הוא נשרף מיד, אבל אם נטמאו הבעלים או שמתו זה פסול מכשיר (היינו פסול שהקרבן לא מוכשר וראוי לאכילה, כיון שאין מי שיאכלנו), ולכך הוא טעון עיבור צורה, א"ר יוסה שגם מתניתא אמרה כן, שהרי שנינו במשנה שהפסח שיצא או שנטמא שזה פסול הגוף הוא, ולכך הוא נשרף מיד, אבל אם נטמאו

לישרף, דבר אחר והלא פנחס היה עמה, דבר אחר והלא מותר לאוכלו מבערב. על דעתיה דרבי נחמיה ישרוף לשלשתן? סבר רבי נחמיה שלשתן נשרפו. היה לו לפנחס לוכל? ואדיין לא נתמנה כהן גדול. והיה לו לאהרן לוכל מבערב? סבר רבי נחמיה אנינה לילה תורה. א"ר ירמיה אף ר' יוסי הגלילי דכוותהון - תנינן תמן חטאת שקיבל דמה בשני כוסות, יצא אחד מהן לחוץ - הפנימי כשר, נכנס אחד מהן לפנים ר' יוסי הגלילי מכשיר בחיצון, וחכמים פוסלין, אמר ר' יוסי הגלילי ומה אם במקום שמחשבה פוסלת בחוץ, לא עשה בה המשוואר כיוצא, מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים, אינו דין שלא נעשה המשוואר כנכנס?! נכנס לכפר

שאנינה לילה זה גם מן התורה. א"ר ירמיה אף ר' יוסי הגלילי סובר דכוותהון כדברי ריב"ב ור' נחמיה, שגם אם אין פסול הגוף, הקרבן לא צריך עיבור צורה; שהרי תנינן תמן במסכת זבחים, חטאת שקיבל דמה בשני כוסות, ויצא כוס דם אחד מהן לחוץ, הדם שבכוס הפנימי (שנשאר בעזרה) כשר לזריקה. ואם נכנס אחד מהן לפנים לתוך ההיכל, ר' יוסי הגלילי מכשיר את הדם הנמצא בכוס החיצון (שנשאר בעזרה), וחכמים פוסלין, אמר ר' יוסי הגלילי שיש ק"ו שזה כשר, שהרי ומה אם במקום שמחשבה פוסלת בחוץ דהיינו שאם הוא חישב לזרוק את הדם חוץ לעזרה, שהקרבן נפסל, אפי"ה לא עשה בה את הדם המשוואר (שנשאר בעזרה) כמו הדם היוצא, אלא הוא יכול לזרוק את הדם שנשאר בעזרה, מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים דהיינו שאם הוא חישב לזרוק את הדם בהיכל, שהקרבן לא נפסל, אינו דין שלא נעשה את הדם המשוואר בעזרה כמו הדם שנכנס להיכל, וא"כ ודאי שהוא יוכל לזרוק את הדם שנשאר בעזרה על גבי המזבח. ואומרת המשנה שאם נכנס הדם לכפר

שנחשון הקריב לחנוכת המזבח) לישרף, דבר אחר שלא יתכן שהשעיר נשרף מחמת אנינות, כיון והלא פנחס שהוא לא אונן (שהרי פנחס לא אח של נדב ואביהוא) היה עמהן והוא היה יכול לאכול את בשר השעיר, דבר אחר שלא יתכן שהשעיר נשרף מחמת אנינות, והרי הלא אנינות הוא רק ביום מות הקרובים, ומותר לאוכלו מבערב, ולכך ע"כ שנפל טומאה בשעיר ר"ח. בכל אופן מכאן מוכח שר' נחמיה סובר שהגם שלא היה פסול בגוף השעיר (אלא שלא היה מי שיאכל את בשר השעיר), שרפו אותו מיד, וכדברי ריב"ב. ומבארת הגמ' מה ר' נחמיה יענה לשאלת ר' יהודה ור"ש; ששאלו על דעתיה דרבי נחמיה שהיה צריך להיות שישרוף לשלשתן? אבל זה לא ק' כיון שסבר רבי נחמיה שבאמת שלשתן נשרפו. ומה ששאלו שהיה לו לפנחס לוכל (לאכול) את השעיר, זה גם לא ק' כיון שר' נחמיה סובר שאדיין (עדיין) פנחס לא נתמנה להיות כהן (גדול לאו דוקא) עד שהרגו לזימרי. ומה ששאלו שהיה לו לאהרן ולבניו לוכל (לאכול) את השעיר מבערב, זה לא ק' כיון שסבר רבי נחמיה

מסכת פרק ז [ה"ט - דף נג] פסחים

אף על פי שלא כפר פסול דברי ר"א, ר' שמעון אומר עד שיכפר, ר' יודה אומר אם הכנים שוגג כשר. כל הדמים פסולין שנתנו ע"ג המזבח, לא הורצה הציץ, אלא טמא, שהציץ מרצה על טמא ואינו מרצה על היוצא. א"ר לעזר תדע לך שהוא פסול מכשיר כר' יוסי הגלילי - שהרי חבירו מבחוץ והוא כשר. תדע לך שהוא פסול גוף כרבנן - שהרי הוא במחיצתו והוא פסול. רבנן דרשין מפני שלא נכנס מקצת דמה לפנים - אָכּוּל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ, הא אם נכנס מקצת דמה לפנים, יפה עשיתם ששרפתם. ר' יוסי הגלילי דרש מפני שלא נכנס כל דמה לפנים - אָכּוּל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ, הא אם נכנס כל דמה לפנים, יפה עשיתם ששרפתם. מה טעמא דרבנן [ויקרא ו] וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה - אפילו מקצת דמה.

הגם שזה לא פסול הגוף, ומכאן שר' יוסי הגלילי סובר כריב"ב ור' נחמיה. ואומר ר"א תדע לך שדם שנכנס להיכל הוא פסול הגוף כשיטת רבנן, שהרי הדם שנשאר בחוץ הוא עדיין עומד במחיצתו ואפי"ה הוא פסול, וא"כ ע"כ שהדם שנכנס להיכל פוסל את גוף הקרבן. ומבארת הגמ' את המחלוקת בין ר' יוסי הגלילי וחכמים, שרבנן דרשין שמישה רבינו אמר לאהרון מפני שלא נכנס אפי' מקצת מִדָּמָה של השעיר לפנים, לכך 'אָכּוּל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ', אבל הא אם היה נכנס אפי' מקצת דמה לפנים, יפה עשיתם ששרפתם. ור' יוסי הגלילי דרש מפני שלא נכנס כל דמה לפנים לכך 'אָכּוּל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ', אבל הא אם היה נכנס כל דמה לפנים, יפה עשיתם ששרפתם. ואומרת הגמ' מה טעמא דרבנן שאפי"ה אם נכנס חלק מהדם להיכל שהקרבן פסול, שהרי כתוב וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, לא תֹאכַל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף, ומוזה שכתוב 'מִדָּמָה' משמע אפילו אם נכנס מקצת דמה כבר הקרבן פסול,

בהיכל אף על פי שלא כפר שהוא לא זרק מהדם בהיכל פסול, דברי ר"א, ור' שמעון אומר שהדם לא נפסל עד שיכפר שיזרוק מהדם בהיכל. ר' יודה אומר שאם הוא הכניס את הדם בשוגג, הדם נשאר כשר, והוא יכול להוציאו ולזרוק על גבי המזבח החיצון. ואומרת המשנה שכל הדמים הפסולין שנתנו ע"ג המזבח לא הורצה הציץ, והקרבן פסול, והציץ אינו מרצה אלא על הטמא, שהציץ מרצה על טמא ואינו מרצה על היוצא, עד כאן דברי המשנה; ומבארת הגמ' את הוכחת ר' ירמיה, א"ר לעזר תדע לך שדם שנכנס להיכל הוא פסול מכשיר ואינו פסול הגוף כשיטת ר' יוסי הגלילי, שהרי חבירו הכוס השני של הדם נשאר מבחוץ והוא כשר, ואם זה היה פסול הגוף, זה היה צריך לפסול גם את הדם שנשאר בעזרה, ועל זה משה רבינו אמר לאהרון "הן לא הובא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה" שמשמע שאם הכניסו את דם השעיר לתוך ההיכל, היה מובן מה ששרפו את השעיר,

מה טעמא דר' יוסי הגלילי - הן לא הובא את דְּמָה אֶל הַקֶּדֶשׁ פְּנִימָה. מה מקיים ר' יוסי הגלילי מְדָמָה? כהדא דתני, ר' יוסי הגלילי אומר אין כל העניין הזה מדבר אלא בפרים הנשרפין ובשעירים הנשרפים - ליתן עליהן לא תעשה על אכילתן, וללמד שפסוליהן נשרפין בבית הבירה. אמרו לו מניין לחטאת שאם נכנס מדמה לפניו תהא פסולה? אמר להם מן הדין קרייא, הן לא הובא את דְּמָה אֶל הַקֶּדֶשׁ פְּנִימָה, הא אינו אומר מדמה, אלא דמה - כל דמה, תשובה לר' עקיבה שהיה אומר מדמה - לא כל דמה.

הגלילי א"כ (שהפסוק הזה לא נאמר לעניין דם של חטאת החיצונה), א"כ מניין לחטאת שאם נכנס מדמה לפניו שתהא פסולה? אמר להם ר' יוסי הגלילי מן הדין קרייא שכתוב הן לא הובא את דְּמָה אֶל הַקֶּדֶשׁ פְּנִימָה, שמשמע שאילו הכניסו מהדם של השעיר להיכל, היה מובן מדוע שרפו את השעיר, ואמר ר' יוסי הגלילי לחכמים הא אינו אומר 'מדמה' שמשמע שאם נכנס חלק מהדם שהחטאת פסולה, אלא כתוב 'דמה' שמשמע שרק אם נכנס כל דמה, רק אז החטאת פסולה. ומכאן תשובה לר' עקיבה שנחלק על ר' יוסי הגלילי שהיה אומר שהיות וכתוב 'מדמה' משמע שאפי' אם לא הכניסו את כל דמה כבר החטאת פסולה, והרי לשיטת ר' יוסי הגלילי הפסוק שאומר 'מדמה' נאמר כלפי דם חטאות הפנימיות, והרי שם הוא מכניס את כל דם החטאת, ואפי"ה הפסוק אומר 'מדמה' א"כ מוכח שהתורה אומרת 'מדמה' גם על כל הדם.

ואומרת הגמ' ומה טעמא דר' יוסי הגלילי שאומר שהקרבת לא נפסל אלא א"כ נכנס כל דמה? כיון שכתוב הן לא הובא את דְּמָה אֶל הַקֶּדֶשׁ פְּנִימָה, ומה שכתוב 'את דמה' משמע שלא הובא כל דמה אל הקודש. ואומרת הגמ' א"כ מה מקיים איך יסביר ר' יוסי הגלילי את הפסוק שחכמים הביאו 'מְדָמָה' שמשמע אפי' מקצת דמה? מתרצת הגמ' שר' יוסי הגלילי סובר שהפסוק לא הולך לעניין דם חטאת החיצונה שנכנסה לפניו, אלא הפסוק מדבר לעניין חטאות הפנימיות, כהדא דתני כמו ששנינו ר' יוסי הגלילי אומר שאין כל העניין הזה מדבר בדם חטאת החיצונה שנכנסה להיכל, אלא בפרים הנשרפין ובשעירים הנשרפים שדמם נכנס להיכל לכפר, וליתן עליהן לא תעשה על אכילת בשרן, כמו שכתוב 'לא תאכל', וללמד שפסוליהן נשרפין בבית הבירה, כמו שכתוב 'בְּקֶדֶשׁ בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף', ולא מחוץ לג' מחנות כדרכן כשהם כשרים. אמרו לו חכמים לר' יוסי

הלכה י

מתני' העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר, ואם חל ששה עשר להיות בשבת, ישרפו בשבעה עשר, שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום טוב.

גמ' העצמות וכו': עצם שאין עליו בשר; ר' יוחנן אמר אסור לשוברו, ר"ש בן לקיש אמר מותר לשוברו. מתיב ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש, והא תנינן העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר - ויקוץ? מפני המוח שבקולית, ויחלוץ את הבשר מן העצם, ויהנה מן העצם? סברין מימר אין חולצין את הפסול, אמר ר"א ואפילו תימר חולצין - פתר לה כר' יעקב, דר' יעקב אמר הבא בכושר משעה ראשונה ונטמא, אסור בשבירת העצם.

הלכה י

מתני' העצמות שיש בהם מוח (שלא יכלו לאוכלם כיון שאסור לשובר את העצם בפסח), והגידין שראויים לאכילה, אלא שאין דרכם של בני אדם לאוכלם, והנותר ישרפו בששה עשר, ואם חל ששה עשר להיות בשבת, ישרפו בשבעה עשר, כיון שאינן (אין שריפת הנותר) דוחין לא את השבת ולא את יום טוב.

גמ' העצמות וכו': אומרת הגמ' מה הדין לעניין עצם שאין עליו בשר, ר' יוחנן אמר שאסור מדרבנן לשוברו, הגם שמן התורה מותר לשוברו, היות וכתוב "בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל, וְעֵצֶם לֹא תִשְׂרְפוּ בוֹ", שמשמע שרק עצם שיש בו בשר הראוי לאכילה אסור לשוברו, ור"ש בן לקיש אמר שמותר לשוברו. שואלת הגמ' מתיב ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש, והא תנינן העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר, ולשיטתך שמותר לשובר עצם שאין בו בשר, א"כ שיקוץ וישבור את העצם,

כדי לאכול את המוח הנמצא בתוך העצם? מתרצת הגמ' א"ל רשב"ל לר' יוחנן שאסור לשובר את העצם מפני המוח שבקולית שדינו כבשר. חזר ר' יוחנן ושאל את רשב"ל ויחלוץ את הבשר (את המוח הנמצא בעצם) מן העצם בט"ז ניסן וישרוף אותו, כיון שזה נותר, ויהנה מן העצם? מתרצת הגמ' שלא יכולים לשובר את העצם שיש בו מוח, גם לאחר שהוא נהיה לנותר, שהרי סברין מימר חשבו בני הישיבה לומר שגם אין חולצין לא מוציאים את המוח הפסול מהעצם, כיון שיש איסור לשובר גם עצם פסול, אבל אמר ר"א ואפילו תימר שחולצין את המוח מעצם פסול, ומה שכאן אסור לשובר את העצם הנותר, פתר לה מעמידים את המשנה כר' יעקב, דר' יעקב אמר שפסח הבא בכושר משעה ראשונה דהיינו פסח שהיה כשר אלא שנפסל, כגון שהוא נטמא אסור בשבירת העצם, ולכך כאן שהמוח שבעצם היה כשר, ורק עכשיו הוא נפסל בנותר, אסור לשוברו.

ר' אימי בשם ר' לעזר מה טעם אמרו העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר, שהשורף יש בו משום שובר. שמואל אמר נמנין על מוח שבראש, ואין נמנין על מוח שבקולית; נימנין על מוח שבראש - שהוא יכול להוציאו דרך האוזן, ואין נמנין על מוח שבקולית - שאין יכול להוציאו אלא דרך שבירה. ר' יוחנן אמר נימנין על מוח שבקולית, ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן אין נמנין על מוח שבקולית, ואם נמנה נמנה, על דעתיה דר' יוחנן וישרף וימנה? מפני אבדן קדשים, על דעתיה דשמואל ישרף וימנה? סבר שמואל - כר' יעקב, דר' יעקב אמר הבא בכושר משעה ראשונה ונטמא, אסור בשבירת העצם.

דר' יוחנן שעשיית חור ע"י גחלת אינה כשבירת העצם, א"כ שלכתחילה הוא ישרף ויעשה חור בעצם, ויוציא את המוח וימנה על זה? מתרצת הגמ' שלכתחילה לא עושים חור בעצם ע"י גחלת, מפני אבדן קדשים שחוששים שבשעת ניקוב העצם ע"י הגחלת, הוא ישרוף גם קצת מהמוח. שואלת הגמ' על דעתיה דשמואל שישרף את העצם בגחלת, ויוציא את המוח וימנה על זה, שהרי ע"כ ששמואל סובר ששריפה אינה כשבירה, כיון שאם היא היתה כשבירה, היה צריך להיות שיהיה אסור לשרוף את עצמות הנותר? מתרצת הגמ' שסבר שמואל כר' יעקב, דר' יעקב אמר שפסח הבא בכושר משעה ראשונה ונטמא, אסור בשבירת העצם, אבל אם הוא היה פסול מהתחלה מותר לשבור בו את העצם, ולכך היות ואנחנו אוסרים עליו לנקוב בערב פסח את העצם ע"י גחלת כדי להוציא את המוח, א"כ יוצא שמהתחלה המוח הזה לא היה ראוי לאכילה, ולכך יכולים לשרוף את עצמות הנותר.

ר' אימי בשם ר' לעזר אומר מה טעם אמרו שהעצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר, ולא יכולים לעשות חור בעצם בערב פסח ע"י שיניחו עליה גחלת, ויוציאו ממנה את המוח, כיון שהשורף את העצם יש בו משום שובר, וכן שמואל אמר שנמנין על הפסח כדי לאכול את המוח שבראש, ואין נמנין על הפסח כדי לאכול את המוח שבקולית (עצם הירך), ומבאר שמואל; נימנין על המוח שבראש, כיון שהוא יכול להוציאו את המוח דרך האוזן בלי לנקוב את עצם הגולגולת, אבל ואין נמנין על מוח שבקולית, כיון שאין יכול להוציאו את המוח אלא דרך שבירה, אבל ר' יוחנן אמר שנימנין על הפסח כדי לאכול את המוח שבקולית, כיון שעשיית חור ע"י גחלת אינה כשבירה, ור' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן אומר שלכתחילה אין נמנין על מוח שבקולית, אבל ואם הוא נמנה על המוח - נמנה, והוא יוציא את המוח דרך חור שיעשה בעצם ע"י גחלת, שואלת הגמ' על דעתיה

מסכת פרק ז [ה"י - דף נד] פסחים

שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום טוב: מה חמית מימר כן? [שמות יב]
 וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר, וְהִנֵּתֶר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר, בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ, אַחֵר שְׁנֵי
 בָּקָרִים, אַחֵר בּוֹקְרוֹ שֶׁל חֲמֹשֶׁה עֶשֶׂר וְאַחֵר בּוֹקְרוֹ שֶׁל שֵׁשׁ עֶשֶׂר, וְכַתִּיב [ויקרא ז]
 וְהִנֵּתֶר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָאֵשׁ יִשְׂרָף. מִהוּ לְהַצִּית אֶת הָאוֹר בַּמְדוּרָה
 חֲמִיץ? מֵאֵן דִּילִיף לֵה מְנוּתֵר אֲסוּר, וּמֵאֵן דְּלֵא יִלִּיף לֵה מְנוּתֵר מוֹתֵר. א"ר רַבִּי בּוֹן
 בַּר חִיָּה יֵרְדּוּ לֵה בְשִׁיטָה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, כְּמָה דְּר' יִשְׁמַעְאֵל אָמַר תִּינוּק שְׁעֵבֵר זִמְנָה
 נִימּוּל בֵּין בֵּינָם בֵּין בְּלִילָה, וְהִכָּא עֵיבֵר זִמְנָה, נִשְׂרָף בֵּין בֵּינָם בֵּין בְּלִילָה.

הנותר מהשלמים רק ביום השלישי ולא בליל
 שלישי, הגם שזה כבר נותר, וזה מפני שלא
 שורפים קדשים בלילה.

שואלת הגמ' מהו להצית את האור
 במדורות חמץ בערב שבת (כשערב פסח חל
 להיות בשבת) והחמץ ישרף במשך השבת?
 מתרצת הגמ' שזה תלוי במחלוקת של ר'
 יהודה וחכמים, שמאן דיליף לה מנותר,
 שלר' יהודה שלומדים שריפת חמץ מנותר,
 א"כ יהיה אסור, שהרי אסור לשרוף את
 הנותר בשבת, אבל ומאן דלא יליף לה
 מנותר – חכמים, יהיה מותר. ואומרת הגמ'
 א"ר רבי בון בר חיה שהמשינה המתירה
 להדליק בשמן שריפה במבואות האפלים
 בלילה, ירדו לה הלכו בשיטת רבי
 ישמעאל, וכמה דר' ישמעאל אמר,
 שתינוק שעבר זמנו (לאחר היום השמיני)
 נימול בין ביום בין בלילה, והכא לעניין
 שמן שריפה, הרי זה כמו שעובר זמנו, ולכך
 זה נשרף בין ביום בין בלילה, וכל מה
 שאמרנו שלא שורפים קדשים בלילה, זה רק
 מיד לאחר שהוא נעשה לנותר (בליל שלישי).

שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום
טוב: שואלת הגמ' מה חמית מימר כן שלא
 שורפים את הנותר ביו"ט, ומהיכן אתה יודע
 שלא שורפים את הקדשים ביו"ט? מתרצת
 הגמ' כיון שכתוב וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד
 בֶּקֶר, וְהִנֵּתֶר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר, בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ,
 והרי למעשה היה צריך להיות כתוב וְהִנֵּתֶר
 מִמֶּנּוּ בָאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ, ומדוע מוזכר 'עד בקר'
 אלא זה בא ללמד שהפסח נשרף רק לאחר
 שני בקרים, דהיינו לאחר בוקרו של
 חמשה עשר ואחר בוקרו של ששה עשר,
 כיון שלא שורפים את הקדשים ביו"ט, ואומרת
 הגמ' שאם תשאל שאולי מה שצריך לשרוף
 את הפסח בט"ז בניסן זה לא מחמת שלא
 שורפים את הקדשים ביו"ט, אלא כיון שזה
 זמנו, והראיה שלא יכולים לשרוף את הפסח
 בליל ט"ז, וא"כ חוזרת השאלה מהיכן יודעים
 שלא שורפים קדשים ביו"ט? לכך אומרת הגמ'
 שמה שלא שורפים את הפסח בליל ט"ז, זה
 כיון שלא שורפים קדשים בלילה, שהרי
 וְכַתִּיב וְהִנֵּתֶר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ, בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי בָאֵשׁ יִשְׂרָף, דהיינו שורפים את

הלכה יא

מתני' כל הנאכל בשור הגדול - יאכל בגדי הרך, וראשי כנפים והסחוסין. השובר את העצם בפסח טהור הרי זה לוקה ארבעים. אבל המותר בטהור, והשובר בטמא אינו לוקה את הארבעים.

גמ' כל הנאכל בשור הגדול וכו': גידים הרכים; ר' יוחנן אמר נמנין עליהן, ר"ש בן לקיש אמר אין נמנין עליהן. רבי יעקב בר' אחא בשם ר' זעירה, מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן, מחלפה שיטתיה דר"ש בן לקיש, דאיתפלגון דתנינן תמן אלו שעורותיהן כבשרן, עור האדם ועור חזיר של יישוב, רבי יוסה אומר אף עור חזיר של בר, עור חמרת גמל הרכה, עור הראש של עגל הרך, עור בית הפרסות, עור בית הבושת, ועור השליל, ועור שתחת האליה, ועור האנקה והכח והלטאה

הלכה יא

מתני' כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך, בכדי שלא לעבור על איסור 'בל תותירור', אבל בשר שאמור להתקשות, הגם שכעת הוא עדיין רך, אין חיוב לאוכלו, וכן את ראשי כנפים היינו הסחוס הנמצא בעצם הכתף, ואת שאר הסחוסין צריך לאכול. השובר את העצם בפסח הטהור, הרי זה לוקה ארבעים. אבל המותר מבשר הפסח הטהור, או השובר את העצם בפסח הטמא אינו לוקה את הארבעים, כיון שכתוב "בבית אֶחָד יֵאָכֵל וְעֵצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בו", שמשמע שכל איסור שבירת העצם הוא רק בפסח שיכולים לאכול ממנו. והמותיר לא לוקה כיון שזה לאו שאין בו מעשה.

גמ' כל הנאכל בשור הגדול וכו': אומרת הגמ' מה הדין לעניין גידים הרכים

שסופם להתקשות; ר' יוחנן אמר שנמנין עליהן ויוצאים בזה ידי אכילת פסח, היות וכעת הם עדיין רכים, ור"ש בן לקיש אמר שאין נמנין עליהן ולא יוצאים בזה ידי אכילת פסח, היות והם עתידים להתקשות. שואלת הגמ' רבי יעקב בר' אחא בשם ר' זעירה הק' שלכא' מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן, ומחלפה שיטתיה דר"ש בן לקיש (לכא' ר' יוחנן ורשב"ל סותרים את עצמם). דאיתפלגון שהרי ר' יוחנן ורשב"ל נחלקו, דתנינן תמן במסכת חולין, אלו שעורותיהן כבשרן; עור האדם, ועור חזיר של יישוב כיון שעורו רך, ורבי יוסה אומר שאף עור חזיר של בר כבשרו, עור חמרת (דבשת) של גמל הרכה דהיינו שהוא עדיין לא סחב משאות, ועור הראש של עגל הרך, עור בית הפרסות, עור בית הבושת, ועור השליל, ועור שתחת האליה, ועור של האנקה והכח והלטאה

מסכת פרק ז [הי"א - דף נה] פסחים

והחומט, ר' יהודה אומר הלטאה - כחולדה, וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין, חוץ מעור האדם, ר' יוחנן בן נורי אומר שמנה שרצים יש להן עורות. אמר ר' יוחנן לא שנו אלא לאיסור ולטומאה, אבל ללקות - עור הוא ואין לוקים עליו משום נבילה, ר' שמעון בן לקיש אמר משנה תמימה שנה רבי בין לאיסור בין ללקות בין לטומאה, מחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש - תמן הוא עבד ליה בשר, וכא לא עבד ליה בשר? אמר רבי יודה בר פזי שנייא היא, תמן שהוא עור, ועור סופו להקשות. כל שכן מחלפה שיטתיה דר"ש בן לקיש, מה אין תמן שסופו להקשות - הוא עבד ליה בשר, כאן שאין סופו להקשות לא כל שכן?

הוא רשב"ל עבד ליה עושה אותו כבשר היות וכעת העור רך, הגם שהוא עתיד להתקשות, וכאן לענין הגידים הרכים רשב"ל לא עבד ליה בשר לא מתייחס לזה כבשר, היות והם עתידים להתקשות, וכן ק' על ר' יוחנן שכאן ר' יוחנן אומר שהגידים הרכים הם כבשר, היות וכעת הם רכים, ולענין העור ר' יוחנן אומר שהיות והעור עתיד להתקשות אין לזה דין של בשר, ולכך לא לוקים על אכילת העור? מתרצת הגמ' אמר רבי יודה בר פזי שלא ק' דברי ר' יוחנן, כיון ששנייא היא שיש הבדל, תמן לענין העור שהוא עור, ועור סופו להקשות לגמרי, לכך גם כעת שהעור עדיין רך אין לו דין של בשר, אבל משא"כ לענין הגידים שהם לא עתידים להתקשות כ"כ, לכך היות וכעת הם ראויים לאכילה, דינם כבשר. שואלת הגמ' א"כ כל שכן שמתחזק השאלה על רשב"ל ומחלפה שיטתיה דר"ש בן לקיש, שהרי ומה אין תמן לענין העור שסופו להקשות לגמרי הוא רשב"ל עבד ליה עושה אותו כבשר, כאן לענין הגידים שאין סופו להקשות לגמרי, לא כל שכן שצריך להתייחס לזה כבשר?

והחומט מיני שרצים, ור' יהודה נחלק ואומר שער הלטאה בעור החולדה, שהעור חלוק מהבשר. ואומרת המשנה וכולן שעיבדן, או שהילך בהן על גבי העור כדי עבודה כדי לעבד את העור, טהורין, כיון שמתבטל ממנו שם בשר, חוץ מעור האדם שחכמים תיקנו שאפי"ם אם הוא עיבד את העור שזה יטמא, כדי שאדם לא יעבד את עור אביו ואימו (יעשה כמין פוחלץ) שישארו לו למזכרת, ר' יוחנן בן נורי אומר שלכל השמנה שרצים יש להן עורות ואינם כבשר השרץ, ואמר ר' יוחנן שכל מה שהמשנה אמרה שעורותיהן כבשרן, לא שנו - אלא לענין איסור שאסור לאכול את העור, ולטומאה שהעור מטמא כבשרן, אבל לענין ללקות, היות ועור הוא, ולכך אין לוקים עליו על אכילת העור משום נבילה, ור' שמעון בן לקיש אמר, שמשנה תמימה שנה רבי אלו שעורותיהן כבשרן א"כ משמע שזה הולך בין לענין איסור לאכול את העור, ובין ללקות אם הוא אכל את העור, ובין לענין טומאה, וא"כ שואלת הגמ' שמחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש, שהרי תמן לענין העור

מסכת פרק ז [הי"א - דף נה] פסחים רנא

א"ר אבין טעמא דר"ש בן לקיש וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר - לא גידים. רבנן דקיסרין אמרין - ר' חייה ר' איסי, חד מיחלף וחד כהדין תנייא, מאן דמחלף לית ליה כאילין קישויא. **השובר** את העצם וכו': וכמה ישבור? ר' יוסי ור' זעירא בשם ר' יוחנן עד כדי שתהא היד מחגרת. ר' יונה אמר - ר' זעירא ור' בא תריהון בשם רבי יוחנן, חד אמר כדי שתהא היד מחגרת, וחורנה אמר צפורן, מאן דאמר יד כל שכן צפורן, מאן דאמר צפורן אבל יד לא.

ר' יוחנן ור"ש בן לקיש תריהון אמרי לעולם אינו חייב - עד שישבור עצם שיש עליו בשר, וממקום בשר. ר' יעקב בר אחא אמר, שמואל בר אבא בעי, מעתה לעולם אינו חייב עד שיטול אבן וירסס? וְעַצֵּם - לחייב על כל עצם ועצם,

שהיד תרגיש, א"כ כל שכן שאם הצפורן מרגישה, שהוא חייב, אבל מאן דאמר שצריך שהצפורן תרגיש, אבל אם רק היד מרגישה, הוא לא חייב על זה, דהיינו האדם מרגיש את החרץ ע"י העברת האצבע יותר מע"י הציפורן.

ר' יוחנן ור"ש בן לקיש תריהון אמרי שלעולם אינו חייב על שבירת העצם, אלא עד שישבור עצם שיש עליו כזית בשר, ושישבור ממקום הבשר, אבל אם הבשר נמצא בראש אחד של העצם והוא שבר בצד האחר, הוא פטור. שואלת הגמ' ר' יעקב בר אחא אמר ששמואל בר אבא בעי הק' א"כ מעתה מעבשיו נאמר שלעולם אינו חייב על שבירת העצם כשהוא חותך את העצם בסכין, שהרי הוא כבר חתך את הבשר, אלא הוא יתחייב רק עד שיטול אבן וידפוק עם האבן מעל הבשר וירסס את העצם הנמצא תחת לבשר, והדבר הזה מאד תמוה.

אומרת הגמ' שהיות וכתוב בפסוק וְעַצֵּם לֹא תִשָּׁקְרוּ בו, ולא כתוב 'עצמות' מכאן נלמד לחייב על שבירת כל עצם ועצם,

מתרצת הגמ' א"ר אבין שטעמא דר"ש בן לקיש שלא יוצאים באכילת הגידים כיון שכתוב וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר שמשמע שצריך לאכול בשר ולא גידים. ואומרת הגמ' שרבנן דקיסרין אמרין שר' חייה ור' איסי שנו את דברי ר' יוחנן ורשב"ל, אלא שאחד מיחלף את דברי ר' יוחנן לרשב"ל, וחד שנה כהדין תנייא כמו שאנחנו שנינו, וא"כ אומרת הגמ' שמאן דמחלף את דברי ר' יוחנן לרשב"ל, לית ליה כאילין קישויא, לא ק' מה שהקשינו.

השובר את העצם וכו': שואלת הגמ' וכמה ישבור בעצם שיתחייב על זה? אומרת הגמ' שר' יוסי ור' זעירא בשם ר' יוחנן אמרו עד כדי שתהא היד מחגרת נתפסת בחרץ, דהיינו שהיד תרגיש את החרץ שעשו בְּעַצֵּם, ור' יונה אמר שר' זעירא ור' בא תריהון (שניהם) בשם רבי יוחנן אמרו, ואחד אמר שהשיעור הוא כדי שתהא היד מחגרת, וחורנה אמר שהשיעור הוא כדי שהצפורן תרגיש את החרץ שעשו בְּעַצֵּם, ואומרת הגמ' שמאן דאמר שהשיעור הוא

מסכת פרק ז [ה"ב - דף נה] פסחים

הדא דתימר בהתרייה אחת, אבל בשתי התריות - שכן אפילו עצם אחד ושברו וחזר ושברו חייב שתיים.

והשובר בטמא וכו': ר' ירמיה בעי, לית הדא פליגא על ר' שמעון בן לקיש, דר' שמעון בן לקיש אמר עצם שאין עליו בשר מותר לשוברו, לא אמר אלא שלא ילקה, הא לאסור אסור. רבי אבון בשם ר"א מתניתא כשבא בטומאה משעה ראשונה, אבל אם בא בטהרה ונטמא, כבא בטהרה ולוקין על שבירתו.

הלכה יב

מתני' אבר שיצא מקצתו, חותך עד שמגיע לעצם, וקולף עד שמגיע לפרק וחותר. ובמוקדשין קוצץ בקופיץ - שאין בהן שבירת העצם. מן האגף ולפנים כלפנים, ומן האגף לחוץ כלחוץ. החלונות ועובי החומה כלפנים.

בטהרה ואח"כ הוא נטמא, א"כ כבא בטהרה כאילו הוא עדיין טהור ולוקין על שבירתו.

(סוגיית הגמ' הכתובה כאן בדפוסים בטעות, הועברה למקומה, אחר הלכה י"ב)

הלכה יב

מתני' אבר שיצא מקצתו חוץ לירושלים, חותר את הבשר עד שמגיע לעצם, וקולף את הבשר מהעצם, עד שמגיע לפרק וחותר את הגידים שמחברים את העצם, וכך הוא מפריד את העצם הזה משאר הפסח, שהרי אסור לשובר את העצם בפסח. אבל ובמוקדשין הוא קוצץ את האבר שיצא מירושלים בקופיץ גרון קטן, כיון שאין בהן איסור של שבירת העצם. ואומרת המשנה שמן האגף ממקום שהדלת נסגרת ולפנים, זה כלפנים, ומן האגף לחוץ כלחוץ. והחלונות שבחומת ירושלים ועובי החומה מעל לחומה כלפנים.

ואומרת הגמ' שהדא דתימר שצריך את הפסוק, זה דוקא בשהיה רק התרייה אחת, אבל בשתי התריות פשוט שיהיה חייב שתיים, שכן אפילו אם הוא לקח עצם אחד ושברו וחזר ושברו חייב שתיים, כיון שההתראות מחלקות.

והשובר בטמא וכו': שואלת הגמ' ר' ירמיה בעי וכי לית הדא דברי המשנה פליגא נחלקת על דברי ר' שמעון בן לקיש, דר' שמעון בן לקיש אמר שעצם שאין עליו בשר מותר לשוברו, שהרי המשנה לא אמרה אלא שלא ילקה על שבירת עצם בטמא, אבל הא לאסור אסור, ולשיטת רשב"ל היה צריך להיות שאין איסור כלל בשבירת עצם בטמא?

רבי אבון בשם ר"א אומר שמתניתא שפוטרת את השובר בטמא, זה דוקא כשבא הפסח בטומאה משעה ראשונה, דהיינו שהפסח נטמא עוד לפני זריקת הדם, שלא היה לו שעת הכושר כלל, אבל אם הפסח בא

גמ' אבר שיצא מקצתו וכו': מתיב ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש, והא תנינן העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר, ויקוץ? מפני מוח, ויחלוץ בשר מן העצם ויקוץ? שלא לפקע תחת הבשר. ר' סימון ר' יהושע בן לוי בשם בר פדייה הפיגול והנותר מצטרפין לממא את הידים - עד כדי עונשן בכזית. מהו שיפסלו בתרומה? ק"ו אם מטמאין את הידים - לפסול בתרומה, הן עצמן לא כ"ש. ההן יוצא מה את עבד ליה, מטמא את הידים או אינו מטמא את הידים, אין תימר ההן יוצא מטמא את הידים - פיגול ונותר אינן פוסלין בתרומה, אין תימר פיגול ונותר

את כל בשר הקרבן) מצטרפין לטמא את הידים עד כדי עונשן (השיעור שיש עונש למי שאוכל מהם) דהיינו בכזית. שואלת הגמ' מהו שִׁפְסְלוּ בתרומה אם פיגול או נותר נגעו בתרומה או בקדשים האם זה פוסל אותם? אומרת הגמ' שודאי שזה פוסל אותם, שהרי זה נלמד בק"ו, אם הפיגול והנותר מטמאין את הידים כדי לפסול בתרומה שהידיים שנגעו בפיגול פוסלים את התרומה, הן הפיגול והנותר עצמן, לא כ"ש שיפסלו את התרומה! שואלת הגמ' ההן (לעניין) יוצא, מה את עבד ליה, האם זה מטמא את הידים או אינו מטמא את הידים (כיון שחכמים לא חששו שיוציאו בידים מבשר הקרבן חוץ למקומם)? ואומרת הגמ' שאין תימר ההן (לעניין) יוצא שהוא מטמא את הידים כמו פיגול ונותר, א"כ ע"כ שפיגול ונותר אינן פוסלין בתרומה ולא כמו שאמרנו לעיל, שהרי למדנו במשנה שאם חלק מהאבר יצא חוץ לירושלים, שחותך את הבשר שיצא ואוכל את הבשר שנשאר, וא"כ מוכח שמה שיצא לא מטמא את מה שנשאר תוך ירושלים, ואומרת הגמ' שאין תימר שפיגול ונותר

גמ' אבר שיצא מקצתו וכו': שואלת הגמ' מתיב ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש, לדברך שאתה אומר שעצם שאין עליו בשר מותר לשוברו, והא תנינן לעיל שהעצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר, ולשיטתך שמותר לשבור עצם שאין בו בשר, א"כ שיקוץ וישובור את העצם בערב פסח, כדי לאכול את המוח הנמצא בתוך העצם, ולא יצטרך לשרוף את העצם? מתרצת הגמ' א"ל רשב"ל לר' יוחנן שאסור לשבור את העצם מפני המוח הנמצא בְּעֶצֶם שדינו כבשר. חזר ר' יוחנן ושאל את רשב"ל מדוע המשנה כאן אומרת על האבר שיצא מקצתו שצריך לקלף את הבשר עד שמגיע לפרק וחותר, והרי לדברך שיחלוץ ויוציא קצת בשר מן העצם ויקוץ את העצם? אמר רשב"ל לר' יוחנן שאסור לעשות כדבר הזה, כדי שלא לפקע תחת הבשר, יש חשש שמא יִשְׁבֵּר העצם תחת הבשר, ולכך הוא צריך לקלף את כל הבשר מהעצם.

ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי בשם בר פדייה אומר שהפיגול והנותר (שחכמים גזרו עליהם טומאה, בכדי שהכהנים לא יפגלו את הקרבנות, ושלא יתעצלו מלאכול

מסכת פרק ז [ה"ב - דף נו] פסחים

פוסלין בתרומה, ההן יוצא לא גזרו עליו כלום, דלא כן יטמא צד החיצון צד הפנימי, אמר ר' אבין מאן אית ליה דבר טמא מחמת עצמו - לא רבי מאיר?! לא כן אמר רבי יוחנן כל הדברים טהורין ברובן - כיון שחיתך רובן לאו כפרוש הוא?! יהא כמגיעי בו ויהא פסול? א"ר חנניה במחתך כל שהוא ומשליך.

מן האגף ולפנים וכו': ר' בא בשם רב יהודה לא קידשו תחת האגוף שבירושלם. ר' ירמיה בשם רב שמואל בר רב יצחק - כדי שיהו מצורעין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. ודכוותה לא קידשו תחת האגוף של הר הבית - כדי שיהו זבין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני

הבשר להפריד בין מה שיצא חוץ לירושלים למה שהוא שנשאר בעיר, שכיון שחיתך רובן וכי לאו כפרוש הוא?! וא"כ שזה יהא כמגיעי בו, שהרי החלק הטמא נוגע בחלק הטהור ויהא פסול? מתרצת הגמ' א"ר חנניה שמדובר כאן במחתך כל שהוא חתיכות קטנות מהבשר הטמא ומשליך, וא"כ אין כאן בשר טמא שרובו נחתך ומיעוטו מחובר לעצם, שיטמא את הבשר הטהור, אלא מה שמחובר לעצם עדיין לא נחתך רובו, ולכך זה טומאת בית הסתרים שאינו מטמא.

מן האגף ולפנים וכו': ר' בא בשם רב יהודה אומר שלא קידשו תחת האגוף (השער) שבירושלם, ר' ירמיה בשם רב שמואל בר רב יצחק אומר שהטעם הוא כדי שיהו מצורעין מגינין (מתגוננים) תחתיהן תחת השער, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים, ודכוותה ומאותו הטעם לא קידשו תחת האגוף השער של הר הבית, כדי שיהו הזבין (שאסורים להיכנס לר הר הבית) מגינין (מתגוננים) תחתיהן תחת השער, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני

פוסלין בתרומה כמו שאמרנו לעיל, א"כ ע"כ שעל ההן יוצא לא גזרו עליו כלום טומאה, כיון דאם לא תאמר כן, א"כ שיטמא הצד החיצון שיצא חוץ לירושלים את הצד הפנימי שנשאר בירושלים, חוזרת הגמ' ואומרת שאין הוכחה ואמר ר' אבין הרי מאן אית ליה שדבר טמא נטמא מחמת עצמו (כמו כאן שאתה רוצה שהחלק החיצון יטמא את החלק הפנימי, הגם שהמגע לא ניכר) וכי זה לא רבי מאיר?! אבל ר' יוסי נחלק והמשנה הולכת בדברי ר' יוסי (ר"מ ור' יוסי נחלקו לעניין בגד שהיה בשיעור של שלשה על שלשה טפחים שהיה טמא במדרס ונחלק, שר"מ אומר שאומנם הבגד הזה נטהר מטומאת מדרס כיון שאין בו כשיעור, אבל הוא טמא מגע מדרס כיון שהוא נגע בעצמו, וטומאת בית הסתרים מטמא, אבל ר' יוסי אומר שהיותו והבגד הקטן הזה לא נגע במדרס, לכך זה יהיה טהור, כיון שטומאת בית הסתרים לא מטמא). שואלת הגמ' וכי לא כן אמר רבי יוחנן שכל הדברים שהיו טמאים ונקרעו טהורין ברובן, כיון שזה כבר לא נקרא חיבור, וא"כ היה צריך להיות כאן, שכאשר הוא חותך את

הגשמים. מצורע אין לו איכן להגן, זב יש לו איכן להגן בכל ירושלם? רבי יוחנן בר מדייא בשם רבי פנחס, מן מה דאנן חמיי רבנן שלחין סנדליהון תחת האגוף של הר הבית - הדא אמר שלא קידשו תחת האגוף של הר הבית. רב שאל לרבי חייה רבה גגות ירושלם מה הן? א"ל מן מה דמתלין מתלא - פיסחא כזיתא והלילה מתבר אגרייא, הדא אמרה גגות ירושלם קודש. ר' ירמיה ר' מיישא רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב גגות ירושלם חול, והא תנינן מן האגוף ולפנים כלפנים, מן האגוף ולחוץ כלחוץ? פתר לה בגג מבוצר לאויר חצר הא מתניתא. והא תנינן החלונות ועובי החומה כלפנים? עוד היא בגג מבוצר לאויר חצר היא מתניתא,

הגדול של המון העם, וא"כ הדא אמרה מוכח מכאן שגגות ירושלם קודש (התקדשו בקדושת ירושלים) ולכך יכולים לאכול את הפסח על הגג, אבל ר' ירמיה ור' מיישא בשם רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב שגגות ירושלם הם חול, ולא יכולים לאכול שם את הפסח (והיו אוכלים את הפסח בחצר, ורק את ההלל אמרו בגג). שואלת הגמ' והא תנינן מן האגוף ולפנים כלפנים, מן האגוף ולחוץ כלחוץ, וא"כ לכא' משמע מהמשנה שהגג קדוש בקדושת ירושלים, שהרי הגג נמצא בין החומות? מתרצת הגמ' שרב פתר לה בגג מבוצר לאויר חצר הא מתניתא, שגג שהוא מוקף בחומות ירושלים - באמת הוא קדוש בקדושת ירושלים, ורב דיבר לענין גג הבנוי בחומה שהוא לא מוקף בחומת ירושלים, לכך הוא חול. שואלת הגמ' והא תנינן שהחלונות ועובי החומה כלפנים, והרי עובי החומה לא מוקף מחיצה, ואפי"ה הוא קדוש, וא"כ היה צריך להיות אותו דבר לענין הגג? מתרצת הגמ' עוד היא בגג מבוצר לאויר חצר היא מתניתא שהמשנה מדברת בחומה התיכונה (ירושלים היתה מוקפת בכמה חומות) שהיא מוקפת

הגשמים. שואלת הגמ' בשלמא לענין המצורע שאין לו איכן להגן על עצמו, מובן שלא קידשו אתה השער של ירושלים כדי שיהיה לו היכן להתגונן, אבל הרי לזב יש לו איכן להגן על עצמו, שהרי הזב יכול להיות בכל ירושלם, וא"כ מדוע לא קידשו את שערי הר הבית, ואולי באמת כן קידשו את שערי הר הבית? אבל אמר רבי יוחנן בר מדייא בשם רבי פנחס, מן מה דאנן חמיי מזה שאנחנו רואים שרבנן שלחין סנדליהון מניחים את נעליהם תחת האגוף השער של הר הבית, א"כ הדא אמר מוכח מכאן שלא קידשו תחת האגוף של הר הבית, שהרי אסור להיכנס לר הר הבית עם נעלים (ואולי זה הטעם שלא קידשו את השער, כדי שיהיה היכן להניח את הנעלים).

רב שאל לרבי חייה רבה (הגדול) גגות ירושלם מה הן האם הם התקדשו בקדושת ירושלים ויכולים לאכול שם קדשים או לא? א"ל מן מה דמתלין מתלא מזה שמשלו המושלים ואמרו פיסחא כזיתא והלילה מתבר אגרייא שכל אחד אבל רק כזית מהפסח (מרוב מגויים), וכשאמרו את ההלל זה היה נראה כאילו שנשבר הגג מחמת הקול

מסכת פרק ז [ה"ב - דף נו] פסחים

ואתיא כההיא דאמר רבי אחא בשם רבי חנינא [איכה ב] וַיֵּאָבֵל חָל וְחֹמָה - שורא ובר שורא. אם עובי החומה קידשו, כל שכן חלון? א"ר אחא בחלון שעל גבי האגוף נצרכה, אף ע"ג דתימר לא קידשו תחת האגוף של ירושלם - חלון שע"ג האגוף קודש.

תני בשם ר' יהודה מחילות שתחת ההיכל חול, וגגות ההיכל קודש. ר' אימי בשם ר"ש בן לקיש מתניתא אמרה כן, מדורה היתה שם ובית כסא של כבוד, וזה היה כבודו - מצאו נעול יודע שיש שם אדם, פתוח ידוע שאין שם אדם, א"ר יוסה וכי צואה טומאה?! והלא אינה אלא נקיות, ויידא אמר דא? יוצא והולך לו במסיבה

תחת ההיכל ופתוחות לחר הבית, הם חול, אבל וגגות ההיכל קודש, כיון שהגגות התקדשו כמו שנאמר וַיִּתֵּן דָּוִיד לְשִׁלְמֹה בְנוֹ אֶת תְּבִנֵּית הָאוֹלָם וְעֲלִיתָיו, הפל בכתב מיד ד' עלי השפיל. ר' אימי בשם ר"ש בן לקיש אומר שגם מתניתא אמרה כן, שהרי שנינו במסכת תמיד "הולך לו במסיבה ההולכת תחת הבירה, והנרות דולקין מכאן ומכאן עד שהוא מגיע לבית הטבילה ומדורה היתה שם, ובית כסא של כבוד, וזה היה כבודו - מצאו נעול יודע שיש שם אדם, פתוח ידוע שאין שם אדם", ומה שעשו בית הכסא תחת העזרה, מוכח שהמחילות אינם קדושות, א"ר יוסה שאין הוכחה שהרי וכי צואה זה טומאה?! והלא אינה אלא נקיות, ולכך אפי' אם המחילות התקדשו, אין חשש לעשותה תחת לעזרה, ואמרת הגמ' א"כ ויידא אמר דא מהיכן יודעים שהמחילות לא התקדשו? כיון שכתוב שם במשנה שאם "אירע קרי לאחר מהם - יוצא והולך לו במסיבה

בחומה החיצונה, ואתיא כההיא וזה כמו מה דאמר רבי אחא בשם רבי חנינא שכוונת הפסוק וַיֵּאָבֵל חָל וְחֹמָה היינו שורא ובר שורא החומה החיצונה והחומה התיכונה (ויש שפי' שרב התיר רק כשהגג היה נמוך מחומת ירושלים, וכן כשהמשנה אמרה שעובי החומה כלפנים, מדובר לענין החיל שזה חומה נמוכה מחומת ירושלים, ולכך היא נקראת 'בר שורא'. שואלת הגמ' לדברי ר' חיה שאומר שגגות ירושלים התקדשו וא"כ כשכתוב במשנה 'עובי החומה' מדובר גם בחומה החיצונה, א"כ אם המשנה אומרת שאת עובי החומה קידשו, א"כ כל שכן שקידשו את החלון וא"כ מדוע המשנה מזכירה את 'החלון'? מתרצת הגמ' א"ר אחא שחידוש המשנה הוא בחלון שעל גבי האגוף (השער) נצרכה, שאף ע"ג דתימר שהגם שאמרנו שלא קידשו תחת האגוף (השער) של ירושלם, אבל החלון שע"ג האגוף קודש.

תני בשם ר' יהודה, מחילות שהולכות

ההולכת תחת הכירה ונרות דולקין מיכן ומיכן עד שהוא מגיע לבית הטבילה, אם קודש הוא ילך לו בקצרה.

הלכה יג

מתני' שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, אלו הופכין פניהן אילך ואוכלין, ואלו הופכין פניהן אילך ואוכלין, והמיחם באמצע, וכשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו, ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואוכל. והכלה הופכת את פניה ואוכלת.

גמ' שתי חבורות וכו': תני כתיב [שמות יב] לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא חוץ לבית, חוץ לחבורה מניין? תלמוד לומר לא תוציא חוצה, א"ר יודה מיכן שאם הוציא חוץ לחבורה שהוא מתחייב. א"ר מנא יאמר קרייא

פניו לכיוון בני חבורתו, שלא יחשדוהו שהוא אוכל גם עם בני החבורה האחרת, כיון שאומנם פסח אחד נאכל בשתי חבורות, אבל אדם אחד לא אוכל בשתי חבורות, עד שמגיע בחזרה אצל חבורתו ואוכל עמהם, והכלה שהתחילה לאכול יחד עם בני חבורתה הופכת את פניה ואוכלת, ואין זה נחשב שהיא אוכלת כעת במקום אחר, כיון שכל מה שהיא הופכת את פניה זה מחמת שהיא בושה לאכול בפני משפחת בעלה.

גמ' שתי חבורות וכו': תני, כתיב לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, וא"כ אומרת הבריייתא שאין לי אלא שאסור להוציא מהבשר חוץ לבית, אבל חוץ לחבורה מניין שאסור להוציא? לכך תלמוד לומר לא תוציא חוצה, כיון שאם כל האיסור היה להוציא רק חוץ לבית, א"כ מדוע כתוב 'חוצה', א"ר יודה מיכאן שאם הוציא חוץ לחבורה שהוא מתחייב. שואלת הגמ' א"ר מנא א"כ שיאמר קרייא שיהיה רק

ההולכת תחת הכירה, ונרות דולקין מיכן ומיכן, עד שהוא מגיע לבית הטבילה, ואם המחילות קודש הוא, א"כ יהיה אסור לבעל קרי ללכת במחילה הנמצאת תחת לעזרה, אלא שילך לו מיד חוץ להר הבית בדרך הקצרה, ומזה שהוא הולך לבית הטבילה הנמצאת תחת לעזרה, ע"כ שהמחילות לא התקדשו.

הלכה יג

מתני' שתי חבורות שהיו אוכלות מפסח אחד בבית אחד, א"כ אלו הופכין פניהן אילך (לכיוון אחד) ואוכלין, ואלו הופכין פניהן אילך ואוכלין, כיון שפסח אחד נאכל בשתי חבורות. והמיחם שמשמש את שתי החבורות יכול להיות באמצע ביניהם. וכשהשמש עומד שתי החבורות עומד לקחת מים חמים מהמיחם כדי למזוג את היין לבני החבורה השניה, הוא קופץ סוגר את פיו, ומחזיר את

מסכת פרק ז [ה"ג - דף נו] פסחים

לא תוציא חוצה, ונן אמרין אם חוץ לחבורה שהוא מתחייב, לא כ"ש חוץ לבית? רבי אימי בעי הוציא מחבורה לחבורה בשני בתים חייב שנים, משום לא תוציא מן הבית, ומשום לא תוציא חוצה.

נמנו על הפסח, הוציא אחד כזית חייב, שנים שלשה פטורין, מפני שבני חבורתן ראויין להמשך אצלן, אלא שהן עוברין בעשה, וכרבי שמעון אפילו בעשה אינן עוברין, דתני על הפתים אשר יאכלו אתו פהם, מלמד שהפסח נאכל בשני מקומות, יכול אף אוכליו יהו אוכלין אותו בשני מקומות? תלמוד לומר בבית אחד יאכל, הא כיצד? פסח נאכל בשני מקומות, ואין אוכליו אוכלין אותו בשני מקומות, רבי שמעון אומר אף אוכליו אוכלין אותו בשני מקומות. מה מקיים רבי שמעון בבית אחד יאכל? שלא תהא חבורה מקצתה אוכלת בפנים ומקצתה אוכלת בחוץ.

אחד, הוא חייב על הוצאת הפסח, אלא שהן עוברין בעשה שכתוב בבית אחד יאכל, וכשיטת רבי שמעון אפילו בעשה אינן עוברין, דתני היות וכתוב ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הפתים אשר יאכלו אתו פהם, א"כ זה מלמד שהפסח נאכל בשני מקומות, ואומרת הברייתא א"כ יכול אף אוכליו יהיו אוכלין אותו בשני מקומות? תלמוד לומר בבית אחד יאכל, א"כ הא כיצד איך נסביר את הפסוק? אלא הפסח נאכל בשני מקומות לשתי חבורות, אבל ואין אוכליו אוכלין אותו בשני מקומות, אסור לעבור לאחר תחילת האכילה ממקום למקום, רבי שמעון אומר אף אוכליו אוכלין אותו בשני מקומות, מותר לעבור לאחר תחילת האכילה ממקום למקום, וא"כ מה מקיים רבי שמעון בבית אחד יאכל? אלא זה בא חומר שלא תהא חבורה נחלקת לשנים לאחר שהתחילו לאכול, שמקצתה תהיה אוכלת בפנים ומקצתה תהיה אוכלת בחוץ, וזה

כתוב לא תוציא חוצה, ואנן אמרין ואנחנו היינו אומרים אם כשהוא מוציא מחוץ לחבורה שהוא כבר מתחייב, לא כ"ש שהוא יתחייב כשיוציא חוץ לבית? מתרצת הגמ' רבי אימי בעי שאל מה ק' לר' מנא, והרי הפסוק בא לומר שאם הוא הוציא מחבורה לחבורה הנמצאים בשני בתים שהוא חייב שנים, אחד משום לא תוציא מן הבית, ואחד משום לא תוציא חוצה. נמנו על הפסח לאוכלו, ולאחר תחילת האכילה הוציא אחד כזית חייב, אבל אם שנים או שלשה הוציאו מהפסח פטורין, מפני שבני חבורתן ראויין להמשך אצלן, ולכך זה לא נקרא שהם מוציאים את הבשר חוץ לחבורה, אלא זה נקרא שהחבורה עוברת מקום (והם יהיו פטורים גם אם שאר בני החבורה לא עוברים יחד איתם, מכיון שהדרך הוא ששאר בני החבורה נמשכים אחר שנים או שלשה מבני החבורה העוברים למקום אחר, אבל כשאחד הולך למקום אחר, היות ואין הדרך שבני החבורה נמשכים אחרי אדם

יחיד שהוציא כזית חוץ לחבורה - מפני שבני חבורתו ראויים לימשך אצלו נפטר מלא תעשה. רבי חייה בר בא בעי למה לי כרבי שמעון, אפילו כרבנן מפני שבני חבורתן ראויין לימשך אצלן - נפטרו מלא תעשה, אפילו בעשה לא יהו. תני שמש שאכל כזית והוא בצד התנור - אם היה פיקח ממלא את כריסו ממנו, אם רצו לחלוק לו כבוד - באין ואוכלין עמו בצד התנור, ואם לאו, נותנין לו חלקו ואוכל במקומו. תמן אמרין דרבי יהודה היא, ולא שמיעין דאמר רבי הילא - רבי איסי רבי אליעזר בשם רבי הושעיה הכל מודין בתחילה שהן חולקין, בסוף שאינן חולקין, מה פליגין? בשהיו יושבין ואוכלין, ופקעה עליהן הקורה,

שאר בני החבורה (היות והפסח לא נאכל בשני מקומות). א"כ הוא ממלא את כריסו ממנו מהפסח במקומו, ואם בני החבורה רצו לחלוק לו כבוד שלא יאכל לבד, א"כ הם באין ואוכלין עמו בצד התנור, ואם לאו, א"כ הם נותנין לו את חלקו, ואוכל במקומו והם אוכלים במקומם, שהרי הפסח נאכל בשני חבורות. ואומרת הגמ' שתמן בבבל אמרין שהברייתא מדברי רבי יהודה היא, כיון שלדברי ר"ש הפסח לא נאכל בשתי חבורות (וא"כ בני החבורה יהיו צריכים לאכול יחד עם השמש), וכן הפסח נאכל בשני מקומות (וא"כ השמש יכול לשנות את מקומו ולאכול עם בני החבורה במקומם), ואומרת הגמ' שבני בבל לא שמיעין את מה דאמר רבי הילא בשם רבי איסי בשם רבי אליעזר בשם רבי הושעיה שהכל (בין ר' יהודה ובין ר"ש) מודין שבתחילה לפני תחילת האכילה שהן החבורות חולקין את החבורה לשתיים, ובסוף לאחר שהתחילו לאכול שאינן חולקין את החבורה לשתיים, מה פליגין והיכן המחלוקת? דוקא בשהיו בני החבורה יושבין ואוכלין יחד, ופקעה עליהן הקורה ונשברה

דוקא במקום שהם נחלקו ע"מ להיחלק, אבל אם שנים או שלשה עזבו את החבורה, ולא איכפת להם ששאר החבורה יבואו להצטרף אליהם, בזה הם פטורים כמו ששינוי לעיל. ואומרת הגמ' שיש פעמים שגם יחיד שהוציא כזית חוץ לחבורה פטור, וזה במקרה שהוא החשוב שבחבורה, והטעם הוא מפני שבני חבורתו ראויים לימשך אצלו ולכך הוא נפטר מלא תעשה. שואלת הגמ' רבי חייה בר בא בעי שאל למה לי לומר שאם שנים או שלשה הוציאו מהפסח שאינם עוברים על הלאו שזה הולך רק כרבי שמעון, הרי יכולים לומר את זה גם לשיטת חכמים, במקרה שהם עברו מקום באותו חדר, שאפילו כרבנן לא יעברו על הלאו מפני שבני חבורתן ראויין לימשך אצלן ולכך הם נפטרו מלא תעשה שהרי הם לא הוציאו מהבשר חוץ לבית, ולא עוד אלא אפילו באיסור עשה הם לא יהיו כיון שכל החדר הוא כמקום אחד.

תני, השמש שאכל כזית מהפסח והוא היה בצד התנור, אז אם השמש היה פיקח ת"ח ויודע שיהיה אסור לו לאכול אח"כ יחד עם

מסכת פרק ז [ה"ג - דף נז] פסחים

ר' שמעון אומר עוקרין הן חלקן ואוכלין במקום אחר, ורבנן אמרין אינן עוקרין את חלקן ואוכלין במקום אחר. ר' חייא בר בא אמר - ר' יוסי בן חנינה בעי מעתה המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל? אתא ר' שמואל ר' אבהו בשם ר' יוחנן המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל, א"ר זעירא ותניי תמן יחיד שהוציא כזית חוץ לחבורה חייב, ולא פסל עצמו מבני חבורתו, הדא אמרה אפילו לא אכל, אין תימר אכל, למה לא פסל עצמו מבני חבורתו? א"ר יוסה כיון שהוציאו פסלו, אפילו אכל דבר פסול אכל. ויידא אמר דא? יש שובר אחר שובר, אין מוציא אחר מוציא,

שמואל הוא אמר בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן שהמוציא מהפסח חוץ לחבורה, שאינו מתחייב עד שעה שיאכל, שואלת הגמ' א"ר זעירא והרי תניי תמן שנינו שיחיד שהוציא כזית חוץ לחבורה חייב, ולא פסל עצמו מבני חבורתו, וא"כ הדא אמרה מוכח מכאן שהוא מתחייב אפילו כשלא אכל, כיון שאין תימר שמתחייבים על הוצאת בשר הפסח מהחבורה דוקא כשאכל, א"כ למה לא פסל עצמו מבני חבורתו, והרי כיון שהוא כבר אכל במקום השני הוא לא יכול לחזור לאכול עם בני חבורתו? מתרצת הגמ' א"ר יוסה שזה לא ק', כיון שמיד שהוא הוציאו את בשר הפסח חוץ לחבורה פסלו משום יוצא, ולכך אפילו אם הוא אכל את הבשר, הוא יכול לחזור להמשיך לאכול עם בני חבורתו, שהרי דבר פסול אכל. ואומרת הגמ' א"כ ויידא אמר דא מהיכן יודעים "שהמוציא אינו מתחייב עד שעה שיאכל"? ממה שלמדנו בברייתא שיש שובר אחר שובר דהיינו שאם הוא שבר את העצם בפסח וחזר ושברו הוא מתחייב שתיים, אבל אין מוציא אחר מוציא שאם הוציאו בשר חוץ לחבורה לאחר שכבר הוציאוהו לא מתחייבים על זה, ולכאן הטעם הוא כיון שלא

תקרת הבית, שר' שמעון אומר שכולם עוקרין הן יחד את חלקן (את המנה שלהם) ואוכלין במקום אחר, כיון שיכולים לאכול את הפסח בשני מקומות, ורבנן (ר' יהודה) אמרין שאינן עוקרין את חלקן ואוכלין במקום אחר, וא"כ הברייתא (של השמש) יכולה ללכת גם כדברי ר"ש, ומה שהשמש לא יכול ללכת לאכול עם בני החבורה במקומם, זה מכיון שזה כאילו שהוא עוקר עצמו מחבורה לחבורה, וכן בני החבורה לא חייבים לאכול יחד עם השמש, כיון שלפני תחילת האכילה גם לר"ש יכולים להתחלק לשני חבורות.

שואלת הגמ' ר' חייא בר בא אמר שר' יוסי בן חנינה בעי שאל, מעתה היות ואמרנו לעיל שאם שנים או שלשה מבני החבורה שהוציאו מהפסח שהם לא עוברים על הלאו, כיון שיתכן שבני החבורה יצטרפו אליהם, א"כ נאמר שגם אם אחד הוציא מהפסח, שהוא לא יעבור על הלאו, כיון שהוא יכול לשכנע את בני החבורה שיבואו לאכול יחד איתו, ונאמר שהמוציא מהפסח חוץ לחבורה אינו מתחייב עד שעה שיאכל, שאז הוא כבר לא יוכל לאכול את זה עם בני החבורה? ואומרת הגמ' שבאמת כאשר אתא ר'

או הדא אמרה כיון שהוציאו פסלו, או הדא אמרה המוציא אינו חייב עד שעה שיאכל.

פשיטא דא מילתא, התחילו אלו ונטמאו אלו - זכו טהורין בחלקן של טמאין, ולא עוד אלא אפילו התחילו אלו ונטמאו הן - זכו טהורין בחלקן של טמאין, אבל התחילו אלו ואילו ונטמא אחד מהן - לא זכו טהורין בחלקן של טמאין. יחיד מפשיט ידו בכל הבית ואין חבורה מפשטת ידה בכל הבית, והא תנינן שתי חבורות - לא אמר אלא שתיים, הא אחת לא. והא תנינן המיחם באמצע? מקום שהשמש

ואלו לאכול ונטמאה חבורה אחד מהן, באופן הזה **לא זכו** בני החבורה הטהורין **בחלקן של הטמאין**, כיון ששתי החבורות התחילו לאכול, א"כ אסור להוציא את הבשר שהיה שייך לחבורה אחת לחבורה השניה.

יחיד האוכל לבדו מהפסח (כגון שלקח את חלקו והלך לאכול לבדו, או שהוא עשה את הפסח לבדו), **מפשיט ידו בכל הבית** הוא יכול להסתובב בכל החדר, אבל ואין חבורה מפשטת ידה בכל הבית אבל אסור לבני חבורה להסתובב בכל החדר, כיון שזה נראה כאילו שהם נחלקים אלו מאלו, והא תנינן וכן שנינו במשנה "שתי חבורות שהיו אוכלות בבית וכו'" והמשנה **לא אמרה** שאילו אוכלים לעצמם ואילו אוכלים לעצמם **אלא** רק לענין שתי שתי חבורות, אבל הא בחבורה אחת לא יכולים להתפזר בכל החדר. שואלת הגמ' והא תנינן, המיחם באמצע והשמש עומד ומוזג לבני החבורה האחרת, וא"כ מוכח שמותר לאחד מבני החבורה להסתובב בכל החדר? מתרצת הגמ' שלענין השמש זה שונה, כיון שכולם יודעים שהוא אמור להסתובב ולשרת את הסועדים, ומקום שהשמש

מתחייבים על הוצאת הבשר רק לאחר שיאכל אותו, כדברי שר' יוסי בן חנינה, חוזרת הגמ' ואומרת שאין הוכחה, כיון שאפשר לומר שתי הסברים מדוע "אין מוציא אחר מוציא", או שהדא אמרה הטעם הוא מכיון שהוציאו פסלו, ולכך לא מתחייבים על ההוצאה השניה, או שהדא אמרה הטעם הוא מכיון שהמוציא אינו חייב עד שעה שיאכל, ולכך לא יכולים להוכיח מהברייתא כלום. **פשיטא** דא מילתא שאם שתי חבורות שחטו יחד פסח ע"מ להתחלק, והתחילו אלו לאכול, והחבורה האחרת עדיין לא התחילה לאכול, ונטמאו אלו, א"כ זכו הטהורין בחלקן של הטמאין היות והחבורה השניה עדיין לא התחילה לאכול, א"כ הם היו יכולים להצטרף לחבורה הראשונה, ולכך זה לא נקרא שמוציאים את הבשר מחבורה לחבורה. ולא עוד ויותר מזה אלא אפילו התחילו אלו לאכול מהפסח ונטמאו הן (אלא שהבשר לא נטמא), א"כ זכו בני החבורה הטהורין בחלקן של הטמאין, כיון שהטהורים היו יכולים להצטרף ולאכול עם החבורה שנטמאה, ולכך זה לא נקרא שמוציאים את הבשר מחבורה לחבורה. אבל אם התחילו אלו

רסב **מסכת** **פרק ז** [ה"ג - דף נז] **פסחים**

- מוכיח עליו שם הוא חבורתו. והא תנינן הכלה הופכת פניה ואוכלת? אמר ר' חייה בר בא מפני הבושה.

הדרן עלך פרק כיצד צולין

יושב זה מוכיח עליו ששם הוא חבורתו. שואלת הגמ' והא תנינן שהכלה הופכת את פניה ואוכלת, ולא אומרים שזה כאילו שהיא עוזבת את בני חבורתה? מתרצת הגמ' אמר ר' חייה בר בא שכיון שכולם יודעים שהכלה הופכת את פניה מפני הבושה, ולכך זה לא נראה שהיא נחלקת מבני חבורתה. הדרן עלך בלי נדר פרק כיצד צולין

פרק ח

הלכה א

מתני' האשה בזמן שהיא בבית בעלה; שחט עליה אביה שחט עליה בעלה, תאכל משל בעלה. הלכה רגל הראשון לעשות בבית אביה, שחט עליה אביה שחט עליה בעלה, תאכל ממקום שהיא רוצה. יתום ששחטו עליו אפיטרופין, יאכל ממקום שהוא רוצה. עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהם, חציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו.

גמ' האשה בזמן שהיא בבית בעלה וכו': א"ר יוחנן ארבעה מחוסרי כפרה - מפרישין עליהן חוץ מדעתן, ואלו הן זב וזבה ויולדת ומצורע, שכן אדם מפריש על בנו הקטן והוא נתון בעריסה. נחא זב וזבה ומצורע, יולדת ויש קטנה יולדת?! לא כן אמר ר' רדיפה ר' יונה בשם רב חונה עיברה וילדה עד שלא הביאה

הלכה א

מתני' האשה בזמן שהיא בבית בעלה ושחט עליה אביה קרבן פסח וכן שחט עליה בעלה, תאכל משל בעלה היות ומסתמא היא רצתה בשעת השחיטה לאכול אצל בעלה. ואם היא הלכה ברגל הראשון לנישואיה לעשות את הפסח בבית אביה, ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה, במקרה הזה תאכל ממקום שהיא רוצה. יתום קטן ששחטו עליו שתי אפיטרופין כל אחד לעצמו, יאכל ממקום שהוא רוצה, והיתום לא צריך להחליט בזמן שחיטת הפסח היכן יאכל, היות והוא קטן. עבד כנעני של שני שותפין המקפידים זה על זה שהאחד לא יתן לעבד יותר מהראוי לו, א"כ לא יאכל משל שניהם, שהרי אסור לחצי העבד ששייך לראובן - לאכול מהפסח של שמעון, וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין דהיינו שהוא היה שייך לשתי שותפים

ואחד שיחררו, לא יאכל משל רבו אם הוא מקפיד שהחלק בן חורין לא ינהג ממנו, אלא אותו עבד יצטרך לעשות לעצמו את הפסח. **גמ'** האשה בזמן שהיא בבית בעלה וכו': א"ר יוחנן שעל ארבעה מחוסרי כפרה, מפרישין עליהן את קרבן טהרתן חוץ מדעתן, ואלו הן המחוסרי כפרה, זב וזבה ויולדת ומצורע, והטעם שמפרישים עליהם חוץ מדעתן, כיון שכן אדם מפריש קרבן טהרה על בנו הקטן והוא נתון בעריסה כשנטהר מטומאת זיבתו, הגם שזה לא מדעתו, וכמו שכתוב "זאת תורת הַזָּב" בין גדול ובין קטן. שואלת הגמ' א"כ זה נחא לעניין זב וזבה ומצורע שהם יכולים להיות קטנים, אבל מהיכן אתה יודע שמביאים קרבן על יולדת שלא מדעתה? וכי יש קטנה יולדת?! וכי לא כן אמר ר' רדיפה בשם ר' יונה בשם רב חונה לעניין יולדת, שאם היא עיברה וילדה עד שלא הביאה

מסכת פרק ח [ה"א - דף נח] פסחים

שתי שערות - היא ובנה מתים, משהביאה שתי שערות - היא ובנה חיים, עיברה עד שלא הביאה שתי שערות, וילדה משהביאה שתי שערות - היא חיה ובנה מת, מיי כדון? שכן אדם מפריש על בתו חרשת, מכיון שהביאה לא כבר יצאת מרשות אביה? אלא שכן אדם מפריש על אשתו חרשת. וכאן סוטה קטנה אין את יכול, דאמר ר' זעירה ר' יוסה בשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון ליאסר על בעלה, וחרשת אין את יכול דכתיב [במדבר ה] וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן? אמר ר' אבין שנייא היא דכתיב [דברים יד] וְשָׁמַחְתָּ אֵתָהּ וּבִיתָהּ. ר' ירמיה בשם ר' יוחנן אדם קובע על חבירו קרבן נזיר שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. ר' זעירא בשם ר' יוחנן אדם קובע על חבירו חטאת חלב שלא מדעתו,

קטנה שזינתה אין לה רצון ליאסר על בעלה, וכן מחרשת אין את יכול ללמוד, כיון שלא מביאים קרבן סוטה על חרשת, דכתיב וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן, פרט לחרשת שלא יכולה לדבר, וא"כ מהיכן יודעים שיכולים להביא קרבן סוטה על אשה שלא מדעתה? מתרצת הגמ' אמר ר' אבין שנייא היא כאן זה שונה, ובעלה יכול להביא עליה את הקרבן שלא מדעתה, כיון דכתיב וְשָׁמַחְתָּ אֵתָהּ וּבִיתָהּ, ומכאן נלמד לעניין 'שלמי שמחה' שהבעל והאשה צריכים לאכול יחד, והרי אם הבעל לא יביא את המנחת סוטה, א"כ היא אסורה על בעלה, והיא לא תוכל לאכול יחד איתו את השלמי שמחה, ולכך הבעל יכול להביא את המנחת סוטה שלא בידיעתה, כדי להכשירה במצוות אכילת שלמי שמחה.

ר' ירמיה בשם ר' יוחנן אומר שאדם קובע מקריב על חבירו קרבן נזיר שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. וכן ר' זעירא בשם ר' יוחנן אמר שאדם קובע מקריב על חבירו חטאת חלב (חטאת הבאה על חייבי בריתות נקרא 'חטאת חלב', כיון שזה

שתי שערות - היא ובנה מתים, ואם זה היה משהביאה שתי שערות - היא ובנה חיים, ואם היא עיברה עד שלא הביאה שתי שערות, וילדה משהביאה שתי שערות - היא חיה ובנה מת, וא"כ הרי לא מצינו שמביאים קרבן לידה על קטנה? וא"כ מיי כדון? מה עכשיו, ומהיכן ר' יוחנן יודע שמביאים קרבן לידת על אשה שלא מדעתה? מתרצת הגמ' שכן אדם מפריש קרבן לידה על בתו החרשת שזה לא מדעתה (שהרי לחרש אין דעת). שואלת הגמ' מהיכן אתה יודע שאדם מביא קרבן לידה על בתו החרשת יותר מאשר כל אחד אחר, והרי מכיון שהביאה שתי שערות, וכי היא לא כבר יצאת מרשות אביה? מתרצת הגמ' אלא שכן אדם מפריש קרבן לידה על אשתו החרשת, הגם שזה שלא מדעתה. ואומרת הגמ' וכאן (הסוגיא נמשכה ממסכת סוטה, לכך כתוב כאן 'וכאן') לעניין סוטה אין מהיכן ללמוד שבעלה מביא עליה שלא מדעתה, שהרי מקטנה אין את יכול ללמוד, כיון שלא מביאים קרבן סוטה על קטנה שנסתרה, דאמר ר' זעירה ר' יוסה בשם ר' יוחנן

מסכת פרק ח [ה"א - דף נח] פסחים רסה

אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. ר' זעירא בשם ר"א אדם שוחט פסחו של חברו שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. אמר ר"א מתניתא אמרה כן, האשה בזמן שהיא בבית בעלה שחט עליה אביה שחט עליה בעלה תאכל משל בעלה. מה נן קיימין, אם בממחין - סתם האשה ממחה לומר אצל בעלי אני רוצה, אם כשאינן ממחין - מתניתא בממחין, אתא ר' ירמיה בשם ר' יוחנן מתניתא בממחין. לית הדא פליגא על דר' אלעזר, דר"א אמר אדם שוחט פסחו של חברו שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו? שנייא היא פסח שנייה היא חטאת; פסח לכשתגדיל ראוי הוא להתכפר בו?! חטאת לכשתגדיל אינו ראוי להתכפר בה?!

הדא דברי ר' יוחנן שאמר שהיות ואדם מקריב על בנו הקטן הנטהר מטומאתו את קרבנו, לכך יכולים להקריב קרבן טהרה על אחר שלא מדעתו, **פליגא על דר' אלעזר**, דר"א אמר שאדם שוחט פסחו של חברו **שלא מדעתו**, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו, הגם שאדם מקריב על בנו הקטן קרבן פסח, וא"כ לשיטת ר' יוחנן היה צריך להיות שיוכלו להקריב פסח על חברו שלא מדעתו? מתרצת הגמ' שיש הבדל בין פסח לקרבן טהרה, **ושנייא היא פסח שנייה היא חטאת של מחוסרי כפרה**, שהרי הפסח שהאבא מקריב על בנו הקטן, וכי **לכשתגדיל ראוי הוא להתכפר בו?** וכי זה מועיל לבנו גם לענין כשיגדיל? ודאי שלא (שהרי קטן פטור מפסח, ומה שהוא אוכל מהפסח, זה משום חינוך), ולכך לא יכולים ללמוד מזה שיוכלו להקריב על חברו שלא מדעתו, אבל משא"כ החטאת שהאבא מקריב על בנו לטהר אותו מטומאתו, הרי וכי **לכשתגדיל אינו ראוי להתכפר בה** וכי זה לא מועיל לו לטהר לאחר שהוא יגדיל, הרי ודאי שזה מועיל לו, והוא יוכל לאכול בקדשים, על סמך הקרבן שאביו הביא עליו, ולכך לומדים

היה שכיח ביותר, שהיה מתחלף לבני האדם החלבים (בשומן) **שלא מדעתו**, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. וכן ר' זעירא בשם ר"א אומר שאדם שוחט פסחו של חברו שלא מדעתו, אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. אמר ר"א שמתניתא אמרה כן כך גם מוכח במשנה, שהרי שנינו האשה בזמן שהיא בבית בעלה ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל משל בעלה, ואם תאמר שיכולים לשחוט פסח על חברו שלא מדעתו, א"כ היא היתה צריכה לאכול מהפסח שנשחט ראשון. שואלת הגמ' מה נן קיימין כשאמרנו כאן שלא יכולים להקדיש קרבן על חברו שלא מדעתו, מה הכוונה 'שלא מדעתו' האם שהוא לא יודע מזה, או שהוא מתנגד לזה? ואם הכוונה היא בממחין א"כ יש הוכחה מהמשנה, שהרי סתם האשה ממחה לומר אצל בעלי אני רוצה לאכול, אבל אם כשאינן ממחין אלא שהם אינם יודעים מזה, א"כ אין הוכחה מהמשנה, כיון שמתניתא מדברת בממחין, ואומרת הגמ' שכאשר אתא ר' ירמיה הוא אמר בשם ר' יוחנן שמתניתא מדברת בממחין. שואלת הגמ' וכי לית

מסכת פרק ה [ה"א - דף נח] פסחים

הלכה רגל הראשון וכו': אמר ר' יוחנן ברגל רדופין שנו. אי זהו רגל רדופין? אמר ר' יוסה בר' בון זה רגל ראשון שאביה רודפה לבית בעלה. לא הלכה רגל הראשון, רגל השני מהו שיעשה רגל רדופין? לעולם יש לה רגל רדופין? אלמנה מהו שיהא לה רגל רדופין? נישמעינה מן הדא הלכה רגל הראשון לעשות בבית אביה - אי הדא אמרה לעולם יש לה רגל רדופין, אי הדא אמרה אלמנה יש לה רגל רדופין, א"ר יוסה בר' בון תיפתר שיש לה בנים ואין לה בעל, וסתם האשה ממחה לומר אצל בניי אני רוצה. אמר ר' לעזר פסחן של נשים רשות

לעשות בבית אביה, והמשנה לא כתבה באופן סתם 'שברגל הראשון תאכל ממקום שהיא רוצה' וא"כ אי הדא אמרה או שהמשנה באה לומר **שלעולם יש לה רגל רדופין**, כיון שכוונת המשנה לומר שברגל הראשון שהולכת לבית אביה (אפי' אם זה היה לאחר כמה שנים מהנישואין) תאכל ממקום שרוצה, אי הדא אמרה שגם **לאלמנה יש לה רגל רדופין**. חוזרת הגמ' ואומרת א"ר יוסה בר' בון שאין ראייה מהמשנה כלל, כיון שתיפתר תעמיד שהמשנה מדברת באלמנה שיש לה בנים ואין לה בעל (ומה שכתוב שחט עליה בעלה היינו חמיה, שהוא ממשפחת בעלה) וסתם האשה הזאת ממחה לומר אצל בניי הנמצאים בבית חמי אני רוצה להיות, ועל זה מחדשת המשנה שאם היא הלכה לבית אביה, שממקום שהיא רוצה לאכול שתאכל, ומדובר שהיא נישאה לאחר סוכות והשנה היתה מעוברת וילדה לאחר ששה חודשים (או ש'רגל הראשון' היינו הפסח הראשון שלה לאחר הנשואין).

אמר ר' לעזר הקרבת קרבן פסחן של נשים זה רשות (נשים פטורות מפסח),

מכאן שיכולים להביא קרבן טהרה על חבירו שלא מדעתו.

הלכה רגל הראשון וכו': אמר ר' יוחנן שכאן מדובר ברגל רדופין שנו, ואומרת הגמ' ואי זהו רגל רדופין? אמר ר' יוסה בר' בון זה רגל ראשון לאחר הנישואין שהאשה רדופה ללכת לבית אביה לומר שהיא התקבלה בחביבות אצל בעלה, עד כדי כך שאביה רודפה שתלך ותחזור לבית לבית בעלה. שואלת הגמ' מה הדין אם האשה לא הלכה לבית אביה ברגל הראשון, א"כ הרגל השני מהו שיעשה כרגל רדופין, ואם תאמר שהרגל השני הוא יהיה כרגל רדופים במקום הרגל הראשון, א"כ יש לשאול האם לעולם יש לה רגל רדופין האם אנחנו אומרים שהרגל הראשון שתלך לבית אביה אפי' אחרי כמה שנים זה נק'שב כרגל רדופין? עוד שואלת הגמ' אלמנה מהו שיהא לה רגל רדופין ככל הנשים שהיא רוצה לומר שהתקבלה בחביבות אצל בעלה, או שכיון שהיא כבר התאלמנה, היא לא רדופה ללכת לבית אביה? ואומרת הגמ' שנישמעינה מן הדא שהרי שנינו במשנה הלכה רגל הראשון

ודוחין עליו את השבת, ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר פסחן של נשים, ושל עבדים רשות - כל שכן, דוחין עליו את השבת. מצתן מה היא? ר' לעזר אמר חובה, ר' זעירא אמר מחלוקת, ר' הילא אמר דברי הכל. מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין; מתניתא מסייעא לר' זעירא - חזרת מצה ופסח לילה הראשון חובה, ושאר כל הימים רשות, ר"ש אומר באנשים חובה, בנשים רשות. מתניתא מסייעא לר' הילא [דברים טז] לא תאכל עליו חמץ - שבִּעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי, את שהוא בכל תאכל חמץ, הרי הוא בקום אכול מצה, ונשים הואיל והן בכל תאכל חמץ, הרי הן בקום אכול מצה. והא תנינן כל מצות עשה שהזמן גרמא האנשים חייבין והנשים פטורות? אמר ר' מנא חומר היא מצות עשה שהיא באה מכח בלא תעשה. ואתיין כמאן דאמר פסחן של נשים רשות, דתני

של בל תאכל חמץ, הרי הוא בקום אכול מצה, ולכך נשים הואיל והן בכל תאכל חמץ לכך הרי הן בקום אכול מצה. שואלת הגמ' איך יתכן לחייב נשים באכילת מצה, והא תנינן כל מצות עשה שהזמן גרמא (שהזמן גורם שיהיו חייבים במצוה הזאת) האנשים חייבין והנשים פטורות, והרי לעניין מצה, הזמן גורם את מצות אכילתו, וא"כ היה צריך להיות שנשים יהיו פטורות מחיוב אכילת מצה? מתרצת הגמ' אמר ר' מנא שכאן זה שונה, וחומר היא במצות עשה שהיא באה מכח בלא תעשה, שהיות וחיוב אכילת מצה היא מחמת איסור אכילת חמץ, שהרי זה מה שכתוב "לא תאכל עליו חמץ שבִּעַת יָמִים, 'אלא' תאכל עליו מצות לֶחֶם עֲנִי", ולכך גם נשים חייבות באכילת מצה.

ואתיין המשנה במסכת חלה (האומרת שהחזירו את יוסף הכהן כשהעלה את אשתו לעשות פסח שני), כמאן דאמר שפסחן – פסח שני של נשים שזה רשות, דתני

ואפי"ה דוחין עליו על שחיטתו את השבת, וכן ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר אמר שפסחן של נשים זה רשות, וכן קרבן פסח של עבדים זה רשות מכל שכן מנשים, ומה אם נשים לא חייבות בפסח, ודאי שעבדים לא מחויבים בפסח, אבל אפי"ה דוחין עליו את השבת. שואלת הגמ' חובת מצתן של נשים מה היא האם נשים חייבת באכילת מצה? ר' לעזר אמר שזה חובה, ור' זעירא אמר שזה מחלוקת, ור' הילא אמר שלדברי הכל זה חובה, ואומרת הגמ' שמתניתא מסייעא לדין (לר' זעירא), ומתניתא מסייעא לדין (לר' הילא), מתניתא מסייעא לר' זעירא שהרי שנינו אכילת חזרת (מרור) ומצה ופסח בלילה הראשון זה חובה, ושאר כל הימים אכילת מצה ומרור זה רשות, ר"ש אומר שאפי' בלילה הראשון באנשים זה חובה, ובנשים רשות. ומתניתא מסייעא לר' הילא שהיות וכתוב לא תאכל עליו חמץ – שבִּעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי, מכאן אמרו חכמים, אֵת (מי) שהוא באיסור

מסכת פרק ה [ה"א - דף נט] פסחים

האשה עושה פסח הראשון לעצמה, והשני מפילה לאחרים דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר האשה עושה פסח שני לעצמה, ואין צריך לומר הראשון, רבי שמעון אומר האשה עושה פסח ראשון מפילה לאחרים, ואינה עושה פסח שני. מה טעמא דרבי יהודה? [שמות יב] איש שֶׁה לְבֵית אָבֹת בִּשְׁנֵי, שֶׁה לְבֵית בְּרֵאשֹׁן. מה טעמא דרבי יוסי? איש שֶׁה לְבֵית אָבֹת שֶׁה לְבֵית - בִּשְׁנֵי, כל שכן לראשון. מה טעמא דרבי שמעון? 'איש' ולא אשה. מה מקיימין רבנין 'איש'? פרט לקטן. אמר רבי יונה ואפילו למאן דאמר רשות למה החזירוהו? שנייא היא שהדבר מסוים, שמא יקבע הדבר חובה.

אבות שה לבית, מדובר גם בפסח שני, וכל שכן לראשון. מה טעמא דרבי שמעון? כיון שכתוב 'איש' משמע ולא אשה, ור"ש דורש את הפסוק כדברי ר' יהודה, והיות ממעטים את האשה, לכך בפסח ראשון ממעטים את האשה שהיא לא יכולה להקריב את הפסח לבד, ובפסח שני ממעטים את האשה שהיא לא יכולה אפי' להצטרף לגברים. שואלת הגמ' ומה מקיימין רבנין ומה ר' יהודה ור' יוסי ממעטים מהמילה 'איש'? מתרצת הגמ' שר' יהודה ור' יוסי אומרים שזה בא לומר 'איש' פרט לקטן, שאם הקטן הגדיל בין פסח ראשון לפסח שני, שהוא פטור מפסח שני, כיון שפסח שני זה תשלומים של הראשון, והיות ובראשון הוא היה פטור, לכך גם בשני הוא פטור. שואלת הגמ' אמר רבי יונה, ואפילו למאן דאמר שנשים בפסח שני זה רשות, עדיין ק' למה החזירוהו, והרי מותר לנשים להצטרף עם גברים לקרבן פסח? מתרצת הגמ' שנייא היא שאצל יוסף הכהן זה שונה, כיון שהדבר מסוים כיון שיוסף הכהן היה אדם חשוב ומפורסם, א"כ חכמים חששו שמא יקבע הדבר כחובה, לכך החזירו את אשתו.

האשה עושה מקריבה את הפסח הראשון אפי' כשהיא מקריבה את הפסח רק לעצמה, כיון שהיא מחויבת בפסח, ובפסח השני היא יכולה להיות מפילה לאחרים לגברים, אבל נשים לא יכולות להקריב לבד, כיון שפסח שני אצל נשים זה רשות, דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר האשה עושה אפי' פסח שני לעצמה, ואין צריך לומר הראשון, כיון שנשים מחויבות גם בפסח שני, רבי שמעון אומר האשה עושה פסח ראשון כשהיא מפילה לאחרים, כיון שהיא לא חייבת בקרבן פסח, אלא זה רק רשות, ואינה עושה פסח שני בכלל. מבארת הגמ' מה טעמא דרבי יהודה? כיון שכתוב בפסוק וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵית אָבֹת, שֶׁה לְבֵית, וא"כ ר' יהודה סובר שכונת הפסוק הוא – איש שֶׁה לְבֵית אָבֹת זה בשני, שבפסח שני רק בית אבות דהיינו הגברים יקריבו את הפסח, ואשה לא מחויבת בפסח שני, ולכך היא יכולה רק להצטרף יחד עם הגברים, וכשכתוב שֶׁה לְבֵית, דהיינו שגם אשה (אשה נקראת בית, כיון שהיא עיקרה של הבית) חייבת בקרבן פסח, מדובר בראשון. מה טעמא דרבי יוסי? כיון שר' יוסי סובר, שאיש שה לבית

יתום ששחטו עליו אפיטרופין יאכל ממקום שהוא רוצה: מתניתא ביתום קטן, אבל ביתום גדול נעשה כממנה עצמו על ב' פסחים כאחת, דתני ר' חייה הנמנה על שני פסחים כאחת, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון, א"ר יוסי מתניתא אמרה כן, שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון.

עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהם: ר' יוסה אומר אין רשות לרבו לומר לו אי איפשי שתמנה על הפסח, אבל אומר לו אי איפשי שתמנה על זה - אלא על זה. פעמים שהוא נמנה על שלשה פסחים כאחת, היך עבידא; עבד של שני שותפין צריך להימנות על הפסח, שיחרר אחד מהן חלקו צריך להימנות על פסח אחר, שיחררו שניהן צריך להימנות על פסח אחר. שמואל בר אבא בעי עבד מהו שיאכל משלשתם? א"ר יוסי אם אומר את עבד לא יאכל משלשתן, מעתה לא ימנה על הפסח - שמא ימלך רבו וישחררו, ונמצא

לאכול משל שניהם. ואומרת הגמ' שפעמים שהוא העבד נמנה על שלשה פסחים כאחת (בשנה אחת), היך עבידא באיזה אופן? עבד של שני שותפין צריך להימנות על הפסח בהסכמת שני האדונים, שיחרר אחד מהן את חלקו, א"כ העבד הזה צריך להימנות על פסח אחר, כיון שהמינוי הקודם היה על חשבון האדון שיחררו, ואם אח"כ שיחררו שניהן (היינו גם השני שיחררו), א"כ הוא צריך להימנות על פסח אחר. שואלת הגמ' שמואל בר אבא בעי שאל עבד מהו שיאכל משלשתם, דהיינו האם הוא חייב להימנות על פסח אחר, והוא לא יוצא בפסח שהוא נמנה כשהיה עבד, או שרק לכתחילה הוא צריך להימנות על פסח אחר? א"ר יוסי שאם אומר את שעבד לא יאכל משלשתן והוא חייב להימנות על הפסח מחדש, א"כ מעתה מעבשיו נאמר לו שלא ימנה על הפסח כשהוא עבד, כיון שנחשוש שמא ימלך רבו וישחררו, ונמצא

יתום ששחטו עליו אפיטרופין יאכל ממקום שהוא רוצה: אומרת הגמ' שמתניתא (שאומרת שהיתום יאכל מהיכן שהוא רוצה) מדברת דוקא ביתום קטן, אבל ביתום גדול ששחטו עליו שתי אפטרופסים, נעשה כממנה עצמו על ב' פסחים כאחת, שדינו כדתני ר' חייה, הנמנה על שני פסחים כאחת - אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון, א"ר יוסי שגם מתניתא אמרה כן, שהרי שנינו במשנה (הבאה) שאם העבד שחט גדי וטלה בשביל האדון יאכל מן הראשון.

עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהם: ר' יוסה אומר שאומנם אין רשות לרבו לומר לו לעבד אי איפשי שתמנה על הפסח, כיון שהעבד חייב בפסח, אבל האדון אומר לו לעבד שאי איפשי שתמנה על הפסח הזה אלא תימנה על זה, והיות והעבד הזה שייך לשני אדונים, וכשכל אחד אומר לו תימנה על הפסח שלי, הוא לא יכול

מסכת פרק ה [ה"א - דף נט] פסחים

הקדש פסול מעורב בעבודה. ר' יעקב בר אחא אמר - ר' זעירא בעי הרב מהו שיצא בהקדש העבד? ולא מתניתא היא?! האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח? מתניתא מדעת רבו, מה צריכא ליה שלא מדעת רבו.

חציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו: ר' חייה בשם ר' יוחנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין קידש אשה - אין חוששין לקדושיה, ודכוותה גירש - אין חוששין לגירושיה. שמואל אמר חוששין לגירושיה. אתיא דשמואל כר' יודה, דתנינן תמן גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין, ר' יודה מחייב וחכמים פוטרינן.

בשבילו את הפסח, או שהיות וצריך דעת הבעלים כשמקדישים לו את הפסח, לכך העבד לא יוכל להקדיש לאדונו את הפסח.

חציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו: ר' חייה בשם ר' יוחנן אמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש אשה, אין חוששין לקדושיה, כיון שלא כולו בן חורין, ודכוותה וכן אם החצי עבד גירש אשה, דהיינו שהוא היה שליח לגירושין, אין חוששין לגירושיה, היות והוא לא בתורת גיטין וקידושין, הוא לא יכול להיות שליח לגיטין וקידושין, אבל שמואל אמר שחוששין לגירושיה ולקידושין, ואתיא ובאים דברי שמואל כר' יודה (שמואל הולך בשיטת ר' יהודה), דתנינן תמן אם אחד גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין ר' יודה מחייב חנק, כגונב נפש מישראל, וחכמים פוטרינן, וא"כ כמו שר' יהודה אומר שלחצי בן חורין יש דין כישראל, כך שמואל אומר שיש לו דין כישראלי.

הקדש פסול מעורב בעבודה, שהפסח הזה נשחט גם למי שאינו מנוי עליו, אומנם זה לא פוסל אך יש כאן עירוב של מי שאינו מנוי על הפסח, ומזה שלא אוסרים על העבד להימנות על הפסח, ע"כ שגם אם הוא משתחרר הוא נשאר מנוי על הפסח שנמנה בהיותו עבד.

ר' יעקב בר אחא אמר שר' זעירא בעי (שאל) הרב האדון מהו שיצא בהקדש שנעשה ע"י העבד, שואלת הגמ' מה השאלה, וכי זה לא מתניתא היא, ששנינו במשנה הבאה **האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח,** שחט גדי יאכל שחט טלה יאכל, וא"כ מוכח שהעבד יכול להקדיש את הפסח, וא"כ מה השאלה? מתרצת הגמ' שאין הוכחה מהמשנה, כיון שמתניתא מדברת מדעת רבו דהיינו שהאדון ציוה את העבד שיקדיש לו פסח, ובוה פשיטא שזה מועיל, ומה צריכא ליה והשאלה של ר' זעירא היא כשהעבד הקדיש את הפסח לאדונו **שלא מדעת רבו,** האם היות והעבד ממונה ואחראי על בית האדון, לכך הוא יכול להקדיש

הלכה ב

מתני' האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח; שחט גדי יאכל, שחט טלה יאכל, שחט גדי וטלה - יאכל מן הראשון. שכח מה אמר לו רבו, כיצד יעשה? ישחוט גדי וטלה ויאמר - אם גדי אמר לי רבי, גדי שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי רבי, הטלה שלו וגדי שלי. שכח רבו מה אמר לו, שניהן יצאו לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני.

גמ' שחט גדי וטלה וכו': תני ר' חייה הנמנה על שני פסחין כאחת, אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון. א"ר יוסה מתניתא אמרה כן, שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון.

שכח רבו מה אמר לו וכו': ר' לעזר ור' יוחנן תריהון אמרין דר' נתן היא, דר' נתן אמר יוצאין בזריקה בלא אכילה, ר' חזקיה בשם ר' בא בר ממל תיפתר

הלכה ב

מתני' האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח, והאדון לא פירש לו מאיזה מין להביא, א"כ מה שהוא ישחט זה יהיה טוב, ואם הוא שחט בשביל האדון גדי יאכל, שחט טלה יאכל, ואם העבד שחט לאדון גדי וטלה - יאכל מן הראשון. ואם האדון ציוה את העבד מאיזה מין להביא את הפסח, א"כ הוא צריך להקריב לפי דבריו, ואם העבד שכח מה אמר לו רבו, א"כ כיצד יעשה? העבד ישחוט גדי וטלה ויאמר - אם גדי אמר לי רבי (אדוני), הגדי יהיה שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי רבי (אדוני), הטלה יהיה שלו וגדי שלי, ואם שכח רבו מה אמר לו, א"כ שניהן יצאו לבית השריפה, שהרי הם לא יודעים של מי כל קרבן,

אבל ופטורין מלעשות פסח שני, הגמ' תבאר מדוע.

גמ' שחט גדי וטלה וכו': תני ר' חייה הנמנה על שני פסחין כאחת, א"כ הוא אוכל מאי זה מהן שנשחט ראשון, א"ר יוסה שמתניתא אמרה כן, שהרי שנינו שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון. שכח רבו מה אמר לו וכו': ר' לעזר ור' יוחנן תריהון אמרין שניהם אמרו שהמשנה שאומרת 'פטורין מלעשות פסח שני' זה מדברי ר' נתן היא, דר' נתן אמר שיוצאין בזריקה גם בלא אפשרות אכילה, אבל לדברי חכמים היות והם לא יכולים לאכול מהפסח הזה, א"כ שניהם לא יצאו ידי חובתם, ויביאו פסח שני. אבל ר' חזקיה בשם ר' בא בר ממל אמר, שהמשנה היא גם לדברי חכמים, ותיפתר ותעמיד שכאן מדובר

מסכת פרק ח [ה"ג - דף נט] פסחים

ששכח רבו בין זריקה לאכילה. אמר ר' חזקיה מתיב חד מן רבנן - ואמרין הוא הוה, והא תנינן שכח מה אמר לו רבו ישחוט גדי וטלה? א"ר יודן כל הספיקות דר' נתן אינון, חוץ מן הזורק דם חטאתו ודם אשמו ספק בלילה זרק ספק ביום זרק נעשה כספק כפרה - וספק כפרה כיפר. א"ר יוחנן הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר, עד שלא נשתחרר ונשתחרר, עד שלא הביא ב' שערות והביא שתי שערות, צריך להמנות על פסח אחר.

הלכה ג

מתני' האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלם, כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו זכה בחלקו - ומזכה את אחיו עמו.

שנעשה כספק האם הקריבו את הכפרה, והיות והדין הוא שבספק האם הקריבו את הכפרה ביום - שכיפר, וא"כ הוא אוכל את פסחו.

א"ר יוחנן הפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר, או עד שלא נשתחרר ונשתחרר, או עד שלא הביא ב' שערות (מופלא סמוך לאיש - דהיינו קטן בן שתים עשרה יכול להקדיש) והביא שתי שערות, בכל המקרים האלו הפסח נדחה, כיון שהמקדיש עבר מפטור לחיוב (ר' יוחנן סובר שעבד פטור מפסח) וצריך להמנות על פסח אחר.

הלכה ג

מתני' האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלם, כיון שהכניס הראשון את ראשו ורובו לירושלם זכה בחלקו, ומזכה את אחיו עמו, כיון שכאשר האבא אמר שהוא שוחט על מי שיעלה ראשון, הוא התכוין רק לרזו אותם שימהרו לעלות, אבל האבא התכוין שיהיה לכולם חלק בפסח.

ששכח רבו מה אמר לו להקריב בין זריקה לאכילה, וכיון שבשעת הזריקה האדון זכר מה אמר לו, והפסח היה ראוי ליאכל, לכך הם יצאו ידי חובתם ופטורים מפסח שני, אבל אמר ר' חזקיה שמתביב חד מן רבנן שהק' אחד מבני הישיבה, ואמרין הוא הוה וי"א שחזקה עצמו הוא שאל (על דברי ר' בא בר ממל), והא תנינן שכח מה אמר לו רבו ישחוט גדי וטלה, וא"כ כמו שכאן העבד שכח לפני השחיטה, כך צריך להיות על אותו משקל, שמדובר שהאדון שכח לפני השחיטה מה הוא אמר לו להקריב, וא"כ ע"כ שהמשנה הולכת בשיטת ר' נתן.

א"ר יודן כל הספיקות שכתוב במשנה או בברייתא שהוא פטור מפסח שני, זה מדברי ר' נתן אינון, כיון שלפי חכמים היות והפסח לא ראוי לאכילה, הבעלים לא יצאו ידי חובתם, חוץ מן הזורק דם חטאתו של מחוסרי כפרה, ודם אשמו של מצורע, ויש ספק האם בלילה זרקו את הדם שזה פסול, ספק ביום זרקו את הדם שזה כשר, שכאן גם לשיטת חכמים זה כשר, כיון

לעולם אין נימנין עליו - עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד. נימנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט, ר' שמעון אומר עד שזרק עליו את הדם.
גב' האומר לבניו הריני שוחט את הפסח וכו': אמר ר' יוחנן לית כאן הריני שוחט, אלא הריני מפריש, ולמה תנינא הריני שוחט? בשביל לזרוז.

נימנין ומושכין את ידיהן ממנו וכו': ר' לעזר בשם ר' הושעיה תניי בית דין הוא שיהא זה מפריש את פסחו, וזה מפריש את מעותיו, ממנה אותו על שלו, והמעות יוצאין לחולין מאיליהן. מה יוצא לחולין וחוזר וקדש, או לכך הקדישו משעה ראשונה, מה נפק מביניהן הפריש מאה מנה לפסחו והמנה אותו על חמשים, אין תימר יוצא לחולין וחוזר וקדש - שאר המעות חולין הן, אין תימר לכך

מאיליהן, הגם שבדרך כלל קדושת המעות לא יכולים להתחלל על קרבן שכבר הקדישו. שואלת הגמ' **מה** היתה תקנת חכמים, האם חכמים תיקנו שהפסח שכבר הקדישו **יוצא לחולין** (מחמת התקנה) **וחוזר וקדש** (ומתקדש) מחמת המעות הקדושות, ולכך קדושת המעות התחלל על הכבש שהוא כאילו חולין, **או שלכך** בעל הקרבן הקדישו את הפסח **משעה ראשונה**, שיהא למי שרוצה להתמנות חלק בקרבן, וקדושת המעות חלה על הבהמה, כיון שכאילו שבעל הקרבן קיבל את המעות לפני שהוא הקדיש את הבהמה לקרבן? ואומרת הגמ' **מה נפק מביניהן** איזה חילוק דין יש בין שתי האפשרויות? במקרה שבעל המעות **הפריש מאה** זו, שזה **מנה לפסחו**, ו**המנה** (ובעל הפסח מינה) **אותו על** הפסח רק בשיעור של **חמשים** זו, א"כ אין תימר שכאילו הפסח יוצא לחולין וחוזר וקדש מחמת המעות, א"כ שאר המעות חולין הן כיון שקדושת כל המעות עוברת לפסח, אבל אין תימר שלכך

לעולם אין נימנין עליו על הפסח, אלא עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד מהמנויים. **נימנין ומושכין את ידיהן ממנו מהפסח עד שישחט**, אבל לאחר השחיטה לא יכולים למשוך את ידיהם מהפסח הזה כדי להתמנות על פסח אחר, ר' שמעון אומר שיכולים למשוך את ידו מהפסח עד שזרק עליו את הדם, כיון שהזריקה היא המכפרת.
גב' האומר לבניו הריני שוחט את הפסח וכו': אמר ר' יוחנן לית כאן אין לפרש שהאבא אמר 'הריני שוחט', אלא האבא אמר 'הריני מפריש', כיון שלאחר השחיטה לא יכולים להתמנות על הפסח, ואמר ר' יוחנן **ולמה תנינא** ולמה כן כתוב 'הריני שוחט'? **בשביל לזרוז** שימהרו לעלות לירושלים.

נימנין ומושכין את ידיהן ממנו וכו': ר' לעזר בשם ר' הושעיה אומר תניי (תנאי) בית דין הוא שיהא זה מפריש את פסחו, וזה מפריש את מעותיו לשם פסח, וממנה אותו על הפסח שלו שכבר הקדישו, והמעות יוצאין לחולין

מסכת פרק ח [ה"ג - דף ס] פסחים

עדר

הקדישו משעה ראשונה - שאר המעות הקדש הן? ר' יעקב בר אחא אמר שמואל בר אבא בעי הגע עצמך שהימנה אותו על חנם, מה אית לך יוצא לחולין וחוזר וקדש. מיליהון דרבנן אמרי שאינו יוצא לחולין וחוזר וקדש - תמן תנינן נתן לה כספים הרי אלו מותרים, יינות שמנים וסלתות כל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח אסור, נתן לה מוקדשין מותרין, ר' שמעון בן לקיש אמר בממנה אותה על פסחו ועל חגיגתו, הדא אמרה שאינו יוצא לחולין וחוזר וקדש, אין תימר שהוא יוצא לחולין וחוזר וקדש - יהא אסור משום אתנן, פתר לה בשלא נכנס לתוך ידה כלום, תדע לך - דתנינן תמן מקריב עליו קיני וזבים קיני יולדות, לא בשלא נכנס

ואם הוא נתן לה מוקדשין מותרין, ור' שמעון בן לקיש אמר מה הכוונה 'מוקדשין' היינו בממנה אותה על פסחו או על חגיגתו שיהיה לה חלק בפסח, או בחגיגת י"ד הנאכלת רק למנויים. וא"כ אומרת הגמ' הדא אמרה שמוכח מכאן שרשב"ל סובר שהקרבן אינו יוצא לחולין וחוזר וקדש, כיון שאין תימר שהוא יוצא לחולין וחוזר וקדש, א"כ הקרבן יהא אסור משום אתנן, שהרי זה כמו שהוא הביא לזונה חולין והקדישה אותו לקרבן, חוזרת הגמ' ואומרת שאין הוכחה, ויתכן שהקרבן יוצא לחולין וחוזר ומתקדש, ואין בזה פסול של אתנן, כיון שרשב"ל פתר לה מסביר שהיות וכאן הרי מדובר בשלא נכנס לתוך ידה כלום (הזונה לא קיבלה חולין, אלא זה היה קדוש ונשאר קדוש, אלא היא רק קיבלה חלק בקרבן) לכך אין בזה פסול של אתנן, תדע לך שזה כך, דתנינן תמן שהרי שנינו שהמודר הנאה מחבירו, מקריב עליו בשבילו קיני וזבים קיני יולדות, ומדוע זה מותר, והרי הוא מזהנה אותו, אלא וכי אתה לא מוכרח לומר שהטעם הוא, בשלא נכנס

הקדישו משעה ראשונה את הפסח שהוא יוכל למנות אחרים על פסחו, א"כ שאר המעות הקדש הן, כיון שבעל הקרבן משייר רק כדי הסכום שהוא מקבל. ואומרת הגמ' שר' יעקב בר אחא אמר ששמואל בר אבא בעי שאל, הגע עצמך תתבונן בדבריה, מה הדין במקרה שבעל הקרבן הימנה אותו על חנם, מה אית לך וכי כאן אתה יכול לומר שהקרבן יוצא לחולין וחוזר וקדש?! והרי בעל הקרבן לא לקח מעות, וא"כ איך הוא יכול למנות אחרים על פסחו לאחר שהוא כבר הקדישו, אלא ע"כ שבעל הקרבן מקדיש את קרבנו ע"מ שהוא יוכל למנות אחרים על פסחו. ואומרת הגמ' שגם מיליהון דרבנן אמרי מדברי החכמים מוכח שהפסח אינו יוצא לחולין וחוזר וקדש, שהרי תמן במסכת תמורה תנינן, נתן לה (לזונה) כספים באתננה הרי אלו מותרים לגבי המזבח (היא יכולה לקנות בזה קרבנות), אבל אם הוא נתן לה יינות שמנים וסלתות או כל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח, כגון עצים או מלח, אסור להעלות אותם על גבי המזבח,

לתוך ידו כלום, אוף הכא בשלא נכנס לתוך ידה כלום.

ר' יעקב בר אחא בשם ר' אימי - איתפלגון ר' יוחנן ור"ש בן לקיש, חד אמר מקדישין וחד אמר אין מקדישין, רבנן דקיסרין מפרשין להון - ר' יוחנן אמר מקדישין בתחילה ביו"ט, רשב"ל אמר אין מקדישין בתחילה ביו"ט. אית תניי תני הולך לו אצל מוכרי טלאים, אית תניי תני הולך לו אצל מוכרי פסחים, מאן דאמר הולך אצל מוכרי טלאים - כמאן דאמר מקדישין, מאן דאמר הולך לו אצל מוכרי פסחים - כמאן דאמר אין מקדישין. הדא אמרה אינו יוצא לחולין וחוזר וקדש, אין תימר שהוא יוצא לחולין וחוזר וקדש - יהא אסור משום מקדיש. ותנינן אין מקדישין? ר' חנניא ור' מנא חד אמר במקדיש למחר, וחורנה אמר במקדיש לבדק הבית.

כמאן דאמר שאין מקדישין בשבת או ביו"ט, ולכך הוא צריך להתמנות על טלה שכבר הקדישוהו לפסח, ואומרת הגמ' שהדא אמרה מכאן מוכח שכאשר נמנים על פסח שכבר הוקדש, שהקרבן אינו יוצא לחולין וחוזר וקדש, כיון שאין תימר שהוא יוצא לחולין וחוזר וקדש, א"כ יהא אסור להתמנות על הפסח בשבת, משום מקדיש, שהרי המ"ד הזה סובר שאסור להקדיש פסח בשבת, אלא ע"כ שבעל הקרבן משייר זכות שהוא יוכל למנות אחרים על פסחו. שואלת הגמ' איך ר' יוחנן מתיר להקדיש קרבנות בשבת או ביו"ט, והרי תנינן במסכת ביצה אין מקדישין? מתרצת הגמ' ר' חנניא ור' מנא שניהם תירצו, ואחד אמר שכל האיסור הוא רק במקדיש קרבן למחר, אבל קרבן פסח או חגיגה שהוא צריך אותו לבו ביום, מותר להקדיש, וחורנה אמר שכל האיסור להקדיש זה דוקא במקדיש לבדק הבית, שהרי זה דומה למקח וממכר, אבל להקדיש קרבן, שזה לא נראה שהוא נותנו לבית המקדש, שהרי הוא עצמו מקריבו, לכך מותר להקדיש.

לתוך ידו של המודר הנאה כלום, ולכך זה לא נקרא שהוא נתן לו משהו, וא"כ אוף הכא הטעם שאין בזה איסור של אתנן, כיון שלא נכנס לתוך ידה של הזונה כלום.

ר' יעקב בר אחא בשם ר' אימי אומר שאיתפלגון ר' יוחנן ור"ש בן לקיש, ואחד אמר שמקדישין ואחד אמר שאין מקדישין, מבארת הגמ' רבנן דקיסרין מפרשין להון (הם מפרשים את המחלוקת, וכן הם מפרשים מי אמר מה); שר' יוחנן אמר שמקדישין קרבנות בתחילה ביו"ט, ורשב"ל אמר שאין מקדישין בתחילה ביו"ט. ואומרת הגמ' שאית תניי תני יש ששנו במשנה במסכת שבת, שהולך לו האדם אצל מוכרי טלאים וקונה את פסחו או את חגיגתו, ואית תניי תני יש ששנו שם במשנה, שהולך לו האדם אצל מוכרי פסחים, ואומרת הגמ' שמאן דאמר מי שגורס הולך אצל מוכרי טלאים הוא סובר כמאן דאמר שמקדישין קרבנות ביו"ט, ולכך הוא יכול לקנות טלה ולהקדישו, אבל מאן דאמר שהולך לו אצל מוכרי פסחים, כיון שהוא סובר

מסכת פרק ח [ה"ד - דף ס] פסחים

אמר ר' שמי ואפילו כמאן דאמר אין מקדישין - במקדיש בעזרה משום שבות שהתירו במקדש.

נימנין ומושכין את ידיהן ממנו וכו': מניין שהן נמנין? תלמוד לומר [שמות יב] בַּמִּכְסֵּת נִפְשָׁת, מניין שהן ממנין? נאמר כאן שָׁה - נאמר במצרים שָׁה, מה שָׁה שנאמר במצרים חי לא שחוט, אף שָׁה שנאמר כאן חי לא שחוט.

ר' שמעון אומר עד שיזרק עליו את הדם: מה טעמא דר"ש? אילו מתו בין שחיטה לזריקה, שמא הבעלים מתכפרין?! מה בין מתו מה בין משכו הבעלים את ידיהם ממנו.

הלכה ד

מתני' הממנה אחרים עמו על חלקו, רשאין ליתן לו את שלו, והוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהם.

היינו חי ולא שחוט, ומכאן שמתמנים על הפסח רק בעודו בחיים.

ר' שמעון אומר עד שיזרק עליו את הדם: אומרת הגמ' מה טעמא דר"ש? כיון שאילו הבעלים מתו בין שחיטה לזריקה, שמא הבעלים מתכפרין?! ודאי שלא, שהרי אין כפרה אלא בדם, ולכך אומר ר"ש מה בין מתו מה בין משכו הבעלים את ידיהם ממנו, וכיון שמשכו את ידם מהפסח לפני השחיטה, א"כ הבעלים לא התכפרו, ולכך הם יכולים להתמנות על פסח אחר.

הלכה ד

מתני' הממנה אחרים עמו על חלקו שלא מדעת שאר המנויים, א"כ המנויים רשאין ליתן לו את שלו את חלקו המגיע לו והוא אוכל משלו יחד עם החברים שלו, והן אוכלין משלהם, כיון שלא יכולים למנות אחרים שלא מדעת כל בני החבורה.

ואומרת הגמ' אמר ר' שמי ואפילו כמאן דאמר שאין מקדישין, אבל במקדיש בעזרה מותר, כיון שכל האיסור להקדיש קרבן זה משום שבות, שחכמים התירו לעבור על שבות במקדש.

נימנין ומושכין את ידיהן ממנו וכו': אומרת הגמ' מניין שהן נמנין מהיכן יודעים שצריך להתמנות על הפסח, ומי שאינו מנוי לא יכול לאכול מהפסח? תלמוד לומר בַּמִּכְסֵּת נִפְשָׁת, דהיינו שאומרת התורה שרק בַּמִּכְסֵּת נִפְשָׁת (למנויים) תִּכְסּוּ עַל הַשֶּׁה (תשחטו את הפסח). ומניין שהן ממנין רק עד השחיטה, ולא עד לזריקה? מתרצת הגמ' כיון שנאמר כאן שָׁה "אִישׁ לְפִי אָכְלוּ תִכְסּוּ עַל הַשֶּׁה" ונאמר בפסח מצרים שָׁה "וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵית אֲבֹת שֶׁה לְבֵית" וא"כ מה שָׁה שנאמר במצרים מדובר בחי ולא שחוט, שהרי לקחו אותו כבר בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה א"כ אף שָׁה שנאמר כאן (לדורות)

גמ' תני בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות, רשאין לומר לו, טול חלקך ואכול לעצמך, לא סוף דבר פסח, אלא אפילו עשו סינבול, רשאין לומר לו טול חלקך ואכול לעצמך, אם היו מכירין אותו - לכך התנו עמו בשעה ראשונה. רב חונא אמר הפריש פסחו ואמר על מנת שלא יימנה אחר עמי - אין אחר נמנה עמו. הפרישו סתם, כל מה שיבואו - מינויו הם. ר' יעקב בר אחא בשם ר' זעירא מתניתא אמרה כן?! [שמות יב] ואם ימעט הפית - מלמד שהן מתמעטין והולכין, בלבד שיהא שם אחד מבני חבורה הראשונה, ואחד מבני חבורה השנייה דברי ר' יודה, ר' יוסה אומר בין מן הראשונה בין מן השנייה, בלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא. אין תימר כל מה שיבואו מינויו הן, הן בני חבורה

משעה ראשונה (משעת הקדשת הפסח). שואלת הגמ' ר' יעקב בר אחא בשם ר' זעירא שאל, וכי מתניתא אמרה כן? שמי שמתמנה על הפסח, שזה כאילו שהוא התמנה בשעת הקדשת הפסח? והרי שנינו בברייתא, היות וכתוב ואם ימעט הפית - מלמד שהן מתמעטין ומושכים את ידם מהפסח והולכין, ובלבד שיהא שם אחד מבני חבורה הראשונה (היינו שהוא היה מנוי בשעת הקדשת הקרבן) כיון שהרי כתוב "מעט" משמע שיש מי שנשאר מנוי על הפסח, וצריך שיהיה לפחות עוד מנוי אחד, שהרי ר' יהודה אוסר לשחוט את הפסח על היחיד, אבל הוא יכול להיות מבני חבורה השנייה (היינו שנמנה לאחר הקדשת הקרבן) דברי ר' יודה, ור' יוסה אומר שהמנוי יכול להיות בין מן החבורה הראשונה ובין מן החבורה השנייה, ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא בלי מנויים, וא"כ שואל ר' זעירא שאין תימר שכל מה שיבואו להתמנות על הפסח אחרי המקדיש, בעצם מינויו הן משעה הראשונה, וכאילו הם הקדישו את הקרבן, א"כ הן בני חבורה

גמ' תני, בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות שהיה לוקח הרבה אוכל מהקערה המרכזית, א"כ בני החבורה רשאין לומר לו, טול את חלקך המגיע לך ואכול לעצמך, ואומרת הגמ' שלא סוף דבר פסח שזה לא רק לענין פסח, אלא אפילו עשו סינבול התאגדו לאכול את סעודתם יחד, ורואים שאחד לוקח הרבה יותר מהאחרים, א"כ בני החבורה רשאין לומר לו טול את חלקך המגיע לך ואכול לעצמך, אבל אומרת הגמ' שאם היו מכירין אותו מראש שהוא רעבתן, א"כ הם לא יכולים לומר לו ללכת, היות ולכך התנו עמו שישתתף איתם יחד בשעה ראשונה, אלא שכעת הם מתחרטים, והרי אין להם זכות לפרק את השותפות.

רב חונא אמר שאם אחד הפריש את פסחו ואמר שהוא מקדיש את הפסח הזה על מנת שלא יימנה אחר עמי, א"כ אין אחר נמנה עמו, והוא לא יכול להתחרט, כיון שהוא לא שייר בקרבן שיהיו מנויים איתו, אבל אם הוא הפרישו את הפסח באופן סתם, כאן אנחנו אומרים שכל מה שיבואו בעצם מינויו הם

מסכת פרק ח [ה"ד - דף סא] פסחים

הראשון - הן בני חבורה השנייה. מה נפק מביניהן? הפריש פסחו ומשך ידו - ונמנה אחר עמו, על דעתיה דרב חונה כשר, על דעתיה דרב זעירא פסול. על דעתיה דרב זעירא הקדש יחיד הוא - והקדש יחיד עושה תמורה, על דעתיה דר' חונא הקדש שותפין הוא - ואין הקדש שותפין עושה תמורה. נמנו עליו מאה בני אדם כאחת, רב חונה אמר יש כזית לכל אחד ואחד כשר, ואם לאו פסול. אמר ר' זעירא מקום שיש כזית לכל אחד ואחד מהם כשר, ואם לאו פסול. ותני כן נמנו עליו וחזרו ונמנו עליו, עד מקום שיש כזית לכל אחד ואחד מהם כשר, ואם לאו פסול.

והפסח הזה הוא כהקדש שותפין הוא, והרי אין הקדש שותפין עושה תמורה. ויש עוד חילוק בין ר' חונא לר' זעירא, במקרה שנמנו עליו על הפסח מאה בני אדם כאחת (כאחת לאו דוקא, אלא) שהתמנו על הפסח עד שנמצא שיש מאה מנויים על הפסח הזה, שרב חונה אמר שאם יש כזית לכל אחד ואחד כשר כולם יצאו ידי חובתם, ואם לאו שאין כזית לכל אחד, כיון שלא היה בפסח הזה מאה כזיתים, הפסח הזה פסול שהרי הוא נשחט שלא לאבילה, שהרי אין לכל אחד מהמנויים כזית (ר' חונא הולך לשיטתו שכל המנויים שווים, כיון שכאילו כולם התמנו בשעת הקדשת הקרבן). אבל אמר ר' זעירא שמקום שיש כזית לכל אחד ואחד מהם (היינו המנויים הראשונים שיש להם כזית) כשר יצאו ידי חובתם, ואם לאו ולמי שאין לו כזית בפסח הזה (היינו האחרונים) פסול לא יצאו ידי חובתם, כיון שר' זעירא הולך לשיטתו שהמינוי חל משעת המינוי ולא למפרע, ואומרת הגמ' ותני כן כדברי ר' זעירא, נמנו עליו וחזרו ונמנו עליו א"כ עד מקום שיש כזית לכל אחד ואחד מהם כשר, ואם לאו פסול.

הראשון - הן בני חבורה השנייה ואין הבדל ביניהם, והיה צריך להיות שלא יצטרכו שיהיה על הפסח אחד שהיה מנוי בזמן הקדשת הקרבן? אלא ע"כ מוכח דלא כר' חונא. ואומרת הגמ' מה נפק מביניהן איזה חילוק דין יש בין ר' חונה לר' זעירא? במקרה שהפריש פסחו ומשך ידו (כל המנויים עזבו את הפסח) ואח"כ נמנה אחר עמו על הפסח, שעל דעתיה דרב חונה הפסח הזה הוא כשר כיון שהתברר שכל הזמן היה על הפסח הזה מנויים, שהרי המנויים השניים הם כאילו התמנו בשעת הקדשת הקרבן, אבל על דעתיה דרב זעירא הפסח הזה יהיה פסול שהרי היה זמן שהפסח היה בלי מנויים. ויש עוד חילוק; שעל דעתיה דרב זעירא כל זמן שלא היה עוד מנויים על הפסח חוץ מהמקדיש, א"כ זה הקדש (קרבן) יחיד הוא, והקדש יחיד עושה תמורה, אבל על דעתיה דר' חונא שאומר שכל מי שמתמנה על הפסח בעצם כאילו שהוא התמנה על הפסח בזמן הקדשת הקרבן, א"כ גם אם המקדיש המיר אותו לפני שנוספו מנויים, אבל אח"כ כשיבאו עוד מנויים מתברר למפרע שהיה עוד מנויים משעת הקדשת הקרבן,

הלכה ה

מתני' זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי, ראה שלש שוחטין עליו בשמיני. וכן שומרת יום כנגד יום שוחטין עליה בשני, ראתה שני ימים שוחטין עליה בשלישי, הובה שוחטין עליה בשמיני.

גמ' תני ר' חייא נדה שוחטין עליה בשמיני, בועל נדה שוחטין עליו בשביעי, א"ר יוסה הדא אמרה שבוועל נדה טהור ביום השביעי שלו.

הלכה ו

מתני' האונן, והמפקח בגל, וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין, החולה והזקן שהן יכולין לוכל כזית, שוחטין עליהן, ועל כולן אין שוחטין

הלכה ה

עליה רק בשמיני שלה.

גמ' תני ר' חייא נדה שהיא טמאה שבעה ימים שוחטין עליה רק בשמיני שלה, כיון שנדה טובלת רק בליל השמיני, אבל בועל נדה שהוא טמא כנדה שבעה ימים, שוחטין עליו בשביעי שלו, א"ר יוסה הדא אמרה מדברי ר' חייא מוכח שבוועל נדה טהור (טובל) כבר ביום השביעי שלו, ולא רק בליל שמיני כנדה, ולכך שוחטין עליו בשביעי שלו.

הלכה ו

מתני' האונן (מי שמת לו קרוב באותו היום), והמפקח (המתבונן) בגל דהיינו המסיר את אבני המפולת שנפלו על האדם, ויש ספק האם הוא חי או מת, וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין, וכן החולה והזקן שבשעת השחיטה הן יכולין לוכל (לאכול) כזית, על כל אלו שוחטין עליהן את הפסח, כיון שמסתמא הם יוכלו לאכול מהפסח, אבל ועל כולן אין שוחטין

מתני' זב שראה שתי ראיות שהוא צריך לשמור שבעה נקיים, אבל הוא לא צריך להביא קרבן טהרה, א"כ שוחטין עליו את הפסח בשביעי שלו, כיון שבלילה הוא כבר יהיה טהור גמור ויאכל מהפסח, אבל אם הוא ראה שלש ראיות, שאינו אוכל בקדשים עד שיביא קרבן טהרה ביום השמיני, א"כ שוחטין עליו את הפסח רק בשמיני שלו. וכן שומרת יום כנגד יום דהיינו אשה הרואה ראייה אחת שלא בעת נידותה, היא צריכה לשמור את היום הבא ולראות שהיא נקיה, ובלילה היא טובלת ונטהרת, ולכך שוחטין עליה ביום השני לראייתה, ואם היא ראתה שני ימים שהיא צריכה לשמור את היום השלישי לראייתה בנקיות, א"כ שוחטין עליה בשלישי שלה, כיון שבלילה היא טובלת ונטהרת, אבל על הזבה גדולה, דהיינו שראתה ג' ימים זיבה, שהיא צריכה לשמור שבעה נקיים וביום השמיני להביא קרבן טהרה, א"כ שוחטין

מסכת פרק ח [ה"ו - דף סא] פסחים

עליהן בפני עצמן - שלא יביאוהו את הפסח לידי פסול, לפיכך אם אירע בהן פסול - פטורין מלעשות פסח שני, חוץ מן המפקח בגל - שהיה טמא מתחילתו.

גמ' וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין: ר' יוסי בר' בון אבא בר בר חנה בשם ר' יוחנן מתניתא בשחבשוהו ישראל, אבל אם חבשוהו גויים [תהילים קמד] אֲשֶׁר פִּיהֶם דֶּבֶר שְׁוֹא וַיִּמְיָנֵם יָמִין שֶׁקֶר, בנתון חוץ לירושלם, אבל בנתון בתוך ירושלם אפילו לא הבטיחו כמי שהבטיחו. ר' יונה ור' יוסי תריהון בקדמיתא הוינן אמרין - ישראל ערל שוחטין עליו, ולא הוינן אמרין כלום, תנא ר' סימון בר זבדי קומי ר' הילא נאמר כאן [שמות יב] וְאִזּוּ יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ, ונאמר להלן אִזּוּ יֵאָכֵל בּוֹ, מִה אִזּוּ שנאמר להלן עד שיהא כשר בשעת אכילה, אף אִזּוּ שנאמר כאן עד שיהא כשר בשעת שחיטה.

עוד מנויים, אפי"ה לכתחילה לא שוחטים את הפסח אלא רק על מי שיכול לאכול מפסח), אבל זה בתנאי שהאסיר היה נתון חוץ לירושלם שלא יכולים להביא לו לכלא את הפסח, אבל בנתון האסיר בתוך ירושלם א"כ אפילו לא הבטיחו לו שיוציאוהו כמי שהבטיחו שיוציאוהו, ושוחטים עליו את הפסח, כיון יכולים להביא לו את בשר הפסח לכלא.

ר' יונה ור' יוסי תריהון שניהם בקדמיתא הוינן אמרין בתחילה אמרו שישראל ערל שוחטין עליו וימול את ערלתו לאחר מכאן, והוא יכול לאכול מהפסח, אבל הם חזרו ואמרו שלא הוינן אמרין כלום שזה לא נכון, כיון שתנא ר' סימון בר זבדי קומי ר' הילא היות ונאמר כאן המול לו כל זכר וְאִזּוּ יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ, ונאמר להלן ומלֵתָהּ אֹתוֹ אִזּוּ יֵאָכֵל בּוֹ, וא"כ מה אִזּוּ שנאמר להלן היינו עד שיהא כשר בשעת אכילה, א"כ אף אִזּוּ שנאמר כאן לענין העשייה, היינו עד שיהא כשר (מהול) בשעת שחיטה.

עליהן בפני עצמן - שלא יביאוהו את הפסח לידי פסול (שהרי יש חשש שמא האונן מחמת הטירדה יטמא למתו, וכן יש חשש שמא האדם הנמצא תחת להריסות ימצא מת, וכן יש חשש שמא לא יוציאו את האסיר מהכלא, וכן יש חשש שמא תכבד מחלתו של החולה, והוא לא יוכל לאכול מהפסח). לפיכך היות ומעיקר הדין שוחטין עליהן את הפסח, אם אירע בהן פסול לאחר השחיטה, פטורין מלעשות פסח שני, חוץ מן המפקח בגל שהוא חייב לעשות פסח שני, כיון שנמצא שהוא היה טמא מתחילתו בשעת השחיטה.

גמ' וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין: ר' יוסי בר' בון בשם אבא בר בר חנה בשם ר' יוחנן אומר שמתניתא שמתירה לשחוט על האסיר שהבטיחו שיוציאו אותו, מדברת בשחבשוהו ישראל אבל אם חבשוהו גויים לא שוחטים עליו, כיון שנאמר בהם אֲשֶׁר פִּיהֶם דֶּבֶר שְׁוֹא וַיִּמְיָנֵם יָמִין שֶׁקֶר (והגם שיש

חוץ מן המפקח בגל וכו': פעמים שהוא נעשה כיוצא בהם, פעמים שהן נעשים כיוצא בו; פעמים שהוא נעשה כיוצא בהם - בגל ארוך, אני אומר נזרק עליו הדם עד שלא הגיע לטומאה. פעמים שאין נעשה כיוצא בהם - בגל עגול. אירע בהן פסול בין שחיטה לזריקה - הן נעשין כיוצא בו בגל עגול.

הלכה ז

מתני' אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה, ור' יוסי מתיר, אפילו חבורה של מאה שאינן יכולין לוכל כזית אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורה נשים ועבדים וקטנים.

גמ' אין שוחטין את הפסח על היחיד וכו': א"ר יוחנן טעמא דר' יודה [דברים מז] לא תוכל לזבח את הפסח באחד שְׁעָרֶיךָ, מה מקיים ר' יוסי טעמא דר'

הלכה ז

מתני' אין שוחטין את הפסח על היחיד שיש עליו רק מנוי יחיד דברי ר' יהודה, ור' יוסי מתיר, ואומר ר' יוסי שכשרות הפסח לא תלויה בכמות האנשים המנויים, אלא אם יש יחיד שיכול לאכול כזית מהפסח שוחטים עליו, ואם אין מי שיאכל כזית מהפסח, ואפילו חבורה של מאה שאינן יכולין לוכל (לאכול) כזית מהפסח, אין שוחטין עליהן. ואומרת המשנה שאין עושין חבורה נשים ועבדים וקטנים, הגמ' תבאר מה הכוונה.

גמ' אין שוחטין את הפסח על היחיד וכו': א"ר יוחנן שטעמא דר' יודה כיון שכתוב לא תוכל לזבח את הפסח באחד שְׁעָרֶיךָ, והרי המילה 'באחד' מיותרת, לכך אנחנו דורשים כאילו כתוב לא תוכל לזבח את הפסח באחד, היינו כשרק אחד מנוי על הפסח. שואלת הגמ' א"כ מה מקיים מה עושה ר' יוסי בטעמא בפסוק דר'

חוץ מן המפקח בגל וכו': אומרת הגמ' שיש פעמים שהוא המפקח את הגל נעשה כיוצא בהם כשאר השנויים במשנה, שהוא לא עושה את הפסח שני, ויש פעמים שהן שאר השנויים במשנה נעשים כיוצא בו כמפקח את הגל, ועושים את הפסח שני, מבארת הגמ'; פעמים שהוא המפקח את הגל נעשה כיוצא בהם, מדובר בגל ארוך, ולכך הוא אינו עושה את השני, כיון שאני אומר שמא נזרק עליו הדם עד שלא הגיע לטומאה, ופעמים שהמפקח את הגל אין נעשה כיוצא בהם אלא עושה את השני, כשהוא מפקח בגל עגול שכאשר הנמצא תחת להריסות נמצא מת, ודאי שהמפקח נטמא בשעת השחיטה, ולכך הוא עושה את השני, ויש פעמים שהשנויים במשנה עושים את השני, במקרה שאירע בהן פסול בין שחיטה לזריקה, ולכך הן נעשין כיוצא בו כמו המפקח בגל עגול שעושים את השני.

מסכת פרק ח [ה"ח - דף סב] פסחים

יודה? פתר לה בר' אלעזר בן מתאיא, דתני ר"א אומר יכול יהא היחיד מכריע על הטומאה, תלמוד לומר לא תוכל לזבוח את הפסח בִּאֶחָד. אמר ר' יוחנן מודה ר' יודה שאם עבר וזרק את הדם שהורצה, עבר ושחט מתירין לו לזרוק.

אין עושין חבורה נשים וכו': תני אין עושין חבורה נשים ועבדים וקטנים - מפני שהן מרבין בתיפלה. תני בר קפרא שלא יביאו את הקדשים לידי ביזיון. ר' יעקב בר אחא בשם ר' איסי אין עושין חבורה של גרים, מתוך שהן מקולקלין - אין מודקדין בו, והם מביאין אותו לידי פסול.

הלכה ח

מתני' אונן טובל ואוכל פסחו לערב, אבל לא בקדשים. השומע על מתו,

עבדים בפני עצמן, וכן לא של קטנים בפני עצמן **שלא יביאו את הקדשים לידי ביזיון**, היות והם לא בקיאים בשמירת הקדשים בטוהרה. וכן ר' יעקב בר אחא אמר **בשם ר' איסי שאין עושין חבורה של גרים, מתוך שהן מקולקלין** שהרי הם לא בקיאים בשמירת הפסח, ואין מודקדין בו בשמירת הפסח, והם מביאין אותו את הפסח לידי פסול.

הלכה ח

מתני' אונן (מי שקרבו מת באותו היום) **טובל בערב** (והגם שהוא לא נטמא הוא צריך טבילה, היות ובזמן האנינות הוא היה אסור בקדשים, וא"כ יש חשש שמא הוא נגע בטומאה בשגגה, וע"י הטבילה הוא יִזְכֹּר בטומאה) **ואוכל פסחו לערב, אבל לא בקדשים**, כיון שבטילה הוא עדיין אונן מדרבנן, ורק באכילת הפסח הוא מותר, כיון שחכמים לא העמידו את דבריהם במקום כרת. אבל **השומע על מתו על קרובו שמת מכבר,**

יודה הביא? מתרצת הגמ' שר' יוסי פתר **לה בר' אלעזר בן מתאיא, דתני ר"א בן מתאיא אומר יכול יהא היחיד מכריע על הטומאה**, שאם חצי מעושי הפסח היו טהורים וחצי טמאים אלא שיש טמא אחד יותר, א"כ אולי נאמר שהוא יכריע שיעשו את הפסח בטומאה? **תלמוד לומר לכך נאמר לא תוכל לזבוח את הפסח בִּאֶחָד**, ומכאן שלא משנים את סדר הקרבת הפסח מחמת אדם אחד. אמר ר' יוחנן שאומנם ר' יהודה אומר שלא שוחטים את הפסח על היחיד, אבל מודה ר' יודה שאם עבר וזרק את הדם שהורצה והפסח כשר, ויותר מזה אפי' אם הוא עבר ושחט את הפסח, **מתירין לו לזרוק את הדם**, כיון שכל הדין הזה הוא רק לכתחילה.

אין עושין חבורה נשים וכו': תני, אין עושין חבורה של נשים ועבדים וקטנים יחד מפני שהן מרבין בתיפלה בדברי זנות. אבל **תני בר קפרא** שלא עושים חבורה של נשים בפני עצמן, וכן לא עושים חבורה של

מסכת פרק ה [ה"ח - דף סב] פסחים רפג

ומי שנתלקטו לו עצמות, טובל ואוכל בקדשים. גר שנתגייר ערב פסחים; בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב, ובית הלל אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר.

גמ' אונן טובל ואוכל פסחו לערב: א"ר יוסי בר' בון מתניתא בשנעשה אונן משעה ראשונה בין שחיטה לזריקה, אבל אם נעשה אונן לאחר כפרה, כבר הורצה.

ותני כן אי זו היא אנינה? משעת מיתה ועד שעת קבורה דברי רבי, וחכמים אומרים כל היום כולו. אשכחת אמר קלת וחמרת על דרבי, קלת וחמרת על דרבנן; קלת על דרבי מת ונקבר בשעתו, על דעתיה דרבי אינו אסור אלא אותה שעה בלבד, על דעתיה דרבנן אסור כל היום כולו. קלת על דרבנן מת ונקבר לאחר

לאכול מהפסח, לא יזרקו עליו את הדם, והוא יהיה באיסור כרת, אבל אם הוא נעשה אונן לאחר כפרה, הוא לא אוכל מהפסח, שהרי הוא כבר לא באיסור כרת, כיון שהוא כבר הורצה, ואכילה לא מעכבת, ולכך יש עליו איסור אנינות לילה מדרבנן.

ותני כן (אין זה מתייחס לסוגיא הקודמת, אלא הגמ' מביאה ברייתא מה היא אנינות) אי זו היא אנינה? משעת מיתה ועד שעת קבורה דברי רבי, וחכמים אומרים שכל היום כולו הוא אונן, גם לאחר הקבורה. ואומרת הגמ' שאשכחת נמצאת אמר שיש קלת וחמרת על דרבי לדברי רבי, ויש קלת וחמרת על דרבנן לדברי חכמים; ומבאר הגמ' שיש קלת על דרבי, במקרה שמת ונקבר בשעתו, וא"כ על דעתיה דרבי אינו אסור אלא אותה שעה של הקבורה בלבד, אבל על דעתיה דרבנן אסור כל היום כולו גם לאחר הקבורה. ויש קלת על דרבנן במקרה שמת ונקבר לאחר

וכן מי שנתלקטו לו עצמות של קרוביו, טובל ואוכל בקדשים מיד. גר שנתגייר ערב פסחים; בית שמאי אומרים שהוא טובל ואוכל את פסחו לערב, ובית הלל אומרים שהפורש מן הערלה (המתגייר) כפורש מן הקבר וצריך הזאה שלישי ושביעי, כיון שהוא נגע במת לפני גירותו, ואומנם גוי לא מקבל טומאה, אבל יש חשש שהוא יבוא לומר שאשתקד נגעתי במת בבוקר (לפני שהתגיירתי) ואכלתי בערב מהפסח, וא"כ גם השנה אומנם נטמאתי במת אבל מותר לי לאכול מהפסח, לכך תיקנו חכמים שכל גר צריך הזאה שלישי ושביעי.

גמ' אונן טובל ואוכל פסחו לערב: א"ר יוסי בר' בון שמתניתא (שמתירה לאונן לאכול מהפסח בערב) מדברת דוקא בשנעשה אונן משעה ראשונה היינו לפני הקרבת הפסח, ואפי' אם הוא נהיה אונן בין שחיטה לזריקה, שהרי אם נאסור עליו

מסכת פרק ח [ה"ח - דף סב] פסחים

שלשה ימים, על דעתיה דרבנן אסור כל אותו היום, על דעתיה דרבי אסור עד שלשה ימים. אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן ורב חונה תריהון אמרין מודה רבי לחכמים שאינו אסור אלא אותו היום בלבד, ותני כן, רבי אומר תדע לך שאין אנינות הלילה תורה, שהרי אמרו אונן טובל ואוכל פסחו לערב, והרי אנינות יום עשו אותה תורה, ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא תיפתר בשנקבר עם דימדומי החמה, ולית שמע מינה כלום. ר' אבהו בשם ר' לעזר אין אנינה אלא למת בלבד, דכתיב [ישעיה ג] וְאָנֹכִי וְאֶבְלִי פְתַחְתִּי. התיב ר' חייא בר אדא והכתיב [ישעיה יט] וְאָנֹכִי הַדִּיגִים וְאֶבְלִי כָּל מְשָׁלִיכִי בִּיאֹר חֶפְהָ? א"ר חיננא כיני מתניתא אין אנינה טמאה אלא למת בלבד.

הוכחה, כיון שתיפתר תעמיד שהברייתא מדברת בשנקבר עם דימדומי החמה, ולכך ביום הוא אונן מן התורה, ובלילה רק מדרבנן, ולית שמע מינה כלום, כיון שיתכן שרבי סובר שאם לא קברו את המת, הוא יהיה אונן אפי' עד שלשה ימים.

ר' אבהו בשם ר' לעזר הביא ברייתא, שאין אנינה אלא למת בלבד, אבל המצטער בשאר הדברים אינו כאונן ומותר בקדשים, דכתיב מִתֵּיךְ בְּחֶרֶב פָּלֹא וְגִבּוֹרְתְּךָ בְּמִלְחָמָה, וְאָנֹכִי וְאֶבְלִי (על מתי המלחמה) בְּפִתְחֶיהָ בפתחי העיר, וא"כ מוכח מכאן שהתורה קוראת 'אונן' רק לצער על מת. שואלת הגמ' התיב ר' חייא בר אדא והכתיב וְאָנֹכִי הַדִּיגִים וְאֶבְלִי כָּל מְשָׁלִיכִי בִּיאֹר חֶפְהָ (על שהיאור התייבש, ואין דגים לדוג) וא"כ מוכח שגם צער על שאר דברים נקרא אנינות? מתרצת הגמ' א"ר חיננא כיני מתניתא כוונת הברייתא היא שאין אנינה טמאה אין צער שאוסר בקדשים כטומאה אלא למת בלבד, אבל צער על דבר אחר, אומנם הוא אסור באכילת קדשים בשעת הצער, שהרי

שלשה ימים, שעל דעתיה דרבנן אותו קרוב אסור רק כל אותו היום, אבל על דעתיה דרבי אותו קרוב אסור עד שלשה ימים עד לאחר שיקברו את המת, אבל כאשר אתא ר' אבהו הוא אמר בשם ר' יוחנן ורב חונה, שתריהון אמרין ששניהם אומרים, שרבי אמר את דבריו רק לקולא, ומודה רבי לחכמים שאינו אסור עד הקבורה, אלא רק באותו היום בלבד, ותני כן וכן שנינו בברייתא רבי אומר תדע לך שאין אנינות הלילה אסורה מן התורה, שהרי אמרו אונן טובל ואוכל פסחו לערב, ואם אנינות לילה היה אסור מן התורה, א"כ איך הוא אוכל מהפסח. וא"כ על איזה מקרה רבי מדבר, אם כבר קברו את המת, א"כ גם ביום הוא מותר מן התורה, אלא ע"כ שמדובר שעדיין לא קברו את המת, שביום המיתה הוא אסור מן התורה, שהרי אנינות יום עשו אותה תורה, ובלילה הוא מותר, וא"כ מוכח מכאן שרבי מודה לחכמים שגם כשלא נקבר אין אנינות אלא רק ביום המוות, אבל ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא אומר שאין מכאן

מסכת פרק ה [ה"ח - דף סב] פסחים רפה

השומע על מתו וכו': תני יום שמועה כיום קבורה - לקרע ולאכול ולספירת שבעה ולספירת שלשים, ולאכול בקדשים - הרי הן כליקוטי עצמות, וזה וזה טובלין ואוכלין בקדשים לערב. וליקוטי עצמות טובל ואוכל בקדשים? ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא תיפתר שנקבר משחשיכה. וזה וזה טובלין ואוכלין בקדשים לערב, וקבורה אוכלת בקדשים? א"ר יוסה בר' בון תרתייהון בשמיעה - שמע שמת לו מת מאתמול טובל ואוכל בקדשים, שמע שנתלקטו לו עצמות מאתמול טובל ואוכל בקדשים. תני המעביר ארון ממקום למקום - אין בו משום ליקוטי עצמות, א"ר אחא הדא דאת אמר בארון של אבן, אבל בארון של עץ יש בו משום

מיד לאחר קבורת העצמות. שואלת הגמ' איך הברייתא אומרת וזה וזה (יום קבורה ויום ליקוט עצמות) שטובלין ואוכלין בקדשים לערב, וכי קבורה אוכלת וכי ביום קבורה מותר לאכול בקדשים בערב, והרי במשנה שנינו שאסור? מתרצת הגמ' א"ר יוסה בר' בון שהברייתא לא מדברת לענין יום קבורה, אלא תרתייהון שניהם מדובר רק בשמיעה, דהיינו שמע שמת לו מת ונקבר מאתמול טובל ואוכל בקדשים מיד, וכן אם שמע שנתלקטו לו עצמות מאתמול טובל ואוכל בקדשים מיד, ומה שהברייתא אמרה 'לערב' היינו שהוא שמע את זה רק בערב, וכדלעיל.

תני, המעביר ארון של מת (שהמת נקבר בו) ממקום קברו למקום אחר, אין בו משום ליקוטי עצמות, כיון שכאשר הוא נמצא בארון כאילו לא הוציאוהו מהקבר, א"ר אחא הדא דאת אמר שאין בזה משום ליקוטי עצמות, זה דוקא בארון של אבן שהאבן חשוב כקרקע, וכאילו לא פסקה הקבורה, אבל בארון של עץ יש בו משום

כתוב "למשחה - לגדולה" היינו בשמחה, (רש"י יומא י"ד) אבל הוא יכול להסיר את צערו ולאכול, משא"כ על מת, אפי' אם הוא יסיר את צערו, הוא אסור באכילת קדשים כאילו שהוא טמא.

השומע על מתו וכו': תני יום שמועה ששמע שמת לו מת (בתוך ל' למיתתו) **כיום קבורה לקרע** שהוא צריך לעשות קריעה, **ולאכול** שהוא צריך להתאבל, **ולספירת שבעה** שהוא אסור בהם ברחיצה וכו', **ולספירת שלשים** שהוא אסור בהם בתספורת, ולענין לאכול בקדשים הרי הן כליקוטי עצמות, וזה וזה (הגמ' תבאר מה הכוונה) **טובלין ואוכלין בקדשים לערב.** שואלת הגמ' מדוע הברייתא אומרת שבליקוטי עצמות הוא אוכל בקדשים רק בערב, והרי במשנה שנינו שליקוטי עצמות טובל ואוכל בקדשים שמשמע שהוא אוכל מיד? מתרצת הגמ' ר' יוסי בר' בון בשם רב חסדא אומר תיפתר תעמיד שהברייתא מדברת כשנקברו העצמות משחשיכה, ולכך הברייתא אומרת שהוא אוכל בערב, אבל באמת הוא יכול לאכול

ליקוטי עצמות, א"ר יוסה ואפילו בארון של עץ אין בו משום ליקוטי עצמות, איזהו ליקוטי עצמות? המעביר באפיקריסין ממקום למקום, ר' חגי בשם ר' זעירא ליקט עצמות כשמוען, ותני כן ליקוט עצמות מלקט עצם עצם משיתאכל הבשר. תני אין שמועה לליקוט עצמות, אמר ר' חגי והוא ששמע למחר, אבל אם שמע בו ביום יש שמיעה לליקוט עצמות. ויש שיעור לליקוט עצמות? תנא ניקומכי קומי ר' זעירא אין שיעור לליקוט עצמות. כהדא ר' מנא הורי לר' הלל דכיפרא, לקרוע ולהתאבל - כר' אחא, ושלא להיטמות - כר' יוסי. תני ליקוט עצמות אין אומר עליהן קינים ונהי, ואין אומרים עליהן לא ברכת אבליים ולא תנחומי אבליים, אלו הן ברכות אבליים - מה שהן אומרים בבית הכנסת, אלו הן תנחומי אבליים - מה שהן אומרים בשורה.

נשאר אלא עצם או שתיים והוא ליקט אותם, האם צריך לנהוג אבילות או לא? מתרצת הגמ' שתנא ניקומכי (שם חכם) קומי ר' זעירא שאין שיעור לליקוט עצמות. ואומרת הגמ' שההלכה לעניין ליקוטי עצמות הוא כהדא כמו מה שר' מנא הורי לר' הלל דכיפרא, שלעניין לקרוע ולהתאבל הלכה כר' אחא שאם הוא מעביר את העצמות בארון של עץ שזה נקרא ליקוט עצמות שמתאבליים על זה, ובתנאי שלא להיטמות על זה כדברי ר' יוסי, שכאשר מעבירים בארון של עץ שזה לא נקרא ליקוט עצמות, ולכך כהן לא נטמא לעצמות קרובו.

תני בשעת ליקוט עצמות אין אומר עליהן קינים וְנָהִי דברי בכי וצער, ואין אומרים עליהן לא ברכת אבליים ולא תנחומי אבליים, ואומרת הגמ' ואלו הן ברכות אבליים - מה שהן אומרים בבית הכנסת בשעת ההספד ב'רוך מנחם אבליים', ואלו הן תנחומי אבליים - מה שהן אומרים כשעומדים בשורה 'המקום ינחם אתכם',

ליקוטי עצמות, אבל א"ר יוסה ואפילו בארון של עץ אין בו משום ליקוטי עצמות, כיון שעדיין לא פסקה הקבורה הקודמת, שהרי הוא מונח במקומו, ואיזהו ליקוטי עצמות? המעביר את העצמות באפיקריסין בבגד (היינו שקברו את המת הזה בתכריכין) ממקום למקום, ור' חגי בשם ר' זעירא אומר שליקט עצמות היינו כמשמוען שליקט את העצמות מהקבר כדי לקוברם במקום אחר, ותני כן וכן שנינו בברייתא ליקוט עצמות היינו שהוא מלקט עצם עצם משיתאכל הבשר, דהיינו בימיהם היו קוברים את המת קבורה זמנית עד שיתאכל (יתכלה) הבשר, ואז היו מוציאים את עצמותיו מקברו כדי לקבור אותם בקברי אבות (כל המשפחה יחד). תני אין אבילות נוהגת מחמת שמועה של ליקוט עצמות, אמר ר' חגי והוא ששמע למחרת של הליקוט עצמות, אבל אם שמע בו ביום, א"כ יש דין אבילות לשמיעה של ליקוט עצמות. שואלת הגמ' והאם יש שיעור לליקוט עצמות דהיינו אם לא

תני אַבֵּל אומר עליהן דברים, מהו דברים? רבנן דקיסרין אמרין - קילוסין.
 גר שנתגייר ערב פסחים וכו': מה טעמון דב"ש? [במדבר לא] אַתֶּם וְשִׁבְיֵיכֶם - מה
 אתם לא נטמאתם עד שנכנסתם לברית, אף שביכם לא נטמאו עד שנכנסו
 לברית. מה טעם דב"ה? אַתֶּם וְשִׁבְיֵיכֶם - מה אתם טעונין הוייה בשלישי ובשביעי,
 אף שביכם טעונין הוייה בשלישי ובשביעי. ואינו מחזור, דאמר רב חייה בר יוסף
 גידול בר בנימין בשם רב, מודיי ב"ה שאם עבר זורק את הדם שהורצה.
 נזיר שנטמא בספק רשות היחיד, ואינו בפסח; ר' הושעיה רבה אמר הנזיר מגלח,
 ר' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח, דתנינן תמן כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח
 עליה - חייבין עליה על ביאת המקדש, וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח

חייה בר יוסף שגידול בר בנימין אמר
 בשם רב, שמודיים ב"ה שאם עברו זרקו
 את הדם על הגר הזה שהורצה, וא"כ מוכח
 שכל מה שב"ה מצריכים הזאה על הגר, זה רק
 מחמת הגזירה, שמא הוא יטמא בשנה הבאה
 ויבוא לאכול את הפסח כשהוא טמא מת,
 כדפירשנו במשנה.

נזיר שננטמא בספק טומאה ברשות היחיד,
 ואינו בפסח ואין השאלה לענין פסח, אלא
 רק לענין הנזיר, האם הוא מגלח; ר' הושעיה
 רבה אמר שהנזיר מגלח את ראשו, היות
 'וספק טומאה ברה"י טמא, א"כ הוא טמא
 בודאות, ומגלח את שערות ראשו ומביא
 קרבן טומאה, אבל ר' יוחנן אמר שאין
 הנזיר מגלח על ספק טומאה ברה"י, וכל
 מה שאומרים 'ספק טומאה ברה"י טמא' זה
 רק לחומרא ולא לקולא, ומוכיח ר' יוחנן
 שהנזיר לא מגלח על ספק טומאה ברה"י,
 דתנינן תמן שעל כל טומאה הבאה מן
 המת שהנזיר מגלח עליה - חייבין
 עליה קרבן על ביאת המקדש, אבל וכל
 טומאה הבאה מן המת שאין הנזיר מגלח

תני אַבֵּל אומר עליהן דברים, ואומרת
 הגמ' מהו דברים שאומרים? רבנן דקיסרין
 אמרין - קילוסין, דהיינו שמקלסין את המת
 ומספרים בשבחו לפי מה שהוא, וי"א שמקלסין
 להקב"ה שהוא ממית ומחיה.

גר שנתגייר ערב פסחים וכו': אומרת הגמ'
 מה טעמון דב"ש שגוי לא טעון הזאה, כיון
 שכתוב וְאַתֶּם חֲנּוּ מִחוּץ לַמִּצְחָה שְׂבַעַת יָמִים,
 וְכָל נֹגַע בְּקָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וְשִׁבְיֵיכֶם, דהיינו שהתורה
 מקישה את השבי לכם, וא"כ מה אתם לא
 נטמאתם עד שנכנסתם לברית עד
 שהייתם יהודים, אף שביכם לא נטמאו עד
 שהם נכנסו לברית, ורק השבי שהוטבל
 לעבדות צריך להיטהר. ואומרת הגמ' ומה
 טעם דב"ה שגם הגר שננטמא בעודו גוי צריך
 להיטהר? כיון שכתוב אַתֶּם וְשִׁבְיֵיכֶם, וא"כ
 אנחנו אומרים מה אתם טעונין הוייה
 בשלישי ובשביעי, אף שביכם טעונין
 הוייה בשלישי ובשביעי. ואומרת הגמ'
 שהדרשה של ב"ה אינו מחזורת לא ברורה,
 אלא זה רק אסמכתא בעלמא, דאמר רב

מסכת פרק ה [ה"ח - דף סג] פסחים

רפח

עליה - אין חייבין עליה על ביאת המקדש. הידינו ספק? ר' יוחנן אמר ההן דהכא, ר' הושעיה רבה אמר ראשה דפירקא. יחיד שנטמא בספק רשות היחיד, בפסח? ר' הושעיה רבה אמר ידחה לפסח שני, ר' יוחנן אמר משלחין אותו לדרך רחוקה, ואתיא כ"י דמר ר' יוחנן נטמא בטומאת בית פרס משלחין אותו דרך רחוקה. צבור שנטמא בספק רשות היחיד, בפסח? ר' יוחנן אמר יעשו בספיקן, ר' הושעיה רבה אמר יעשו בטומאה, אף ר' הושעיה מודה שיעשו בספיקן, לא אמר רב הושעיה אלא לחימרין.

ר' יוחנן בשם ר' בנייה, ישראל ערל מזין עליו - שכן מצאנו שקיבלו אבותינו במדבר

שלא יהיה בספק כרת. ואומרת הגמ' צבור שנטמא בספק טומאה ברשות היחיד, מה הם בפסח, ר' יוחנן אמר שיעשו את הפסח בספיקן, שהרי ממנ"פ הציבור יכולים לעשות את הפסח, וגם אם הם טמאים, זה יהיה פסח הבא בטומאה, אבל אותם האנשים שטמאים בודאות לא יכולים לעשות לא את הראשון, כיון שאולי הציבור לא טמאים, ולא את השני, כיון שאולי הציבור היו טמאים, שאז היחיד לא יכול לעשות את השני. אבל ר' הושעיה רבה אמר שיעשו בטומאה, וגם היחידים שטמאים בודאות יכולים לעשות את הפסח, כיון שהציבור שנטמא בספק רשות היחיד, הם טמאים בודאות, ואומרת הגמ' שאף ר' הושעיה מודה שיעשו בספיקן דהיינו שהציבור לא ישתמשו בכלים טמאים, כיון שלא אמר רב הושעיה שספק טומאה ברה"י טמא בודאות אלא לחימרין, שהיחיד לא יקנע מעשיית הפסח.

ר' יוחנן בשם ר' בנייה אומר שישראל ערל הטמא בטומאת מת, מזין עליו מאפר פרה אדומה, וההוכחה היא שכן מצאנו שקיבלו אבותינו במדבר כשעלו לארץ

עליה - אין חייבין עליה קרבן על ביאת המקדש, והרי זה ודאי שלא חייבים על ספק טומאה ברה"י בביאת מקדש, כיון שלא יתכן לומר שיהיו חייבים על ספק טומאה 'כרת'. ואומרת הגמ' והידינו ואיזהו נזיר שהוא נקרא ספק טמא, שהמשנה (במסכת נזיר) אומרת את דינו? ר' יוחנן אמר ההן דהכא שהוא נטמא בספק רה"י, אבל ר' הושעיה רבה אמר שהוא נטמא כעין מה שכתוב שם בראשה דפירקא בתחילת הפרק, שראו שנזיר אחד מתוך שנים נטמא, שכאן לא יתכן לומר שהוא טמא בודאי, כיון שרק אחד נטמא. ואומרת הגמ' שיחיד שנטמא בספק טומאה ברשות היחיד, מהו בפסח? ר' הושעיה רבה אמר שהוא ידחה לפסח שני, אבל ר' יוחנן אמר שהיות והוא טמא רק מספק, לכך משלחין אותו לדרך רחוקה, כדי שהוא לא יהיה בספק כרת, ואתיא כ"י וזה כמו מה דאמר ר' יוחנן שהנטמא בטומאת בית פרס (היינו ההולך בשדה שחרשו שם קבר, שיש חשש שמא המחרישה גררה עצם כשעורה, וההולך שם הוא טמא מדרבנן מחמת הספק) משלחין אותו לדרך רחוקה, כדי

מסכת פרק ה [ה"ח - דף סג] פסחים רפט

הזייה ערלים. אמר רב חסדא אתיא כמאן דאמר באחד עשר מלו, ברם כמאן דאמר בעשירי מלו, לא קיבלו הזייה ערלים, אמר ר' אבון מכל מקום לא מנו להזייה ערלים?! ר' לעזר בשם ר' חנינה מעשה בכהן ערל שהיזה והוכשרו הזיותיו. בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב: ותני כן ר' אליעזר בן יעקב אומר איסרטיטות היו שומרי צירין בירושלם, וטבלו ואכלו פסחיהן לערב.

הדרן עלך פרק האשה

מלו את עצמם בי' בניסן, יש הוכחה שערל מקבל הזאה, שהרי אם ערל לא מקבל הזאה, הוא לא יכול לספור את ימי הטהרה, כדי לקבל הזאה. וכן אמר ר' לעזר בשם ר' חנינה שאני יוכיח לך שערל מקבל הזאה, שהרי היה מעשה בכהן ערל (שאחיו מתו מחמת מילה, לכך הוא לא היה יכול למול את עצמו) שהיזה על אחרים מאפר פרה אדומה, וכשהגיע המעשה לפני החכמים הוכשרו את הזיותיו, וא"כ ודאי שערל מקבל הזאה.

בית שמאי אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב: ותני כן שעשו כדעת ב"ש, ר' אליעזר בן יעקב אומר שהיו איסרטיטות שומרי דרכים גויים, שהיו שומרים בצירין (בדרכים) בירושלם, והם התגלגלו בערב פסח וטבלו ואכלו פסחיהן לערב, וא"כ מהמעשה הזה מוכח כדברי ב"ש. הדרן עלך בלי נדר פרק האשה

ישראל הזייה כשהיו ערלים, שהרי רוב עם ישראל היו ערלים ומלו את עצמם כשנכנסו לא"י, ואת הפסח הם כבר עשו בטהרה (וא"כ את ההזאה של 'השלישי' הם קיבלו לכל המאוחר בי' ניסן, ואת ההזאה של 'השביעי' הם קיבלו בי"ד בניסן), אמר רב חסדא שההוכחה הזאת אתיא הולכת רק כמאן דאמר שבאחד עשר בניסן מלו את עצמם (ולא מלו אותם מיד בעלותם מהירדן משום חולשא דאורחא), וא"כ ע"כ שהיו עליהם כשהיו עדיין ערלים, אבל ברם כמאן דאמר שכבר בעשירי בניסן מלו את עצמם (מיד בעלותם מהירדן), א"כ הם לא קיבלו הזייה כשהיו ערלים, אלא הם קיבלו את ההזאה רק לאחר שמלו את עצמם, אבל אמר ר' אבון שדברי ר' חסדא לא נכונים, שהרי וכי מכל מקום לא מנו את השלשה ימים הראשונים להזייה כשהיו ערלים, וא"כ גם אם נאמר שבני ישראל

פרק ט

הלכה א

מתני' מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. שגג או נאנס ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. א"כ למה נאמר [במדבר ט] **טָמֵא או בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה?** שאלו פטורין מן ההכרת, ואלו חייבין בהכרת. **גמ'** מי שהיה טמא וכו': **טָמֵא לְנֶפֶשׁ**, אין לי אלא טמא לנפש, אנוסים או שוגגין מניין? תלמוד לומר **אִישׁ אִישׁ רִיבָה**, עד כדון כר"ע, כר' ישמעאל? תני ר' ישמעאל לא טמא נפש כהרי דרך רחוקה, ולא דרך רחוקה כהרי טמא נפש, הצד השהו שבהן, שלא עשה את הראשון יעשה את השני, אף אני ארבה אנוסין או שוגגין שלא עשו את הראשון, יעשו את השני. מויד מניין?

הלכה א

את שאר האנוסים שיכולים לעשות את השני, שואלת הגמ' **עד כדון** עד עכשיו אתה מרבה כשיטת ר"ע שדורש את כפילות הלשון, אבל **כר' ישמעאל** שאומר שדברה תורה כלשון בני אדם, ולא דורשים את כפילות הלשון, א"כ מהיכן יודעים שגם שאר האנוסים יכולים לעשות את השני? מתרצת הגמ' **שתיני ר' ישמעאל** שלומדים את שאר האנוסים מִבְּמָה מצינו, שהרי **לא הרי טמא נפש כהרי דרך רחוקה, ולא הרי דרך רחוקה כהרי טמא נפש**, שהרי טמא לא יכול לעשות את הפסח מחמת האיסור, והנמצא בדרך לא יכול לעשות את הפסח מחמת המציאות, שהוא לא נמצא בירושלים, אבל **הצד השהו שבהן** שאם אחד מהם **לא עשה את הראשון** שיעשה את השני, אף אני ארבה את האנוסין או שוגגין שלא עשו את הראשון שיעשו את השני. שואלת הגמ' ומהיכן יודעים גם לענין מי שלא עשה את הראשון במזיד מניין שיעשה את השני?

מתני' מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הפסח הראשון, יעשה את הפסח השני, וכן אם הוא שגג או נאנס ולא עשה את הראשון, יעשה את השני, וא"כ למה נאמר **טָמֵא לְנֶפֶשׁ או בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה?** לומר לך שאלו (הטמא ובדרך רחוקה) פטורין מן ההכרת, אפי' אם הזידו כשלא עשו את השני, כיון שהם היו פטורים מעיקר הדין בראשון, ועל פסח שני אין כרת, אבל **ואלו** מי ששגג או נאנס בראשון, ולא עשה את השני במזיד **חייבין בהכרת**, כיון שהם היו חייבים מעיקר הדין לעשות את הראשון אלא שהם נאנסו, ולכך כשלא עשו את השני במזיד, הם מתחייבים בכרת.

גמ' מי שהיה טמא וכו': אומרת הגמ' היות וכתוב **טָמֵא לְנֶפֶשׁ** א"כ אין לי אלא שטמא לנפש עושה את השני, אנוסים או שוגגין מניין שעושים את השני? לך תלמוד לומר **'אִישׁ אִישׁ רִיבָה** גם

מסכת פרק ט [ה"א - דף סג] פסחים רצא

א"ר זעירא וְהָאִישׁ, לרבות את המזיד. אנן תנינן שגג או נאנס? תני ר' חייה שגג או הויד, א"ר יוסה מתניתא אמרה כן - שאלו פטורין מן ההכרת ואלו חייבין בהכרת, מה אית לך חייב בהכרת, לא מזיד?! טָמֵא לְנֶפֶשׁ, אין לי אלא טמא לנפש, טמא זיבה וטמא צרעת מניין? תלמוד לומר טמא ריבה, מה תלמוד לומר טָמֵא לְנֶפֶשׁ? אלא איש טמא נפש נדחה לפסח שני, ואין ציבור טמא נפש נדחה לפסח שני, טמא זיבה וטמא צרעת נדחין לפסח שני. טומאת עבודה זרה, עשו אותו כטומאת זיבה וטמא צרעת. ניתן לישראל לבנות בית הבחירה - יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושין פסח שני, ר' יודה אומר ציבור עושה פסח שני, שכן מצינו בחזקיה שעשה פסח שני, הדא הוא דכתיב [דברי הימים ב ל] כִּי מְרִבִּית הָעָם

יגע במת) ריבה את שאר הטמאים, וא"כ מה תלמוד לומר טָמֵא לְנֶפֶשׁ? אלא זה בא ללמד שאומנם איש טמא לנפש נדחה לפסח שני, אבל ואין ציבור טמאי נפש נדחה לפסח שני, אלא עושים את הראשון בטומאה, אבל אם הציבור טמאי זיבה או טמאי צרעת הם נדחין לפסח שני כדברי ר' יהודה כדלקמן, ולדברי ת"ק לומדים מכאן שהציבור לא עושים כלל את הפסח. ואומרת הגמ' שאם הציבור היו טמאים בטומאת עבודה זרה, עשו אותו כטומאת זיבה וטמא צרעת, שלדברי ת"ק אינם עושים את הפסח כלל, ולדברי ר' יהודה עושים את השני. ואם ניתן רישיון לישראל לבנות את בית הבחירה לאחר הפסח, א"כ היות ואנחנו אומרים שרק היחיד עושה פסח שני ואין צבור עושין פסח שני, א"כ באותו השנה לא יעשו את הפסח, ור' יודה אומר שגם הציבור עושה פסח שני, שכן מצינו בחזקיה המלך שעשה פסח שני לכל עם ישראל, הדא הוא דכתיב וזה כמו שכתוב כִּי מְרִבִּית הָעָם

א"ר זעירא מזה שכתוב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וְחָדָל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח (גם בשני, אז) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ, וע"כ שהוא לא עשה את הפסח הראשון במזיד, כיון שעל שוגג או אונס אין כרת, ומכאן לומדים לרבות את המזיד שעושה את השני. שואלת הגמ' והרי אנן תנינן רק לענין שגג או נאנס שעושה את השני, מתרצת הגמ' שכאשר תני ר' חייה את המשנה, הוא שנה שגג או הויד, א"ר יוסה שמתניתא אמרה כן גם לגירסתינו מוכח שגם מזיד עושה את השני, שהרי שנינו במשנה שאלו פטורין מן ההכרת ואלו חייבין בהכרת, והרי מה אית לך מתי חייבים בהכרת וכי לא במזיד? וא"כ מכאן מוכח שגם מזיד עושה את השני (כאן הגמ' הולכת כמאן דאמר ששגג בראשון פטור מכרת, ולא כדפירשנו במשנה).

כתוב בפסוק אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנֶפֶשׁ א"כ יכול שאין לי אלא שטמא לנפש עושה פסח שני, אבל טמא זיבה או טמא צרעת מניין שעושה את השני? לכך תלמוד לומר 'טמא' (מזה שלא כתוב איש כי

מסכת פרק ט [ה"א - דף סד] פסחים

רצב

רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וּגו'. אֵיךְ תִּנֵּי תִנֵּי מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה, אֵיךְ תִּנֵּי תִנֵּי אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה; מֵאֵן דָּאֵמַר אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה מִינָּה - פִּי אֶכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כִפְתּוּב. מֵאֵן דָּאֵמַר מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה, מָה מִקִּיִּים פִּי אֶכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כִפְתּוּב? שְׁעִיבְרוּ אֶת נִיסָן, וְאִינוּ מַעֲבֹר אֶלָּא אֶדֶר. וְאִתִּיאַ כִּי דִמַּר ר' סִימּוֹן בִּר' זְבִדִּי גּוֹלְגּוֹלְתּוֹ שֶׁל אֶרְנָן הִיבּוּסִי מִצָּאוֹ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ. כְּתִיב [דְּבָרֵי הַיָּמִים ב כט] וַיַּחֲלֹ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לִקְדָּשׁ, וּבַיּוֹם שְׁמוֹנֶה לַחֹדֶשׁ וּגו', וְהֵלֵא בַּיּוֹם אֶחָד הָיוּ יוֹכְלִין לִבְעֹר כָּל עִזִּי שֶׁהָיָה

שֶׁל חֻזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ הִיתָה שְׁעִיבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה לֵאחֹר שְׁקִידְשׁוּ אֶת חֹדֶשׁ נִיסָן, וְהָרִי אֵינוּ מַעֲבֹר (לֹא מַעֲבָרִים) אֶלָּא אֶת חֹדֶשׁ אֶדֶר (וְגַם לֵאחֹר שְׁעִיבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה עַדִּין לֹא הִסְפִּיקוּ לְהִיטְהַר מִטּוּמְאָתָא עִזִּי, וְלִכְךָ עָשׂוֹ אֶת הַפֶּסַח שְׁנִי, כְּדִלְעִיל). וְאִמְרַת הַגַּמ' שְׁלִשִּׁיטַת הַמֵּאֵן דָּאֵמַר שְׁחֻזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ עִיבְרָ אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי טּוּמְאָתָא מַת, זֶה אִתִּיאַ כִּי כִמוּ מָה דָּאֵמַר ר' סִימּוֹן בִּר' זְבִדִּי שְׁגּוֹלְגּוֹלְתּוֹ שֶׁל אֶרְנָן הִיבּוּסִי מִצָּאוֹ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ, וְלִכְךָ הַכְּהֻנִּים וְהַכֹּהֲלִי שֶׁרַת הָיוּ טְמֵאִים. עֵיין בַּחַת"ס שְׁבִיאר שֶׁאֶרְנָן הָיָה קָבוֹר בַּמַּחֲלָה תַּחַת לִקְרָקַע סִמּוֹךְ לַמִּזְבֵּחַ, וְכִשְׁהַמִּקְדָּשׁ הָיוּ מִתְחַזְּקִים טוֹב, הָיוּ נִזְהָרִים לִרְאוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה פְּרִצָה בַּמַּחֲלָה שֶׁלֹּא לְטִמְאֹת אֶת הַמִּקְדָּשׁ, וְאוֹלָם בּוֹמֵן אֶחָז שֶׁהִזְנִיחַ אֶת הַמִּקְדָּשׁ, נִפְרָץ הַמַּחֲלָה, וְהַטּוּמָאָה הִתְגַּלְגְּלָה וַיִּצָּאָה תַּחַת לַמִּזְבֵּחַ (וְגּוֹלְגּוֹלְתּוֹ) אֵין זֶה גּוֹלְגּוֹלְתּוֹ, אֶלָּא שֶׁהַטּוּמָאָה הִתְגַּלְגְּלָה).

כְּתִיב וַיַּחֲלֹ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לִקְדָּשׁ, וּבַיּוֹם שְׁמוֹנֶה לַחֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוֹלָם ה', וַיִּקְדָּשׁוּ אֶת בֵּית ה' לַיָּמִים שְׁמוֹנֶה, וּבַיּוֹם שֶׁשָּׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן כָּלוּ. שׁוֹאֵלֶת הַגַּמ' מִדּוּעַ זֶה לִקַּח כָּל כֶּךָ הִרְבָּה זִמְנָן, וְהֵלֵא בַּיּוֹם אֶחָד הָיוּ יוֹכְלִין לִבְעֹר וְלִהְיוֹצִיא אֶת כָּל הָעִזִּי שֶׁהָיָה

רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יִשְׁשָׁכָר וְזִבְלוֹן לֹא הִטְהָרוּ מִטּוּמְאָתָא עִזִּי שְׁעִבְדוּ בִּימֵי אֶחָז (אֲבִי חֻזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ), וְלִכְךָ וַיִּנְעֹץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי, הָיוּ בַּחֹדֶשׁ אֵייר בּוֹמֵן פֶּסַח שְׁנִי. וְאִמְרַת הַגַּמ' שֶׁאֵיךְ תִּנֵּי תִנֵּי יֵשׁ שְׁשֻׁנוּ בְּבִרְיִיתָא שְׁמַעְבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה שֶׁאֵם רֹב הִצִּיבּוֹר טְמֵאִים, וְלֹא יִסְפִּיקוּ לַעֲשׂוֹת פְּרָחָה אֶדְוֹמָה כְּדִי לְהִיטְהַר עַד פֶּסַח, מַעֲבָרִים אֶת הַשָּׁנָה כְּדִי שִׁיעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּטַהֲרָה, וְאֵיךְ תִּנֵּי יֵשׁ שְׁשֻׁנוּ בְּבִרְיִיתָא שֶׁאֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה אֶלָּא יַעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּטּוּמְאָה. וְאִמְרַת הַגַּמ' שֶׁמֵּאֵן דָּאֵמַר שֶׁאֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה יוֹדֵעַ אֶת זֶה מִינָּה מִמָּה שֶׁכְּתוּב פִּי אֶכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כִפְתּוּב, דִּהִינּוּ שׁוֹזָה לֹא הָיָה בְּסֹדֶר שְׁעִיבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה (וּמָה שֶׁכְּתוּב שְׁעִיבְרוּ אֶת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי, הָיוּ בַּחֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁהוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לֵאחֹר הַעִיבּוֹר).

שׁוֹאֵלֶת הַגַּמ' לִמֵּאֵן דָּאֵמַר שְׁמַעְבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה א"כ מָה מִקִּיִּים מָה הוּא יַעֲשֶׂה עִם מָה שֶׁכְּתוּב פִּי אֶכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כִפְתּוּב, שְׁמַשְׁמַע שׁוֹזָה לֹא הָיָה בְּסֹדֶר שְׁחֻזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ עִיבְרָ אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה? מִתְרַצָּת הַגַּמ' שֶׁהִטְעִינָה

מסכת פרק ט [ה"א - דף סד] פסחים רצג

שם? אמר ר' אידי מפני צלמי כשדים שהיו חקקים בפשטר. כתיב כל לבבו הכין לדרוש האלהים ה' אלהי אבותיו, ר' סימון בר זבדי ור' שמואל בר נחמני חד אמר אפילו עשה כמה בטהרת הקדש - לא יצא ידי טהרת הקדש, וחורנה אמר אפילו כל מעשים טובים שעשה - לא יצא ידי טהרת הקדש. תני ששה דברים עשה חזקיה מלך יהודה, על שלשה הודו לו, ועל שלשה לא הודו לו; ואלו שלשה שהודו לו, כיתת נחש הנחושת והודו לו, גירר עצמות אביו על מיטה של חבלים והודו לו, גנז טבלה של רפואות והודו לו. ואלו שלא הודו לו, קיצץ דלתות ההיכל ולא הודו לו, סתם את מוצא מימי גיחון ולא הודו לו, עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו.

ישאל מקטרים לו, ויקרא לו נחשתן בלשון בזיון, להורות שאין צורך בזה, שהרי אינו אלא נחש נחושת, והודו לו. גירר את עצמות אביו על מיטה של חבלים כדי לבזותו, על שעבד ע"ז (בפסוק נאמר וישכב אחז ויקברהו בעיר בירושלם, כי לא הביאהו לקברי מלכי ישראל" דהיינו שלא כיבדו אותו במותו, ויתכן שמכאן נלמד גם על זה) והודו לו, בשביל שע"ז יעזבו את הע"ז. גנז את הטבלה (ספר) של רפואות, כיון שהחולים לא היו מתפללים על מחלתם, אלא היו בודקים בספר איזה רפואה צריך לעשות, והודו לו, כדי שישעבדו את ליבם לאבינו שבשמים. ואלו שלא הודו לו, קיצץ את הזהב מדלתות ההיכל כמו שנאמר "בעת ההיא קצץ חזקיה את דלתות היכל ה', ויתנם למלך אשור" ולא הודו לו כיון שחזקיה המלך היה צריך לבטוח בה' שיצילו. סתם את מוצא מימי גיחון כמו שנאמר ויסתמו את כל המעינות ואת הנחל השוטף בתוך הארץ לאמר למאן יבואו מלכי אשור ומצאו מים רבים" ולא הודו לו, כיון שחזקיה המלך היה צריך לבטוח בה' שיצילו. עיבר ניסן בניסן כדלעיל ולא הודו לו.

שם? מתרצת הגמ' אמר ר' אידי שלקח זמן מפני צלמי כשדים שהיו חקקים בפשטר בצבע שהיכל היה צבוע, ולכך זמן לגרד את הצלמים, מבלי לקלקל את הצבע שצבעו את ההיכל. כתיב (על חזקיה המלך) כל לבבו הכין לדרוש האלהים ה' אלהי אבותיו ולא פטרת הקדש, ר' סימון בר זבדי ור' שמואל בר נחמני נחלקים בביאור הפסוק; ואחר אמר שאפילו שחזקיה המלך עשה כמה השתדלויות בטהרת הקדש, אפי"ה לא יצא ידי טהרת הקדש לא עלה בידו לטהר את הקודש, וחורנה אמר שאפילו כל מעשים טובים שעשה בשאר הדברים, אבל לא יצא ידי טהרת הקדש, כיון שחזקיה התעצל בזה קצת, ולכך לא עלה בידו לטהר את הקודש.

תני, ששה דברים עשה חזקיה מלך יהודה, על שלשה דברים - החכמים הודו לו, ועל שלשה דברים - החכמים לא הודו לו; ואלו שלשה שהודו לו, כיתת (טחן ושבר) את הנחש הנחושת שמשח רבינו עשה במדבר, כמו שכתוב "וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה, כי עד הימים ההמה היו בני

היה הציבור חציין זבים וחציין טמאין; רב אדא בר אהבה אמר זבין נעשין אצל טמאין - כטמאין אצל טהורין, והטמאים עושים את הראשון, וזבין נדחין לפסח שני. רב חונה אמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה. היה הציבור רובן טהורין ומיעוטן טמאין - מתו מן הטהורין בין שחיטה לזריקה, אחר מי את מהלך, אחר שחיטה או אחר זריקה, אין תימר אחר שחיטה - אינן עושין בטומאה, אין תימר אחר זריקה - עושים בטומאה. היה ציבור רובן טמאין ומיעוטן טהורין - ומתו מן הטמאין בין שחיטה לזריקה, אחר מי את מהלך, אחר שחיטה או אחר זריקה, אין תימר אחר שחיטה - עושין בטומאה, אין תימר אחר זריקה - אינן עושין בטומאה.

הלכה ב

מתני' ואיזהו דרך רחוקה? מן המודיעית ולחוץ, וכמידתה לכל רוח דברי ר' עקיבה, ר' אליעזר אומר מאסקופת עזרה ולחוץ, א"ר יוסי לפיכך נקוד

מן הטמאין בין שחיטה לזריקה, עד שבשעת הזריקה רובם היו טהורים, וא"כ השאלה היא אחר מי את מהלך, האם אחר שעת השחיטה או אחר שעת הזריקה, ואין תימר שהולכים אחר שעת השחיטה א"כ עושין בטומאה, כיון שבזמן השחיטה רובם היו טמאים ויזרקו את הדם, אבל אין תימר שהולכים אחר זמן הזריקה, א"כ אינן עושין בטומאה ולא יזרקו את הדם על הטמאים, היות וכעת רובם טהורים, והגמ' לא פושטת את הספק.

הלכה ב

מתני' ואיזהו דרך רחוקה? מן העיר מודיעית ולחוץ, וכמידתה היינו מרחק של ט"ו מיל לכל רוח חוץ לירושלים דברי ר' עקיבה, ר' אליעזר אומר שאפי' אם הוא נמצא מאסקופת (ממפתן) העזרה ולחוץ, זה כבר נקרא שהוא בדרך רחוקה ופטור מכרת, א"ר יוסי לפיכך נקוד

היה הציבור חציין זבים וחציין טמאין בטומאת מת; רב אדא בר אהבה אמר שהזבין נעשין אצל הטמאין - כטמאין אצל טהורין, ולכך הטמאים עושים את הראשון, והזבין נדחין לפסח שני, אבל רב חונה אמר שאין תשלומין לפסח הבא בטומאה, ולכך הזבים אינם עושים לא את הראשון ולא את השני. שואלת הגמ' מה הדין אם היה הציבור רובן טהורין ומיעוטן טמאין, ומתו מן הטהורין בין שחיטה לזריקה, עד שבשעת הזריקה רובם היו טמאים, וא"כ השאלה היא אחר מי את מהלך, האם אחר שעת השחיטה או אחר שעת הזריקה, ואין תימר ואם תאמר שהולכים אחר זמן השחיטה, א"כ אינן עושין בטומאה, כיון שבשעת השחיטה רובם היו טהורים, אבל אין תימר שהולכים אחר זמן הזריקה, א"כ עושים את הפסח בטומאה, וכן לצד השני, מה הדין אם היה ציבור רובן טמאין ומיעוטן טהורין, ומתו

מסכת פרק ט [ה"ב - דף סד] פסחים רצה

על ה"א - לומר לא מפני שהיא רחוקה ודאי, אלא מאסקופת העזרה ולחוץ.
גמ' ואיזהו דרך רחוקה וכו': ר' סימון אמר - אתפלגון ר' חייה רבה ובר קפרא,
חד אמר כדי שיבוא ויאכל, וחורנא אמר כדי שיבוא ויזרוק, ואפילו כמאן
דאמר כדי שיבוא ויאכל, והוא שיהא בתוך אלפים לתחום עד שלא חשיכה. אמר
ר' זעירה ותניי תמן - היה נתון מן המודיעית ולפנים ורגליו רעות, יכול יהא חייב?
תלמוד לומר [במדבר ט] וְחָדַל, יצא זה שלא חדל. היה נתון מן המודיעית ולחוץ
והסוס בידו, יכול יהא חייב? תלמוד לומר וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה, יצא זה שהיה בדרך.
היה נתון מן המודיעית ולפנים קודם לשש שעות - יצא לו קודם לשש שעות, יכול

איסור תחומין, אמר ר' זעירה ותניי תמן
וכך שנינו בבביתא כדברי ר' זעירא, שהרי
שנינו בבביתא היה נתון מן המודיעית
ולפנים ולכיוון ירושלים, אבל ורגליו רעות
(חולות) שהוא לא יכול ללכת מהר ולהגיע
לירושלים, א"כ יכול יהא חייב אם הוא הזיד
ולא עשה את הפסח שני, שהרי הוא לא היה
בדרך רחוקה? תלמוד לומר וְחָדַל, יצא זה
שלא חדל, שאומנם הוא היה מן המודיעין
ולפנים, אבל היות והוא לא יכול ללכת מהר,
לכך הוא פטור (ומכאן שאם הוא יכול לבוא
רק עד חוץ לתחום של ירושלים, שאומנם
הוא לא רחוק מירושלים, אבל היות והוא
מנוע מלהיכנס מחמת איסור תחומין, לכך הוא
פטור), ואומרת הבריתא שאם הוא היה נתון
מן המודיעית ולחוץ והסוס בידו שהוא
יכול לרכב עליו ולהגיע לירושלים, א"כ יכול
יהא חייב? תלמוד לומר וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה
יצא זה שהיה בדרך. וכן אם הוא היה
נתון מן המודיעית ולפנים קודם לשש
שעות (היינו לפני זמן הקרבת הפסח) ויצא
לו קודם לשש שעות חוץ למודיעין, יכול

על האות ה"א שבמילת 'רחוקה', לומר לך
שלא מפני שהיא רחוקה ודאי (ממש),
אלא אפי' אם הוא נמצא מאסקופת העזרה
ולחוץ זה כבר נקרא שהוא בדרך רחוקה,
הגמ' תבאר את הוכחת ר' יוסי.
גמ' ואיזהו דרך רחוקה וכו': ר' סימון
אמר שאתפלגון שנחלקו ר' חייה
רבה ובר קפרא מהו השיעור של מן
המודיעין ולחוץ, ואחד אמר שהשיעור הוא
כדי שיבוא לירושלים בליל הסדר ויאכל
מהקרן פסח, וחורנא אמר שהשיעור הוא
כדי שיבוא עוד לפני השקיעה ויזרוק את
הדם של הפסח, ואומרת הגמ' ואפילו כמאן
דאמר כדי שיבוא ויאכל אין הכוונה שהוא
יכול לבוא עד חצות הלילה, אלא והוא
שיהא בתוך אלפים אמה לתחום של
ירושלים (דהיינו שהוא נמצא במרחק של ד'
אלפי אמה מירושלים, שהוא אומר שביתתי
בסוף אלפיים אמה שלי, שזה בתוך התחום
של ירושלים) עד שלא חשיכה, כיון שאם
הוא יהיה רחוק אלפיים אמה מהתחום בכניסת
היו"ט, הוא לא יכול להיכנס לירושלים משום

מסכת פרק ט [ה"ב - דף סד] פסחים

רצו

יהא חייב? תלמוד לומר וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַחֹדֶל בְּשַׁעַת עֲשִׂיָּה חַיִּיב, שלא בשעת עשייה פטור.

ר' אליעזר אומר וכו': ר' אבהו בשם ר' יוחנן שניהן מקרא אחד הן דורשין - שם שם, חד אמר חוץ לעשייתו, וחורנה אמר חוץ למחיצתו. חברייא בשם ר' יוחנן וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה, יצא זה שהיה בדרך. ר' זעירה בשם ר' יוחנן כשהוא מזהיר הוא מזכיר רְחֻקָּה, כשהוא עונש אינו מזכיר רְחֻקָּה, ורבנן אמרי בשעה שהכתב רבה על הנקודות - את דורש את הכתב ומסלק את הנקודה,

מכרת כיון שהוא לא יכול להיכנס לאכול את הפסח, לכך משערים מן המודיעין ולחוץ, שהוא לא יוכל להיכנס לאכול את הפסח. וחברייא בשם ר' יוחנן אומר שהטעם של ר"א הוא, היות וכתוב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה, א"כ אנחנו אומרים יצא זה שהיה חוץ לעזרה שהוא פטור, כיון שהיה בדרך. ר' זעירה בשם ר' יוחנן אומר שהטעם של ר"א הוא, כיון כשהוא התורה מזהירה הוא מזכיר בְּדֶרֶךְ רְחֻקָּה, אבל כשהוא עונש כרת אינו מזכיר רְחֻקָּה, אלא רק כתוב וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה, ומכאן שאם הוא היה בדרך כל שהוא, שכבר הוא פטור מכרת. ורבנן אמרי שהטעם של ר"א הוא, שהרי יש כלל שבשעה שהכתב רבה על הנקודות שיש יותר אותיות שאין עליהן ניקוד, מאשר אותיות שיש עליהם ניקוד, כמו אצלנו שעל המילה 'רחוקה' יש נקודה רק על הה"א, א"כ את דורש את הכתב שאין עליו ניקוד, ומסלק את האות שיש עליו את הנקודה, וא"כ כאילו כתוב כאן 'רחוק' בלשון זכר, שזה מתייחס לאיש, שהוא נמצא רחוק מהעזרה,

יהא חייב? תלמוד לומר וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח, ומכאן שרק החדל בשעת עשייה חייב, אבל החדל שלא בשעת עשייה פטור, והוא פטור כיון שבשעת העשייה הוא כבר לא היה מן המודיעין ולפנים.

ר' אליעזר אומר וכו': ר' אבהו בשם ר' יוחנן אומר ששניהן (ר' אליעזר ור"ע) מקרא אחד הן דורשין, שעושים ג"ש 'שם שם', דהיינו בפסח כתוב 'שם' תְּזַבַּח אֶת הַפֶּסַח, ובמעשר שני כתוב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשָׁכֵן שְׁמוֹ 'שם' מַעֲשֶׂר דִּגְגָן, וא"כ חד (ר"א) אמר שכמו שלעניין מעשר שני שכתוב בו ריחוק מקום (שיכולים לפדות שם את המעשר שני), היינו חוץ לעשייתו שזה חוץ לירושלים, כך לעניין פסח כשכתוב ריחוק מקום (שהוא פטור מכרת) היינו כשהוא נמצא חוץ למקום עשייתו, שזה חוץ לעזרה, וחורנה (ר"ע) אמר שכמו שלעניין מעשר שני שכתוב בו ריחוק מקום היינו חוץ למחיצת אכילתו שזה ירושלים, כך לעניין פסח כשכתוב ריחוק מקום היינו כשהוא נמצא חוץ למקום אכילתו, שזה ירושלים, והיות והטעם שהוא נפטר

ובשעה שהנקודה רבה על הכתב - את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב. אמר רבי אף על פי שאין שם אלא נקודה אחת מלמעלה, את דורש את הנקודה ומסלק את הכתב, ה"א שברחוקה נקוד - איש רחוק ואין דרך רחוקה.

הלכה ג

מתני' מה בין פסח הראשון לשני? הראשון אסור בבל יראה ובבל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו, וזה טעון הלל בעשייתו. ונאכלין צלי, על מצה ומרורים, ודוחין את השבת.

גמ' מה בין פסח הראשון לשני וכו': כתיב [במדבר ט] לא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, אם לאכל - זה מצות עשה שבו, וְעֵצָם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ - זה מצות לא תעשה

ימצא אבל והשני חמץ ומצה עמו בבית (אלא שיש איסור לאכול את הפסח יחד עם חמץ). וכן הפסח הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו, אבל וזה וזה טעון הלל בשעת עשייתו. ובין פסח ראשון ובין פסח שני נאכלין כשהם צלי, ועל מצה ומרורים, והקרבתן דוחין את השבת.

גמ' מה בין פסח הראשון לשני וכו': אומרת הגמ' מהיכן יודעים שיש חילוק בין פסח ראשון לשני, והרי כתוב בפסח שני "כָּכָל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ" אלא היות וכתוב לא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, וא"כ לעניין מה כתוב "כָּכָל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ" הרי אם זה בא ללמד שצריך לאכל את הפסח שני, הרי זה מצות עשה שבו, ואת זה אנחנו כבר לומדים ממה שכתוב "לא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר" שמשמע שיש מצוה לאכול את הפסח בלילה? וכן כתוב "וְעֵצָם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ" שזה מצות לא תעשה

ובשעה שהנקודה רבה על הכתב, שיש יותר אותיות שיש עליהם ניקוד מאשר האותיות שאין עליהם ניקוד, כגון לעניין וְיִאֲמְרוּ אֵלָיו אֵיזָה שָׁרָה אֲשֶׁתָּךְ, שיש ניקוד על האותיות 'איו' שבמילה 'אֵלָיו' א"כ אַת דורש את האותיות שיש עליהם את הנקודה, ומסלק את הכתב שאין עליו ניקוד, ומכאן שהמלאכים שאלו גם את שרה על אברהם איו (היכן הוא נמצא), אבל אמר רבי שאף על פי שאין שם אלא נקודה אחת מלמעלה, אַת דורש את הנקודה ומסלק את הכתב, וא"כ מבארת הגמ' את הדרשה של ר"א, שהיות ועל האות ה"א שבמילה רחוקה נקוד, לכך אנחנו אומרים שזה הולך כלפי האיש שהוא רחוק מעזרה, והגם שאין הדרך רחוקה, הוא כבר פטור מכרת.

הלכה ג

מתני' מה בין פסח הראשון לפסח שני? הראשון אסור בבל יראה ובבל

מסכת פרק ט [ה"ג - דף סה] פסחים

שבו, וכשהוא אומר כָּכָל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשֻׂהוּ אֹתוֹ - יכול שאני מרבה לביעור חמץ ולאכילת מצה כל שבעה, תלמוד לומר על מצות ומִדְּרִים יֵאָכְלֶהוּ, אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו אלא מצות ומרורים בלבד. וכו' ישמעאל, דר' ישמעאל אמר פרט וכלל - הכל בכלל, יכול יהו כל הדברים מעכבין אותו? תלמוד לומר על מצות ומִדְּרִים יֵאָכְלֶהוּ, אין לך דבר חוץ מגופו מעכבו, אלא מצות ומרורים בלבד.

אית תני תני על השני הוא ענוש כרת על הראשון אינו ענוש כרת, אית תני תני על הראשון ענוש כרת על השני אינו ענוש כרת, ואית תני תני בין על הראשון בין על השני ענוש כרת, ואית תני תני על השני אינו ענוש כרת אלא אם כן לא עשה את הראשון; מאן דאמר על הראשון הוא ענוש כרת

מגופו של הפסח שמעכבו, אלא מצות ומרורים בלבד.

אומרת הגמ' שאית תני תני יש ששנו בברייתא שעל הפסח השני הוא ענוש כרת אם לא עשהו במזיד, אבל על הראשון אינו ענוש כרת, ואם הוא שגג בפסח שני ולא עשהו, אז אפי' שאת הפסח הראשון הוא לא עשה במזיד, הוא פטור מכרת. ואית תני תני ויש ששנו בברייתא שעל הראשון הוא ענוש כרת אבל על השני אינו ענוש כרת, ואם הוא שגג בפסח הראשון ולא עשהו, אז אפי' שאת הפסח השני הוא לא עשה במזיד, הוא פטור מכרת. ואית תני תני ויש ששנו בברייתא שבין על הראשון ובין על השני הוא ענוש כרת, ואם אחד מהפסחים הוא לא עשה במזיד הוא חייב כרת. ואית תני תני ויש ששנו בברייתא שעל השני אינו ענוש כרת אם הוא לא עשהו במזיד, אלא אם כן הוא לא עשה את הראשון במזיד. ומבאר הגמ' שמאן דאמר שעל הראשון הוא ענוש כרת כיון שכתוב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיךָ כִּי קָרַב ה' לֹא

שבו, וא"כ כשהוא אומר כָּכָל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשֻׂהוּ אֹתוֹ יכול שאני מרבה את הפסח שני גם לעניין ביעור חמץ ולאכילת מצה כל שבעה, כיון שפסח שני צריך להיות בדיוק כמו פסח ראשון? לכך תלמוד לומר נאמר גם "על מצות ומִדְּרִים יֵאָכְלֶהוּ", והיות וכתוב שלשה פרטים שבעצם היו יכולים ללמוד אותם מהכלל, לכך אנחנו אומרים שהכלל ("כָּכָל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשֻׂהוּ אֹתוֹ") מלמד דוקא לעניין הפסח עצמו, ואינו מלמד על דברים שהם חוץ מאכילת הפסח עצמו, ולכך אנחנו אומרים שאין לך דבר שהוא חוץ מגופו של הפסח שמעכבו אלא מצות ומרורים בלבד שהתורה כתבה את זה מפורש (אבל לא יכולים לרבות מכאן לעניין ביעור חמץ ולאכילת מצה כל שבעה), ואומרת הגמ' שמה שחשבנו ללמוד מהכלל גם לעניין ביעור חמץ ולאכילת מצה כל שבעה, זה בדברי ר' ישמעאל, דר' ישמעאל אמר שאם יש פרט ואח"כ כלל, א"כ אנחנו אומרים שהכל בכלל, וא"כ יכול יהיו כל הדברים מעכבין אותו? תלמוד לומר על מצות ומִדְּרִים יֵאָכְלֶהוּ, ומכאן שאין לך דבר שהוא חוץ

[במדבר יג] חָטְאוּ יִשְׂאָ בְּרָאשׁוֹן, מאן דאמר על השני הוא ענוש כרת - חָטְאוּ יִשְׂאָ בשני, מאן דאמר בין על הראשון בין על השני ענוש כרת - חָטְאוּ יִשְׂאָ בין על הראשון בין על השני, מאן דאמר על השני אינו ענוש כרת אלא אם כן לא עשה את הראשון - פִּי קָרְבַּן ה' לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ בְּרָאשׁוֹן, חָטְאוּ יִשְׂאָ הָאִישׁ בשני.

הראשון טעון הלל באכילתו וכו': א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כתיב [ישעיה ל] הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדֶשׁ חָג, בא ליל פסח ללמד על מפלתו של סנחריב - ונמצא לְמִד מַמְנוּ, מה זה טעון הלל, אף זה טעון הלל. אי מה זה טעון חגיגה, אף זה טעון חגיגה? אמר ר' זעירא כְּלִיל הַתְּקֵדֶשׁ חָג, אֵת שֶׁהוּא טִעוֹן הַלֵּל טִעוֹן חֲגִיגָה, את שאינו טעון הלל אינו טעון חגיגה.

התקדש חג, דהיינו אומר הקב"ה שחיילי סנחריב יפלו בשערי ירושלים, ואז ישירו ויאמרו את ההלל כמו שאומרים בליל הסדר, וא"כ בא ליל פסח ללמד על מפלתו של סנחריב שיאמרו את ההלל, ונמצא שליל הסדר לְמִד מַמְנוּ ממפלת סנחריב, מה זה מפלת סנחריב טעון הלל שהרי זה ודאי שצריך לשורר ולהלל את הקב"ה על הצלת ישראל, אף זה אכילת הפסח טעון הלל, אבל זה נאמר רק לעניין פסח הראשון, היות וכתוב 'כְּלִיל הַתְּקֵדֶשׁ חָג' דהיינו שרק בלילה המקודש ואסור בעשיית מלאכה צריך לומר את ההלל. שואלת הגמ' אולי נאמר אִי מַה זֶה פֶּסַח רִאשׁוֹן טִעוֹן חֲגִיגָה (חגיגת י"ד) אף זה פסח שני טעון חגיגה (חגיגת י"ד)? מתרצת הגמ' אמר ר' זעירא שהיות וכתוב הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדֶשׁ חָג, א"כ משמע שרק אֵת (פסח) שהוא טעון הלל באכילתו הוא טעון חגיגה (חג זה מלשון חגיגה), אבל את שאינו טעון הלל באכילתו (היינו פסח שני) אינו טעון חגיגה.

הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חָטְאוּ יִשְׂאָ הָאִישׁ הַהוּא, וא"כ מה שכתוב 'בְּמַעַדוֹ' היינו בראשון, שזה המועד העיקרי של הפסח, ומאן דאמר שעל השני הוא ענוש כרת, כיון שכתוב חָטְאוּ יִשְׂאָ הָאִישׁ הַהוּא, וזה מוסב על מה שכתוב פִּי קָרְבַּן ה' לֹא הִקְרִיב 'בְּמַעַדוֹ' היינו בשני שהרי הפסוק מדבר כאן לעניין פסח שני, ומאן דאמר שבין על הראשון בין על השני הוא ענוש כרת, כיון שכתוב חָטְאוּ יִשְׂאָ הָאִישׁ הַהוּא, ומה שכתוב 'בְּמַעַדוֹ' היינו בין על הראשון בין על השני כיון שהתורה מדברת לעניין כל מועד ומועד שהוא לא עשה את הפסח, שהוא מתחייב על זה, ומאן דאמר שגם על השני אינו ענוש כרת אלא אם כן הוא לא עשה את הראשון, כיון שכתוב פִּי קָרְבַּן ה' לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ היינו בראשון, או חָטְאוּ יִשְׂאָ הָאִישׁ הַהוּא אם הוא לא יעשה גם בשני.

הראשון טעון הלל באכילתו וכו': א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק מהיכן יודעים שצריך לומר את ההלל בשעת אכילת הפסח? כיון שכתוב הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל

מסכת פרק ט [ה"ד - דף סה] פסחים

ורוחין את השבת: ורוחה את הטומאה? אמרת, כל עצמו אינו בא אלא מפני הטומאה, ואת אמר דוחה את הטומאה?!

הלכה ד

מתני' הפסח שבא בטומאה, לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות, ואם אכלו פטורין מכרת, ור"א פוטר אף על ביאת מקדש.

גמ' ואם אכלו פטורין מכרת: תני ר"מ מחייב ור"ש פוטר, מאי טעמא דר"ש? [ויקרא ו] **וְהַבֶּשֶׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בֶּשֶׂר, וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בֶּשֶׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים, אֵת שֶׁהוּא מוֹתֵר לַטְהוֹרִין חַיִּיבִין עָלָיו מִשּׁוּם טוֹמְאָה, יֵצֵא פֶסַח שֶׁבֵּא בְטוֹמְאָה וְאֵכְלוּ מִמֶּנּוּ זָבִים וְזֹבֹת נָדוֹת וְיֹולָדוֹת. אֵת שֶׁאִינוּ מוֹתֵר לַטְהוֹרִין אֵין חַיִּיבִין עָלָיו מִשּׁוּם טוֹמְאָה, אֲכַל עוֹלָה, אֲכַל אִימורִין, מֵאַחֵר שֶׁאֵין מוֹתֵר לַטְהוֹרִין, אֵין חַיִּיבִין עָלָיו.**

מחייב את הזבים שאכלו מהפסח הבא בטומאה, ור"ש פוטר, ואומרת הגמ' מאי טעמא דר"ש היות וכתוב **וְהַבֶּשֶׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בֶּשֶׂר, וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בֶּשֶׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה'** וְטָמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת, וא"כ אנחנו אומרים **שָׂאת** (בשר קדשים) **שהוא מותר רק לטהורין – חייבין עליו משום טומאה,** כשטמא אוכל ממנו, יצא פסח שבא בטומאה ואכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות שהיות והפסח נאכל לטמאים, שלא חייבים על אכילתו כרת. וכן מכאן נלמד **שָׂאת** (קרבן) **שאינו מותר לטהורין** לאכול ממנו, **אין חייבין עליו משום טומאה,** ולכך אם טמא **אכל מבשר העולה,** או אם הטמא **אכל** מהאימורין – החלבים (ונקראו כך משום שהם הדברים 'האימורים' בתורה להקטירן) של כל קרבן שהוא פטור על זה, **מֵאַחֵר שֶׁאֵין** העולה או האימורין **מותרים לטהורין,** לכך **אין חייבין עליו.**

ורוחין את השבת: שואלת הגמ' האם פסח שני הוא דוחה את הטומאה? אומרת הגמ' שודאי שאינו דוחה, שהרי אמרת, כל עצמו של הפסח שני אינו בא אלא מפני הטומאה, ואת אמר שהוא דוחה את הטומאה?! לא יתכן לומר כך, ולכך ודאי שאינו דוחה.

הלכה ד

מתני' הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות, כיון שהתורה התירה רק טומאת מגע, אבל טומאה היוצאת מגופו, לא נדחה מפני הפסח. אבל ואם הזבים אכלו פטורין מכרת, הגם שבאופן רגיל טמא האוכל מקרבן מתחייב בכרת, ור"א פוטר את הזבים אף על ביאת מקדש, שאומנם אסור לזבים להיכנס לעזרה, אבל אם הם נכנסו (בפסח הבא בטומאה) הם פטורים מכרת.

גמ' ואם אכלו פטורין מכרת: תני ר"מ

מסכת פרק ט [ה"ה - דף סה] פסחים שא

ור"א פוטר אף על ביאת מקדש: נכנס בלילה, נכנס קודם לשש שעות? אמר ר' יוסי אין יסבור ר' אליעזר בר' שמעון - מה טעמא [ויקרא יב] בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִנָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא, את שהוא חייב על אכילת קודש חייב על ביאת המקדש, ואת שאינו חייב על אכילת קודש אינו חייב על ביאת המקדש. אין יסבור ר' שמעון בר' לעזר - מה טעמא בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִנָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא, את שהוא חייב על ביאת המקדש חייב על אכילת קודש, ואת שאינו חייב על ביאת המקדש אינו חייב על אכילת קודש.

הלכה ה

מתני' מה בין פסח מצרים לפסח דורות? פסח מצרים מקחו מבעשור, וטעון הוייה באגודת אוזב - על משקוף ועל שתי המזוזות, ונאכל בחפזון, לילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה.

קֹדֶשׁ לֹא תִנָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא' וא"כ התורה הקישה את הכניסה למקדש לאכילת הקדשים, ולכך אנחנו אומרים שאת שהוא חייב על ביאת המקדש הוא חייב על אכילת קודש, אבל ואת שאינו חייב על ביאת המקדש אינו חייב על אכילת קודש, והיות ור"ש פוטר את הזב שאכל מהפסח, א"כ ר"ש יפטר גם על כניסתו למקדש.

הלכה ה

מתני' מה בין פסח מצרים לפסח דורות? פסח מצרים מקחו מבעשור, היו צריכים לקנות את הפסח כבר ב' ניסן, ודמו של פסח מצרים טעון הוייה באגודת אוזב - על המשקוף ועל שתי המזוזות, ופסח מצרים נאכל בחפזון, לילה אחד (הגמ' תבאר מה הכוונה) ופסח דורות נוהג כל שבעה.

ור"א פוטר אף על ביאת מקדש: שואלת הגמ' מה הדין אם הזב נכנס לעזרה בלילה של ליל הסדר, או אם הוא נכנס קודם לשש שעות, האם הוא חייב או לא? אמר ר' יוסי שאין יסבור ר' אליעזר בר' שמעון שאם זב אבל מבשר הפסח שהוא פטור, א"כ הוא יהיה פטור גם על כניסת הזב בלילה, ומה טעמא? היות וכתוב בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִנָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא, וא"כ התורה הקישה את הכניסה למקדש לאכילת הקדשים, ולכך אַתָּה שהוא חייב על אכילת קודש הוא חייב על ביאת המקדש, אבל ואת שאינו חייב על אכילת קודש אינו חייב על ביאת המקדש, והיות ובפסח הבא בטומאה פטורים על אכילת הקדשים בטומאה, לכך פטורים גם על כניסת הטמא לבית המקדש. שואלת הגמ' אין (האם) יסבור ר' שמעון בר' לעזר שאם הזב נכנס למקדש שהוא יהיה פטור, ומה טעמא היות וכתוב בְּכָל

מסכת פרק ט [ה"ה - דף סה] פסחים

גמ' מה בין פסח מצרים וכו': אית תניי דוקים ותבלולים פוסלין בו, אית תניי תני דוקים ותבלולים פוסלין בו; מאן דאמר דוקים ותבלולים פוסלין בו - ניהא דכתיב [שמות יב] שְׁה תָּמִים, מאן דאמר אין דוקים ותבלולים פוסלין בו, מה מקיים שְׁה תָּמִים - אפילו בקרבנות בני נח אינו, לא כן א"ר יסא פשט ר' לעזר לחבריה [בראשית ו] וּמִכָּל הָחַי מִכָּל בֶּשָׂר, שיהו שלמין באיבריהן? תמן יש מהן למזבח, ברם הכא אין מהם למזבח. ר' חונה בשם ר' ירמיה מכיון שכתוב בה כפרה כקדשים - כמי שיש מהם למזבח, ותני כן שלשה מזבחות היו לאבותינו במצרים

להיות 'תמים' מתרצת הגמ' שתמן לעניין הקרבנות היות ויש מהן למזבח לכך אסור להביאם מחוסר אבר, אבל ברם הכא בפסח מצרים, היות ואין מהם למזבח א"כ היינו מתירים להביא מחוסר אבר, ולכך התורה צריכה לומר שהפסח צריך להיות תמים - שלא יהיה מחוסר אבר, אבל באמת דוקים ותבלולים אינן פוסלים בפסח מצרים, ואומרת הגמ' א"כ מדיחין המ"ד שאומר שדוקים ותבלולים פוסלים בו יודע את זה, והרי אולי מה שכתוב 'תמים' זה רק בא לומר שמחוסר אבר פוסל בו? אלא כמו שר' חונה אמר בשם ר' ירמיה לעניין עגלה ערופה, שמכיון שכתוב בה בעגלה ערופה כפרה כקדשים, א"כ זה כמי שיש מהם למזבח, וכן כאן היות וכתוב "וְהָיָה הָדֵם לָכֶם לְאֹת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרֵאִיתִי אֶת הָדֵם וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם וְלֹא יְהִי בְכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַבְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם", א"כ יש כאן עניין של כפרה, ולכך זה פשוט שהפסח לא יכול להיות מחוסר אבר, וא"כ בשכתוב 'תמים' זה בא ללמד שגם דוקים ותבלולים פוסלים בו, ותני כן וכן שנינו שפסח מצרים ניתן על גבי המזבח, שהרי שנינו שלשה מזבחות היו לאבותינו במצרים -

גמ' מה בין פסח מצרים וכו': אומרת הגמ' שאית תניי תני יש ששנו בברייתא שדוקים שבעין (מה שנקרא היום קטרקט) ותבלולים פוסלין בו בפסח מצרים כמו לעניין פסח דורות, ואית תניי תני יש ששנו בברייתא שאין דוקים ותבלולים פוסלין בו בפסח מצרים, ורק מחוסר אבר פוסל בו. שואלת הגמ' בשלמא למאן דאמר שדוקים ותבלולים פוסלין בו זה ניהא מובן מה דכתיב מדוע התורה צריכה לומר שְׁה תָּמִים, כדי לכלול גם את המומים הכתובים בפרשת אמור, אבל מאן דאמר שאין דוקים ותבלולים פוסלין בו, א"כ מה מקיים מדוע צריך שיהיה כתוב שְׁה תָּמִים, והרי לומר שמחוסר אבר פסול, זה פשוט, שהרי אפילו בקרבנות בני נח אינו, גם גוי המקריב קרבנות להקב"ה אסור לו להביא מחוסר אבר, שהרי וכי לא כן א"ר יסא שפשט שהסביר ר' לעזר לחבריה לבני הישיבה, מדיחין יודעים שמחוסר אבר פסול גם לבני נח, שהרי הקב"ה אמר לנח להביא לתיבה וּמִכָּל הָחַי מִכָּל בֶּשָׂר, דהיינו שיהיו שלמין באיבריהן, כדי שיהיו ראויים לקרבן, וא"כ מדוע התורה צריכה לומר כאן שהפסח צריך

מסכת פרק ט [ה"ה - דף סה] פסחים שג

- משקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני ארבעה - סף ומשקוף ושתי מזוזות. אית תניי תני סף כלי, אית תניי תני סף אסקופה; מאן דאמר סף כלי [ירמיה נב] ואת הספים ואת המחתות ואת המזרקות, מאן דאמר סף אסקופה [יחזקאל מג] בתתם ספם את ספי. מאן דאמר כלי - ניהא דכתיב [שמות יב] מן הדם אשר בפך, מאן דאמר סף אסקופה, מה מקיים מן הדם אשר בפך? מביא כלי ונותן על האסקופה וטובל ומזה. תני בן בג אומר ששה תמים, אין גיזה תמימה. והתני [ויקרא א] מן הצאן, להוציא את החלקים שבהן? אמר ר' אבון להוציא מה שחלקה לך התורה - רובע ונרבע ומוקצה ונעבד.

דאמר שסף היינו אסקופה, א"כ מה מקיים מן הדם אשר בפך איך הוא נותן מהדם שבסף על המזוזות? מתרצת הגמ' שהוא מביא כלי מלא בדם הפסח, ונותן מהכלי את הדם על האסקופה, וטובל בדם שהוא שפך על האסקופה ומזה על המזוזות והמשקוף. תני, בן בג בג אומר שכאשר כתוב 'ששה תמים' היינו שהכבש צריך להיות תמים בלי מום, אבל אין צריך שהגיזה תהיה תמימה אלא גם אם אין לכבש צמר, הוא כשר לפסח. שואלת הגמ' והתני שהיות וכתוב מן הצאן, מכאן לומדים להוציא את החלקים שבהן ומבינה הגמ' שכוונת הברייתא לומר שכבש חלק דהיינו שגזזו לו את הצמר, הוא פסול להקרבה, וא"כ זה דלא כבן בג בג? מתרצת הגמ' אמר ר' אבון שכוונת הברייתא לומר להוציא מה שחלקה ואסרה לך התורה, דהיינו רובע ונרבע ומוקצה ונעבד שגם במצרים לא היו יכולים להביא מהם את הפסח.

משקוף ושתי מזוזות, ואית תניי תני ויש ששנו בברייתא שהיה ארבעה מזבחות - סף ומשקוף ושתי מזוזות, ואומרת הגמ' שהמחלוקת האם היה במצרים ג' מזבחות או ד', זה תלוי במחלוקת אחרת, שהרי אית תניי תני יש ששנו בברייתא שהפירוש של 'סף' (וטבלתם בדם אשר בפך) היינו כלי, ואית תניי תני ויש ששנו בברייתא שהפירוש של 'סף' היינו אסקופה מפתן הדלת, ואומרת הגמ' שמאן דאמר שסף היינו כלי כיון שזה כמו שכתוב ואת הספים ואת המחתות ואת המזרקות, וא"כ מוכח מכאן שסף היינו כלי קיבול (כמו המחנות והמזרקות), ומאן דאמר שסף היינו אסקופה כיון שזה כמו שכתוב בתתם ספם את ספי ומזוזתם אצל מזוזתי והקיר ביני וביניהם (שהצמידו את ביתם לבית המקדש), וא"כ מוכח שזה הולך לעניין מפתן הדלת. שואלת הגמ' בשלמא למאן דאמר שסף היינו כלי א"כ זה ניהא מה דכתיב מן הדם אשר בפך דהיינו שהוא נותן על המזוזות מהדם שבכלי, אלא למאן

מסכת פרק ט [ה"ו - דף סו] פסחים

ונאכל בחפזון לילה אחד: אמר ר' יוסה אף ר' יוסי הגלילי דכוותהון, דתני ר' יוסי הגלילי אומר, אומר אני שלא היה פסח מצרים אלא יום אחד בלבד, שנאמר [שמות יג] **וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ הַיּוֹם**.

הלכה ו

מתני' א"ר יהושע שמעתי שתמורת הפסח קריבה ותמורת הפסח אינה קריבה - ואין לי לפרש, אמר ר"ע אני אפרש; הפסח שנמצא קודם לשחיטת הפסח - ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים, וכן תמורתו. לאחר שחיטת הפסח קרב שלמים, וכן תמורתו.

גמ' א"ר יהושע שמעתי וכו': ר' יודן בעי אף בתמורת אשם כן,

היא עצמה קריבה לשלמים, ויש פעמים שתמורת הפסח אינה קריבה לשלמים, אלא היא תרעה עד שיפול בה מום, ורק בבסף יביאו שלמים, אבל אומר ר' יהושע ואין לי לפרש מתי היא עצמה קרבה לשלמים, ומתי רק בדמיה יביאו שלמים? אמר ר"ע אני אפרש; הפסח שנאבד ונמצא קודם לזמן שחיטת הפסח - ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים, היות ולא הקריב והו א"כ דחו אותו בידים, ולכך לא מקריבים אותו עצמו לשלמים, וכן תמורתו שהמירו בפסח לאחר שנדחה, שולחים אותו למרעה כדי שיפול בו מום, אבל אם הוא נמצא לאחר שחיטת הפסח שלא דחו אותו בידים, א"כ הוא עצמו קרב שלמים, וכן תמורתו.

גמ' א"ר יהושע שמעתי וכו': שואלת הגמ' ר' יודן בעי שאל האם אף בתמורת אשם אנחנו אומרים כן, שפעמים

ונאכל בחפזון לילה אחד: אמר ר' יוסה שחסר כאן במשנה, שהרי לא יתכן לומר שהמשנה מדברת לענין אכילת הפסח, שהרי גם פסח דורות לא נאכל לשבעה, אלא כך צריך לגרוס את המשנה 'ונאכל בחפזון לילה אחד והוא הדין לפסח דורות, וחימוצו נוהג כל היום, ופסח דורות חימוצו נוהג כל שבעה', ואומר ר' יוסה שאף ר' יוסי הגלילי סובר דכוותהון כדברי המשנה, שבמצרים איסור חמץ נהג רק יום אחד, דתני ר' יוסי הגלילי אומר, אומר אני שלא היה פסח מצרים נוהג אלא יום אחד בלבד, שנאמר **וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ הַיּוֹם**, אומנם בפסוק כתוב **וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ**, היום אתם יצאים בחדש האביב, אלא דורשים כאילו כתוב שלא יאכל חמץ ביום אשר אתם יוצאים

הלכה ו

מתני' א"ר יהושע שמעתי מרבתי שיש פעמים שתמורת הפסח

תמורת אשם קריבה ותמורת אשם אינה קריבה? א"ר יוסה פסח שהקריבה בשחרית אינה פסח, עולה שהקריבה בשחרית עולה היא. המיר בו בשלשה עשר? ר' זעירה אמר תמורתו קריבה שלמים, ר' שמואל בר רב יצחק אמר אין תמורתו קריבה שלמים, חייליה דרב שמואל בר רב יצחק מן הדא - לאחר הפסח יביא שלמים וכן תמורתו, אין תימר המיר בו ב"ג ותמורתו קריבה שלמים, ויתיבניה לא מוטב ללמד תמורת פסח מפסח, ולא ללמד תמורת פסח משלמים?! ר' הילא בשם שמואל מתו בעלים בשלשה עשר, גופו קרב שלמים. ולמה לא אמר בארבעה עשר?

ב"ג ניסן שעדיין לא חל עליה שם פסח, לכך תמורתו קריבה, אבל ר' שמואל בר רב יצחק אמר שאין תמורתו קריבה שלמים, אלא תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה שלמים, ואומרת הגמ' שחייליה (ההוכחה) דרב שמואל בר רב יצחק היא מן הדא, שר"ע אמר שאם הקרבן שנאבד נמצא לאחר הפסח, יביאו אותו לשלמים וכן תמורתו, וא"כ אומר ר' שמואל ב"ר יצחק שאין תימר שאם המירו בו בפסח ב"ג, וגם אז תמורתו קריבה שלמים, א"כ ויתיבניה יש לשאול וכי לא מוטב לר"ע ללמד שתמורת הפסח שקריבה, מדובר בתמורת פסח מקרבן שסופו להיקרב לפסח דהיינו שהמירו בו ב"ג בניסן, ולא ללמד שתמורת הפסח שקריבה, מתמורת פסח מקרבן שסופו להיקרב לשלמים דהיינו שהמירו בו לאחר הפסח (שהוא קרב לשלמים)?! אלא ע"כ שאם המירו בו ב"ג בניסן שהתמורה לא קריבה לשלמים. ר' הילא בשם שמואל אומר שאם מתו הבעלים בשלשה עשר, א"כ גופו קרב שלמים, כיון שכל שבחטאת מתה גופו קרב שלמים, ואומרת הגמ' ולמה ר' הילא בשם שמואל לא אמר שגם אם הבעלים מתו בארבעה עשר, שהפסח עצמו קרב שלמים?

תמורת אשם קריבה ופעמים תמורת אשם אינה קריבה, דהיינו אם האשם שנאבד נמצא לפני שהקריבו אשם אחר - שדחו אותו בידים, יביאו רק בדמיו עולה, אבל אם הוא נמצא לאחר שהבעלים התכפרו באשם אחר, שהאשם שנאבד לא נדחה בידים - הוא עצמו יקרב לעולה? א"ר יוסה שלעניין האשם, לעולם מביאים רק בדמיו עולה, כיון שפסח שהקריבה בשחרית אינה פסח, וא"כ כשהכבש נאבד לפני זמן הקרבת פסח, הוא לא נדחה בידים מפסח, ולכך כשהוא נמצא יכולים להקריבו לשלמים, אבל עולה היינו אשם (מה שכתוב כאן 'עולה' זה אגב הסוגיא לעיל פ"ד) שהקריבה בשחרית הרי עולה (אשם) היא, ומיד שהקדישו אותו לאשם היו יכולים להקריבו, וכיון שלא הקריבוהו זה כמו שהוא נדחה בידים, ולכך יביאו רק בדמיו עולה. שואלת הגמ' מה הדין אם המירו בו בפסח בשלשה עשר בניסן שעדיין לא חל על הקרבן שם פסח, האם הוא עצמו יקרב שלמים, או שרק בדמיו יביאו שלמים? ר' זעירה אמר שתמורתו קריבה שלמים כיון שכל מה שאמרו שתמורת הפסח אינה קריבה, זה רק במקום שכבר חל על הקרבן שם פסח, ולכך תמורתו אינה קריבה, אבל אם הוא המיר בו

כל שנראה ליקרב בפסח, אין גופו קרב שלמים. תמן תנינן וולד חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעלים, ושעיברה שנתה, ושאבדה ונמצאת בעלת מום. וולד חטאת; דאיתפלגון ציבור שהפריש נקבה, וכן נשיא שהפריש שעירה, ר' ירמיה אמר לא קדשה - וולדה קרב, ר' יוסה אומר קדשה - וולדה מת, חייליה דר' יוסי מן הדא, אין את יכול לומר וולד חטאת בציבור, שאין הציבור מביאין נקבה, לא אמר אלא אין את יכול, הא אם הקדישה קדשה. אמר ר' יוסי בר' בון - יאות א"ר ירמיה, ולא דר' שמעון היא, דר' שמעון אמר נקבה לעולה לא קדשה - אלא הקדש דמים. ותמורת חטאת; דאיתפלגון המיר בו בשלשה עשר, ר' זעירא אמר תמורתו קריבה

נקבה לפסחו, ולדה קרב שלמים, ואומרת הגמ' שחייליה ההוכחה דר' יוסי היא מן הדא, ששנינו בברייתא שר"ש אומר שאין את יכול לומר וולד חטאת בציבור, כיון שאין הציבור מביאין נקבה, והרי ר"ש לא אמר אלא שאין את יכול לומר ולד חטאת בציבור, אלא כיון שבדרך כלל הציבור לא מקדישים נקבה לחטאת, אבל הא אם הקדישה הרי היא קדשה, וולדה הולך למיתה, אבל אמר ר' יוסי בר' בון שיאות א"ר ירמיה שאם הציבור הביאו חטאת נקבה לא קדשה קדושת הגוף, שהרי וכי הברייתא לא מדברי ר' שמעון היא, והרי שנינו דר' שמעון אמר שהמקדיש נקבה לעולה לא קדשה - אלא הקדש דמים, וא"כ גם המקדיש חטאת נקבה לציבור אינה קדושה קדושת הגוף אלא רק הקדש דמים, וא"כ ולדה יקרב חטאת (ובשר"ש אמר 'אין את יכול לומר וולד חטאת בציבור' היינו שזה לא מתקדש), וכדברי ר' ירמיה. ולענין תמורת חטאת מצינו לומר את דברי שמואל שתמורת פסח קרב שלמים; שהרי דאיתפלגון המיר בו בפסח בשלשה עשר, ר' זעירא אמר שתמורתו קריבה

כיון שכל שנראה ליקרב בפסח, אין גופו קרב שלמים, ואפי' אם הבעלים מתו בבוקר, היות ואין מחוסר זמן לבו ביום, לכך זה נקרא שהקרבן נדחה מפסח, ויביאו רק בדמיו שלמים.

תמן תנינן שיש חמש סוגי חטאות שהולכים למיתה, ואלו הם; וולד חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעלים, ושעיברה שנתה, ושאבדה ונמצאת בעלת מום, ושמואל אמר לעיל שבכל מקרה שאנחנו אומרים שהחטאת תמות - בפסח הוא קרב שלמים, וא"כ הגמ' מבארת את הדין שיהיה כלפי פסח; ואומרת הגמ' שכלפי וולד חטאת איך יתכן שיהיה כלפי פסח, והרי פסח בא רק מהזכרים, אלא היות דאיתפלגון מה הדין בציבור שהפריש נקבה (במקום זכר) לחטאת וילדה, וכן נשיא שהפריש שעירה (במקום שעיר) לחטאת וילדה, שר' ירמיה אמר שהיא לא קדשה קדושת הגוף, ולכך ולדה קרב לחטאת, כיון שאין לולד הזה דין של ולד חטאת, אבל ר' יוסה אומר שקדשה קדושת הגוף (מתוך זה שיש עליה קדושת דמים), ולכך ולדה מת כדין ולד חטאת, וא"כ לדברי ר' יוסה אם הוא הקדיש

שלמים, ר' שמואל בר רב יצחק אמר אין תמורתו קריבה שלמים. וחטאת שמתו בעליה; כ"י דמר ר' הילא בשם שמואל מתו בעליו בשלשה עשר גופו קרב שלמים, ולמה לא אמר ב"ד, כל עמא מודיי כל שנראה לקרב בפסח אין גופו קרב שלמים. ושעיברה שנתה; כ"י דאמר רב חסדא בשעיברה שנתו בין ראשון לשני, ר' הילא בשם ר' יוחנן בשעיבר זמן כפרתו. ובעלת מום; ר' זעירה בעא קומי ר' יסא לא מסתברא ההן בעל מום דתנינן הכא - באבוד הוא, א"ל אוף אנא סבר כן, ושאבדה ונמצאת ברי - מותר, ר' יסא בשם ר' יוחנן אין לך פסח גופו קרב שלמים - אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו הבעלים. הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו, לא הספיק להקריב את השני עד שנמצא הראשון - והרי שניהן עומדין, אית תניי תני

ור' הילא בשם ר' יוחנן אומר שמדובר בשעיבר גם זמן כפרתו של הבעלים, דהיינו שהבעלים הביאו פסח אחר. וחטאת בעלת מום, ר' זעירה בעא קומי אמר לפני ר' יסא שלא מסתברא ההן (מה) שהבעל מום דתנינן הכא שהולכת למיתה, אלא מדובר באבוד הוא, דהיינו שהחטאת שהפריש נאבדה והפריש אחרת, ולפני שהקריב את חטאתו נמצאה האבודה כשהיא בעלת מום, ולכך דינה למיתה, א"ל ר' יסא שאוף אנא סבר כן גם אני סובר כמוך, וא"ל חטאת שאבדה ונמצאת בריאה (ללא מום) א"כ הרי היא כמותר חטאת שרועה עד שיפול בה מום, וא"כ אומר ר' יסא בשם ר' יוחנן שאין לך פסח שנאבד שגופו קרב שלמים, אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו הבעלים, אבל אם הוא נמצא לפני שהבעלים הקריבו את פסחם, א"כ לא מקריבים את האבודה, אלא הוא רועה עד שיסתאב ובדמים מביאים שלמים. הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריב את השני עד שנמצא הראשון - והרי שניהן עומדין, וא"כ את מי יקריב לפסחו? אז אית תניי תני

שלמים, ור' שמואל בר רב יצחק אמר שאין תמורתו קריבה שלמים, וא"כ 'תמורת פסח קרבה שלמים' כשיטת ר' זעירה (אומנם אם הוא ימיר בפסח לאחר י"ד מקריבים אותו לשלמים לכו"ע, אלא שזה בעצם תמורת שלמים, שהרי פסח שעבר זמנו קרב שלמים). ולענין חטאת שמתו בעליה מצינו לומר את דברי שמואל שהוא קרב שלמים; כ"י כמו מה דאמר ר' הילא בשם שמואל שאם מתו בעליו של הפסח בשלשה עשר - גופו קרב שלמים, ואומרת הגמ' ולמה שמואל לא אמר שהבעלים מתו ב"ד, כיון שאז כל עמא מודיי שכל שנראה לקרב בפסח שאין גופו קרב שלמים (ואפי' אם הבעלים מתו בבוקר, היות ואין מחוסר זמן לבו ביום, לכך זה נקרא שהקרבן נדחה מפסח, ויביאו רק בדמיו שלמים). ולענין חטאת שעברה שנתה מצינו לומר את דברי שמואל שהוא קרב שלמים; כ"י (כמו מה) דאמר רב חסדא שמדובר בשעיברה שנתו של הפסח בין פסח ראשון לשני, והיות והפסח נדחה מאליו מהקריבה לפסח, לכך הוא עצמו קרב שלמים,

מצוה להקריב את הראשון, אית תני תני מצוה להקריב את השני, ותני שמואל כן - בורר את היפה שבהן והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים בששה עשר, ר' ליעזר אמר הוא עצמו קרב שלמים בששה עשר. אתיא דרבי כר' לעזר, ושמואל תניתא בשיטתיה דרבנן; דתני המפריש חטאת ואבד והפריש אחרת תחתיה, ולא הספיק להקריבה עד שנמצא הראשונה - והרי שתיהן קיימות, אחת מהן תקרב והשנייה תמות דברי רבי, וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בה הבעלים, ואין המעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו הבעלים.

הלכה ז

מתני' המפריש נקיבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים, ירעה עד שיסתאב

אחת מהן תקרב והשנייה תמות דברי רבי, וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בה הבעלים, וכן אין המעות המופרשות לקניית חטאת הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו הבעלים, וא"כ לשיטת רבי שתמיד החטאת השניה תמות, כשזה לעניין פסח (שאומרים כל שבחטאת מתה בפסח תקרב שלמים) תמיד היא עצמה תקרב לשלמים (וכדברי ר"א), ולשיטת חכמים שהשניה לא מתה אלא רועה, א"כ גם לעניין פסח השני רועה (וכדברי שמואל), שהרי כל שבחטאת רועה גם בפסח רועה.

הלכה ז

מתני' המפריש נקיבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים שהם לא ראויים לבוא לפסח (פסח בא רק מזכר בן שנה), א"כ ירעה עד שיסתאב שולחים אותו למרעה

יש ששנו בברייתא שמצוה להקריב את הראשון היות והוא הוקדש ראשון, ואית תני תני יש ששנו בברייתא שמצוה להקריב את השני היות והראשון נדחה קצת כשנאבד, אבל ותני שמואל כן שהוא בורר את היפה שבהן ומקריבו, והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים, בששה עשר או אח"כ, אך לא ביו"ט, כיון שביו"ט לא מקריבים אלא חובות של הרגל (עולת ראייה ושלמי חגיגה), אבל לא שלמים רגילים, ור' ליעזר אמר שהוא עצמו קרב לשלמים בששה עשר. ואומרת הגמ' שאתיא דברי רבי (המובא להלן) כר' לעזר שהוא עצמו קרב לשלמים, ושמואל האומר שהשני ירעה עד שיסתאב, תניתא אמר את דבריו בשיטתיה דרבנן (המובאים להלן); דתני המפריש חטאת ואבד והפריש אחרת תחתיה, ולא הספיק להקריבה עד שנמצא הראשונה - והרי שתיהן קיימות,

מסכת פרק ט [ה"ח - דף סז] פסחים שט

וימכר ויפלו דמיו לנדבה. המפריש פסחו ומת, לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים.

גמ' המפריש נקיבה לפסחו וכו': מתניתא לאחר כפרה ודלא כר"ש, דתני קודם לפסח, תהא רועה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה פסח. לאחר הפסח, תבוא בדמיה שלמים. ר"ש אומר קודם לפסח, תימכר שלא במום. לאחר הפסח, תבוא שלמים.

המפריש פסחו ומת וכו': לא כן סברין מימר כל שנראה ליקרב בפסח אין גופו קרב שלמים? פתר לה בשהפריש מעות.

הלכה ח

מתני' הפסח שנתערבה בזבחים, כולן ירעו עד שיסתאבו וימכרו, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין זה, ויפסיד המותר מביתו.

המפריש פסחו ומת וכו': שואלת הגמ' שמדמשנה משמע שמדובר גם כשהאבא מת בי"ד ניסן, ואפי"ה מקריבים את הפסח עצמו לשלמים, והרי וכי לא כן סברין מימר שכל שנראה ליקרב בפסח אין גופו קרב שלמים כיון שהוא נדחה, ולכך צריך להוליך אותו למרעה עד שיפול בו מום, ורק בדמיו מביאים שלמים? מתרצת הגמ' פתר לה תעמיד את המשנה שמדובר בשהאבא הפריש מעות, ובמעות קונים שלמים.

הלכה ח

מתני' הפסח שנתערבה בזבחים אחרים כגון בשלמים, שיש להם מתן דם שונה, א"כ כולן ירעו עד שיסתאבו וימכרו, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה לקרבן פסח, ובדמי היפה שבהן ממין זה לקרבן השני, ויפסיד המותר מביתו.

עד שיפול בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה היינו לשלמים (רש"י גורס מפורש 'ויביא בדמיו שלמים'). **המפריש פסחו ומת** ולא היו עוד מגויים על הפסח הזה, שהוא לא כשר לשם פסח, לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים כדין פסח שמתו בעליו.

גמ' המפריש נקיבה לפסחו וכו': אומרת הגמ' שמתניתא מדברת לאחר כפרה לאחר י"ד בניסן, והמשנה היא דלא כהברייתא שר"ש מובא שם, דתני המפריש נקיבה לפסחו; אם נמצאים עדיין קודם לפסח, א"כ תהא רועה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה פסח, ואם נמצאים כבר לאחר הפסח, תבוא בדמיה שלמים, ור"ש אומר שאם עומדים קודם לפסח, א"כ היא תימכר שלא במום, שהרי אין מום גדול מזה, ואם עומדים לאחר הפסח היא עצמה תבוא שלמים.

מסכת פרק ט [ה"ח - דף סז] פסחים

נתערב בבכורות, ר"ש אומר אם חבורת כהנים, יאכלו.

גמ' ר"ש אומר אם חבורת כהנים יאכלו: תני אין לוקחים שביעית מכסף מעשר, רבי יוסה אמר במחלוקת, אמר רבי יונה דברי הכל היא - אוכלי תרומה זריזין הן. התיב רבי חנניא קומי רבי מנא והתנינן נתערב בבכורות, רבי שמעון אומר אם חבורת כהנים יאכלו, ותני עלה יאכלו כחמור שבהן? אמר ליה אוכלי פסחים

שביעית ממעות מעשר שני, זה לדברי הכל היא, וגם רשב"י אומר, כיון שכל מה שר"ש מתיר לקנות תרומה מכסף מע"ש, זה מכיון שאוכלי תרומה זריזין הן, שהרי התרומה ניתנת רק לכהנים חברים, וא"כ אין חשש שזה יפסל, אבל לענין פירות שביעית, יש חשש שמא יתמדהו מלאכול את הפירות עד זמן הביעור, והמע"ש יבוא לידי פסול. שואלת הגמ' התיב רבי חנניא קומי רבי מנא על דברי ר' יונה אביו (ר' יונה היה אביו של ר' מנא), והתנינן, הפסח שנתערב בבכורות, רבי שמעון אומר אם חבורת כהנים היתה מנויה על הפסח, שזריקת דמם שווה, א"כ יקריבו אותם ויתנו שכל קרבן יהיה לשם מה שהוא, ויאכלו, ותני עלה יאכלו כחמור שבהן, דהיינו רק לכהנים ובליל הסדר, הגם שהוא ממעט בזמן אכילת הבכורות (הבכור נאכל לשני ימים), וא"כ מוכח מכאן שרשב"י לא חושש שמתמעט זמן אכילת הקדשים (וכאן לא שייך לומר 'כהנים זריזים הם' שהרי גם עמי הארץ מצווים להקריב פסח), וא"כ צריך להיות שרשב"י יתיר לקנות פירות שביעית ממעות מע"ש? אמר ליה ר' מנא שגם רשב"י חושש להפסד הקדשים, אלא שאוכלי פסחים

ואם הפסח נתערב בקרבנות בכורות, שיש להם מתן דם דומה (שניהם במתן דם אחד), ר"ש אומר שאם על הפסח היו מנויים חבורת כהנים, א"כ הם יאכלו את שתי הקרבנות בחומרא של שניהם, דהיינו רק לכהנים בבכור, ורק עד לחצות הלילה כפסח, אבל חכמים נחלקים וסוברים שלא מביאים את הקדשים לבית הפסול, שהרי לא יכולים לאכול את בשר הבכור אלא עד חצות, ולכך לא מקריבים אותם, אלא ירעו עד שיסתאבו ויאכלו בבכור בעל מום (שלא נשחטים באטליז), ויביא בדמי היפה שבהם פסח, ואם עבר כבר הפסח יביא בדמי היפה שבהם שלמים כדין מותר הפסח.

גמ' ר"ש אומר אם חבורת כהנים יאכלו: תני, אין לוקחים פירות שביעית מכסף מעשר שני, כיון שהוא ממעט את זמן אכילת המעשר שני עד לזמן הביעור של פירות שביעית. רבי יוסה אמר שלכאור' זה תלוי במחלוקת, ולרשב"י שמתיר לקנות תרומה במעות מע"ש הגם שזה יכול להפסל בטבול יום (וכן הוא ממעט את האוכלים, שהרי רק כהנים יוכלו לאכול), יהיה מותר לקנות פירות שביעית מכסף מע"ש, אבל אמר רבי יונה שהאיסור לקנות פירות

מסכת פרק ט [ה"ט - דף סז] פסחים שיא

בשעתן זריזין הן - כאוכלי תרומה, תדע לך, דתנינן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו, ותנינן משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה.

הלכה ט

מתני' חבורה שאבד פסחה, אמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו, והלך ומצא ושחט, והם לקחו ושחטו; אם שלו נשחט ראשון, אוכל משלו והן אוכלין עמו, אם שלהן נשחט ראשון, הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן, אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהן כאחת, הוא אוכל משלו והם אינן אוכלין עמו, ושלחן יצא לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני. אמר להן אם איחרתי צאו ושחטו עלי, הלך ומצא ושחט, והן לקחו ושחטו, אם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן והוא אוכל עמהן, ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן

ותחפש את פסחינו ושחוט עלינו, והלך ומצא ושחט, והם לקחו פסח אחר ושחטו, וא"כ אם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו מהפסח שמצא והן אוכלין עמו, אבל אם שלהן נשחט ראשון, א"כ הוא אוכל משלו שהרי הוא לא נמנה עמהם, והן אוכלין משלהן שהרי הם פרשו ממנו, ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהן כאחת, א"כ הוא אוכל משלו, והם אינן אוכלין עמו כיון שיתכן ששלחם נשחט ראשון ועזבו את הפסח שנאבד, ושלחן יצא לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני. ואם השליח אמר להן שאם איחרתי צאו ושחטו עלי פסח אחר (והם לא מינו אותו לשחוט עליהם את פסחם), והלך ומצא את הפסח האבוד ושחט, והן לקחו פסח אחר ושחטו, א"כ אם שלהן נשחט ראשון – הן אוכלין משלהן והוא אוכל עמהן שהרי הוא מינה אותם לשחוט עליו פסח, ואם שלו נשחט ראשון א"כ הוא אוכל משלו והן

בשעתן זריזין הן כאוכלי תרומה, והכהנים ידאגו לאכול את בשר הקרבנות ולא יבואו לידי נותר, תדע לך שהוא כן, שבזמן אכילת הפסח נמצאים זריזים, שיפקחו שהכל ילך על הצד הטוב, דתנינן, אין צולין בשר בצל וביצה בערב שבת, אלא כדי שיצולו מבעוד יום, כיון שחוששים שמא יבואו לחתות בגחלים, ואפי"ה תנינן משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה, ולא חוששים שיבואו לחתות בגחלים, ומה החילוק? אלא ע"כ שבזמן עשיית הפסח יש זריזים שיפקחו שהכל ילך על הצד הטוב, כיון שכל חבורה וחבורה היו מביאים להם ת"ח שיערוך להם את הסדר, והוא היה אחראי על צליית הפסח, וא"כ הוא יזהיר אותם שלא לחתות בגחלים בשבת, וכן כאן אותו ת"ח יזרו את הכהנים לאכול את בשר הקרבנות, שלא יבואו לידי נותר.

הלכה ט

מתני' חבורה שאבד פסחה, ואמרו לאחד מבני החבורה, צא ובקש

אוכלין משלהן, ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהן כאחת, הן אוכלין משלהן והוא אינו אוכל עמהן, ושליו יצא לבית השריפה, ופטור מלעשות פסח שני. אמר להן ואמרו לו, אוכלין כולם מן הראשון, ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון, שניהן יוצאין לבית השריפה. לא אמר להם ולא אמרו לו, אינן אחראין זה בזה. שתי חבורות שנתערבו פסחיהן, אלו מושכין להן אחד ואלו מושכין להן אחד, אחד מאלו בא לו אצל אלו ואחד מאלו בא לו אצל אלו - וכן הן אומרים, אם שלנו הוא הפסח הזה, ידיך משוכות משלך ונמניתה על שלנו, ואם שלך הוא הפסח הזה, ידינו משוכות משלנו ונימנינו על שלך. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה, ושל עשרה עשרה, מושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה - וכך היו אומרים. **גמ'** ופטורין מלעשות פסח שני: א"ר יוחנן דר' נתן היא, דר' נתן אמר יוצאין בזריקה בלא אכילה.

הן אומרים, אם שלנו הוא הפסח הזה הנמצא אצלנו, א"כ ידיך משוכות מהפסח שלך ונמניתה על שלנו, ואם שלך הוא הפסח הזה, א"כ ידינו משוכות מהפסח שלנו ונימנינו על הפסח שלך, וזה כדי שהפסח לא ישאר לבד בלי בעלים. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה בכל חבורה, או עשר חבורות של עשרה עשרה בכל חבורה, שמושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה וממנים אותו על כבש אחד, וכך היו אומרים, בנוסח ששתי חבורות שנתערב להם פסחם.

גמ' ופטורין מלעשות פסח שני: א"ר יוחנן שהמשנה שאומרת שמועיל זריקת הדם הגם שזה לא מתיר את הפסח באכילה, זה מדברי ר' נתן היא, דר' נתן אמר שיוצאין בזריקה בלא היתר אכילה, אבל לשיטת חכמים יצטרכו לעשות פסח שני, שהרי זריקת הדם לא התירה את הפסח לאכילה, היות ובשעת זריקת הדם הוא לא יודע איזה פסח נשחט ראשון.

אוכלין משלהן שהרי הם לא מינו אותו לשחוט עליהם, ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהן כאחת, א"כ הן אוכלין משלהן ממנ"פ שהרי הם לא מינו אותו לשחוט עליהם, אבל והוא אינו אוכל עמהן כיון שיתכן ששלו נשחט ראשון, ושליו יצא לבית השריפה, ופטור מלעשות פסח שני. ואם השליח אמר להן שישחטו עליו פסח אם הוא יתמדהמה, וכן הם אמרו לו לשחוט עליהם את פסחם, א"כ אוכלין כולם מן הפסח שנשחט ראשון, ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון א"כ שניהן יוצאין לבית השריפה. ואם השליח לא אמר להם לשחוט עליו, וכן הם לא אמרו לו לשחוט עליהם, א"כ אינן אחראין זה בזה, וכל אחד יאכל ממה שהוא שחט.

שתי חבורות שנתערבו פסחיהן, א"כ אלו מושכין להן כבש אחד, ואלו מושכין להן כבש אחד, ואחד מאלו מחבורה אחת בא לו אצל אלו לחבורה האחרת, ואחד מאלו בא לו אצל אלו, וכן (וכך)

לא אמר להם ולא אמרו לו וכו': תני בר קפרא יפה שתיקה לחכמים - קל וחומר לטיפשים, וכן שלמה אומר [משלי יז] גם אויל מחריש חכם יחשב, ואין צורך לומר חכם מחריש.

הלכה י

מתני' שנים שנתערבו פסחיהן - זה מושך לו אחד וזה מושך לו אחד, זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנה עמו אחד מן השוק, זה בא אצל זה וזה בא אצל זה, וכך הוא אומר; אם שלי הוא הפסח הזה, ידיך משוכות משלך ונמניתה על שלי, ואם שלך הוא הפסח, ידי משוכות משלי ונמניתה על שלך.

גמ' שנים שנתערבו פסחיהן וכו': א"ר יוחנן דר' יודה היא, דתנינן תמן אין שוחטין

פסח שמשך לו ראובן, וזה לוי בא אצל זה אצל פסח שמשך לו שמעון, וכך הוא ראובן אומר ליהודה (המנוי על הפסח של שמעון) **אם שלי הוא הפסח הזה, א"כ ידיך משוכות מהפסח שלך ונמניתה על הפסח הזה שהוא שלי, ואם שלך הוא הפסח הזה, א"כ ידי משוכות מהפסח שלי ונמניתה על שלך,** וכן שמעון אומר כך ללוי, וא"כ נמצא שראובן אוכל יחד עם יהודה, ושמעון יחד עם לוי.

גמ' שנים שנתערבו פסחיהן וכו': א"ר יוחנן שהמשנה שמצריכה למנות על הפסח אחד מהשוק לפני שכל אחד מושך לעצמו פסח אחד (וראובן ושמעון לא יכולים להתמנות על שני הפסחים וא"כ כל אחד יפריש לעצמו פסח אחד), זה מדברי ר' יודה היא שמצריך שישאר על הפסח אחד מהמנויים הראשונים, ומה שהמשנה כאן מתירה לצרף אחד מן השוק, הגם שהוא לא היה מנוי בשעת הקדשת הפסח? זה מכיון שר' יהודה מצריך שיהיה על כל פסח לפחות שני מנויים, דתנינן תמן אין שוחטין

לא אמר להם ולא אמרו לו וכו': תני בר קפרא יפה שתיקה לחכמים, וקל וחומר לטיפשים, שהרי במקום שלא אמרו זה לזה כלום, כולם אוכלים מהפסח, ובמקום שדיברו אלו עם אלו הם לא אוכלים מהפסח, וכן שלמה אומר בחוכמתו **גם אויל מחריש (טיפש ששותק) חכם יחשב,** ומזה שכתוב 'גם' נלמד שאין צורך לומר שכאשר חכם מחריש יחשב לחכם מחוכם, הגם שכאשר חכם מדבר הוא משמיע דברי חוכמה, עם כל זה השתיקה עדיפה.

הלכה י

מתני' שנים (ראובן ושמעון) שנתערבו פסחיהן זה בזה, ועל כל פסח היה רק מנוי אחד, א"כ זה מושך לו טלה אחד, וזה מושך לו טלה אחד, וזה (ראובן) ממנה עמו אחד (לוי) מן השוק על פסחו הנמצא בכל מקום שהוא, וכן זה (שמעון) ממנה עמו אחד (יהודה) מן השוק על פסחו הנמצא בכל מקום שהוא, וזה יהודה בא אצל זה

שיד מסכת פרק ט [ה"י - דף סח] פסחים

את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה, ור' יוסי מתיר. הא של ארבעה לא - לא כן
א"ר יוחנן דר' יודה היא, א"ר יוסה כל גרמא אמרה דהיא דר' יודה, דתנינן תמן
אין שוחטין פסח ליחיד דברי ר' יודה, ור' יוסי מתיר.

הדרן עלך פרק מי שהיה טמא

ומה שהמשנה כאן מתירה לצרף אחד מן
השוק, והרי הוא לא היה מנוי בשעת
הקדשת הפסח? א"ר יוסה שזה לא ק' כיון
שכל גרמא אמרה עצם המשנה אמרה
דהיא הולכת כדברי ר' יודה, דתנינן
תמן אין שוחטין פסח ליחיד דברי
ר' יודה ור' יוסי מתיר, וכיון שלא
יכולים לשחוט את הפסח על היחיד, א"כ
כשאחד מקדיש את פסחו זה בעצם על דעת
למנות עוד אחד, ולכך אותו אחד שמינו
אותו על הפסח, זה כאילו שהוא התמנה
מהתחלה.

הדרן עלך בלי נדר פרק מי שהיה טמא

את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה,
ור' יוסי מתיר, וכיון שלא יכולים לשחוט
את הפסח על היחיד, א"כ כשאחד מקדיש
את פסחו זה בעצם על דעת למנות עוד
אחד, ולכך אותו אחד שמינו אותו על הפסח,
זה כאילו שהוא התמנה מהתחלה. וכן מה
ששינו במשנה הקודמת 'וכן חמש חבורות של
חמשה חמשה' שהתערבו פסחיהם, שמשמע
הא אם אחד מהחבורות היתה של ארבעה
לא יכולים לצרף אחד מן השוק, זה מכיון
שהרי וכי לא כן א"ר יוחנן שהמשנה
מדברי ר' יודה היא ולכך אנחנו צריכים
שישאר על הפסח אחד מהמנויים הראשונים,

פרק י

הלכה א

מתני' ערב פסחים סמוך למנחה, לא יאכל אדם עד שתחשך. ואפילו עני שבישראל לא יאכל - עד שיסב. ולא יפחתו לו מד' כוסות של יין, ואפילו מן התמחוי.

גמ' ערב פסחים סמוך למנחה וכו': מתניתא דר' יודה, דתני ערב שבת מן המנחה ולמעלן לא יטעום אדם כלום עד שתחשך - כדי שיכנס לשבת בתאווה דברי ר' יודה, ר' יוסה אומר אוכל והולך עד שעה שהוא משלים. מפסיקין לשבת דברי ר' יודה, ר' יוסה אומר אין מפסיקין, מעשה ברבן שמעון בן גמליאל ור' יוסי בן חלפתא שהיו מסובין בערב שבת בעכו וקדשה עליהן השבת, אמר לו ר' שמעון בן גמליאל לר' יוסי בן חלפתא רצונך שנפסוק לשבת? אמר לו כל יום היית

מן המנחה ולמעלה; דתני ערב שבת מן המנחה קטנה ולמעלן (מתשע וחצי שעות) לא יטעום אדם כלום עד שתחשך, כדי שיכנס לשבת בתאווה דברי ר' יודה, ר' יוסה אומר שאוכל הוא אפי' סמוך לשבת והולך עד שעה שהוא משלים את סעודתו. וכן אומרת הברייתא שאם הוא התחיל לאכול בהיתר, דהיינו שהוא התחיל לאכול לפני זמן מנחה קטנה, שמותר לו לאכול עד סמוך לשבת, אבל מפסיקין את הסעודה לפני השבת דברי ר' יודה, ור' יוסה אומר שאין מפסיקין, ומעשה ברבן שמעון בן גמליאל ור' יוסי בן חלפתא (הוא סתם ר' יוסי) שהיו מסובין ואוכלים בערב שבת בעכו, וקדשה עליהן השבת, אמר לו ר' שמעון בן גמליאל לר' יוסי בן חלפתא האם רצונך שנפסוק את הסעודה לכבוד השבת? אמר לו ר' יוסי, הרי בכל יום היית

הלכה א

מתני' ערב פסחים חצי שעה סמוך למנחה קטנה (שזה בשעה תשע ומחצה) דהיינו מתחילת השעה העשירית, לא יאכל אדם עד שתחשך, בכדי שיכנס אדם לפסח כשהוא רעב, ואפילו עני שבישראל לא יאכל את המצה עד שיסב, וגבאי הצדקה לא יפחתו לו מד' כוסות של יין, ואפילו אם הוא כל כך עני שהוא ניזון מן התמחוי (תמחוי היינו שגבאי הצדקה היו עוברים עם כלי בין בתי העיר, וגובים קצת תבשיל מכל אחד, כדי לחלק לעניין העיר), שאין לו אפי' מזון שתי סעודות, ג"כ צריך לתת לו ד' כוסות יין, שיהיה לו לליל הסדר.

גמ' ערב פסחים סמוך למנחה וכו': אומרת הגמ' שמתניתא היא מדברי ר' יודה, שהוא אוסר בכל ערב שבת לאכול

מסכת פרק י' [ה"א - דף סח] פסחים

מחבב דברי לפני ר' יהודה, ועכשיו את מחבב דברי ר' יהודה בפני, הגם לכבוש את המלכה עמי בפית? אמר לו אם כן לא נפסוק, שלא תיקבע הלכה בישראל כר' יהודה, לא זו משם עד שקבעו הלכה כר' יוסי. ר' יהודה בשם שמואל זו דברי ר' יהודה ור' יוסה, אבל דברי חכמים פורש מפה ומקדש. מהו לוכל מיני כיסנים? מהו לוכל מיני תרגימא? ר' יודן נשייא סחה וצחא - שאל לר' מנא בגין דאנא צחי מהו נישתי? א"ל תני ר' חייה אסור לאדם לטעום כלום עד שתחשך. א"ר לוי האוכל מצה בערב הפסח - כבא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה. תני ר' יודה בן בתירה אומר בין חמץ בין מצה אסור. ר' סימון בשם

ובשר, סמוך לשבת? ואומרת הגמ' שמעשה היה בר' יודן נשייא (הוא היה נכדו של רבי) סחה רחץ במרחץ סמוך לשבת וצחא ונהיה צמא למים, ושאל לר' מנא בגין דאנא צחי היות ואני צמא, מהו נישתי האם מותר לי לשתות? א"ל שהיות ותני ר' חייה שאסור לאדם לטעום כלום עד שתחשך, א"כ אסור גם לשתות לפני השבת. א"ר לוי שהאוכל מצה בערב הפסח לאחר איסור אכילת חמץ, הרי הוא כבא על ארוסתו בבית חמיו (שהיא מיועדת לו אך עדיין היא אסורה עד לנישואין, וכן המצה מזמן איסור אכילת חמץ, היא כבר מיועדת לו לאכילה, אלא שצריך להמתין עד לזמן האכילה בלילה), והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה מלקות מרדות, וכן האוכל מצה בערב הפסח לוקה. תני ר' יודה בן בתירה אומר שבערב פסח בין חמץ בין מצה אסור לאכול; חמץ אסור, היות ויכולים להקריב את הפסח כל היום (לשיטת ר' יהודה בן בתירה), והרי כתוב "לא תשחט על חמץ דם זבחי", ומצה אסור היות וכבר אסור לאכול חמץ (כדלעיל). ר' סימון בשם

מחבב את דברי לפני דברי ר' יהודה, ועכשיו את מחבב את דברי ר' יהודה בפני בזה שאתה רוצה שנפסיק את האכילה, הגם לכבוש את המלכה עמי בפית? אמר לו רשב"ג אם כן לא נפסוק, כדי שלא תיקבע הלכה בישראל כר' יהודה, ואומרת הברייתא שלא זו משם עד שקבעו הלכה כר' יוסי, וא"כ לדברי ר' יוסי שמתיר לאכול בכל ערב שבת עד שתחשך, מותר לאכול גם בערב הפסח, ורק לדברי ר' יהודה האוסר לאכול בכל ערב שבת, אסור לאכול בערב פסח, ואומנם בכל ערב שבת ר' יהודה אוסר רק מן המנחה ולמעלה, ובערב פסח המשנה אוסרת כבר 'סמוך למנחה', זה משום חומרת המצה שאכילתה מן התורה. ואומרת הגמ' ר' יהודה בשם שמואל אומר שזו דברי ר' יהודה ור' יוסה, אבל דברי חכמים שכאשר נכנסת השבת, הוא פורש מפה לכסות את הלחם, כדי להורות שמכאן והלאה זה יהיה לסעודת השבת ומקדש. שואלת הגמ' לדברי ר' יהודה מהו לוכל מיני כיסנים (פת הבאה בכיסנין) היינו מיני מזונות, וכן מהו לוכל מיני תרגימא פירות

ר' יהושע בן לוי - רבי לא היה אוכל לא חמץ ולא מצה; לא מצה - מן הדא דר' לוי, ולא חמץ - מן הדא דר' יודה בן בתירה. ורבי תלמידי דר' יודה בן בתירה הוה? לא תלמידיה דר' יעקב בן קודשיי הוה?! אלא בגין דהוה בכור. אמר רב מנא - רב יונה אבא הוה בכור והוה אכיל, אמר רב תנחומא לא מן הדא, אלא מן הדא - רבי איסתניס הוה, כד אכיל ביממא לא הוה אכיל ברמשא, ולמה לא הוה אכיל הכא ביממא - כדי שיכנס לשבת בתאווה.

לא יאכל עד שיסב: אמר רב לוי לפי שדרך עבדים להיות אוכלין מעומד, וכאן להיות אוכלין מסובין, להודיע שיצאו מעבדות לחירות. ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אותו כזית שאדם יוצא בו בפסח צריך לאוכלו מיסב. ר' יוסי בעא קומי ר' סימון אפי' עבד לפני רבו, אפילו אשה לפני בעלה? א"ל ברבי, עד כאן שמעתי.

ולכך מה שרבי לא הוה אכיל הכא ביממא? זה כדי שיכנס לשבת היינו ליו"ט כשהוא בתאווה ויאכל את המצה לתאבון. לא יאכל עד שיסב: אמר רב לוי מדוע צריך לאכול את המצה דוקא בהסיבה? אלא לפי שדרך העבדים להיות אוכלין מעומד, ולכך כאן חכמים תיקנו להיות אוכלין כשהם מסובין, להודיע שיצאו מעבדות לחירות. ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אומר שאותו כזית שאדם יוצא בו בפסח צריך לאוכלו כשהוא מיסב אבל את שאר הסעודה ירצה יאכל בהסיבה, ירצה יאכל כשהוא יושב או בעמידה. שואלת הגמ' ר' יוסי בעא קומי שאל את ר' סימון האם אפי' עבד לפני רבו, או אפילו אשה לפני בעלה צריכים להסב, או היות ואין דרכם להסב, מחמת אימת אדונם, א"כ גם בפסח אינם צריכים להסב? א"ל ר' סימון לר' יוסי, 'ברבי' גדול הדור! עד כאן שמעתי מריב"ל שצריך להסב, אך לא שמעתי האם גם עבד בפני אדונו, או גם אשה בפני בעלה צריכים להסב.

ר' יהושע בן לוי אמר שרבי לא היה אוכל בערב פסח לא חמץ ולא מצה, לא מצה מן הדא דר' לוי, ולא חמץ מן הדא דר' יודה בן בתירה. שואלת הגמ' וכי רבי היה מתלמידי דר' יודה בן בתירה הוה שהוא החמיר כשיטתו (בשלמא אם רבי היה תלמידו של ר' יהודה בן בתירא היה צריך להחמיר כשיטתו, הגם שאין הלכה כמותו)? וכי רבי לא תלמידיה דר' יעקב בן קודשיי הוה?! מתרצת הגמ' אלא בגין היות דרבי הוה בכור, ומנהג הבכורים להתענות בערב פסח זכר לנס שניצלו ממכת בכורות (כמבואר במסכת סופרים), אמר רב מנא והרי לא נהגו את המנהג הזה, שהרי רב יונה אבא שלי הוה בכור, והוה אכיל בערב פסח, וא"כ לא יכולים לומר שרבי לא אכל מחמת זה שהיה בכור? אלא אמר רב תנחומא שלא מן הדא שמה שרבי התענה בערב פסח זה לא היה מחמת שהוא בכור, אלא מן הדא אלא היות ורבי איסתניס הוה וכד אכיל ביממא ואם הוא היה אוכל ביום לא הוה אכיל ברמשא הוא לא היה יכול לאכול בלילה,

מסכת פרק י' [ה"א - דף סח] פסחים

שיח

ואפילו מן התמחוי: אמר ר' חייה בר אדא לפי שאין ערב לאדם לוכל מן הקופה, וכאן אפילו מן התמחוי.

תני, צריך הוא אדם לשמח את אשתו ואת בניו ברגל, במה משמחין? ביין, ר' יודה אומר נשים בראוי להן, וקטנים בראוי להם; נשים בראוי להן - כגון מסנים וצוצלין, וקטנים בראוי להן - כגון אגוזין ולוזין. אמרין הוה ר' טרפון עבד כן.

מניין לארבעה כוסות? ר' יוחנן בשם ר' בניינא כנגד ארבע גאולות [שמות ו'] לְכַן אָמַר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵּתָם, וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים, וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם - וְהוֹצֵאתִי וְהִצַּלְתִּי וְגֵאלְתִּי וְלִקְחַתִּי. ר' יהושע בן לוי אמר כנגד ארבעה כוסות של פרעה [בראשית מ'] וְכֹס פְּרֹעֶה בְּיָדִי, וְאָקַח אֶת הָעֶנְבִּים וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל כּוֹס פְּרֹעֶה, וְאֶתֵּן אֶת הַכּוֹס עַל כַּף פְּרֹעֶה, וְנָתַתְּ כּוֹס פְּרֹעֶה בְּיָדוֹ. ר' לוי אמר כנגד

שזה כנגד ארבע לשונות של גאולות שנאמרו ביציאת מצרים, שהרי כתוב לְכַן אָמַר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵּתָם, וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים, וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם, דהיינו כתוב כאן ד' לשונות של גאולה 'והוצאתי' 'והצלתי' 'וגאלתי' 'ולקחתני'. ור' יהושע בן לוי אמר שזה כנגד ארבעה כוסות של פרעה הכתובים בחלום של שר המשקים, שהרי כתוב וְכֹס פְּרֹעֶה בְּיָדִי, וְאָקַח אֶת הָעֶנְבִּים וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל כּוֹס פְּרֹעֶה, וְאֶתֵּן אֶת הַכּוֹס עַל כַּף פְּרֹעֶה, וְיֹסֵף אָמַר לְשֵׁר הַמִּשְׁקִים שִׁבְעֻד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשָׂא פְּרֹעֶה אֶת רֹאשׁוֹ וְהִשִּׁיבָה עַל כַּף וְנָתַתְּ כּוֹס פְּרֹעֶה בְּיָדוֹ, והרי החלום של שר המשקים מרמז על גאולת ישראל. ור' לוי אמר שזה כנגד

ואפילו מן התמחוי: אמר ר' חייה בר אדא שהחידוש של המשנה הוא, לפי שאין ערב לאדם לוכל מן הקופה של צדקה, וא"כ אין זה דרך חירות, והיינו אומרים שמי שאין לו יין משלו שלא יצטרך לשתות את הד' כוסות, ולכך אומרת כאן המשנה שאפילו עני המתפרנס מן התמחוי צריך לשתות את הד' כוסות, משום פרסומי ניסא.

תני, צריך הוא אדם לשמח את אשתו ואת בניו ברגל, ובמה משמחין? ביין, ר' יודה אומר שצריך לשמח כל אחד בראוי לו, ולכך הוא צריך לשמח את הנשים בראוי להן, ואת הקטנים בראוי להם, דהיינו נשים בראוי להן - כגון מסנים נעלים וצוצלין וחגורות, וקטנים בראוי להן - כגון באגוזין ולוזין ושקדים. ואמרין שהוה ר' טרפון עבד כן, ששימח את אשתו ואת ילדיו בראוי להם.

מניין מדיכן מצאו חכמים רמז לארבעה כוסות? ר' יוחנן בשם ר' בניינא אומר

מסכת פרק י' [ה"א - דף סט] פסחים שיט

ארבעה מלכויות. ורבנן אמרי כנגד ד' כוסות של פורענות - שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם, [ירמיה כה] פי כה אמר ה' אלהי ישראל אלי קח את כוס היין החמה הזאת מידי וגו' [ירמיה נא] כוס זהב בכל ביד ה' משפירת כל הארץ, [תהילים עה] פי כוס ביד ה' וגו' [תהילים יא] ימטר על רשעים פחים אש וגפרית, ורוח זלעפות מנת פוסם. מהו מנת כוסם? ר' אבין אמר דיפלי פוטירין - כדיפלי פוטירין אחר המרחץ. וכנגדן עתיד הקדוש ברוך הוא להשקות את ישראל ארבעה כוסות של נחמות [תהילים טז] ה' מנת חלקי וכוס [תהילים כג] דשנת בשמן ראשי פוסי רונה, והדין [תהילים קטז] כוס ישועות אשא - תריין.

תמן תנינן המוציא יין כדי מזיגת הכוס; רבי זעירא שאל את רבי יאשיה, כמה שיעורן של כוס? א"ל נלמד סתום מן המפורש, דתני ר' חייא ארבע כוסות שאמרו - ישנן רביעית יין האיטלקי, אחד חי ואחד מזוג.

על הגויים יכנס בכל גופם. וכנגדן עתיד הקדוש ברוך הוא להשקות את ישראל ארבעה כוסות של נחמות, כמו שכתוב ה' מנת חלקי וכוס אמה תזמיק גורלי, וכן כתוב תעצר לפני שלחן נגד צררי, דשנת בשמן ראשי פוסי רונה, והדין מה שנאמר כוס ישועות אשא, שזה תריין שתי כוסות, שהרי כתוב כוס ישועות בלשון רבים.

תמן במסכת שבת תנינן, המוציא יין בשבת כדי מזיגת הכוס הוא מתחייב על זה, רבי זעירא שאל את רבי יאשיה, כמה שיעורן של כוס? א"ל נלמד סתום מן המפורש, דתני ר' חייא, ארבע כוסות שאמרו שצריך לשתות בליל הסדר, ישנן השיעור שלהם יחד, הוא רביעית הלוג, של יין האיטלקי - יין משובח, וכשמוזגים אותו בעוד שלשה חלקים של מים, א"כ יוצא שיש לו לוג שלם, וכשהוא מחלקו לד' כוסות, א"כ יוצא שהוא שותה בכל כוס, רביעית הלוג (ור' חייא אמר יין האיטלקי, כיון שהוא היה יין

ארבעה מלכויות - בבל, פרס, יון, אדום וישמעאל (הם נמנים כאחד), להודיע שכשם שנגאלנו מגלות מצרים, כך נגאל משיעבוד של שאר הגליות. ורבנן וחכמי הישיבה אמרי, שזה כנגד ד' כוסות של פורענות שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם, כמו שכתוב פי כה אמר ה' אלהי ישראל אלי קח את כוס היין החמה הזאת מידי, והשקיתה אתו את כל הגוים, אשר אנכי שלח אותך אליהם, וכן כתוב שם כוס זהב בכל ביד ה' משפירת כל הארץ, מיינה שתי גוים על פן יתהללו גוים, וכן כתוב פי כוס ביד ה' יין חמר מלא מסך, ויגר מזה אף שמריה ימצו לשתה, כל רשעי ארץ, וכן כתוב ימטר על רשעים פחים אש וגפרית, ורוח זלעפות מנת פוסם, ואומרת הגמ' מהו מנת כוסם? ר' אבין אמר היינו דיפלי פוטירין כוס כפולה, כדיפלי פוטירין כאותו כוס כפולה ששותים אחר המרחץ, שהיא מקררת את כל הגוף, כך כוס הפורענות שיבוא

כמה שיעורן של כוסות? רבי אבין אמר טיטרטון ורביע. מהו לשתותן בכרך אחד? מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי, הלל - אם שמען בבית הכנסת יצא, הדא אמרה אם שתאן בכרך אחד יצא. מהו לשתותן בפיסקין? כלום אמרו אלא שישתה לא שישתכר, אם שתה בפיסקן אף הוא אינו משתכר. מהו לצאת ביין של שביעית? תני רב אושעיא יוצאין ביין של שביעית. מהו לצאת בקונדיטין? מדתני בר קפרא קונדיטין כיון, הדא אמרה יוצאין ביין קונדיטין. מהו לצאת ביין מזוגין? מדתני רב חייא ארבעה כוסות שאמרו יוצאין בהן בין חיין ובין מזוגין, ובלבד שיהא בהן טעם

הד' כוסות בלגימות קטנות, או צריך לשתות את כל הכוס יחד, כיון שרק אז היין משביע ומְשַׁכֵּר? מתרצת הגמ' **כלום אמרו חכמים אלא שישתה את הד' כוסות ולא אמרו שישתכר**, ולכך **אם שתה בפיסקן אף שהוא אינו משתכר** הוא יוצא ידי חובתו. שואלת הגמ' **מהו לצאת חובת ד' כוסות ביין של שביעית אחרי זמן הביעור?** מתרצת הגמ' **תני רב אושעיא יוצאין ביין של שביעית כיון שמצוות לאו ליהנות ניתנו (או ששאלת הגמ' האם יוצאים ביין של שביעית לפני זמן הביעור, אלא כיון שלא יכולים לנסך על גבי המזבח יין של שביעית, א"כ אולי זה לא יהיה כשר לד' כוסות, ואומרת על זה הגמ' שיוצאים גם ביין שאינו ראוי למזבח).** שואלת הגמ' **מהו לצאת חובת ד' כוסות בקונדיטין** - יין שמעורב בו דבש ופלפלים, שהוא לא כשר למזבח? מתרצת הגמ' **מדתני בר קפרא קונדיטין כיון, א"כ הדא אמרה זאת אומרת יוצאין ביין קונדיטין.** שואלת הגמ' **מהו לצאת ביין מזוגין** כשהוא מזוג במים, שהוא לא כשר למזבח? מתרצת הגמ' **שיוצאים בזה, וההוכחה מדתני רב חייא, ארבעה כוסות שאמרו, יוצאין בהן בין חיין ובין מזוגין, ובלבד שיהא בהן טעם**

חזק, שבדרך כלל היו מזוגים בו שלשה חלקים של מים), **אחד חי ובין אם הוא שתה את היין כשהוא לא מזוג, ואחד מזוג ובין אם היין מזוג, הוא צריך לשתות רביעית הלוג.** שואלת הגמ' **כמה שיעורן של כוסות (בארץ ישראל לא היו משתמשים ברביעית, ולכך הגמ' שואלת כמה זה רביעית)?** מתרצת הגמ' **רבי אבין אמר שהשיעור הוא טיטרטון (רביעית הלוג היונית - טיטרטון זה רביעית ביונית) ורביע, וזה רביעית הלוג שלנו (של עם ישראל).** שואלת הגמ' **מהו לשתותן בכרך אחד** - ביחד, או שחייבים לשתות אותם דווקא על הסדר שחכמים תיקנו? מתרצת הגמ' **מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי, הלל - אם שְׁמָעָן בבית הכנסת יצא, והוא לא חוזר ואומר את ההלל בביתו, א"כ הדא אמרה מוכח מכאן שאם שתאן בכרך אחד שהוא יצא ידי חובתו, שהרי ההלל, הוא זה שמפריד בין הכוס השלישית לכוס הרביעית, ומזה שר' מנא אמר שהוא לא צריך לומר את ההלל בביתו, א"כ הוא ישתה את הכוס הרביעית מיד אחרי הכוס השלישית, וא"כ הוא הדין לעניין שאר הכוסות, שהוא יכול לשתותם בזה אחר זה.** שואלת הגמ' **מהו לשתותן בפיסקין, האם יכולים לשתות את**

מסכת פרק י' [ה"א - דף סט] פסחים שכא

ומראה יין. אמר רבי ירמיה מצוה לצאת ביין אדום, שנאמר [משלי כג] אֵל תִּרְא יֵין פִּי יִתְאָדֵם, פִּי יִתֵּן בִּכּוֹס עֵינָיו. ושל מזוג בכמה? נשמענה מן הדא, המוציא יין כדי מזיגת הכוס. מהו לצאת ביין מבושל? אמר רבי יונה מן מה דתני מבושל כמתובל - יוצאין ביין מבושל, רבי יונה לטעמיה, דרבי יונה כד הוה שתי ארבע כסי דפסחא הוה חזיק רישא עד חגא. ורבי יודא בר' אילעאי שתי ארבעתי כסוי דלילי פיסחא, וחזק רישיה עד חגא. חמיתיה חדא מטרונתא אפוי נהירין, אמרה סבא! סבא! חדא מהני תלת מילין אית כך, או דשתוי חמרא את, או דמלוי בריבית את, או דמגדל חזירי את, אמר לה תיפח רוחא דההיא איתתא, דחדא מאלין תלת

א"כ מוכח שיוצאין ביין מבושל, שהרי לעיל למדנו שיוצאים ביין קונדיטון שהוא יין מתובל. ואומרת הגמ' שרבי יונה לטעמיה - הולך לשיטתו, דרבי יונה כד הוה שתי ארבע כסי דפסחא אחרי שר' יונה היה שותה את הד' כוסות, הוה חזיק רישא היה כואב לו הראש (עד שהוא הרגיש כאילו הוא מחזיק את הראש), עד חגא - עד שבועות, ולכך ר' יונה התיר לשתות יין מבושל. ואומרת הגמ' שגם כשרבי יודא בר' אילעאי שתי ארבעתי כסוי דלילי פיסחא, והיה חזק רישיה עד חגא. ואומרת הגמ' שפעם אחת חמיתיה ראתה חדא מטרונתא (אשה חשובה) את ר' יהודה שאפוי נהירין שפניו זורחות, אמרה לו סבא! סבא! חדא מהני תלת מילין אית כך, יש כך אחד משלשת הדברים הללו, או דשתוי חמרא את או שאתה שתי ולכן אתה שמח, או דמלוי בריבית את או שאתה מלווה בריבית, או דמגדל חזירי את או שאתה מגדל חזירים, שיש לעוסקים בזה רוח גדול, אמר לה ר' יהודה תיפח רוחא דההיא איתתא - תתחממי (תמותי), כיון שמה שאמרת זה לא נכון, שהרי דחדא מאלין תלת

ומראה יין, דהיינו שלא ימזוג את היין יותר מדאי, עד שיאבד את טעמו ומראהו. אמר רבי ירמיה מצוה לצאת ידי חובת ד' כוסות ביין אדום, כיון שהוא משובח, ומהיכן יודעים שיין אדום הוא משובח? שנאמר אֵל תִּרְא יֵין פִּי יִתְאָדֵם, אל תסתכל ביין האדום, כיון שפי' יתן בכוס עינו - אם הוא ישתה, אז הוא יתהלך במישורים, לשיכור נראה שהכל זה מישור, והוא יכול לעשות ככל העולה על רוחו, בכל אופן מוכח מכאן שיין אדום הוא משובח. שואלת הגמ' ושל מזוג בכמה, האם רק מתירים למזוג את היין (של הד' כוסות), אבל צריך שיהיה בכוס, רביעית לוג של יין חוץ מהמים, או שמספיק לשתות רביעית יין מזוג במים? מתרצת הגמ' נשמענה מן הדא, שהשיעור של המוציא יין בשבת הוא כדי מזיגת הכוס (כיון שכאשר הוא מזוג אותו הוא עומד על רביעית, וא"כ מוכח מכאן שיין מזוג הוא נקרא יין), וא"כ מספיק לשתות רביעית של יין מזוג. שואלת הגמ' מהו לצאת ידי חובת ד' כוסות ביין מבושל שהוא לא כשר למזבח? מתרצת הגמ' אמר רבי יונה מן מה דתני שייך מבושל הרי הוא כמתובל,

מסכת פרק י' [ה"א - דף סט] פסחים

שכב

מילא לית בי, אלא אולפני שכיח לי - דהכין כתיב [קהלת ח] חֲכָמָת אָדָם תִּאִיר פָּנָיו. ר' אבהו אָתִי לטבריא, חמוניה תלמידוי דר' יוחנן אפוי נהורין, אמרון תלמידים לרבי יוחנן - אשכח רבי אבהו סימא, אתא לגביה, א"ל מאי אורייתא חדתא שמעת? א"ל תוספתא עתיקא, קרא עליה [קהלת ח] חֲכָמָת אָדָם תִּאִיר פָּנָיו.

א"ר חנין לוגא דאורייתא - תומנתא עתיקא דמורייסא דציפורי. א"ר יונה וחכמנא לה, דבית רבי ינאי הוה מְכִילִין בה דבש. ולמה קרי לה עתיקא? מן בגין דהוה ביומי זעירא ורביתא - ואיזעירת כמה דהוה. א"ר יוחנן הדא דידן היא חצי שמינית טברנית הישנה. כמה הוא שיעור של כוס? רבי יוסי בשם ר' יוסי בן פזי, ור' יוסי בר פִּיבִי בשם ר' שמואל אצבעיים על אצבעיים על רום אצבע ומחצה ושליש אצבע.

בציפורי, א"ר יונה וחכמנא לה, אני זוכר את המדה הזאת, כיון דבית רבי ינאי הוה מְכִילִין מודדים בה דבש, שואלת הגמ' א"כ ולמה קרי לה עתיקא, והרי ר' יונה זוכר את המדה הזאת? מתרצת הגמ' מן בגין דהוה ביומי זעירא בהתחלה המדה (שמדרו בה את הציר) היתה קטנה, והיתה בשיעור של לוג, ורביתא ואח"כ הגדילו אותה, ואיזעירת כמה דהוה וחזרו והקטינו אותה לכמות שהיתה, ולכך היא נקראת מדה עתיקא, כדי למעט את המדה הקודמת (שהיתה גדולה). א"ר יוחנן הדא דידן המדה הנהוגה כהיום בטבריה, היא חצי - היא קטנה (חצי מלשון קטן) מהמדה הנקראת שמינית טברנית הישנה, ואם אתה שופך את מה שהיה במדה הישנה לתוך המדה החדשה, מה שנשאר במדה הישנה, זה רביעית הלוג. שואלת הגמ' כמה הוא שיעור של כוס מה מידת הכוס של רביעית? רבי יוסי בשם ר' יוסי בן פזי, ור' יוסי בר פִּיבִי בשם ר' שמואל אמרו, שהשיעור הוא אצבעיים אורך, על אצבעיים רוחב, על רום גובה של אצבע ומחצה ושליש אצבע.

מילא לית בי, שלושת הדברים האלו אין בי (הרי היין מזיק לי, ואסור ליהודי להלוות בריבית, ולגדל חזירים), אלא אולפני שכיח לי אלא אני לומד תורה, דהכין כתיב וכך כתוב על התורה, חֲכָמָת אָדָם תִּאִיר פָּנָיו. ומעשה בר' אבהו שָׁאֲתִי - בא לטבריא, חמוניה ראו אותו תלמידוי דר' יוחנן שאפוי נהורין שפניו זורחות, אמרון תלמידים לרבי יוחנן אמרו התלמידים לר' יוחנן, אשכח רבי אבהו סימא ר' אבהו מצא מטמון (שהרי פניו זורחות). וכשר' אבהו אתא לגביה בא לפני ר' יוחנן, א"ל ר' יוחנן לר' אבוה מאי אורייתא חדתא שמעת איזה דבר תורה חדשה מצאת (ר' יוחנן הבין שר' אבוה מצא דבר תורה, ולכך פניו מאירים)? א"ל ר' אבהו לר' יוחנן, שמצאתי תוספתא עתיקא, קרא ר' יוחנן עליה על ר' אבהו את הפסוק חֲכָמָת אָדָם תִּאִיר פָּנָיו - דברי התורה שזה חכמת האדם, הם מאירים את פניו.

א"ר חנין, לוגא דאורייתא, זה כתומנתא עתיקא שם מדה ישנה דמורייסא דציפורי, שהיו מודדים בזה את המורייס (ציר דגים)

תני יבש - כזית דברי רבי נתן. רבנן דקיסרין ורבי יוסי בר בייבי בשם שמואל אתיא דר' נתן כר' יוסי בר' יהודה ברביעית, כמה דר' יוסי בר' יהודה אמר ברביעית, כן אמר ר' נתן ברביעית - לכשיקרב ויהא בו כזית.

הלכה ב

מתני' מזוגו לו כוס ראשון; בית שמאי אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין, וב"ה אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על היום.

גמ' מה טעמהון דבית שמאי? שקדושת היום גרמה ליין שיבוא - וכבר נתחייב בקדושת היום עד שלא בא היין. מה טעמהון דבית הלל? שהיין גורם לקדושת היום שתאמר. ד"א היין תדיר וקדושה אינה תדירה. א"ר יוסי מדבריו שניהן יין והבדלה - היין קודם, כלום טעמהון דבית שמאי אלא שקדושת היום גרמה ליין שיבוא,

היין בורא פרי הגפן, וב"ה אומרים שהוא מברך על היין ואח"כ מברך על היום. **גמ'** מבארת הגמ' מה טעמהון דבית שמאי שקודם הוא מברך על היום? כיון שקדושת היום היא גרמה ליין שיבוא, וכבר נתחייב בקדושת היום עד שלא בא היין, ולכן הוא צריך לברך על היום לפני היין. ומה טעמהון דבית הלל שהוא מברך על היין קודם? כיון שהיין הוא גורם לקדושת היום שתאמר, שהרי אם אין יין לא אומרים קידוש, ד"א ויש עוד טעם להקדים את ברכת היין, כיון שברכת היין היא תדירה וקדושה אינה תדירה, והרי תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם. א"ר יוסי, מדבריו שניהן - ב"ש וב"ה, נלמד לענין הבדלה, שברכת היין וברכת ההבדלה - ברכת היין קודם, כיון שכלום טעמהון דבית שמאי שמברכים על היום קודם, אלא כיון שקדושת היום גרמה ליין שיבוא, וא"כ כאן לענין הבדלה, הואיל ולא אבדלה גרמה ליין שיבוא, שהרי

תני, המוציא בשבת יין יבש - יין קרוש, השיעור הוא בכזית דברי רבי נתן. רבנן דקיסרין חכמי קיסריה ורבי יוסי בר בייבי בשם שמואל אמרו, שאתיא דר' נתן, כר' יוסי בר' יהודה ברביעית, כמה דר' יוסי בר' יהודה אמר ברביעית, כן אמר ר' נתן ברביעית, לכשיקרב ויהא בו כזית, דהיינו ב"ש וב"ה נחלקים לענין דם נבלות, שב"ש מטהרים, וב"ה מטמאים, ואמר על זה ר' יוסי בר' יהודה, שב"ה טימאו את הדם, רק אם יש בו שיעור של רביעית, מכיון שכאשר רביעית הדם יקרב, הוא יעמוד על כזית, וא"כ אמרו חכמי קיסריה שזה גם סברת ר' נתן האומר שיין קרוש הוא בכזית. כיון שכשהוא היה נוזלי הוא היה בשיעור של רביעית.

הלכה ב

מתני' מזוגו לו כוס ראשון, בית שמאי אומרים שהוא מברך על היום (ברכת הקידוש), ואחר כך הוא מברך על

וכאן הואיל ולא אבדלה גרמה ליין שיבוא, היין קודם. כלום טעמהון דבית הלל אלא שהיין תדיר וקדושה אינה תדירה, וכאן הואיל והיין תדיר ואבדלה אינה תדירה, היין קודם. אמר ר' מנא מדברי שניהן יין ואבדלה - אבדלה קודמת, כלום טעמהון דבית שמאי אלא שכבר נתחייב בקדושת היום עד שלא בא היין, וכאן הואיל ונתחייב בהבדלה עד שלא בא היין, אבדלה קודמת. כלום טעמהון דבית הלל אלא שהיין גורם לקדושת היום שתאמר, וכאן הואיל ואין היין גורם לאבדלה שתאמר, אבדלה קודמת. א"ר זעירא, מדברי שניהן מבדילין בלא יין, ואין מקדשין אלא ביין. היא דעתיה דר' זעירא, דר' זעירא אמר מבדילין על השכר, ואזלין מן אתר לאתר למישמע קידושא. א"ר יוסי בר' בון נהיגין תמן במקום שאין יין - שליח ציבור עובר לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע, וחותרם במקדש ישראל ואת יום השבת.

זעירא אמר, מבדילין על השכר אם אין לו יין (למעשה הוא יכול להבדיל גם בלי שכר, אלא שיותר טוב להבדיל על כוס, ולכך אם אין לו יין שיבדיל על השכר, ואם גם שכר אין לו, יאמר את ברכת ההבדלה לבד), אבל לעניין קידוש, צריך לומר אותו דוקא על היין, ולכך אזלין מן אתר לאתר צריך ללכת ממקום למקום, למישמע קידושא לשמוע קידוש על היין. ואומרת הגמ' שגם ר' יוסי בר' בון סובר שלא אומרים קידוש אלא על היין, שהרי א"ר יוסי בר' בון, נהיגין תמן בבבל במקום שאין יין, ששליח ציבור עובר לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע, וחותרם במקדש ישראל ואת יום השבת, דהיינו הרי חכמים תיקנו שהש"ץ יחזור על התפילה בשחרית ובמנחה, כיון שחובה להתפלל את התפילות האלו, ולכך הש"ץ חוזר על התפילה כדי להוציא את מי שלא יודע להתפלל, אבל בערבית שזה רשות אין חזרת הש"ץ, אבל בבבל במקום שאין יין, תיקנו שהש"ץ יחזור על התפילה בליל שבת,

עושים הבדלה גם בלי יין, א"כ היין קודם, וכן כלום טעמהון דבית הלל שמברכים על היין קודם, אלא מפני שהיין תדיר וקדושה אינה תדירה, וכאן הואיל והיין תדיר ואבדלה אינה תדירה, א"כ היין קודם. אבל אמר ר' מנא שלהיפך ומדברי שניהן - ב"ש וב"ה, נלמד שיין ואבדלה, אבדלה קודמת, כיון שכלום טעמהון דבית שמאי שמברכים על היום קודם, אלא זה כיון שכבר נתחייב בקדושת היום עד שלא בא היין, וא"כ כאן הואיל ונתחייב בהבדלה עד שלא בא היין, לכך אבדלה קודמת, וכן כלום טעמהון דבית הלל שמברכים על היין קודם, אלא זה כיון שהיין גורם לקדושת היום שתאמר, וא"כ כאן הואיל ואין היין גורם לאבדלה שתאמר, שהרי אומרים הבדלה גם שלא על היין, א"כ אבדלה קודמת. א"ר זעירא, מדברי שניהן מדברי ר' מנא ור' יוסי נלמד שמבדילין בלא יין, ואין מקדשין אלא ביין. ואומרת הגמ' היא דעתיה שזה גם דעתו דר' זעירא, דר'

הלכה ג

מתני' הביאו לפניו ירקות וחזרת - מטבל בחזרת, עד שהוא מגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת, אף על פי שאין חרוסת מצוה, ר' לעזר בר' צדוק אומר מצוה. ובמקדש מביאין לפניו גופו של פסח.

גמ' הביאו לפניו ירקות וחזרת וכו': חברייא בשם ר' יוחנן צריך לטבל בחזרת ב' פעמים, ר' זעירה בשם ר' יוחנן אין צריך לטבל בחזרת ב' פעמים, ר' שמעון בן לקיש אמר אם לא טבל פעם ראשונה צריך לטבל פעם שנייה, מתניתא פליגא על ר' שמעון בן לקיש - שבכל הלילות אנו מטבילים פעם אחת והלילה הזה שתי

גמ' הביאו לפניו ירקות וחזרת וכו':

חברייא בני הישיבה אמרו בשם ר'

יוחנן, שאם הוא אכל מהחזרת בטיבול

הראשון שלפני הסעודה, הוא צריך לטבל

בחזרת ב' פעמים הוא צריך לחזור ולאכול

עוד פעם מהמרור, כיון שמצוות צריכות

כוונה, והיות ובטיבול הראשון הוא לא כיון

לאכילת מרור, לכך הוא צריך לחזור ולאכול

שוב פעם מהחזרת, ור' זעירה בשם ר' יוחנן

שאינן צריך לטבל בחזרת ב' פעמים אלא

מספיק שהוא יטבל פעם שניה בשאר הירקות,

כדי שיהיה היכר לתינוקות, אבל הוא לא צריך

לחזור ולאכול עוד פעם מרור, היות ומצוות

אינן צריכות כוונה, ור' שמעון בן לקיש

אמר שרק אם הוא לא טבל בפעם

הראשונה בחזרת, אז הוא צריך לטבל פעם

שנייה כדי שיאכל חזרת, אבל אם בטיבול

הראשון הוא אכל חזרת, הוא לא צריך לחזור

ולטבל כלל. שואלת הגמ' שלכאן מתניתא

המשנה לקמן פליגא על ר' שמעון בן

לקיש, שהרי המשנה אומרת "שבכל

הלילות אנו מטבילים פעם אחת והלילה

הזה שתי פעמים" וא"כ מוכח שצריך לטבל

כדי להוציא את מי שלא יודע להתפלל ואין

לו יין לקדש עליו, כדי שיהיה לו קידוש

בדברים, וא"כ מוכח מכאן שאין קידוש אלא

על היין, כיון שאם היו מקדשים גם שלא על

היין, א"כ לא היו צריכים לחזור על התפילה

בליל שבת, שהרי הוא יקדש על הפת.

הלכה ג

מתני' הביאו לפניו ירקות או חזרת

(לפני הסעודה, כדי שהתינוקות

ישאלו, שהרי אין הדרך לאכול ירקות לפני

הסעודה) ומטבל אפי' בחזרת, עד שהוא

מגיע (לפני שהוא מגיע) לאכילת המרור,

שהיא נאכלת כפרפרת הפת. ואח"כ הביאו

לפניו מצה וחזרת (מרור) וחרוסת, אף על

פי שאין אכילת החרוסת מצוה, אלא זה בא

כדי לבטל את הארס הנמצא בחזרת, ור'

לעזר בר' צדוק אומר שיש באכילת

החרוסת מצוה, כמבואר בגמ'. ובמקדש

מביאין לפניו גם את גופו של הפסח,

ואח"כ חוזרים ומסירים את הקערה מהשולחן

וכל זה כדי שהתינוק ישאל, מדוע מסירים את

הקערה מהשולחן, והרי עדיין לא אכלו.

פעמים? סבר ר' שמעון בן לקיש על הדא דבר קפרא, מתניתא פליגא על בר קפרא - שבכל הלילות אנו מטבילין אותו עם הפת, וכאן אנו מטבילין אותו בפני עצמו. מתניתא פליגא על ר' יוחנן - יוצאין במצה בין שכיוון בין שלא כיוון? הכא מכיון שהסיב חזקה כיוון. מתיב ר' ירמיה קומי ר' זעירה מתניתא פליגא על ר' שמעון בן לקיש, הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת אף על פי שאין חרוסת מצוה, חזרת מצוה? אמר ליה שכן רב מטבל בתירדין.

אף על פי שאין חרוסת מצוה וכו': תגרי ירושלם היו אומרים בואו וטלו לכם תבלי מצוה, בני ביתיה דאיסי בשם איסי ולמה נקרא שמה רובה? שהיא רבה עמו. ר' יהושע בן לוי אמר צריכא שתהא עבה - מילתיה אמר זכר לטיט.

לפניו מצה וחזרת וחרוסת אף על פי שאין חרוסת מצוה, וא"כ לכאן משמע שרק באכילת החרוסת אין מצוה, אבל באכילת החזרת יש מצוה? מתרצת הגמ' אמר ליה שיש מצוה באכילת החזרת במקום שהוא לא טיבל בטיבול הראשון בחזרת, כמו שמצינו שכן רב מטבל בתירדין (תירד).

אף על פי שאין חרוסת מצוה וכו': אומרת הגמ' שתגרי ירושלם היו אומרים – בואו וטלו לכם (לצורך החרוסת) תבלי מצוה, וא"כ מוכח שיש מצוה באכילת החרוסת. אבל בני ביתיה דר' איסי אמרו בשם ר' איסי ולמה נקרא שמה של החרוסת 'רובה' כיון שהיא רבה (מריבה) עמו עם הארס הנמצא במרור, וא"כ מוכח שהחרוסת אינה מצוה, ומטבלים בה רק כדי לבטל את הארס הנמצא המרור. ר' יהושע בן לוי אמר שהחרוסת צריכא שתהא עבה, מילתיה אמר מדברי ריב"ל מוכח שהוא סובר שהחרוסת היא מצוה, והיא עשויה זכר לטיט וכמו שהטיט הוא עבה, לכך צריך לעשות את החרוסת עבה,

פעמיים? מתרצת הגמ' שסבר ר' שמעון בן לקיש על הדא שהמשנה לקמן היא רק מדברי בר קפרא, אבל מתניתא פליגא על בר קפרא וכך כתוב במשנה "שבכל הלילות אנו מטבילין אותו את הירקות עם הפת, וכאן אנו מטבילין אותו בפני עצמו". שואלת הגמ' שלכאן מתניתא הברייתא פליגא על ר' יוחנן, שהרי שנינו בברייתא שיוצאין במצה בין שכיוון באכילתו לשם אכילת מצה, ובין שלא כיוון, וא"כ לכאן מוכח שמצוות לא צריכים כוונה? מתרצת הגמ' שלענין המצה זה שונה, כיון שהכא באכילת המצה, מכיון שהסיב בשעת אכילת המצה, א"כ חזקה שהוא כיוון לשם אכילת המצה, אבל לענין החזרת, היות ואינה נאכלת בהסיבה ולא ניכר שהוא אכל אותו לשם אכילת המרור, לכך הוא צריך לחזור ולאכול שוב פעם חזרת, כיון שמצוות צריכות כוונה. שואלת הגמ' מתיב ר' ירמיה קומי ר' זעירה שלכאן מתניתא פליגא על ר' שמעון בן לקיש, שהרי שנינו במשנה הביאו

אית תני תני צריכה שתהא רכה - מילתיה אמר זכר לדם.

ובמקדש מביאין לפניו וכו': תני ובגבולין צריכין שני תבשילין - אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה.

הלכה ד

מתני' מזגו לו כוס שני; וכאן הבן שואל, אם אין דעת בבן לשאול - אביו מלמדו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, והלילה הזה שתי פעמים. שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, והלילה הזה כולו מצה. שבכל הלילות אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל, והלילה הזה כולו צלי. ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אבד אבי [דברים כו] עד שהוא גומר כל הפרשה. ר"ג היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, פסח מצה ומרורים, פסח - על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה - על שם שנגאלו אבותינו במצרים.

כולו מצה. וכן מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אוכלין בשר צלי או שלוק מבושל הרבה, או מבושל בישול רגיל, והלילה הזה כולו צלי. ולפי דעתו של הבן אביו מלמדו את סיפור יציאת מצרים. ומתחיל בגנות ומסיים בשבח הגמ' תבאר מה הכוונה, ודורש מהפסוק ארמי אבד אבי עד שהוא גומר לפרש את כל הפרשה. ר"ג היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח - לא יצא ידי חובתו בסיפור יציאת מצרים, ומה הם השלשה דברים 'פסח מצה ומרורים' והוא צריך לפרש שאוכלים את הפסח - על שם שפסח דילג המקום על בתי אבותינו במצרים בזמן מכת בכורות. ואוכלים את המצה - על שם שנגאלו אבותינו במצרים במהירות, ולא הספיק בצקם להחמין.

ואית תני תני ויש ששנו בדברי ריב"ל שהחרוסת צריכה שתהא רכה נוזלית, מילתיה אמר שהחרוסת היא זכר לדם של ילדי ישראל, שפרעה רחץ בהם את עצמו. ובמקדש מביאין לפניו וכו': תני, ובגבולין (גם בזמן שבית המקדש היה קיים) צריכין להביא שני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה.

הלכה ד

מתני' מזגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל (מה נשתנה), ואם אין דעת בבן לשאול אז אביו מלמדו לשאול; מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, והלילה הזה שתי פעמים. וכן מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, והלילה הזה

מסכת פרק י' [ה"ד - דף ע'] פסחים

מרור - על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר [שמות יג] וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר לרומם לנצח לגדל - למי שעשה לנו את כל הניסים האלו, והוציאנו מעבדות לחרות, ונאמר לפניו הללויה.

גמ' וכאן הבן שואל וכו': תני ר' חייה כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, בן חכם, בן רשע, בן טיפש, בן שאינו יודע לשאול. בן חכם מהו אומר [דברים ו] מִה הָעֲדַת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם, אף אתה אמור לו עֲבָדִים הָייְנוּ לַפְּרָעָה בְּמִצְרָיִם, אף את למדו הלכות הפסח שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן - שלא יהא עומד מחבורה זו ונכנס לחבורה אחרת. בן רשע מהו אומר [שמות יב] מִה הָעֲבֹדָה הָזֹאת לָכֶם - מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה, מכיון שהוציא את עצמו מן הכלל אף אתה אמור לו [שמות יג] בַּעֲבוּר

חכם, בן רשע, בן טיפש, בן שאינו יודע לשאול. בן חכם מהו אומר פי' יְשַׁאלְךָ בִּנְךָ מִקֶּדֶר לֵאמֹר מִה הָעֲדַת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם, והיות ואותו בן יודע שיש 'עדות וחוקים' מוכח שהוא חכם, וא"כ אף אתה תענה לו על שאלתו ואמור לו עֲבָדִים הָייְנוּ לַפְּרָעָה בְּמִצְרָיִם, ויציאנו ה' ממצרים בְּיַד חֲזָקָה וגו', ואף את למדו את כל הלכות הפסח וגם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, דהיינו שלא יהא עומד מחבורה זו ונכנס לחבורה אחרת, הגם שאין זה מעיקר הלכות הפסח, אבל היות והוא חכם, תלמד אותו את כל הלכות הפסח. בן רשע מהו אומר מִה הָעֲבֹדָה הָזֹאת לָכֶם, דהיינו מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה, ומכיון שהוציא את עצמו מן הכלל שהרי הוא אמר 'לכם', א"כ אף אתה אמור לו בַּעֲבוּר

ואוכלים את המרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים. ואומרת המשנה שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים, שנאמר וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם, ומזה שכתוב 'לי' מוכח שצריך לראות כאילו הוא עצמו יצא ממצרים. והיות ואנחנו עצמינו יצאנו ממצרים, לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר לרומם לנצח לגדל - למי שעשה לנו את כל הניסים האלו בזמן יציאת מצרים, והוציאנו מעבדות לחרות, ונאמר לפניו הללויה היינו את ההלל שמשבחים לה'.

גמ' וכאן הבן שואל וכו': תני ר' חייה, כנגד ארבעה סוגי בנים דיברה תורה, שהרי יש ארבעה פסוקים שהאב מסביר לבנו את יציאת מצרים; בן

זֶה עֲשֵׂה ה' לִי, לִי עֲשֵׂה - לאותו האיש לא עשה, אילו היה אותו האיש במצרים לא היה ראוי להגאל משם לעולם. טיפש מה אומר [שמות יג] מה זאת? בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. בן שאינו יודע לשאול - את פתח לו תחילה, א"ר יוסה מתניתא אמרה כן אם אין דעת בבן, אביו מלמדו.

מתחיל בגנות: רב אמר מתחילה צריך להתחיל [יהושע כד] בְּעֶבֶר הִנָּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם וגו', וְאָקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבִרְהָם מִעֶבֶר הִנָּהָר וגו'. וארבה - אמר ר' אחא וארב כתיב, כמה ריבים עשיתי עמו עד שלא נתתי לו את יצחק. דבר אחר נעשיתי לו אורב - אין חטא לא מיתן ליה, ואין זכה מיתן ליה.

שהרי שנינו במשנה שאם אין דעת בבן, אביו מלמדו.

מתחיל בגנות: מבארת הגמ' רב אמר שמתחילה צריך להתחיל מהפסוק וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הִנָּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, תָּרַח אֲבִי אֲבִרְהָם וְאֲבִי נְחוֹר, וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וְאָקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבִרְהָם מִעֶבֶר הִנָּהָר, וְאֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, וְאָרְבָּה אֶת יִרְעוֹ וְאֶתֵּן לוֹ אֶת יִצְחָק. כתוב בפסוק 'וארבה' אבל אמר ר' אחא 'וארב' כתיב דהיינו זה כתוב ללא ה"א, ומדוע? אלא זה מלשון מריבה, ואמר הקב"ה כמה ריבים (עשר ניסיונות) עשיתי עמו עם אברהם אבינו עד שלא נתתי לו את יצחק, דבר אחר שזה מלשון אורב, דהיינו שנעשיתי לו לאברהם אבינו כמו אורב והתבוננתי במעשיו, אין (אם) אברהם חטא, לא מיתן ליה לא הייתי נותן לו את יצחק, ואין אברהם זכה שנשאר בצדקותו, א"כ מיתן ליה אתן לו את יצחק.

זֶה הֵיינו בעבור שמירת המצוות עֲשֵׂה ה' לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרַיִם, והיות וכתוב 'לי' משמע שרק לי הקב"ה עשה, אבל לאותו האיש לרשע, הקב"ה לא עשה ולא הוציא ממצרים, ואילו היה אותו האיש במצרים - לא היה ראוי להגאל משם לעולם, אלא היה מת בג' ימי האפילה. טיפש מה אומר מה זאת, וְאֶמְרָת אֱלֹוֹ כִּיּוֹן שֶׁבְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים, לכך אנחנו עושים את כל הדברים האלו. בן שאינו יודע לשאול א"כ את פתח לו תחילה וכמו שכתוב וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא (אך התשובה הכתובה שם אינה מתאימה למי שאינו לשאול, שהרי הוא היה יוצא ממצרים, וכן לא שייך לומר שתחילת הפסוק וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ נאמר כלפי הבן הרשע, לכך הגמ' מסרסת את הפסוק, שהשאלה היא מדברי הבן שאינו יודע לשאול, והתשובה הולכת לשאלת הבן הרשע), א"ר יוסה שמתניתא אמרה כן שצריך לספר גם לבן שאינו יודע לשאול,

הלכה ה

מתני' עד איכן הוא אומר? בית שמאי אומרים עד אם הפנים שְׁמָחָה, ובית הלל אומרים עד חִלְמִישׁ לְמַעְיָנוּ מַיִם. וחותם בגאולה - ר' טרפון אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו הלילה הזה, ואינו חותם, ר' עקיבה אומר כן ה' אלהינו יגיענו לרגלים הבאים לקראתינו לשלום, שמחים בבנין עירך, ששים בעבודתך, ובחידוש בית מקדשך, ושם נאכל מן הפסחים ומן הזבחים אשר הגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך על גאולתינו, ברוך אתה ה' גָּאֹל יִשְׂרָאֵל.

גמ' עד איכן הוא אומר וכו': אמרו להן בית שמאי וכי יצאו ישראל ממצרים, שהוא מזכיר יציאת מצרים? אמרו להן בית הלל אילו ממתין עד קרות הגבר - אדיין לא הגיעו לחצי גאולה, היאך מזכירין גאולה ואדיין לא נגאלו, והלא לא יצאו אלא בחצי היום, שנאמר [שמות יב] וַיְהִי בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי ה' אֶת בְּנֵי

הלכה ה

מתני' עד איכן הוא אומר בקריאת ההגדה מההלל (את עיקר ההלל אומרים בכוס רביעי)? בית שמאי אומרים עד אם הפנים שְׁמָחָה הִלְלוּהָ, היינו רק את הפרק הראשון של ההלל, ובית הלל אומרים עד חִלְמִישׁ לְמַעְיָנוּ מַיִם. וחותם בברכת הגאולה, ומבארת המשנה מה היא? ר' טרפון אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו הלילה הזה, ואינו חותם היות וזה ברכה קצרה, אבל ר' עקיבה אומר שמוסיפים בה בקשה לגאולתנו, כן ה' אלהינו יגיענו לרגלים הבאים לקראתינו לשלום, שמחים בבנין עירך ששים בעבודתך ובחידוש בית מקדשך, ושם נאכל מן הפסחים ומן הזבחים אשר הגיע דמם על קיר מזבחך

לרצון, ונודה לך על גאולתנו, ברוך אתה ה' גָּאֹל יִשְׂרָאֵל.

גמ' עד איכן הוא אומר וכו': אמרו להן בית שמאי לב"ה וכי בשעת אמירת ההגדה יצאו ישראל ממצרים שהוא מזכיר את יציאת מצרים האמור בפרק השני של ההלל! ולכך עדיף לומר את הפרק השני לאחר האכילה שזה כבר סמוך לחצות, שבחצות התחיל גאולת ישראל, אמרו להן בית הלל שלא הועלתם כלום, כיון שאפי' אילו היה ממתין עד קרות הגבר שזה סמוך לבוקר מלומר את ההלל, אדיין לא הגיעו לחצי גאולה, וא"כ גם לדבריכם היאך מזכירין גאולה ואדיין לא נגאלו, שהרי והלא לא יצאו ממצרים אלא בחצי היום, כמו שנאמר וַיְהִי בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי ה' אֶת בְּנֵי

מסכת פרק י' [ה"ה - דף עא] פסחים שלא

ישראל וגו', אלא מכיון שהתחיל במצוה - אומר לו מרק. התיב ר' אבונא בר סחורא לא כבר הזכיר על הכוס? תניא אין אומרים זמן אלא בשלש רגלים בלבד, אמר ר' מנא מתניתא אמרה כן, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, תני כל שכתוב מקרא קדש, צריך להזכיר בו זמן, א"ר תנחומא ויאות, מי שראה תאינה בכורה שמא אינו צריך להזכיר זמן?!

בית שמאי אומרים וכו': הרי ר"ה ויום הכיפורים - ביהודה נהגו כר"ע ובגליל נהגו כר' יוחנן בן נורי? א"ל שנייה הוא שאם עבר ועשה ביהודה כגליל, ובגליל

הפרי החדש (ברכת שהחיינו אינה על הפרי, אלא כשמגיע פרי חדש, זה ציון וסימן שהגיע זמן חדש, ולכך צריך להודות להקב"ה על החיים). ולכך גם על ר"ה ויום הכיפורים שזה בא מזמן לזמן, צריך לברך את הקב"ה על החיים, ולומר שהחיינו.

בית שמאי אומרים וכו': שואלת הגמ' איך יתכן שב"ש קראו את ההלל כך וב"ה קראו כך, והרי יש איסור של לא תתגודדו שאסור לעשות אגודות אגודות, מתרצת הגמ' שהרי רשב"ל כבר הקשה את הקושיא הזאת לעניין התקיעות, והרי לעניין התקיעות של ר"ה ויום הכיפורים של יובל, שביהודה נהגו כר"ע שאומרים מלכויות יחד עם קדושת היום ותוקעים, ובגליל נהגו כר' יוחנן בן נורי שאת המלכויות אומרים יחד עם קדושת ה' ולא תוקעים, ואח"כ אומרים את קדושת היום ותוקעים, וכי אין בזה משום לא תתגודדו? וא"ל ר' יוחנן לרשב"ל שנייה הוא שכאן זה שונה, כיון שאם עבר ועשה ביהודה - כגליל, או שהוא עשה בגליל -

ישראל וגו', ולכך אמרו ב"ה לב"ש אלא מכיון שהתחיל במצוה בקריאת ההלל, אומרים לו מרק לסיים ולומר עוד פרק. שואלת הגמ' התיב ר' אבונא בר סחורא מה בכלל ב"ש מקשים, וכי לא כבר הזכיר את יציאת מצרים על הכוס בברכת הקידוש?

תניא אין אומרים זמן ברכת שהחיינו, אלא בשלש רגלים בלבד, אבל בר"ה וביום הכיפורים לא אומרים שהחיינו, אמר ר' מנא שגם מתניתא אמרה כן, ששנינו בברייתא, שאומרים שהחיינו רק בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, אבל אומרת הגמ' שתני שבברייתא אחרת שנינו שכל שכתוב בו מקרא קדש, צריך להזכיר בו זמן, ולכך מבריכים שהחיינו גם בר"ה וביום הכיפורים, א"ר תנחומא ויאות שהברייתא הזאת צודקת, שהרי מי שראה תאינה בכורה (מבכרת) שמא אינו צריך להזכיר זמן? ודאי שהוא מברך שהחיינו, שהרי כמה אנשים לא זכו להיות כהיום בחיים, כדי לראות את

מסכת פרק י [ה"ו - דף עא] פסחים שלב

כיהודה יצא. הרי פורים - הרי אלו קורין בי"ד ואלו קורין בט"ו? א"ל מי שסידר את המשנה סמכה למקרא - מְשַׁפְּחָה וּמְשַׁפְּחָה, מְדִינָה וּמְדִינָה, וְעִיר וְעִיר.

הלכה ו

מתני' מזוגו לו כוס שלישי; מברך על מזוגו. רביעי; גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר. בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה, בין שלישי לרביעי לא ישתה. אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

גמ' גומר עליו את ההלל: כתיב [שופטים ה'] בְּפָרַעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, בְּהַתְנַדֵּב עִם בָּרְכוֹ ה' - התנדבו ראשי עם, כשהקדוש ברוך הוא עושה לכם ניסים,

בדין שהתורה כתבה, האם כוונת התורה היא כך או כך.

הלכה ו

מתני' מזוגו לו כוס שלישי ומברך על מזוגו ברכת המזון. ומזוגו לו כוס רביעי וגומר עליו את ההלל, ואומר עליו על הכוס הרביעי את ברכת השיר היינו נשמת, וי"א שזה ברכת 'יהללוך' שאומרים באופן רגיל בסיום ההלל. בין הכוסות הללו הראשונות אם רצה לשתות עוד יין ישתה, אבל בין כוס שלישי לרביעי לא ישתה, הגמ' תבאר מדוע. אין מפטירין מסיימים את הסעודה לאחר אכילת הפסח, באפיקומן נוטריקון אפיקו מן, דהיינו תוציאו משהו, הגמ' תבאר לעניין מה המשנה מתכוונת.

גמ' גומר עליו את ההלל: אומרת הגמ' מהיכן יודעים שצריך לומר את ההלל ואת ברכת השיר בליל הסדר? שהרי כתיב בְּפָרַעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהַתְנַדֵּב עִם, בָּרְכוֹ ה', דהיינו התנדבו ראשי עם, כשהקדוש ברוך הוא עושה לכם ניסים על הפְּרָעוֹת

כיהודה, הוא יצא ידי חובתו, וכל מה שנחלקו ר"ע ור' יוחנן בן נורי זה רק לעניין מה עדיף לעשות לכתחילה, ולכך לא שייך בזה את האיסור של לא תתגודדו, וא"כ אותו דבר כאן, היות וגם לשיטת ב"ה אם הוא יעשה כדברי ב"ש, או לשיטת ב"ש אם הוא יעשה כדברי ב"ה, הוא יוצא ידי חובתו, וכל המחלוקת היא רק מה עדיף לעשות, לכך לא שייך בזה את האיסור של לא תתגודדו. חזר ר"ל ושאל את ר' יוחנן והרי לעניין פורים, הרי אלו קורין בי"ד ואלו קורין בט"ו, ומדוע אין בזה משום לא תתגודדו? א"ל ר' יוחנן שמי שסידר את ההלכה במשנה, סמכה למקרא, שכתוב בפסוק מְשַׁפְּחָה וּמְשַׁפְּחָה, מְדִינָה וּמְדִינָה, וְעִיר וְעִיר, דהיינו שהיות ובפסוק כתוב שיש מקומות שצריך לקרוא את המגילה בי"ד ויש מקומות שצריך לקרוא את המגילה בט"ו, לכך לא שייך בזה לא תתגודדו, וזה דומה למה שהכהנים נוהגים כך והישראלים נוהגים כך, שאין בזה משום לא תתגודדו, כיון שכל אחד עושה כדינו, וכל האיסור הוא רק כשנחלקים

מסכת פרק י' [ה"ו - דף ע"א] פסחים שלג

תהו אומרין שירה. התיבון הרי גאולת מצרים? שנייא היא שהיא תחילת גאולתן. הרי מרדכי ואסתר? שנייא היא שהיו בחוץ לארץ. ואית דבעי מימר מרדכי ואסתר משונאיהם נגאלו - לא נגאלו מן המלכות.

בין שלישי לרביעי לא ישתה: למה? בשביל שלא ישתכר. כבר משוכר הוא, מה בין יין שבתוך המזון מה בין יין של אחר המזון? יין של אחר המזון משכר, שבתוך המזון אינו משכר.

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן: מאי אפיקומן? ר' סימון בשם ר' אינייני בר ר' סיסיי מיני זמר, ר' יוחנן אמר מיני מתיקה, שמואל אמר כגון ערדילי וגוזליא דחנניא בר שילת.

הראשונים, ומה בין יין שבתוך המזון או לפניו שזה לא משכר, ומה בין יין של אחר המזון שאתה חושש שמא הוא ישתכר? מתרצת הגמ' שזה הטבע שיין של אחר המזון שהוא משכר, אבל יין שבתוך המזון אינו משכר.

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן: שואלת הגמ' מאי אפיקומן, איזה דבר המשנה אוסרת להוציא לאחר אכילת הפסח? ר' סימון בשם ר' אינייני בר ר' סיסיי אומר שהיינו מיני זמר, כיון שאם יוציאו מיני זמר, יבואו לאכול ולשתות עוד יין, וימנעו מלומר את ההלל. ור' יוחנן אמר שלא יוציאו מיני מתיקה, כיון שצריך לאכול את הפסח על השובע, ואם יבואו לאכול מיני מתיקה לאחר הסעודה, חוששים שמא הוא ימנע מלשובע מהפסח, וכן שמואל אמר כגון ערדילי כמהדין (מין פטריות) וגוזליא וגוזלי עופות, דחנניא בר שילת שהיה רגיל לשלוח לי לאחר הסעודה.

שהיה, ואז תהיה אומרין שירה, שואלת הגמ' התיבון הרי בגאולת מצרים לא אמרו שירה רק עד שביעי של פסח, ומדוע לא אמרו מיד כשנגאלו? מתרצת הגמ' שנייא היא שזה שונה, שהרי יציאת מצרים היא היתה רק תחילת גאולתן ולכך לא אמרו שירה, אלא עד שהמצריים נטבעו בים. שואלת הגמ' והרי בזמן מרדכי ואסתר כשניצלו מהמן לא אמרו שירה? מתרצת הגמ' שנייא היא זה שונה, כיון שהיו בחוץ לארץ ולא אומרים שירה על נס הנעשה בחור"ל, ואית דבעי מימר וי"א שהיות ובזמן מרדכי ואסתר רק משונאיהם נגאלו ולא נגאלו מן המלכות, ולכך לא יכולים לומר "הללו עבדי ה', ולא עבדי אחשורוש", שהרי עדיין לעת עתה אנחנו עבדי אחשורוש.

בין שלישי לרביעי לא ישתה: אומרת הגמ' למה לא ישתה? בשביל שלא ישתכר, וימנע מלומר את ההלל. שואלת הגמ' והרי כבר משוכר הוא ממה שתה את הכוסות

הלכה ז

מתני' ישנו מקצתן יאכלו, כולם לא יאכלו, ר' יוסי אומר אם נתנמנמו יאכלו, נרדמו לא יאכלו. הפסח אחר חצות מטמא את הידים, הפיגול והנותר מטמאין את הידים. בירך ברכת הפסח פטר את של זבח, את של זבח לא פטר את של פסח דברי ר' ישמעאל, ר' עקיבה אומר לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו.

גמ' כולם לא יאכלו: למה? מפני הסיע דעת, או משום שעבר עליו חצות? הגע עצמך שיש שם חבורה אחרת - הרי לא עבר חצות, הוי לית טעמא דא, אלא מפני הסיע דעת.

ר' סימון ר' יהושע בן לוי בשם בר פדייה הפיגול והנותר מצטרפין לטמא את הידים

הלכה ז

מתני' אם ישנו מקצתן, אז כשיתעוררו יאכלו מהפסח, אבל אם ישנו כולם, לא יאכלו הגמ' תבאר מדוע, ר' יוסי אומר שאם כולם רק נתנמנמו יאכלו, ורק אם כולם נרדמו אז לא יאכלו. הפסח אחר חצות מטמא את הידים, ואפי' אם מעיקר הדין יכולים לאכול את הפסח עד עלות השחר, אבל היות וחכמים הרחיקו את האדם מן העבירה, ואת כל המצוות שעושים בלילה צריך לעשות רק עד חצות, ואסרו לאכול את הפסח לאחר חצות, לכך זה מטמא את הידים. וכן הפיגול (אם הקריבו את הקרבן ע"מ לאכול או להקטיר ממנו לאחר זמנו) והנותר מטמאין את הידים.

בירך ברכת הפסח (אשר קידשנו במצותיו וציונו לאכול את הפסח), **פטר את של זבח** והוא לא צריך לברך על אכילת החגיגה, אבל אם הוא בירך את של זבח לא פטר את של

פסח דברי ר' ישמעאל, ר' עקיבה אומר שלא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו, היות וכל אחת היא מצווה בפני עצמה. **גמ'** כולם לא יאכלו: שואלת הגמ' למה? האם מפני הסיע (היסח) הדעת, או משום שעבר עליו חצות? אומרת הגמ' הגע עצמך תתבונן בדברך, שיש שם חבורה אחרת דהיינו שאם רק מקצתן ישנו, המשנה אומרת שיאכלו וא"כ ע"כ שהרי לא עבר חצות, כיון שאם היה עובר חצות, גם אם מקצתן ישנו יהיה אסור להם לאכול, וא"כ ע"כ הוי שלית טעמא דא שאם כולם ישנו שלא יאכלו, אלא מפני שהפסח נפסל בהסיע בהיסח הדעת.

ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי בשם בר פדייה אומר שהפיגול והנותר (שחכמים גזרו עליהם טומאה, בכדי שהכהנים לא יפגלו את הקרבנות, ושלא יתעצלו מלאכול את כל בשר הקרבן) מצטרפין לטמא את הידים

מסכת פרק י' [ה"ז - דף ע"א] פסחים שלה

עד כדי עונשן בכזית. מהו שיפסלו את התרומה? ק"ו אם מטמאין את הידים לפסול בתרומה, הן עצמן לא כ"ש?! ההן יוצא מה את עבר ליה, מטמא את הידים או אינו מטמא את הידים? אין תימר ההן יוצא מטמא את הידים - פיגול ונותר אינן פוסלין בתרומה, אין תימר פיגול ונותר פוסלין בתרומה - ההן יוצא לא גזרו עליו כלום, דלא כן יטמא צד החיצון צד הפנימי, אמר ר' אבין מאן אית ליה דבר טמא מחמת עצמו - לא רבי מאיר?! ולא כן אמר רבי יוחנן כל הדברים טהורין ברובן, כיון שחיתך רובן לאו כפרוש הוא?! ויעשה כמגיעי בו,

הצד החיצון של האבר שיצא חוץ לירושלים את הצד הפנימי שנשאר בירושלים, חוזרת הגמ' ואומרת שאין הוכחה ואמר ר' אבין הרי מאן אית ליה שדבר נטמא מחמת עצמו (כמו כאן שאתה רוצה שהחלק החיצון יטמא את החלק הפנימי, הגם שהמגע לא ניכר) וכי זה לא רבי מאיר?! אבל ר' יוסי נחלק, וא"כ יתכן שהמשנה הולכת בדברי ר' יוסי (ר"מ ור' יוסי נחלקו לענין בגד שהיה בשיעור של שלשה על שלשה טפחים שהיה טמא במדרס ונחלק, שר"מ אומר שאומנם הבגד הזה נטהר מטומאת מדרס כיון שבעת אין בו כשיעור, אבל הוא טמא מגע מדרס כיון שהוא נגע בעצמו, ואומרים שטומאת בית הסתרים מטמא, אבל ר' יוסי אומר שהיותו והבגד הקטן הזה לא נגע במדרס, לכך זה יהיה טהור, כיון שטומאת בית הסתרים לא מטמא). שואלת הגמ' וכי לא כן אמר רבי יוחנן שכל הדברים שהיו טמאים ונקרעו טהורין ברובן, כיון שזה כבר לא נקרא חיבור, וא"כ היה צריך להיות שכאשר הוא חותך את הבשר להפריד בין מה שיצא חוץ לירושלים למה שנשאר בעיר, שכיון שחיתך רובן וכי לאו כפרוש הוא?! וא"כ שזה יעשה כמגיעי בו, שהרי החלק הטמא נוגע בחלק הטהור

עד כדי עונשן (השיעור שיש עונש למי שאוכל מהם) דהיינו בכזית. שואלת הגמ' מהו שפיגול או נותר יפסלו את התרומה אם הם נגעו בתרומה או בקדשים? אומרת הגמ' שודאי שזה פוסל אותם, וזה נלמד בק"ו, אם הפיגול והנותר מטמאין את הידים כדי לפסול בתרומה שהידיים שנגעו בפיגול פוסלים את התרומה, הן הפיגול והנותר עצמן, לא כ"ש שיפסלו את התרומה? שואלת הגמ' ההן (לענין) יוצא, מה את עבד ליה, האם זה מטמא את הידים כפיגול ונותר או אינו מטמא את הידים כיון שאין חשש שיוציאו בידים מבשר הקרבן חוץ למקומם? ואומרת הגמ' שאין תימר ההן (לענין) יוצא שהוא מטמא את הידים כמו פיגול ונותר, א"כ ע"כ שפיגול ונותר אינן פוסלין בתרומה (ולא כמו שאמרנו לעיל), שהרי למדנו לעיל שאם חלק מהאבר יצא חוץ לירושלים, שחותך את הבשר שיצא ואוכל את הבשר שנשאר, וא"כ מוכח שהבשר שיצא לא מטמא את הבשר שנשאר תוך ירושלים, ואומרת הגמ' שאין תימר שפיגול ונותר פוסלין בתרומה (כמו שאמרנו לעיל), א"כ ע"כ שעל ההן יוצא לא גזרו עליו כלום טומאה, כיון דאם לא תאמר כן, א"כ שיטמא

מסכת פרק י [ה"ז - דף ע"א] פסחים שלו

ויהא פסול? א"ר חנניא במחתך כל שהוא כל שהוא ומשליך.

הפסח אחר חצות מטמא את הידים: אית לך מימר שעבר חצות לא מפני הסיע דעת?! הויי לית טעמא אלא מפני הסיע דעת.

בירך ברכת הפסח וכו': אמר ר' זעירא דלא ברך ברכת הפסח לא פטר של זבח, ושל זבח פטר של פסח - שהפסח בכלל הזבח, א"ר מנא הפסח עיקר והזבח טפילה.

הדרן עלך פרק ערבי פסחים

וסליקא לה מסכת פסחים

הפסח שלא פטר של זבח, שהרי ברכת הפסח היא ברכה פרטית על הפסח, וא"כ איך היא תפטור את אכילת החגיגה, ואם הוא ברך על של זבח שהוא פטר את של פסח, כיון שהפסח בכלל הזבח, וזה דומה למברך ברכת 'שהכל' שזה פוטר את שאר האוכלים, אבל אם הוא מברך ברכת 'בורא פרי העץ' זה לא פוטר את אכילת פירות האדמה? מתרצת הגמ' א"ר מנא שהטעם של המשנה הוא כיון שהפסח הוא העיקר והזבח היא טפילה לפסח, ולכך הברכה על העיקר פוטרת את הטפל.

הדרן עלך בלי נדר פרק ערבי פסחים
וסליקא לה מסכת פסחים

חסל סידור פסח כהלכתו, ככל משפטו וחוקתו, כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו. זך שוכן מעונה, קומם קהל עדת מי מנה, בקרוב נהל נטעי כנה פדויים לציון ברנה.

ויהא פסול? מתרצת הגמ' א"ר חנניא שמדובר כאן במחתך כל שהוא כל שהוא חתיכות קטנות מהבשר הטמא ומשליך, וא"כ אין כאן בשר טמא שרובו נחתך ומיעוטו מחובר לעצם, שיטמא את הבשר הטהור, אלא מה שמחובר לעצם עדיין לא נחתך רובו, ולכך זה טומאת בית הסתרים שאינו מטמא.

הפסח אחר חצות מטמא את הידים: אומרת הגמ' מה אית לך מימר מה יש לך לומר שכאשר עבר חצות שהבשר נטמא, וכי זה לא טמא מפני הסיע דעת?! וא"כ הויי לית טעמא ע"כ שמה שאמרנו שאם ישנו כולם שלא יאכלו, שזה לא נאסר אלא מפני שזה נפסל בהסיע בהיסח הדעת.

בירך ברכת הפסח וכו': שואלת הגמ' אמר ר' זעירא שלא מסתבר דא דברי המשנה, אלא יותר מסתבר שאם הוא ברך ברכת

מסכת

פסחים

שלז

הדרן עלך מסכת פסחים,
והדרך עלן, דעתן עלך מסכת
פסחים, ודעתך עלן,
לא נתנשי מינד מסכת
פסחים, ולא תתנשי מינד,
לא בעלמא הדין, ולא
בעלמא דאתי:

הדרן עלך נחזור עליך בלי נדר מסכת
פסחים, והדרך עלן ויפה לנו מסכת
פסחים, דעתן עלך דעתינו עליך מסכת
פסחים, ועכשיו מבקשים ממסכת פסחים
ודעתך עלן, שתחשוב עלינו לטובה, לא
נתנשי מינד, לא נעזוב אותך מסכת
פסחים, ומבקשים ממסכת פסחים
ולא תתנשי מינד, לא תעזבי אותנו,
לא בעלמא הדין לא בעולם הזה, ולא
בעלמא דאתי ולא בעולם הבא:

יאמר כן שלשה פעמים, ואחר כך אומר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אומנתינו, בעולם הזה, ותהא עמנו
לעולם הבא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו, ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה כולנו אנחנו,
וצאצאינו, וצאצאי עמך בית ישראל, כולנו יודעי שמך, ולומדי תורתך לשמה.

מאיבי תחכמני מצותך, כי לעולם היא לי: יהי לפני תמים בחקיך, למען לא אבוש: לעולם לא
אשכח פקודיך, כי כם חיייתי: ברוך אתה אדני, למדני חקיך:

אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך, אדני אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא
שמת חלקנו מיושבי קרנות, שאנו משכימים, והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה,
והם משכימים לדברים בטלים, אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם
עמלים ואינן מקבלים שכר, אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים
לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה, לא יחצו מימיהם,
ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך, אדני אלהי, כשם שעזרתני לסיים מסכת פסחים, כן תעזרני להתחיל מסכתות
וספרים אחרים ולסיימם, ללמוד, וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך
באהבה, וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, יעמוד לי, ולזרעי, שלא תמוש
התורה, מפני, ומפי זרעי, וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי, בהתהלכך תנחה אתך, בשכבך
תשמר עליך, והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיה, ויוסיפו לך שנות חיים: אך ימים
בימינה, בשמאולה עשר וכבוד: אדני עז לעמו יתן, אדני יברך את עמו בשלום:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דְּהוּא
 בְּעֶלְמָא דְּהוּא עֵתִיד
 לְחַדְתָּא, וְלֹאֲחִיא מִתִּיא,
 וְלֹאֲסָקָא לְחִי עֶלְמָא, וְלִמְבִּנִי
 קֶרְתָּא דִּירוּשָׁלַם, וְלִשְׁכָּלֵל
 הִיכְלִיהָ בְּגוּהָ, וְלִמְעַקֵּר פּוֹלְחָנָא
 נּוֹכְרָאָה מֵאַרְעָא, וְלֹאֲתָבָא
 פּוֹלְחָנָא דְּשִׁמְיָא לְאַתְרָהּ,
 וַיִּמְלִיךְ קוֹדֶשָׁא בְּרִידָהּ הוּא,
 בְּמַלְכוּתֶיהָ וַיִּקְרָהּ, [וַיִּצְמַח
 פֶּרֶקְנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ]. בְּחֵיכּוֹן
 וּבְיוֹמֵיכּוֹן, וּבְחֵי דְּכָל בֵּית
 יִשְׂרָאֵל, בְּעֶגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב.
 וְאַמְרוּ אָמֵן:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דְּהוּא
 עֵתִיד לְחַדְתָּא, בְּעוֹלָם שְׁהִקְבִּי' עֵתִיד לְחַדְשׁ,
 וְלֹאֲחִיא מִתִּיא, וְלֹאֲחִיוֹת אֶת הַמִּתִּים,
 וְלֹאֲסָקָא לְחֵי עֶלְמָא, וְלֹאֲעֵלוֹת אֶת הַמִּתִּים
 מִקְבָּרָם לְחֵי עוֹלָמִים, וְלִמְבִּנֵי קֶרְתָּא
 דִּירוּשָׁלַם, וְלִבְנוֹת אֶת הָעִיר יְרוּשָׁלַם,
 וְלִשְׁכָּלֵל הִיכְלִיהָ בְּגוּהָ, וְלִיסֵד אֶת הִיכְלוֹ
 בְּתוֹךְ הָעִיר, וְלִמְעַקֵּר פּוֹלְחָנָא נּוֹכְרָאָה
 מֵאַרְעָא, וְלִעֲקוֹר אֶת עֲבוֹדַת הָאֱלִילִים מֵאַרְצוֹ
 מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְלִאֲתָבָא פּוֹלְחָנָא דְּשִׁמְיָא
 לְאַתְרָהּ, וְלִהְיוֹת אֶת עֲבוֹדַת הַשָּׁמַיִם לְמִקְוָמוֹ
 (בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ). וַיִּמְלִיךְ קוֹדֶשָׁא בְּרִידָהּ הוּא,
 וְהִקְבִּי' יִמְלוֹךְ, בְּמַלְכוּתֶיהָ וַיִּקְרָהּ, בְּמַלְכוּתוֹ
 וּכְבוֹדוֹ, (וַיִּצְמַח פֶּרֶקְנָהּ וְהִקְבִּי' יִצְמִיחַ אֶת
 הַהַצְלָה – שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ.
 וַיְבִיא אֶת מְשִׁיחוֹ). וְכָל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים יִהְיוּ
 בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמֵיכּוֹן, וּבְחֵי דְּכָל בֵּית
 יִשְׂרָאֵל, בְּעֶגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב. וְזֶה יִהְיֶה
 בְּמַהֲרָה וּבְזֶמֶן קָרוֹב. וְאַמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ, לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עֶלְמָיָא

יִתְפָּרֵךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְּקֶדְשָׁא
 בְּרִידָהּ הוּא. לְעָלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאַמְרִין
 בְּעֶלְמָא. וְאַמְרוּ אָמֵן:

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מָאן
 דְּעָסְקִין בְּאַוְרִיתָא, דִּי בְּאַתְרָא [בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל: קְדִישָׁא] הָדִין, וְדִי בְּכָל אֲתֵר
 וְאַתֵּר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן, שְׁלָמָא רַבָּא, חָנָא וְחֶסֶדָא וְרַחֲמִין, וְחֵינִין אֲרִיכִין, וּמְזוֹנָא וְרוּחָא,
 וּפְרָקְנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דְּבִשְׁמִיָּא וְאַרְעָא. וְאַמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמִיָּא, וְחֵיִים טוֹבִים, עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאַמְרוּ אָמֵן:
 עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם, עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאַמְרוּ אָמֵן: